

له چاپخانه کورن کورن زانپاری کورو

یادی مه روان

به رگی په کهم

مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی

مه لاجبیدی لکیمی مدرس

دایناره

چاپخانه کورن کورن زانپاری کورو - به عفا

۱۹۷۹

بسم الله الرحمن الرحيم

سوپاس و ستایشی بی پایان بو ئه و پهروهردگاره پایه داره که دل له
ئه ندیشه ی ددریای به خششی بی ئه ندازه په ریخانه و ، زمان له به یانی بارانی
فه یض و ئی حسانی بی زمانه و ، خامه له نووسینی نامه ی میهره بانی و
تاوان به خششی و رازی پوشیی ئه ودا سه رگهردانه • دروودی بی ئه ندازه شش بو
گیانی خاوه ن نشانی سهرداری زه هبه ران ، ئه و (محمد المصطفی) به که چرای
ژی نومی هیدایهت و خو و زه وشتی به رزی عالم ئارایه و ئوستادی
ده رزی ئه ندیشه ی پاک و کرده وه ی چاک و سه رکه و تنی پله پله ی بورجی
وه فا و صه فایه • ههروه ها بو گیانی ئه و ئال و ئه صحابهانی که هه ریه کی
له وان هه تا هه تایه وه کو ئه ستیره ی جیهان تابی ئاسمانی زووی دنیایه •

له پاش پیشکesh کردنی ئه م سوپاس و ستایش و سه لامه ، عه رزی
خوینده وارانانی ئازیز ئه که م که وا گه لی جار بیرم له زۆژانی زابوردووی ژیانم
ئه کرده وه و ئه و باسه جوانانه م ئه هاته وه یاد که له دۆستانی زانای خۆمم
بیستبوون ده رباره ی پیاوه ناوداره کانی ولاته که م ، که هه ریه کی له وان وه کو
گه ردن به ندیکی گه وه ره وا بوون له ملی گه ردوونا ، یا وه ک شمشیریکی
ده بان بوون به ده ست پالنه وانانی مه یدانه وه • ته ماشام ئه کرد ها وه خته
ئه و باسه شیرینانه له یادم ده رچن ، چ جای ئه وه که که سی تریشم نه ده بینسی
لی یان ئاگادار بی • به م ئه ندیشه نه دلم زۆر په ریشان ئه بوو • له به رئه وه له م
دواژۆژانه ی ژیانمدا که و تمه په له بو نووسینه وه ی ئه وه ی له یادم ماوه ته وه ،

له گه‌ل ئه‌وانه‌ی تریش که له هه‌ندی به‌لگه و کتیبدا به‌رچاوم که‌وتوون ^(۱) .
 ئه‌مانه‌م کرد به کتیبکی به‌قه‌در و نیشان و ناوم‌نا (یادی مه‌ردان) و ،
 سه‌ره‌تام له‌هه‌زیه‌تی مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی‌یه‌وه دامه‌زراند و ئه‌م
 به‌رگه‌ی کتیبه‌که‌م به‌و ئه‌و ته‌رخان کرد . له به‌رگه‌کانی پاشه‌وه‌شدا له
 ناودارانانی له‌وه‌وپاش ئه‌دووم و ، هیوام‌وایه ئه‌م کاره‌م بێ به‌پێژه‌و به‌و
 لاوانی ولاته‌که‌م به‌و به‌زیندوو زاگرتنی یادی ئه‌و مه‌ردانه‌ی که هه‌لکه‌وتووی
 ولاته‌که‌یان و مایه‌ی شانازی بوون به‌و هه‌موو جووری ئاده‌میزاد .

(۱) من وه‌کوو که‌سیک که‌هه‌زی له‌ده‌رخستنی ناوی پیاوانی گه‌وره‌ی ئاین و
 ئه‌ده‌ب و زانستی میله‌ته‌که‌ی بێ و وه‌کو مه‌لایه‌ک و یه‌کیک له‌مه‌نسووبانی
 ته‌ریقه‌تی (مجددیه) که له‌ناو کوژی مه‌لایان و مه‌نسووبانی ئه‌م ته‌ریقه‌ته‌دا
 ژیاوم ، له‌زووه‌وه هه‌ولم داوه هه‌ندی ئاتاری مه‌ولانا خالید و خه‌لیفه‌کانی
 کوپکه‌مه‌وه . به‌پێی باری ولات و کات هه‌ولم داوه و گه‌لی به‌لگه‌ی تاکه‌تاکه‌ و
 به‌کو مه‌لم ده‌ست که‌وتوو و گه‌لی سه‌رگوزه‌شته‌ی گێژراوه‌شم له‌که‌سانی
 باوه‌ژ پێ‌کراو بیستوو ، وه‌ک :

(ا) مه‌کتووباتی فارسی مه‌ولانا که‌لای مه‌لا زاهیدی پاوه‌یی بوو که له‌بیاره
 ئه‌یخویند و لای خو‌م ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت .

(ب) سه‌رجه‌می مه‌کتووباتی مه‌ولانا که له‌مالی حاجی شیخ مه‌عصومی کوژی
 حاجی شیخ عارفی کوژی شیخ حوسه‌ینی هۆرینی بوو له‌قزلزده‌بات .

(ج) هه‌ندی نووسراوی ورده و تاک تاک که له‌سوله‌یمانی له‌خانه‌قای مه‌ولانا
 ده‌ستم که‌وتوون .

(د) هه‌ندیکی‌تر که له‌بیاره له‌کتیبه‌خانه‌ی خانه‌قادا هه‌بوون .

(ه) کتیبی (ریاض المشتاقین) که مه‌لا حامیدی کاتبی شیخ عوتمان
 سیراجه‌ددین دایناوه و نوسخه‌ی لای شیخ عه‌لاه‌ددین هه‌بوو له‌بیاره .

(و) کتیبی (بغية الواجد في مكتوبات حضرة مولانا خالد) که شیخ موحه‌مه‌د
 ئه‌سه‌د صاحیبه‌ی برازای مه‌ولانا دایناوه .

(ز) کتیبی (الفیوضات الخالدية) که ئه‌ویش هه‌ر شیخ موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د
 صاحیبه‌ی دایناوه و نوسخه‌ی له‌کتیبه‌خانه‌ی بیارددا هه‌بوو .

(ح) کتیبی (الفيض الوارد) علی روضة مرثیه مولانا خالد ، تالیف ابی‌الثناء
 الالوسي .

گەلی پێویستە بۆ ئینسان لە ژینا
 بە هیمنەت بێ لە دنیا و لە دینا
 نەهێلێ و ن بێ ناوی ئەوانە
 کە پێشەنگ بوون لە زێبازی یەقینا
 ئەوی ناوی ئەوانی و لەسەر دەم
 ئەژی و ئەمری لەگەڵ (روح الامین) ١

ط (کتیبی (التعریف بمساجد السلیمانیة و مدارسها) ی شیخ موحەممەدی قزڵجی .

ی (لە کتیبی (المجد التالد فی مناقب الشیخ خالد) ی (ابراهیم فصیح الحیدری) یش هەندێ مەعلووماتە دەسکەوتوووە .

وەختی خۆی کە من ئەم مەعلووماتەم کوێ کردووەتەووە ، شارەزای ئەو
 زێ و شوێنە تازەییە نەبووم کە ئەبێ ناوی کتیب و لاپەرە و سەل و
 شوێنی لە چاپدانی بنووسری . بۆیە لەم ژوووە داوای لێبووردن
 ئەکەم . بەلام ئەبێ خوێندەواران دڵنیا بن لەوە کەوا هەرچیم لە کتیبی
 وەرگرتبێ بە ئەمانەتەووە وەرم گرتوووە و ، هەرچیشم بە بیستن بیستبێ
 لە کەسانی وام بیستوووە کە جێگای متمانە و باوەر بن .

مهولانا خالیدی نه قشبهندی

مهولانا و بن و بنهچهی

ناوونیشان و رشتەى باوك و باپیر و تیرهى ئەم ذاتە بەم جۆرەیه :
مهولانا ناوی خالید و کۆزى ئەحمەدى کۆزى حوسەینه و لە تیرهى جافى
مکایەلىیە • دایکى مهولانا ناوی فاطمەیه و لە ساداتى پیر خدرىیە • مکایەلى
تیرهیه کن لە جافى کۆچەرى لە نەتەوہى پیر میکائیلن کە مەشهورە بە پیر
میکائیلی شەش ئەنگووس (شەش پەنجە) ، کۆزى زستانەیان لە ناحیەى
قەرەداخى سەر بە شارستانی سولەیمانىی ئیستا بوو • بە هاوینانیش چوون
بۆ کویستانە تاییەتىیەکانى خۆیان لە کوردستانی ئێران ، بەلام ئیستا
خانەشین بوون و گەرمیان و کویستان ناکەن •

(پیر میکائیل) یەکیك بوو لە ئەولیا و صالحانى رۆژگار • ئەم ذاتە
لە نەوہى خەلیفەى سێھەم حەزەرەتى عوثمانى کۆزى عەففانە و لە ٧٣٨ى
هijریدا کۆچى کردووہ بۆ ناوچەى (جوانزۆ)ى سەر بە شارستانی (سنە)
لە کوردستانی ئێران و بۆ رۆنموونى کردنى موسولمانان لە دى (دەودان)
کە دى یەکە لە نزیک چەمى سیروان لە ناوچەى جوانزۆ دانیشتووہ و لەوئ
کۆچى دوايى کردووہ و قەبرى لەوئ یە • پاش خۆى بە ماوہیەك نەوہکەى
هاتوون بۆ ناوچەى قەرەداغ و سەنگاو و لەوئ نیشتەجى بوون •

سەردەمی منالی و تازە پیگە یشتنی مهولانا

مهولانا له ۱۱۹۳ی هجری (۱) له شاری قەرەداغ لەدایک بووه . له باوهشی باوکی و له کۆشی دایکیا پەرودە بووه . له تەمەنی شەش هەوت سالیدا ناویانەتە بەر خویندن و هەر لە قەرەداغ قورئانی خەتم کردوو و کتیبە وردەکانی وەك تەصریفی زەنجانی و عەوامیلی جورجانی و کتیبی تریشی تا ئەگاتە (المحرر) ی فیهی شافعی خویندوو . پاشان کە بەتەواوی پیگە یشتوو و وای لی هاتووە بتوانی دوور لە باوک و دایکی بژی ، ناردوو یانە بۆ سولەیمانی و بە ئوسوولی ئەو سەردەمە و تا ئەم دواوییەش ، له یەکیك له مزگەوتەکانا بووه بە فەقی و خەریکی خویندن بووه .

ئەم ذاتە هەر بە مندالی نیشانەی گەورەیی و بەختەوهری و هوشیاری و هەلکەوتوویی بە ناوچاوانیەو ديار بووه . زیرەك و بەئەدەب و دەمپاراو و زەفتار و گوفتار جوان بووه و چەشی شیعر و ئەدەبی بووه . لەناو میرەکانی باباندا کە لەو سەردەمەدا حوکمرانی ناوچە ی سولەیمانی بوون بە حورمەت و قەدرەو تەماشای کراو و چ لەبەر بەهرە ی خۆی و چ لەبەر زۆی و شوینی باوک و باپیر و هۆزە کە ی بە خۆشەویستی ژیاو . پاشانیس نامە ی زۆر لە تیوان ئەو و ئەو میرانەدا هاتوو و چوو کە لەجیبی خویدا ئەو نامانە بلاو ئەکەینەو .

خویندنی مهولانا

جاران فەقیکانی کوردستان بە ئازادی و بە ئارەزووی خۆیان بۆ هەرکۆی حەزیان بکردایە ئەچوون بۆ خویندن و لای هەر مەلایەك بە دلایان

(۱) له کتیبە ی شیخ ئەسەد صاحیبدا نووسراوہ راستە کە ی ئەو یە مهولانا له ۱۱۹۰دا لەدایک بووه .

بوایه ئەیانخویند • بەم جوۆره به هه موولایه کی کوردستانا ئەگهزان و تا خویندیان تهواو ئەکرد و ئیجازه یان وهر ئەگرت ئەم شار و ئەم دی و دی یان ئەکرد • ئیجازه نامه که یان رشتە ی ناوی ئەو مامۆستایانە ی تیا بوو که زنجیره ی ئیجازه که یانی ئەچوه وه سەر تا ئەگه یشتە وه سەر حەزرە تی پیغه مبهەر دروودی خوای لی بی • ئیجازه نامه به به لگه یه کی بایه خدار دائه نرا بو دەر خستنی پایه ی مه لا ئیجازه دراوه که •

مهولانا خالیدیش ، وهك هەر فهقی یه کی سهردهمی خو ی ، بهم دهستووره له سهردهمی فهقی یه تیدا گه لی مه دره سه ی دیوه و لای گه لی له زانا پایه بلندە کانی سهردهمی خو ی خویندوو یه تی • ئەو مامۆستایانە ی که بو مان دەر که وتوو مهولانا لای خویندوون ، وهك له کتیی (المجد التالد في مناقب الشيخ خالد) ی (ابراهيم فصیح الحیدری) و (التعریف بمساجد السليمانية ومدارسها) ی شیخ موحه ممه دی قزلجی و (الشيخ معروف النودهی) ی شیخ موحه ممه دی خالدا نووسراوه ، ئەمانەن :

سه یید عه بدولکه ریمی به رزنجی مامۆستای مزگه وتی عه بدولزه حمان پاشا له گه ره کی (سه رچیمه ن) له سوله یمانی • سه یید عه بدولزه حیمی برای سه یید عه بدولکه ریم • شیخ عه بدوللای خه رپانی • مه لا ئیبراهیمی بیاره یی • مه لا جه لاله ددینی خورمالی • مه لا مه موودی غه زایی • مه لا صالحی ته ره ماری ^(۱) • مه لا عه بدولزه حیمی زیاری ^(۲) • مه لا موحه ممه دی باله کی که مه شهووره به ئیبنو ئاده م • شیخ موحه ممه د قه سیمی سنه یی که ئیجازه شی له خزمه تدا وه رگرتوو •

(۱) ته ره مار : دی یه که له ناوچه ی (سورداش) له شارستانی سوله یمانی •

(۲) زیارەت : دی یه که له نزیک (شه قلاوه) ، مه لا کانی به (مه لازاده) ناویان دەر کردوو •

ئەوھى كە زانراوھ ئەوھىيە مەولانا (شرح شمسی) و (مطوّل) و
 (حكمة) و (كلام) ى لە سوله یمانی و دەورووبەری سوله یمانی خویندووھ •
 حاشیەى (جلال الدینی دوآنی) لەسەر (تهذیب المنطق) یشى لای مەلا
 عەبدولزەھیمی زیارەتى خویندووھ • عیلمى حساب و ھەندەسە و
 ئوستورلاب و فەلەکیاتیشى لای شیخ قەسیم خویندووھ ^(۳) • شەرحى
 (مختصر المنتهى) ى (اصول الفقه) یشى لە بەغدا خویندووھ ^(۴) •

بە ھەرجۆر مەولانا لە ھەموو عیلمە عەقلى و نەقلىیەکانى ئەو
 سەردەمەى خویندنگا ئیسلامىیەکاندا ، وەك صەرف و نەحو و مەعانى و
 بەیان و بەدیع و وەضع و مەنطیق و ئادابى بەحت و موناظەرە و حیکمەت و
 ھەيئەت و حساب و ھەندەسە و عەرووض و قافیە و ئەدەب و لوغەت و
 شەرع و ئوصوولى فیقھ و ئوصوولى دین و ھەدیث و تەفسیر و تەسەووف،
 زۆر بەرز و ھەلکەوتوو خاوەن پایە بوو ، بەچەشنى كە ھەر ئیشکال و
 ئالۆزىیەك پەیدا بووبى لە ناوچەكەدا لای ئەو چارەى دۆزراوھتەوھ و
 زانایانى سەردەم دانیان بە بەرزىی پایەیدا ناوھ •

ئىبراھیم فەصیحى ھەیدەرى نووسیویە ھەر شوینىكى گران و
 موشکیل لە تەفسیری بەیضاوى یا توحفەى ئىبنو ھەجەر یا شەرح مەواقیف
 یا شەرح تەجرید یا شەرح مەقاصید یا شەرح مەطالع و حاشیەکانى سەید
 شەریف لەسەر شەرح مەطالع یا حاشیەکانى عەبدولحەکیم لەسەر
 شەرح شەمسى یا شەرح مەواقیف یا حاشیەکانى شەرحى
 موختەسەرى مونتەھا یا موھاكەماتى ئەحمەدى كۆزى ھەیدەر لەسەر
 شەرحى جەلالى دەووانى لەسەر عەقایدى عەزودىیە یا شورووحى
 ئیشارات یا شورووحى تەذکیرە لە عیلمى ھەيئەتدا یا لە غەیری ئەم کتیبانەدا

(۳) الفیض الوارد علی روضة مرثیة مولانا خالد ، تالیف ابی الثناء محمود
 الألوسی •

(۴) المجد التالد فی مناقب الشیخ خالد ، تالیف ابراھیم فصیح الحیدری •

بوایه و پرسیار له مهولانا بکرایه له بارهیهوه ، بهئاسانی ژوونی ئەکردنهوه و
 ئیشکالی پرسیارکه رهکانی نهئهیشت بهجۆری که زانیانی سهردهم
 لهو جۆره تهقریر و ژوون کردنهوهیه سهرسام ئەبوون . بههۆی ئەم زانسته
 زۆریهوه له ههموولایهکی کوردستانا لهناو ئەهلی عیلم و مهعریفهتدا
 شۆرمت و ناوبانگی پهیدا کردبوو . که ئیجازهی مهلایهتیی له مامۆستای
 گهوههی خۆی شیخ قهسیمی مهردۆخهیی سهنیی وهرگرت و هاتهوه
 بۆ خاکی بابان و گهشتهوه شاری سولهیسانی ، لهناو مهلایانی ولاتهکهدا
 پهنجهیان بۆ ژائەکیشا . عهبدولزهحمان پاشای بابان داوای لی کرد به
 وهزیفهی دهرزوتنهوه له مزگهوتی له مزگهوتەکانی سولهیمانی دامهزری ،
 بهلام ئەو قوبوولی نهکرد و بیانووی بهوه هینایهوه کهوا شایستهی پایهی
 دهرزوتنهوهی فقهییان نییه^(۵) ، تا سهید عهبدولکهزیمی بهرزنجی
 مامۆستای خۆی له سالی ۱۲۱۳دا به دهردی تاعوون کوچی دوایی^(۶) ئەکا
 ئەوسا مهولانا به فرمانی پاشا له شوینی مامۆستایدا به وهزیفهی دهرز
 وتنهوه دایه مهزری و له ههموولایهکهوه فقهیی له دهوور کوئنهوه و دهست
 ئەکا به دهرزوتنهوه پێیان ، بهجۆری که له ههموولایهکی ولاته ناوبانگ
 دهرئهکا ، بهتاییهتی له زانستی حیکمهت و کهلامدا . کاتیکیش که کاری
 دهرزوتنهوهی نابێ ، خهریکی کتیب دانان ئەبێ و گهلی حاشیهی بهقیمهت

(۵) وادیاره مهولانا زۆر مهلا چاک بووه و عیززهتی نهفسیشی زۆر بووه ،
 بۆیه له شوینی بێناوا دهرزی نهوتوتهوه و تا ماوهیهکیش شوینی
 گهوره و ناوداری دهست نهکوتوووه . له سهید ئەحمدهی کوزی
 شیخ عهبدولزهحمانی عازهبانیم بیست وتی : مهولانا بهرلهوهی بزواته
 مزگهوتی عهبدولزهحمان پاشا که ئیستا به مزگهوتی شیخ بابهعلی
 بهناوبانگه ، له مزگهوتی ناوبازارا دهرزی وتوتهوه که عهزیز ئاغای
 مهسرهف له سهردهمی ئەحمەد پاشادا تهعمیری کردوتهوه .

(۶) مهولانا به پارچه شیعرێکی فارسی ئەم مامۆستایهی خۆی لاواندووتهوه و
 ژستهی (کفاکم خالدا داری النعیم) ی بۆ کردوووه به میژووی کوچ کردنی .

له سه ر گه لى كتيبي بايه خدار نه نووسى وهك له مه ولا له باسى ته ئليفاته كانيدا
باسى نه كه ين •

مه ولا نا له وما وه يه دا كه خه ريكي دهر زوتنه وه بووه ، گه لى به عيززه تي
نه فس و ئيستينا له خه لكه وه ژيا وه و گه لى له دنيا و نه هلى دنيا دوور بووه و
به شيوه ي ئينسانى كي قايع و واريح ژيانى خوى را بواردووه • هه ميشه وه كو
كه سيك كه شتيكى زور به نرخى ون كر دى و بگه رى بيدوزيته وه ، موشتاق
بووه به ختى يار بى بگات به مورشيديكى رۆحيي خاوه ن ته سه روف و هيز
عيلمى ته سه و فى لى وه ربگرى و له چالى مادده و دنيا خواهى يه وه بگات به
پايه ي به رزى مه عنه وى و به كه مالاتى ئينسانى و له پيوه ندى يه نه فسانى يه كان
ئازاد بى •

كورت ته يهك له باره ي مامۆستاكانى مه ولا نا و رشته ي سه نه دى ئيجازه يانه وه

يه كه م : سه ييد عه بدولكه ريمى به رزنجى كه زانايه كى به رزى ولا تى
سوله يمانى بووه و مامۆستاي چه ند عالمى گه و ره بووه وه كو مه لا ئيبراهيمى
بياره يى كه هه لكه وتووى سه رده مى خوى بووه • ئهم ذاته خوى و سه ييد
عه بدولزه حيمى براى سه نه دى ئيجازه نامه يان نه چيته وه سه ر سه ييد
موحه ممه دى كورى خضرى حه يدهرى •

دوو هه م : شيخ عه بدوللاى خه رپانى كورى سه ييد ئيسماعيلى كورى
سه ييد موحه ممه دى مه شهوور به شيخ موحه ممه ده كو سه له سه ييده كانى
ته كيه ي قه ره داغ كه له نه وه ي ئيمام حه مزه ي كورى ئيمام مووساى كاظم
بووه • ئهم شيخ عه بدوللايه سه نه دى ئيجازه ي نه چيته وه سه ر سه ييد
موحه ممه دى كورى خضرى حه يدهرى • ئهم ذاته له عولوومى دينيدا له

سهرامه دانی ژۆژگار بووه و عومریکی زۆری به دهرزوتنه ووه و بردووه ته
 سهر • مه شهووره يه کي له فهقيکاني مه دره سه ي نه و پاش خويندني کتبي
 موطنه ووه لي مه لا سه عدي ته فتازاني و ئيجازه وهر گرتن ژويشتووه و له سهر
 دهرزوتنه ووه دامه زراوه و ژني هيناوه • کورزي نه م فهقي يه يش هه روا له
 خزمه تي شيخ عه بدوللا دا موطنه ووه لي خويندووه و ئيجازه ي وهر گرتووه و
 چووه بووه به موده زريس و ژني هيناوه و کورزي نه ويش پيگه يشتووه و
 هاتووه ته خزمه تي شيخ عه بدوللا موطنه ووه لي خويندووه و ئيجازه ي
 وهر گرتووه •

شيخ عه بدوللاي خهرياني لاي ميره کاني بابان زور به قه در و حورمه ت
 بووه و به رو بوومي ديي خهرياني و گه لي له باخه کاني چه مي ته وي لاي بو
 ديارى کراوه بو مه سرفي خوي و فهقيکاني مه دره سه که ي و زور به
 خوشي و فره حي زاييوار دووه • مه شهووره يه کي له سانه کاني (لهوَن)
 له و سه رده مه دا ويستوويه تي به گه ز و بيانوي ئيجاره يا چاو دي ري کردنه ووه
 خهرياني و باخه کاني چه مي ته وي لاي له ده ستى شيخ عه بدوللا دهر بکا •
 به م بو نه يه ووه مه لا جه لالي خورمالي که براده ري شيخ عه بدوللاي خهرياني
 بووه و يه کي بووه له زانا گه و ره کان نه م به يته فارسى يه ي بو نوو سيوه :

از بهر تست مخصوص خرياني و طويله
 آگاه باش نستاندت به مکر و حيله

شيخ عه بدوللا به زستان له مزگه وتي ناو ديي خهرياني و به هاوين
 له سه ر ئاو و باخي (هو به) له سه رووي ديي خهرياني يه ووه دهرزي
 وتوه ته ووه • ناو ديي خهرياني هاوينان گهرمه ، بويه فهقيکان له گه رمای
 ناو دي وهرز بوون • يه کي له فهقيکان قه سيده يه کي له زه مي خهرياني دا
 وتووه نه م به يتيکيه تي :

گر جهنم بود چو خریانی و قنا ربنا عذاب النار

شیخ عەبدوللّا لەشی ساغ بوو و هیزی لەش و چاوی زۆر باش بوو . ئەگێژنەووە چەند جار هەندێ لە فەقیکانی چوون کتییی دەرزیان لەبەر حوجرەیی بالاخانەکیدا کردوووە و بۆیان راگرتوووە ، ئەویش لەسەرەووە لە پەنجەرەیی حوجرەکیەووە کتیبەکی خۆیندوووە .

سێهەم : مەلا جەلالی خورمالی . ئەمیش یەکی بوو لە زانا گەورەکانی هاوچەرخی شیخ عەبدوللّا و ئێوانیان زۆر خۆش بوو و گەلی نامەیی پێ لە نوکتەیان لە ئێواندا هاتوو و چوو . مەلا جەلال لەناو بابانەکاندا زۆر بەقەدر و حورمەت تەماشای کراو و گەلی باخات و زەوی وزاری لە خورمال و دێی زەلم و چەمی بیارە دراوەتی بۆ ناندانی فەقیکانی و تائیسناش باخیک لە چەمی بیارە هەیه پێی ئەلێن (کۆگای مزگەوت) وەققە مزگەوتی خورمال بوو . مەلا جەلال گەلی جار هاوینان لە چەمی بیارە راییواردوو و فەقیکانی لە گەل خۆی بردوووە ئەوێ .

هەرچەند لە کتیبەکی ئیبراهیم فەصیح و شیخ موحەممەدی خالدا باسی ئەو نەووەیە کە مەولانا لای مەلا جەلالی خورمالی خۆیندیستی ، بەلام لە بناری هەورامان لەناو مەلاکاندا باووە کە مەولانا لە خزمەتی مەلا جەلالدا خۆیندوووەتی . تەنانەت کاتی کە مەولانا لە خورمال بوو ، مەلا جەلال نەخۆش بوو و چەند زۆژی نەهاتوووە تەدەرەووە بۆ مەدرەسە . مەولانا چەند شیعریکی بۆ نووسیوە و تکای لێ کردوووە تەشریف یێنی بۆلایان . ئەمە چەند بەیتیکە لەو شیعراوە کە بە نازناوی (نووری) نووسیونی چونکە لەو سەردەمەدا نازناوی شیعری (نووری) بوو :

میرزام وهفاتهن .. میرزام وهفاتهن
 قهدهم زهنجه کهر ، وادهی وهفاتهن(۱)
 شههنشای شادیم مات ناماتهن
 بتپهرسا ئاسا ئهروام جه لاتهن (۲)
 جه حوجرهی سهراو کهی مبی زاهی
 هیند مهمدرو ماه جه بورج ماهی(۳)
 قهدهم زهنجه کهر ئامان صهد ئامان
 تۆز ئامانت شیفان پهی زامان(۴)
 وهرنه ها تهمام نائیرهی دووری
 وه کوی نووره کهرد سهرتاپای (نووری) (۵)

بهلام من خۆم له مهکتووباتی مهولاناوه بۆم دهرکهوتوووه کهوا مهولانا
 له خزمهتی مهلا موحهمهدی کورێ مهلا جهلالدا خویندووویهتی . لهمهوه و
 لهوهوه که مهولاناله سهردهمی مهلا جهلالدا له خورمال بووه ،
 دهرئهکهوی ئهگهر ههر بۆ ته به زۆر و کیش بووبی ئهبی هیچ نهبی چهند
 دهرزیکێ لای خۆیشی خویندبی .

-
- (۱) واته : گه وهره ! وادهی وهفاکردنته به گفته کهی خۆت که بییت بۆ
 لامان . یاخود وادهی مردنمانه له بهر دووری تۆ ، دهسا فهرموو
 ئازاری پیی خۆت بده و وهفا به گفته کهی خۆت بکه و بی بۆ لامان .
- (۲) واته : شاههنشای شادمانی من ماتی نههاتنی تۆیه ، منیش وهک
 بتپهرست گیانم لای تۆیه و یادت ئهکهمهوه .
- (۳) واته : کهی له ژووهره کهی خۆتهوه که کهوتوووته سهر سهراودی
 ئاوه که ، ئهکهوێته زۆ و دیی بۆ لامان ؟ من سههرم سور ماوه تۆ
 ئهوهنده له جیی خۆتدا نهجوولیی .. ههرگیز مانگ ئهوهنده له برجی
 ماسیدا خۆی زاناگری . (سهرنجی پیوهندی [سهراو] و [ماسی] بده) .
- (۴) واته : ئازاری پیی خۆت بده و بی بۆ لامان ، چونکه تۆزی بهری پیت
 که دیی بۆ لامان ئهبی به مایهی چاکبوونهوهی زامهکانی دلمان .
- (۵) واته : ئهگینا ئهگهر نهیهیت ، ها ئهوهندهت زانی ئاگری دووری
 سهرتاپای (نووری) سووتاند و کردی به کوی نووره ..

ئىستان لە مزگەوتى خورمالدا حوجرەيەك ھەيە مەشھورە بە
 حوجرەى مەولانا و ئەلەين مەولانا لەو حوجرەيەدا ژياوہ • بەلام من
 لاموايە ئەم حوجرەيە ھىي ئەو سەردەمەيەتى كە بۆ ئىرشاد چووہ بۆ
 ھەورامان و لە خورمال دانىشتووہ ، نەك ھىي سەردەمى فەقىيەتى ، چونكە
 كەم وائەبى فەقىيەك حوجرەى تايەتیی خۆى ھەبى بۆ خويندن و بە
 جيا لە فەقىكانى تر بژى •

ئەم مەلا جەلالە چەند كۆزىكى بووہ ، لەناو ئەم كۆزانەيدا ناوى
 مەلا موخەممەد و مەلا مصطفىا و مەلا موخەممەد ئەمىنيان ديارە • پاشان
 كە مەولانا دەستى كردووہ بە ئىرشاد ، ئەم مەلا مصطفىايە و كۆزەكانى ترى
 مەلا جەلال و ھەروەھا مەلا مصطفىاى براى مەلا جەلالىش لەسەر دەستى
 مەولانادا تەریقەتيان وەرگرتووہ •

وہك لە مەكتووباتى مەولانا خۆيەوہ دەرئەكەوئ مەلا جەلال لە
 ١٢٣١ى ھىجرىدا كۆچى دوايى كردووہ • لە خوالى خوش بوو شىخ
 ئەلئەددىنى عوثمانىم بىستووہ ئەيفەرموو مەلا جەلال لە چەمى ييارە
 بووہ نەخۆش كەوتووہ و كۆچى دوايى كردووہ و جەنازەكەيان بردووہ تەوہ
 بۆ خورمال و لە گۆرستانى خورمالدا ناشتوويناہ •

چوارەم : شىخ موخەممەد قەسىمى كۆزى شىخ ئەحمەدى
 مەردۆخەيى ، مامۆستاي مزگەوتى دارولئىحسانى سنە كە زانايەكى گەورەى
 كوردستانى سەردەمى خۆى بووہ • ئەم ذاتە براى شىخ موخەممەد
 سەعیدی باوكى شىخ قادەرە كە شەرحى لەسەر كتیبى (تہذیب الكلام)
 نووسیوہ • كاتى كە مەولانا لە ھىندستان ئىجازەى ئىرشادى ئەدریتى و
 ئەگەریتەوہ بۆ كوردستان و ئەگاتە شارى سنە ، شىخ موخەممەد قەسىمى
 مامۆستاي تەمەسسوكى پىئەكا و ئەبى بە خەلیفەى و ئاخىرى عومرى لە

ته سه ووف و ئيرشاددا صهرف ئەكا تا له ١٢٣٦ي هيجره تدا كوچي دوايي
ئەكا .

پينجەم : مهلا ئيراحيسي يارديي كه ئەويش ئيجازه دراوي سه ييد
عه بدولكه ريسي به رزنجي بووه و عالميكي گه وره ي سه رده مي خوي بووه و
له ده وروبهر ي ١٢٥٠ي هيجره تدا له بياره كوچي دوايي كردووه .

شه شه م : مهلا موحه ممه دي باله كي كه مه شه ووره به ئينو ئادم .
ئەم ذاته عالميكي زور گه ووره و مه لكه وتوو و موئه ليليكي خاوەن قەلەم
بووه . وا مه شه ووره له هه موو عيلمكي عه قلي و نه قلیدا ته ئايي هه يه .
به داخه وه ئەو كتيبانه ي له چاپ نه دراون و نازانم ئاخو چه نديان لاي
نه وه كاني و لاي مه لاياني ناوچه ي باله كايه تي ماون و چه نديان فه وتاون .
ئەم ذاته ئيجازه ي له خزمه تي مهلا عه بدوللای بابه زيدا وەر گرتوووه ،
ئەويش له خزمه تي صيغه توللا ئەفه نديي حه يدەريدا ئيجازه ي وەر گرتوووه و
وهك خوالي خوش بوو شيخ موحه ممه دي قزلي نووسيويه له ده وروبهر ي
١٢٣٠ي هيجره تدا كوچي دوايي كردووه .

ئەم مهلا موحه ممه دي ئينو ئادمه مامۆستاي مهلا موحه ممه دي خه تي
بووه . ئەميش مامۆستاي حاجي مهلا ئەحمه دي نووتشه يي و مهلا عومه ري
خه يلاني بووه كه له ره واندر مه دره سه ي بووه . مهلا عومه ريش مامۆستاي
حاجي عومه ر ئەفه نديي باوكي مهلا ئەفه نديي هه ولير بووه . ئەمانه هه موو
له كه له مهلا كاني كوردستان بوون له سه رده مي خوياندا ره حمه تي خويان
لي بي .

حه وته م : مهلا صالح ته ره ماري كه ئيجازه ي مهلا يه تي له
صالح ئەفه نديي حه يدەري وەر گرتوووه كه ئەويش ئيجازه ي له ئيسماعيل
ئەفه ندي حه يدەري و ئەويش له صيغه توللا ئەفه نديي حه يدەري وەر گرتوووه .

هه شته م : مه لا عه بدولزه حیمی زیاره تی که ئه ویش ئیجازه ی هه ر له
صیغه توللا ئه فه ندی وه رگرتوو ه •

سه نه دی ئیجازه نامه ی عالمانی بنه ماله ی حه یدهری ئه چیته وه سه ر
باپیره گه وره ی خو یان ، زانای به ناوبانگ حه یدهری یه که م • ئه م ذاته گه لی
ته ئلیفاتی به نرخ ی هه یه وه کو حاشیه ی له سه ر (اثبات الواجب) ی جه لاله ددینی
ده ووانی و له سه ر شه رح عه قایدی جه لال له سه ر عه قایدی عه ضودییه و
گه لی ته ئلیفی نایابی تر •

ئه م ذاته له نه وه ی شیخ صه فی یوددینی ئه رده بیل یه که باپیره ی
پادشاهانی صه فه ویی ئیرانه • پاش ئه وه ی که صه فه وی یه کان به ره سمی
ئیعلا نی مه ذه به بی شیعه یان کرد ، بنه ماله که یان کوچیان کرد بو کوردستانی
عوسمانی • حه یدهری یه که م که هاته کوردستانی عوسمانی ئیجازه ی مه لایه تی
لای شیخ عومه ری باله کی وه رگرت که قه بری له دئی (زینوی شیخ) ه •

بنه ماله ی حه یدهری که هاته کوردستانی عوسمانی له به شی باکووری
شارستانی هه ولیری ئیستا نیشته جی بوون و ده ستیان کرد به بلاو کردنه وه ی
زانست و خزمه تی موسو لمانان و زیگا پیشان دانیان • حه یدهری یه که م
له ۱۰۷۰ ی هیجره تدا له هه ولیر کوچی دوایی کردوو ه • ئه م بنه ماله یه
نزیکه ی ۳۰۰ سال له کوردستانا خزمه تی عیلم و دینیان کردوو ه • ده یان
زانای گه وره و هه لکه وتوو یان تیا په یدا بووه و فه قی له هه موولایه کی
کوردستان و ولاتانی ده وروپشته وه له تورک و عه رب هاتوو نه لایان
خویندوو یانه و ئیجازه ی مه لایه تی یان لا وه رگرتوون • ئه م بنه ماله یه ده یان
ته ئلیفی بایه خ داریان نووسیوه • میژووی ئه م بنه ماله یه و خزمه تی به
زانست و ئاین له کوردستانا پیوستی به ته ئلیفیکی تایبه تی هه یه •

بچینه وه سه ر باسی ئینو ئاده می مامۆستای مه ولانا •

شیخ موحه ممه‌دی خاں له کتیبه‌که‌یدا که له باره‌ی شیخ مارفی نو‌دی‌وه نووسیویه ئە‌لی : ئە‌م ذاته موحه ممه‌دی کور‌ی ئاده‌می کور‌ی عه‌بدو‌ل‌لایه له ده‌وروبه‌ری ۱۷۴۷ی میلادیدا له د‌یی (زۆستی) له ناحیه‌ی (باله‌ک) له‌دایک‌بووه و له خزمه‌تی باوکیدا خویندوو‌یه‌تی که ئە‌و‌یش زانایه‌کی پایه به‌رز بووه و ورده حاشیه‌ی له‌سه‌ر هه‌ندی کتیب نووسیوه . ئە‌نجا چووه‌ته خزمه‌تی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لای بایه‌زید بو‌ خویندن و لای ئە‌و ئیجازه‌ی وه‌رگرتووه و وه‌ک پ‌یشت‌ر باس‌مان کرد ئە‌م مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لایه‌ش فه‌قیی صیغه‌تو‌ل‌ل‌ا ئە‌فه‌ندی بووه .

ئ‌ینو ئاده‌م سه‌فه‌ری ئە‌م‌لا و ئە‌ولای زۆر بووه . له ۱۱۹۲ی ه‌یج‌ره‌تدا چووه بو‌ ساب‌ل‌اخ بو‌ ف‌یربوونی فارسی . ئە‌مه‌ش پاش چه‌ند سال مه‌لایه‌تی بووه . که گه‌ژاوه‌ته‌وه چووه‌ته زه‌واندز و له سه‌رده‌می موحه ممه‌د پاشادا له‌و‌ی بووه به‌ مه‌لا و ده‌ستی به‌ ده‌رزوتنه‌وه و کتیب دانان کردووه . موحه ممه‌د پاشایش زۆر به‌حورمه‌ت له‌گه‌لی جوول‌اوته‌وه . پاشان له‌به‌رئ‌ه‌وه که نا‌کوکی که‌وتوو‌ته ئ‌یوان ئە‌و و موحه ممه‌د پاشاوه ، زه‌واندزی به‌ج‌ی‌ه‌یشتوووه و چووه‌ته د‌یی (دی‌لزه) و له‌و‌ی ماوه‌ته‌وه تا له ۱۲۵۲ی ه‌یج‌ره‌تدا کوچی د‌وایی کردووه و له (که‌ونه خانووان) ن‌یژراوه . ئ‌ینو ئاده‌م له زه‌واندز فه‌قیی زۆر چاکی هه‌بوه و له هه‌موو لایه‌کی کوردستانه‌وه زوویان تی کردووه که مه‌ولانا و مه‌لای خه‌تی و مه‌لا عه‌لیی وه‌سانی له‌مانه بوون .

ئ‌ینو ئاده‌م یه‌کیک بووه له مه‌لا هه‌ره به‌ناوبانگه‌کانی سه‌رده‌می خ‌وی . ئ‌یراهیم فه‌صیح هه‌یده‌ری له کتیبی (عنوان‌المجد)دا نووسیویه ئە‌لی : یه‌کیک له گه‌وره‌ترینی ئە‌و عالمانه که له سه‌رده‌می من‌ایی خ‌ومدا به خزمه‌تیان گه‌یشتووم لای بای‌یرم ، هه‌ره زانای زه‌مان (علی‌الاطلاق) ، پایه‌به‌رز به‌سه‌ر هه‌موو زانایانی ع‌یرا‌قدا ، خاوه‌نی ته‌ئ‌لیفاتی هه‌لثم‌یراو و

ته قریراتی سوود به خش ، مامۆستای هه موان له هه موو شتی کدا ، مه ولانا
 موحه ممه دی کۆژی ئاده می کورده ، گۆژی پز بی له نوور ، که مه ولانا
 خالید له خزمه تیا خویندوو یه و زۆر له زانایانی عیراق لای خویندوو یانه و
 باپیری زانام سه یید ئه سعه د سه دره ددینی چه یده ری و مه ولانا مه لا یه حیای
 مزووری و مه ولانا شیخ عه بدولزه حسانی زۆژ به یانی که له مه لا گه وره کانی
 عیراقن ، دانیان به عیلم و فه ضلیدا ئه نا و له پایه ی فه خره ددینی زازیدا بوو و
 زیاتر له سه د کتییی له عولوومی عه قلی و نه قلیدا نووسیوو و شه رحی
 له سهر (اثبات الواجب) ی جه لالی ده ووانی کردبوو که له وردترین
 کتیه کانی عیلمی که لاهمه و ، ته نها پشت به زانستی خۆی شه رحی کردبوو
 بی ئه وه ی ته ماشای هیچ کتییکی تری عیلمی که لامی بو بکا .

ئه م ذاته به شی زۆری کتیه کانی له دیی (زۆستی) ته ئلیف کردوو .
 ئه مه ش لیسته ی ناوی ئه و کتیه نه :

۱ - مشکاة المنقول في اربعة فنون : النحو والصرف والعروض

والمنطق . له سالی ۱۲۰۵ دا دایناوه ، نوسخه ی به خه تی خۆی

ماوه .

۲ - مصباح الخافية في شرح نظم الكافية في النحو .

۳ - تعليقات على شرح السيوطي على الفية ابن مالك في النحو .

۴ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعصام الدين الاسفرايني .

۵ - تعليقات على حواشي الفوائد الضيائية لعبد الغفور اللاري .

۶ - تعليقات على الجاربردي على شرح الشافية في الصرف .

۷ - كتاب في الوضع والبيان والآداب .

۸ - تحرير البلاغة .

۹ - شرح تحرير البلاغة .

- ١٠- تعليقات على المطول للتفتازاني و على حواشيه للسيد الجرجاني
 وحسن چلبي وعبدالحكيم •
- ١١- حاشية على شرح مقدمة التلخيص •
- ١٢- مرآة المأمول في المنطق •
- ١٣- ميقات المعقول في شرح مرآة المأمول في المنطق •
- ١٤- مرآة المعقول المشتمل على الميزان في المنطق والهندسة والحساب
 والهيئة والحكمة الطبيعية والالهيات والكلام ، ثم شرح الميزان
 والهندسة والهيئة والحساب •
- ١٥- شرح رسالة الحساب لبهاء الدين العاملي •
- ١٦- شرح اشكال التأسيس في الهندسة •
- ١٧- مفتاح المغيب في العمل بالربع المجيب •
- ١٨- تذكرة الاحباب في العمل بالاسطرلاب •
- ١٩- تعليقات على الچغميني للقاضي زاده الرومي في الفلك •
- ٢٠- شرح على زيچ الغ بيگ •
- ٢١- روزنامه (التقويم) •
- ٢٢- مفتاح التنجيم في شرح التقويم •
- ٢٣- تشرح السيارات في الفلك •
- ٢٤- تعليقات على شرح الروزنامه الجديدة والقديمة •
- ٢٥- شرح فرائض المنهج في الفقه •
- ٢٦- مجالس النواميس في الوعظ •
- ٢٧- سلسلة الذهب •

ئهم كتيبه دوايي ميژووي ژياني خوڤيه تي له سالي ١٢٣٤ي
 هيجره تدا دايناوه ، باسي خوڤي و ئهو دهر د و مهينه ته تي تيايه كه بهوڤي
 كيشه تي تيوان خوڤي و ميري گه وره ي زه واندره وه چه شتوويه تي • ئهم كتيبه

کتیبکی بایه خداره ، دانه یه کی له کتیبخانه ی جارانی عه بیاس عه ززاویدا
هه یه که ئیستا که وتوووته دهست کتیبخانه ی ئاسار • کتیبه کانی تریشی
هه ندیکیان لای نه وه کانی ماون له ناوچه ی زه واندز •

ئینو ئادهم دوازده کورزی بووه ، هه ندیکیشیان له زانستدا سه رامه د
بوون و کتیبیشیان داناوه • ئیستاش نه وه ی له دئی ژۆستی هه ن •

ئینو ئادهم ئاره زووی شیعر وتیشی بووه و نازناوی شیعری
(واجم) ه •

له مه لا عوسمانی شه قلاوه م بیستوووه که وهختی خوی لای مه لا
عه بدوللای کورزه زای ئینو ئادهم خویندووویه تی ئه یوت له ناو بنه مالهی
ئینو ئادهمدا مه شه ووره کاتی که مه ولانا فه قی بووه و لای ئینو ئادهم
خویندووویه ، ئینو ئادهم هه موو جار ی پئی وتوووه : خالید تو فه قی یه کی
تیکه یشتوویت و ئه بی به مه لایه کی چاک ، هه رچه ند له سیمات واده رئه که وئ
ئاره زووی ته ریه ت و شیخیه تیشته هه بی و لام وایه ئه بی به شیخی
ئیرشاد • به لام من ئیستا پیت ئه لیم نه وه که له وکاته دا ته رجیحی
شیخایه تی یه که ت بده ی به سه ر مه لایه تی و دهرز وتنه وه که تدا ، چونکه
له دنیا دا له فه ضیله تی زانست به رزتر نی یه •

بگه ژینه وه سه ر باسی مه ولانا :

هۆزی مکایلی هاوینان ژۆشتوون بو کویستانی هه ورامانی به شی
ئیران و له (قه لاخانی) و ده وروبهری (کانی حه وش و بارانی)
هاوینه که یان به سه ربردوووه • مه ولانا که به منالی ئولفه تی له گه ل ئه و
ناوچه یه گرتوووه ، له سه رده می فه قی یه تیشدا چوووه بو ئه و ناوه و له وئ
خویندووویه تی ، به لام نازانین لای چ مه لایه که له وناوه خویندووویه تی •

ههروا پاش ئهوهش كه دهستی كردوو به ئیرشاد چووتهوه بو
ههورامان و له ههوش و بارانی ژیاوه • به زوبانی مهولاناوه ئهگیرتهوه
كه فهرموویهتی : « له ههواری كهراویه دۆلهوه تا بهندهنی قهلاخانی
بههشتی سهرزهوهی به » •

دایکی مهولانایش له یهکێ لهو هاوینه گهشانهی هۆزی مکایه لیدا
مردوو و قهبری له قهرستانی (داری بهرمهزان) ه له نزیکی بیارهوه •

بأسی سهفهري مهولانا بو حهج و زیارهتی ئارامگای پیغه مبه دروودی خوای لی بی

وهکو له کهسانی خاوهن مهعریفهت و شارهزا و خه بهردارهوه به ئیمه
گهشتوو مهولانا ههر لهوکاتهوه که فامی پهیدا کردوو و ئاوازویهتی ،
نیشانهی بلیمهتی و ههلهکهوتوویی و دووری له دنیا په رستی و حهز له
هیممهتی بهرز و پایهی بلندی پیوه دیار بووه • به دل پیوهندی له گهل
پیاوانی خوا بووه و ئارهزووی لی بووه تووشیان بی و له گه لیاندا
هه لسی و دانیشی و له بهره که تیان بههره مه ند بی • به تاییه تی پاش
تهواو کردنی خویندن و دهست کردنی به دهرزوتنه وه ئهم سۆزه زیاتر له
دلیدا په ره ی سه ندوو •

له سه ر ئهم بناغه یه ئارهزووی به جی هینانی فهزری حهج و زیاره تی
ئارامگای پیغه مبه ر (د) له دلیدا جی گیر ئه بی و بریاری سه فهر ئه دا • له
سالی ۱۲۲۰ دا ئه که ویته ری بو زیاره تی مه که و مه دینه و له ریگهی
مووسله وه ئه روا تا ئه گاته دیسه شقی شام • پاش حه سانه وه ئه چیته خزمه تی
مامۆستای عیلمی حه دیث شیخ موحه مده ی که زبه ری و بو به ره که ت

ئىجازەى زىوايەتى ئەھادىشى شەرىفەى لى وەرئەگرى • ھەروا ئەزوا بو
زىارەتى شىخ موصطەفاى كوردى كە ئەویش ھەر لە دىمەشق بوو و
ئىجازەى زىوايەتى ھەدىث لەویش وەرئەگرى و ئىجازەى تەرىقەتى
قادرىشى پىئەدا

لەپاش ئەمە ئەكەوئە زى بو مەدینەى مونەووەرە • لە زىگادا بەدەم
سۆز و شەوقەو ھەند قەسیدەى كى فارسى دائەنى • وا لىرەدا يەكەم بەیتى
ئەو قەسیدانە ئەنووسمەو :

- (۱) ساربانا رحم كن بر آرزومندان زار
وعده شد نزديك ، نبود بعد از اين جاى قرار
- (۲) چون منش بىخود كن از ذوق خودى بهر خداى
دل ز جا شد تا بكى محمل نەى جنبد ز جاى
- (۳) اين نه بس يثرب كه وصفش چشم شخص عالم است
مردمش فخر جهان سالار آل آدم است
- (۴) السلام اى چەرەات شمع شېستان وجود
السلام اى قامتت سرو بهارستان جود
- (۵) اى پناه عاصيان سويت پناه آوردهام
كردهام بى حد خطا و التجا آوردهام
- (۶) سرور عالم من دل داده حيران توام
واله و سرگشتهء سوداى هجران توام
- (۷) حق آنانى كه تا در قيد هستى بوده اند
دم بدم در جستجوى خواشت افزوده اند

كە لە مەدینەش نزىك ئەكەوئەو و كىۆەكانى دەورى شارى لى
دەرئەكەوئ قەسیدەى كى تر ئەلئىت كە ئەم بەیتە سەرەتا كەیتى :

عجایب نشأهائى زین دامن کھسار می آید
تو گویی با نسیم صبح بوی یار می آید

له پاش ئه م قه سیده یه ش چه ند قه سیده یه کی تری له مه دحی پیغه مبه ردا
وتوووه ، ئه نجا قه سیده یه کیشی بو مه دحی خوله فای راشیدین و
ئه صحابه ی موهاجیرین و ئه نصار وتوووه که ئه مه یه که م به یتیه تی :

به بزم قدسیان چون نکته از فضل بشر رانم نخستین از مهاجر وانگه از انصار می آید

هه روا به م سۆز و شه و قه وه ئه گاته مه دینه ی مونه ووهره و زیاره تی
ئارامگای پیغه مبه ر (د) ئه کا و پاشان ئه که ویتته گه ران بو دۆزینه وه ی یه کی
له ئه ولیا به لکو له به ره که تی ئه و وه لی به وه بگاته ئه و مه به سته ی خوی •
له م گه رانه یدا به خزمه تی پیاوچاکیکی یه مه نی ئه گات • پاش سه لام و ده ست
ماچ کردن داوای زئی پیشانندان و دل زوون کردنه وه ی لی ئه کات •

ئه گیرنه وه ئه لین ئه م پیاوچا که به مه ولانای وتوووه بچۆ بو مه که که •
ئه گه ر که سیکت دی له ده وری که عبه کرده وه یه کی ناپه سه ندی لی ده رکه وت
په له پهل مه که بو ئینکار کردنی کرده وه که ی و ده ربزینی ناره زایی لی ، به لکو
ئه مه خوایه به مه به سته خۆت بگه یت •

که مه ولانا ئه گاته مه که که سبه ینیه کی زۆزی جومعه ئه چی بو
به یت • له پاش به جی هینانی ئادابی زیاره ت له به رابه ری که عبه دا دائه نیشی و
ده ست ئه کا به خویندنی قورئانی پیروز و (دلائل الخیرات) • له وکاته دا
چاو هه ل ئه بری کابرایه ک ئه بین پشته داوه به دیواری که عبه وه و
زووی کردوووه ته ئه م ، ئه که ویتته دلپه وه که واه و پیاوه کابرایه کی بی ئه ده به
چونکی پشته له که عبه کردوووه و زووی کردوووه ته ئه م • له م خه یالاته دا
ئه بی کابرا بانگی لی ئه کا ئه لی : تو نازانی که واه حورمه تی ئینسان لای
خودا له حورمه تی که عبه زۆرتره ، ئیتر بوچی زه خنه له وه ئه گری که واه
من پشتم له که عبه و زووم له تو یه ؟ ئاخۆ له مه دینه ی مونه ووهره

مهولانا به بيستنى ئەم قسانە گومانى لەوهدا نامىنى كە ئەم پياوھ
يەككە لە دوستانى خودا و خۆى بەم جوړه كردهوانه ئەشاريتهوه . ئەزوا
دەستى زيارەت ئەكا و داواى لى بووردن و بەخشيى لى ئەكا و تكاى
لى ئەكا كە رىگاي پيشان بىدا و دلى زووناك بكاتهوه . ئەويش لە وەلامدا
پىي ئەلى : فوتووحاتى تو لەم ولاتەدا نىيە و بە ئىشارە تىي ئەگەيە نى كەوا
لە هيندستانەوه ئىشارە تىكى بو دى و فوتووحاتى ئەو لەوئىيە .

مهولانا دلىا ئەبى لەوھ كە كارى ئەو لە حىجاز نىيە . لەپاش
بەجى هينانى ئاداب و مەناسىكى حەج^(۱) ئەگەريتهوه بو مەدينە^(۲) و لەويوه
بو شام و بو عىراق و لە سولهيمانى لەسەر شيوهى جارانى دەست ئەكاتهوه
بە دەرس وتەوه لە گەل خواپەرستىيەكى زياتر لە جاراندا . بەلام هەر
چاوهروانى ئىشارەتەكە ئەبى كە لەسەر فەرموودەى پياوچاكەكەى مەككە
لە هيندستانەوه بوى بيت .

لەودەمەدا زۆژى دەرويشىك خۆى ئەكا بە مزگەوتى عەبدولرحمان
پاشادا كە مهولانا لەوي دەرزى وتووتهوه . ئەم دەرويشە خەلكى
هيندستان و لە مريدەكانى قوطبى زەمانە شاھ عەبدوللای ديهلهوى (قدس

(۱) مهولانا كە مەككە بەجى دىلى قەسىدەيەكى مالاوايى بو ئەلى ئەمە
سەرەتاكەيەتى :

وا حسرتا جدا شدم از خانه خدا
از غصه وقت گشته شود دل ز هم جدا

(۲) كاتيكيش كە مەدينە بەجى دىلى مالاوايى لە پىغەمبەرىش ئەكا بە
قەسىدەيەك كە ئەمە سەرەتاكەيەتى :

اى جلوه گاه ايزد دادار ، الوداع
وى قدوه گاه احمد مختار ، الوداع

سرە) ئەبى ، ناوى دەرويش موحەممەد و لەقەبى مىرزا زەحىمۇللا ئەبى .
 لەگەڵ مەولانا ئەبى بە ئاشنا و دۆستى و ھەموو زۆڭر ئى گەتوگوى لەگەڵ
 ئەکا . ھانى ئەدا كە بەيە كەووە بۆ ھىندستان بۆ خزمەتى شاھ عەبدوللاى
 دىھلەوى بۆ تەرىقەت وەرگرتن لەسەر دەستىدا . مەولانا دىتە سەر قسەى و
 بىيار ئەدا بكەوئە زى بۆ ھىندستان .

چوونى مەولانا لەگەڵ دەرويش موحەممەددا بۆ دىھلى

مەولانا ھەوالى نيازى سەفەرى خۆى بۆ ھىندستان لەناو فەقیکانى و
 لەناو دۆستان و برادەرانىا بلأوئە كاتەووە . ھەرچەند بەسەریا دین و
 ھەول ئەدەن پەشیمانى بكەنەووە سوودى نابى . مەولانا زۆڭر لە زۆڭران
 ئەكەوئە زى و سولەیمانى بەجى ئەھىلى و بە ئىران لە زىگای
 موكریانەووە ئەزوا تا ئەگاتە تاران . لەوئى چەند جار لەگەڵ موختەھىدە
 بە ناوبانگەكانى شیعە كوئەبیتەووە و ئەكەوئە گەتوگۆ . بەتایبەتى لەگەڵ
 موختەھىدىكى ناودارىان كە ناوى مىرزا ئىسماعىلى كاشى بوووە و لە ھەموو
 عولوومى عەقلى و نەقلی ئىسلامى شارەزا بوووە ئەكەوئە موناظرەووە .
 مەولانا مىرزا ئىسماعىل بۆر ئەدا و پاشانىش بە شیوەى موخامەلە ھەندى
 موغالەطەى لەگەڵ ئەكا ، لەوانە ئەووە بوووە كە پى ئەللى لەبارەى عىصمەت و
 بى گوناھى پىغەمبەرەووە ئەللى چى ؟ مىرزا ئەللى پىغەمبەرەووە ھەموو
 مەعصوم و بى گوناھن . مەولانا ئەللى مادەم وایە ئەى بۆچى خوا
 ئەفەرموئە : « عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ » واتە : خوا لىت
 خوش بى ، بۆ زىگات دان ؟ خو تۆ ئەزانى عەفو وائەگەيەنى كە لەپیش
 عەفووە كەدا تاوانىك كرابى ؟ موختەھىدەكەش وەلام ئەداتەووە ئەللىت : ئەو
 ئایەتە قسە لەگەڵ پىغەمبەر ناكات بەلكو لەگەڵ ئەبووبەكرىەتى .
 مەولانىش ئەللى : جا مادەم خوا خەبەرى داووە كەوا ئەبووبەكرى عەفو

کردووو ، ئه‌ی ئیوه ، کۆمه‌لی شیعه ، بۆ عه‌فوی ناکهن ؟ لی‌ره‌دا میرزا
ئیسماعیل شه‌رم دای ئه‌گرێ و بی‌ده‌نگ ئه‌بی • مه‌ولانا ئه‌م باسه‌ی خستوووه‌ته
ناو ئه‌و قه‌سیده عه‌ره‌بی‌یه‌وه که پاش گه‌یشتنی به‌ دیه‌لی دایناوه و
سه‌ره‌تاکه‌ی ئه‌م به‌یتیه :

کَمَلْتُ مَسَافَةَ کَعْبَةِ الْأَمَالِ
حَمْدًا لِمَنْ قَدْ مَنَّ بِالْأَكْمَالِ

پاش ماوه‌یه‌ک مه‌ولانا تاران به‌جی‌دی‌لی و ئه‌چی بۆ شاری (به‌سطام و
خه‌رقان و سه‌منان و نیشاپور) و زیاره‌تی قه‌بری شیخ بایه‌زیدی به‌سطامی
ئه‌کا و به‌ قه‌سیده‌یه‌کی فارسی مه‌دحی ئه‌کا که ئه‌مه سه‌ره‌تاکه‌یه‌تی :

یا رب بحق تربت سلطان بایزید
یا رب بقاطعیت برهان بایزید

پاشان ئه‌زوا بۆ شاری (طووس) له‌ خوراسان بۆ زیاره‌تی ئارامگای
ئیمام عه‌لی زه‌ضای کورێ ئیمام مووسای کاظم و به‌ قه‌سیده‌یه‌ک که
سه‌ره‌تاکه‌ی ئه‌م به‌یتیه ته‌عریفی ئه‌ویش ئه‌کات :

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
وز نور گنبدش همه عالم منور است

هه‌روا له‌ مالاوایی‌شدا له‌ ئیمام عه‌لی زه‌ضا قه‌سیده‌یه‌کی تر ئه‌لیت
که ئه‌مه سه‌ره‌تاکه‌یه‌تی :

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضهء (رضا) بدل و جان سلام کن

له‌ویشه‌وه زوو ئه‌کاته (جام) و زیاره‌تی ئارامگای شیخ ئه‌حمه‌دی

نامیقی جامی‌یش ئەگات • ئەنجا ئەچی بۆ شاری (هەرات) لە ولاتی
ئەفغان و چاوی بە زانایانی ئەو شارە ئەکەوئ کە یەکیکیان شیخ عەبدوللای
هەراتی بوو کە پاش گەزانه‌وه‌ی مه‌ولانا بوو بە مرید و بە خەلیفەشی
و کە لە مه‌ولا باسی ئەکەین •

لە هەراتی شه‌وه ئەزوا بۆ (قەنده‌هار) و (کابول) و دارولعلمی
(پیشاوه‌ر) و چاوی بە مه‌لا و زاناکانی ئەم شارە دوا‌یی ئەکەوئ، ئەوانیش
پرسیاری گەلی موشکیلات و گێرگرفتی لی ئەکەن ، ئەمیش وه‌لامی
هه‌مووی ئەداته‌وه • ئەوه ئەبی بە مایه‌ی ریز و قەدر لی گرتییکی زۆری •
لە پیشاوه‌ره‌وه ئەزوا بۆ (لاهوور) و له‌ویوه ئەچی بۆ شارۆچکه‌یه‌ک
کە خواناسی گه‌وره شیخ ئەنائوللای دیه‌له‌وی هاوژیی شاھ عەبدوللای
دیه‌له‌وی له‌وئ نیشته‌جی بوو •

مه‌ولانا خۆی نووسیویه ئەلی : شه‌و له‌ میوانخانه‌ی شیخ ئەنائوللادا
خه‌ومدی ، له‌ خه‌وما شیخ ئەنائوللا گازیکی له‌ زوومه‌تم گرت و ویستی
بە دان رامکیشی بۆ لای خۆی ، به‌لام بۆی زانه‌کیشرام • کە سبه‌ینی
چوومه‌ خزمه‌تی شیخ ئەنائوللا بی ئەوه‌ی من هیچم وتبی فه‌رمووی خالید !
برۆ بۆ لای برام شاھ عەبدوللای دیه‌له‌وی • به‌جۆریکیش تیی گه‌یاندم که‌وا
فوتووچی من له‌ خزمه‌تی ئەودا ئەبی • له‌م قسانه‌ی شیخ ئەنائوللاوه
تی گه‌یشتیم که‌وا هیممه‌تی خۆی به‌ کاره‌یناوه‌ بۆ ئەوه‌ی بمکا به‌ مریدی خۆی،
به‌لام بۆی رۆ نه‌که‌وتوووه‌ چونکه‌ هیممه‌ت و جاذیبه‌ی شیخ عەبدوللا
به‌هێزتر بوو

هه‌روه‌ها مه‌ولانا خۆی نووسیویه : جا له‌و شارۆچکه‌یه‌ ده‌رچووم و
زووم‌کرده‌ دیه‌لی • به‌ ماوه‌ی سالیك گه‌یشتمه‌ ئەوئ • چل رۆژ به‌رله‌وه‌ی
بگه‌مه‌ به‌ره‌وه‌ نیسبه‌ت و نه‌شه‌ی به‌ره‌که‌تی شیخ عەبدوللام بۆ ئەهات •

شیخ عەبدوللا خەبەری دابوو بە ھاوژێ تایبەتی یەکانی خۆی کەوا من
بەژێوەم بۆلای و بۆ خزمەتی ئەو ئەزۆم .

بەم جۆرە مەولانا ئەزوا تا ئەگاتە دیهلی و قەسیدە یەکی عەرەبی لە
باسی سەفەرە کە ی و لە مەدحی شاھ عەبدوللادا دائەنێ کە ئەمە
سەرەتا کە یەتی :

کَمَلْتُ مَسَافَةَ كَعْبَةِ الْأَمَالِ
حَمْدًا لِمَنْ قَدْ مَنَّ بِالْأَكْمَالِ

پاش حەسانەووە مەولانا بۆ سەبەینیی ئەو شەووە کە ئەگاتە (جیهان
ئاباد) ، کە ژێکەوتی ژۆژی جومعە ی کردوووە بە خزمەتی شیخ عەبدوللا
ئەگات و شیخ ئادابی تەریقەتی نەقشەبەندی پی فیڕ ئەکات . مەولانا
دەست ئەکات بە سولووک و بەجێ هێنانی ئادابی تەریقەت و هەندی خزمەتی
زاویەیش ئەگریته ئەستۆی خۆی . وا مەشھوورە ئەم خزمەتە بریتی بوووە
لە سەقایێ کردن و ئاودان بە هەزارانی ئەو شوینە . بەم چەشنە مەولانا
ژۆژ بە ژۆژ ئەبی بە جیگای تەو ججوهااتی شیخ عەبدوللا ، بەجۆری کە لە
ماوەی پینج مانگدا مەقامی حوضوور و موشاھەدە ی بۆ پەیدا ئەبی و
سینە ی ئەبی بە طووری تەجەللیات و ئەنوار ی حەق بە جۆری کە
مورشیدی گەورە مژدە ی ئەداتی بە گەلی مژدە ی کەشفی و ئەو وەندە
لە حوزووری شیخ عەبدوللادا خوشەوێست ئەبی وەك لە پێشترین
خوشەوێستکی لە دایدا جی ئەگری .

بەم شیۆە یە مەولانا بەردەوام لە بەرزبوونەووە دا ئەبی و مەقامی
(فەنا) و (بەقا) ی بۆ ژێ ئەکەوی و بە هەموو جۆری ئیستیحقاقی
ئێجازە ی ئەبی . وەکو لە هەندی نامە ی شاھ عەبدوللادا نووسراوە کە
مەولانا ئەگاتە ئەم پایە یە شاھ عەبدوللا بە ئیشارەتێکی ژۆحانی لە لایەن

حەزەرەتێ گەورە گەورانی ئەولیاووە لە جەماعەتی نەقشبەندی (قدس الله
 اسرارهم) ئیجازەتی ئەدا لە هەر پێنج تەریقەتە بەناوبانگە کەدا کە بریتین لە
 (نەقشبەندی) و (قادری) و (سوهره وەردی) و (کوبره وی) و
 (چەشتی) • هەروا ئیذنی ئیرشادیشی ئەدا و زۆرێکێ ئەدا بۆ ئیجازەدانی
 حەدێت و تەفسیر و تەسەووف و ئەحزاب و ئەوراد و ئەدعیە و غەیری
 ئەمانە • ئەم ئیجازە پێدانهی لەپاش ماوەی سالی ئەبێ لە گەشتنی بە خزمەتی
 مورشیدی خۆی • هەروا فەرمانی پێ ئەدات کە چاوی بە عالمی گەورە
 مودەززیس و واعیظی صوفی شیخی پیر سالی مەولانا عەبدولعەزیزی
 حەنەفی نەقشبەندی هیندی ش بکەوێ کە کتیبی (تحفهء اثنا عشریه) ی
 لە بەرپەرچ دانەووەی زافزی یەکاندا داناووە کە وێنەی دانەزراوە • ئەویش
 بە خزمەتی ئەگات و ئیکرام و ئیحتیرامییکی زۆری ئەگرێ و ئیجازەتی
 عیلمیی بۆ هەموو عیلمەکان ئەدات و ئیجازەتی ئەدا کەوا زیوایەتی کتیبەکانی
 صیحاخ و غەیری ئەوانیش بکات و ئیجازە نامەیی بۆ ئەنووسی و لە ئیجازە
 نامە کەدا بەم جۆرە ناوی ئەبا «صاحب الهمّة العلیة فی طلب الحق» •

پاش ئەمانە شاھ عەبدوللای ئەیەوێ تەوەججوه لە مەولانا بکات و
 عالمی زەبیانی شیخ ئەبووسەعدی هیندی و دەلیی خواناس شیخ بەشارەتوللای
 بانگ ئەگا و مەولانا لە ئیوانیاندا دائەنیشینی و لە یەک کاتدا زوو ئەکاتە هەر
 سێیان و زووی دەم ئەکاتە مەولانا و لێی ئەپرسی : چیت چاوی پێ ئەکەوێ ؟
 مەولانا ئەفەرموێت : ئەبینم زۆحانی بەتی سولطانولئەولیا حەزەرەتی عەلیی
 مورتەضا (کرم الله وجهه) و بەسەر شاتەووە • لەویادا شاھ عەبدوللای
 فەیز و بەرە کەتییکی زۆر ئەزۆرێ بەسەر حەزەرەتی مەولانا کە ئەنجامە کە
 لە پاشەزۆژدا دەرکەوت بە بلاوبوونەووەی تەریقەتی نەقشبەندی بە گەلی
 لای ولاتی موسولماناندا •

گهزانه وهی مهولانا بو کوردستان

پاش ئه وهی مهولانا سالی له خزمهتی شاه عهبدوللای دیهله ویدا
ئه مینته وه و به فویو وضاتی ئه وه گا به پایهی کهمال و ئیجازهی خهلافهت و
ئیرشادی لی وه ره گری ، شاه عهبدوللا ئه مری پی ئه فهرمویت که
بگه زیتته وه بو کوردستان و دهس بکا به زیگا پیشان دانی ئه وانهی بهدوای
زیگای خواناسیدا ئه گه زین . مهولانا به شاه عهبدوللا ئه لی کهوا
کوردستان پره له مهلای پایه بهرز و به حورمهتی وه کوو به رزنجهی بهکان و
حهیده ری بهکان و کهسانی تر له خانه دانه کانی عیلم و فهضل و حورمهت و
پایهی دینی و دنیایی . ئه ویش ئه فهرمویت تو برۆ خهریکی ئیرشاد کردنی
خوت به ، ئه وانه هه موو خزمهتت ئه کهن ، پیاوه ههره گه وره کانی دنیایش
دهست و پیت ماچ ئه کهن . مهولانایش ئاماده یی خوی بو به جی هینانی
فرمانه کانی شاه عهبدوللا پیشان ئه دات . ئه نجا شاه عهبدوللا لی ئه پرسیت :
ئیتتر چیت ئه وی ؟ مهولانایش ئه فهرمویت : دینم ئه وی و دنیایشم ئه وی بو
به هیزبوونی دین . شاه عهبدوللا ئه فهرمویت : « برو همه را بشما دادم »
واته : برۆ ، وا هه موویم دایتی .

پاش ئه مه مهولانا ئه که ویتته زی بیتته وه بو کوردستان . شاه عهبدوللا
به خوی و مریده کانی تا ماوهی چوار میل به زیی ئه کهن و پیشی ئه فهرمویت
یه کئی له ئه ولیای گه وره له شاری لهم هیندستانه دا هه یه برۆ زیارهتی بکه و
سهلامی ئیمهشی پی بگه یه نه و داوای دوای خیری لی بکه . که
گه یشیتته وه سوله یمانی برۆ زیارهتی ئارامگای هزرهتی غهوث بکه له
بهغدا ، جا خوا حافیظی لی ئه کا و ره وانهی ئه فهرمویت و پیی ئه فهرمویت :
« خالد برو » واته : خالد برۆ . که مهولانا ئه گاته ئه وه شاره که ئه وه
پیاوه گه وره یی تیابووه ئه چی بو زیارهتی و سهلامی مهولانای پی

ئەگەيەننى و داواي دوعاي خيىرى لى ئەكا ، ئەويش بە خوشەويستى
 وەلامى ئەداتەو و دوعاي خيىر بۆ ئەويش و بۆ مەولاناش ئەكات و
 پيى ئەلى : « خالد برو به بغداد فتوح شما در انجااست » واتە : خالد
 بۆ بەغداد ، دەروو لەوئى لە تۆ ئەكرىتەو .

بەمجۆرە مەولانا ھىندستان بەجى دىلى و ئەكەويىتەزى بۆ بەندەرى
 (مەسقەط) و لەويۆ ئەزوا بۆ (شىراز) و (ھەمەدان) و ئەگاتە ھەر
 شويىنى ئامۆزگارىي خەلكى تيا ئەكا و راستىيان بۆ زوون ئەكاتەو .
 تەنانت لە ھەمەدان ھەندى لە شىعەكان نيازى كوشتنى ئەكەن ، بەلام
 پيۆە نابى و خوا زىگارى ئەكا ، جا لەويۆ ئەزوا بۆ (سەنە) و چەند
 زۆزى لەوئى ئەمىنىتەو و باسى سولووك و حالى خوى ئەكا و موسولمانان
 بانگ ئەكا بۆ وەرگرتنى ئادابى تەرىقەتى نەقشەندى . زاناي گەرە شىخ
 موخەمەد قەسىمى مەردوخەيى كە وەختى خوى مامۆستاي مەولانا بوو
 خوى تەسلىم ئەكا و ئادابى تەرىقەتى لەسەر دەستدا وەرئەگرى و ئەبى
 بە مريدى .

ئەوجا لە سەنەو ئەكەويىتەزى بۆ سولەيمانى و لە ۱۲۲۶ى
 ھىجرەتدا ئەگاتە ئەوى^(۱) . زانايان و پياوماقوولانى شار دىن بە
 پيشوازي يەو و بەخيىر ھاتنەو لى ئەكەن و خوشى و شادمانى ئەكەويىتە
 ناو دۆستان و برادەران و خزمانى .

پاشا ماوہيەك حەسانەو لە سولەيمانى ، مەولانا بەپيى فەرموودەكەي
 شاھ عەبدوللا تەشريفى دى بۆ بەغدا و لە بارەگاي حەزرەتى غەوث

(۱) گەيشتەو مەولانا بۆ سولەيمانى زىكەوتى فەرمانزەوايىي خالد
 پاشاي كوزى ئەحمەد پاشاي كردوو ، بەلام پاشا چەند مانگى خالد
 پاشا چوو بۆ بەغدا و عەبدولزەحمان پاشا بوو تەو بە سەرۆك لە
 ولاتەكەدا تا سالى ۱۲۲۸ .

دائه به زى و پينچ مانگ له وى له حو جره به كدا نه ميښته وه .

مه ولانا له ۱۲۲۶ دا به شيوه مور شيدى كى خاوه ن پايه و به حورمه ت نه گه رته وه بو سوله يمانى و دهس نه كا به ئيرشادى موسولمانان بو ته ريقه تى نه قشبه ندى (۲) . خه لكى كى زور له زانايان و مه شاخ و ناودارانى ولات ويران و دهسه لات به دهستان و موسولمانان تر به شه رهى مريدى و مه نسويى نه و موشه رزه ف نه بن . گه ليكى ترش له ده روه وى سوله يمانى به وه دين بو خزمه تى و ته ريقه ت له سر ده ستيدا وهر نه گرن . ناوبانگ و شوره تى به ولاتا بلاو نه يته وه . يه كى له وانه كه بووه به مريدى حه زره تى شيخ عثمان سيرا جود دى نه هه ورامى ته ويله يى بووه كه پيش گه زانه وهى مه ولانا له هيندستان له مزگه وتى حه زره تى غه و ث له به غدا نيسته جى و خه ريكي خويندن و خواپه رستى بووه و نه وكاته به (فه قى عثمان) به ناوبانگ بووه . فه قى عثمان هه ر له سه رده مى خويندندا به دواى مور شيدى كدا گه زاوه كه ته ريقه تى له سر ده ستدا وهر بگرى و زيگاي لاي خوداى پى بدوزيته وه . بويه هه ر كه له به غدا مه ولاناى ناسيوه ، ته مه سسوكى پى كردووه .

مه ولانا كه له سوله يمانى بووه به هاوین چووه بو هه ورامان و سه رده مى گه رمای له هه وارى (قه لاخانى) و (حه وش و بارانى) به سه ر بردووه كه زووتر له سه رده مى منالى و له سه رده مى فه قى به تيدا ئاموشوى بو نه و ناوه بووه و شاره زاي بووه . هه رچه ند چووه بو هه ورامان خه لكى كى زور له هه موولايه كى كوردستانى ئيرانه وه هاتوون بولاي و ته ريقه تيان له سر ده ستيدا وهر گرتووه . له م سه فه رانه ي هه ورامانيدا شيخ عثمان سيرا جود دى نيش كه هيشتا هه ر به (فه قى عثمان) مه شه وور بووه له

(۲) نه م گه زانه وه يه مه ولانا بو سوله يمانى زيكه وتى فه رمانزه وايى عه بدولتره حمان پاشاى كردووه .

خزمه تیدا بووه و خه ریکی سولووکی ته ریه ته بووه • هه روه ها له
یه کئی له م سه فه رانه یدا مه لا مو صطه فای کوژی مه لا جه لالی خورمالی ش
بووه به مریدی • گه لی پیاوی ناوداری تری ئیران و ناوچه ی هه ورامانی ش
چوونه ته خزمه تی و ته ریه تیان لا وه رگرتووه •

که ناوبانگ و شوره تی مه ولانا له هه موولایه که وه بلاو ئه یته وه و
مرید و مه نسووب له م لا و له ولایه دانه بارین به سه ریدا ، ئه وانیه که
سوود و قازانجیان له گه ل بوونی مه ولانا دا له سوله یمانی یه ک نه که وتووه
ئه بن به ناحه زی و دهس ئه که ن به قسه بلاو کردنه وه له دژی و گه لی شتی
نازه وا و نادرست به ده میه وه هه لئه به ستن و ژۆژ به ژۆژ ئه م جوړه قسانه
ژوو له زیادی و ژۆربوون ئه بی • مه ولانا هه رچه ند حیلیم و حه وسه له
پیشان ئه دا و به چاکه مامه له له گه ل ئه م جوړه که سانه ئه کا به لکو ئه مه خوایه
بگه ژینه وه بو سه ر ژینگای راست و گه لی جاریش دوعای خیریان بو ئه کا که
خوا چاکیان بکا ، هیچی سوود به خش نابی ، ناچار بو کوژاندنه وه ی ئاگری
ئاژاوه و فیتنه ، به تاییه تی له و سه رده مه دا که ناوچه ی بابان پربووه له
پشیوه به هوی هه رای نه بزاوه ی تیوان خالید پشای کوری ئه حمه د پاشا و
عه بدولزه حمان پشای کوژی مه حموود پشای گه وره وه ، مه ولانا بزیار
ئه دا له سوله یمانی نه مییتیه وه تا ئه م ناکوکی یه نه بی به هوی به لا و
موحیه ت بو موسولمانان و نیازی سه فه ری به غدا ئه کا •

سه فه ری دووه می مه ولانا له سوله یمانی یه وه بو به غدا

که ناحه ز و به دنیهادان بوختان و قسه ی پړوپووچی ژوریان به ده م
مه ولانا وه بلاو کرده وه و ، قسه کانیش ئه گه یشته وه به فه رمانزه وای

رۆژ ، مهولانا له دانیشتنی سولهیمانی ماندوو بوو . بۆیه بزیاری کۆچ کردنی
 دا و له سالی ۱۲۲۸ی ههجرهتا سولهیمانی بهجی ههشت و کهوته رۆ
 بۆ بهغدا . مهولانا له سهردهمی ویلایهتی سهعید پاشای کورۆی سولهیمان
 پاشای گهوارهدا گهشته بهغدا و له مهدرسهی (ئهحسائیة) که ئهکهوته
 کهناری دهجله له بهری زهسافهوه له گهزهکی زهئسولقهریه و ئیستا پیی
 ئهلین (تهکیه خالیدییه) دانهنیشی و زانایان و پیاو ماقوولان و خه لکی تر
 له ههموولایه کهوه دین بۆ لای و تهریقته له سه ر دهستییا وهرئه گرن و
 دهست ئه کهن به سولووک .

له بارهی دامهزرانی هزرهتی مهولاناوه لهم مهدرسهیهدا ئیبراهیم
 فهصیح هیده ری له کتییی (المجد التالد) دا نووسیویه : له نزیککی مالی
 ئیمه وه مهدرسهیهک هه بوو پێیان ئهوت (ئهحسائیة) وهختی خۆی
 عه بیاسییه کان دروستیان کردبوو . ئه گێرنه وه هزرهتی غه وئیش سهردهمی
 لهو مهدرسهیهدا گوشه گیر بووه و ریاضهتی کیشاوه ، پاشان
 گواستوو یه تیه وه بۆ (بابولئه زهج) . ئهم مهدرسهیه به درێژایی سال کۆن
 بووه و زووخواوه . که مهولانا دێته بهغدا ئه سه د هیده ری باو کم و سه یید
 عوبه یدوللای مام و جاسم به گی شاوی که خالۆزای باو کم بووه
 ههولیان داوه و به یارمه تی سهعید پاشای والی مهدرسه که یان ئاوا
 کردوو ته وه ، جا عه رزی هزرهتی مهولانا یان کردوو که ته شریفی لهو
 مهدرسهیهدا دانیشتی و خه ریکی ئیرشاد و ته دریس بیی تیایدا ، ئه ویش
 قوبوولی ئه فه رمویت و مهدرسه که ئه بی به جیگهی ئیرشاد کردنی و
 گه لی کهس سوودی تیا لی وهرئه گرن . پاش کۆچی مهولانا ییش بۆ شام
 خه لیفه کانی و خه لیفه کانی ئه وانیش هه ر لهو مهدرسهیهدا ئیرشادیان
 کردوو و تا ئه مرۆیش ئیرشادی هه ر تیدا به رده وامه .

ئیبراهیم فهصیح درێژه به قسه کانی ئه دا و ئه لی : رۆژیکیان سهعید

پاشا به خۆی و دهست و دائیرهیهوه دى بۆ زیارهتی مهولانا • که ئەگاته تهکیه و تهماشای مهولانا و مریدهکانی ئەکات که ههموو له زانایانی بهرز بهرز بوون له حالهتی تهبیعی دهرفهچى و ئەکهوئ بهسهر پى مهولانا • که دیتهوه سهر خۆی داوای دوای خیر له مهولانا ئەکا • مهولانایش دوای ئەنجام چاکى بۆ ئەکات و بهشیوهی ئامۆژگاری پى ئەلئ ئاگاداربه سبهینى ههرکهسى پرسىاری له حال و کردهوهی خۆی لئ ئەکرى ، بهلام تۆ پرسىارت له کردهوهی خۆت و ههموو ئەوکهسانه لئ ئەکرى که لهژیر فهرماتندان و خراپهى ئەوانیش لهسهر تۆ ئەژمىرى چونکه له سایهی تۆوه ئەتوانن خراپه بکهن • کهواته پىویسته ئاگات له خۆت بئ چونکه ژۆژیکىوا بهژۆیه دایک لهتاو سهختى ئەورۆژه ئاگای له منالى شیرهخۆرهی خۆی نامینى و دووگیان بهردهکى له تاواندا ئەخا و خهکت وا دیته بهرچاو که سهرخۆش بن ، سهرخۆشیش نین بهلام بیهۆشى ترسى ئازار و سزای خوان چونکه ئازار و سزای خوا زۆر سهخته • ئیبراهیم فهصیح ئەلئ له ماموهیهدا که مهولانا ئەم ئامۆژگاری یانهی بۆ سهعید پاشا ئەکرد ، ئەو به دهنگی بهرز ئەگریا و نارههتییى حالى خۆی دهرفهبرى ، تا مهولانا ههستا و چوو دهستی خسته سهر ملی والى و ئەویش ئارام بووهوه و دامرکایهوه ، جا مهولانا چوووه ژووورهوه بۆ ناو مالى خۆی که دهرگای لهسهر تهکیه بووه و والیش چوووهوه بۆ جى خۆی ، پاشان مهولانا بهیانی راستى ئیمان و باوهزى والی فهرموو •

پاش ئەوه که مهولانا له بهغدا دائه مهزرى ، زانایان و پیاو چاکانى ولاتان له ههموولایه کهوه زووی تی ئەکهن بۆ تهریقهت لئ وهرگرتن و بۆ سوود وهرگرتن له عولومى ظاهیری و باطینى لای ئەو • یه کهم کهس له زانایانی بهغدا که پایه خهلیفهیی لهسهر دهستی ئەودا وهرگرتوووه سهید عوبهیدوللای ههیدهرى بووه • ههروا گهلی مهلای گهورهی عهرهب و

تورك و كورد هاتوون بو لای داخلی ته ریشه تی نه قشبه ندی بوون .

گه زانه وهی جاری دووهه می مهولانا

له به غداوه بو سوله یمانی

تا ئەم ماوهیه وهزعی سوله یمانی گۆزا و مهحموود پاشای کورێ عهبدولرحمان پاشا بوو به فرمانداری ولاتی بابان و ئیوانی بهغدا و سوله یمانی باش بوو . جا مهحموود پاشا به سهفه ر هات بو بهغدا و چوو بو زیاره تی مهولانا له تهکیه ی خالیدییه . که پایه ی حورمهت و ئیرشادی مهولانای له تهکیه دی و چاوی پی کهوت که چۆن گهلی پیاوی گهوره و زانای بهرزی ولات له خزمه تی مهولانادان و حالێ بوو که وا ئەمانه ههموو دان به گهورهیی مهولانادا ئەتین ، زۆر به دل گهرمی و ئارهزووه وه تکای لی کرد که بگهژیته وه بو سوله یمانی و چاو له عاجزی و نارهحه تی به کانی پیشوو بپوشی بوئه وهی خه لکی ولاته که زیاتر سوود له نوور و به ره که تی وهر گرن . مهولانایش له بهر پیوه ندی دهروونی به نیشتمان وه و له بهر خوشه و یستی خه لکی ولاته که تکا که ی په سه ند کرد و گه ژایه وه بو سوله یمانی .

له هیچ به لگه یه کدا میژووی ئەم گه زانه وه یه مهولانام بو سوله یمانی نه دیوه ، به لام دیاره یا سالی ۱۲۳۱ یا ۱۲۳۲ بووه چونکه تا سالی ۱۲۳۰ هه ر سه عید پاشا والیی بهغدا بووه . له ۱۲۳۰ دا عه زل کراوه و به یارمه تی مهحموود پاشا داوود پاشا بووه به والیی بهغدا و به سه ره و شاره زوور . له سالانی ۱۲۳۱ و ۱۲۳۲ دا ئیوانی مهحموود پاشا و داوود پاشا خوش بووه و مهحموود پاشا توانیویه تی بی بو بهغدا . ئەم ئیوان خوشی به له سالی ۱۲۳۳ دا تیکچوووه .

هه‌رچۆن بێ مه‌ولانا هاته‌وه‌ بۆ سوله‌یمانی و مه‌حموود پاشایش به‌ راس‌تی خزمه‌تیکی زۆری کرد و ئەم‌ خانه‌قا گه‌وره‌یه‌ که‌ ئیستا هه‌یه‌ له‌ سوله‌یمانی به‌ ناوی مه‌ولاناوه‌ ، ئەو بۆی دروست‌کردووه‌ • مه‌ولانا له‌م‌ خانه‌قایه‌دا ئەحه‌سیته‌وه‌ و پاشا هه‌ندی مۆلکی باشیشی وه‌ك‌ دئی(که‌مالان) و چه‌ند دئی‌یه‌کی‌تر له‌سه‌ر خانه‌قا وه‌قف ئەکا بۆ ژيان‌دنی هه‌ژاران و دانیش‌توانی •

مه‌ولانا ده‌ست‌ئه‌کا به‌ ئیرشاد و زێگا پيشان‌دانی موسوڵمانان و ، پیاوانی کارامه‌ و راس‌تی په‌رست له‌ زۆژه‌لات و زۆژاواي ولاتانی ئیسلامه‌وه‌ زووئ‌ه‌که‌نه‌ سوله‌یمانی بۆ وه‌رگرتنی ته‌ریقه‌ت له‌سه‌ر ده‌ستی مه‌ولانا‌دا و بۆ که‌لك‌ وه‌رگرتن له‌ زانست و زۆحانی‌یه‌تی ، وه‌کو شیخ ئیسماعیلی شیروانی و شیخ حافظی ئۆرفه‌لی و شیخ ئەحمه‌دی ئاگره‌بۆزی و شیخ فه‌یزو‌ل‌لای ئەرز‌زۆمی • زانا‌کانی به‌غدايش که‌ بووبوون به‌ مریدی ، ئەهاتن بۆ خزمه‌تی بۆ سوله‌یمانی • ته‌نانه‌ت سه‌یید عوبه‌یدو‌ل‌لای هه‌یده‌ری هه‌ر له‌ گه‌ل مه‌ولانا خۆیدا هاتووه‌ بۆ سوله‌یمانی و له‌وێ ماوه‌ته‌وه‌ لای له‌ خانه‌قادا •

له‌ ماوه‌یه‌کی که‌مدا خه‌لکیکی زۆر به‌ نووری ده‌روونی پیرۆزی مه‌ولانا نووران‌ی ئەبن و ته‌نانه‌ت له‌ هه‌رمه‌ینی شه‌ریفه‌ین و قودسی پیرۆز و شام و هه‌لب و شارانی عێراقه‌وه‌ له‌ عه‌ره‌ب و کورد ، هه‌روا له‌ شه‌مدینان و ماردین و عینتاب و ئۆرفه‌ و دیاربه‌کر و ولاتی زۆم و هیند و ئەفغان و داغستان و ماوه‌رائه‌نه‌هر و میسر و عومان و هه‌ندی ولاتی زۆژاواوه‌ مرید ده‌سته‌ ده‌سته‌ ئەهاتن بۆ لای و ، له‌وپه‌ری ولاتی مه‌زاکیشه‌وه‌ پیاوچاکی به‌ناوبانگ‌ شیخ موحه‌مه‌دی مه‌غریبی هات بۆ لای بۆ سولووک‌ کردن و ملی بۆ که‌چ کرد • ئەمه‌ هه‌مووی سه‌ره‌زای زانایانی به‌ناوبانگی وه‌کو سه‌یید ئەسه‌د سه‌د‌ره‌ددینی هه‌یده‌ری و سه‌یید صیغه‌تو‌ل‌لای

حەیدەری و سەبید عوبەیدوللای حەیدەری و مەلا یەحیای مزووری و
 مەلا عەبدولزەحمانی زۆژبەییانی و مەلا عەبدوللای جەلی و شیخ عوتمان
 سیراجوودینی تەوێڵەیی و مەلا موصطەفای خورمالی کە هەموو بە گیان و
 دل فەرمانیان لێ وەرگرتوووە • تەنانەت ئەگێژنەووە سەبید ئەسەد
 سەدروودینی حەیدەری کە موفتیی بەغدا بوو و تووێ بە گەر مەولانا
 فەرمانم پێ بدا کاسەیی شیر لەسەر سەرم دایم و بە بازازی بەغدادا
 بگەژم بەو شیرەووە ، فەرمان بەرداری ئەکەم • بەشی زۆری مەنسووبەکانی
 مەولانا لە زانایانی پایەبەرزنی ئاینی بوون و ، کەسی تری وەک مەولانا لە ناو
 پیرانی تەریقەتدا هەلنەکەوتوووە ئەو هەموو مەنسووبەیی لە زیزی مەلا
 پایە بەرزەکاندا بێی •

مەولانا وەک خەریکی ئیرشادی موسوڵمانان بوو لەسەر زۆ و شوینی
 تەریقەتی نەقشەبەندی ، هەروەها چ لە بەغدا و چ لە سولهیمانی دەرسی
 عولوومی دینی شی و تۆتەووە ، دەرسی تەفسیری قورئان و حەدیشی
 شەریف و فێق و تەسەوووفی بەدەوام بوو و ، هاوینانیش تەشریفی بردوووە
 بۆ هەورامان و لە گەلی شوینا لە شوینە خوش و ئاودارەکان تا گەرما
 بەسەر چوووە ، وەختی بەسەر بردوووە •

بیستوووە مەولانا لە یەکی لەو هاوینەخۆری یانەی هەورامانیدا لە
 سەرچاوێ (حەوش و بارانی) چەند هۆدەیهک خانووشی بۆ خێزان و
 دەست و پێوەندەکانی کردوووە تەووە کە زیاتر مریدەکانی بە شانی خۆیان
 بەردیان بۆ بردوووە • یەکی لەوانەی لەم بەردگواستنەووەیدا بەشدار بوون
 شیخی سیراجوودین بوو کە ئەوکاتە هێشتا بە (فەقی عوتمان) ناسراوە •
 ئەو وەستا بەنایە کە خانووەکەی بۆ مەولانا کردوووە تەووە ، داوای لێ کردوووە
 چاوی میهرەبانی و لوطفی لە فەقی عوتمانەووە بێ •

کوچ کردنی مهولانا بو جاری سیههم بو بهغدا و

دوا سهفهري له بهغداوه بو ههورامان و

کوچی به کجاری له ویوه بو شام

مهولانا نزیکه‌ی شەش سالیکی له سوله‌یمانی مایه‌وه (۱) . له ئاخر و ئۆخری ئەو ماوه‌یه‌دا سه‌رنج‌ئەدا وه‌زعی سوله‌یمانی به‌ش‌به‌حالی ئەو و مریده‌کانی باش نی‌یه ، به‌تایبه‌تی جه‌نگ و ئاشووییکی زۆریش له‌ناو بابانه‌کان خۆیاندا هه‌ر به‌رده‌وام بووه ، ئیتر به‌جاری دلی له سوله‌یمانی و دانیشن له سوله‌یمانی بیزار ئەبی و له سبه‌ینی ۲۵/۱۰/۱۸۲۰ دا که رێکه‌وتی ۱۲۳۶ ی هه‌جره‌تی کردووه له‌گه‌ڵ هه‌رمه‌کانی (۲) رێگای به‌غدا ئەگرێته‌به‌ر و مال و عه‌لاقه و پێوه‌ند و مریده‌کانی له سوله‌یمانی به‌جی‌ئه‌هیلێ و شیخ عه‌بدوڵلای هه‌راتی ئەکا به جی‌نشینی خۆی و له‌سه‌ر خانه‌قای دائه‌نی . ئەم شیخ عه‌بدوڵلای هه‌راتی به‌خه‌لیفه‌ی مه‌ولانا خۆی بووه و له سه‌فه‌ری هه‌ندستاندا ناسیویه‌تی و پاش ئیجازه‌ی ئیرشاد وەرگرتن و گه‌زانه‌وه‌ی مه‌ولانا بو کوردستان ، له‌ویوه هاتووه بو خزمه‌تی و بووه به مریدی و گه‌یشتووه به پایه‌ی خه‌لافه‌ت .

(۱) واته پاش گه‌زانه‌وه‌ی له به‌غداوه بو سوله‌یمانی ، شەش سالی تیا ماوه‌ته‌وه . پیش ئەم‌جاره‌ش دوو سالی‌تر له سوله‌یمانی بووه ، ئەمه تیکرا کردیه هه‌شت سال .

(۲) رێچ ئەلی مه‌ولانا له‌م‌کاته‌دا چوار ژنی بووه له سوله‌یمانی دەرچوون له‌گه‌لی . به‌لام ئیمه تیکرا ئاگاداری سی ژن له ژیا‌نی مه‌ولانا دا .

که ئەگاتە بەغدا ئەچیتەووە تەکیە خالیدیە که جیگای جارانی بووە و چاکتر لەوسا خەریک ئەیتەووە بە ئیرشادی موسوڵمانان و پەروەردە کردنیان و دەرس و تەنەووە بە فەقی و ، زانایانی گەورە لە دەوری کۆئەبنەووە و والیی بەغدا داوود پاشا که لە ١٢٣٠ یەووە بووبوو بە والی و هیشتا لەو پایەدا مابوووە حورمەتییکی زۆری ئەگرێ و خزمەتییکی زۆری ئەکا و تەکیە خالیدیە بۆ ئاوەدان ئەکاتەووە • مەنسووبە کانیشی لە هەموو لایە کەووە دائەبارێنەووە بەسەریدا و ئەکەوێنەووە وەرگرتنی دەرس و ئامۆژگاری یەکانی •

زانایانی شام و موسوڵمانانی ئەو ناوچە یە چاوەرۆانی سوود وەرگرتن لە بەرە کەتی ئەم ذاتە ئەبن ، چەند جار داوای لی ئەکەن خەلیفە یەکی بنیری بۆ لایان بۆ زینگا پێشان دانیان ، مەولانایش شیخ ئەحمەدی هەولیری ئەتیری که خەلیفە یەکی تەواو و خاوەنی تەسەرۆفاتیی زۆحی و پیاویکی دەم و دەست و دل خاوی و بە ئەدەب بووە • ئەم ذاتە که ئەگاتە شام و نیشانە ی تەو ججوهااتی دەر ئەکەوێ ، زیاتر لە جارێ زانایانی ئەو ولاتە ئومیدەواری فەیز و بەرە کەتی مەولانا ئەبن و پە ی دەرپە ی نامە ی بۆ ئەنووسن که تەشریفی بزو بۆ لایان تا دوور و نزیک لەو ولاتە بە هاتنی شادمان بین و عوڵوومی ئیسلامی لەوێ لە جارێ زیاتر گەشە بکا ، بەلام مەولانا بە پێی (الامور مرهونة باوقاتها) و (اذا اراد الله شيئا هيا اسبابه) چاوەرۆانی ئەووە ئەبێ ئەسبابی سەفەری بۆ زێ بکەوێ و جوابی جوانی پێویست بۆ ئەوانە ئەنووسیتەووە که بانگیان کردبوو بچێ بۆ ولاتی شام •

لەم لایشەووە مەولانا لەبەر پێوەندی دەروونی بە ولاتی خۆی و بەو خەلیفە و مریدانە یەووە که لە پاش خۆی بە جێ هێشتبوون و ، بەهۆی گەرمای بەغدا و ئولفەتی خێزانێوە بە هەوای کویستانەووە ، بۆ زۆربوونی

سالیکانی زینگای حقیقت له کوردستاندا . هه موو سالی هاوینان بهغداي بهجی ئه هیشت و ئه چوو بو ههواره کهی خوی له هه ورامان و بهم جوړه سالانی ۱۲۳۶ و ۱۲۳۷ و ۱۲۳۸ ی زابوارد . له سالی ۱۲۳۸ دا کاتیک له ههوار ئه بی له هه ورامان ، نامه و داخوایی له خه لکی شامه وه بو دی و له سهر داوای ئه وان بزیاری چوون بو شام ئه دا .

هه ر له م سهرده مه دا له کوردستانیشه وه به هو ی پایه به رزبوونه وه ی مه ولانا و به هو ی ئه وه وه که موسولمانان له رۆژه لات و رۆژاواوه رۆوی تی ئه که ن و له هیندستان و ئیران و ئه فغانستان و تورکیا و عه ره بستانه وه سهره زای کوردستان خویشی دینه لای و سوود له به ره که تی وهر ئه گرن ، هه روا له به ره وه که بو هه مووان رۆون ئه بیته وه که وا مه ولانا پیاویکی گه وره و خاوه ن فه یز و به ره که ته و تازه که ره وه ی موسولمانه تی یه ، مه حموود پاشای بابان له سهر داوای گه وره پیاوانی ولات ئه چی بو هه وار بۆلای مه ولانا و زیاره تی ئه کا و تکی لی ئه کا بگه ریته وه بو سوله یمانی و به یه گجاری تیا نیشته جی بی .

به لام له سهر بناغه ی حه دی پیروزی « لا یلدَغُ المؤمنُ من جحرٍ واحدٍ مرتینِ » و ، له به ر زیره کی و تیگه یشتنی دامه زراوی مه ولانا خوی و ، له به ر دلسۆزی له ئه ندازه به ده ری بو ئایینی پیروزی ئیسلام و ، حه زکردنی له ئارامیی ولات و ، بو ئه وه ی نه بی به به هانه ی هه ندی شتی ناره وا و نه گونجاو له گه ل که رامه تی ئایینی پیروزی ئیسلام ، هیچ گوئی به رجا و تکی پاشا نه دا و عوزری بو هی نایه وه و بی ده نگ و سه دا هه ر له کو یستانه وه به رینگه ی (ده یروزوور) دا ته شریفی چوو بو شام و له سالی ۱۲۳۸ ی هه جره تدا گه یشته شاری شام (۳) .

(۳) له به ره وه ی که مه سه له ی کوچ کردنی دوا جاری مه ولانا له سوله یمانی بووه و ئه بی به هو ی قسه لی کردنی گه لی که س و جارو باریش که سانی

بج ئاگا به ئارەزووی خۆیان له مهسهلهکه ئه‌دوین و زیاد و کهم له
 ژووداوه‌کانی ئه‌و ژۆژهدا ئه‌که‌ن و راستی ئاوه‌ژوو ئه‌که‌ن به‌جۆری که
 ئه‌بج به‌مایه‌ی ئازاردانی دلی گه‌لیکی تر ، و یستم بۆ ده‌ربزینی راستی
 باسی غه‌وگا و ئاژاوه‌ی خه‌ڵک به‌رابهر به‌مه‌ولانا له‌م په‌راویزه‌دا بنووسم و
 له‌سه‌ر مه‌علووماتی واقعی و عیلمی و به‌راوردکاری به‌لگه‌کان
 راسته‌قینه‌ی ئه‌و کاره‌ساته و هۆکانی ده‌ربخه‌م .

مه‌شه‌ووره که مه‌ولانا کاتی ئیجازه‌ی ئیرشادی له‌سه‌ر ده‌ستی شیخ
 عه‌بدوڵلای دیه‌له‌ویدا وه‌رگرت و له‌هیندستانه‌وه گه‌زایه‌وه بۆ کوردستان و
 هاته‌وه سوله‌یمانی و ده‌ستی کرد به‌ ئیرشاد و ته‌به‌عه‌ی زۆر بوون ،
 مه‌رحووم شیخ مه‌عرووفی نۆدی بوو به‌ ناحه‌ز و دژی و بوو به‌ هۆی
 ده‌رچوونی له‌ سوله‌یمانی و کوچ کردنی بۆ به‌غدا .

ئهمه ئه‌وه‌یه که له‌ناو خه‌ڵکدا مه‌شه‌ووره . به‌لام ئه‌بج هوشیار و
 ئاگادار بین ئه‌و ژووداوه هه‌روا به‌وجۆره و به‌وه‌هۆیه‌وه نه‌بوه به‌کورتی ،
 به‌لکو گه‌لی ئه‌سبابی واقعی له‌و مه‌سه‌له‌یه‌دا هه‌ن بوون به‌هۆی
 کوچ کردنی مه‌ولانا . جاری با پێشان ئهم راستی‌یانه بخه‌ینه به‌رچاو :

یه‌که‌م : ئه‌و ته‌ریقه‌ته که مه‌ولانا ئیرشادی خه‌ڵکی بۆ ئه‌کرد ، ته‌ریقه‌تی
 نه‌قشبه‌ندی بوو . ئهم ته‌ریقه‌ته هه‌رچه‌ند له‌ زه‌مانی کۆندا بووه و له
 کوردستانیشدا نیشانه‌ی بووه ، به‌لام له‌و چه‌رخه‌دا وه‌کو ته‌ریقه‌تیکی
 ناسراو له‌ کوردستاندا نه‌بوه و له‌ناو خه‌ڵکدا ناوبانگیکی نه‌بوه . له
 ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندیدا ئه‌ده‌ب کردنی مرید له‌ مورشید زۆر به‌قیمه‌ته .
 زوربه‌ی مریده‌کان له‌ به‌رابه‌ری مورشیده‌کانیا نه‌وه وه‌کو خزمه‌تکار
 به‌رابه‌ر به‌ گه‌وره‌ی خۆیان ژانه‌وه‌ستن . ئهم حاله‌ته ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر
 ئیعتیباراتی فیز و ته‌که‌بۆر بج گوناھێکی نابار و ناھه‌مواره و دین قوبوولی
 ناکات .

یه‌کێ له ئادابه‌کانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی ژابیطه‌کردنی مورشیده ،
 واته‌ مرید چاو به‌یه‌کدا ئه‌نج و ژۆحانی‌یه‌تی مورشیده‌که‌ی خۆی به
 خه‌یال حازر ئه‌کات و وائه‌زانی هه‌میشه به‌ره‌که‌ت و پیرۆزی له‌لایه‌ن
 خواوه ئه‌گات به‌ ژۆحانی‌یه‌تی پیغه‌مبه‌ر و له‌لای ئه‌ویشه‌وه ئه‌گات به
 ئه‌رواحی ئه‌ولیا و مورشیدیش له‌ ئه‌ولیاوه و له‌ ژۆحی ئه‌ویشه‌وه ئه‌گات
 به‌ دلی مریده خاوه‌ن ژابیطه‌که .

ئهم ژابیطه‌یه هه‌رچه‌ند له‌ نوصووصی هه‌ر چوار مه‌ذهبه‌به‌که‌ی
 ئیسلامدا ده‌لیل و به‌لگه له‌سه‌ر راستی و دروستی هه‌یه ، به‌لام خه‌ڵکی

.....
هه زمه و نهو مه لایانهی لهم راستییه بی ئاگان ، باش ته ماشای ناکهن و
ئینکاری نه کهن و جار جارش زور به توندی به رهنکاری نه وهستن .

یه کچی تر له ئادابی ته ریفه تی نه قشبه ندی ته وه ججوه کردنه که واته
مورشید له به رده می مریدا دائه نیشی و هه ردولایان چاو نه نین
به یه کدا و مورشید زووی دلی خوی نه کاته دلی مریده که ی بوئه وهی
نهو نوور و به رده که ته ی له دلی خویدا یه بگات به دلی نهو و بهو
نوور و به رده کاته دلی له خه یالی خراپ پاک بکاته وه ، وهک چون زه زه بین
به رابه ر به زوژ نه گیریت و به هو ی نووری زوژد وه کاغه ز نه سووتینی ،
به وجوره مورشیدیش ته ئسیر نه خاته ناو دلی مریده که یه وه . نه مهیش
هه روه ها له ناو خه لکا نه بيسراو بووه و خه لک ئولفه تیان پیوه نه گرتووه و
بووه به هو ی نهو که هه ندی له مه لایانی بی ئاگا ئینکاری بکهن .

یه کچی له ئادابی ته ریفه تی نه قشبه ندی (ذیکری سیرزی) یه ، واته
سالیك به خه یال به شیوه یه کی تایبه تی که لیمه ی (الله) به سه ر دلدا
زابویری و هه ناسه ی خوی بگری و به ته نها نهو که لیمه یه به سه ر دلدا
به یینی تا دلی نوورانی نه بی و فیری ذیکری سیرزی نه بی و گه لی نیشانه ی
نوورانی یه تی و بونی خوش له ناو دلدا پهیدا نه بی . نه مهیش هه ر له لای
تیکزای مه لایان نه زانراو و ئولفه ت پیود نه گراو بووه و لایان وابووه
هه ر ذیکریک خاودنه که ی به گوئی خوی نه بیسی بی ئیعتیباره .

دوو هه م : هه ر که سی ورد بیته وه نه زانی یه کچی له هو به هیزه کانی
ناشووب و هه را له هه ر لایه ک حه سوودی یه . واته : که سی نه بیینی
هاوما لیککی نه گات به پایه و مایه یه کی دنیایی وه کو دارایی یا شان و
شکو یا وه زیفه یا پایه کی دینی وه کو پیشه وایی و خه لک شوینی نه که ون ،
کابرای حه سوود ئاگری تی نه چی و نه که ویته هه ولدان یا نهوی تر
نه فه وتینی یا هه رایه ک نه نیته وه یا خوی نه دا به قه لبه یه کدا .

گه لی له مه لایانی ناوچه ی سوله یمانی که له خویندندا هاوژی مه ولانا
بوون و خو یان لهو به باشر ته ماشا کردووه ، له وه زعی مه ولانا و له
پایه ی به رزی لای میرانی بابان و خه لکی شار و دهو روپشتی ناره حه ت
بوون ، به لام دهستیان نه زویشته وه هیچ بکهن . یه که زانای عیلم و
ته ریفه تیش لهو زوژده دا له ناوچه که دا شیخ مه عرووفی نو دی بووه
که مه لایه کی گه وره و مورشیدیککی پایه به رز بووه و به هو ی عه شردت و
تایه فه یه وه زور خاوه دن ده ست بووه ، چوونه ته لای فیتنه یی یان کردووه و
هه رشتی که به عه بیان زانیوه کردوویانه به چه ند قات و وایان نیشان داوه

که ئەم مەولانایە هاتوووە دین تێکبدا و ئاشووب بنیتهووە و شتی نازەوا
دابمەزرینێ . ئەویش لەبەر ئامۆشۆ نەکردنی مەولانا و دڵسافی خۆی و
سویندخواردنی ئەو کەسە درۆزنانە ئالۆز بووە و بە واجبی ئایینی خۆی
زانێوە لەسەر ئوسوولی حەدیشی پیرۆزی پیغەمبەر کە ئەفەرمویت «من
رای منکم منکرا فلیغیرە بیدە ، فان لم یستطع فبلسانە ، فان لم
یستطع فبقلبه » واتە هەر کامیکتان شتیکی ناپەسەندی دی ، با بە
دەست بیگۆژی و ئەگەر نەیتوانی با بە زمان بیگۆژی و ئەگەر هەر نەیتوانی
با بە دڵ بیگۆژی « تیکۆشاوە و لەدژی مەولانا جوولاًوہتەوہ . سەرەنجام
کە راستیی بۆ دەرکەوتوووە پەشیمان بووەتەووە و شیخ حوسەینی قازی و
چەند سەیدیکی تری ناردوووە تە لای مەولانا بۆ عوزر هێنانەووە .

سێهەم : تاقمی لەو جۆرە مەلایانە ئاشووب گێژتر ئەو کەسانە بوون کە
ئیددیعی شێخەتی و پایە ئیرشادیان کردوووە و لەراستیدا خاوەنی
ئەو پایە نەبوون . ئەمانە بەجاری ئاگریان تی بەربوووە و هەستیان بە
مال و ئیرانی خۆیان کردوووە چونکە مەولانا خاوەنی پایە یەکی بەرزی
ئایینی و بووە ئەوان نەیان توانیوە بە هیچ جۆری پیا بگەنەووە . مەولانا
کەسی بووە بەراستی پێژەویی شەری کردوووە و کەسی ئینسافی بووبی
نەیتوانیوە پێچەوانەی شەری لەسەر ئیسپات بکات . هەرکەسیکیش
چووبێتە تەریقەتە کە یەو لە ماوێ یەکی کەمدا حالی گۆزاووە و دڵ و گیانی
نوورانی بوووە .

زوربە ئێوانە کە چوونەتە تەریقەتە کە ی مەولاناووە مەلای گەورە
گەورە و لە خانەدانی پایە بەرز بوون وەک شیخ قەسیمی گەورە
تەختەیی و شیخ عەبدولقادری شەمزینانی و مەلا موصطەفای کۆزی مەلا
جەلالی خورمائی و مەلا عەبدوللای کۆزی مەلا عەبدولزەحمانی جەلیلی
کۆبی و مەلا یەحیای مزووری و شیخ ئیسماعیلی هەنارانی بەرزنجەیی و
شیخ ئەحمەدی سەرداری سەرگەلوویی بەرزنجەیی و ئەم جۆرە کەسانە
کە بەهۆی شوێن کەوتنیانەووە بۆ مەولانا عەلەمە کە بەجاری سەرگەردان
بووە و سەرسام بوون لەمە کە ئەبێ مەولانا چۆن پیاوی بێ کەسانی وەک
ئەمانە ببن بە مرید و مەنسووبی .

بەمچەشنە کەرتە شێخەکان بەجاری ئاگریان تی چوووە و چارەیان
نەماوە مەگەر هاتوچوو کردن و پەنابردنە بەر شیخ مەعرووفی نۆدی و
بوختان و درۆکردن لە خزمەتیدا وەک پێشتر باسم کرد .
بەلام لەگەڵ هەموو ئەمەشدا بە بیر و زای من هۆی هەرە گەورە

کۆچی مهولانا له سولهيماني ئەمانه نهبوون که باسمان کردن . به لکو ترسی مهحموود پاشای بابان بووه . برا و ئاموزاکانی پاشا و ههروا گهلێ له پیاوماقوولانی بابان له گهل مهولانا جووره پێوهندی و مهنسووبی بهتیکیان بووه و خویشان و یستووه . ههركاتی مهولانا ئیشارهتیکێ کردبێ ههموو ئەمانه له بهردهستیدا بوون . بۆیه مهحموود پاشا زۆر لهوه ترساوه که زۆری له زۆژان مهولانا داوا بکا لیان شوینی پاشا نهکهون و له گهل کهسیکی تر بن و زانیویه ئەمانه دەس بهجی فهرمانهکهی مهولانا بهجی دین . له بهرئوه چهزی له مانهودی مهولانا نهبوو له سولهيماني و ههیشه و یستوویه جیی پێ لهق بکا .

ئەگەر مهسهله ئەمه نییه ، ئەی پاشا بۆ نههاتووه ئەنجومهتیکێ مهلا گهوره کان پیکهوه بنی بۆ موناقهشه و موجداده له گهل مهولانا و لیکدانهوهی ئەو زهخانهی له مهولانایان گرتبوو ؟ بۆچی خوی وهك سهیران کهر تهماشای زووداوهکانی ئەکرد ؟ ئەی بۆچی پاش کۆچی بهکهمی مهولانا له سولهيماني که حالی بوو مهولانا چۆن پیاویکه و بوونی له ناوچه کهدا مایهی شهرف و شان و شکویه بۆ ههموان ، چوو تکای لی کرد و هینایهوه ، کهچی دیسانهوه یارمهتی نهدا و پارێزگاری نهکرد تا بهجاری مهولانا دلگران بوو له ولاته که و غهریبی ئیختیار کرد ؟

راسته کهی مهولانا خالید ئەودنده خاوهن فویووضات و زێژهن بووه له مهلایهتی دا تهنا ته کهسانی بی قابیلهتیش بهشیکیان له بههردی ئەو دهسگیر ئەبوو . ئەوانهش که قابیلهت دار بوون له خزمهتیا نهبوون به مهلای گهوره و شایان و لی هاتوو . له عولوومی مهعنهوی و زووناك کردنهوهی دل و دروونیشدا سوودیکی زۆریان لی وهرئهگرت بهجۆری که له ماوهیهکی کهمدا نهبوون به زێ نموونی کهری خه لکیکی زۆر . له مژوووهوه خه لکیکی زۆر له مهولانا خه نه بوونهوه و ههیشه له دهوړوړشتی مهولانا دا جهماوه ریکی زۆر لیشاوی کردبوو .

ههه له بهر ئەم هۆیه بووه کاتی که مهولانا له بهغدا بووه له سهردهمی والییهتی داوود پاشادا ، خهلیفه له ئەسته موولاهوه نامهیهکی نهینی ئەنیری بۆ بهغدا و ئەپرسی ئاخۆ ئەم ههموو خه لکهی دهوړی مهولانا له بهرچی و به هۆی چییه وه لێ کۆبوونه تهوه ؟ ئاخۆ تهماعی دنیایی مهولانا چۆنه و له دنیا دا به تهمای چییه ؟ ئەویش له وهلامی خهلیفه دا ئەنوو سیتهوه ئەم ذاته مهظههری فویووضاتی ئیلاهی و مهناری ئەنواری خودایه و جاذیبهی زۆحیی له پایهیه کدایه چۆن میغناطیس ئاسن

ژائەكىشى ، ئەوئش وا دل و دەروونی ئىنسان داگیر ئەکا و ژوونی ئەکاتەو و بەرەو لای خودای ئەبا و ئەیخاتە سەر ژیی طاعت و پیرەوی کردن له سوننه تی پیغه مبهەر دروودی خوی لی بی . ئارەزوویشی له مالی دنیا وه کو ئارەزووی شازادەیه کی لاوه له کاتی تیریدا له پارچه کولیردیه که سه گیکى گزوی به لیکی دەمی تهزی کرد بی .

هۆیه کی تری نه مانه وهی مهولانا له ولاتی خۆماندا ئەوهیه و ده بەراورد کراوه پیاوی گه ورە ی کورده واری ئەگەر که نار نه بی له خه لک ، واته له کیوی یا له شیوی یا له په نایه کدا نه بی و بی یه وی له ناو کۆمه لی شاره وانیدا بژی دهوام ناکا ، چونکه لای ئیمه وا بووه به باو قه دری که سانی خزمه تگوزار و گه ورە ی خۆمان ناگرین مه گەر ئەو که سه خاوه ن عه شرەت و ده سه لاتیکى وا بی خه لک لیی بترسن ، به لکو ئەگەر خاوه ن عه شرەت و ده سه لاتیش بی هەر هه راسان ئەبی له خه لکی ولاته که و ، چه ند جار ئەم ژاستی به راورد کراوه . ته نانەت شیخ ماری نۆدی خۆیشی که به به ربه ره کانجی که ری مهولانا دانراوه ، ویستی له کوردستان کۆچ بکا و داوای ئیزنی له سولتانی ئەسته موول کرد ، به لام سولتان ئیزنی نه دا . کاک ئەحمەدی شیخی کوریشی زۆر زۆر له ولاتی خوی وه ژس بووه و ته نها له بهر عه شرەته که ی ماوده ته وه که نه یانه یشتوو و ولاتی سوله یمانی به جی به یلی . مهولانا خالیدی ش هه روا وه ژس بوو سوله یمانی به جی هیشت .

مه به ستم لهم درێژه پیدانه ئەوه بوو هوی ده رچوونی مهولانا له سوله یمانی گه لی شتی زۆر له نیوان تیکچوونی ئەوو شیخ ماری نۆدی موهیمتر بووه . ئەوو شیخ ماری پاشان ئاشت بوونه ته وه و نیوانیان چاک بوه ته وه ، به لام ئەو هۆ موهیمانه ئەوساش بوون و ئیستاش وینه یان بو ژووداوی تر هه یه و گه رد و تۆزی ته بیعه تی ولاتی خو نه ناس تا دنیا دنیا به ته واو نابی .

وا من لیره دا بیر و رای خۆم له بارە ی هوی کۆچ کردنی مهولانا وه له کوردستان بو شام نووسی . ئاشکرایه له م باره وه زۆر شت نووسراوه و ئەم شتانه له و کتیبانه دان که بو له سه رکردنه وه ی مهولانا یا له دژی مهولانا نووسراون . لهم مهیدانه دا قسه ی که سیکی تریش هه یه شایانی ئەوه بی ئاگاداری بین . ئەم قسه یه قسه ی گه رالی ئینگلیز (کلۆدیۆس جهیمس زیچ)ی نوینه ری کومپانی هیندی رۆژه لاتى ئینگلیزی به که له به غدا

دانیشتوو و لهو سهردهمه دا گهشتیکی له بهغداود کردوود بۆ سولهیمانی و کوردستانی بهشی ئێران .

کلۆدیۆس جهیمس ریچ لهو سهردهمه دا که مهولانا سولهیمانی بۆ دواجار بهجی هیشتوو لهوی بوود . ههروا له سهردهمی بردوی شان و شکۆ و پێودندیشی له گهڵ میرانی بابان ههه لهوی بوود . ئهم پیاوه له ههردوو حالهته که دا باسی مهولانا نهکا . ئیمه به نیازی ئهوه نا که قسهی ئهم پیاوه بکهین به به لگه . هههچهند مهشهوورد (والفضل ما شهدت به الاعداء) و دیاریشه کابرایهك که به نیازی پێچهوانه ی سوودی ولاتانی ئیسلام و موسولمانان هاتبێته ئهم ولاته ، به دۆستی پێشهوایه کی موسولمانانی و دهک مهولانا خالید دانانری ، به لکو ههه بۆ ئاگادارییه کی وردتر و ژووتر . له دواوایی بیر و را تایبهتییه که ی خۆمهوه له مههز کۆچی مهولانا که پێودندیکی تهواوی به پێودندییهوه [پێودندی مهولانا] به میرهکانی بابانهوه ههیه ، زوربهی ئهه بزرگانه و درئه گێژمه سهر کوردی که ریچ له کتێبه کهیدا له باره ی مهولاناوه نووسیونی ، و دهک لیوا به هائهددین نووری وهری گێژاوه ته سهر عهردبی .

ریچ له لایه کی کتێبه کهیدا ئه لێ :

« موسولمانیکی دهست له دنیا داشتووی گهوره له سولهیمانی ئهژی ، ناوی شیخ خالیده . به لام کوردهکان لایان وایه سووکییه بۆی له (ههزره نی مهولانا) بهولاوه ی پێ بووتری . موسولمانهکان قسهکانی له پلهی هه دیت ای پێغه مبهه ادا دانه نین . ئهم شیخ خالیده له خێلی جافه ، ته ریه تی نه قشبه ندیی ههیه ، له دیله ی له سهر دهستی سو فیی به ناوبانگ سولتان عه بدو لادا چووده ته سهر ئهم ته ریه ته . دوازدده ههزار مریدی له ناوچه جیا جیاکانی تورکیا و ولاتانی عه ره بدا ههیه . کوردهکان هه موو به وه لیلی دانه نین . زو ریشیان له ریزی پێغه مبهه ری خۆیانیدای ریز ئه کهن . عو ثمان به گ پێ و تم ئه ویش و پاشایش و به لکو هه موو سهر کرده کوردهکانیش مریدی ئه ون . شیخ خالید هیچ نه بێ له گه ل وه لیلی موسولمان شیخ عه بدو لقادر | مه به ست هه زره تی غه و ته - و ای به ناوبانگدا له یه ک پله دان . »

1 | کلودیوس جیمس ریچ ، رحلة ریچ في العراق عام ١٨٢٠ ، الجزء الاول، نقلها الى العربية بهاءالدين نوری ، ص ٩٨ ، بغداد ١٩٥١] .

ریچ له لایه کی تری کتێبه کهیدا شتیکی تر ئه گێژیته وه نیشانه یه کی گه وره ی پایه ی مهولانا یه لای میرانی بابان . ریچ ئه لێ :

« . . که سهره نجام ، پێش ماوه یه کی کهم ، مهحموود پاشا بزیاری دا خۆی بدا به دهست تورکه کانه وه ، له گه ل عه بدو لالا پاشای مامی و عو ثمان و

گەشتە شامی مهولانا

که مهولانا ئەگاته شام کۆمه‌ئیکی زۆر له زانایان و ئەدیبان و پیاو
ماقوولان و کاربه‌دهستانی گه‌وره‌ی ده‌وله‌ت و خه‌لکی تری به‌پیشوازی یه‌وه
ئه‌چن و قه‌در و حورمه‌تیکی زۆری لێ ئەگرن و ، هه‌ندیکیش له ئەدیبان
پارچه‌ شیعری و غه‌زله‌ و قه‌سیده‌ی جوان جوان له ته‌عریف و ستایش کردنیدا

سوله‌یمانی برای چون بو‌ لای شیخ خالید ، پیاوی له‌خواترسی گه‌وردی ئەو
سه‌رده‌مه‌ی سوله‌یمانی . هه‌ر سێ | عه‌بدوڵلا پاشا و عوتمان و سوله‌یمان |
سویندیان خوارد که مل که‌چ بن بو‌ مه‌حمود پاشا . له‌به‌رئه‌وه‌ش که به‌دوووریان
نه‌ئه‌زانی میری کرماشان هه‌ول‌بدا د‌ئێ یه‌کیکیان زابکیشی بو‌ لای خۆی و هانی
بدا له‌دژی پاشا بو‌ دوژمنایه‌تی له‌گه‌ڵ تورکه‌کان، ده‌ستیان نایه‌ سه‌ر شمشیر و
سویندیان خوارد به‌ قورئان و ته‌لاقیان خوارد که‌وا هه‌ر کامیکیان نامه‌یه‌کی له
تورکیا یا له ئێرانه‌وه بو‌ هات، له م‌الێ شیخ خالیددا هه‌لی پ‌چ‌ر‌ێ به‌ حوزووری
هه‌ر که‌س که هه‌ر چواریان ب‌ز‌ی‌اری له‌سه‌ر بدن . . . »

[سه‌رچاوه‌ی پیشوو ، لاپه‌زه ١٠٢]

بو‌ جاری دوايش ز‌ی‌چ باسی مه‌ولانا ئەکاته‌وه و ئەلێ :

« ٢٥ ی ته‌شرینی یه‌که‌م .

» ئەم به‌یانی یه‌ شیخ خالیدی به‌ناوبانگ هه‌لات . له‌گه‌ڵ ئەوه‌ش که
هه‌لاتنه‌که‌ی له‌پ‌ر و به‌ نه‌ینی بو‌ ، توانی هه‌ر چوار ژنه‌که‌ی له‌گه‌ڵ خۆی
به‌رێ . ه‌ی‌شتا نه‌زانراوه به‌ره‌و کوی ژۆیش‌ت‌وه . چه‌ند ژۆژی له‌مه‌وبه‌ر
کوردەکان له‌ پله‌یه‌کی به‌رزتر له‌ پله‌ی عه‌بدولقادر | مه‌به‌ستی هه‌زره‌تی غه‌و‌ته
و [دا دایان ئەنا . پاشا عاده‌تی وابوو له به‌رده‌میا ژانه‌وه‌ستا قلیانی بو‌ تی‌ئه‌کرد،
که‌چی ئەم‌ژۆ پ‌ی‌ی‌ئه‌ل‌ین کافر و ، داستانی زۆر له‌بارده‌ی فیز و کافری و
زیندیقی یه‌وه ئەگ‌ی‌رنه‌وه» . ئەجا ئەلێ : « له‌بارده‌ی هۆی هه‌لات‌یه‌وه قسه‌ی
جو‌رجۆر ئەکرێ . هه‌ندێ ئەل‌ین ده‌ستی کردبوو به‌ ئاژاوه‌دانه‌وه له‌نیوان پاشا و
براکانیدا که ویستبوویان لای پاشا له‌گه‌ڵی ژووبه‌ژوو ب‌نه‌وه . . . هه‌ندیکێ که‌ش
ئه‌ل‌ین ده‌ستی کردبوو به‌ دانانی بناغه‌ی مه‌زه‌بیکی نوێ و ئەیو‌ست خۆی ب‌کا به
گه‌وردی دنیا‌یی ولاته‌که . ب‌ی‌گومان زۆر شتی له‌بارده‌وه و تراوه و شتی زۆر
له‌وه زیاتری دراوه‌ته پ‌ال که له‌زاستیدا بشی بدر‌ی‌ته پ‌الێ . مه‌لاکان و
سه‌ییده‌کان و له سه‌رووی هه‌موویانه‌وه شیخ م‌ار‌ف ، هه‌موو ز‌قیانه له شیخ
خالید که کاتی که ده‌سه‌لاتی به‌ده‌سته‌وه بو‌ هه‌مووی به‌زانده‌بون . . . »

[سه‌رچاوه‌ی پیشوو ، لاپه‌زه ٢٢٧ – ٢٢٨]

ئەنوسن^(۱) . ئەوانەى كە بەدوای سولوو كى زىگەى حەقىقەتدا ئەگەزىن بەجارتى سنگى خويان ئەگەنەود بۆ داخل بوون بە طەرىقەت و بۆ سولووك لە خزمەتدا ، ھەروەھا بۆ كەلك وەرگرتن لە زانستى زۆرى لە مەيدانى ھەموو زانستە ئىسلامىيەكاندا ، چونكە مەولانا وەك خەرىكى طەرىقەت و سولووك و تەصەووف بوود ، لە ھەمازكاندا مەدرەسەيەكى گەورەشى بوود خزمەتى زانست و دىنى تيا كردوود و فەقى لە ھەموولايەكى ولاتانى ئىسلامەود بۆ خويندەنىش زوويان تى كردوود . بەمجۆرە كەسى تەماشاي حەلقەى دەرسى مەولاناي كردبى واى زانیو بوخارىيە زىندوو بوودەتەود بۆ زىوايەتى ئەحاديثى شەرىفە ، يا شافىعىيە خەرىكى تەفرىعاتى ئەحكامى فىقھە . كەسكىش لە حەلقەى سولووكيدا دانىشتبى واى زانیو ئىمامى زەببانیيە خەرىكى ئىرشادى سالىكانە .

مەولانا كە عىراقى بەجى ھىشت و لە شامدا نىشتەجى بوو ، شىوہەكى لەوہ ئەچوو پادشاىەك قەرارگای حوكوومەتەكەى و پىتەختى ولاتەكەى بگوزىتەود ، چونكە كە كەمىك تەماشاي وەزعى نامەنوسىنى ئىوان مەولانا و خەلىفە و مريدەكانى ئەكەين و وەلام يا نامەكانى مەولانا ئەخوينىنەود وامان دىتە پىش چاو كە پادشاىەك فەرمان بۆ والى و سەرلەشكرەكانى خۆى لەملا و لەولای ولاتەكەى دەربكا .

كەسانى وەك شىخ عثمان سىراجوددىن لە بيارە و تەوئلە لە ھەورامانى بەشى عىراق و ، مەولانا مەلا ئەحمەدى كۆلەسارەيى لە ولاتى بىلەوار لە ئىوان سەنە و كرماشان و ، شىخ موخەممەد قەسىمى مەردۆخەيى لە سەنە و ، شىخ طاھاي نەھرىيە لە

(۱) وەك شىخ موخەممەدى كوزى شىخ عەبدوللاى خانى و شىخ شاھىنى عەتتار و شىخ مووساى سىباعى و شىخ موخەممەدى جوملەى حەنەفىي دىمەشقىي خەلوەتى و كەسانى ترىش .

ولاتی نههری و ، شیخ ئهحمەدی سەردار له ساداتی بهرزنجە له
 سەرگه‌لوو و ، شیخ مه‌لا عەبدوللای جەلی له کۆیه و ، شیخ طاهیری
 بامه‌زنی له ده‌ورو به‌ری ئاکری و ، خەلیفه‌کانی به‌غدا و ده‌کو شیخ
 عوبەیدوللای حەیدەری ، ئه‌مانه‌ هه‌موو له شوینی خۆیا نا هه‌ریه‌کی
 نوینه‌ریکی به‌قه‌در و قیমে‌تی مه‌ولانا و ئاوینه‌یه‌کی بالانمای ئه‌و بوون . له
 هه‌مان کاتا هات‌و‌چووی هه‌میشه‌ی مریده‌کانی به‌ نامە‌ی خەلیفه‌کانیه‌وه‌ بو
 پرسیار بو چارکردنی گه‌رو‌گرفته‌ مادی و مه‌عنه‌وی به‌کانیان و بو داواکردنی
 زیاده‌ ته‌وه‌ججوه‌ات و بو ده‌رمانکردنی ده‌ردی ئه‌وانه‌ی که‌ گه‌رو‌ده‌ی
 زه‌مانه‌ و برینداری ته‌نگو‌چه‌له‌مه‌ی جو‌ربه‌جو‌ر بوون ، وه‌ک هات‌و‌چووی
 پۆسته‌ی ئه‌م سەرده‌مه‌ به‌رده‌وام بووه .

ئه‌و نامانه‌ی که‌ مه‌ولانا بو ده‌وروپشتی نووسیون به‌ عه‌ره‌بی یا به
 فارسی که‌ له‌و سەرده‌مه‌دا به‌ فارسی نووسین له‌ ولاتی باباندا باو بووه ،
 به‌شیکی زۆر له‌ ئه‌حوالی خەلیفه‌ و مرید و مه‌نسووبه‌کانی مه‌ولانا نشان
 ئه‌ده‌ن .

سەفه‌ری مه‌ولانا بو قودس و

سەفه‌ری دووه‌می

بو‌حه‌ج و زیاره‌تی ئارامگای پیغه‌مبه‌ر (د)

مه‌ولانا پاش دامه‌زرانو حه‌سانه‌وه‌ی له‌ شام ، به‌ نیازی زۆ‌پیشاندانی
 موسو‌لمانان و به‌ مه‌به‌ستی زیاره‌تیش سەفه‌ریکی قودس ئه‌کا و له‌و‌یش
 کۆمه‌لیکی زۆر له‌ زانایان و پیاوماقوولانی ئه‌و ناوچه‌یه‌ و له‌ خه‌لکی‌تر
 ته‌مه‌سسوک له‌سه‌ر ده‌ستیدا ئه‌که‌ن و ئه‌بن به‌ مریدی . وه‌ک له‌ نامه‌کانی
 مه‌ولاناوه‌ ده‌رئه‌که‌وی له‌ ناوچه‌ی فه‌له‌ستینیش خەلیفه‌ی هه‌بووه .

که له قودسه وه نه گه زیتته وه بو شام تا سالی ۱۲۴۱ ی هیجرت سه فیه ری هیچ کوئی نابی و هر خهریکی ئاموژگاری کردنی موسولمانان و دهرزوتنه وه به فیه قی یان و ته ریتته دادانی نه وانه نه بی که ئاردزوویان له ته ریتته و سولووک بووه . له سالی ۱۲۴۱ دا به نیازی زیارته تی مه دینه ی مونه ووهره و ئارامگای پیغه مبه ر (دروودی خوی لی بی) و له وییشه وه بو حه ج له شامه وه نه که ویتته ری . له وی کومه لکی زور له موسولمانان به تایبه تی له زانایانی خاوه دن پایه و له پیاماقوولان که هاتبوون بو حه ج به خرمه تی مه ولانا نه گهن و ته ریتته له سهر ده ستیدا وهر نه گرن . مه ولانا پیش نه م سه فهره ش له مه که که خه لیفه ی بووه .

کوچی دواایی مه ولانا

پاش به جی هینانی ئادابی زیارته و جی به جی کردنی پیوستی به کانی حه ج ، مه ولانا نه گه زیتته وه بو شام و له سهر ری و شوینی عاده تی خوی خهریکی بلاو کردنه وه ی شه ریتته و ته ریتته نه بی تا له سالی ۱۲۴۲ دا ، واته سالیك پاش گه زانه وه ی له سه فیه ری حه ج . له شه وی چوارشه ممه ی یازده ی مانگی (ذی القعه ده) دا تووشی نه خوشی تاعوون نه بی و له شه وی جومعه ی سیازده ی هه مان مانگدا ، له تیوان نوژی شیوان و خه وتناندا ، وه فات نه کا .

پاش شواردن و کفن کردنی ، نه و شه وه خه لیفه و مرید و مه نسووبه کانی تا سبه یینی قورئانی له سهر نه خوینن . سبه یینی جه نازه که ی نه بن بر مز نه وتی (یه لبه غا) و خه لکیکی زور حازری نوژه که ی نه بن و شیخ عه بدولزه حمانی که زبه ری گه وره ی زانایانی شام پیش نوژی یان نه کات . پاشان جه نازه که ی هه نه گرن بو ئارامگای یه گجاری به سهر به رزایی (قاسیوون) وه و دیسانه وه نوژی له سهر نه که نه وه و نه مجاره شیخ موحه ممه دی ئینو عایدین پیش نوژی یان نه کات .

وهسپه تی مهولانا

مهولانا له پيش وهفاتيدا به چەند رۆژي لای هەندی له خەلیفه کانی ده‌ری بزیوه که‌وا نزیکه به ویصالی له گەل دۆستی راسته‌قینه که ذاتی خوایه ، شاد بێ .

هه‌روه‌ها چەند رۆژي له پيش وهفاتيدا ، شیخ موحه‌مه‌د ئەمین ئینو عابیدین که زانایه‌کی زۆر گه‌وره و خەلیفه‌ی مه‌ولانا بووه له خه‌ویدا ئەبینی که هه‌زه‌تی عوثماني کۆری عه‌فان وه‌فاتی کردووه و جه‌نازه‌که‌ی هینراوه بو ته‌کیه‌ی مه‌ولانا بو شۆردن و کفن کردن و نوێژ له‌سه‌رکردنی . ئینو عابیدین سبه‌ینی خه‌وه‌که‌ی ئەگیرێته‌وه بو مه‌ولانا . مه‌ولانايش ئەفه‌رمویت له‌وانه‌یه ئەوه من به‌م که له نه‌وه‌ی هه‌زه‌تی عوثمانم و ئەو جه‌نازه‌یه‌ش جه‌نازه‌ی من بێ و به‌مزوانه به‌رم .

مه‌ولانا هیشتا که ساغ بووه سه‌ید ئیسماعیلی غه‌ززی که ژن‌برا و خەلیفه‌ی بووه ، بانگ ئەکا . هه‌روا چەند که‌سیکیش له خوله‌فا و مه‌نسوویین بانگ ئەکا و ئەیانکا به‌شاهید که‌وا له‌پاش وه‌فاتی خۆی شیخ ئیسماعیلی هه‌نارانی خەلیفه‌ی موطله‌قی بێ بو رێ‌پیشانسانی موسولمانان و به‌سه‌ر هه‌موو خەلیفه و مریده‌کانیا فه‌رمان‌ده‌وا بێ و ، وه‌صیش بێ به‌سه‌ر مال و مناله‌که‌یه‌وه بو خه‌مه‌ت کردن و به‌زیوه‌بردنیان له هه‌موو باب‌ه‌تیکه‌وه تا بمینی و ، پاش ئەویش شیخ عه‌بدوڵلای هه‌راتی و پاش ئەویش شیخ عه‌بدولفه‌تتاه‌ی عه‌قره‌یی ^(۱) . مه‌ولانا ئەفه‌رمویت ماده‌م ئیسماعیل هه‌بێ ،

(۱) ئەمه‌ی نووسیم له (المجد التالدي ئیبراهیم فه‌صیح حه‌یده‌ریم وه‌رگرتووه . ئیبراهیم فه‌صیح خۆی و باوک و باپیره و مامی خەلیفه و مه‌نسووی مه‌ولانا بوون و ، هه‌میشه‌یه‌کیکیان لای مه‌ولانا بووه یا نامه له‌نیوانیان هاتووه و چووه و ئاگیان له‌ساغی و نه‌خۆشی و وه‌صیه‌ت و ئامۆژگاری مه‌ولانا بووه .

من وه كو مردېم وايه • ههروهه وهصيهت ئهكا كه ههموو مولكهكانى
 كوردستانى بو شېخ مهحمود صاحېبى براى بن • جاريكى ترېش ههموو
 خهليفهكانى ولاتى شامى كوئه كاتهوه و ئهم وهصيهتهيان بهناوا زائه گهيه نې و
 فرمانيان ئه داتى كه يهك بن و يهك دل بن و يارمه تېي يهكتر بدهن له
 زېنگاي ئيسلامه تى و موسولمانه تيدا • ههروا وهصيهت ئهكا كه سى يهكى
 مالى بو ههزاران بې •

جى نشينه كانى مهولانا

له سهر وهصيه تى مهولانا له پاش سپاردنى به خاك ، شېخ ئيسماعيلى
 هه نارانى له ته كيه دا دائه نيشى و خهريكى زى پيشاندانى موسولمانان و
 خزمه تى مالى مهولانا ئه بې ، به لام ئه وېش هه ر پاش وهفاتى مهولانا به

به لام خاوه نى (روض البشر في اعيان دمشق في القرن الثالث عشر) كه
 شېخ موحه ممد جى ميلى شه طېي حهنبه لى يه و مه نسووبى مهولانا
 نه بوه و نزېكه ي هه شتا و پېنج سال پاش وهفاتى مهولانا كتيبه كه ي
 داناوه ، ئه لى مهولانا له نه خو شى وهفاتىا چوار كه سى بهم زيزه ديارى
 كردووه : (١) سه ييد ئيسماعيلى هه نارانى (٢) شېخ موحه ممد ناصيح
 كه يه كيك بووه له خهليفه گه وره كانى (٣) شېخ عهبدولفه تتاحى عه قره بى
 (٤) سه ييد ئيسماعيل ئه فهندى غه ززه بى كه خهليفه و ژن براى بووه و ،
 ناوى شېخ عهبدوللاى هه راتى له ناوا نى يه .

شېخ موحه ممدى خالېش له (الشېخ معروف النودهى) يه كه يدا ئه لى :
 وه صى سېهه م كه مهولانا داي ناوه شېخ موحه ممد ناصيح بووه و ناوى
 شېخ عهبدولفه تتاحى عه قره بى ناهى نى . ئه شلى به لام شېخ موحه ممد
 ناصيح له پاش وهفاتى سه ييد ئيسماعيلى هه نارانى به چهند زوژى
 وهفاتى كردووه ، بو يه شېخ عهبدوللاى هه راتى له ناساغى وهفاتيدا
 شېخ عهبدولفه تتاحى داناوه به جىگه دارى خو ي . كه وابى ئه بى شېخ
 عهبدولفه تتاح به فرمانى مهولانا نه بووبى به جىگه دارى ، به لكو به
 فرمانى شېخ عهبدوللاى هه راتى بووبى به وه صى و له ته كيه ي مهولانا دا
 دانېشتبى .

بیست و چوار زۆر گرفتاری تاعوون ئەبی و کوچی دواپی ئەکا و لە پشستی
قەبری مەولاناوە دەفن ئەکری .

شیخ ئیسماعیل که نهخۆش ئەکهوی زوو نامە ئەنووسی بەدوای
شیخ عەبدوللای هەراتیدا که لەوکاتەدا لە سولهیمانی بوووە بۆئەوێ بیت بۆ
شام و تەکیە که وەرگری ، ئەویش پاش وەرگرتنی نامە که دەست بەجی دیت
بۆ شام و لە تەکیە دائەنیشی و دەست ئەکا بە زێ پێشاندانی موسولمانان و
خزمەتی خێزانی مەولانا .

شیخ عەبدوللایش ماوەیەك لە تەکیەدا خەریکی ئیرشاد ئەبی ، پاشان
وەفات ئەکا . ئەمیش لەسەر وەصیەتی مەولانا (۱) لە نهخۆشی وەفاتیا هەموو
کاروبار ئەسپیری بە شیخ عەبدولفەتاحی عەقرەیی . شیخ عەبدوللای
لە ۱۲۴۵ی هێجرەتدا کوچی دواپی کردوو و لە بەرابەری قەبری شیخ
ئیسماعیلهوە لە (قاسیوون) لە شام تێزراوە .

شیخ عەبدولفەتاحیش زۆر بە دڵسۆزییەوە دەست ئەکا بە ئیرشاد و
خزمەت کردنی موسولمانان و سەرپەرشتی کردنی کاروباری مائ و منالی
مەولانا . تا لە سالی ۱۲۵۹ی هێجرەتدا ، لە سەر دەمی سولتان عەبدولمەجیدی
عوسمانیدا ، زێ وشوینی کاری ئیرشاد و دەرس و تنهوەی عولوومی دینی
ئەگۆژی و فەرمانی سولتانێ دەر ئەچی که شیخ مەحمود صاحب بی
بە مورشیدی تەکیە خالیدییه لە شام و ئەو جیگە که شیخ عەبدولفەتاح
ئەگریتهوە . شیخ عەبدولفەتاحیش پاش شام دیتە بەغدا و لە تەکیە
خالیدییهی بەغدا دەست ئەکا بە ئیرشاد و پاشان لە ۱۲۸۳ی هێجرەتدا لە

(۱) ئەمە لەسەر بناغەی ئەوێ که ئیبراهیم فەصیح نووسیویە که مەولانا
لە وەصیەتە کهیدا شیخ عەبدولفەتاحیشی کردبی بە وەسی ، ئەگینا
ئەبی هەر لەبەر سوودی گشتی موسولمانان دانرابی .

ټه سته موول كوچي دوايي ټه كا و له گورستاني (ټه سكودار) ټه نيزري .

شيخ مه حمود صاحبش له مانگي زهجه بي ۱۲۸۳ دا له شام كوچي دوايي كردووه . سهيد ئيسماعيل غززهيش له ۱۲۴۷ دا كوچي دوايي كردووه و له (قاسيون) نيزراوه .

باسي كهس وگار و زن و منائي مهولانا

مهولانا چند ژنيكي هيناود . يه كه م : خرمي خوي و كچي يوسف ناغي مكايه لي بووه ، پاش و وفاتي مهولانا به ماوه يه ك كوچي دوايي كردووه . دووه هم : ژنيكي عره بي به غدايي بووه . ټه م زنه ي كاتي هيناوه كه له هيندستانه وه گه زاوه ته وه بو سوله يمانی و پاشان له ويوه چووه بو به غدا و پينج مانگ له مزگهوتي حه زره تي غه و ث ماوه ته وه . سيهم : ژنيكي عره بي خه لكی غززه ي فله ستين و خوشكي سهيد ئيسماعيل غززي بووه كه يه كيك بووه له خهليفه كاني خوي .

ټه وه ي من بيزانم ټه وه ته مهولانا تا سه فري يه كه ميشي له سوله يمانی يه وه بو به غدا به ماله وه ، دايكيشي له ژيانا بووه و ، دوو براي بووه گه و ره كه يان ناوي حه مه خان (موحه ممد خان) بووه و بچو و كه يان ناوي (مه حمود) بووه كه مه شهووره به (مه حمود صاحب)^(۱) . ټه م برا بچو و كه يان ته ريقه تي له سهر دهستي مهولانا دا و هر گرتووه و سولوو كي لا كردووه و بووه به خهليفه ي و يه كيكيش بووه له خهليفه به هره داره كاني . مهولانا هه روا خوشكيشي بووه .

مهولانا له ژني يه كه مي كه كچي يوسف ناغا بووه چوار كوزي بووه

(۱) ريچ باسي براي كه شي ټه كا كه ناوي (يوسف به گد) بووه و فرمانزه وای (پزدهر) بووه و پاش كوچي مهولانا په ناي بردووه ته بهر عه باس ميرزا و گوايه عه باس ميرزا كردوويه به فرمانزه وای (سرددشت) . [ريچ ، سهرچاوه ي پيشوو ، ل ۲۲۸] .

(عه بدولزه حمان) و (به هائوددين) و (شه هابوددين) و (نه جموددين) • له خوشكه كهى سه ييد ئيسماعيلى غه زريش كچىكى بووه كه سالىك پيش وه فاتی مهولانا له شام له دايك بووه •

كورزه كانيشى ، شه هابوددينيان كاتى كه مهولانا له ۱۲۳۸ دا كوچ ته كا بو شام ، له ريگه دا له شارى ئورفه له مالى يه كيك له خهليفه كانى ميوان ته بن ، نه خوش ته كه وي و وه فاتی ته كا • مهولانا خوى كه ته گاته شام باسى مهرگى ته م كوردهى بو خهليفه كانى ته كا و ، تهو خهليفه يه شى كه خهلكى ئورفه بووه و مهولانا و هاورىكانى له كاتى مردنى كورزه كهيدا ميوانى مالى تهوان بوون ، له و كاته دا له خزمه تى مهولانا دا بووه له شام • عه بدولزه حمانيش له ته مه نى شەش سالى و به هائوددينيش له ته مه نى پينج سالىدا له شام له مانگى شه و والدا بهر له باوكيان ههر بهو تاعوونه كه باوكيان وه فاتی پى كردووه ، كوچى دوايى يان كردووه و له گورستانى (قاسيوون) نيز راون •

نه جمه ددين دوا منالى مهولانا يه • كه مهولانا وه فاتی ته كا حهره مى يه كه مى دوو گيان ته بى • پاش وه فاتی مهولانا به چەند مانگيك ته م حهره مى نيازى سه فهرى سوله يمانى ته كا (۲) و شيخ ته حمدهى خه طيبى هه وليرى له گه لى ته روا • حهره مى مهولانا له ريگادا مناله كهى لى ته يته وه ، كور ته بى ناوى ته تين نه جمه ددين • كه شيخ مه حمود صاحيب له سوله يمانى خه بهرى هاتنى حهره مى مهولانا ته بيسى به پيشوازيه وه ته چى و به حورمهت

(۲) نه مديوه كهس باسى شوى ته م سه فهره مى ته م حهره مى مهولاناى نووسيبى • به لام به بى خوم وائه زانم ته م حهره مى مهولانا بو يه ويستوويه تى بگه ريته وه چونكه زور دل ته نگ بووه و ويستوويه تى كه ميك لهو پهريشانى يه ده رچى و ، له وانه شه تر سابي ته ويش تاعوون بيگريته وه و سكه كه يشى بفه وتى ، ههروه ها بوئه وه شتيكى لهو مولك و مالهى مهولانا ده سگير بى كه به وه صيه تى مهولانا خوى كه وتبوه ده ستى شيخ مه حمود صاحيب له سوله يمانى •

له گه‌ل هاوژيكانيا ئه‌يباته سوله‌يماني • هه‌رچي مولك و ماليكي مه‌ولانا‌ش بووه كه پي‌به‌خشي‌بوو نه‌ذري ئه‌كا له نه‌جمه‌دديني كوژي مه‌ولانا و پاش ماوه‌يه‌ك له گه‌ل شيخ ئه‌حه‌مه‌ددا هه‌واله‌ي شاميان ئه‌كاته‌وه •

كه نه‌جمه‌ددين ئه‌بي به دوو سالان دايمي سه‌فه‌ريكي به‌غدا ئه‌كا و له گه‌ل خو‌يي ئه‌با • له‌مه‌سه‌فه‌ره‌دا شيخ عه‌بدو‌للا‌ي هه‌راتي‌شيان له‌گه‌ل بووه • پاش ماوه‌يه‌ك له به‌غدا‌شه‌وه ئه‌چن بو هه‌ولير و له هه‌وليره‌وه ئه‌گه‌زي‌نه‌وه بو شام •

نه‌جمه‌ددين له‌سه‌ر ده‌ستي شيخ عه‌بدو‌لفه‌تت‌اح و شيخ مه‌حموود صاحي‌دا پي‌ئه‌گا و (٣) ته‌ريقه‌ت وه‌رئه‌گرئ و پاشان ژن ديني و نه‌وه‌ي لي ئه‌كه‌ويته‌وه و كوژيكي كه ناوي شيخ موحه‌مه‌د بووه پاش خو‌ي بووه به شيخي ئيرشاد (٤) • شيخ نه‌جمه‌ددين له ١٢٧٠دا له شام كوچي دوايي كردوو •

باسي ئه‌وانه‌ي مه‌ولانا‌يان لاواندوو‌ه‌ته‌وه پاش وه‌فات‌كردي

كوچي دوايي مه‌ولانا وه‌ك كو‌ست‌كه‌وتنيكي ئيجگار گران بووه

(٣) ئيبراهيم فه‌صيح هه‌يدري ئه‌لي نه‌جمه‌ددين كه گه‌وره بووه سه‌فه‌ريكي به‌غداي كردوو و له‌و سه‌فه‌ره‌يدا ميواني مالي هه‌يدري‌يه‌كان بووه • له‌كاتي ئه‌م سه‌فه‌ره‌يدا شيخ عوتمان سيرا‌جوددين‌ش له هه‌ورامانه‌وه هاتوو بو به‌غدا بو سه‌رليداني و به‌جي‌هيناني هه‌ققي وه‌فا به‌رابه‌ر به مه‌ولانا‌ي مورشيدي. ئيبراهيم فه‌صيح ئه‌گير‌يته‌وه كه خو‌يشي ئه‌وجاره شيخي سيرا‌جودديني ديوه و شيخ دوعاي خيري بو كردوو •

(٤) شيخ موحه‌مه‌د جه‌ميل شه‌طلي له (روض البشر)ه‌كه‌يدا ئه‌لي : ئيستا كه ١٣٢٤ي هيجري‌يه سئ تاقي نه‌قشبه‌ندي له ديمه‌شق هه‌ن ، تاقي شيخ موحه‌مه‌د ئه‌فه‌ندي و تاقي ئه‌سه‌د ئه‌فه‌ندي كوژي شيخ مه‌حموود صاحيب و تاقي ئه‌ولادي شيخ موحه‌مه‌دي خاني كه ئيجازه‌ي ئيرشاديان له شيخ عه‌بدو‌للا‌ي هه‌راتي وه‌رگرتوو •

لای مرید و مه نسووب و خهلیفه کانی و لای کۆمه لانی موسولمانانیش له هه رلایهك ناوبانگی ئهوی پێ گه یشتی . زۆریان به ته مابوون له سه ر دهستی ئه ودا چ له مهیدانی خویندنی عولوومی دینی و چ له مهیدانی ودرگرتنی طه ریقهت و سولووک کردن و ته صه ووفدا به پایه ی بلند بگهن . بۆیه کۆچی دوا یی مه ولانا زیاتیکی گه و ره بووه له هه موو ئه وانه که وتوووه .

که مه ولانا وهفات ئه کا هه والی وهفات کردنی به هه موو ولاتی ئیسلامدا له عه ره بستانه وه ییگره تا ئه گاته تورکیا و کوردستان و هیندستان بلأو ئه یته وه و ، له هه موو لایهك مه جلیسی ته عزیه ی بۆ دائه تین و مه لایانی گه و ره له هه موو لایهك به کۆمه ل نوێژی مردووی نادیار (الصلوة علی الغائب) له سه ر ئه کهن . زۆری تریشیان مه رثیه و لاواندنه وه ی جوانی به شیعر بۆ ئه لێن .

یه کێ له مانه شیخ موحه ممه د ئه مینی ئینوعایدینه که قه سیده یه کی ناسکی له لاواندنه وهیدا وتوووه سه ره تا که ی به م جو ره دهست پێ ئه کات :

ای رکن من الشریعة مالا
فرایناه قد امال الجبالا
قد رزنا باوحد العصر علما
وبهاء وبهجة وکمالا

شیخ داوودی به غدایی ئه م قه سیده یه ته شطیر کردوووه ، واته له نیوان هه ردوو نیوه به یتیکیدا به یتیکی داناوه و له پێینی نامیلکه ی (سَلَّ الحسام الهندي ، لنصرة مولانا خالد النقشبندی) دا چاپ کراوه .

یه کیکی تریان سه یید جوادی سیا هپۆشه که به قه سیده یه کی هه فتا و شه ش به یتی لاواندوو یه تیه وه ، ئه مه سه ره تا که یه تی :

خدين الهوى خف الخلیط المعاضد
واطلال احباب هویت هوامد

زانا و تهفسیر نووسی گه وره سهید مهحمودی ئالووسی شهرحیکی
دوور و دریزی له ۲۶۴ لاپهژده لهسهر ئهم قهسیدهیه نووسیوه له سههرهتای
موحهژژه می ۱۲۴۵ی ههجرهتدا تهواوی کردووه (۱) .

یه کیکێ تریشان ئه دیبی مه شهوور عه بدوالله طیفی ئینولچادرچی به ،
قهسیدهیه کی لهسهر ژهویی قهسیده کی سیاهپۆش و له هه مان به حر بو
لاوانده وهی داناوه ، ئه وهنده به رزه ئالووسی له (الفیض الوارد) ه کهیدا
ئه لێ چه ند پله له قهسیده کی سیاهپۆش جواتره ، به لام قهسیده کی
سیاهپۆش بلاو بووه ته وه و هینه که ی ئهم ون بووه .

یه کیکێ تریش له وانه ی مه ولانا یان لاواندووه ته وه شیخ ئیسماعیلی
هه نارانی به که پاش خوی بوو به جی نشینی . ئه میش قهسیدهیه کی بیست و
حهوت به ییتی بو و تووه ئه مه سه ره تا که یه تی :

ما للجمالِ الراسياتِ تميلُ
ما للبنورِ یُرى بهنٌ افولُ
ما للظلامِ یَجُرُّ ذیلَ ردائه
فوقَ الضیاءِ فلم یَنَلْهُ مقیلُ

ژشته ی ئیجازه ی مه لایه تی مه ولانا

ژشته ی ئیجازه ی مه لایه تی مه ولانا چه ند لقی هه یه ، که زور به یان به سراون
به بنه ماله ی ههیده ری یه وه . مه ولانا خویندنی لای شیخ موحه ممه د قه سیمی
مه ردۆخی ته واو کردووه و ئیجازه ی لا وه رگرتووه ، به لام هه روه ها به
ئوسوولی فه قی چاکه کانی کوردستان و به هیوا ی به ره که ت و پیروزی ،
ئیجازه ی لای مه لا موحه ممه دی ئینو ئاده م و مه لا صالحی ته ژه ماری و مه لا

(۱) ئهم کتیبه له سال ی ۱۲۷۸ی ههجرهت ، ژیکه وتی ۱۸۶۱ی میلادی ،
له چاپخانه ی (کهسته لی یه) له چاپ دراوه .

عەبدولرەحیمی زیاری و سەید عەبدولرەحیمی بەرزنجی و سەید
عەبدولکەریمی بەرزنجی برای و شیخ عەبدوللای خەریانی وەرگرتوووە.

هەرچی ژێشتە ی ئیجازە ی شیخ موحەممەد قەسیم ، ئەو بەم جوورە یه :

شیخ موحەممەد قەسیم ئیجازە ی مەلایەتی لای مەلا عەبدولقادی
گۆرانی وەرگرتوووە ، ئەمیش لای شیخ وەسیمی گەورە کە مامی باوکی
شیخ موحەممەد قەسیم بووە ، ئەمیش لای حاجی مەلا زەکەریای گۆرانی ،
ئەمیش لای شیخ موحەممەدی مەدەنی ، ئەمیش لای شیخ ئیبنو حەجری
هەیتەمی (خاوەنی توحفە ی بەناوبانگ لە شەرعدا) . ئەمیش لای ئیمام
شیخ زەکەریای ئەنصاری ، ئەمیش لای شیخ عەلی ئیبنو حەجری عەسقەلانی ،
ئەمیش لای ئیبنو عەططار ، ئەمیش لای ئیمام یەحیای نەووەوی ، ئەمیش لای
زەسلانی ئێردەملی ، ئەمیش لای خاوەنی شامیلی بچووک ، ئەمیش لای
خاوەنی حاوی ، ئەمیش لای ئەبولقاسیمی زاغیعی ، ئەمیش لای ئەبولفەضل
شیخ موحەممەدی کۆزی یەحیا ، ئەمیش لای ئیمامی غەزالی . ئەمیش لای
ئیمام مولحەرەمەین ، ئەمیش لای موحەممەدی جووەینی باوکی ، ئەمیش لای
قەفقالی مەروزی ، ئەمیش لای ئیبنو سورەیح ، ئەمیش لای عەلیی ئەسلاطی .
ئەمیش لای ئیبراھیمی مەزەنی ، ئەمیش لای ئیمام موحەممەدی کۆزی
ئیدریسی شافیعی ، ئەمیش لای موسلیمی کۆزی خالیدی زەنگی ، ئەمیش
لای عەبدولەلیکی کۆزی عەبدولعەزیز ، ئەمیش لای عەطائی کۆزی زەباح ،
ئەمیش لای عەبدوللای کۆزی عومەر زەحمەتی خوا لە هەموانیان بێ .
ئەمیش لای حەزەرەتی پیغەمبەر دروودی خوای لی بێ ، ئەمیش لە زێگای
حەزەرەتی جوهرە ئیلهووە لە خواوەندی گەورەو توانای وەرگرتوووە .

ژێشتەکانی تری ئیجازە ی مەولانا هەموو ئەچنەووە سەر حەیدەری یەکان .
وا بەجیا تا ئەگەنەووە سەر حەیدەری یەکان یە کە یەکان باس ئەکەین .

حه‌یدهری‌یه‌کانیشه‌وه‌ تا‌ ئه‌وپه‌ر‌ هه‌موویان‌ به‌ یه‌ك‌ زنجیره‌ ئه‌گیرینه‌وه‌ :

رشته‌ی ئیجازه‌ی مه‌لا موحه‌مه‌دی ئینو ئاده‌م به‌مجوره‌یه‌ : مه‌لا
عه‌بدوللای بایه‌زیدی ، صیغه‌توللا ئه‌فه‌ندی‌ی هه‌یدهری ^(۱) . رشته‌ی
ئیجازه‌ی مه‌لا صالحی ته‌ره‌ماریش به‌مجوره‌یه‌ : سه‌یید صالحی هه‌یدهری ،
سه‌یید ئیسماعیلی هه‌یدهری ، صیغه‌توللا ئه‌فه‌ندی‌ی هه‌یدهری . رشته‌ی
ئیجازه‌ی مه‌لا عه‌بدولزه‌حیمی زیاریش به‌مجوره‌یه‌ : مه‌لا مصطه‌فای زیاری،
سه‌یید صیغه‌توللا ئه‌فه‌ندی‌ی هه‌یدهری . رشته‌ی ئیجازه‌ی سه‌یید
عه‌بدولکه‌ریم و سه‌یید عه‌بدولزه‌حیمی به‌رزنجی و شیخ عه‌بدوللای
خه‌ریانیش به‌مجوره‌یه‌ : سه‌یید موحه‌مه‌دی کورزی سه‌یید خضری
هه‌یدهری که‌ مه‌شه‌وور بووه‌ به‌ (ئه‌خره‌س) ، سه‌یید صیغه‌توللا ئه‌فه‌ندی‌ی
هه‌یدهری .

سه‌یید صیغه‌توللا ئه‌فه‌ندی‌یش له‌گه‌ل سه‌یید ئیسماعیلی هه‌یدهریی ب‌رای
ئیجازه‌یان لای باوکیان وه‌رگرتوووه‌ که‌ سه‌یید ئیبراهیمی هه‌یدهری‌یه‌ ^(۲) .
ئه‌میش ئیجازه‌ی لای سه‌یید هه‌یدهری هه‌یدهریی باوکی وه‌رگرتوووه‌، ئه‌میش
لای سه‌یید ئه‌حه‌مه‌دی هه‌یدهریی باوکی ^(۳) ، ئه‌میش لای سه‌یید هه‌یدهری
هه‌یدهریی باوکی، ئه‌میش لای سه‌یید موحه‌مه‌دی هه‌یدهریی باوکی ، ئه‌میش
لای سه‌یید هه‌یدهر پیروددینی هه‌یدهریی باوکی ، ئه‌میش لای سه‌یید
بورهانوددین ئیبراهیمی هه‌یدهریی باوکی ، ئه‌میش لای خواجه‌ع‌لاؤددینی
هه‌یدهریی باوکی ، ئه‌میش لای سه‌یید سه‌دروددینی هه‌یدهریی باوکی ،

(۱) صیغه‌توللا ئه‌فه‌ندی‌ی حاشیه‌یه‌کی له‌سه‌ر ته‌فسیری به‌یضاوی نووسیوه‌ .

(۲) سه‌یید ئیبراهیمی هه‌یدهری ته‌فسیریکی قورئانی نووسیوه‌ به‌ زمانی
ئه‌هلی شه‌رع و ئه‌هلی ته‌سه‌ووفه‌وه‌ .

(۳) ئه‌م ذاته‌ کتییکی هه‌یه‌ به‌ ناوی (موحاکه‌مات) له‌سه‌ر شه‌رحی جه‌لالی
ده‌ووانی له‌سه‌ر عه‌قایدی عه‌ضودیه‌ له‌ عیلمی که‌لامدا .

ئەمیش لای سەید شەيخ سەفەیی یۆددین ئەبولفەتح ئیسحاقی ئەردەبیلی
 باوکی ، ئەمیش لای سەید شەيخ ئەمینوودین جوبرائیلی باوکی ، ئەمیش لای
 سەید شەيخ صالحی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەيخ قوطبوودینی باوکی ،
 ئەمیش لای سەید سەلاخوودین زەشیدی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەيخ
 موحمەد حافظی باوکی ، ئەمیش لای سەید عیوہزی باوکی ، ئەمیش لای
 فەرۆز شاھی خوازەزمیی باوکی ، ئەمیش لای سەید موحمەد شاھی
 باوکی ، ئەمیش لای سەید شەرف شاھی باوکی ، ئەمیش لای سەید شەيخ
 موحمەدی باوکی ، ئەمیش لای شەيخ حەسەنی باوکی ، ئەمیش لای سەید
 شەيخ موحمەدی باوکی ، ئەمیش لای سەید ئیبراھیمی ئەدەھمی باوکی ،
 ئەمیش لای شەيخ سەید جەغفەری باوکی ، ئەمیش لای شەيخ سەید
 موحمەدی باوکی ، ئەمیش لای شەيخ سەید ئیسماعیلی باوکی ، ئەمیش لای
 سەید شەيخ موحمەدی باوکی ، ئەمیش لای شەيخ سەید ئەحمەدی ئەعراپی
 باوکی ، ئەمیش لای ئیمام ئەبوو موحمەدولقاسمی باوکی ، ئەمیش لای
 ئیمام ئەبولقاسم حەمزەیی باوکی ، ئەمیش لای ئیمام مووسای کاظمی باوکی ،
 ئەمیش لای ئیمام جەغفەری صادق باوکی ، ئەمیش لای ئیمام
 موحمەدولباقری باوکی ، ئەمیش لای ئیمام عەلی زەینولعابدینی باوکی ،
 ئەمیش لای حەزەرەتی حوسەینی باوکی ، ئەمیش لای حەزەرەتی عەلی باوکی ،
 ئەمیش لای حەزەرەتی پێغەمبەر (د) و ، ئەمیش لە زۆڤای حەزەرەتی
 جوبرەئیلەو لە خواوەندی گەورە و توانای وەرگرتوو .

باسی دەرس و تەوہی مەولانا

وەك پێشان و تمان مەولانا بە زیرەکییەکی زۆری خۆی و بە زەنجو
 تەقەلای فەقییەکی بەزاستی حەز لە خویندن کردوو ، لە خزمەتی مەلا
 گەورەکانی کوردستاندا خویندوووەتی و لە هەموو ئەو عیلمە عەقڵی و

نهقلی یانه دا که خویندنیاں له و سهردهمه دا باو بووه ، بووه به سهرامه د و ،
سهره نجام لای شیخ موحه مه د قه سیمی مه ردوخه یی ئیجازه ی ته درسی
وهر گرتووه .

ئوسوول وایه که فهقی ئیجازه وهرئه گری پهمان و گفت ئه دا به
ماموستاکه ی که وا به راستی و زیک و زهوانی له سهر زئ و شوینی
شهریعت بجوولیتته وه و دهرس به فهقی بلیتته وه و خزمه تی عیلم و دین
بکا . مه ولانایش به پپی ئهم گفت و پهمانه دهستی کردووه به دهرس
وتنه وه و قسه ی خوی بردووه ته سهر .

مه ولانا له سوله یمانی له پیشاندا ، وهك باسماں کرد ، له مزگه وتی
سه یید عه بدولکه ریمی به رزنجیه یی دانیشتووه و دهستی کردووه به
دهرس وتنه وه و له هه موولایه که وه فهقی زیرهك و تیگه یشتووی
هاتوونه ته لا . پاش سه فه ری هیندستان و گه زانه وه ی له هیندستانیش له
شوینی پیشووی و له خانه قا دهرسی وتوده ته وه ، به لام ئه وه نده ی جاران
نه ییه رژاوده ته سهر ئهم بابه ته چونکه مه سه له ی ئیرشادی طهریقه ت به شیکی
زۆری وه ختی داگرتووه . له گه ل ئه وه شدا له لاوه دهرسی به مرید و
مه نسووبه خوینده واره کانی ههر وتووه . بو نموونه شیخ ئیسماعیلی
هه نارانی که خه لیفه ی بووه و پاش خوی جیی گرتووه ته وه و مه لایه کی
پایه بلندیش بووه ، پازده سال له گه ل مه ولانا بووه له م ماوه یه دا سوودی
زۆری له مه یدانی زانستیشدا لی وهر گرتووه .

شیخ هیدایه توللای هه ولیری که ته ریفه تی له سهر دهستی مه ولانا دا
وهر گرتووه ، فهقی بووه . له گه ل ئه وه شدا سولووکی ته ریفه تی ته واو
کردووه و ئیجازه ی خه لافه تی موطله قه ی لی وهر گرتووه . جاریکیان
مه ولانا پپی فه رمووه : هیدایه توللا ! سهرده میکی وا دی به سهرتا ئه گه ر
دهرسی عولوومی عه قلی و نه قلی نه لیتته وه له ولاتی خۆت دهرت ئه که ن و ،

فهرماني داوه تي که له هر کتیبی هندیکی له سهره تا که یه وه بخوینی •
 شیخ هیدایه توللا به م جوړه له خزمه تی مه ولانا خویدا دهست ته کا به
 خویندن و پاشان ئیجازه ی ته درسیشی لا وهر ته گری • پاش وه فاتی
 مه ولانا به ماوه یه ک میر موحه مه د به گی زه واندر هه ولیر ته گری و ،
 له بهر ته وه که زور ئاره زووی له خویندن و خوینده واری بووه فهрман
 ته دا هر مه لایه ک له مزگه وتی یا له ته کیه یه کدا بی ، دهرس بلیته وه به
 فهقی ته گینا ته بی ولات به جی بیلی • به پیی ته م فهرمانه شیخ هیدایه توللاش
 دهست ته کا به ته دریس له هه موو عیلمه کانی مه لایه تیدا به جوړی که
 مه لاکانی هه ولیر سهرسام ته بن له پایه ی زانستی و لهو ته حقیق و
 ته دقیقه ی که له دهرسدا ته یکا • میر موحه مه د ته مه ته بیسیته وه و حالی
 ته بی که ته مه که رame تی ته ولیایه ، داوای لی بووردنی لی ته کا به رابه ر به
 قوصووری • به لام شیخ هیدایه توللا هر به رده وام ته بی له سهر
 دهرس وتنه وه ی خوی شان به شانی ئیرشاد کردنی خه لک ، تا پاشان
 ته گوژیته وه بو به غدا و له وییش هر به رده وام ته بی تا له به غدا کوچی
 دواپی ته کا و له قه برستانی ئیمامی ته عظم له ته نشت قه بری مه لا یه حیای
 مزووری و له نزیك قه بری شیخ عه بدولر حمان ته بولو وه فای کوزی شیخ
 عثمان سیراجو ددینی ته ویله وه که پیشتر وه فاتیان کردووه ، ته سپیری به
 خاك •

شیخ شه هابو ددینی ئالووسی خاوه نی ته فیری (روح المعانی) له
 کتیبی (أصفی الموارد) دا نووسیویه ته لی : «ته وه ی ئیمه دیومانه له ته حوالی
 حه زره تی مه ولانا له باره ی دهرس وتنه وه وه ته وه یه که خه ریکی دهرس
 وتنه وه ی کتیبی فیه ته بوو وه کو (نهایه ی زه مه لی له مه ذه بی شافعییدا ،
 یا وه کو شه رحی عه قایدی نه سه فی و حاشیه ی خه یالی و حاشیه ی
 عه بدولحه کیم له ئوصوولی دیندا و نزیکه ی ده جوزء ته علیقاتی له سهر

عه بدولحه کیم هه بوو • هه روا ئه مان بیست کهوا نه هیی له موتالای هه ندی
کتیبی موته سه وویفه ئه کرد وه کوو (الفتوحات المکیة) و (فصوص الحکم)ی
ئینو عه ره بی و ئه م جوړه کتیبانه • له هه مان کاتیشدا ئه گهر له باره ی
هه ندی ته دقیقاتی موته سه وویفه وه پرسیاری لی بکرایه ، له وه لامدا وه کو
ده ریا شه پۆلی ئه دا و گوئی گرانی به مه عنای بهرز و ناسک ته نویر ئه کرد و
دلپانی ژوون ئه کرده وه •

هه روه ها شیخ شه ها بوددین ئه فه رمویت له کاتیکا حاشیه کانی
عه بدولحه کیمی سیاله کوو تیم به سهر خه یالی یه وه ئه خویند ، نه قلیکم دی له
موحه ققیقی ده ووانی یه وه له شه رحی عه قایدی عه ضودییه که ئه فه رمویت
بزانه مه سه له ی زیاده ی صیفاتی خوای ته عالا له سهر ذات و نازیادی یان له و
ئوسوولانه نی یه که کافر کردنی (احد الطرفین)ی پیوه به ستری • له هه ندی
پیاوانی خواشیم بیستووه کهوا ئه م جوړه باسانه به که شف نه بی ده رنا که ون و
خراپه یه که له وه دا نی یه که ئینسان باوه زی به هه رلایه کی نه فی یا ئیسات
هه بی له م مه سه له یه دا • له م مولا حه ظه یه وه ئاره زووم هه بوو ئه م مه سه له یه
لیک بده مه وه و ویستم له مه ولانا پرسم تا راستی مه سه له که م پیشان بدا ،
به لام شه رمم ئه کرد له وه که بچمه لای و له حوزووریدا قسه بکه م • به
چهند شیعریک پرسیارم لی کرد و ناردمه خزمه تی • که شیعره کانی خوینده وه
ناردی به دوامدا و فه رمووی نزیک بکه ومه وه لی • ئه نجا پیی فه رمووم زه وا
نی یه ئینسان له وه رگرتنی زانست و له مه یدانی فیرووندا شه رم بکا • منیش
کتیبه که م کرده وه و عیاره ته که م بو خوینده وه • مه ولانا سهری نزیک کرده وه
بو سهر کتیبه که م و فه رمووی ئه وه ی که راسته و پشتی پیی ئه به ستری
ئه وه ته که بلین صیفات زیادن له ذات و عینی ذات نین و چهند به لگه ی
عه قلیی وای به یان کرد که نه میستبوون و به بیرمدا نه هاتبوون و ژووی
شوبه ی موخته زیله کانی زه د کرده وه تا ئه وه ی حق و راسته به سافی له

دَلَمدا جی گیر بوو • جا فەرمووی هیچت لە شوبهەیی ئەوان لا ماوه ؟
 عەرزەم کرد نەخەیر ، خوا بتهیلێ و بە ژیانە سوودمەند و بە بەرە کەتت
 نوورانیمان بکات • ئەمجار لە ژووی تەواضوع و خو بە کەم زانیوە
 فەرمووی گومان نەبەیی من لە ژووی کەشفەووە ئەم مەسەلە یەم زانیووە ،
 نەخەیر لە کتیی زانا موحەققیقە کانم وەرگرتوووە ، منیش دەستم ماچ کرد و
 گەلی دوعای لەش ساغیم بو کرد • مەولانا لەم جوۆرە تەحقیقاتەیی ئەوەندە
 هەن ناژمیررین •

مەولانا کە چووشە تە شام گەلی لە زاناکانی ئەوێ بە حەلقە دەرسی
 نیهایەیی زەمەلی یان لا خویندوووە لە گەل لیکدانەوێهە کی نایابدا •
 لەوشوینانە شدا کە لەتیوان زەمەلی و ئینو حەجەر و خەطیدا خیلاف هەیه و
 قسەیان ناکەوێتە یەك ، مەولانا دەفعی خیلافە کەیی ئە کردن و قسەکانیانی
 کوۆ ئە کردەووە بە جوۆری کە هەموان لایان پەسەند بوو •

بیستوو مە مەولانا حەلقە یە کی دەرس و تەووەیی صەحیحی بوخاری
 شەریفی لە شام بوووە گەلی لە زانایانی شام لەو حەلقە یەیدا حازر بوون • لەو
 سەردەمەدا زانایەك خەریکی شەرح کردنی بوخاری ئەبی ، کە باسی ئەم
 حەلقە ی دەرسی مەولانا یە ئە بیسی ، چەند ژۆژیک دیت بو گوی گرتن •
 ئێتر دەس لە شەرح کردنە کەیی خوێ هەلئە گری و ئەبی بە گوی گری
 هەمیشەیی حەلقە ی دەرسە کەیی مەولانا • یە کێ لە دوستانی لێی ئە پرسسی
 بوچی وازی لە شەرح کردنە کەیی بوخاری هیناوه ؟ ئەویش لە وەلامدا
 ئەلێت پیویستە ئینسان ئینسافی بی • ئەووەی من لە شەرحە کەمدا
 ئەینوو سم لە هەندێ لە تەقریرەکانی مەولانا دا هەیه ، ئەوێ تری تەقریرەکانی
 هەمووی سوودی زیاتری ئەوتۆن لای غیری مەولانا دەست ناکەون • بوێه
 ئە گەر حازری دەرسە کەیی ئەو نەبم و گوی بو ژانە گرم ، لە دەستم
 دەر ئەچی و پیویستیشم پییەتی •

ئەمە شىئىكى زۆر نايابە عالمىك لە كوردستانا پىگەشتى و خوئىندى
تەواو كەردى ، ئەو ەندە شارەزاي عىلمى ەدەت بى ، چونكە وتەو ە
ەدەت لە كوردستاندا باو نى ە .

ئىبراھىم فەصىح ەدەرى لە (المجد التالد) دا لە باسى مەناقىبى
مەولانا دا نووسىو ە ئەلئى : زاناي پاى ەلند شىخ ەلى سوو ەدى كە لە
گەرەترىنى ەدەت گىرەو ەكانى بەغدا بوو ، زۆڭىكان دىت بو خزمەتى
مەولانا بو تاقى كەردەو ە لە عىلمى ەدەتدا . كە ئەگاتە بەرەو ە موصافە ە
لەگەل ئەكا و ەر بە راوستانەو ە ەدەتلىك لە ئەحادىثى ئەو ەلى ە
ئەخوئىتەو ە . لەكاتىكا كە ەشتا دەستيان لەناو دەستى ەكدا بوو . ەر
لەو كاتەدا مەولانا ش ەدەتلىكى لەو چەشنە ئەخوئىتەو ە . كە دائەنشن
شىخ ەلى سوو ەدى بە ژمارە سى ەدەت لە ەدەتەكانى شەش صەحىحە كە
ئەخوئىتەو ە و ئىسنادەكانيان ەل ئەگىرەتەو ە ، ەنى ئىسنادى ەدەتلى
ئەدا بە ەدەتلىكى تر و بەم جۆرە بەيازى تاقى كەردەو ە ، جا پاش ئەو ە تەواو ە
ئەكا . ەزەرتى مەولانا ئەو ەدەتە ەرىەكى بە ەنى ئىسنادى راستى
خو ەو ە ئەخوئىتەو ە ، جا شىخ ەلى ئەكەوئى بەسەر دەستى ەزەرتى
مەولانا دا و داواى لى بووردنى لى ئەكا .

كە شىخ ەلى سوو ەدى لای مەولانا ەلئەستى و ئەزا ، ئەلئى ئەم
ذاتە لە ئەوليا گەرەكانى خواىە و عولوومى ظاهىر و باطىنى پىكەو ە لە
خوئىدا كۆكردو ەتەو ە و وەك دەرياي بى لىوار واىە و ئىمەمانان لەچاو ئەودا
وەك دلۆپە ئاوئىكىن لە چاو دەريايەكدا و پىوئىستە ەموومان ەوئ بەدىن
بو سوود وەرگرتن لە عولوومى زەبىانى و ئەنفاسى قودسى ئەم پىاو ە .

مەولانا بەدرىزاىى ماو ە خەرىك بوونىشى بە ئىرشادەو ە . دەرسى
بە فەقى ەر وتو ەتەو ە ، ەرچەند جاروبار دەرتانى بو دەرس وتەو ە كە
ەندىك كەم بوو ە . ەر بو ەشە كە خەرىكى عولوومى ظاهىر و باطىن بوو ە

لای زانایان و خواپه‌رستان به (ذو الجناحین) واته (خاوه‌نی دوو بالی ظاهر و باطین) ناوی دەر کردووہ • به‌راستی وهک چۆن جه‌نابی (جون‌یدی به‌غداپی) به (سید الطائفتین) واته (گه‌وره‌ی هه‌ردوو هۆزه‌که) ناوی دەر کردووہ ، چونکه شان‌به‌شانی خه‌ریک بوونی ته‌سه‌ووف دهرسی فه‌قیکانیشی پشت‌گویی نه‌خستووہ ، مه‌ولانی‌ش له‌ سه‌رده‌می خۆیدا (سید الطائفتین) بووه و جیهانی ئیسلامی به‌ نووری ظاهر و باطین نوورانی کردووہ ، به‌لام نوورانی کردیکی ده‌وام‌دار ، چونکه له‌وژۆزه‌وه تائیس‌تا ئیرشاد‌کردنی موسولمانان له‌ناو مرید و مه‌نسووبه‌کانیدا به‌رده‌وامه و سوودیان لی وه‌رئه‌گیری •

ئهو کتیبانه‌ی که مه‌ولانا دایناون

به‌پیی ئه‌وه‌ی له‌ هه‌ندی سه‌رچاوه‌ی باوه‌زپی‌کراوی وهک (الشیخ معروف النوده‌ی) یه‌که‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نووسراوه ، مه‌ولانا گه‌لی ته‌ئلیقاتی هه‌یه که ئه‌مه ناوه‌کانیا نه‌ له‌ گه‌ل ورده باسیکیاندا :

- (١) شه‌رحی له‌سه‌ر (اطباق الذهب) ی زه‌مه‌خشه‌ری به‌ فارسی •
- (٢) شه‌رحی له‌سه‌ر مه‌قاماتی هه‌ری ، به‌لام ته‌واوی نه‌کردووہ (١) •
- (٣) حاشیه‌ی له‌سه‌ر عه‌بدولحه‌کیمی سه‌یاله‌کووتی که مه‌شه‌وره به‌ (تتمه) ، چونکه حاشیه‌که‌ی عه‌بدولغه‌فووری لاری که تا (اصوات) ژۆیشته‌ووہ و به‌س ، عه‌بدولحه‌کیم بۆی ته‌واو کردووہ • ئه‌مه له‌پیش سه‌فه‌ری هیندی دا بووه •

- (٤) جالیه‌ الاکدار ، فی تقلبات الامصار •

(١) له‌ کتیبخانه‌ی شیخ موحه‌مه‌دی خالدا نوسخه‌یه‌کی ده‌سنووسی مه‌قامات هه‌یه مه‌ولانا به‌ فارسی به‌ خه‌تی خۆی ته‌علیقاتی له‌سه‌ر نووسیوه .

(۵) تهعليقاتی مودهووه نهی له سهر حاشیهی (خه یالی) له سهر شهرحی
عهقایدی نه سه فی و له سهر عه بدولحه کیمی خه یالی له عیلمی که لامدا که له
سالی ۱۳۰۷ هیجرت ، زیکه وتی ۱۸۸۹ ی میلادی له نهسته موول
چاپ کراوه .

(۶) العقد الجوهری ، فی الفرق بین کسبی الماتریدی والاشعری ، له
عیلمی که لامدا . شیخ عه بدولحه میدی خه ریووتی شهرحی له م زیسالیه
کردووه و ناوی ناوه (السمط العبقری ، فی شرح العقد الجوهری) . ئیبراهیم
فه صیح هه یدهریش شهرحی له سهر کردووه .

(۷) کتیه بچکوله یه که له باسی عیاداتدا . بو نه و مریدانهی که
هه نه فی مه ذهاب بوون و چوونه ته سهر مه ذهابی ئیمامی شافعی خویان لی
رازی بی .

(۸) حاشیهی له سهر (نهایه) ی زه مه لی له فیهی شافعییدا ، تا باسی
نوژی جومعهی له سهر زویشتهووه له دوو بهرگدا .

(۹) شهرحی له سهر عهقایدی عهضودیه له عیلمی که لامدا .

(۱۰) حاشیهی مودهووه نهی له سهر کتیبی (جمع الفوائد ، من جامع
الاصول و مجمع الزوائد من کتب الحدیث) که موحه ممه دی کوژی
سوله یمانی مه غریبی هه دیشه کانی چواردده موسنه دی تیا کو کردووه تهوه .

(۱۱) شهرحی له سهر هه دیشی (ئیمان) به زمانی فارسی ، عهقایدی
ئیسلامی تیا کو کردووه تهوه و ناوی ناوه (فرائد الفوائد) (۲) .

(۱۲) جلاء الأکدار ، والسيف البتار بالصلوة علی النبي المختار . له م
کتیه دا ناوی نه صحابی غه زای به دری به پیی هه رفه کانی نه لفوبی
کو کردووه تهوه .

(۲) دانه یه کی ده سنووسی نه م کتیه له کتیبخانهی شیخ موحه ممه دی خالدا
هه یه .

(۱۳) کتیبه بچکۆلهیهك له ئادابی ذیکردا له طهریقهتی نهقشبه ندیدا •
 ئەم کتیبه له گەڵ نامە عەرەبی یەکانیدا له کتیبی (بغیة الواجد) دا کۆکراوه تهوه •
 (۱۴) کتیبه بچکۆلهیهك له باره ی ئادابی مریدهوه له گەڵ شیخی
 مورشیدیا ، له م دوایی یه دا له شاری قازانی پایتهختی تاتارستان له چاپ دراوه •
 (۱۵) کتیبه بچکۆلهیهك بو ئیسباتی (رابطه) • له کتیبی (بغیة الواجد) دا
 چاپ کراوه •

(۱۶) نامە عەرەبی یەکانی که ئەسراری تهسه ووفی تیایاندا باس کردووه •
 ئەسعد صاحیبی برازای له بهرگیکی گه وره دا کۆی کردووه تهوه •
 (۱۷) نامە فارسی یەکانی که ئەسعد صاحیب له بهرگیکی گه وره دا
 کۆی کردووه تهوه (۳) •

(۱۸) دیوانی شیعی به سی زمان کوردی و فارسی و عەرەبی له
 ۱۲۶۰ ی هجرت ، زیکه وتی ۱۸۴۴ دا له ئەسته موول له چاپ دراوه (۴) •

ئەو کتیبانه ی له ستایشی پایه ی مهولانادا نووسراون

مهولانا وهك زانایه کی گه وره ی ئایین و وهك مورشیدیکی پایه بلندی
 طهریقهت ، له باره ی ژیان و زه وشت و دهرزوتنه وه یه وه به فهقیکانی و
 ئیرشادکردنی بو مرید و مه نسووبه کانی ، ههروه ها بو دا کۆکی لی کردنی

(۳) هه ندی له م نامانه لای شیخ موحه ممه دی خال و هه ندیکشیان له
 کتیبخانه ی ئەسعد صاحیبان له شام . مهولانا نامه ی تریشی بووه که
 بو ئەم و ئەوی نووسیوه ، به لام فهوتاون و نه که وتوونه ته ناو کۆمه له ی
 مه کتووباته عەرەبی و فارسی یه کانیه وه .

(۴) جگه له و شیعرانه ی که له دیوانه کهیدا له چاپ دراون ، مهولانا
 شیعی تریشی هه یه له م لا و له ولا به ده گمه ن ده سگیر ئەبن . دیاره ئەبی
 وهك هه ر شاعیریکی تری کورد شیعی زۆریشی فهوتابی .

به رابه ر به و هیرشه ناره وایانه ی که کراونه ته سه ری ، گه لی کتیب نو و سراوه .
وا لیره دا ناوی نه و کتیبانه نه هینین :

- (۱) أصفی الموارد فی سلسال احوال الامام خالد ، تألیف الشیخ عثمان ابن سند الوائلی النجدي نزیل البصرة (۱) .
- (۲) الفیض الوارد ، علی روضة مرثیه مولانا خالد ، تألیف ابی الثناء محسود الآلوسی (۲) .
- (۳) المجد التالد ، فی مناقب مولانا خالد ، تألیف ابراهیم فصیح الحیدری البغدادي (۳) .
- (۴) سلّ الحسام الهندي ، لنصرة مولانا خالد النقشبندی ، تألیف الشیخ محمد امین الشهیر بابن عابدين (۴) .
- (۵) الأساور العسجدية ، فی المآثر الخالدية ، تألیف الشیخ حسین بن احمد البصري الدسوري .
- (۶) الحديقة الندية والبهجة الخالدية ، تألیف الشیخ محمد بن سلیمان الحنفي البغدادي (۵) .
- (۷) النشر الوردي ، باخبار مولانا خالد النقشبندی الكردي ، تألیف الشیخ ابی بکر محمد الحنفي الاحسائي (۶) .

-
- (۱) به لگه یه کی نه و توّم ده سگیر نه بوه لی یه وه بزانه ئاخو نه کتیبه له چاپ دراوه یا له چاپ نه دراوه .
 - (۲) نه کتیبه له سالی ۱۲۷۸ ی هیجره تدا له چاپ دراوه .
 - (۳) نه کتیبه له سالی ۱۲۹۲ ی هیجره تدا له نهسته موول له چاپ دراوه .
 - (۴) نه کتیبه له سالی ۱۳۰۱ ی هیجره تدا له چاپخانه ی (معارف الولاية) له شام له چاپ دراوه .
 - (۵) نه کتیبه له پهراویزی کتیبی (اصفی الموارد) وه له چاپ دراوه .
 - (۶) دانه یه که له کتیبه له کتیبخانه ی گشتی نه وقافی به غدادا هیه ، نمره ی (۴۸۲۰) ه .

(٨) القول الصواب ، برد ما سمي بتحرير الخطاب ، تأليف محمد امين مفتي الحلة .

(٩) السهم الصائب . لمن سمي الصالح بالمبتدع الكاذب ، تأليف محمد امين السويدي البغدادي .

(١٠) البهجة السنية ، في آداب الطريقة العلية الخالدية ، تأليف محمد ابن عبدالله الخاني^(٧)

(١١) حصول الأنس ، في انتقال حضرة مولانا خالد الى حضرة القدس ، تأليف السيد اسماعيل الغزي العامري مفتي الشافعية بدمشق الشام .

(١٢) رياض المشتاقين ، في مناقب مولانا خالد ضياء الدين ، تأليف الملا حامد البياري الشهرزوري^(٨) .

(١٣) مسلي الواجد و مثير النواجد ، في تشطير مرثية مولانا خالد ، للشيخ داود بن سليمان بن جرجيس^(٩) .

(١٤) بغية الواجد ، في مكتوبات مولانا خالد ، للشيخ محمد اسعد صاحب^(١٠) .

(١٥) نور الهداية والعرفان في سر الرابطة والتوجه وختم الخواجگان للشيخ محمد اسعد صاحب زاده^(١١) .

(١٦) الفيوضات الخالدية ، للشيخ محمد اسعد صاحب زاده^(١٢) .

(٧) ئەم کتیبە لە ١٣٠٣ی هێجرەتدا لە چاپ دراوە .

(٨) دانەیهك لەم کتیبە لە کتیبخانەى خانەقاى بیارەدا هەبوو .

(٩) دانەیهك لەم کتیبە لە کتیبخانەى گشتی ئەوقافی بەغدادا هەیه ، نمرەى (٥٧٦٥) .

(١٠) ئەم کتیبە لە سالى ١٣٣٤ی هێجرەت ، زیکەوتى ١٩٢٤ی میلادیدا لە دیمەشق چاپ کراوە .

(١١) ئەم کتیبە لە سالى ١٣١١ی هێجرەتدا لە چاپخانەى عیلمیە لە قاھیرە لە چاپ دراوە .

(١٢) ئەم کتیبە لە پەرەوێزى کتیبى (نور الهداية والعرفان) هەو لە چاپ دراوە .

(١٧) جمع القلائد و مجمع الشوارد ، في فرائد حضرة مولانا خالد ،
للشيخ محمد اسعد صاحب زاده .

(١٨) الرحمة الهابطة ، في ذكر اسم الذات والرابطة ، تأليف الشيخ
حسين بن احمد الدسوري ، صاحب كتاب الأساور العسجدية في المآثر
الخالدية .

(١٩) الأنوار القدسية ، في مناقب السادة النقشبندية ، لمحمد بن احمد
الرخاوي (١٣) .

گهلی خاوهن هونهر و ناوداری تریش له باسی سیرهتی پیروز و
ژهوشتی بهرزی مهولانا دا تهئلیفیان کردوو و هک سهید عوبهیدولای
حهیده ری و شیخ ئهحمه دی طه رابلوسی ئهرواوی و شیخ ئیسماعیلی کوزی
عهلی دووره کی و حاجی شوکری ئهفهندی رۆمی ئهسته موولی و
کهسانی تریش .

ههروه ها باسی سیرهتی مهولانا و خوورژهوشتی له گهلی کتیبی تریشا
هاتوو که تهرخان نهکراون بو باسی ئه و . وهک (جامع الکرامات) ی شیخ
یوسفی کوزی ئیسماعیلی نه بهانی و ، (الأعلام) ی خهیروددینی زهرکه لی و ،
(نشوة الشمول) و (نشوة المدام) و (غرائب الاغتراب) ی ئه بوولته نای
ئالووسی و ، (عنوان المجد) ی ئیبراهیم فه صیح حهیده ری و ، (قاموس
الاعلام) ی شه مسوددین سامی و ، (المسک الأزفر) ، في علماء القرن الثالث
عشر) ی مهحموود شوکری ئالووسی و ، (السعادة الابدیة) ، في ما جاء به
النقشبندیة) و (الحدائق الوردیة) ، في حقائق اجلاء النقشبندیة) ی
عه بدوله جیدی کوزی موحه ممه دی خانی و ، (معجم المؤلفین) ی عومه رژه ضا
که حاله و ، (منتخبات التواریخ) ی دیمه شقی و ، (المقامات السعدیة) ی

(١٣) ئه م کتیبه له سالی ١٣٤٤ ی هجرت ، زیکه وتی ١٩٢٥ ی میلادی له
میسر له چاپ دراوه .

شیخ موحه مەد مەزھەری مەعصومی و ، (القافلة) ی دادیار
 مەحموود و لعلەبطە و ، (مشاهیر الشرق فی القرن التاسع عشر) ی جورجی
 زەیدان و ، (هدیة العارفین ، فی اسماء المؤلفین) ی ئیسماعیل پاشای بەغداييی
 بابانی و ، (معجم المطبوعات العربیة) ی یوسف ئیلیان سەرکیس و ،
 (حديقة الأولیاء) ی خواجە زادە ئەحمەد حیلمی و ، (الكشاف ، فی مخطوطات
 خزائن الاوقاف) ی دوکتۆر موحه مەد ئەسەد طەلس و ، (مطالع السعود) ی
 شیخ عوثمانی ئینولسەنەد و ، (تنویر القلوب) ی شیخ موحه مەد ئەمین
 هەولیری و ، (حسب حال السالك) ی ئەحمەد شەو کەت و ، (التراث الروحي) ی
 موحه مەد عەبدولمونیعی خەفاجی و ، (مجمع الأدباء) ی مەستوورە خانمی
 ئەردەلان و ، (التعريف بمساجد السليمانية و مدارسها) ی شیخ موحه مەدی
 قزڵجی و ، (خلاصة تاريخ الكرد و كردستان) و (مشاهیر الكرد و كردستان) و
 (تاريخ السليمانية وانحائها) ی ^(١٤) موحه مەد ئەمین زەکی و ، (الاكراد فی
 بهدینان) ی ئەنوەر مائی و ، (مفتی زەهاوی) ی شیخ موحه مەدی خال و گەلی
 کتیبی تری جگە لەمانە .

وا بۆ نموونە دوو پارچە لە دوو لەو کتیبانە ئەنووسمەووە که یا بۆ
 داکۆکی لە مەولانا نووسراون ، یا باسی ئەویان تیا یە . پارچە ی یە کە میان
 لە کتیبی (سلّ الحسام الهندي ، فی نصرۃ مولانا خالد النقشبندی)
 وەر ئەگرم کە موحه مەد ئەمین ئینووعاییدین دایناووە کە خۆی یە کۆ بوو
 لە مەنسووبەکانی مەولانا . ئینووعاییدین ئەلّی :

« هو الامام الشهير ، والعارف الكبير ، الذي ورث من العوارف
 والمعارف كل طارف و تالد ، ولم ينكر فضله الا الجاحد المعاند والكابر
 الحاسد ، الامام الأوحّد والعلم المفرد ، الهمام الماجد ، حضرة سيدي الشيخ

(١٤) ئەم سێ کتیبە لە ئەسڵدا بە کوردین ، بەلام ئیمە وەرگێژراوە
 عەرەبی یە کانیانمان لابوو .

خالد ، الذي غدا قطب العارفين في سائر الآفاق ، وملاذ المريدين على الإطلاق ، واشتهرت به سائر الطريقة النقشبندية في عامة البلاد الاسلامية ، مع ما حاز من علوم باهرة بهية . وتأليفات شائعة شهية ، فلا تبدو نفائس لآلى التحقيق من بحار التدقيق الا بغواص افكاره ، ولا تجلى عرائس جوارى الترقيق على منصات التنسيق الا لخطاب انظاره فلذا شاع صيته وذاع ، وعم النواحي والبقاع ، وتليت آيات فضائله على السنة الأصائل والبكور ، ونشرت رايات فواضله على رماح الظهور ، وظهر ظهور البدر التام ، معتقدا بين الخاص والعام . ثم ان حضرة هذا الامام الافخم ، قد تفضل الله به على اهل الشام وأنعم ، حيث جعلها محل قراره ، ومحط رحاله وتسياره . ودخلها سنة ثمان وثلاثين والف ومأتين ، بخدمه وحشمه وجملة من الخلفاء والمريدين ، فغصت ابوابه بالزحام ، وهرع الى خدمته الخاص والعام ، يتبرك بزيارته الامراء والحكام ، نافذ الكلمة فيهم بلا نقض ولا ابرام ، تتوارد عليه المكاتبات من اعيان الدولة المنصورة ، وامراء عامة الاقطار المعمورة ، وهو مع ذلك لم ينشغل عن نشر العلوم الشرعية ، ورفع شعار الطريقة النقشبندية ، وارشاد السالكين ، وتربية المريدين ، واحياء كثير من مساجد دمشق الشام ، التي قد آلت الى الانداس والانهدام ، باقامة الصلوات والأوراد والاذكار وارشاد الخلق الى طريق السادة الأبرار ، حتى صار المشار اليه من بين اهلها والمعول عليه في رفع الملهمات وحلها ، الى ان أصيبت بعين الزمان ، ورميت بطوارق الحدثان ، بسبب الطاعون الداعى الى الهلاك والحتف ، الواقع عليه عام اثنين واربعين ومشتين والف ، فلبى داعيه المجاب الى دار المقام . في ليلة الجمعة لاربعة عشرة خلون من ذى القعدة الحرام من ذلك العام . ولقد زرته يوم الثلاثاء الحادي عشر من ذى القعدة قبل الغروب من ذلك اليوم ، فذكرت له انى رأيت منذ ليلتين في النوم ان سيدنا عثمان بن عفان ميت وانا واقف اصلى عليه ، فقال لي أنا من أولاد عثمان . فكأنه يشير الى أن هذه الرؤيا تومىء اليه ، ثم

أخبرت انه لما صلى العشاء التفت الى مرديه ، فاستخلف وأوصى ، وفعل ماأراد واستقصى ، ثم دخل الى بيته فطعن في تلك الليلة ليفوز بقسم الشهادة، وينال الحسنى وزيادة ، فروح الله روحه ، ونور مرقده وضريحه ، وقلت فيه اندبه وأرثيه ، وأذكر بعض فضائله الجمة ، بقصيدة جعلتها للخاتمة تنمة » •

پارچه‌ی دووهمیش له کتیبی (غرائب الاغتراب) ی سه‌یید
 شه‌هابوددین مه‌حموودی ئالووسی وهرئه‌گرین که بو باسی پیر و ماموستا کانی
 خوئی دایناوه • ئالووسی ئه‌لئی :

« وقرأت مسألة الصفات من الخيالي ، على حضرة مولى لا يصل الى حقيقة فضائله خيالي ، حضرة مولانا ضياء الدين الشيخ خالد النقشبندی ، وهو صاحب الاحوال الباهرة والكرامات الظاهرة ، والانتفاش الطاهرة ، الذي تواتر حديث جلالته ، وأجمع المنصفون على ولايته . وعمت بركاته الحاضر والبادي ، وانتشر صيته في كل واد ونادي ، امتدت في المقامات والأحوال باعه ، وعمرت بالفضل والافضل رباعه ، كان حريصا على سلوك طريق اهل السنة والجماعة ، لا يعرف من اوقاته ساعة ، في غير حل دقيقة علم او طاعة ، حسن السميت والسيرة ، نير القلب والسريرة ، ان توجه الى قلب مرید ملأه نورا . او ربط على اكرام معدم أفعم واديه بأيدي اياديه سرورا •

الإمامُ الجليلُ غوثُ البرايا
 غيثُها المرتجى ندى احسانه
 ذو سجایا مثلَ الرياضِ سقاها
 وابلُ القطرِ من ندى هتانه
 بحرُ جودٍ له جداولُ عشرُ
 في يديه تدفقتُ من بَنانه
 سارَ في الخافقين ذكرُ علاه
 وعلا قدره على كَيوانه
 فائضُ العلمِ عن رويّةِ فكرٍ
 كاد يَجْلُو سرُّ القضا بعيانه

ثاقبُ الذّهنِ كم خفايا علومٍ
قد جلاها بالكشفِ عن برهانه
فهو كشافُ مشكلاتٍ معانٍ
جلُّ الفاظها بديعُ بيانه

وبالجملة ما حوى احد في عصرنا من فضله ، لم أر مثلاً له ، واظن انه هو ايضا ما رأى مثله ، وانكار بعض الاجلة عليه ، وتوجيههم سهام الطعن (وحاشاه) اليه ، كان بعضه محض نفسانية ، وبعضه الآخر كان من غير روية على ان ذلك انما نقص قدر من آذاه ، ولم ينقص قدر ذرة من شامخ علاه .

من كان فوق محلّ الشمس رتبته
فليس يرفعه شيء ولا يضعفه

چەردەيەك لە مەناقیبی مەولانا

وەك ئیبراهیم فەصیح ھەیدەری لە (المجد التالد) دا ئەیگێژیتهووە مەولانا ذاتی بوو ھەمیشە بەپێی پێژەوی قورئان و سوننەت جوولاًوہتەووە . بەدریژایی ژبانی تەركی نوێژی جەماعەتی نەکردوووە . لە ھەر شوێنی نیشتەجێ بووبی پیش نوێژی خۆی بوو ھەووە ھەخەلیفە و مەنسووبە گەورەکانی بوون . مەولانا ھەمیشە شەونوێژی کردوووە و سبەینان زوو لە خەو ھەستاووە و بەردەوام خەریکی ذیکر و فکر و تاعەت و ئامۆژگاری و ئێرشادی موسوڵمانان بوو و ھەرگیز لە سوننەتی پیغەمبەر لای نەداووە . ئیبراهیم فەصیح ئەلێ شەخسێک ماوێ سالتیک موراقدەبی مەولانای کردوووە نەیدیووە تاقە جارێ لە سوننەت لابدا . سەرنجی داووە ھەرچەند ئەچیتە ناو مزگەوتیکەووە پێی راستی پیش ئەخا و ھەووە پێی چەپی پیش ئەخا .

مەولانا لە گەڵ ئەو ھەموو ئیش و کارەیی ھەووەتی ھەرگیز

دهس بهرداری دهرسی فهقیکانی نه بووه ، دهرسی تهفسیر و هه دیشی شهریف و
فیقه و ئوصوولی دین و ئوصوولی فیقهی وتووه تهووه • فهقیکانی دهرسی
تهربییهی زۆحی و مریدهکانی دهرسی عولوومی ظاهریریان لا وهرگر تووه •

مهولانا ئینسانئیکی زاهید بووه ، ههرچی بهکی بووبی صهرفی
هه ژارهکانی تهکیه و خانهقاکی و ههتیو و بیوهژن و هه ژاران دهوروپشتی
کردووه • قهرزی قهرزارانی لی داوه تهووه و یارمهتی ئهوانهی داوه که
موحتاجی یارمهتی بوون •

مهولانا کهسیکی به صهر و تهحه ممول بووه • دهرد و ئازاریکی
زۆری نه دهوروبهری خۆی هه لگرتووه چ هیی قسه و چ هیی کردهووه •
سه ره نجامیش نیشتمانی خۆی به جی هیشتوووه و چوووه بۆ دوورولات ته نها
له پیناوی بیروباوه ژ و خواناسیدا و بۆ ئه وهی موسولمانان به هۆی ئه وهوه
تووشی دهرد و مهینهت نه بن • له گه ل ئه وهش هه میشه ئاماده بووه بۆ
چاوپۆشی لهوانهی ئه زیه تیان داوه و بۆ لی خووش بوونیان ، وهك هیچ زووی
نه دابی •

عیزه تی نه فس و له دنیا دووری و دهس بلاوی مهولانا

(۱) پیشتر باسی ئه وه مان کرد که مهولانا له خورمال له مه درسهی
مه لا جه لالی خورمالیدا فهقی بووه ، کابرایه کی هیندی زیی که وتوووته
خورمال و له وی نه خووش که وتوووه • مهولانا له زیگی خوادا خزمه تی ئه و
کابرایه ی کردووه و چیی پیویست بووبی بۆی هیناوه ته دی • کابرا که
ئومیدی ژیا نی ئه بری ، بانگ ئه کاته مهولانا و دهست ئه با تووره که یهك له
باخه لی دهر ئه هینی ئه داتی ، پیی ئه لی ئه مه ئیکسیره هه لی بگره بۆ

خۆت ، هەركاتىي كە پىيوستى يەكت بوو بە پارە ئەووەندەى دەنكە گەنمىكى
 لى بکەرە ناو پىالەيەك ئاوەووە ئەيكا بە زىڤ • پاش مردنى كابرە مەولانا
 ئەكەوئە مەراقەووە كە ئەگەر قسەى ئەم كابرە راست بى و ئەم تۆزەى لەم
 توورەكەدايە ئاو بکا بە زىڤ ، ئەو چى بکا لەو زىڤە و چۆن خۆى لەو داوى
 دنيايە زىگار بکا ؟ ئەچىتە قەراخ چەمى زەلم و بۆئەووەى بەجارى لە خەيالى
 دنيا و دنيادارى زىگار بىي توورەكەكە زەپ و راست فرى ئەداتە ناو چەمى
 زەلمەووە و ئەگەزىتەووە بۆسەر خوئندەنەكەى •

(۲) لەگەل ئەوەشدا كە مەولانا لای بابانەكان زۆر بەقەدر و حورمەت
 بوووە و ولاتەكەش ئاوەدان و زازاوە بوووە ، مەولانا زووى لە دنيا نەكردووە و
 بەدواى ئەووەدا گەزاوە كە مورشىدىكى تەواو و شايانى دەسگىر بىي لە
 دنياى دووربخاتەووە و ، هەر كە ئىشارەتى سەفەرى وەرگرتووە ولات و
 زى و شوئىنى خۆى بەجى هىشتووە و زىگای هيندستانى گرتووەتەبەر و
 زۆىشتووە •

(۳) كە دواجار بزيارى سەفەرى شام ئەدا ، لەگەل ئەوەشدا كە لە
 كوردستاندا مريد و مەنسوويىكى زۆرى بوووە و مەحمود پاشاى بابان
 زۆرى لەگەل هەول داووە كە بگەزىتەووە بۆ سولهيمانى و زۆر دلى ئەداتەووە و
 هەموو هۆيەكى زەحەتیی دل و دەروون و ژيانى باشى بۆ ئامادە ئەكا ، مەولانا
 بۆئەووەى كە بەهۆى ئەووەووە هەرا و ئاشووبە لە سولهيمانيدا نەبى و نىوانى
 موسولمانان تىك نەچى هەموو داواكانى پاشا زەت ئەكاتەووە و بزيارى سەفەر
 ئەدا و ولات بەجى دىلى و ئەزوا بۆ شام •

(۴) مەولانا لە سەردەمى ئىرشاديدا ، وەكوو شىخەكانى تر ، ديارى و
 خزمەتى خەلكى قوبوول نەكردووە ، بەلكو بە دەرامەتى كەمى ئەملاكى
 خۆى قەناعەتى كەردووە و ، گەلى جارىش قەرزى لەسەر بوووە بە بار و هەندى
 لە مەنسووبەكانى بە بى ئاگادارىيى خۆى قەرزەكانيان بۆ بژاردووەتەووە •

(٥) ئىبراهيم فەصيح ھەيدەرى لە (المجد التالد) دا نووسىويە : وائەبوو مەولانا بەجاری پتر لە ٧٠ ھەزار قرووشى ئەبەخشی • بۆنموونە کاتىيى کە عالمى گەورە و خواناس سەيید ئىبراهيمى بەرزنجەيى لە بەغدا وەفات ئەکا پەنجا ھەزار قرووش قەرزار ئەبى • خاوەن قەرزەکان سەيید موھەممەدى کورى ھەل ئەپيچن بۆ ئەو قەرزە • ئەویش غەيرى ئەو مالى تيا ژيان و ھەندى کتيبي باوکی ھيچى لەدەستدا نابى • ھاوار ئەبا بۆ مەولانا • مەولاناش خاوەن قەرزەکان بانگ ئەکا و سەنەديان بۆ ئەنووسى کە لە ماوەى مانگىدا قەرزەکانيان بداتەو • مانگە کە پزنايىتەو ھەموو قەرزەکانيان بۆ ئەبژيرىتەو •

(٦) لە زەمانى داوود پاشادا سوپاي عەجەم بەھۆى ھەندى بابانىيەو دەورويشتى سولەيمانى تالان ئەکا • لەو تالانەدا کتيبخانەى مەلایە کيش لە دىيە کدا سەرى تيا ئەچى • مەلاکە ئەچى بۆ بەغدا بۆ شکات لای مەولانا • مەولانا ئەفەرمويىت ھەرچى کتيبي کتيبخانە کى خوى ھەيە يىدەن بەو مەلایە • مەلایش دەستى مەولانا ماچ ئەکا و کتيبەکان ئەبات و ئەگەزىتەو •

(٧) عەبدولباقى عومەرى لە مووسلەو بە فەرمانى يەحيا پاشاى واليى مووسل دىت بۆ بەغدا بۆلای داوود پاشا بۆ ھەندى کاروبار و لە مالى موھەممەد ئەفەنديى حيسابدارى خەزىنە دائەبەزى • ماوەيە کى پى ئەچى ئيشە کى بۆ جى بەجى نابى ، خەرجيى پى نامىنى • رۆژيکیان خزمەتکارە کى پى ئەلئى ئەم مەولانا خالیدە کە توى ئەوئەندە خوش ئەوئى ، ئەگەر شىخ بى ئەبى ھەندى خەرجيت بۆ بنيرى • لەم قسانەدا ئەبن ئەدرى لە دەرگا • خزمەتکارە کى عەبدولباقى دەرگا کە ئەکاتەو ئەيىنى خزمەتکارى کى مەولانایە دەستەسزىکى سپى بەدەستەو ھەيە ، لە بەردەرگا کەدا زاوئەستاو • کابرا دەستەسزە کە لە بەردەمى عەبدولباقىدا دائەنئى و ئەلئى مەولانا ئەمەي بۆ ناردوويت • کە کابرا ئەزوا عەبدولباقى دەستەسزە کە ئەکاتەو ، ئەيىنى

بیست ههزار قرووشی تیا به • زۆری پی خوش ئەبێ و ئەزوا بۆلای مهولانا
بۆ سوپاس •

خەلیفه کانی مهولانا

له گهڵ ئەوهشدا که ناحهزان و گومراهان بهوپهزی توند و تیژی
بهربهه کانی مهولانا یان ئەکرد و ته گهره یان ئەهینا به زێی و ئەیانویست
نه هیلن زێگای شه ریهت و طهریقهت پیشانی موسولمانان بدا ، بهلام
ئەستیره ی بهختی مهولانا له تاریکایی شهوی نهزانی و گومراهیدا ههر له
درهوشانه وهدا بوو ، تا سه رهنجامی کار زۆر لهوانه ی هه لخه له تینرا بوون
گه زانه وه بۆ سه ر زێگای راست و زۆر له سته مکاران له سته می خۆیان
په شیمان بوونه وه و زۆری تریش له طالیبانی نووری طهریقهت به به ره که تی
ئەرواحی ئەولیا دلیان له گهردی دنیا پاک بووه وه • خەلیفه کانی مهولانا له
هه موولایه ک مووه فقه ق بوون هیز به حه قیقه تی ئیسلامه تی بدهن و بوونیان
بوو به چرای زوون که ره وه ی زێگای تاریکی ژیا نی خه لک و به نیشانه ی
پایه ی بلند و بیرى بهرز و دل و دهستی خاوی نی مهولانا خالیدی نه قشبه ندی •

ژماره ی ئەم خەلیفانه ی مهولانا به من ناکرێ ، بهلام ئەوانه یان که
ناویان له سه رچاوه ی باوه زپی کراودا نووسرا وه ، ناویان ئەنووسم و
هه رچه ندیش له میژووی ژیا نی هه رکامیان بزاتم به یا نی ئەکه م • ئەوانه ش
که ناویان نازاتم یا ئاگاداری میژووی ژیا نیان نیم با بمیینه وه بۆ له مه وپاش
به لکو که سی واهه لکه وێ بتوانی توژی گه ردوونیان له سه ر زوو داته کینی و
زووی زووناکیان پیشانی خوینده واران بدا •

خەلیفه کورده کانی مهولانا ئەمانه بوون :

(۱) شیخ عثمان سیراجوددین •

- (۲) مه لا موصطه فای کوزی مه لا جه لالی خورمالی •
- (۳) سه یید نه حمه دی مه شهوور به سهررداری خه لکی سهرگه لوو •
- (۴) شیخ عه بدولقادی به رزنجه ییی سهرگه لووی •
- (۵) شیخ مه حموود صاحیبی برای باوکی و دایکیی خوئی •
- (۶) شیخ ئیسماعیلی به رزنجه ییی کونه کوتری •
- (۷) شیخ ئیسماعیلی هه نارانی •
- (۸) حاجی مه لا عه بدوللای جه لی •
- (۹) شیخ مه لا عه بیاسی کوئی •
- (۱۰) شیخ مه لا موحه ممه دی قزله ری •
- (۱۱) مه لا عه بدولغه فووری کهرکووکی •
- (۱۲) شیخ مه لا هیدایه توللای هه ولیری •
- (۱۳) شیخ نه حمه دی خه طیبی هه ولیری •
- (۱۴) شیخ مه لا به کری کوردیی گه لالی •
- (۱۵) شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره یی •
- (۱۶) شیخ ئیسماعیلی شیروانی •
- (۱۷) شیخ موحه ممه د حافظی ئورفه لی •
- (۱۸) شیخ مه لا عه بدولرهمانی کوردی •
- (۱۹) شیخ مه لا موحه ممه دی مه جذووب •
- (۲۰) سه یید طاها ی نه هری یه •
- (۲۱) شیخ عه بدولقادی شه مزینی •
- (۲۲) شیخ خالیدی حهریری •
- (۲۳) شیخ موحه ممه دی فیراقی •
- (۲۴) مه لا نه حمه دی کو له ساره یی •
- (۲۵) سه یید عوبه یدوللای حه یده ری •

- (۲۶) شیخ طاهیری عهقرهیی بامهزنی •
 - (۲۷) مهلا زهسوولی سابلأخی •
 - (۲۸) شیخ عومهري قهره داغیی مهشهور به شیخ هومهر •
 - (۲۹) شیخ مهسوودی ئامیدی •
 - (۳۰) مهلا ئهحهدی ههکاری •
 - (۳۱) شیخ مهسوودی کوزی عومهري سووسی •
 - (۳۲) شیخ موحهمهدی قهرمهشلی •
 - (۳۳) شیخ مهلا خالید •
 - (۳۴) شیخ خالیدی کوردی •
- خهلیفه کانیشی له غهیری کورد ئهمانه بوون :
- (۱) شیخ عهبدوللای ئهفغانیی ههراتی •
 - (۲) سهیید عهبدولغهفووری مهشاهیدی بهغدایی •
 - (۳) شیخ موحهمه دولجه دیدی بهغدایی •
 - (۴) شیخ مووسای جبووری •
 - (۵) شیخ موحهمهدی ئیمام •
 - (۶) مهلا ئهبووبه کری بهغدایی •
 - (۷) شیخ ئیسماعیلی بهصری •
 - (۸) سهیید ئیسماعیلی غهززی •
 - (۹) شیخ مهعرووفی تیکریتی •
 - (۱۰) شیخ موحهمهه ناصیح •
 - (۱۱) شیخ عهبدولقادی دیملانی •
 - (۱۲) شیخ مووسای بهنده نیجی •
 - (۱۳) شیخ عیسای بهنده نیجی •
 - (۱۴) سهیید مهحموود ئهفه ندیی گهیلانی •

- (۱۵) شیخ موحه ممه دی خانی
- (۱۶) شیخ ئەحمەدی سەمین
- (۱۷) شیخ حەسەنی قۆزانی
- (۱۸) شیخ عەبدوللای فەرد
- (۱۹) شیخ موحه ممه دی کۆزی سوله یمانی طه رابلوسی
- (۲۰) شیخ موحه ممه دی کۆزی سوله یمان
- (۲۱) شیخ موحه ممه د صالح
- (۲۲) شیخ عەبدوللای ئەرزەنجانی
- (۲۳) شیخ موحه ممه دی عاشقی میصری
- (۲۴) شیخ یۆسف ئیسلام یولی
- (۲۵) شیخ فەیزوللای ئەرزۆمی
- (۲۶) شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی
- (۲۷) شیخ عەلیی بالوولی
- (۲۸) خواجە عومەر راسیم ئەفەندی
- (۲۹) شیخ ئەحمەدی قەسطەموونی
- (۳۰) حاجی حوسەین ئەفەندی
- (۳۱) شیخ جەودەت ئیبراهیم
- (۳۲) شیخ موحه ممه دی هەراتی
- (۳۳) سەید ئەحمەد ضیائووددینی گوومشخانی

ئەم ذاتانە هەموویان ئیجازە ی ئیرشادی عامیان لە مەولانا وەرگرتوو و
 خاوەنی پایە بەرز بوون لە تەسەووفدا و بە ریاضەت کیشان و عیادەت و
 شوین کەوتنی کیتاب و سوننەت لەبەر تەوہججوات و بەرە کەتی مەولانا
 پیگەشتوون و دلایان بوو بە مەظہەری تەجەللای نووری خوا • لەناو
 ئەمانەدا هەندیکیان لە هەندیکی تریان مووہفەق تر و سەرکەوتووتر بوون

وهك شیخی سیراجوددین و سهیید طاهاى نههرى و شیخ عهبدولقادی شه مزینى و شیخ طاهیری بامهرنى و شیخ ئەحمەدى سەردار و هەندیکیشان بهم جۆره مووهفقهق نهبوون .

ئەحوال و مهناقیبی ئەو خەلیفانەى مهولانا كه ئاگام له ئەحوال و مهناقیبانه

یه کهم — شیخ عوتمان سیراجوددینه که له سالى ۱۱۹۵ی هجرهتدا له دىي تهویلەى سەر به قەزای ههلهبجه له دایک بووه . باوکی ناوی خالید ئاغای کورزی مهحمود ئاغای کورزی عهبدوللا ئاغای کورزی سهیید موحهমেده درویشی کورزی سهیید طاهیری کورزی سهیید جومعهیه . وهك مهشهوره ئەم سهیید جومعهیه له ساداتی (نعیم) و له نهوهی حەزرهتی حوسهینه . وهختی خوێ له دهورو بهری چای چیرینهوه هاتوووه بۆ دىي تهویلە و لهوێ ماوه تهوه . دایکی ناوی (حولهیمه) ی کچی فهقی ئەبووبه کری تهویلەیی به که له ناو خه لکا به (فهقی ههیه به کر) مهشهور بووه . ئەم فهقی ئەبووبه کره له نهوهی فهقی ئەحمەدی غەزایی به که ئەویش له ئەولادی شیخ زه کریای کاکۆ زه کهریایی و له نهوهی شیخ ئەبولحه سه نی شاذلی به که ئەویش ئەچیته وه سەر حەزرهتی حه سه ن (۱) .

شیخ عوتمان له حهوت سالییدا نراوه ته بهر خویندن و قورئانی پیرۆز و هه ندی وردە کتیبی خویندوووه . ئەنجا بۆ وه رگرتنی ده رسی عه ره بی و شه ریهت تهویلەى به جی هیشتوووه . له بیاره و خه رپانی و خورمال خویندوووه تی . پاشان بۆ خویندن چوووه بۆ به غدا و لهوێیش له ته کیه ی

(۱) شیخی سیراجوددین و ئەولادی خوێان به ئیددیعی سه ییدی وه وه خه ریک نه کردوووه ، به لام ئەم شه جه ره یان که ئیمه باسمان کرد راسته و تا سەر سه یید جومعه به خه تی شیخی ضیائوددین نووسراوه .

حه زره تی غه وٲ زوړی خویندووه • هه ر له وٲ یش ته صادوفی مه ولانا خالیدی کردووه و بووه به خه لیفه ی و گه زاوه ته وه بو هه ورامان و دهستی کردووه به ئیرشاد تا له ۱۲۹۵ ی هیجره تدا وه فاتی کردووه •

دوو هه م : مه لا موصطه فای کوړی مه لا جه لالی خورمالی که له کتیبی (المجد التالد) دا زوړ به قه در و حورمه ته وه ناوی هیئراوه و ، له سه رده می باوکی و پاش وه فاتی ئه ویش سه ره زای بلاو کرده وه ی طه رقه ت خه ریکی ته دریسی فه قیکانیسی بووه •

سیه هه م : سه یید ئه حمه دی سه رگه لوویی به رزنجه یی که مه شهوور بووه به سه یید ئه حمه دی سه ردار • پاش ئه وه ی مه ولانا له هیندستانه وه ئه گه زٲته وه بو سوله یمانی و دهست ئه کا به ئیرشاد و مرید له هه موولایه که وه دٲن بو خزمه تی ، ناحه زان ئه یانه وٲ زیانی پی بگه یه نن ، سه یید ئه حمه دیش به م نیازه له سه رگه لووه وه دٲت بو سوله یمانی • مه ولانا یش له زوړی جومعه دا له پاش نوٲژی جومعه که له مزگه وتی گه وره دٲته دهره وه ته وه ججو هیکی لی ئه کا و ، ئه ویش جه ذبه ئه یگری • له مه وه ته رقه ت له سه ر دهستی مه ولانا دا وهر ئه گری و دهست ئه کا به سولووک کردن لای تا به پایه ی خه لیفه یی ئه گاو ئیجازه ی ئیرشاد وهر ئه گری • مه ولانا له نوو سراوه کانیدا به (اخونا احمد) ناوی سه یید ئه حمه د دٲنی • ئه م ذاته خزمه تیکی زوړی له ژیانیا به موسولمانان کردووه •

چواره م : شیخ عه بدولقادی به رزنجه یی سه رگه لوویی • ئه م ذاته له کوردستانه وه هیجره تی کردووه بو مه دینه ی مونه ووهره و له وٲ نیشته جی بووه و پاشان ئینتیسابی کردووه به مه ولانا و ماوه یه ک هه میشه هه ر له گه لی بووه و خه ریکی سولووکی طه رقه ت بووه تا پیگه یشتووه ، ئه نجا مه ولانا کردوویه به خه لیفه و ئیجازه ی ئیرشادی پی داوه و له مه دینه ی مونه ووهره خه ریکی زٲگا پیشاندانی موسولمانان بووه تا کوچی دواپی کردووه •

پینجه م : شیخ مهحمود صاحبی برای باوك و دایکی مهولانا • ئەم
 ذاته له ۱۱۹۷ی هجرهتدا له قهرداغ له دایك بووه و پیش ئەوه که بالغ
 ببی باوکی کوچی دواپی کردوو • جا که وتوو ته ئیداردی مهولاناوه که
 بهخیوی کردوو و پهروهردهی کردوو و قورئانی پیروژ و ورده کتیبه
 سه رتایی به کانی پی خویندوو • پاشان به رنامه ی خویندنی فقهیانی لای
 مهولانا خویندوو و مه لایه کی مونسبی لی دهرچوو •

پاش ئەوهی که مهولانا گهشتوو ته پایه ی ئیرشاد ، مهحمود صاحب
 ته ریه تی له سه ر دهستیا وهرگرتوو و مهولانا ئیش ئیجازه ی ئیرشادی
 پی داوه و کردوو به خهلیفه ی خۆی • پاش ئەوهش که مهولانا چوو به
 بهغدا ، ئەم له خانه قای سوله یمانیدا ماوه ته وه له گه ل شیخ عهبدو لای
 ههراتی و له وی دهوامی کردوو • پاش ئەوهش که مهولانا کوچی کردوو
 بو شام شیخ مهحمود ههر له خانه قای سوله یمانی ماوه ته وه و خهریکی
 ئیرشاد و زینگا پیشاندانی موسولمانان بووه • پاش وهفاتی مهولانا ش له
 شام شیخ مهحمود تا ماوه ی پینج سال له سوله یمانی خهریکی ئیرشاد بووه
 به لام به ته نها خۆی چونکه شیخ ئەحمده ی ههراتی پاش وهفاتی مهولانا چوو
 بو شام • پاش ئەو پینج ساله ئەمیش چوو به شام و له مزگه وتی (عه دداس)
 دهستی کردوو به ئیرشاد و خه لک زوویان تی کردوو • له م ماوه یه دا مولک و
 مال و وه قی خانه قای مهولانای له شام به زیوه بردوو که گه لیکی زالم پاش
 وهفاتی مهولانا داگیریان کردبوو بو خویان • پاشان له شامه وه چوو بو
 مه ککه ی موکه ززه مه و هه وت سال له وی له پال مالی که عبده خهریکی
 ریاضه ت کیشان و عیاده ت بووه ، جا هاتوو ته وه بو شام و وه ک جاران
 دهستی کردوو ته وه به ئیرشاد و مه نسووبی له گه لی لای ولاتانی ئیسلامه وه
 هاتوو نه ته لا و گه لی خهلیفه ی پی گه یاندوو وه ک شیخ خهلیلی مووسلی و
 شیخ سه لیم خه له فی حومسی و شیخ موحه ممه دی ههراتی دانیشوو ی

(ئەدەلب) و سەيید موحەممەد تەقی یو ددینی دیمەشقی و کەسانی تر •
لەم ماوەیەدا ھەر شیخ عەبدولفەتتاحی عەقرەیی بەسەر خانەقای مەولاناوہ
بووہ لە شام •

لە ١٢٥٩ی ھێجرەتدا سولتان عەبدولمەجیدی عوسمانی فەرمان دەرئەکا
بە دانانی شیخ مەحموود صاحب بە مورشید و مودەزژیسی خانەقای مەولانا
لە شام و شیخ مەحموود صاحب لە شوینی جارانیوہ ئەگوێزیتەوہ بۆ
خانەقا و تا لە مانگی رەجەبی سالی ١٢٨٣دا کۆچی دوایی ئەکا (٢) لەم
وەزیفەیدا ئەمینیتەوہ • شیخ مەحموود صاحب بۆیە ناوئراوہ بە صاحب
چونکە ھەمیشە ھاوژی مەولانا بووہ •

شەشەم : شیخ ئیسماعیلی بەرزنجەیی کونەکوتری • ئەم ذاتە لەوانە
بووہ کە ھەمیشە لە گەڵ مەولانا بوون ، لەپیش سەفەری مەولاناوہ بۆ
ھیندستان لە تەمەنی مندالی ئەمەوہ و تا وەفاتی مەولانا • لە خزمەتی
مەولاناشدا خوێندووێتە و خوێندنی تەواو کردووہ و بەھرەییەکی گەورە
لە زانستەکانی شەرع و عەرەبی و ئەدەبدا بووہ و لە گەڵ ئەویشدا قورئانی
پیرۆز و مەقاماتی ھەریری لەبەر بووہ • خەتی زۆر خوش بووہ ، گەلی
کتیبی بۆ مەولانا نووسیوہ تەوہ • پاش سولووکی تەریقەتی نەقشبەندی بووہ
بە خەلیفە مەولانا بەلام ئیرشادی نەکردووہ ، ھەر خەریکی حالی خۆی
بووہ • چەند جاریکیش زیارەتی ھەرەمەینی شەریفەینی کردووہ • لەپاش
وەفاتی مەولانا لە بەغدا نیشتەجێ بووہ و گەلی سەفەریشی کردووہ بۆ شام •
ئێبراھیم فەسیح ھەیدەری ئەلی گەلی دەرسی شەرع لە خزمەتیدا
خوێندووہ • ھەروا ئەلی دەوقی شیعر و تنی زۆر بووہ • گەلی شیعر و

(٢) میژووی کۆچکردنی بە حرووفی ئەبجد بەم رستەییە دارێژراوہ : (طاب
في الفردوس في شهر رجب) •

پهخشانی به نرخی به زمانی عه ره بی و فارسی نووسیوه • له به غدا وهفاتی کردووه و قهبری لهوئی به •

ئیراهیم فه صیح ئه گیریتته وه ئه لئی : جاریکیان شیخ ئیسماعیل به سه فهر چووبوو بۆ سوله یسانی • لهو رۆژانه دا که ئه و له ماله وه نابی دو کوزی حه وت ساله و ههشت ساله ی له گه ل له له که یان له دهره وه ی مال ئه بن ، ئه که ونه ناو قهره بالغیکه وه لهو قهره بالغه دا ئه بن به ژیر پیوه و کوچی دواپی ئه که ن • پاش ده رۆژ لهو رۆوداوه شیخ ئیسماعیل له سه فهر دیتته وه • ئیمه یش له خزمه تی زانای سهردهم شیخ عه بدولزه حمانی رۆژبه یانی و هه موو فه قیکانی ته که ی خالیدییه دا چووین به پیره وه و چووینه مالیان • پاش سه عاتی شیخ ئیسماعیل هاته ناومان ، ئیمه یش له به ری هه ستاین و ده ستیمان ماچ کرد و به خه مباری له خزمه تیا بی ده نگ دانیشتن ، هه چمان نه ئه وت • ئه ویش که سهرنجی ئه مه ی دا ، فه رمووی بۆچی وا بی ده نگ دانیشتون ، چی قه و ماوه بۆچی وا خه مبارن ؟ ئه گه ر له بهر مردنی مناله کانمه ، خو ئه وانه لای من له مه ولانا عه زیزتر نین و من پاش وهفاتی مه ولانا به مردنی کهس زویر نابم • ئیراهیم فه صیح ئه لئی که سه یید ئیسماعیل ئه م قسانه ی کرد گه لئی له دانیشتووانی مه جلیسه که ده ستیان کرد به گریان و جه ذبه یان لی هات • ئه نجا شیخ ئیسماعیل فه رمووی که ئه بی هه موومان به قه زاوقه ده ری خودا رازی بین و نه یه یشت هه لسین تا هه موو نانمان خوارد • هه ر لهو مه جلیسه دا بووین موحه مه د نه جیب پاشای والیش هات بۆ پرسه و شیخ ئیسماعیل هه ر به وجۆره له گه ل ئه ویش قسه ی کرد •

حه وته م : شیخ ئیسماعیلی هه نارانی • ئه م ذاته پاش گه رانه وه ی مه ولانا له هیندستان و تا رۆژی وهفاتی له خزمه تیا بووه و خه ریکی ئادابی ته ریه ت بووه • پاش ته ی کردنی مه قاماتی سولووک مه ولانا کردوویه به به خه لیفه ی موطله قی خوی بۆ ئیرشاد و له سهردهمی خویدا له شام له

مزگهوتی (عه دداس) بووه و ته ماشای ئه حوالی مرید و مه نسووبی مه ولانای کردووه . که مه ولانا تووشی نه خووشی تاعوون بووه کردوویه به یه کهم جیگه داری خوئی و کاروباری مرید و مه نسووب و مال و خیزانی خوئی پی سپاردووه و فهرموویه تی مادم شیخ ئیسماعیل له ناوتاندا به جی هیشتووه وهك نه مردبم وایه . شیخ ئیسماعیلش پاش وهفاتی مه ولانا له سهر زئی و شوینی ئه وه له سهر به رمالی ئیرشاد دانیشوووه و خهریکی ئیرشاد بووه ، به لام ئاکام مهیدانی نه داوه و پاش مه ولانا به ۲۴ رۆژ تووشی تاعوون بووه و وهفاتی کردووه و له نزیک مه ولانا وه له سهر گردی قاسیوون له شام سپیراوه به خاك .

هه شته م : حاجی مه لا عه بدوللای کورزی حاجی مه لا عه بدولرهمانی کاکی جهلی . ئه م ذاته له خزمه تی باوکیا خویندنی ته و او کردووه و له ۱۲۱۷ی هجره تدا له جیگه ی باوکیا دانیشوووه له و مزگهوت و مه دره سه یه دا که عه بدولرهمان پاشای بابان له کۆیه بۆی دروست کردوون .

که مه ولانا له هیندستان ئه گه رێته وه بۆ سوله یسانی و ناوبانگی ئیرشادی بلاو ئه یته وه ، حاجی مه لا عه بدوللا ئه چیتته خزمه تی^(۳) و ته ریه تی له سهر ده ستدا وه ر ئه گری و ده ست ئه کا به سولووک کردن لای تا پی ئه گا و ئه بی به خه لیفه و ئیجازه ی ئیرشاد وه ر ئه گری .

ئیراهیم فه صیح هه یده ری پاش ته عریف کردیکی زۆری حاجی مه لا عه بدوللا ، ئه لێ له پاش ته ریه ت وه ر گرتنی له سهر ده ستی مه ولانا دا چوووه بۆ حه ج و زیاره تی قه بری پیغه مبه ری (د) کردووه . پاش گه زانه وه شی له حه ج مه ولانا ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی و ئه ویش ده ستی کردووه به ئیرشاد کردن .

(۳) له (الشیخ معروف النوده ی) یه که ی شیخ موحه ممه دی خالدا نوو سراوه حاجی مه لا عه بدوللا له ۱۲۳۳ی هجره تدا چوووه ته لای مه ولانا .

به گویره ی به لگه ده سنووسه کانی بنه ماله ی جهلی خو یان ، حاجی مه لا
 عه بدوللا پاش بوونی به خه لیفه ی مه ولانا . به فهرمانی مه ولانا خو ی شهش
 مانگ له خانه قا دانیش تووه له سوله یسانی . پاشان گه زاوه ته وه بو سهر
 مزگه وت و مه دره سه که ی له کویه . حاجی مه لا عه بدوللا ههر گیز دهس بهرداری
 دهرس وتنه وه نه بووه بو ته ریفه ت و ته نانه ت له ترسی بلا و بوونه ی تاعوون
 کۆزی ئامۆژگاری کردنی موسولمانانیشی به جی نه هیشتووه .

حاجی مه لا عه بدوللا چه ند ته ئلیفیککی به نرخ ی هه یه که ئه مه ناوه کانیانه :

- ۱- حاشیه ی له سهر قه سطره لانی شه رحی بوخاری .
- ۲- حاشیه ی له سهر (انسان العیون) .
- ۳- حاشیه ی له سهر (جامع الأصول) ی ئینولئه ثیر .
- ۴- کتیبیک به شیعر له سیره تی پیغه مبهردا به ناوی (وسیلة الوصول
 لساخه عناية الرسول) .

۵- کتیبیک له باسی عولوومی قورئاندا له سهر شیوه ی (الاتقان) ی
 سیووطی که له ژیا نی خویدا ون بووه .

نه زانراوه ئاخۆ حاجی مه لا عه بدوللا له چ سالی کدا هاتووه ته دنیا وه ،
 به لام کۆچی دوا یی کردنی له ۱۲۴۶ دا بووه . بیستوومه که ژنیکشی له
 بنه ماله ی مه ولانا هینا وه ، لام وایه یا کچی حه مه خان یا شیخ مه حموود
 صاحبی برای مه ولانا بووبی .

نۆهه م : شیخ مه لا عه بیاسی کۆیی . ئه م ذاته پاش سولووک و
 ریاضه کیشاتیکی زۆر بووه به خه لیفه ی مه ولانا و ئیجازه ی خه لافه تی
 موطله قی لی وهر گرتووه . له شاری کویه دانیش تووه ، ئیجازه ی
 دهرس وتنه وه شی ههر له مه ولانا وهر گرتووه ، له ژیا نی ئازاریکی زۆری
 تووش بووه . مه ولانا له باره یه وه چه ند نامه یه کی بو مه نسووبه کانی نووسیوه
 له کویه ، به لام وهک مه شهووره (با بخت جدل نمیتوان کرد) .

دهههم — شیخ مهلا موحه ممدی قزله ری • ئەم ذاته زانایه کی پایه بڵند بووه • ماوهیه کی زۆریشی له حوضووری مهولانا دا به سه ربردووه و خه ریکی زیاضهت کیشان و موجاهه دهی نه فس بووه و زه وشتیکی به رزی بووه • به وجۆره پی گه یشتوووه و مهولانا کردوویه به خه لیفه ی خۆی و ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی • ئەویش خه ریکی سوود گه یانندن بووه به موسولمانان له عولوومی ظاهر و باطیندا و ، خه لک سوودیکی زۆریان لی وه رگرتوووه و هه موو دانیان به فه ضل و گه وره ییدا ناوه •

یازدهههم — مهلا عه بدولغه فووری که رکووکی که ئەمیش زانایه کی پایه بڵند بووه و ماوهیه کیش له خزمه تی مهولانا دا سولووکی کردوووه تا مهولانا کردوویه به خه لیفه و ئیجازه ی ئیرشاد و ته دریسی داوه تی •

دوازدهههم — شیخ مهلا هیدایه تولای هه ولیری که پیشتریش باسمان کرد • ئەمیش ماوهیه ک له حوزووری مهولانا دا سولووکی کردوووه و پاشان ئیجازه ی ئیرشاد و ته دریسی لی وه رگرتوووه •

سیازدهههم — شیخ ئەحمه دی خه طبیی هه ولیری • شه رحی حالئ ئەم ذاته له کتییی (الحقائق الوردیة) ی شیخ عه بدوله جیدی خانیدا نووسراوه • زانایه کی گه وره و شاعیریکی به ده سه لات بووه • زاهیدیکی واریع و خاوه ن ته قوا بووه • له و کاته وه که بووه به مه نسووبی مهولانا تا کوچی دواایی ئەو هه ر له گه لی بووه • ئەوه نده جیگای باوه ر و متمانه ی مهولانا بووه ، مهولانا پیش کوچ کردنی خۆی بو شام ، ناردوویه بو ئەوی و له مزگه وتی موعه لله ق دانیشتوووه و خه ریکی ئیرشاد بووه و له م زیگایه وه له وی ناوبانگیکی زۆری په یدا کردوووه و بووه به مایه ی ئەوه که خه لک زیاتر ئاره زوو په یدا بکه ن که مهولانا بچی بۆلایان •

پاش چوونی مهولانا بو شام ، شیخ ئەحمه د بووه به خه لیفه ی مهولانا له

(یاغوشیه) و مهولانا بهتاییه تی خه تسی (خواجه گان) ی که جوړه خه تمیکی ته ریکه تی نه قشبه ندی یه حه والهی نه و کردووه • نه میش بو به جی هیئانی نه م خه تمه له مزگه وتی (عه دداس) دانیشتووه که جیگای کو بو ونه وهی خه لیفه و مریده کان بووه • شیخ نه حمه د پاش وه فاتی مهولانا له خزمه تی حه رمی مهولانا دا چووه ته وه بو عیراق بو سوله یمانی • پاش نه وه له سوله یمانی نیشته جی بووه • شیخ نه حمه د شیخ عوتمان سیراجو ددینی زور خوش ویستووه و گه لی جار چووه بو لای و سه ری لی داوه • شیخ عوتمان له و سه رده مه دا مالی له بیاره بووه • شیخ نه حمه د له دوا سه فه ریدا بو بیاره نه خوش که وتووه و له ۱۲۵۰ ی هیجره تدا له وی کوچی دواایی کردووه (۴) • شیخ نه حمه د دوو کوزی به ناوبانگی بووه ، یه که م شیخ عه بدوللا که له مزگه وتی مه شهوور به مزگه وتی شیخ عه بدوللای هه ولیری دانیشتووه له سوله یمانی و دووه هم شیخ فه تاح که مریدی شیخی سیراجو ددین بووه و له ناوچه ی جوانزو دانیشتووه له کوردستانی ئیران •

چوارده هم — شیخ مه لا به کری کوردی گه لالی که له شام ژیاوه و له ۱۲۶۹ ی هیجره تدا هه ر له وی کوچی دواایی کردووه • نه م ذاته کوزی

(۴) نه گیزنه وه له م سه فه رده دا شیخ نه حمه د ، مه لا زوبه یر ناویکی له گه ل بووه | نه م مه لا زوبه یرد باوکی مه لا صالحی سه ححافی خانه قای حاجی مه لا عه لی بووه له سوله یمانی | . که شیخ نه حمه د وه فات نه کا مه لا زوبه یر که لوپه له کانی نه دا به کوئی ولاخه که ی | ولاخه که ی شیخ نه حمه د | دا و دیته وه بو سوله یمانی که نه گاته لای گردی سه یوان ولاخه که به ره لالا نه کا و خوی نه چی بو خانه قای حاجی مه لا عه لی .

ولاخه که به بارد که یه وه نه روا ته وه بو مالی شیخ نه حمه د . مال و مندالی شیخ نه حمه د که ولاخه که به وجوړد نه بینن سه رسام نه بن ، نه که ونه گه ژان و پرس کردن تا مه لا زوبه یر نه دوژنه وه . مه لا زوبه یر هه والی مردنی شیخ نه حمه دیان نه داتی . که مال و مندالی شیخ نه حمه د گله ییی نه وه ی لی نه که ن بوچی زووتر خه به ری نه دانی و ولاخه که ی به ره لالا کرد ، مه لا زوبه یر له وه لامدا نه لی : « بابو ! خه به ری ناخوش ، ناخوشه . من چو ن شتی وا نه که م ! »

ئەحمەدی کۆزی داوود بوو • زانایەکی پایەبەند بوو • تەفسیریکی قورئانی
 نووسیو (صفوة التفاسیر) • ئەبێ پوختەیی هەموو تەفسیرە
 بەناوبانگەکانی تا سەردهمی خۆی بێ • لە (روض البشر) دا نووسراوە لە
 عولومی عەقڵی و ئەقڵیدا دەستیکی بالای بوو و گەلی لە زانیانی شام
 لای ئەو پێگەشتوون وەک موفتی سەید مەحمودی حەمزای و شیخ
 سەلیمی عەططار و شیخ ئیبراھیمی عەططار و شیخ ئەحمەد عایدین •
 وەزیفەیی تەدریس و ئیمامەتی بەجێھێناوە لە (جامع الورد) • جگە لە
 تەفسیرەکی کە تەواوی نەکردوو • کتییکی تریشی هەیە ناوی (تنبیه
 الغافلین ، فی رد من خطأ أئمة الدين) • لە قەبرستانی گەزەکی (شالق) لە
 بازاری (ساروجار) نێژراوە •

پازدەھەم – شیخ عەبدولفەتتاحی عەقرەیی کە یەکی بوو لەوانەیی
 مەولانا بۆ جێگەداریی خۆی دیاری کردوون وەک پێشتر باسمان کرد •

شازدەھەم – شیخ ئیسماعیلی شیروانی کە بەتایبەتی هاتوووە بۆ
 خزمەتی مەولانا و تەریقەتی لەسەر دەستیدا وەرگرتوووە و پاش ریاضەت و
 سولوکیکی زۆر ئیجازەیی ئیرشاد و تەدریسی لا وەرگرتوووە • ئەم ذاتە
 خەلکیکی زۆر لەسەر دەستیا پەروەردە بوون و پێگەشتوون و قازانجیکی
 زۆری بە موسوڵمانان گەیاندوو •

حەقدەھەم – شیخ موحەممەد حافظی ئۆرفەلی • ئەم ذاتە لە کاتیکی
 مەولانا دەستی کردوو بە ئیرشاد لە سولهیمانی ، هاتوووە بۆ خزمەتی و
 تەریقەتی لێ وەرگرتوووە • ئیتر لێی جیا نەبووەتەووە لە سولهیمانی و نە لە
 بەغدا و نە لە شام و بە هەموو جوۆری بە دڵسۆزییەووە خزمەتی کردوو •
 مەولانایش ئیجازەیی ئیرشادی موطەلەقی داوەتی و بۆ یاریشی داوە تا ئەو
 هەبێ هیچ خەلیفەیهکی تر لە شاری ئۆرفەدا ئیرشاد نەکا و ئەم نامەیهی بۆ
 نووسیو :

« بسم الله الرحمن الرحيم »

« حسبنا الله ونعم الوكيل ، وعليه توكلنا . »

« برادر طریقه ، و مخلص علی الحقیقه ، حافظ محمد افندی را بارشاد عباد و تسلیک طلاب مجاز و مأذون نمودیم . هرکس از یاران این ناتوان به شهر (عرفاء) وارد میشوند ، بترغیب خلق بر افندی معزو الیه مشغول باشند . اصلاً علاقه ارشاد نکنند . والسلام ختم الکلام . اضعف العباد : خالد النقشبندی المجددی » .

ههروا مهولانا میزه ری سه ری خوی و جلیکی ئیمامی زه بیانی شیخ نهحمه دی فارووقی سهرهیندی که لای بووه ، به خهلات داونی به شیخ موحه مهده حافظ زهحمه تی لی بی .

ئه م شیخ موحه مهده حافظه زانایه کی گه وره و شاعیریکی لی هاتوو و نه دیبکی بهرز بووه . زوربه ی نهحوالی حاله تی (جهلال) بووه . له نامۆژگاری ئاینیدا له کس نه ترساوه و سوودیکی زۆری بۆ موسولمانانی ده وروپشتی بووه .

ههژده هه م — شیخ مهلا عه بدول زهحمانی کوردی . ئه م ذاته له وکاته وه که مهولانا له سوله یسانی بووه به موده زریس هه ر له گه لی بووه و له خزمه تیشیا چوووه بۆ هیندستان و له گه لیا گه زاوه ته وه بۆ سوله یسانی . هه روا له گه لیشی چوووه بۆ به غدا و هاتوو ته وه بۆ سوله یسانی و پاشان له گه لیشی چوووه بۆ شام و حه جی دووه هه میشی له گه ل کردوووه . مهولانا یش ئیجازه ی طه ریه ت دادان و ته درسی داوه تی . که له گه ل مهولانا چوووه بۆ شام ، ئیتر نه گه زاوه ته وه بۆ کوردستان و له وی کۆچی دواپی کردوووه .

تۆزده هه م — شیخ مهلا موحه مهده ی مه جذووب که زانایه کی گه وره بووه و (سهیدا) یان بانگ کردوووه . ئیجازه ی عیلمی لای مهلا یه حیای مزووری

وهر گرتووو • خه لکی ئامیدی (عمادیه) بووو • پاش تهواوکردنی خویندن
 ته ریشه تی له سهر دهستی مهولانا دا وهر گرتووو و خه ریکی سولووک بووو و
 مه جذووب و خاوه ن سوژ بووو • له ئه نجامی ریاضه ت کیشان و موجه دهی
 نه فسا مهولانا خه لافه تی مو طله قه ی داوه تی و ئیجازه ی ئیرشادی پی
 به خشیوه • له (المجد التالد) دا نوو سراوه ئه م ذاته گه یشته ووه ته پایه ی بهرز و
 زووتری ئه حوالی ئیستیغراق بووو له مورا قه به و حوضووردا و له بهر
 غه له به کردنی حالی خوی به سه ریدا که م جار توانای ئیرشاد و ته درسی بووو •

بیستم – سه یید طاها ی نه هری • ئه م ذاته له ئه ولادی شیخ
 عه بدولعه زیزی کوژی شیخ عه بدولقادی گه یلانی (حه زره تی غه و ت) ه •
 شیخ عه بدولعه زیز وه ختی خوی هاتوو ته ئاکری (عقره) له کوردستان و
 له وی نیشه جی بووو • یه کبی له ئه ولاده کانی ئه میش که ناوی (شمس الدین)
 بووو ، چوو ته شوینی له کوردستانی سه روو ئاوه دانی کردوو ته ووه و به
 ناوی خویه ووه ناوی ناوه و پاشان مه شهوور بووو به (شه مزین) • ئیستا
 نه وه ی ئه م ذاته (شه مزینی) یان پی ئه لینی • سه یید طاها یه کیک بووو له نه وه کانی
 ئه م ذاته و زانایه کی موناسب بووو • ته ریشه تی له سهر دهستی مهولانا دا
 وهر گرتووو و مهولانا یش ئیجازه ی خه لافه ت و ئیرشادی داوه تی • پاشان
 که ژاوه ته ووه بو نه هری و دهستی کردووو به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و یه که م – شیخ عه بدولقادی شه مزینی • ئه م ذاته ، وه ک شیخ
 موحه ممه دی خال نووسیویه ، له ۱۲۲۹ ی هجره تا چووو بو به غدا بو
 خزمه تی مهولانا و ته ریشه تی له سهر دهستیدا وهر گرتووو و پاش سولووک و
 موجه ده گه یشته ووه ته پایه ی ئیرشاد و مهولانا ئیجازه ی خه لافه ت و
 ئیرشادی داوه تی و ئه ویش ئیتر که ژاوه ته ووه بو کوردستان و دهستی کردووو
 به ئیرشادی موسولمانان •

بیست و دووهم — شیخ خالیدی جه زیرهیی که پاش سولووک و
 موجهه داتیکی زور ئیجازهی ئیرشادی موطلهقی له مهولانا وەرگرتوو و
 گهژاوتهوه بۆ ولاتی خۆی و خهریکی دهرس و تنهوه به فهقی و ئیرشادی
 موسولمانان بووه و گهلی کهس له بهردهستیا پی گهشتوون و بههره‌دار
 بوون • ئەم ذاته به یه کیك له خهلیفه گه‌وره‌کانی مهولانا ئەژمێری •

بیست و سێهم — شیخ موحهمه‌دی فیراقی • ئەم ذاته ماوه‌یه‌کی زور
 له خزمه‌تی مهولانا سولووکی کردوو و تا گه‌شتوو به پایهی ئیرشاد و
 ئیجازهی خه‌لافه‌ت و ئیرشادی موطلهقی وەرگرتوو • زۆرتری ئەحوالی
 ئەم ذاته جه‌لال و جه‌ذبه و سوکر بووه و ، له شاری دیاربه‌کر خهریکی
 ئیرشادی موسولمانان بووه و خه‌لکیکی زور له‌سه‌ر ده‌ستیا پی‌گه‌شتوون •
 ئەم ذاته له سالی ۱۲۸۲ی هه‌جریه‌دا وه‌فاتی کردوو •

بیست و چواره‌م — مه‌لا ئەحمه‌دی کۆله‌ساره‌یی ، له خاکی ییله‌وار
 له‌تیوان کرماشان و سنه‌دا • ئەم ذاته وه‌ختی خۆی له‌گه‌ڵ شیخ عوتمان
 سیراجوددین له به‌غدا پی‌که‌وه بوون له ته‌کیه‌ی حه‌زره‌تی غه‌وث و پی‌که‌وه
 خهریکی خویندن و عیاده‌ت بوون • که مهولانا له سوله‌یمانی ده‌ستی
 کردوو به ئیرشاد ، ئەمیش له به‌غداوه گه‌ژاوته‌وه بۆ سوله‌یمانی و
 ته‌ریقه‌تی له‌سه‌ر ده‌ستی مهولانا وەرگرتوو و پاشان مهولانا ئیجازه‌ی
 ئیرشادی داوه‌تی • پاش ئەوه مه‌لا ئەحمه‌د گه‌ژاوته‌وه بۆ (کۆله‌ساره) و
 له‌وی خهریکی ئیرشاد بووه •

بیست و پێنجهم — سه‌ید عوبه‌یدوللای حه‌یده‌ری که موفتی
 حه‌نه‌فی‌یه‌کانی به‌غدا بووه • ئەم ذاته له بنه‌ماله‌ی حه‌یده‌ری‌یه و له ولقه‌یانه
 که له کوردستانه‌وه چوونه‌ته به‌غدا • پێشتر باسی ئەم بنه‌ماله‌یه‌مان به‌کورتی
 کرد • یه‌که‌م که‌سی ئەم بنه‌ماله‌یه که چوونه‌ته به‌غدا سه‌ید صیغه‌توللا

ئەفەندى بوو • بەھۆى بوونى ئەم ذاتەو لە بەغدا گەلى فەقىى بەقايىلەتى
كورد چوونەتە بەغدا بۆ خویندن و گەلى زانای گەورەى كوردستان لە بەغدا
جى گیر بوون •

لەو كاتەو كە مەولانا چوونەتە بەغدا سەيىد عوبەيدوللاى حەيدەرى
تەرىقەتى لەسەر دەستىدا وەرگرتوو و لىى جىا نەبوەتەو و تەنەت
لەگەلىشى ھاتوونەتەو بۆ سولەيمانى و گەلى جۆرە مەينەتى لەپىناويدا
قوبوول كەردوو • كە مەولانا ش گەزاوونەتەو بۆ بەغدا ئەمىش ديسانەو
لەگەلى گەزاوونەتەو • پاشانىش لەگەلىدا چوونەتەو بۆ شام • صيغەتوللا
ئەفەندى وەك لە عولومى دىندا سەرامەد بوو لە تەرىقەتىشدا و
پىش كەوتوو بوو • ھەروەك سولووكى تەرىقەتى كەردوو ھەروا دەرسىشى بە
فەقىكانى وتوونەتەو • سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى لەگەل ئەو شدا كە لە
خىزائىكى پاىەبەرز و زى و شوين دار بوو ، بەجۆرى نەفسى خۆى
كوشتوو بە ھەموو كەس ناكەيت ، وەك تەركى پۆشاكى جوان و نەخواردنى
شتى خۆش • بە فەرمانى مەولانا بىست زۆر بەسەر شانى خۆى ئاوى
ھەلگرتوو و لە بازارى بەغدادا ئاوى داو بە موسولمانان بەخۆزايى •
پاش ئەو ش دە زۆر ئاوى بە خەلك فرۆشتوو لە بازاردا • ئەمە ھەموو
بۆ ئەو كە نەفسى خۆى لە خۆپەرستى پاك بكاتەو •

سەيىد عوبەيدوللا ئەفەندى يەكەم خەلىفەى مەولانا بوو لە بەغدا •
ھەرچى خەلىفەى ترى مەولانا بوو لە بەغدا لەپىشا لای سەيىد عوبەيدوللا
سولووكيان كەردوو تا پاىەيان سەركەوتوو و پاشان مەولانا ئىجازەى
خەلافەتى داوونەتى •

مەولانا باسى ئەو ەى كەردوو كەوا سەيىد عوبەيدوللاى حەيدەرى
گەيوەتە ئەوپەزى پاىەى (فەنا و بەقا) كە لە عورفى ئەھلى تەرىقەتدا نىھايەتى

پایه ی سولووکی مریدانه • ههرودها فهرمووویه تی هاوتای سهید
عوبهیدوللای هیده ری و سهید عهبدولغه فووری مهشاهیدی و شیخ
مووسای جبووری و شیخ موحهسه دولجه دید ، مه گهر له حهلقه ی شاهه
نه قشبه نددا دهسگیر بووبن •

مهناقیبی نهو خهلیفانه ی مهولانا

له غهیری گورد

که ئاگام له مهناقیبانه

یه کهم — زانای پایه بهرز و خاوهرن فضل شیخ عهبدوللای نهفغانی
ههراتی • که مهولانا له زیگای سهفه ری هیندستانیدا نه گاته شاری
(ههرات) ، شیخ عهبدوللای لهوئ فقهی نه بی ، به خزمه تی مهولانا نه گات و
پرسیاری لی نه کا کهوا بو کوئ نه چی • مهولانا یش له وهلاما نهفه رموئیت
نه چم بو خزمه تی شاهه نهولیا شیخ عهبدوللای دیهلهوی بو چاک کردنی
وهزعی حالی خۆم • شیخ عهبدوللای نه لی منیش له خزمه تتدا دیم • مهولانا
نه لی تو چاوه زوانی بکه تا من دیمه وه • شیخ عهبدوللای نه لی مادهم وایه
من نه زۆم بو عیراق و لهوئ چاوه زوانیت نه کهم • که مهولانا ههرات
به جی دیلی شیخ عهبدوللایش به جی دیلی ، نهو بو هیندستان و نه م بو
عیراق • شیخ عهبدوللای دیته مووسل دهست نه کا به خوئندن تا ههوالی
که زانه وهی مهولانا ی پی نه گا کهوا هاتوه ته وه و له سوله یمانی خهریکی
ئیرشاده • شیخ عهبدوللای له مووسله وه نه چی بو سوله یمانی و نه گاته خزمه تی
مهولانا و داخله ته ریه ته نه بی و به هه موو جوړی هه میشه له گه لیا نه بی
بو ههر کوئ بجی و له ههر کوئ دانیشی ، مه گهر مهولانا پی بلی بمینته وه ،
وهك نهو کاته که نه چی بو شام و پی نه لی له سوله یمانی بمینته وه له جی
نهو دانیشی •

ئەم ذاتە ئىجازەى ئىرشادى لە مەولانا وەرگرتوو و ھەر لە خزمەتى
خۆیدا خەرىكى پەرورەردە کردنى موسولمانان بوو و تا مردن بى عەلاقە و
پيوند ماوەتەو و ژنى نەھیناوە • وەك وتیشمان مەولانا پيش وەفاتی
وەسیەتى کردبوو کە سەید ئىسماعیلی ھەنارانی بى بە جى نشینی و پاش
ئەویش شیخ عەبدوللای ھەراتى • بەپى ئەم وەسیەتە پاش وەفاتی سەید
ئىسماعیلی ھەنارانی شیخ عەبدوللای ھەراتى لە سولەیمانىیەو چوو و بو
شام و بوو بە جى نشینی مەولانا و دەستى کردوو بە ئىرشاد و خەلکیكى
زۆر لە بەردەستیا پیگەشتوون •

شیخ عەبدوللا بە دلسۆزییەكى زۆرەو لە شام خزمەتى مال و منالی
مەولانای کردوو و کە خیزانی مەولانا دیتەو بو بەغدا و ھەولیر شیخ
عەبدوللا لەگەلى دیت • پاشانیش لەگەلى ئەگەریتەو بو شام • ئەم ذاتە
لە ۱۲۴۵ی ھىجرەتدا وەفاتی کردوو •

لە (روض البشر ، في اعيان القرن الحادى عشر) دا نووسراوە کەوا شیخ
عەبدوللای ھەراتى لەسەر ئارەزووى سەید ئىسماعیلی غەززی ژنبرای
مەولانا ، شیخ موحمەدى خانى لە جیگەى خۆیدا داناوە بو ئىرشاد گوايە
لەسەر بناغەى جى نشینی مەولانا و ، شیخ عەبدولفەتتاحتى ئاکرەبى دانەناوە •
بەلام وەك پشتریش نووسیم ئەم قسەى جیگەى ئیعتیار نییە ، چونکە
دیاری کردنى شیخ عەبدولفەتتاح لەپاش شیخ عەبدوللای ھەراتى وەسیەتى
مەولانا خۆى بوو و ھەموو خەلیفە و مەنسووبەکان لەمە ئاگادار بوون •
دیارە لەحالی وادا شیخ عەبدوللای ھەراتى ناتوانى بەپیچەوانەى وەسیەتەکەى
مەولانا بجوولیتەو • ئەوپەرەکەى ئەوێ وەك چۆن شیخ عەبدولفەتتاح
لەسەر تەکیەى مەولانا دانیشتوو ، زى تى ئەچى شیخ عەبدوللا لەناو
مریدەکاندا باسى پایە و مەقامى شیخ موحمەدى خانىشى کردبى و ئەو
وا مەعنای لى درايتەو کە ئەم ذاتە ئەبى بە جى نشینی شیخ عەبدوللا • لە

کتیبه که ی شیخ موحه ممه دی خالیشدا نووسراوه که وا شیخ ئیسماعیلی
 هه نارانی وه صیی یه که م و شیخ عه بدوللای هه راتی وه صیی دووه هم بووه و
 شیخ موحه ممه د ناصحیش وه صیی سیهم بوئه وه که له سه ر ته کیه ی شام
 له جیی مه ولانا دابنیشن و ناوی ویصایه تی شیخ عه بدولفه تتاحی ئاکره یی
 نی یه . جا ئه گه ر ئه م نووسراوه ی شیخ موحه ممه دی خال له سه ر یناغه ی
 راست کردنه وه بی ، ئه وه زۆر به جیگه یه ، یه که م له بهر ئه وه که شیخ
 موحه ممه د ناصیح چه ند زۆژی پاش وه فاتی سه یید ئیسماعیلی هه نارانی به
 تاعوون وه فاتی کردووه و ئیتر وه صی له ئارادا نه ماوه . ئه گه ر شیخ
 عه بدوللای هه راتی ش که وه صیی دووه هم بووه شیخ موحه ممه دی خانی
 ته رشیح کردبی بو ئیرشاد ، هیچ عه ییکی شه رع ی و هیچ موخاله فه یه کی
 مه ولانا زوونادا . به تایه تی که شیخ عه بدولفه تتاح ویصایه تی نه بی ، دانیشتی
 شیخ مه حموود صاحبیش له سه ر ته کیه ی مه ولانا له سالی ۱۲۵۹دا له سه رده می
 شیخ عه بدولفه تتاحی ئاکره ییدا مه عقوول و مه شرووع ئه بی . به لام ئه گه ر
 شیخ عه بدولفه تتاح وه صیی چواره م بووبی ، مه یدانی دانیشتی شیخ
 مه حموود صاحب له سه ر ته کیه ی شام نامینی مه گه ر بلین له سه ر ته نازولی
 شیخ عه بدولفه تتاح بووه یا له بهر ده رچوونی فه رمانی سولتان عه بدولمه جید
 بو دانیشتی شیخ مه حموود صاحب له ته کیه دا .

به هه رحال من لام وایه ئه وکه سانه ی که وه صی بوون له فه رمانی
 مه ولانا لایان نه داوه و فه رمووده ی ئه ویان به جی هیناوه .

دووه هم — سه یید عه بدولغه فووری مه شاهیدی به غدایی . ئه م ذاته له سه ر
 ده ستی سه یید عوبه یدوللای چه یده ریدا داخلی ته ریه تی نه قشبه ندی بووه و
 لای ئه و سولووکی کردووه و پاش پیگه یشن حه زره تی مه ولانا کردوویه
 به خه لیفه ی خۆی و ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی که له به غدا ئیرشاد بکا .
 ئه گیر نه وه ئه وه نده خه ریکی سولووک بووه و له سولووکدا ونبووه ،

سهیید ئیبراهیمی برای هاتووو بو خزمه تی ، نهیناسیوه تهووه و لئی پرسپوه
 کئیت و ناوت چییه • بهلکو خیزانیشی که خوشکی شیخ موحه ممه دولجه دید
 بووه چه ند جار هاتووو ته هۆده که ی ، ئەم نهیناسیوه تهووه و لئی پرسپوه :
 تو کئی ؟ ئەویش ناوی خووی وتوووه و وتوووه فلان که سی خیزاتتم •

مهولانا سهیید عه بدولغه فووری زۆر خوش و یستوووه • ته نانهت
 زۆژیکیان پاش نوێژ له مزگهوت دهر ئەچی ، له دهر گای مزگهوتا تووشی
 ئەبی • مهولانا دهستی ئەگرێ و ماچی ئەکا و ئەفه رموێت دهستت بهرنادهم
 تا گفتم نه دهیتنی کهوا له زۆژی قیامه تدا له گهڵ خۆت ببهی بو ژیر ئالای
 باپیرت که فخری عالهمه دروودی خوای له سههر بی • لهویدا سهیید
 عه بدولغه فوور هاواریک ئەکا و له هۆشی خووی ئەچی ، پاش سی سهعات
 هۆشی دیتهوه به خویدا •

سیههم — شیخ موحه ممه دی به غدایی که مه شهوور بووه به شیخ
 موحه ممه دولجه دید و مهولانا وای بانگ کردوووه • ئەم ذاته یه کیک بووه له
 گهره ترین خهلیفه کانی مهولانا و له مهلا به ناوبانگه کانی به غدا بووه و
 پییان وتوووه (ئەبوویوسفی دووههم) • له تهکیه خالیدییه دهرسی
 وتوه تهووه و له گهڵ ئەوه دا خهریکی تهریقه تیش بووه • دهرسی شهرع و
 حه دیت و تهفسیر و ته صه ووفی وتوه تهووه • هه موو زۆژی تا پاش نوێژی
 عیسا له تهکیه بووه و له وه پاش چوووه تهووه بو مال که دیواری مالی به پال
 تهکیه وه بووه • مه لایانی به غدا پۆل پۆل هاتووونه ته لای بو چارکردنی
 گهرو گرفته کانی عیلم و شهرع و بو دهرس خویندن له خزمه تیا و بو به ره کهت
 لئی وه رگرتنی •

ئەم ذاتهیش له سه ره تاوه له خزمه تی سهیید عوبه یدوللای هه یده ریدا
 سولووکی کردوووه و پاش ئەوه گه یشتوووه به پایه ی ئیرشاد • هه زره تی

مهولانا کردوویه تی به خلیفه و ئیجازهی ئیرشادی داوه تی و کردوویه تی به جی نشینی خوی له ته کیه ی خالیدییه پاش سه یید عوبه یدوللای حه یده ری و، فرمانی داوه به هموو خلیفه کانی وه کوو سه یید عه بدولغه فووری مه شاهیدی و شیخ مووسای جبووری و غیری ئەوانیش که له ژیر فرمانی شیخ موحه ممه دولجه دیدا بن و له قسه ی دهر نه چن و وهك مورشید ته ماشای بکه ن • له سهر ئەم قسه یه خلیفه کان وه کوو مهولانا ته ماشایان کردوو، ته نانه ت سه یید عه بدولغه فوور که له خلیفه ئیجازه دراوه کان و (مطلق الارشاد) بووه، به فرمانی مهولانا له گه ل شیخ موحه ممه دولجه دیدا له یهك زاویه دا دانیشتون • ئەم زاویه یه له رۆژه لاتنی به غدادا بووه و خانووی نیشته ته نیی سه یید عه بدولغه فوور له رۆژاوا ی به غدا بووه • سه یید عه بدولغه فوور هموو رۆژی له گه ل به ره به یانا خوی گه یاندوو ته زاویه که بو خزمه تی شیخ موحه ممه دولجه دید و پاش نویژی عیسا رۆخسه تی لی وهر گرتوووه گه زاوه ته وه بو مالی خوی و، ئەگه ر زیگای گه زانه وه ی نه دابی هه ردوکیان له زاویه که دا ماونه ته وه و شه و له وی نووستون •

ئەم دوانه به یه که وه ئیرشادیان کردوو و پیکه وه ته وه ججوه یان کردوو له یهك حه لقه دا له مریده کان، به لام شیخ موحه ممه د (خه تمی خواجه گان) ی خویندوو ته وه • هموو شه ویکی سی شه ممه و جومعه ته وه ججوه یان له حازرانی حه لقه ی خه تم کردوو، شیخ موحه ممه د له لای راسته وه و سه یید عه بدولغه فوور له لای چه په وه، تا به ته وه ججوه کردن به یهك گه یشتون • زۆر تر شیخ موحه ممه دولجه دید داوا ی ته وه ججوه ی کردوو له سه یید عه بدولغه فوور و گه لی کاتیش سه یید عه بدولغه فوور داوا ی ته وه ججوه ی له شیخ موحه ممه د کردوو، جا که له ته وه ججوه کردن بوونه ته وه دهستی یه کتری یان ماچ کردوو •

کاتی که ئەم دوو ذاته له يەك زاویەدا بوون ، شیخ موحهممەدیان لەو
حوجرەدا دانیشتوووە که پیشتر مەولانای تیا دانیشتوووە و سەید
عەبدولغەفووریان لە حوجرە یەکی تردا •

زوربە ی حالی شیخ موحهممەد (جەلال) بوووە و زوربە ی حالی سەید
عەبدولغەفوور (جەمال) بوووە • شیخ موحهممەد مەنەعی مریدەکانی ئەکرد
لەووە که لە حوجرە ی یەکترا دانیشن و ئەیفەرموو هەرکەس بەتەنیا لە
هۆدە ی تایبەتی خۆیدا خەریکی زیکر و فیکر و سولووک بێ و خۆشی
موراقەبە ی ئەکردن بۆ ئەوە ی هەمیشە خەریکی سولووک بن •

شیخ موحهممەد بە مریدەکانی ئەفەرموو که خەریکی خویندنی
عولوومی دین بین و کاتی تایبەتی بۆ دائەنان که دەرسی شەرع و عەقاید و
تەسەووفی تیدا بخوینن و وەختەکانی تریان لەپاش نوێژەکان خەریکی
زیکر و ئادابی سولووک بن و وەصیەتی ئەکرد بۆ مەنسووبەکانی که هەرگیز
پیاوی عالم و زانا نەبێ نەیکەن بە خەلیفە چونکە نەخویندوار تەریقەتە که بە
شەرعی نابا بە زۆر و ئەغلەب وائەبێ بیدەتی تیکەل ئەکا •

شیخ موحهممەدولجەدید پاش کۆچ کردنی مەولانا بۆ شام لە بەغدا
ئیرشادی کردوووە ، ئەمیش پاش مەولانا هەر بە نەخۆشیی تاعوون کۆچی
دوایی کردوووە • پاش وەفاتی ، مریدەکانی شیخ عەبدولغەتتاحتی ئاکرەییان
لە ئاکرەووە هیناوە بۆ بەغدا و لە تەکیە ی خالیدیە لە جێی شیخ موحهممەد
دایانناوە بۆ ئیرشادکردن •

چوارەم – شیخ مووسای جیووری که دانیشتووی بەغدا بوووە • ئەم
ذاتە پاش ئەووە که چوووە تەریقەتی خالیدیەووە لە بەردەستی سەید
عوبەیدوللای حەیدەریدا سولووکی کردوووە تا گەشتوووە تەپایە ی خەلافەت،
جا مەولانا کردوووە بە خەلیفە ی خۆی و ئیجازە ی ئیرشادی داوەتی • ئەم ذاته

وه کو ئیرشادی ته ریفه تی کردووه دهرسیشی به فقهی وتووته وه • حهلقه ی
 ئاموژگاری شی بووه و قهره بالغی کی گه وره له مه جلیسی وه عظ و
 ئاموژگاریی ئه ودا دانیشتووه و دانیشتوانی مه جلیسه که ی گه لی جار
 ده ستیان کردووه به گریان •

شیخ موسای جبووری به غدایی له ته کیه که ی خویدا له رۆزاوای
 به غدا ئیرشادی کردووه • له وی زاویه یه کی بووه هبی خوی بووه و له گه ل
 ئه مه یشدا ههرگیز له فرمانی شیخ موحه مه دولجه دید دهر نه چوه • ههفته ی
 جاریک له ته کیه ی خوی وه هاتووه بو ته کیه ی مه ولانا له ره صافه له قه راخی
 دیجله له گه ره کی (رأس القرية) و شیخ موحه مه دولجه دید و سه یید
 عه بدولغه فووری مه شاهیدی له گه ل مه نسووبه کانی تر دا چوون به پیری شیخ
 موساوه تا به خزمه تی گه یشتوون و له خزمه تیا هاتوونه ته ته کیه ی
 خالیدییه •

شیخ موسای جبووری گه لی خه لیفه ی هه لکه وتووی بووه وه کو
 شیخ عه بدولجه یاری حه نبه لیلی نه جدی که خه لیفه ی بووه له به صره و شیخ
 عه لیلی عومانی که خه لیفه ی بووه له عومان و شیخ داوودی به غدایی که
 خه لیفه ی بووه له به غدا و شیخ عه بدولزه حمانی خه طیب له ته کیه ی خالیدییه ی
 به غدا و شیخ موحه مه د سه عیدی هه ولیری و کهسانی تریش • به لام ئه و
 خه لیفه یه ی که له جیگایدا دانیشتووه شیخ ئیبراهیمی مه شاهیدی بووه •
 پاش وه فاتی شیخ ئیبراهیم شیخ عه بدولفه تتاحی ئاکره یی له شوینیدا
 دانیشتووه و شیخ عه بدولفه تتاح فرمانی داوه به شیخ داوود که (خه تمی
 خواجه گان) بخوینیتته وه • هه روا ئیذنی داوه که ته وه ججووه له مریده کان
 بکا به وه کاله تی ئه وه وه • شیخ موسا له ته کیه که ی خویدا له به ری که رخ
 ئیژراوه •

پینجهم — شیخ موحه ممدی ئیمام • ئەم ذاته لەپاش طهريقت
 وەرگرتن و سولووک کردن و ریاضت کیشانیکی زۆر گەشتوووە ته پایه
 ئیرشاد ، جا مهولانا ئیجازه ی ئیرشادی داوه تی و کردوووه به خهلیفه ی
 خۆی و تا مهولانا له تهکیه ی خالیدییه بووه ، ئەم پیش نوێژی بو کردوووه و
 مهولانا تهرجیحی داوه به سەر خهلیفه کانی تریدا بو پیش نوێژی • که وهفاتیشی
 کردوووه ، له قهبرستانی کهرخدا ئیترراوه له پال مهرقه دی (سید الطائفین)
 شیخ جونهیدی بهغدادیدا •

شه شهم — مه لا ئەبووبکری بهغدايي • ئەم ذاته یش پاش چوونه زیزی
 تهريقت له مهولانا جیانه بوته وه و بو کوی چووبی له گهلی بووه و زووت
 بووه له ههموو پیوهندییه کی دنیا و پاش وهفاتی شیخ موحه ممدی ئیمام
 بووه به پیش نوێژی مهولانا • ئەلین قورئانی له سەر شیوه ی ئوبهیی کۆزی
 کهعب خویندوووه و ئەوهنده دهنگی خوش بووه وتووایانه خوا کردوووه به
 هاوبهشی هزرهتی داوود له دهنگ خوشیدا • به شه و به زۆر خهریکی
 عبادت بووه و گهلی ریاضهتی کیشاوه و جیهادی نهفسی کردوووه •
 مهولانی یش ئیجازه ی خهلافهت و ئیرشادی داوه تی • که مهولانا له بهغدا
 کۆچی کردوووه بو شام ، ئەمیش له خزمهتیا چوووه و له شام کۆچی
 دوایی کردوووه و له نزیکي مهولاناوه له گهڵ شیخ ئیسماعیلی هه نارانی و
 شیخ عهبدوللای هه راتیدا سپیراوه به خاک •

حهوته م — سهید ئیسماعیلی غهزهیی • ئەم ذاته ، وهك له کتیی
 (روض البشر في اعيان القرن الثالث عشر) دا نووسراوه بینا له سەر تهرجه مه
 حالی که سهید صالح ئەفهندی کۆزهزای نووسیویه که موفتی
 شافعییه کان بووه له شام ، ئیسماعیلی کۆزی عهبدولغه نیی کۆزی
 موحه ممد شهریفه ، زانایه کی پایه بهرز و ئەدییکي به دهسه لات بووه ، له

سالی ۱۲۰۷ی هیجره تدا له دایک بووه و لای شیخ عه بدولزه حسانی که زبه ری و شیخ حامیدی عه تتار و لای مه ولانا و که سانی تریش خویندوو یه تی •

ئه م ذاته له سهر دهستی مه ولانا دا ته ریفه تی نه قشبه ندیی وه رگرتوو و ئیجازهی خه لافهت و ئیرشادی پی دراوه و مه ولانا خوشکی ئه می خواستوو که ته نیا کچیکی لی بووه شووی کردوو به شیخ موحه مه دی خانیی دیمه شقی که ئه ویش خه لیفه ی مه ولانا بووه •

ئه مه نموونه یه کی شیعی ئه م ذاته یه له ته عریف کردنی مه ولانا نووسیویه :

یا حسنَ فَوَّارَةٍ تَبْدِي لَنَا عَجَبًا
حَكَتْ قَوَامَ فَتَاةٍ صَيَغَ مِنْ بَرَدٍ
نَاشَدَتْهَا بِالذِي قَدْ زَانَ طَلْعَتَهَا
وَقَدْ كَسَا جِسْمَهَا دِرْعًا مِنَ الزَّرَدِ
مَا بِالْكِ تَنْهَمِي مَنْكُوسَةً أَبَدًا
لَا تَرْفَعِي الرَّأْسَ أَوْ تُصْفِي إِلَى أَحَدٍ
فَأَنْشَدَتْ بِلِسَانِ الْحَالِ قَائِلَةً
هَذَا خُضُوعِي لَذِي الْعِرْفَانِ وَالْمَدَدِ

هه روه ها قه سیده یه کیشی هه یه ناوی موجه ددیده کانی هه ر دوازده قه زنه که ی ئیسلامی تیدا هو نیوه ته وه و دواپی یانی به مه ولانا هیناوه . له م قه سیده یه دا ئه لی :

وَبَعْدَهُمْ مِنْ قَدْ رَقِيَ الْمِرَاقِي
مُحَدَّثُ الشَّامِ كَذَا الْعِرَاقِ
وَمُرْشِدُ الْخَلْقِ لِدِينِ الْحَقِ
بِالْفَيْضِ وَالْإِرْشَادِ وَالتَّرْقِي
أَعْنَى ضِيَاءِ الدِّينِ وَهُوَ خَالِدُ
غُوثُ الْوَرَى أَبُو الْبَهَاءِ الْمَاجِدِ
بَارِكْ لَنَا يَا رَبَّنَا فِي مَدَدِهِ
وَاقْسِمِ لَنَا مِنْ نَفَحَاتِ مَدَدِهِ

ئەم ذاتە نامىلكەيەكى لەبارەى مەولاناو نووسىو نووى ناو (حصول
 الأنس ، في انتقال حضرة مولانا الى حظيرة القدس) • ئەم ذاتە لە
 سەفەرى حەجدا لەنيوان مەككە و مەدينەدا لە ١٢٤٧ى هيجرەتدا كۆچى
 دوايىي كردوو •

هەشتم – شىخ مەعرووفى تىكرىتى • ئەم ذاتە تەرىقەتى لەسەر دەستى
 مەولانا خۆيدا وەرگرتوو و ماوەيەكى زۆر خەرىكى خواپەرستى و
 رياضەت كىشان و موحاهەدەى نەفس بوو تا گەشتوو بە پلەى مورشيدانى
 پاىەبەرز و مەولانا كردوو بە خەلىفەى خۆى و ئىجازەى ئىرشادى داوەتتى،
 بەلام لەبەر خەرىك بوونى بە تەجەللىياتى خۆى و زۆرىي جەذبە لى هاتنیهو
 كەمتر توانیو بە خەرىكى ئىرشاد كردن بى • لەناو مريدان و مەنسووبانى
 مەولانادا زۆر بەرژ بوو •

نۆهەم – شىخ موحەممەد ناصىح كە يەكئى بوو لە گەرە گەورانى
 مەنسووبىنى مەولانا • وەك پىشتريش باسمان كرد ، لە (روض البشر)دا
 نووسراو ئەم ذاتە وەصى بوو كە پاش سەيىد ئىسماعىلى هەنارانى و
 شىخ عەبدوللەى هەراتى لە جىگای مەولانادا ئىرشاد بكا ، بەلام (المجد
 التالد) ئەمەى باس نەكردوو • ئەم ذاتە پاش مەولانا بە ماوەيەكى كەم بە
 تاعوون كۆچى دوايىي كردوو و لە نزىكى مەولانادا سپىراو بە خاك •

دەهەم – شىخ عەبدولقادرى دىملانى • ئەم ذاتە لە گەل شىخ
 موحەممەد ناصىح پىكەو سولوكيان كردوو لە خزمەتى مەولانادا و
 پىكەو وەش ئىجازەى خەلافەتيان لا وەرگرتوو و ئەمانىش تا مردن هەر لىي
 جيانەبوونەتەو و لە شامدا پىكەو بە ئەمرى مەولانا خەرىكى
 پەرور دەكردنى خەلك بوون •

ياز دەهەم – شىخ مووساى بەندەنجى (مەندەلاوى) • ئەم ذاتە پاش

سولووڭ كردن و رياضت كيشانيكي زور و هاوړي يه تي يه كي دلسوزانه ي
مهولانا و مانه وه ي ماوه يه كي دريژ له خزمه تيا ئي جازه ي خه لافه ت و ئيرشادي
لي وهر گرتووه و دهستي كردووه به ئيرشادي موسولمانان و بووه به هو ي
گه رانه وه ي زور كهس له خراپه و بيدعت و سووديكي زوري به موسولمانان
گه ياندووه .

دوازدهههم – شیخ عیسای بهنده نیجی • ئەم ذاتهش به پیی ئه وهی له کتییی (الانوار القدسیه) دا نووسراوه خەلیفه ی مهولانا بووه ، به لام ئیبراهیم فه صیح حهیدهری له زیزی خەلیفه کانی مهولانا دا نه ژماردوووه • زانایه کی بهرز و شاعیریکی باش بووه • مامۆستای مهدرسه ی هزره تی غهوث بووه • گهلێ له مهلا گه وره کانی بهغدا وهك عهبدوله لامي شهوواف که پاش ئەم بووه به مامۆستا له مهدرسه ی هزره تی غهوث ، لای ئەم خویندنیان تهواو کردوووه • قهبری ئەم ذاته له بهغدایه له مزگهوتی بهنده نیجی له نزیک مزگهوتی هزره تی غهوثه وه و هیشتا نه وهی لهو مزگهوته دا ماون •

[illegible]

که مهولانا هاتووه بۆ شام هاتوته خزمهتی و تهریقهتی لهسهر دهستدا
وهرگرتووه و دهستی کردوو به سولووک کردن و ریاضهت کیشان •

له سالی ۱۲۴۱ی هیجریهتدا به فرمانی مهولانا به مالهوه له (حهما)وه
گوێزاویهتهوه بۆ دیمهشق و له مزگهوتی (عهدداس) دانیشتوووه و ههرچه
مهولانا دهرسی به فقهی وتیبتهوه ئهوه بووه به (موعید)ی دهسهکانی ، تا
خهلیفه ی مهولانا له مزگهوتی (مرادییه) له (سویقه) کوچی دواویی کردوووه •
پاش ئهوه مهولانا لهو مزگهوتهدا دایناوه و ئیجازهی خهلافهتی موطلهقهی
داوتهتی که ئیرشاد بکا ، لهوئ لهسهر ئیرشاد ماوتهوه تا شیخ عهبدوللای
ههراتی وهفاتی کردوووه ، جاله جیگهی ئهودا لهسهر تهکیهی مهولانا
دامهزراوه به فرمانی شیخ عهبدوللای ههراتی •

ئهم ذاته لهناو مرید و مهنسووبهکانا زۆر بهزیز و حورمهت بووه و ،
ئهمیش بهشیویهکی جوان و بهرز ئیرشادی موسوڵمانانی کردوووه • له
۱۲۴۵دا چوووه بۆ حهج و له ۱۲۵۳دا کتیبی (البهجة السنية في آداب الطريقة
الخالدية) ی داناوه که له ۱۳۳۰دا له قاهره لهچاپ دراوه • سێ جاری تریش
ههروا چوووتهوه بۆ حهج ، جاریکیان له ۱۲۵۹دا و جاریکیان له ۱۲۶۰دا و
جاری چواره میان له ۱۲۷۴دا له گهڵ دوو کورێ و گهلی تهبهعهیدا • میرحهج
لهو سهردهمهدا صفهوت پاشای والیی دیمهشق بووه ، زۆر حورمهتی شیخ
موحهممهدی گرتوووه • شیخ موحهممهد له ۱۲۶۶یشدا زیارهتی قودسی
کردوووه و له ۱۲۷۰دا سهفهری ئهسته موولی بووه • لهوئ زۆر زیزی
لی گیراوه • پاش ئهوه سهفهره گهراوتهوه بۆ شام و خهریکی ئیرشاد و
تهدریس کردنی خوێ بووه • گهلی کهس لهسهر دهستی ئهم ذاتهدا
پێگهشتوون و پهروهرده بوون و سوودیکی زۆری به موسوڵمانان
گهیاندوووه •

ئەم ذاتە لە دواژۆژەکانی ژيانیدا سەفەرێکی (حەما) ی کردوووەتەووە و لەوێ نەخۆش کەوتوووە و لە ژۆژی دووشەممە ی ١٩ ی سەفەری ١٢٧٩ ی هێجرەتدا کۆچی دواویی کردوووە و تەرمەکە ی هێنراوەتەووە بۆ شام و لە چای قاسیوون لە نزیکێ مەرقەدی مەولاناوە سپێراوە بە خاک .

ئەم ذاتە چوار کۆری لێ بەجێ ماوە ، شیخ موحەممەد کە زانایەکی گەورە و زاوای مەولانا بووە و پاش باوکی جینگەکە ی ئەوی گرتوووەتەووە و لە ١٣١٦ دا کۆچی دواویی کردوووە . ئەو سێ کۆژەکەشی شیخ ئەحمەد و شیخ مەحموود و شیخ عەبدوللای کە هەرسیانیان بەر لە ١٣٣٥ ی هێجرەت کۆچی دواوییان کردوووە .

چواردەهەم — شیخ ئەحمەدی سەمین . ئەم ذاتە مامۆستای مەدرەسە ی ئیمامی ئەعظم بووە لە بەغدا .

پازدەهەم — شیخ عەبدوللای فەرد . ئەم ذاتە پاش وەرگرتنی ئیجازە ی خەلافەت لە قودس دانێشتوووە و ئیرشادی موسوڵمانانی کردوووە .

شازدەهەم — شیخ موحەممەدی کۆری سولهیمان . ئەم ذاتە خاوەنی کتێبی (الحديقة الندية) یە .
حەقدەهەم — شیخ موحەممەد صالح . ئەم ذاتە پێشەوای شافعی یەکان بووە لە شاری مەککە .

هەژدەهەم — شیخ عەبدوللای ئەرزەنجانی یە . ئەم ذاتە ئینسانێک بووە بەجاری دەستی لە دنیا داشتوووە و ولاتی خۆی بەجێ هێشتوووە و لەپال مالی خوادا لە مەککە دانێشتوووە بۆ خواپەرستی . گەشتوووەتە خزمەتی مەولانا و ئیختیاری تەریقەتی نەقشەندیی لەسەر دەستی ئەودا کردوووە و لەسەر سولووک کردن و ریاضەت کێشان و جیهادی نەفس بەردەوام بووە تا ئیجازە ی ئیرشادی موطڵەقی دراوەتی و بووە بە خەلیفە . لە گەورە

گه و رانی خه لیفه کانی مه ولانا بووه و مه قامی (صهحو) و (بهقای بووه •
 گه لی له پیاوی گه وره و زانایانی سه ردهم ته ریشه تیان له سه ر ده ستیدا
 وه ر گرتوووه و به هره مه ند بوون لای • مه ولانا زۆری خو ش و یستوووه ،
 ته نانه ت له یه کئی له سه فهره کانی هه جیدا پیی وتوووه ئه م جاره له بهر خاتری
 تو ها تووم بو مه ککه ، عه بدوللا ! ئه ویش له خو شی یاندا که وتوووه به سه ر
 ده ست و پیی مه ولانا دا • له تیوان ئه م ذاته و سه یید عه بدولغه فووری
 مه شاهیدیدا گه لی نامه و نامه کاری بووه که پز بوون له دو ستایه تی و
 مه حه بیه ت و گفتو گو ی زۆحی و باطینی ، وه ک له تیوان دوو قوتایی
 قوتابخانه یه کدا •

تۆزدهههم - شیخ موحه ممد عاشقی میسری • ئەم ذاته له شام به خزمه تی مه ولانا گه یشتوو و داخلی ته ریه ت بووه و سولووکی کردوو تا گه یشتوو به پایه و مه ولانا ئیجازه ی خه لافه ت و ئیرشادی داوه تی • ئیبراهیم فه صیح حه یده ری ئەلێ وه کو شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره یی خه به ری داومه تی ئەم شیخ موحه ممد عاشقی میسری یه دوا خه لیفه ی مه ولانا بووه و ، که له ۱۲۸۰ی هیجره تدا له سه فه ری حه ج گه زامه وه و له میسر لام دا به خزمه تی گه یشتم • له و سه رده مه دا له خه لیفه کانی مه ولانا خۆی ته نها ئەم ذاته یان مابوو • ئەمه قسه ی شیخ عه بدولفه تتاحی عه قره یی یه ، به لام ئەو دیاره ئاگای له وه نه بوو که شیخ عو ثمان سیراجو ددین له ته ویله تا ۱۲۸۳ ژیاوه •

بیستم - شیخ فہ یضوللای ئەرزرۆمی یہ • ئہم ذاتہ کہ ناوبانگی
مہولانای بیستووہ ہاتووہ بۆ سولہیمانی و لەوئ بە خزمہتی مہولانا
گہ یشتووہ و تہریقہتی لہ سہر دەستیدا وەرگرتووہ و خەریکی موحاہدەت و
سولووک و ریاضەت کیشان بووہ تا ھەموو مەقاماتی طہی کردووہ • ئہوجا
مہولانا ئیجازہی ئیرشادی داوہتی و کردووہ بہ خەلیفہی خۆی • پاش ئہوہ

چووہ بۆ ئەستەموول و زۆر لە موسولمانانی ئەوێ لە بەرە کەتی بە ھەرمەند
بوون .

بیست و یەکم — شیخ ئەحمەدی ئاگرەبۆزی یە • ئەم ذاتە پاش ئەو
کە تەریقەتی نەقشبەندیی وەرگرتوو ، ماوەیەك لە خزمەتی مەولانا
ماوەتەو و عومری خۆی لە سولووک کردن و جیھادی نەفسدا بەسەر
بردوو و لە خزمەتی سەید عوبەیدوللای ھەیدەریدا دەرسی عولوومی
خویندوو • لە تەکیە خالیدییدا ژووڕیکی تایبەتی بوو لە پال ژووری
سەید عەبدولغەفووری مەشاھیدی و شیخ موھەممەدولجەدیدا و لە
ھاوژییەتی ئەوان سوودی وەرگرتوو تا ئیجازەتی خەلافەت و ئیرشادی
دراوەتی • لە بەغدا ژنی ھیناوە و خەریکی ئیرشاد بوو • پاش ئەو
چووہ بۆ ولاتی زۆم و لە شاری ئیزمیر دانیشتوو و ئیرشادی طالیبانی
تەریقەتی کردوو و خەلکیکی زۆر لە فەیس و بەرە کەتی بە ھەرمەند بوون •
ئەم ذاتە لای مەولانا زۆر خوشەویست بوو و بە یەکی لە گەرە گەورانی
خەلیفەکانی ژمیراوە •

شایانی وتە شیخ موھەممەد ناویکی ئاگرەبۆزییش ھەبە مەنسووبی
مەولانا بوو ، نەك خەلیفە و لە خانوویە کدا نێژراوە لە باکووری مزگەوتی
ھەزرەتی غەوثەو •

مەنسووبەکانی مەولانا

مەولانا وەك ئەو ھەموو خەلیفەیی بوو ، كۆمەڵی مەنسووبیشی بوو
كە بێ گومان دیارە ژمارەیان گەلی لە ژمارەیی خەلیفەکانی زیاتر بوو • وا
لێرەدا ناوی ھەندێ لە مەنسووبانەیش ئەنووسین لە کورد و لە غەیری
کورد • لە سەرەتادا ئەمە ناوی ھەندێ لە مەنسووبە کوردەکانی :

۱- مه‌لا یه‌حیا‌ی مزووری (۱) .

(۱) پیم خوش‌بوو بمتوانی‌یا‌یه له‌بارهی سه‌رگوزه‌شته‌ی ژیا‌نی مه‌نسووبه‌کانی مه‌ولانا‌شه‌وه ، چه‌ندم بۆ هه‌لسووژی ، بنووسم . به‌لام ئه‌وه‌م پێ‌نه‌کرا . له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا له‌ناو ئه‌وانه‌دا دوانیا‌ن که مه‌لا یه‌حیا‌ی مزووری و مه‌لا شیخ‌عه‌بدولزه‌حمانی رۆژبه‌یا‌نین ، له‌به‌رئه‌وه‌ی که حه‌قی مامۆستایه‌تی‌یا‌ن به‌سه‌ر کوردستان و خه‌ڵکی کوردستانه‌وه زۆره ، به‌ پێ‌ویستم زانی چه‌رده‌یه‌کیان له‌باره‌وه بخه‌مه سه‌ر کاغه‌ز .

مه‌لا یه‌حیا کۆژی خا‌لیدی خه‌ڵکی مزووری‌یه . وه‌ک فه‌قی‌کانی سه‌رده‌می خۆی ئه‌م‌لا و لای کوردستان گه‌ژاوه بۆ خۆیندن . زوربه‌ی خۆیندنی لای سه‌هید عاصمی حه‌یده‌ری بووه که مامی صیغه‌تو‌للا ئه‌فه‌ندی گه‌وره‌ی حه‌یده‌ری بووه که چووه‌ته به‌غدا . لای زانا‌ی به‌ناوبانگ سه‌هید صالحی حه‌یده‌ری ئامۆزای صیغه‌تو‌للا ئه‌فه‌ندیش ئیجازه‌ی وه‌رگرتووه .

مه‌لا یه‌حیا پایه‌یه‌کی به‌رزی له‌ زانستدا بووه و به‌ (شیخ‌الکل فی‌الکل) به‌ناوبانگ بووه . شه‌هامه‌ت و غیره‌تییکی زۆری بووه و له‌ ئه‌مر به‌ چاکه و نه‌هی له‌ خراپه‌دا له‌ که‌س نه‌سه‌لمیوه‌ته‌وه . له‌ زانستی حه‌دیثدا واریشی شیخی بوخاری و له‌ فقهی شافعییدا جێ‌نشین ئیبنو‌حه‌جهر بووه . حاشیه‌یه‌کی موده‌وه‌نی به‌سه‌ر (توحفه‌ی ئیبنو‌حه‌جهر) هه‌یه تا باسی نو‌یژی جه‌ماعه‌ت . ئه‌وه‌ی موتالا‌ی بکا ئه‌زانی پایه‌ی عیلمی له‌ چ‌پله‌یه‌کدا بووه . نوسخه‌یه‌کی ئه‌م کتێبه له‌ خانه‌قای بیاره هه‌بوو مه‌لا حامیدی کاتبی شیخی سیراجوددین نووسیبوویه‌وه . من زۆر جار ئاواتی ئه‌وه ئه‌خوازم که ئه‌م حاشیه‌ی مه‌لا یه‌حیا‌یه و ، حاشیه‌ی یووسفی ئه‌صه‌م له‌سه‌ر توحفه که نوسخه‌یه‌کی لای شیخ‌موحه‌مه‌دی خا‌ل هه‌یه و ، حاشیه‌ی حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی نو‌دشه له‌سه‌ر کیتابی نیکاح و ته‌لاقی توحفه که لای مه‌لا نیظامه‌ددینی نو‌دشه‌یی‌یه له‌ نو‌دشه و ، حاشیه‌ی مه‌لا عه‌بدولعه‌ظیمی سنه‌یی که ئه‌ویش لای مه‌لا صدیقی مو‌جته‌هیدی‌یه له‌ سنه ، هه‌موو پێکه‌وه له‌ یه‌ک دوو جه‌لدیکدا کو‌ئه‌کرانه‌وه و له‌ چاپ ئه‌دران ، چونکی حه‌للی گرو‌گرفتیی توحفه هه‌ر به‌م‌جۆره مه‌لایانه کراوه و ئه‌کریت . من ئه‌م ئاواته‌ی خۆم وه‌ک وه‌سیه‌تیک لێ‌رده‌دا ئه‌نووسم بۆ هه‌رکه‌سی خوا ته‌وفیقی بدا ئه‌م ئه‌رکه جێ‌به‌جێ بکات بۆ خزمه‌تی شه‌ریعه‌تی ئیسلام و به‌ زیندوو را‌گرتنی یادی مه‌لایانی کورده‌واری .

ئیه‌راهم فه‌صیح حه‌یده‌ری له‌ (المجد‌التا‌لد) دا نووسیویه : مه‌ولانا

مهلا يه حياي مزووري له گه وړه گه وړاني ئوممه تي موحه ممه ده و له فيقه دا
گه يشتووه ته پايه ي ته رجيج . سهره زاي ئه وه وهك دهر يا بووه له عولوومي
عه قلى و نه قلدا و له حيكمت و فه له كيآت و رياضيآتدا ده ستيكي بالاي
بووه . زنجيره ي ئيجازه ي گه لي له مهلايانى كوردستان ئه گه زيته وه سهر
ئهم و هبي ئه ميس ئه چيته وه سهر حه يدري يه كان .

ئهم ذاته پاش گه زانه وه ي مهولانا له هيندستان و نيشته جي بوونه وه ي
له سوله يمانى ، له سهر پيشنيهادي زانايان و مه شاخي سوله يمانى ،
به نيازى تاقي كردنه وه ي مهولانا هاتووه بو ئهم شاره و گه لي له فه قيكاني
خوي له گه ل خوي هيناوه . كه گه يوه ته به ره وه راسته وخو چووه بو لاي
مهولانا و لاي ئه و دابه زيوه و گه لي پرسيارى موهممى له دلي خويدا
ئاماده كردووه بي يانپرسى له مهولانا . پاش حه سانه وه چاوى به مهولانا
ئه كه وي . بي ئه وه ي ئهم هيچ پرسى مهولانا وه لامى پرسياره كاني به
باشى بو زوون ئه كاته وه . كوزى دانيشتنه كه ي لاي مهولاناي زور به دل
ئهبى و دلي به ته واوي ئه كريته وه و ويژداني قه ناعت ئه كا كه مهولانا
يه كيكه له هه لكه وتووه كاني ئوممه تي پيغه مبه ر . ته ريقه تي له سهر ده ستدا
وه رنه گري و ئه چيته زيزى مه نسووبه كانيه وه و نه صيحه تي مهلاكاني
هاوريشي ئه كا كه ته ريقه تي له سهر ده ستدا وه ربگرن . مهلا يه حيا پاش
ئهم سه فهره ئهبى به (جانانه) ي مهولانا و مهولانايش زوري خوش
ئهوئ . ئيبراهيم فه صيح حه يدري له زماني شيخ ئيسماعيلى به رزنجي يه وه
ئه يگيريه وه كه وا وتوويه تي له خزمه تي مهلا يه حياي مزووريدا بووم له
حوجره يه كدا . پيش نيوه زو بوو ، مهلا يه حيا نووستبوو . ديم وا مهولانا
له حوجره كه ي خويه وه هه ستا و هات بو حوجره كه ي ئيمه ، مينش
له به ري هه ستامه وه و چووم به پريه وه و عه رزم كرد كه وا مهلا يه حيا
نووستووه . فه رمووي خه به ري مه كه ره وه . مهولانا هاته حوجره كه و
ده مي مهلا يه حياي به نووستووي ماچ كرد و فه رمووي (متعنا الله
بحياتك) و له حوجره كه ته شريفى ده رچوو ، مهلا يه حيا هيشتا هه روا
نووستبوو .

مهلا يه حيا پاش ته ريقه ت وه رگرتنى له سهر ده ستي مهولانادا ناوبانگ و
شوره تي گه لي زياتر بووه و پله ي زانستي گه لي به رزتر بووه ته وه . ئهم
ذاته ئه ولاده كانيشي مهلا ئه حمده و مهلا موحه ممه د سه ليم و مهلا
عه بدوللا و مهلا موصطه فا هه موو مريدي مهولانا بوون . كوزيكي تريشي
بووه ناوي عه بدولزه حمان بووه ، به ده ستي يه كي له يه زيدي يه كان

- ۲- مه‌لا موحه‌مه‌د سه‌لیمی کورّی مه‌لا یه‌حیا •
- ۳- مه‌لا عه‌بدوللای کورّی مه‌لا یه‌حیا •
- ۴- مه‌لا مصطه‌فای کورّی مه‌لا یه‌حیا •
- ۵- مه‌لا عه‌بدوللای ئامیدی •
- ۶- ره‌سوولی ذه‌کی •
- ۷- مه‌لا مه‌حموودی شه‌مزینی •
- ۸- شیخ موحه‌مه‌د قه‌سیمی سنه‌یی •
- ۹- شیخ مه‌لا طاها‌ی حه‌ریری •
- ۱۰- مه‌لا ئه‌حمه‌دی عومه‌ر گونبه‌دی که‌ لای مه‌لا یه‌حیا ئیجازه‌ی
وهر‌گرتووه •

- ۱۱- مه‌لا مه‌حموودی عومه‌ر گونبه‌دی •
- ۱۲- مه‌لا موحه‌مه‌دی کورّی ئیسماعیلی کویی •
- ۱۳- مه‌لا ئه‌بووبه‌کری کوچک مه‌لا ، باپیری مه‌لا ئه‌فه‌ندی هه‌ولیر •
- ۱۴- مه‌لا موحه‌مه‌دی هه‌ولیری •
- ۱۵- مه‌لا موسته‌فای هه‌ولیری •
- ۱۶- مه‌لا ئه‌سه‌د ئه‌فه‌ندی جه‌لیی کویی •
- ۱۷- مه‌لا ئه‌حمه‌دی گه‌لالی •
- ۱۸- مه‌لا موحه‌مه‌دی موده‌رّیس کورّی مه‌لا جه‌لالی خورمالی •
- ۱۹- مه‌لا مه‌حموودی موده‌رّیس کورّی مه‌لا جه‌لال •
- ۲۰- مه‌لا عه‌بدولکه‌ریسی کورّی شیخ عومه‌ری موده‌رّیسی مز‌گه‌وتی
گه‌وره‌ی سوله‌یمانی •

- ۲۱- سه‌یید عه‌لیی به‌رزنجی قاضی سوله‌یمانی •
- ۲۲- سه‌یید عه‌بدولقادی به‌رزنجی موده‌رّیس •
- ۲۳- سه‌یید عه‌بدولعه‌زیزی به‌رزنجی برای نه‌قیبی سوله‌یمانی •

- ۲۴ — سه‌یید عه‌بدو‌ل‌لای به‌رزنجی برازای نه‌قیب .
- ۲۵ — سه‌یید ئیسماعیلی به‌رزنجی برازای نه‌قیب .
- ۲۶ — سه‌یید عه‌بدو‌لقادری به‌رزنجی .
- ۲۷ — سه‌یید موحه‌ممه‌دی به‌رزنجی .
- ۲۸ — سه‌یید عه‌لیی به‌رزنجیی موده‌زّیس
- ۲۹ — مه‌لا شیخ عه‌بدو‌لزّه‌حمانی زّوژبه‌یانی^(۲) .

(۲) ئەم‌ذاته‌له‌مه‌لا گه‌وره‌کانی سه‌رده‌می خۆی بووه‌ . له‌عه‌شره‌تی زّوژبه‌یانی‌یه‌ که‌له‌ناوچه‌ی که‌رکوک‌ئه‌ژین . به‌ئوسوولّی فه‌قی‌یه‌تی له‌که‌رکوک‌و ده‌ورو پشته‌ی خویندوو‌یه‌تی و پاشان که‌نزیك‌بووه‌ببی به‌مه‌لا ، چووه‌بۆ به‌غدا بۆ خزمه‌تی سه‌یید صیغه‌تولّلا ئەفه‌ندیی حه‌یده‌ری و له‌خزمه‌تی ئەودا خویندنی ته‌واو کردووه‌و ئیجازه‌ی لا وه‌رگرتووه‌و له‌مزگه‌وتی (ئەحمه‌دی) له‌ (مه‌یدان) له‌قه‌راخی دیجله‌ ، بووه‌به‌موده‌زّیس .

مه‌لا عه‌بدو‌لزّه‌حمان مه‌لایه‌کی زۆر گه‌وره‌بووه‌و گه‌لی ته‌ئلیفاتی به‌که‌لکی هه‌یه‌وه‌کو حاشیه‌ی له‌سه‌ر زّیساله‌ی (اثبات‌الواجب‌ی) جه‌لالوددینی صیددیقی ده‌ووانی و ، حاشیه‌ی له‌سه‌ر (حکمة‌العین) و گه‌لی زانای به‌رز له‌مه‌دره‌سه‌که‌یدا پی‌گه‌یشتوون وه‌کو زانای به‌ناوبانگ مه‌لا موحه‌ممه‌دی بانه‌یی مامۆستای مه‌لا عه‌لیی قزّجی و وه‌کو مه‌لا موحه‌ممه‌دی خه‌طی که‌موده‌زّیسی میر موحه‌ممه‌دی زّه‌واندز بووه‌که‌مه‌شه‌ووره‌به‌ (میره‌کو‌ره‌) . ئەم مه‌لا موحه‌ممه‌ده‌ مامۆستای حاجی مه‌لا ئەحمه‌دی نۆدشه‌یی و مه‌لا عومه‌ری خه‌یلانی بووه‌که‌موده‌زّیس بووه‌له‌زّه‌واندز . ئەم مه‌لا عومه‌ره‌یش مامۆستای حاجی عومه‌ر ئەفه‌ندیی هه‌ولێری باوکی مه‌لا ئەبووبه‌کر ئەفه‌ندیی هه‌ولێر بووه‌که‌مه‌شه‌ووره‌به‌ (مه‌لا گچکه‌) .

له‌سه‌ر نووسینی ئیبراهیم فه‌صیح ، ئەم مه‌لا شیخ عه‌بدو‌لزّه‌حمانی زّوژبه‌یانی‌یه‌ مامۆستای ته‌کیه‌ی خالیدی‌یه‌یش بووه‌ . وادیاره‌ ئەمه‌پیش ئەوه‌بووه‌که‌ببی به‌موده‌زّیسی مزگه‌وتی ئەحمه‌دی . مه‌لا عه‌بدو‌لزّه‌حمان له‌ ۱۲۷۰دا وه‌فاتی کردووه‌و دوو کورّی له‌پاش به‌جی‌ماوه‌مه‌لا موحه‌ممه‌د و مه‌لا ئەحمه‌د . مه‌لا ئەحمه‌دیان بووه‌به‌موده‌زّیسی مزگه‌وتی ئەحمه‌دی له‌جیی باوکیدا .

- ۳۰- مه لا ئەحمەدی زۆژبەیانیی کوزی مه لا شیخ عەبدولزەحمان •
- ۳۱- مه لا موحه مەدی زۆژبەیانیی •
- ۳۲- سەییید عەبدولله طیفی بەرزنجی •
- ۳۳- مه لا عەبدولقادی شیخەلمارینی •
- ۳۴- مه لا حوسەینی پزدهری •
- ۳۵- مه لا عومەری عەسکەری •
- ۳۶- مه لا ئووەییسی عەسکەری •
- ۳۷- سەییید ئەسەد صەدرەددینی حەیدەری •
- ۳۸- سەییید صیغەتوللای حەیدەری •
- ۳۹- سەییید عەبدولقادر صیدقی حەیدەری •
- ۴۰- سەییید عەبدولسەلامی حەیدەری •
- ۴۱- سەییید عەبدولغەفووری حەیدەری •

شاعیری عێراق عەبدولباقی عومەری دوو قەسیدەیی بۆ لاواندەوێ
 مه لا عەبدولزەحمانی زۆژبەیانیی وتووێ ، لەو قەسیدەیاندا کە دوا حەرفی
 حەرفی (تی) یە ئەلێ :

قَدْ قَضَى عَمْرَهُ بَزْهَدٍ وَ تَقْوَى
 وَ صَلَوةٍ مَشْفُوعَةٍ بِصَلَاتِ
 بَيْنَانَ الْبَيَانِ فِي الْبَحْثِ كَمْ قَدْ
 حَلَّ لِلطَّالِبِينَ مِنْ مُشْكِلَاتِ
 وَ بَقَطَرِ الْعِرَاقِ مَحْزُورٍ فَضْلِ
 مِثْلَهُ لَا أَتَى وَ لَا هُوَ آتٍ
 بَعْدَهُ أَضَحَّتِ الْمَدَارِسُ حَتَّى
 مِنْ حَلَّى كُلِّ فَاضِلٍ عَاطِلَاتِ
 رَجَعَتْ مُنْظَمَةٌ مِنْهُ نَفْسٌ
 وَتَسَامَتْ لَأَرْفَعِ الدَّرَجَاتِ
 وَ تَرْقَى سُلَّمِ الْعِلْمِ ارْتِخِ
 شَأْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ لِلْجَنَاتِ

(١٢٧٠)

- ٤٢ — سه یید عه بدولزه ززاقی چه یدهری •
- ٤٣ — سه یید عیسای چه یدهری •
- ٤٤ — سه یید فه ضلؤلای چه یدهری •
- ٤٥ — سه یید عه بدولحه کیمی چه یدهری •
- ٤٦ — سه یید عه بدولحه لیمی چه یدهری •
- ٤٧ — سه یید موحه ممه دی چه یدهری •
- ٤٨ — سه یید ئیبراهیم فه صیحی چه یدهری ، که خوی نووسیویه مندال بووم به خزمه تی مه ولانا گه یشتم و خۆم به خاکسار و مه نسووب ئه زانم •
له مه نسووبه کانشی له غه یری کورد ناوی ئه مانه مان ئاگا لی یه :
- ١ — شیخ عوثماني کورۆی سه نه دی نه جدی •
- ٢ — سه یید ئه حمه دی دیملانی •
- ٣ — سه یید مه حموودی دیملانی •
- ٤ — سه یید موحه ممه د ئه مینی موده ززیس له به غدا •
- ٥ — سه یید موحه ممه د ئه مینی سووهیدی موفتی حیلله •
- ٦ — سه یید موحه ممه د ئه سه د موفتی حیلله •
- ٧ — سه یید موحه ممه د سه عید موفتی حیلله •
- ٨ — سه یید شیخ موحه ممه دی طه به قچه لی •
- ٩ — سه یید ئه بووبه کری هه واری •
- ١٠ — سه یید عه بدوللای داغستانی •
- ١١ — سه یید مه حموود شه هابوددینی ئالووسی ، خاوه نی ته فسیری (روح المعانی) •

- ١٢ — سه یید موحه ممه دی کورۆی سوله یمانی به غدادی •
- ١٣ — سه یید موحه ممه دی کورۆی حوسه ین نه ظیف •
- ١٤ — سه یید سوله یمانی کورۆی سه یید جورجیس •

- ۱۵- سه یید موحه ممهد ئە مینی ئیینو عایدینی دیمه شقی ، خاوه نی کتییی (ابن عابدین) له شه رعی چه نه فیدا •
- ۱۶- عومه ر ئە فه ندیی غه ززی موفتی شافیعی به کانی شام •
- ۱۷- شیخ عه بدولزه حمانی که ز به ری هه دیت زانی شام •
- ۱۸- شیخ عه بدولزه حمانی طیبی •
- ۱۹- عه بدوللا پاشای حاکمی عه ککا •
- ۲۰- داوود پاشای والیی به غدا •
- ۲۱- مه ککی زاده موصطه فا عاصم ئە فه ندی شیخولئیسلامی ئە سته موول •
- ۲۲- شیخ شامیلی داغستانی •
- ۲۳- شیخ فه وزیی سه یید زاغیب ئە فه ندی •
- ۲۴- نه جیب پاشای والیی شام •
- ۲۵- عه ینی ئە فه ندی •
- ۲۶- سه یید عه بدولعه زیز ئە فه ندیی گه یلانی نه قیبی ئە شرافی به غدا •
- ۲۷- حاجی وه لی یوددین پاشای والیی شام •
- ۲۸- سه یید عه بدولزه ززاقی هه یده ری •
- ۲۹- سه یید موحه ممهد طاهیر ئە فه ندیی حوسه ینی موفتی قودس •
- ۳۰- شیخ ئە بولخه یری دیار به کری •
- ۳۱- سه یید موحه ممهد ئە سه هد ئە فه ندیی که به (ابن النائب) به ناوبانگ بووه •
- ۳۲- شیخ سه لاهی عه جلوونی که به (ابن ابی الفتح) به ناوبانگ بووه •
- ۳۳- موحه ممهد ئە فه ندیی جوندی موفتی مه عه رزه تولنو عمان له هه له ب •

۳۴- شیخ عومهری موجههیدی دیمه شقی •

۳۵- سهیید خه لیلی سه مین نه قیبی نه شرافی ته رابلوسی شام •

۳۶- سهیید حه سهن نه فنه ندیی ته قی یو ددینی حوسهینی : موفتی و

نه قیبی نه شرافی دیمه شق •

۳۷- شیخ موجهه مدهی نا گره بۆزی که پیشتر ناومان هیئا •

زنچیره ی طهریقه تی مه ولانا

وهك زانیسان مه ولانا طهریقه تی نه قشبه ندیی له تازه که ره وهی قه زنی
سیازدهی هیجرت (شاه عه بدوللای دیله وی) وهر گرتوووه که له قه بی
(غولام عه لی) بووه ، نه ویش له (شیخ شه مسوددین جانی جانان حه بیوللای
مه ظهاری) وهر گرتوووه . نه ویش له (سهیید نوور موجهه مدهی به ده وانی) ی
وهر گرتوووه ، نه ویش له (شیخ سه یفوددین) ی وهر گرتوووه ، نه ویش له
(شیخ موجهه مده مه عصومی موجهه دیدی) ی وهر گرتوووه که مه شهوور
بووه به (العروة الوثقی) ، نه ویش له (شیخ نه حمدهی فارووقی
سه رهیندی) ی باوکی وهر گرتوووه که تازه که ره وهی سه دهی دوازده هم
بووه ، نه ویش له (شیخ موجهه مده باقی) ی وهر گرتوووه ، نه ویش له (شیخ
موجهه مدهی خواجه گبی سه مه رقه ندی) ی وهر گرتوووه ، نه ویش له (دهرویش
موجهه مده) ی وهر گرتوووه ، نه ویش له (شیخ موجهه مده زاهید) ی
وهر گرتوووه ، نه ویش له (خواجه عوبه یدوللا نه حرار) ی وهر گرتوووه ،
نه ویش له (شیخ یه عقووبی چه رخی) ی وهر گرتوووه ، نه ویش له (شیخ
موجهه مده موبارهك شاهی بوخاری) ی وهر گرتوووه ، نه ویش له (شیخ
عه لانه ددینی عه ططار) ی وهر گرتوووه ، نه ویش له (شیخ موجهه مدهی
ئووه یسی بوخاری) ی وهر گرتوووه ، نه ویش له (شاه موجهه مدهی
نه قشبه ند) ی وهر گرتوووه ، نه ویش له (نه میر کولال) ی وهر گرتوووه ، نه ویش

له (شیخ بابا موحه مەدی سه ماسی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ
 عەلی زامیته نی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ موحه مەدی ئەنجیر
 فەنەوی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ عارفی زیوہ گەری) ی وەرگرتوووه ،
 ئەویش له (شیخ عەبدولخالقی غەجدەوانی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ
 یووسفی ھەمەدانی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ عەلی فارمەدی) ی
 وەرگرتوووه ، ئەویش له (شیخ ئەبولحەسەنی خەرقانی) ی وەرگرتوووه ،
 ئەویش له (شیخ ئەبولہ زیدی بەسٹامی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش له (ئیمام
 جەغفەری صادق) ی وەرگرتوووه . ئەویش له (قاسمی کوزی موحه مەدی
 کوزی ھەزرەتی ئەبووبە کری صدیق) ی وەرگرتوووه کہ یەکیکە لە ھەوت
 شەریعت زانە کہ (الفقہاء السبعة) ، ئەویش لە ھەزرەتی (سەلمانی فارسی) ی
 وەرگرتوووه کہ یەکیکە لە تابیعی ، ئەویش لە (ھەزرەتی ئەبووبە کری
 صیدیق) ی وەرگرتوووه ، ئەویش لە (ھەزرەتی موحه مەدولموصطەفا) ی
 وەرگرتوووه ، ئەویش لە ئەمینداری وەحی (ھەزرەتی جوہرەئیل) ی
 وەرگرتوووه ، ئەویش لە خوداوەندی گەرەو بی ھەمتای وەرگرتوووه .

ئەمە زنجیرە ی طەریقەتی نەقشبەندی مەولانا • زنجیرە ی طەریقەتی
 قادریشی بەمجۆرە یه :

مەولانا طەریقەتی قادریشی ھەر لە (شاھ عەبدوللای دیھلەوی)
 وەرگرتوووه ، ئەویش لە (شیخ شەمسووددین جانی جانان ھەیبوللای
 مەظھەر) ی وەرگرتوووه ، ئەویش لە (شیخ موحه مەد عابید) ی وەرگرتوووه ،
 ئەویش لە (شیخ موحه مەد سەعیدی خازین) ی وەرگرتوووه ، ئەویش لە
 (شیخ ئەحمەدی فارووقی سەرھیندی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش لە (شاھ
 ئەسکەندەری کەتیلی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش لە (شاھ کەمالی کەتیلی) ی
 وەرگرتوووه ، ئەویش لە (شاھ فەضیل) ی وەرگرتوووه ، ئەویش لە (سەید
 گەدایی) ی وەرگرتوووه ، ئەویش لە (سەید شەمسووددین) ی وەرگرتوووه ،

ئەویش لە (سەبید عەقیل) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (سەبید بەهائووددین) ی
 وەرگرتوووە ، ئەویش لە (سەبید عەبدولوەهەباب) ی وەرگرتوووە ، ئەویش
 لە (سەبید شەرەفوددینی قەتتال) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (سەبید
 عەبدولزەزاق) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (حەزەرەتی شیخ عەبدولقادری
 گەیلانی) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (ئەبولحەسەن عەلیی کوزی موحمەدی
 قورەیشیی هەکاری) ی وەرگرتوووە، ئەویش لە (ئەبولفەرەجی طەرسووسی) ی
 وەرگرتوووە ، ئەویش لە (عەبدولزەحمانی تمیمی) ی وەرگرتوووە ، ئەویش
 لە (جونەیدی بەغدایی) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (سەریی سەقەطی) ی
 وەرگرتوووە ، ئەویش لە (شیخ مەعرووفی کەرخ) ی وەرگرتوووە ، ئەویش
 لە (ئیمام عەلی زەضا) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (ئیمام مووسای کاظم) ی
 وەرگرتوووە ، ئەویش لە (ئیمام جەعفەری صادق) ی وەرگرتوووە ، ئەویش
 لە (ئیمام موحمەدی باقر) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (ئیمام عەلی
 زەینولعابدین) ی باوکی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (حەزەرەتی حوسەین) ی
 باوکی وەرگرتوووە ، ئەویش لە (حەزەرەتی عەلی) ی باوکی وەرگرتوووە ،
 ئەویش لە (حەزەرەتی پیغەمبەر) ی وەرگرتوووە دروودی خوا ی لێ بی ،
 ئەویش لە (حەزەرەتی جوبرەئیل) ی وەرگرتوووە ، ئەویش لە خوداوەندی
 گەورە و بی‌هاوتای وەرگرتوووە •

مەولانا ھەرۆھە تەریق (سۆھرەوەردی) و (کوبرەوی) و (چەشتی) یشی
 وەرگرتوووە •

نہ ریتی نہ شبندی

تەریقەت چی یە و بۆچی پێویستە ؟

تەریقەت لە عورفی ئەهلی تەصەووفا بەمەعناى سولووک و گرتەبەرى زێگای بەجى هینانی عیادەت و فەرمان بەردارىی خواى تەعالایە بە دڵسۆزى و بە راستى •

خواى تەعالا لە قورئاندا فەرموو یەتى : «وما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» واتە : ئادەمیزاد و جنۆکەم بۆ هیچ دروست نەکردوووە بۆ ئەو نەبى بپەرستن و بەندەگیم بکەن • پەرستن و بەندەگى یش ئەبى بە دڵسۆزانە و خاویڤ و بى گەرد بى • خوا لە قورئانا فەرموو یەتى : «وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ» واتە : فەرمانى هیچیان نەدراوەتى ئەو نەبى خواپەرستى یان خاویڤ و بى گەرد بى • هەروەها فەرموو یەتى : «إِلَّا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ» واتە پەرستنى بى گەرد هەر بۆ خوا یە • پەرستنىش کە پێویستە خاویڤ و بى گەرد بى دوو بەشە • یە کەم ئەصلی یە کە ئیعتقاد و باوەڕە بە ذاتى خوا و فریشتەکان و پێغەمبەران و ئەو کتیبانەى کە خواى تەعالا ناردوونى بۆ سەر ئەو پێغەمبەرانە و باوەڕ بە رۆژى قیامەت و قەزا و قەدەر واتە باوەڕ بەو کە هەرچی لە عالەمدا ئەبى و ئەکرى هەمووى خوا پێى ئەزانى و بە دروست کردنى خوا یە •

بەشى دوو هەمیش فەرعیاتی دینه کە وتنى کەلیمەى شەهادەتە واتە (أشهد أن لا اله الا الله وأشهد أن محمدا رسول الله) و ، بەجى هینانى پێنج

فهرزه‌ی نوێژ له هه‌موو شه‌و و ژۆژیکدا و . ژۆژوو گرتنی ژه‌مه‌زان له هه‌موو سالی‌کدا و ، دانی زه‌کاتی ما‌ل به‌ موسته‌حه‌ققان و ، حه‌جی ما‌لی خوا له‌ مه‌ککه‌ بۆ هه‌ر که‌س که‌ ده‌سه‌لا‌ت و توانای بی‌ وه‌ک له‌ شه‌ر عدا باسی کراوه .

به‌شی یه‌که‌م که‌ ئیمان و باوه‌ژه به‌ ساده‌یی له‌ ته‌م‌ی و ته‌ربی‌یه‌ی ناوما‌ل و له‌ ده‌می موسو‌ل‌مانان وه‌ر‌ئه‌گیر‌ی و به‌ شی‌وه‌ی عیلم‌یش له‌ خو‌یندنی کتیی ئیعتیقاد و ده‌رس وه‌ر‌گرتن له‌ مام‌وستایانی زاناوه وه‌ر‌ئه‌گیر‌ی . هه‌روه‌ها به‌شی فه‌رعیاتیش له‌ ته‌م‌ی و ته‌ربی‌یه‌ی ناوما‌ل و چاول‌ی که‌ری موسو‌ل‌مانان و له‌ خو‌یندنی ده‌رسی شه‌رع وه‌ر‌ئه‌گیر‌ی لای مام‌وستای زانا و شاره‌زا .

خاوی‌نی و بی‌گه‌ردی له‌ عیاده‌تدا که‌ بۆ ئه‌صل‌ی‌یاتیش و فه‌رعی‌یاتیش پ‌ی‌ویسته ، چه‌ند ژینگای هه‌یه . یه‌که‌م : به‌هه‌ریه‌که‌ خوا ئه‌یه‌خش‌ی به‌ ئاده‌مزاد و هیدایه‌تی ئه‌دا که‌وا به‌ ساغی و راستی خه‌ریکی خواپه‌رستی بی‌ . دووه‌م : به‌ج‌ی‌ه‌ینانی ئادابی دین وه‌ک کردنی ئه‌و شتانه‌ی خوا فه‌رمانی به‌ کردنیان داوه و ، نه‌کردنی ئه‌و شتانه‌ی خوا فه‌رمانی به‌ نه‌کردنیان داوه که‌ ئه‌مه‌ش ورده‌ ورده‌ ئه‌بی به‌ ه‌و‌ی ئه‌وه که‌ نه‌فسی ئینسانی له‌سه‌ر دابه‌زر‌ی . سی‌هه‌م : ئه‌و جو‌ره‌ هه‌و‌ل و تیک‌وشانه‌ که‌ پ‌یغه‌مبه‌ر (د) کردوویه‌تی و به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر تاعه‌ت و سه‌بر و خو‌ژا‌گرتن له‌به‌ر باری ئازار و زه‌حمه‌تی دوژمناندا و هه‌و‌ل‌دان و جیهاد له‌ ژینگه‌ی راستیدا و خو‌ دوور ژا‌گرتن له‌وانه‌ که‌ غافل و بی‌ه‌وش و بی‌ئاگان له‌ به‌ج‌ی‌ه‌ینانی واجباتی دین ، چونکه‌ نه‌فسی ئینسان هه‌میشه‌ ئینسان به‌ره‌و گونا‌ه و خراپه‌ ژائ‌ه‌ک‌یش‌ی و نه‌فس تا له‌ سیفات‌ی خراپ پاک نه‌کر‌یت‌ه‌وه مه‌یدانی ئه‌وه ئه‌بی که‌ شه‌یتان کنه‌ی تیا بکا و له‌ ژیی چاکه‌ لای بدا ، بۆیه‌ش پ‌یغه‌مبه‌ر فه‌رموویه‌تی : « اِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَجْرِيْ مِنْ اَبْنِ اٰدَمَ مَجْرٰی الدَّمِّ » واته‌ : شه‌یتان

وهك خوین به ناو له شی ئاده مزاددا دیت و دهچی • به کورتی نه فسی ئینسان بی ته زکیه و خاوین کردنه وه ناگا به پایه ی دلسۆزی ، بۆیه ش خوا فرموویه تی « والذین جاهدوا فینا لنه دینهم سبلنا » واته : ئه وانه ی له زینگای ئیمه دا تیکۆشاو ، زینگای خۆمانیان نیشان ئه دهین ، ههروه ها فرموویه تی : « قد افلح من زکّاه و قد خاب من دساها » واته : ئه وکه سه ی نه فسی خۆی خاوین بکاته وه ززگاری ئه بی و ئه وکه سه ی گومزای بکا ره نجی به خه سار ئه چی •

چواره میش به هۆی هاوژی یه تی و خوشه ویستی راستانی مه یدانی خواپه رستی وهك پیغه مبه ران و زبیه رانی دین • له سه ر ئه م بناغه یه یه خوا فرموویه تی : « یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقین » واته : ئه ی خاوه ن باوه ره کان له خوا بترسن و له گه ل راستان بن و ، پیغه مبه ریش فرموویه تی : « والذی نفسی بیده لا یؤمن أحدکم حتی اکون أحبّ الیه من ولده ووالده والناس اجمعین » واته : قه سه م به و خوایه ی گیانی من به دهستی ئه وه ، ئیمانی که ستان ته واو نابێ تا منی لا له منالی و له باوکی و له هه موو خه لک خوشه ویست تر نه بی •

جا که هاوژی یه تی پیاوچا کان له گه ل خوش ویستندا هاته دی و ئینسان زینگای ئه و پیاوچا کانه ی گرت ، دلی ئه بی به ئاوینه ی صیفات و ره وشتی ئه وکه سانه و به وجۆره که دلی ئه وان نوورانی بووه ، دلی ئه میش نوورانی ئه بی ، وه کو چۆن ئینسان ئه گه ر لای ئاگر دا دبیشی هه موو له شی گه رم دائه گیرسی یا لای ئینسانی زویر و په ست دبیشی خه م و مه ینه ت دای ئه گری و لای بۆن خوشی کا دبیشی بۆنی خوش ئه بی • له سه ر ئه م ئه ساسه یه پیغه مبه ر فرموویه تی : « ما صبّ الله فی صدری شیئاً الا صبّه فی صدر ابی بکر » واته : خوا هیچی نه رژاندو وه ته سنگی منه وه که نه یژاندیته سنگی ئه بووبه کریشه وه •

له سهر ئهم نهريته بوو هاوژيگاني پيغه مبهه به بهره که تي هاوژي يه تي
 پيغه مبهه وه دليان نووراني بوو ، تابعين به بهره که تي هاوژي يه تي
 هاوژيگاني پيغه مبهه وه دليان زووي کرده خوا و پاکی و ساغی و بی گهردي
 له دلياندا جي گیر بوو .

له سهر ئه وهش که خوي تهعلا خوي خاوهن ئيرادهيه و (يَخْتَصُّ
 بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ) چهنده که سي له ياراني پيغه مبهه له ناو ئهواني ترياندا
 سه رکه وتووتر بوون و له ناو کومه لي ياراندا دهر که وتن و که ساني تريش
 سووديان له مان وهر گرت . بوئموونه هزره تي ئه بووبه کر شيوه ي يادي
 په نامه کی و دامه زراني دل و به ندایه تي ساغی له دلدا دامه زرا . سه لماني
 فارسي يش له هزره تي ئه بووبه کره وه ئه مه ي بو مایه وه . ئيمام قاسمي کوزي
 موحه ممه دي کوزي ئه بووبه کریش له وه وه . ههروه ها بایه زیدی به سظامي يش
 له ئيمام جه غه ري صادق وه ئيستيفاده ي نوور و بهره که تي کرد .

بوچی ناوی تهريقه ت له ناو ئه صحابه و تابعيندا نه بوو ؟

له زهماني هزره تا نوورو بهره که تي هاوژي يه تي پيغه مبهه دروودي
 خوي له سهر بي ، ئه وهنده فراوان و عاله مگیر بوو ، حيسابي نه ئه کرا .
 هه روا له زهماني تابعينيشدا هه رچه ند ئه و شيوه پيشووه نه مابوو ، به لام
 پاشماوه ي نووري بهره که تي زهماني پيغه مبهه هيشتا گه لي زور بوو و
 مه جالي ئه وه نه بوو که سي به تاييه تي مه شهوور بي به مورشيد و موره بي .
 به لام له سه ده ي پاشه وه دا که ساني نه زان و بي ئاگا له خوا و دنيا په رست
 ئه وهنده زور بوون پياواني راسته قينه وهك ئه ستيره ي شهوي تاريك
 ديار يان ئه دا و به يه که يه که ئه ژمي ران ، بو يه يه که يه که ئه و که سانه ي
 به هاوژي يه تي پياوه به رزه کاني وهك خوله فاي راشيدين و ئه صحابه و

تایعین پهروهرده بووبوون که ناریان گرت و له نه هلی فساد و خراپه و
 بی ناگایی دوور که و تنه وه • نه واننه ش که نه یانویست بچنه سهر زه وشت و
 خووی نه وان دهوری نه وانیان نه دا و له وان خر نه بوونه وه و له سهر زه وشتی
 نه وان دهستیان نه کرد به عیادمت و تاین پهروهری و زوهد و خه لومت و
 پاک کردنه وهی نه فس له زه ذیله و خراپه و وهر گرتنی خوور زه وشتی پاک و
 بهرز که پیی نه وتری غهزای گه وره (الجهاد الأكبر) که غهزای نه فسه •
 نه م که سانه نه بوون به پیشه ننگ و پیشه وای موسولمانان و دیاره ههریه کی
 له مانه زئی و شوینیکی تایه تی بو خووی وهر نه گرت •

بوونموونه نه م نادابهی که نه مرّو مه شهووره به ته ریکه تی نه قشبه ندی ،
 وهختی خووی له سهرده می حه زره تی نه بووبه کری صیددیقه وه خواوی لی
 رازی بی تا زه مانی شیخ بایه زیدی به سظامی ناو نراوه به ته ریکه تی
 (صیددیقی یه) و ، له سهرده می شیخ بایه زیدی به سظامی بشه وه تا سهرده می
 خواجه عه بدولخالقی غه جده وانی ناو نراوه به ته ریکه تی (طه یفووری یه) و ،
 له سهرده می خواجه عه بدولخالقی شه وه تا سهرده می سه یید موحه ممه دی
 بوخارایی که مه شهووره به (شاهی نه قشبه ند) ناو نراوه به ته ریکه تی
 (خواجه گان) و ، له سهرده می نه ویشه وه تا سهرده می خواجه عوبه یدوللای
 نه حرار ناو نراوه به ته ریکه تی (نه قشبه ندی یه) ^(۱) و ، له سهرده می خواجه
 عوبه یدوللای نه حراریشه وه تا سهرده می سه یید نه حمه دی فارووقی
 سهره یندی ناو نراوه به ته ریکه تی (نه قشبه ندی یه نه حراری یه) و له

(۱) له بهر نه وه که صووره ت و صیفه تی که مالی حه قیقی که پیوه ندی ته و او و
 حوزووری دلّه به ته وه ججوهاتی پیر له دلی مریددا نه قشی به ستووه ،
 یا له بهر نه وه که ذیکری ناوی خودا له دلی مریددا دامه زراوه و نه قشی
 به ستووه ، یا له بهر نه وه که صووره تی پیر که ناو نه بری به صووره تی
 رابیطه له دلی مریددا دامه زراوه و به هوئی ئیستیمداد له رّوحانیه تی پیره وه
 پیوه ندی مرید گه یشته وه به پایه .

سهردهمی ئیسامی زه بیانی شه وه که هه موو ئه ولیا هاوده ننگن له وه دا که تازه که ره وه دی هه زاری دوو هه می هیجری به ناو نراوه به ته ریه ته تی (موجه دیدی به) و ئه م ناوه تا سهردهمی شاه مهظه ری مامۆستای شاه عه بدوللای دیله وی به رده وام بووه • له سهردهمی ئه ویشه وه به ته ریه ته تی (مهظه ری به) ناو بانگی دهر کردووه و ، له سهردهمی مه ولا نایشدا مه شهوور بووه به (خالیدی به) • به هه رحال ئیستا له ناو مه نسووبه کانی ئه م ته ریه ته دا ناوی (نه قشبه ندی به) باوه •

بوچی به ئه هلی ته صه ووف ئه لّین (ئه هلی ته صه ووف) ؟

پیر و زای جیاواز زۆره که وا بوچی (صوفیه) یا (اهلی تصوف) و ناو نراون • مه عقوولتری ئه و پیر و زایانه ئه وه به که هه ر له زه مانى پیغه مبه ره وه (دروودی خوای لی بی) به رگی زبری خوری یان له به ر کردووه که به عه ره بی پی ئه لّین (صوف) و نیسبه ت بو لای (صوف) ئه بی به (صوفی) و به کو مه له که ش ئه و ترئ (صوفیه) یا (اهلی تصوف) • حه سه نی به صری فه رموویه تی : « لقد ادركتُ سبعین بدریا کان لباسهم الصوف » واته : حه فتا که سم له ئه صحابه ی غه زای به در دیوه هه موو به رگی خوری یان له به ردا بوو • خوری یشیان بویه له به ر کردووه که گوئی یان به دنیا نه داوه و خه ریکی عیاده ت و طاعه ت بوون و له سووچی مزگه وته کانا کو بوونه ته وه وهك فه قیرانی ئه صحابه ی موهاجیرین که له مه که وه کوچیان کردبوو بو مه دینه و پی یان ئه وتن (اهلی صّفّة) و خوا له باره یانه وه فه رموویه تی : « للفقراء الذين أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ ، يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنَاءَ مِنَ التَّعْفُفِ ، تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ الْحَافًا » واته : (خیر بکهن) به وه هه ژارانیه له زئی خوادا زّیان لی بزاوه ، ناتوانن به ولاتا بگه زّین (نانئ بو خویان پهیدا بکهن) ، نه زان له به ر دهس پان

نه کردنه وه یان وائەزانێ دەوله مه ندن ، داوای هیچ یارمه تییهك له خهك ناكهن .

ئهوكه سانهی ئادهمیزاد له هاوژی یه تی یانه وه پێ نه گات

ئهوكه سهی كه بو دۆزینه وهی زێگای خوا په رستی راسته قینه وهك بیهی چاو وایه و بو په روه رده كرن وهك چرای تاریكه شه و وایه ، پێی ئه لێن (وهلی و مورشید) و (شیخی طه ریه ت) . وهلی كه سیكه به پێی توانا خواناس بێ به ذات و صیفات و ، له هه ر سێ پایه كهی (ته قوا) دا كه بریتین له پاکی له گومزایی كوفر و له چلكی گوناھی گه و ره و له پێوه ندی ناره واه به (ما سوی الله) غه یری خودا وه ، گه یشتیته پله یه کی به رز و واجب و سوننه ت به پێی ده سه لات به جی پێنی و خوی له حه رام و مه كروه و پیا ریزی و له ژیا نا بیر له خوا بكاته وه و به ناخی ئه م بیر کردنه وه دا چوو بی .

نیشانه ی وهلی ئه وه یه ئینسان به هاوژی یه تی کردنی دلی پێ ئه بی له متمانه و خاترجه مع ئه بی و له سه رمای دل ساردی له دین رزگاری ئه بی و به نه شه ی خواناسین دلشاد ئه بی و له پێوه ندی رۆچوون به پیری نامه به ستدا ئازاد ئه بی . زادی زێکی و راستی و ئیستیقامه ت و به رده وامییادی حق وهر ئه گری و له سه ر پێره وی لی کردنی شه ریعه ت پایه دار ئه بی .

ئادابی پێره وانی ته ریه تی نه قشبه ندی

وهك باس مان کرد هه موو ته ریه ته کان بریتین له زێگای فه رمان به داریی خوا به ساغی و دلسۆزی . كه واته خه ريك بوون به ته ریه ته وه له راستیدا خه ريك بوونه به راستی به ئادابی شه ریعه ته وه .

ئادابی مرید له ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندیشدا ، وهك له ته‌ریقه‌ته‌کانی‌تردا
 بریتی‌یه له پیژده‌وی‌کردنی‌کیتاب و سوننه‌ت و ، خو‌پاراستن له هه‌موو
 بیدعه‌ت و گوم‌راهی و گونا‌هباری‌یهك و ، به‌رده‌وام‌بوون له به‌جی‌هینانی
 فهرز و سوننه‌ت و قورئان خو‌یندن و سه‌له‌وات‌دانا له پیغه‌مبه‌ر دروودی
 خوی لی بی و ، بیر‌کردنه‌وه له خوا‌وه‌ند و پاراستنی‌دهست و دم و پی و
 چاو و گو‌ی و زوبان و هه‌موو نه‌ندامانی‌له‌ش له هه‌موو جینایه‌ت و
 هه‌رامیك و ، پاراستنی‌دل له ئاره‌زووبازی‌به‌لكو له یادی‌غه‌یری‌خوا و ،
 تازه‌کردنه‌وه‌ی‌دهست‌نو‌یژ بو هه‌موو نو‌یژه‌کان و ، پشت‌گو‌ی نه‌خستنی
 نو‌یژی‌جه‌ماعه‌ت و جومعه و ، خو‌شتنی‌هه‌موو ژۆژی‌کی‌جومعه و ،
 به‌جی‌هینانی‌نو‌یژی‌ئیشراق و نو‌یژی‌چیشته‌نگا و نو‌یژی‌ته‌راویح و
 (صلو‌ة‌التسبیح) و نو‌یژی‌(أو‌ابین) و ، ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی‌ئیوانی
 به‌ره‌به‌یان و خو‌رکه‌وتن و ئیوانی‌نو‌یژی‌شیوان و نو‌یژی‌خه‌وتنان به
 یاد‌کردنه‌وه‌ی‌خوا و فه‌رمان‌به‌رداری لی‌کردنی ، ئه‌مه هه‌مووی‌سه‌ره‌زای
 سوننه‌ته‌کانی‌پیش و پاش‌نو‌یژ .

هه‌روه‌ها‌خو‌یندن‌سو‌وره‌تی (ته‌باره‌ك) له هه‌موو شه‌وی‌كدا و ،
 به‌رده‌وامی‌ده‌سنو‌یژ و ، نو‌وستن به‌ده‌سنو‌یژه‌وه و ، مو‌حاسه‌به‌ی‌نه‌فس
 له‌سه‌ر هه‌موو كرده‌وه‌یه‌کی‌ئاشكرا و په‌نامه‌کی و ، مو‌راقبه‌ی‌حه‌ق له
 خه‌لو‌ه‌ت و جه‌لو‌ه‌تا و ، تی‌كو‌شان بو ئه‌وه له هه‌موو گو‌فتار و ژه‌فتاری‌كا
 به‌جی‌هینانی‌فه‌رمانی‌خوا مه‌به‌ست بی .

له‌سه‌ر مریدیش‌پی‌ویسته ، وهك له‌سه‌ر هه‌ر مو‌سو‌لما‌ئی‌کی‌تر پی‌ویسته
 فی‌ری هه‌موو باوه‌ژ و خو‌كمی‌کی‌شه‌رعی‌بی و هه‌موو عیاده‌تیك بزانی ،
 ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر بتوانی‌فی‌ری ئه‌حكامی‌مو‌عامه‌لاتیش بی . ئه‌گه‌ر
 خو‌ینده‌واریش بوو ، به‌پی‌توانا‌خه‌ری‌کی‌عو‌لوومی‌دینی‌بی وهك ته‌فسیر و
 ه‌دیث و عه‌قايد و شه‌رع و کتییی‌به‌سوودی‌تری‌دینی . به‌تایبه‌تی له کاتی‌كا

که له مورشید بږابڼ موتالای په کی له م چوار کتیبه بکا (احیاء علوم الدین) ی
 ئیمامی غه زالی ، (قوت القلوب) ی ئه بو و طالیبی مه ککی ، (الرسالة) ی
 قوشه پری ، (عوارف المعارف) ی سوهره وه ردی ، بو ئه وهی له زڼ و
 شوینی ئه ولیا دوور نه که و یته وه .

په کیکی تر له ئه ر که کانی سه رشانی مرید ئه و دپه که و له غه پری کاتی
 وه عظ و ئیرشاددا یا به ته نیا خه ریکی ذیکر و یادی خوا و تاعه ت کردن بی یا
 له ناو کو مه لی مه لایانی خواناسدا بی یا له گه ل ئه هلی دلدا را بو پری و به
 بی نا چاری له گه ل که سانی وا را نه بو پری که ئه هلی غه فله ت و گونا هباری بن ،
 به تاییه تی ئه وانه ی که بیر و باوه زیان خراپه . هه روه ها ئه بی له هه ر
 کرداریکی وا دوور که و یته وه که بو نی زیا و ناساغی لی بی . قسه و خواردن و
 نووستنی ئه و نده ی پیویست بی . موجه له به پی پیویست بکا به خووی
 خووی و دهر و ناوی له گه ل خه لک وه ک یه ک بی . دمه دهم له گه ل که سانی
 نه فام و بی عه قل نه کا . هه و ل بدا بو ئه وه که تیکه لی کردار و زه و شتی خراپی
 وه ک فیز و حه ز له ناو بانگ و دهر که وتن و به خیلی و هیوای دوور و دریژی
 نارمه وا نه بی . خووی به زل و خه لک به بی بایه خ نه زانی . سه عدیی شیرازی
 ئه لی :

مرا پیر دانای مرشد شهاب
 دو اندرز فرمود بر روی آب
 یکی آنکه با خویش خودبین مباش
 دگر آنکه با غیر بدبین مباش

واته : زڼ پيشاندهر و پیری زانام شیخ شه هابی سوهره وه ردی ، کاتی
 که به سه ر ئاوی ده جله وه بووین ، دوو ئاموژ گاریی کردم ، په که م ئه وه که
 له گه ل خو مده خو مم لا چاک نه بی و دوو هه میش ئه وه که له گه ل خه لکدا
 خه لکم لا خراپ نه بی .

هه روا ئه بئى تا پئى بگرئ هه ول بدا بو چاك كردنى تيوانى موسولمانان و
خزمهت كردنى ئه وانەى پئويستيان به يارمه تى به .

ئادابى مرید له گه‌ل مورشیده كه‌یدا

ئادابى مرید له گه‌ل مورشیده كه‌یدا بریتى به له چه‌ند شتىك . به كه‌م :
ئه‌وه كه به دل و زمان حورمه‌تى بگرئ و قه‌درى بزانی ، به لام به مه‌رجئ له
زاده‌ى ئیعتیدال ده‌رنه‌چئ و نه‌گاته پله‌یه‌ك كه پئچه‌وانه‌ى شه‌رع بئ ،
بۆنموونه به‌جۆرئ له‌به‌رى هه‌لسیته‌وه بگاته زاده‌ى زوكووع و سوجوود ،
هه‌روه‌ها وانە‌زانئ ئه‌و مورشیده‌ى ئاگای له شتى غه‌یبى هه‌یه یاخود
بئخواستى خوای گه‌وره شتىكى پئ ئه‌كرئ .

دووهم : ئه‌وه كه به‌گویره‌ى توانا مورشیده‌كه‌ى خۆى خوش بویت و
تئى بكۆشى بۆ زیادبوونى خوشه‌ویستى ئه‌و له دلیا . سیه‌هم : له هیچ کاریكا
خه‌یانه‌تى له‌گه‌ل نه‌كا . چواره‌م : زه‌خنه له كردار و كرده‌وه‌كانى شیخه‌كه‌ى
نه‌گرئ و ، ئه‌گه‌ر شیخ کاریكى كرد كه به‌دیمه‌ن لای ئه‌و نازه‌وا بوو ، مادم
بۆ ئه‌وه بشئ كه ته‌ئویلى بكا ، بۆى ته‌ئویل بكا . ئه‌گه‌ر بۆئه‌وه‌ش نه‌ئه‌شیا
كه ته‌ئویلى بكا ، خۆى به وه‌سوه‌سه و خه‌یالاته‌وه نه‌هیلته‌وه و پرسىارى
رازى ئه‌و كرداره یا ئه‌و گوفتاره‌ى لئ بكا بۆئه‌وه‌ى راستى بۆ ده‌ركه‌وئ .

پینجه‌م : هه‌ر حاله‌تیکى لئ زوو بدا له خزمه‌تى شیخه‌كه‌یدا به‌یانى بكا .
شه‌شه‌م : له ئیشى ئیراده‌ت و سولووكدا به‌راستى مرید بئ و وه‌ختى خۆى
به‌فیرۆ له‌کیس نه‌دا . هه‌وته‌م : شیخه‌كه‌ى هه‌ر فرمائیکى پئ سپارد بئ ته‌فره
جئ به‌جئى بكا ، به‌لام له هه‌موو شتىكا شوینى نه‌كه‌وئ ، به‌لكو ته‌نها له‌و
شتانه‌دا كه شایانى شان و شوین و پایه‌یه‌تى . هه‌شته‌م : ئه‌گه‌ر كه‌سى

پرسیاریکی له شیخه که ی کرد ، ئەم له خۆیه وه خۆی تی هه لئه قورتینی و دهست نه کا به وه لام دانه وهی ئەو که سه .

تۆ ههم : ئاگاداریی ئەدهب بکا له خزمه تی شیخه کیدا . بۆ نسوونه له خۆیه وه نه دوێ و قسه ی زۆر نه کا و قاقا نه کا له مه جلیسیا و که قسه یه کی له خزمه تیا کرد زیاد له پێویست دهنگ بهرز نه کاته وه و کاتی قسه کردن بزانی . دههم : ههر رازیکی مورشیده که ی کهوته لای بلاوی نه کاته وه و قسه ی شیخه که ی لای ئەو که سانه نه گیریتته وه که عقیان پی ناشکی و له هه موو شتی ناگهن .

یازدههم : شیخی بۆ ئەوه بوێ که له دیا نه تدا سوودی لی وه ربگری و بیکا به هۆی ژوون بوونه وهی دل و دهروونی و ئومیدی سوود و ددسکه وتی دنیایی نه بی . دوازدههم : باوه ژ و متسانه ی دلی بیهستی به مورشیده که یه وه و وه کو خزمه تکاریکی ساغ و دلسۆز ئاماده بی بۆ گوێ بۆ شل کردنی . سیازدههم : له گه ل پێوه ند و کهس و کاری مورشیده که ی و به لکو له گه ل مریده کانیشی به ئەدهب بی .

هۆیه کانی گه یشتن به خوا لای نه قشبه ندی یه کان

هۆیه کانی گه یشتن به خوا لای نه قشبه ندی یه کان چوارن . یه کهم : هاوژی یه تی مورشیدی کامیل و موکه میل له گه ل خۆشه ویستی و راگرتنی ئەدهبدا . ئەم هاوژی یه تی یه ئەوه یه مرید تا له توانایدا بی له گه ل مورشید بی و له زه وشت و کرداری بهرزی که لک وه ربگری و ئەدهبی ئەو بکا به سه رمه شق بۆ خۆی و وه ک مردووی بهردهستی مردووشۆر وابی لایدا له ژووی گوێ زایه لی و فهرمانبهرداری یه وه . له م صووره ته دا مرید ئەبی به ئاوینه ی وینه وه ربگری ذاتی مورشید وه ک چۆن ئەصحابه کانی پیغه مبه ر

دروودی خوای لی بی به بهره که تی هاوژی یه تی نه و دلیان نوورانی بووه و بوون به مهظه ری عولوومی زه بیانی به جوژی که قاییلی باس کردن نی به •

دووهم : زایطه ی مورشید که بریتی به له به ستنه وه ی دل به مورشیده وه • نه مهیش دوو جوړه • مه شهووره که یان نه وه یه مرید له پاش ده ست نوژر گرتن ژوو به قیله دابنیشی و چاو به یه کا بنی و به خه یال و ابزانن مورشیده که ی له به رده میا ژوو به ژووی نه م دانیشته وو و، ژوخی پر نه نواری حه زرت (د) له ناو دلی یا له سه ر سینه ی مورشیده که ی دابنی و بزیری نه وه بدا که هه میشه نوور و به ره که ت له لای ذاتی خواوه دیتته خوار بو سه ر فه خری عالم که وا له ناو دلی یا له سه ر سینه ی مورشیده که یدا و له حه زرت یشه وه دائه په ژی بو ناو دلی مورشیده که ی و له وی یشه وه وه کو ئاوی پلووسک دائه په ژی بو سه ر دلی خو ی و ، دهوام بکا له سه ر نه م جوړه فکر و بیر کردنه وه یه تا هه ست نه کا دلی نوورانی بووه و ، چهن دی له توانادا بیی له سه ر نه م پیوه ندی به به شدار بی به ته مای هاتنی به ره که ت •

نامه شهووره که یشیان نه وه یه که صووره تی مورشیده که ی له ناو سینه ی خو یا دابنی و ژوخی فه خری عالمیش (د) له ناو دلی مورشیده که یدا قه رار بدا • جا به شیوه ی پیشوو مولا حه ظه ی به رده وامبی هاتنه خواره وه ی به ره که ت بکا له لاین حه زرتی حه ق ته علاوه بو سه ر ژوخی حه زرت (د) و له ویشه وه بو ناو دلی مورشیده که ی و له دلی مورشیده که یشه وه یته خواره وه بو دلی خو ی که مرید و خاکساری نه وه •

به لکه له سه ر زاستی نه ده بی یه که م و دووهم یه غنی هاوژی یه تی مورشید و زایطه ی قه لبی مه عنه وی نه وه یه که خوای گه وره فه رموویه تی : « یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و کونوا مع الصادقین » واته : موسولمانینه خو تان له فه رمان به رداری نه کردنی خوا زا گرن و له گه ل زاستان بن • بوونیش

[illegible]

دوو ههم فەرمان دانه به و خیطابه که له (ته حیات) دا له گه‌ل هه زره تدا
 نه کری دروودی خوی له سه ر بی که نوێژ که ره ئه‌لی : « أَلْسَلامَ عَلَیکَ اَیْها
 النبی ورحمة الله وبرکاته » • ئەم خیطابه که به‌لگه‌ی دروستی حازر کردنی
 زۆحانیه‌تی پیغه‌مبه‌ره (د) له کاتی نوێژدا ، ئه‌بی به به‌لگه‌ی ئه‌وه که وا
 حازر کردنی ئه‌و زۆحانیه‌تانه‌ش دروسته که سوودیان لی وهر ئه‌گیری •

هۆی سییه می گه یشتن به خوا ذیکری په نامه کی یه • ذکر ی په نامه کی
دوو جوړه • یه که م هیڼانی ناوی جه لاله یه که (الله) یه به زوبانی دل • ئەم جوړه
ذیکره به (معنعن) له مپه ژی ئەولیا مور شیده کانه وه رۆشتو وه تا ئەگاته
حه زره تی ئەبوو به کړی صید دیق •

ئادابی ئەم دیکرە ئەمەیه که مرید دەسنوێژ بگری و بزواته شوینیکی
خەلۆمت و پەنامەکی یەوہ دوو زکات سوننەتی دەسنوێژ بکات ، جا زوو بە
قیلە دا بنیشی بیست و پینج جار ئیستیغفار بکات و بلی (أستغفر الله ..
استغفر الله) • بە دڵ بە راستی ، داوای لی بووردن و چاوپۆشی لە خواي
گەورە بکا بۆ گوناھەکانی • پاش ئەمە چەند دەقیقە یەک تەصەووری مردنی

خۆی بکا و وابزانئ ئەوکاتە مردوو و پرسبیاری قیامەتی لئ ئەکەن ، واتە
وابزانئ لە قەبردا یە و مەلایکە پرسبیاری لئ ئەکەن . پاش ئەمانە فاتیحە
لە گەل سوورەتی ئیخلاص (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) بخوینئ و خیرەکیان
بەدیاری زەوانە بکا بۆ حەزرەتی فەخری عالەم (دروودی خوا ی لەسەر بئ) و
بۆ پیغەمبەرەکانی تر و ئەولیا و صالحان و بەتایبەتی زنجیرە ی طەرپەتی
نەقشەندی و لەناو ئەمانەدا ناوی حەزرەتی ئەبووبەکر و غەوثنی گەیلانی و
مەولانا خالیدی نەقشەندی و مورشیدەکی خۆی بەتایبەتی دیاری بکا .

پاش ئەوە کەمیک رابپطە ی مورشیدەکی بکات و داوا ی یارمەتی لئ
بکات بۆ فوتووخی رۆحی خۆی ، ئەمجار چاو بنئ بەیەکدا و زوبانی لە
ئاسمانە ی دەمی توند بکات و لیوی بنووقینئ و بە خەیاڵ وشە ی پیروزی
(الله) بەسەر دایدا یینئ وەک بایی بە دل ئەلئیت (الله) و لەکاتی ئەم ذیکرەدا تا
ئەتوانئ سەرنجی ئەوە بەدات کە رۆوی هەر لە خوا یە و زەزامەندی ئەوی
ئەوی و ئەوی مەبەستە « أَللّهُمَّ أَنْتَ مَقْصُودِي وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي » .
ئەیشبئ لەکاتی ئەم ذیکر کردنەدا هەمیشە چاوەروانی هاتنە خوا رەوہ ی
بەرە کەت بکا لە ذاتی خواوە بۆ ناودلی . ئەبئ هەناسەیش نەدا تا تەنگەنەفەس
ئەبئ ، ئەوجار هەناسە یە کە بدا و هەموو کاتی بەپیی توانا لەسەر ئەم ذیکرە
بەردەوام بئ تا دلی نوورانئ ئەبئ و بە بئ ئیختیاری خۆی ، یادی خوا
ئەکاتەوہ .

پاش ئەوە کە دلی کەوتە ذیکر کردن ، ئەم ذیکرە بگۆزیتەوہ بۆ ناو
لەطیفە ی (رۆح) کەوا لە ژێر گۆی مەمکی راستیدا . کە ئەویش ذاکیر بوو
بیگۆزیتەوہ بۆ ذیکری (خەفی) کە لە لای راستی سینەوہ یە ، جا بیگۆزیتەوہ
بۆ ذیکری لەطیفە ی (ئەخفا) کە وا لە ناو راستی سینەدا ، جا بیگۆزیتەوہ
بۆ ذیکری لەطیفە ی (نەفس) کە وا لە دەماغدا . کە ئەو لەطیفە یەش کەوتە
ذیکر کردن ئەمجارە پایە ی (سلطان الاذکار) دیتە پیشەوہ کە بریتی یە لەوہ

هه رچی ئەندامانی لەش هه یه مونه ووه ر ئەبن و ئەکه و نه زیکر کردن .

ئەبی ییشزانین که ئەم پینج له طیفه ی به یانسان کردن که له طیفه ی قه لب و رۆح و سیرز و خه فی و ئەخفان ، له عاله می ئەمرن که خوای ته عالا به ئەمری (کُنْ فیکون) دروستی کردوون له گه ل له طایفی عاله می خه لق که له طیفه ی نه فس و چوار زه گه زه که (العناصر الاربعة) ن . ئەم پینج له طیفه یه ماددین و ماده م له طیفه ی نه فس نوورانى بوو ، ئەم له طایفی چوار زه گه زیشه نوورانى ئەبن .

جووری دوو هه می زیکری په نامه کی زیکری (نه فی و ئیثبات) ه به که لیمه ی (لا اله الا الله) . ئەم زیکره ش هه روه ک زیکری یه که م ئەولیا به (معن) زیوایه تیان کردووه تا ئەگاته هه زره تی ئەبوو به کرى صیددیق خوای لی زازی بی .

ئادابی ئەم زیکره ش ئەوه یه که شه خصی زیکر که ر ده ست نوێژ بگریت و دوو زکات نوێژی سوننه تی ده ست نوێژ بکات ، جا زووه و قیبه دابنیشی و زوبانی بلکینی به ئاسانه ی ده میه وه و دانی به دانیه وه و لیوی به لیویه وه و هه ناسه هه لیکیشی له ژیر ناو که وه له گه ل خه یالی له فظی (لا) تا ئەگاته ئاخری ده ماغ و له ده ماغه وه له فظی (اله) زاکیشی تا سه رشانی راست و له سه رشانه وه له فظی (الا الله) به دلایا به یینی و له گه ل ئەم مولا حه ظانه دا هه میشه پیویسته یه کیه تی ذاتی خوا له دلایا زابگری . جار جارش له ماوه ی ئەم زیکره دا به دل بلی : « أَللّهُمَّ أَنْتَ مقصودی و رضاك مطلوبی » . پیویستیشه له گه ل ئەم زیکره دا چاوه زوانی هاته خواره وه ی زحمه ت و به ره که ت بی له ذاتی خواوه .

هوی چواره می به خوا گه یشتن (ته وه ججو ه) و (موراقه به) یه . ته وه ججو ه و موراقه به بریتی یه له وه که مرید هه میشه مه عنای ئیسی ذات

له دليدا ژاښکړی و به هيچ جوړی له خوا بې ئاگا نه بې . جا که حالی گه ښته
ئهم پله يه سهره تاي (فه نا) ی بؤ په يدا ئه بې .

ئهم ئادابانه ی به يانمان کړدن ، ئه بې هه موويان له ژير سييهری
مورشیدی ته و او و ته و او که ردا جي به جي بکړين . به قه طعی مه يدانی ئه وه
نه دراوه ئاده ميزاد له خوږه وه به بې مورشيد ده ست بکا به مورا قه به و ديکر و
ئادابه کانی تری طه ريقه ت .

به لگهی شهرعی بؤ ئهم ديکری په نامه کی په له قور ئاندا زوره وه کو
ئايه تی « واذکُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ » واته : له دلی خو تا يادی خوا بکه و
ناوی بهينه ، يا « ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَ خِيفَةً » واته : بؤ پارانه وه و
له ترسانا بانگ که نه خوا وه ند ، هه روا وهك حه ديشی قودسی که ئه فه رمویت :
« اَنَا عِنْدَ حُسْنِ ظَنِّ عَبْدِ بِي و اَنَا مَعَهُ اِذَا ذَكَرَنِي ، فَاِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ
ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي ، و اِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَأٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَأٍ خَيْرٍ مِنْهُ » واته
من به گوږه ی گومانی چاکی به نده مم به خو م . من له گه لیمی ئه گهر يادم
بکاته وه . ئه گهر له دلی خو يدا يادم بکاته وه ، منیش له دلی خو م دا يادی
ئه که مه وه . ئه گهر له ناو کو مه ليکيشدا يادم بکاته وه ، له کو مه ليکی
چاکتر دا يادی ئه که مه وه . هه روه ها وهك فه رمووده ی پيغه مبه ر که
فه رموويه تی : « خَيْرُ الذِّكْرِ الْخَفِيُّ و خَيْرُ الرِّزْقِ مَا يَكْفِي » واته : چاکترين
يادی خوا ياديه تی به نه ينی . چاکترين ژوژی یش ئه و ژوژی په يه ئه وه نده ی
پيوستی ئاده مزاد بې . راسته که شی مه به ست له ناو بردنی خوا به زمان
ژوون کړدنه وه ی دلّه ، که واته ناو بردنی خوا به دل جيگهی ئيعتباره .

ئيمامی نه وه وی له (الأذکار) دا فه رموويه تی : ديکر به دل و به زوبان
ئه بې . باشتريش ئه وه يه به هه ردوکیان بې پيکه وه . ئه گهر هه ر له سه ر
به کيکیان کورتي هه لینا ئه وه ديکری به دل خیری ژورتره و گه وره تره .

شیوہی خہ تم لہ طہریقہ تی نہ قشبہ ندیدا

خہ تسی خواجہ عہ بدولخالقی غہ جدہ وانی بہ مجورہ یہ :

(۲۵) جار (استغفر اللہ)، رابیطہ ی مورشید، (۷) جار سوورہ تی (فاتحہ)،
(۱۰۰) جار صہ لآوات بہ وتنی (اللہم صلّ علی سیدنا محمد وعلی آلہ وصحبہ
وسلّم) ، (۷) جار سوورہ تی (الم نشرح) ، (۷) جار سوورہ تی (اخلاص) ،
(۱۰۰۱) جار سوورہ تی (فاتحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لآوات •

خہ تسی خواجہ گانیش بہ مجورہ یہ :

(۷) جار سوورہ تی (فاتحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لآوات ، (۷۹) جار
سوورہ تی (الم نشرح) ، (۱۰۰۰) جار سوورہ تی (اخلاص) ، (۷) جار
سوورہ تی (فاتحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لآوات •

خہ تسی شاہی نہ قشبہ ندیش بہ مجورہ یہ :

(۱۵) جار (استغفر اللہ) ، رابیطہ ی مورشید ، (۱۰۰) جار صہ لآوات ،
(۵۰۰) جار (یا خفیّ الألطاف أدركنی بطفک الخفی) ، (۱۰۰) جار
صہ لآوات •

خہ تسی خواجہ باقی باللہ یش بہ مجورہ یہ :

(۱۵) جار (استغفر اللہ) ، رابیطہ ی مورشید ، (۷) جار سوورہ تی
(فاتحہ) ، (۱۰۰) جار (صہ لآوات) ، (۵۰۰) جار (یا باقی أنت الباقي) ، (۷)
جار سوورہ تی (فاتحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لآوات •

خہ تسی ئیمامی زہ بیانیش بہ مجورہ یہ :

(۱۵) جار (استغفر اللہ) ، رابیطہ ی مورشید ، (۷) جار سوورہ تی
(فاتحہ) ، (۱۰۰) جار صہ لآوات ، (۵۰۰) جار (لا حول ولا قوۃ الا

بِاللّٰهِ) ، (۱۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی شیخ موحه ممد مه عصومی موجه ددی یش به مجورهیه :

(۱۵) جار (استغفر الله) ، زایطه ، (۱۰۰) جار سه لآوات ، (۵۰۰) جار
(لا اله الا انت سبحانك انی كنت من الظالمین) ، (۱۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی شیخ موحه ممد صاحبی برای مه ولانایش به مجورهیه :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، زایطه ، (۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰)
جار سه لآوات ، (۹۹) جار (عسی ان یبعثک ربّکَ مقاما محمودا) ، (۷)
جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی هه ندی ئه ولیایش به مجورهیه :

(۲۷) جار (استغفر الله) ، زایطه ی مورشید ، (۱۰۰) جار (عالم
الغیب والشهادة الکبیر المتعال) ، (۱۰۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی هه ندی ئه ولیای تریش به مجورهیه :

(۲۵) جار (استغفر الله) ، زایطه ی مورشید ، (۷) جار
سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لآوات ، (۸۱) جار ئایه تی (ومن یتق
الله یجعل له مخرجاً ویرزقه من حیث لا یحتسب) ، ومن یتوکل علی الله
فهو حسبه ، ان الله بالغ امره ، قد جعل الله لكل شیء قدراً) ،
(۷) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱۰۰) جار سه لآوات •

خه تمی بچو وکی خواجه گانیش به مجورهیه :

(۳) جار (استغفر الله) ، (۱) جار سووره تی (فاتحه) ، (۳) جار سووره تی
(اخلاص) ، (۱) جار سووره تی (فاتحه) ، (۱) جار سه لآوات •

پاش خەتمیش عەشەرە يەك قورئانی پىرۆز ئەخوینىرى و (۳) جار
سەلاوات بەدیاری ئەنیرى بۆ زۆحى پىغەمبەر (د) و پىغەمبەرانى تر و
هەموو ئوممەتى پىغەمبەر بەتایىهەتى خولەفای راشیدین و ئەصحابەکانى تر و
ئالى پىغەمبەر و هەموو موسولمانان و بەمجۆره خەتم دوایی دى •

نامه‌کافی مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی

مهولانا يه کي له بنووسه چاکه کان بووه . نامه کاني که بـؤ خهليفه و مه نسووب و دؤستان و گه وره گهوراني ولاتي ناردوون نسوونه ي دارشتن و پوختي و ته و جواني واتان . مهولانا له م جؤره نامانه ي زؤر بووه ، گه ليکيان کوکراونه ته وه و دياره گه ليکيشيان فه وتاون . وا ئيمه ليړه دا ئه وه نده ي بهر ده ستمان که وتبي له و نامانه ي ئه ياننو وسينه وه .

نامه ي يه گم

بؤ يه کي له گه وره پياواني نووسيوه له وه لامي نامه ي ئه ودا

بسمه سبحانه .

اميد گاهه ، داعيان پناهه ! در اين وقت ادهم خامهء مشکين ختامه را در عرصهء نامهء رافت علامه ، سرگرم ميادين تبیان دم سړدي و بي وفائي اين فدوي نشان فرموده بودند ، رسيد . سوادش سرمهء ديدهء فوآد ، و بياضش صيقل آينهء مراد گرديد .

قبله گاهه ! بحقوق تملك ذره پروري ، و بظل ظليل سايه گستري آن گوهر درج شاهوري ، و آن اختر رخشندهء برج مهتری قسم ، که تمام مضمون اين مقال شامل حال اين کمترین خالص البال است :

تا دامن کفن نکشم زیر پای خاک
باور مکن که دست ز دامن بدارمت

و طوطی لسان حال بشکر شکنی این دو بیت (کمال) حلو المزاج است :

جانا من ار بعرض رسانم سریر فضل
مملوک آن جنابم و مسکین آن درم
گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
این مهر بر که بندم و آن دل گجا برم

و عذر خواهی زمان ماضی ، بی ادبی و زبان درازی بود .

زان سان گناه مااست نباشد زبان عذر
زانجا که لطف تست تو خود عذر ما بخواه

و بعد از این ان شاء الله بنوشتن عریضها خواهم پرداخت ، و کرام
الکاتبین را از صریر خامه به تنگنای حیرت خواهم انداخت . والسلام .

نامه‌ی دوه‌م

بۆ یه‌کێ له خاوه‌ن‌پایه‌کانی بابان

امیدگاها ! چون مدهء متمادی محرومی دیدار ، و دوری خدمت آن
ملاطفت آثار ، چون زلف مهوشان گل رخسار ، و پیچ و تاب کاکل نوخطان
عنبر نثار ، متداول ، و لاله‌سان داغ حسرت جدائی را بر دل اندوه منزل
محرومان نهاده‌است ، ازان جهت پیوسته نرگس‌وش دیده‌نم دیده بر شاهراه
انتظار گشاده ، بلکه بتقریب بفحوای (المراسلة نصف المواصله) خود را
تذکار خاطر مهر اشتهار نماید .

بیمن هبوب نسیم مرحمت ربانی ، و مساعدهء اقبال و سعادت نواب

عظیم الشانی ، و ثالثاً بمیامن انفاس آن فریدهء عمان رافت و مهربانی ، همگی در لباس صحت ، و سوای حرمان خدمت ، در هیچ باب انکداری روی نداده .

امید با واردین گاهی بارسال احوال ، فرح بخش قلوب محرومان حضور شوند .

الأمر منكم ، والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیّهم

بۆ مه‌لا موحهممهدی ئیمام

برادر عزیزم ، ملا محمد امام ! مورد عنایت ایزد علام باشند . کاغذ بوفق طلب شما روانه شد ، و کاغذ سفید که دارند به کاک محمود حواله ، و کتاب (فتح المبین) را هر قدر که نوشته‌اند برای این مسکین روانه نمایند که ضرورت باستعمالش داریم . و ده غروش پول دوستی را روانه نمودیم بمعرفت ملا محمود مترجم اورا به تخم پیاز داده روانه نمایند .

اگر جای نشستن میبود البته شمارا در خدمت ملا محمود باینجا میطلبیدم . اما شما بهر طرف که تقاضای انتقال باشد مأذونند . واستادی و کاک مصطفی از حقیر بحسن سلوک مأمورند . عمر بیگ مردی فهمیم و متأدب است ، و اخلاص نسبت باین مسکین هم دارد . اورا بیگانه ندانند ، و دو کلمه را بایشان هم نوشته‌ایم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چوارهم

بۆ برادره‌ریکی نه‌خۆش که وتووی نووسیوه

تنت بناز طیبیان نیازمند مباد
وجود نازکت آزرده‌ء گزند مباد
سلامت همه آفاق در سلامت تست
به هیچ عارضه شخصی تو دردمند مباد

در این وقت مسموع گردید که خدا ناخواسته کمتر عارضهء بمزاج و هاج
کثیر الابتهاج آن دره‌ء التاج راه یافته . خدا شاهد حال و آگاه ما فی البال
و خیر صدق مقال است از تاریخی که این خبر موخش اثر بگوش این یک
جهتی مظهر رسیده ، شب و روز علی‌الدوام دست دعا بدرگاه قادر لاینام
برداشته ، سلامتی ذات مستجمع الحسنات آن برادر نیکو علامات مسألت
مینماید ، که ان شاء الله عن قریب از خزانه غیبیه شفای شافی و دوی کافی
بآن برادر از تن زیاده‌تر با جان برابر کرامت فرماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پینجه‌م

بۆ حوسه‌ین چاوه‌ش

حق سبحانه و تعالی ذات برادر دینی حسین چاوش را از شر مکاید
محفوظ دارد . عالی جناب اخوی ملا محمد مردیست اهل علم
و صلاح ، و دوستی با این مسکین دارد . هرچند در عالم رفع ضرر
و طلب منافع چشم داشت و مراعات مومی الیه نمایند گویا با ما نموده‌اند ،

ایزد بیچون (تعالی شأنه) عاقبت را بعافیت گرداناد • والسلام •
(خالد)

نامه‌ی شه‌شهم

له وه‌لامی یه‌کی له گه‌وره پیاواندا

بعرض میرساند که در اوان سعید ، و زمان خالی از وعید ، و هنگام
أسعد از صبح عید، نوازش نامچهء دال بر کمال الطاف، و سرآفران نامهء مشعر
بر وفور اعطاف ، مشتمل بر بقای آن نوباوہء حدیقهء امارت ، و آن باکورهء
بستان صدارت ، بلکه آن گوهر درج وزارت ، بر میثاق قدیم ، با چاکر
صمیم و عهد و پیمان پیشین ، با غلام کمترین رقمزد کلک درر سلك منشیان
عطارد نشان شده بود رسید ، و این حوالی ازو روشن و رشک گلزار ارم
گردید • از بنده‌نوازی کم نشوند •

بر فوآد صداقت نهاد مبرهن و (أظهر من الشمس) است که دوام
و پابرجایی قبائی است خیاط ازل بر قامت آن سلسله جلیلهء اجداد کرام ،
و خلعتی است که بر بالای نجبای آن اولاد ذوی العز والاحترام بریده
و آندوخته‌اند ، بلکه مناقب وفا و عهد شیوہء ستودهء بزرگرا بزرگان
جهان ازان سلسلهء علیه از جامعہء غیب آموخته و آندوخته‌اند ، و شرح
و تفصیل عبودیت و جان‌فشانی خود را سبب از کمال شیوع و ظهور بمثابهء
اقامہء حجت دانسته بر نورانیت نیر اعظم ، و مشابه استدلال و ادای برهان
شمرده بر حرارت عنصر چارم ، لذا بدعا ختم نمود و سایهء عاطفت بر مفارق
بندگان فدوی ممدود باد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هه‌وته‌م

بۆ ئەحمەد بەگ ناویگی نووسیوه

حق سبحانه وتعالی ذات حمیده صفات برادر دینی احمد بگ بتوفیقات دارین موفق دارد . سبب به بقیهء جریمه که بر طایفهء (کمانگر) باقی مانده‌است ، و قدغن نموده‌اند که غلهء اوهارا کوفته ، عائد سرکار نمایند ، و عالی جناب ملا محمودرا هم دران جمع داخل ننوده‌اند ، باوجود که مومی الیه علاوهء علم و عمل و صلاحتی که دارد کمانگریها گریخته‌اند او نگریخته‌است ، و پیشتر هم داخل زمرهء اهل تجریم نبوده‌اند .

عالی جناب موما الیه بنا بخاطر این مسکین ازین تکلیف عفو فرمایند ، در حق شما بد نخواهد بود . دو کلمه‌را به کاربدست (البجه) نوشته که متعرض قوت موما الیه نشوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شته‌م

بۆ لای یه‌کی له ته‌وره پیاوان

حضرت مجدد تجرع میخانهء (منها ائتلف) ، و متحلی اطلاع پیمانهء (منها اختلف) ، اعنی اختر برج شرف و گوهر درج صدف (^(۱)) دامت مودته .

بعد از ادرار طاس دعوات وافیه ، بعقار مودت و محبت صافیه ، جرعه نوش رحیق مصفی را معافات میگردد که خاطر حزین بنا بجستجوی آثار فوآد رمیده ، که ملازم حضور آن مردمک دیده میباشد علی‌الدوام خواهان

(۱) له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستیشماندا ئەم شوینە هه‌روا به سپی‌یه‌تی هیل‌رابوه‌وه .

دریافت لقا ، و جویای آن جوهر گنجینه بقا بوده ، و بنا بفقدان طالع أسما
آن هم دست نداد .

بفحوای کلمهء (ما لا یُدرک کله ، لا یُترك کله) برین معنی اقدام
نموده ، اظهار حیات کلمات ساخت ، و بترقیم (ذریعة المودة) خودرا بوادی
تذکار انداخت . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی نوّهم

بِوِ لای گهوره‌یه‌ک

حق سبحانه و تعالی نسخهء جامعهء اخلاق حمیده آن دیباچهء مروت^(۱) ،
و خلاصهء رسائل بزرگی و آدمیت‌را از تحریف نساخ کتابخانهء تقدیر
مصون ، و از خدشهء نوک کلک تبدیل و تغییر مأمون دارد ، بمنه .

بعد از حک و اصلاح رسالهء (حاوی المقالات) صداقت معروض
میدارد که از وجه التفات نسخهء (اطباق الذهب) را دوباره بعنوان تقسیم
ترجمه و حک و اصلاح آن روانه فرموده بودند ، با وجود وفور اشتغال
بال ، و کثرت تقلب احوال ، بقدر گنجایش وقت باصلاح کتاب مذکور
کوشیده ، و چشم التفات از مشاغل پوشیده ، هرچند شایستهء ترجمه باشد
از حل کلمات غریبه ، و تبیین تلمیحات عجیبه در میان سطور ، و حاشیهء
کتاب مذکور ، نوشته‌ایم .

(۱) مروت (ن) : مردیت .

اما چونکہ بغیر يك نسخہ ازان در این دیار بدست نیامده بود ، و آن بسیار پر غلط ، و خود کاتب ترجمہء مذبورہ نبودہ ایم ، اگر تقصیری دران شدہ باشد عفو مأمول است ، و نیز تفصیل همچنان کتابی بدون شرح مبسوط بمجرد ترجمہ بیان نخواہد شد ، لکن (ما لا یدرک کلہ ، لا یتروک کلہ) •

در اثنای استعمال آن اگر ابہامی یادداشت خاطر شریف بودہ باشد ، در وقت ملاقات از مخلص خود پرسیدہ انشاءاللہ واضح خواہد شد •
باقی بعاقبت محمود موسوم و بخاتمہء حسنی مختوم باشند ، آمین •
والسلام •

(خالد)

نامہی دہم

لہ سہر دہمی فقہ قیہ تیدا بویہ کی لہ گہورہ گہورانی نووسیوہ

داعیان امیدگاھا ! للہ المنة از حاصل کشتزار (مثلُ الذینَ یُنفقونَ اموالہم) خرمن (من ذا الذی یقرض اللہ قرضاً حسناً) را بجهت ذخیرہء (یومَ لا یَنفَعُ مالٌ ولا بنونٌ ، الا من اتی اللہ بقلبٍ سلیم) مالا مال مشحون فرمودہء بہ نحویکہ کافہء عباد اللہ از ترک و تاجیک و دور و نزدیک احدی نیست کہ بہرہ یاب نوالہء نوال کف دریا مثال آنجناب نباشد • آری :

چو خورشید تابان دہد فیض نور
نہ نزدیک محروم ماند نہ دور

ولاسیما این داعی صمیمی با وجود کمال استحقاق و بینوایی امید در روی زمین بغیر آن حاتم خوی یگانہء زمانہ ندارد ، و عریانی بدن اورا از

استفاده علوم باز میدارد • لهذا خود را از بهره‌مندان آن آستان میپندارد •
و اشتیاق کلمهء جلیلهء (و أما السائل فلا تنهر) از شیمهء شمیمه شما
میشمارد • ظل ظلیل عالی لایزال باد • والسلام •

نامه‌ی یازدهم

بویه‌کی له خوشه‌ویستانی خویی نووسیوه

سلامی باصفا تر از نفحات ناههء تاتار ، و تحیات خوش‌نماتر از روایح
گل‌های بهار ، و دعوات سوزافزاتر از نعمات عنادل گلزار ، بر جناب آن
روشنی بخش دیدهء اشکبار ، و اندوه‌زدای فوآد شعار ، و آن مرهم سینهء
مجروح خار ، و آن مایهء زندگی و حیات روزگار ، و آن بهجت‌فزای خاطر
عاشقان دل‌فگار ، مهدی و مبعوث و ارسال و اصدار میگردد •

بعد از اهدای گلدستهء ادعیهء وافیه ، و پس از انهای سنبل نورسته
اثنیهء کافیه ، و نشر روایح طبلهء سربستهء تحیهء صافیه ، هویدا میشود •
اینکه اگر از روی وفور لطف جبلی ، و از کمال اشفاق کلی متوجه
احوال شوند ، لسان حال همیشه بدین مقال مترنم‌است :

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدمم در یم آفات نگون باد
ور بر گل و نسرين نگریم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته به ته آغشتهء خون باد

دگر جواد خامهء لنگ ، و عرصهء نامهء تنگ • نه اینکه شرح ماجرای
فراق کم‌است ، بکه زبان از کمال اشتیاق ابکم‌است • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی دوازدهم

بۆ یه‌كێ له دوستانی خۆی نووسیوه

سلامی جان‌فزا حون نشاء می
تحياتی فزونتر زان پیاپی
بر ان نوباوئه باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

بعد از ارسال گلدستهء سلام ، و پس از تهیهء سنبل نورستهء تحیات
بی انجام ، چهره پرداز شاهد مدعا ، و برقع فگن عذارای تمنا میگردد ،
که از بسکه نشء و نمای کشتزار ممالك و داد ، نه بحدیست که با شداد نائرهء
هاجرهء هجران در طراوت نصارت او تأثر پدید آید ، و ترقی شاخسار گلبن
گلزار کشور اخلاص از حد زیاده نه بقاراست از صرصر عاصف مخالف
و امتداد زمان حرمان تحول و تدبیل نماید ، بر ذمهء وفا کیش و رقبهء صفوت
اندیش خود متحتم شمرده • بتقریبی از تقریبات حسنه ، و وسیلهء از
وسایل مستحسنة خود را ذره وار جلوه گر خاطر مهر اشتها نماید • لهذا
این مدعارا وسیله ساخته که فلان کس عازم صوب سدهء سینه که کعبهء مراد
خواص و عوام است میشد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی سیازدهم

بۆ مه‌لا سوله‌یمان ناویکی نووسیوه که فه‌قیی بووه

سلیمان ! تعطیل درینجا از تحصیل دگر جا برای شما خوبتر
می‌انگاشتیم ، و لحظه لحظه انواع محصل تربیت بر نفس سرکشت
میگماشتیم ، و دائما بذر نصائح در ضمیر شما میکاشتیم ، و شمارا به مخلص
وفا کیش خود محسوب میداشتیم ، و بامید شخصیت زیاده از مرکز خویش

برداشتیم • ومع هذا (خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم) ، واگر بدعایم یاد
کنی شاد شوی و الا ظن مبر که آزاد شوی • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی چوارده‌ه‌م

بۆ لای یه‌کێ له میره گه‌وره‌کان

عدالت پناها ، داعیان امیدگاها ! چونکه کلام ایزد بیچون علام ، ترغیب
عدالت حکام والا مقام ، طوطی‌وش شکر شکن نکته (اعدلوا هو اقرب الی
التقوی) گویا ، و بموعظهء سنیهء (کلکم راعٍ و کلکم مسؤول عن رعیتہ)
رطب اللسان استدعا •

هرچند حکمت آموختن لقمانرا ناروااست ، مرآت قلب شریفرا از
کدورات عزیمت مظالم و تعدی پرداخته ، به صیقل عدالت و مروّت مجلی و
مصنّفی فرمایند •

هر آینه ما هم از ملازمت طریق و دعاگویی در اوقات استجابت فراغترا
جائز نخواهیم داشت • یقین که ان شاء الله تعالی در این مزرعهء دنیویهء فانیه
ذخیرهء (یوم لا ینفع مال و لا بنون ، الا من اتی الله بقلب سلیم) مهیا و
آماده فرمایند •

و چونکه (الحمد لله) طبع سلیم نواب عالی بآیات وافر و احادیث
متواتره عالم ، و براهین بی‌بقائی دنیای فانی بمرتبهء بداهت رسیده ، در ادای
موعظهء زیاده حاجت نبود • باقی (ظلکم ممدود الی الیوم الموعود) •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پازده‌هه‌م

بو لای میری بابانی نووسیوه

عرضه داشت داعیان با اخلاص ، بذروهء عرض صاحبی امیدگاهی میر
جلیل الشان دام اقباله میرساند .

اینکه در این اوان سعادت اقتران از سحاب باهر الطاف ربانی ، و غمام
متقاطر اعطای سبحانی ، قطرات رحمت بیدریغ یزدانی بر مفارق لب تشنگان
بادیهء سرگردانی ریخته ، و از سلاسل احزان بی‌پایان ، داعیانرا بمحض
قوت تامه و حکمت بالغه بگسیخته . یعنی مانند ندای سروش غیبی و بسان
صدای بشرای لاریبی بشارت تجدد سعادت و اقبال و اشارهء تمدد ایالت
و اجلال نواب عالی بگوش هوش داعی دولتخواهی رسید . فوراً زبان
تشکر بمقال (الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن) کشیده ، و سر مباحثات
بذروهء کرهء فلك اطلس رسیده . (فحمدا له ثم حمدا له) که تضرعات
متواتره سربه و جهریهء داعیان خیر خواهرها بمصدر قبول جناب رب الارباب
واصل ، و دران ضیقت و شدت محبوسرا رفاهیت سلطنت و دولت میسر
وحاصل گردید . کسی شکر این نعمت کبری را چگونه ادا تواند کرد .

اگر هر موی من گردد زبانی
شود هر يك از ان تسبیح خوانی

هنوز از بی زبانی خفته باشم
ز صد شکرش یکی ناگفته باشم

لهذا اضطرارا بعجز تشکر اعتراف نمود ، و خودرا از مطالب دوام
دولت و معاف بودن از همه آسیب معدود . فضلکم ممدود ، الی الیوم
الموعود ، بذی المن والجود . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شازده‌ه‌م

بۆ یه‌کێ له مامۆستا گه‌وره‌کانی خۆی نووسیوه

عرضه داشت مخلص بلا اشتباه ، بذروه عرض صاحبی علامی ام قدوه
فضلای زمانه میسازد که چون خاطر خلوصیت مظاهر پیویسته در جستجوی
این مطلب بوده که بتقریبی از تقریبات حسنه و وسیله از وسائل مستحسنة
خودرا ذره‌وار جلوه‌گری خاطر مهر اشتها نسیاید . دراین وقت رافع احرام
بند کعبه سده سینه میشد ، فرصت را غنیمت شمرده بدین عریضة الخلوص
بمقام اظهار حیات برآمده .

اگر چنانچه شعله بیضای ضمیر منیر پرتو افکن ساحت فوآد
خلوصیت نهاد داعیان شوند ، بمنه تعالی سوای حرمان فیض خدمت کثیر
البهجة انکداری روی نداده ، امید که عنقریب شرفیابی حضور موفور
السرور مرزوق باد (برب العباد) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی حه‌قده‌ه‌م

له وه‌لامی نامه‌ی پرسه‌ی دۆستیکی گه‌وره‌یدا نووسیویه‌تی

عالی جناب مقدس القاب ، سعادت و فضایل اکتساب مولویم ()^(۱)
دام فضله السامی پیویسته از کافه دواهی روزگار برکنار بوده ، و از قاطبه
موجبات غمخواری و تیمار هواخواهان غمگساری مصون باشند بمنه
و احسانه .

(۱) ئەم شوێنه له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا به سپی‌یه‌تی هیلرا بوهوه .

بعد از طی دعوات یگانگی آیات مشهود رائی مودت سمات میدارد
که در هنگام تلاطم امواج عمان احزان ، در گرداب تحیر هایم و سرگردان
بوده •

زیبا مراسلهء مخادنت شامله که مشتمل بر جواهر زواهر مواعظ لطیفه
و محتوی بر دراری آبدار نصایح شریفه است (کأنها کوب دری) از
مطلع غمخواری طلوع و از مشرق دوستداری سطوع نموده • پرتو افکن
ظلمت آباد خاطر حزین ، و مشعله افروز دل اخلائی صفوت قرین شد ،
و درّهای دل بندش را همگی گوشوارهء سمع قبول ساخت • (رضینا
بقضاء الله و قدره) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هه‌ژده‌هه‌م

بو لای یه‌کی له دوستانی نووسیوه

عزیزا ، کامگارا ! دل‌آویزا ، با شرف و وقارا ! هرگاه از کمال
مقتضیات مآثور مشهور (الأرواح اجناد مجندة ، فما تعارف منها ائتلف ،
و ما تناكر منها اختلف) که موجب صهبای موالات دنیوی است ، خاطر
شریف متعلق باستفسار احوال محب قدیم و مخلص صمیم شود •

سبب به حرمان حضور ، نه دیده‌را نور ، و نه سینه‌را حبور ، و نه
دل غمدیده‌را سرور است ، و دائما زبان مترنم این رباعی نامشهور است :

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدم در یم آفات نگون باد

ور بر گل و نسرین نگریم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته به ته آغشتهء خون باد

اما چونکه امیدوار فحوای آیهء وافی هدایهء (ان مع العسر یسرا)
میباشد گاه گاهی رنگ هموم از لوح فوآد میتراشد، و (قلیلا ما) طوطی لسان
بتکرار این بیت شکر شکن می باشد :

ای دل اندر بند زلفش از پریشانی منال
مرغ زیرك چون ببند افتد تحمل بایندش

امید عنقریب دولت وصال روزی باد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی نوّزده‌ه‌م

بۆ لای یه‌کێ له میره‌کان

کتب دینی‌ها را بوجه نامشروع استعمال نمودن ناصلاح ، و تهدید برای
مستعملش در آثار و اخبار بسیار وارد است ، و کتاب (شرح العباب) یتیمان
ملا محمد صادق در نزد این مسکین عاریه بود ، و کلای عالی آنرا از این
فقیر طلبیدند ، بمظنهء اینکه هرگز تغلب را در کتاب شریعت در حق و کلای
عالی گمان نمی بردم آنرا فرستادیم • حالا مکررا پسران ملا محمد صادق
نسبت خیانت را در خصوص کتاب مذکور باین مسکین می دهند •

والحق حسب الشرع عاریه در ضمان مستعیر است بهر وجه که تلف
شود ، چونکه وکلای عالی بحمد الله بتمامی در صدد احسان و رعایت
بی‌نویانند ، این مسکین مناسب نمیداند که بدون وجه شرعی کتاب اوها را
تصرف فرمایند ، خصوصا این بیچاره هم دین دار اوها میشود •

لهذا ، اگر کتاب مذبور را باز بایشان شفقت فرمایند ، میباید این
فقیر بهر وجه باشد غرامت کتاب را تحصیل و برای ایشان بفرستم ، دگر بحمد
الله خود عالم و حاکمند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیستم

بۆ یه‌كێ له دۆستانی نووسیوه

محبت و صداقت پیشه ، بل مخلص صفوت اندیشه ، بعد از مشاطه‌گی
چهرهء دعا ، و پس از غازه‌کارگری رخسارهء ثنا ، برقع افکن جمال سلمای
مدعا میگردد که بنا بر این دوحهء وداد و شجرهء اخلاص از حد زیاده، در چمن
فواد خلوصیت نهاد و گلشن جنان معاونت بنوعی پای فشرده و بقراری
بیخ فروبرده ، که صرصر فتن زمانرا نفس مرده ، و التهاب نوائب دورانرا
اخگر افسرده ، و دم سرد تند باد خزانرا نسیم حیات شمرده ، یعنی که از
طول زمان هجران و امتداد فراق آن مخزن عرفان طریق تنزل و تزلزل سپرده.
فلهذا به فحوای (المراسلة نصف المواصله) این ذریعة الخلوص را وکیل
دست‌بوسی ساخت ، و باوجود کثرت ماجرای فراق دل خودرا به نکتهء (ما
قلّ و دلّ) بنواخت . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی بیست و یه‌که‌م

بۆ یه‌كێ له دۆستانی نووسیوه

مخلص واقعی بعد از تقدیم شرایط یگانگی ، واتحاد مشهور رأی
یکجهتی ، اقتضای محبت اتما میدارد ، که چون سرافراز نامچهء نامی ،
و ملاحظهء گرامی ، بیادآوری این دوستدار رقمزد کلك درر سلك فرموده
بودند ، در اشرف زمان بمطالعهاش ممنون و خوشحال شدیم . چون مبنی
بر استقامت مزاج کثیر الابتهاج بود ، فرح تازه و سرور بی‌اندازه رخ نمود.
اگر از روی یگانگی متوجه احوالات محبت آیین شوند ، الحمد لله

از یمن همت شما آلمی روی نداده سوای مفارقت ، و با واردین این ولایت
کیفیت را ارسال فرمایند •

خداوندا بحق شاه مردان
جدا افتادگانرا جمع گردان

باقی الدعاء • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیست و دوه‌م

بۆ یه‌کێ له دۆستانی نووسیوه

مخلص دیرین ، و داعی صداقت تضمین ، لوحهء طراز صفحهء جان
فشانی ، و مصدع خاطر آن مخزن مهربانی ، و سفینهء درر نکته‌دانی ، و
حذیقہء شکر افشانی می‌گردد ، که پیویسته فوآد صداقت نهاد ، و آرزومند
استدراک احوال خیریت منوال ، و وسیله‌جوی تذکار خاطر مهر اشتہار بود ،
بلکہ علی الدوام طوطیء نافهء نغمه پردازی تکرار این دو بیت آبداراست :

خدا کناد که یکبار دیگر ت بینم
چو دیده باز کنم در برابرت بینم
چو صید مرده پس از مرگ دیده‌ام بازاست
بدان امید که یکبار دیگر ت بینم

لہذا ، بفحوای (المراسلة نصف المواصلۃ) بترقیم این کلمہ پرداخت ،
و بشرف دست‌بوسی اورا وکیل ساخت • والسلام • ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی بیست و سیّه‌م

بۆ یه‌كی له دوستانى نووسیوه

هم کاسهء راح الفت و ولاء ، و قرین مصطبهء بزم (قالوا بلی) ، اعنی محب حقیقی (^(۱)) صانه الله جل و علا ، بعد از اهدای فوآد پر قراقف و داد ، و پس از انهای صواغر مهرامهء یکرنگی و اتحاد ، و چهره پردازی نوعروس موآخات اظهار می‌گردد که در این وقت زیبا شمامهء الفت طراز ، و طرفه نامهء یکجهتی آغاز ، بنامزد سرشار پیمانهء یکجهتی و وفا ، زبانهء خامهء مودت علامه فرموده بودند ، موجب کمال تشکر و امتنان گردید ، و بنغمه سرائی این فریدهء عمان اخلاص جسارت ورزید :

بنوک خامه رقم کردهء سلام مرا
که کارخانهء دوران مباد بی رقمت

و حرمان احوال سوای حرمان وصال آن درّ درج کمال ،
در غایت نکویی و اعتدال است . و الی اوان فیضیابی حضور موفور السرور
متمنی سلوک این طریق قویم و منهج مستقیم مییاشد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی بیست و چواره‌م

بۆ پرسه بۆ لای براده‌ریک

وقوع قضیهء پرواز روح پر فتوح مغفور مرحوم ، بنوعی در کانون
سینه افروخته ، و زبانهء غموم بروز مصیبت غائلهء رجوع شهباز روان جنت

(۱) ئەم شوینە لە دەسنووسەکەی بەرده‌ستمانا هەروا بە سپی‌یه‌تی
هێلرا بوە .

مکان او بسوی آرامگاه اصلی خود که جنان است ، بقراری مغز و استخوان
این سهیم الاحزان سوخته .

**کز ازل تا بآبد کاتب تقدیر اگر
خامه بردارد و در پیش گذارد دفتر**

**شرح اندوه درون هیچ نیاید بحساب
گر نویسد الف و صفر گذارد بر سر**

لهذا زبان خامهء بیان را برید ، و پای صبر را بدامان تحمل کشید ،
و مستدعی انجام این مطلب گردید هرچند حکمت آموختن لقمان است ،
چونکه طناب عمر زنده بمقراض فنا بریدن ، و تذرو روان هر بنده به
شاخسار ممات پریدن ، و پیراهن حیات ما سوی الله را باصابع قضا و قدر
دریدن امریست ناگزیر و آینده ایست بی تدبیر ، و گریه را بعد از وقوع و
سوگواری را بعد از وقوع سوای ندم حاصلی نیست . و آیهء وافی هدایهء
(اذا جاء أجلهم لا يستأخرون ساعة) و کریمهء (کل نفس ذائقة الموت)
و (کل من علیها فان) برین مدعا شهود عدول ، و کلمات طیبهء سلف
و خلف نیز درین باب مؤثر و مقبول خدمت که :

**شریت مرگذاست میباید چشید
مرگرا درمان کجا آید پدید**

**نماند هیچ کس در زیر گردون
اگر شه ، گر گدا ، گر نیک ، گر دون**

انواع خلاصهء آیات فصیحه ، و اخبار صحیحه ، و اشعار صریحه در
این باب (اکثر من أن تعدّ و أوفر من أن تُحدّ) لهذا خود را از اجر
جزیل مؤدای (انّ الله مع الصابرين) و وعد آن و علاوهء (وبشر
الصابرين الذين اذا أصابتهم مصيبة قالوا انا لله و انا اليه راجعون)
بی بهره نفرمایند .

امید بخدای عالمیان ز بسکه چندانکه خاک بر سر مرقد نوباوهء بوستان
مردمیت ، و آن گل غنچهء گلستان آدمیت طاب ثراه هست ، زیاده زندگانی
و کامرانی و شادمانی برای آن عزیز جانی و سائر پس ماندگان آرزانی دارد
(بالنبی و آله الامجاد) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی بیست و پنجم^(۱)

عالی جاه ، رفیع جایگاه ، مجدت و سعادت همراه ، فرزندی محمود
بگ سلمه الله تعالی ، پیویسته محرم راز خلوتیان حرمسرای جبروت بوده ،
و شایستهء اکرام و اعزاز با رفتگان سراپردهء ملکوت باشند •

بعد از طی مقامات تسلیمات مشهود میدارد که عریضهء مشتمل بر
استدعای اینکه هرگاه محرم سرادقات عالم شهود ، و امین و رازدار خلوت
سرای قرب ایزد معبود ، آینه مصیقل از زنگ هستی و خودبینی حاج
الحرمین الشریفین حاج محمد چینی بشرف قدوم خود این حوالی را رشك
نگار خانهء چین و حسرت بخش فردوس برین فرمایند ، لازمهء اعزاز
و اکرام ، و راه و رسم توقیر و احترام با ایشان مسلوک و مرعی شود قلسی
و ارسال نموده بودند ، رسید ، و باعث مزید هوشمندی و فہمیدگی شما
گردید •

(۱) مهولانا ئەم نامە یە لە سەردەمی مەلایەتیدا بە فەرمانی ئەوژەحمان
پاشای بابان بۆ مەحموود بەگی کۆری نووسیوه که لەپاش وەفاتی پاشا
بووه بە جێنشینی ، لە وەلامی نامە ی مەحموود بەگدا بۆ پاشای باوکی .
وادیاره حاجی موخەممەدی هەراتیی چینی بەرلەوهی بگاته سولهیمانی
چاوی بە مەحموود بەگ کهوتوووه و مەحموود بەگیش نامە یەکی بۆ باوکی
نووسیوه ، داوای تێدا کردوووه لێی که ژیزی حاجی بگری و ئەم نامە یەش
وەلامی ئەو نامە یە مەحموود بەگه .

واقعی حضرت معزی الیه سالکی بود بانواع سلوک و عرفان آراسته،
و بهر گونه طی و حلل اسرار طریقت ایقان پیراسته بود،
ظن آن فرزندی در حق او صائب است، و حسب الاستدعای ایشان چنانکه
شیوهء جبلّی و کلای عالی و شنشنهء اصلی بندگان متعالی است اورا بحضور
طلبیده، حجرهء برابر مسجد درونی خود را که در جنب حرم واقع است برای
او آراسته و آماده نموده. آدم کار آمد بر سر ایشان تعیین نموده که
(آناء اللیل و اطرف النهار) بخدمت آن قیام و در انجام هرگونه مطالب
و مرام او کوشش و اهتمام نمایند، و ان شاء الله در هیچ باب کوتاهی
نخواهیم نمود. پیوسته مطالب را قلمی و مقرون بانجاح شمرند.
والسلام.

نامه‌ی بیست و ششم

بۆ مه‌لا ئه‌حمه‌دی یاوژی نووسیوه

نورچشما، یاوژی! اینکه به عون و عنایت ایزد بیهمال، بتاریخ
چهارم شهر شوال ۱۲۲۰ از بلدهء حلب الشهبای دیار جنت‌وار شام (که)^(۱)
شامهء عذار عذرای عالم است، بار رحلت بستم. و تفصیل حکایت به کتابت
نمی‌آید، لکن اگر ما حجاج امسال باز نیامدیم والده‌ام و سائر احباء عاجز
نشوند، اذن طلبیده‌ام یک سال ان شاء الله مجاور، و بعد از آن عائد خواهیم
شد، و ألبته شما و أعرج^(۲) محب خود را از دعای خیر فراموش ننمایند.
و اگر امسال باز نیامدیم، با حجاج آینده تفصیل واقعهء ولایت،

(۱) ئەم (که) یه پێویست بوو، بۆیه خومان دامان نا. ئەبێ له ئەسلە که شدا
بووبێ.

(۲) ئەعره‌ج: مه‌لا موحه‌مه‌دی ئەعره‌ج. ئەم مه‌لا موحه‌مه‌ده و مه‌لا
ئەحمه‌دی یاوژی فه‌قیی مه‌ولانا بوون. مه‌ولانا ئەم نامه‌یه‌ی له زێگای
حه‌جه‌وه، له هه‌له‌به‌وه بۆ نووسیون.

ولاسیما کیفیت دعوای عجم و فرنك قلمی داشته روانه دارند ، و عرض
بندگی بخدمت والدهام و احباء میرسانم، خصوصا بعضی از آنها • والسلام•

(خالد)

نامه‌ی بیست و هفتم

له سدرده می مه‌لایه‌تیدا پاش سه‌فهری چه‌ج بوئه‌وره‌حمان پاشای نووسیوه

صاحباً ، امیدگاها ! چونکه نهال اخلاص در اصل کار بصفوت بسیار و
تصادق بی‌شمار در کشتزار خاطر اندوه‌بار مغروس شده‌است ، هر روز
میوه‌تازه‌رس صداقتی ، و هر زمان ثمره‌نوظهور مودتی بار می‌آورد ، تا
به غایتی انجامید که با شاه‌گل گلستان طریقت و سرو بوستان حقیقت و اختر
برج سعادت و گوهر درج سیادت سفینه‌اسرار فرائد ربانی و فریده‌دریای
عرفان سبحانی ، غواص قلزم هدایت ، و پیک دین ، حضرت قطب العارفین
سید محمد هراتی چینی سررشته‌تعلق بهم پیوسته و طناب جدائی بکلی
گسسته شد •

لهذا بعد ازین بر ذمت هست داعی دولت خواه لازم و لابد شد که
(آناءَ اللیلِ واطراف النهار) دست تضرع‌را برای سعادت دین و دنیای آن
حضرت بدرگاه ایزد آفریدگار بردارد و در هر خصوص خودرا از زمره
هواخواهان برون شمارد •

و بجهت تهی نبودن عریضه یک رشته سبحه‌یمنی و مزمز که بزیارت
حرمین هم مشرف شده ، و بعضی زیره که یکی از عزیزان خراسان به‌دیه
بخدمت سید فرستاده بود و او بتبرک بحقیر انعام فرموده بودند با یک عدد
عرق چین دست دوز خودش بصورت تبرک روانه خدمت شدند •

امید بمعرض قبول فائز و باعث سعادت آن عزیز گردند . دگر ادهم
خامه لنگ ، و عرصهء نامه تنگ است ، نه اینکه ماجرا کم است بلکه زبان
از تفصیلش ابکم است ، امید بکام باشند . والسلام والا کرام .

نامه‌ی بیست و هه‌شتم

له سهرده می مه‌لایه‌تیدا بو نه‌وره‌حمان پاشای بابانی نووسیوه
بو پارانه‌وه له خوا که لهرز و تاکه‌ی چاک بکاته‌وه

حق سبحانه سبب به حرفت طب طرب انگیز طلب ، از تشویش حمای
عادی فراغتی ، و از شدت غائلهء خستگیهای روحانی راحتی ، و از تألم
جراحات جسمانی نسیان و استراحتی کرم فرماید ، که صنوف آلام و اسقام
در جنب این مرض نابوداست .

مکرر درد پای مبارک بسمع این بی‌حاصل رسید ، و حرقت تاب و تب
حمارا هم علاوه آن از بعضی عابرین شنید .

این مسکین بی‌نوا از بسکه از ضرب مولای خود بعضی اوقات
شادان و مسرور البالاست اگر سبب بعطل احباء اظهار تأسف نماید موجب
خجلت و افعال است (اذ لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضرب مولاه)
بهر صورت (اتباعاً لأمر لابد من امثاله ، واقتداءً بحبيب کل شیء سهل)
فی طریق وصاله) این دو کلمه‌را وکیل خود ساخته نائب الزیاره گردانید .
و اگر بعضی موانع کلیه نمی‌بودند میبایست خود بشرف مجاوره مشرف
شویم که عادت و عبادت در ضمن عیادت مندرج است . اما چکنیم این
مسکین را برای تقدیم مراسم مردمیت نیافریده‌اند .

گر طمع خواهی ز من سلطان دین
خاک بر فرق قناعت بعد از این

والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی بیست و نهم^(۱)

واله شوق جمال دوستان
بی نصیب از گشت و باغ و بوستان
بنده و امنده از وصل حبیب
(خالد) درمانده در هیندوستان

بعد از عرض دفتر ، دفتر نیازمندی ، و اظهار طومار ، طومار اشتیاق آن کان سعادت‌مندی ، عرض میدارد ، بوجهی که بهتر ازان در حیز امکان و سرفروشت انسان نباشد ، بدارالخلافة (شاه جهان آباد) در صبح بیست و ششم ماه ذی‌الحجة الحرام سنة ۱۲۲۴ هزار و دوصد و بیست چهار داخل شدیم ، و بعد از تهیه تحف و هدایا در عصر همان روز بدولت قدم‌بوسی حضرت غوث الخلائق و قطب الطرائق شیخی شیخ الاسلام و امامی امام الانام فیضیاب سعادت ابدی شدیم (الحمد لله الذي هدانا لهذا ، و ما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله) . و این هفت ماه تمام است که خاک آستان ملایک آشیانرا سرمهء دیدهء امیدواری کرده ، و شب و روز معتکف حضور باهر النور که مرغان اولی اجنحه‌را با وجود تیسر محضرش سایهء سدره‌را سد سعادت دانسته ، صد ره گریزان می‌پویند ، هستیم .

اگرچه این دولت ابدی که ایزد بی‌علت بمحض فضل خود این روسیاه سراپا گناها را بدو مخصوص فرموده‌است جای آنست بشکر گذاری آن عمر نوح و صبر ایوبرا در خاک روبری آستان جان جهان بسربریم ، اما سبب باینکه سواد کفر و تاریکستان ضلالت و معاصی بکلی نور شریعت غرارا پوشیده ، در اقتضای بازآمدن بآن صوب نه بآن مکان ملک خاطر شریف

(۱) مه‌ولانا نهم نامه‌ی له زه‌جه‌بی ۱۲۲۵ ی هیجره‌تدا له (شاه جهان آباد) ی هیندستانه‌وه بو سه‌ید عه‌بدولقادری زاوای نووسیوه له سوله‌یمانی که می‌ردی خوشکی بووه .

آن حضرت تعلقی بگلام داشت . و از آنجا که صلاح امور دینی و دنیوی
برایشان پوشیده نمی ماند . از صلاح ایشان درگذری عین شقاوت بوده .
آمدن را برضای ایشان موقوف داشته ایم . هر وقت اشاره شود بسر رویم .
وصیت این جانب بدوستان و هواخواهان خود این است که هر کس بقدر
اهلیت خود از دنیا معرض و بخدا مقبل باشد . دنیا نه همین فلوس و
جامه است . هرچه بنده را باو رغبتی باشد دنیای او است و هواخواهان
خود را از خدا میخواستیم که باطواری مشغول شوند که فردا روز حساب
در دیوان خدا سرخرو شوند . فریاد از زردرویی آن روز ، و در حق ایشان
همین وصیت است : (من عمل صالحاً فلنفسه . و من أساء فعليها) .
والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سیه‌م

له وهلامی دوستیکیا پاش کهزانه‌وی له هیندستان نووسیویه

حق جل شأنه و تقدس برهانه ، ذات خجسته صفات جناب سعادت‌مآب
آن کریم ابن الکریم باتباع شریعت غرا مجلّی ، و بصیقل محبت ذاتی مصفّی
و محلّی دارد ، و از جمیع علل و امراض قلبی و قالبی سالم و مخلص فرماید .
رقیمهء کریمهء عزیز شمیمه را بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال
فرموده بودند در ابرک امکنه و اسعد ازمنه شرف وصول و عز نزول ارزانی
فرمود . رجای واثق و أمل صادق اینکه در مظان استجابت این نیازمند
بارگاه اقدس باری را بدعای توفیق یاد ، و اتباع سنت سنیه شاد فرمایند .
تصمیم شرفیابی دیدار و ملاقات اهالی آن دیار نموده بودیم . اما اول
اشارهء زیارت اولیای دارالسلام بغداد شد . اینکه بآن صوب مستعد

ارتحال شدیم تا درانجا بکدام طرف مأمور شویم و تا اوان دریافت شرف خدمت کثیر المسرة فقرای بی‌مراد را بنوازش نامجرات تذکار خاطر سعادت مظاهر فرمایند • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی سی و یه‌کم

بۆ یه‌کێ له گه‌وره‌کانی شاری گۆیه‌ی نووسیوه

با هزاران تضرع و نیاز ، و التجا و سوز و گداز ، مستدعی از دادار بنده‌نواز ، اینکه در سراء و ضراء و دنیا و آخرت ممد و کارسازت باشد •

معلوم خاطر مودت مآثر بوده باشد قطع النظر از مهربانیهای که در طی نوازش نامجرات مینویسند اخلاص و اشتیاقی که نسبت باین مسکین دارند هویدا و منعکس است ، و هرچند این معنی در ازدیاد بود اورا محض موهبت الهی دانند و شکر اورا بجا آرند ، و از حق سبحانه و تعالی مزید طلبند که هرکس را نخواهند اورا محبت اخلاص مستان دیداری که موعود دار القرار است ندهند (وزیاده) •

آرزوی شرفیابی خدمت در دل بود ، و بعضی صلاح را هم برای آنجناب در ضمن آمدن تصور مینمود • اما چکنم ؟ اهل فقر در نشست و خواست و گفت و شنود و سفر و حضر مطلقا بدون اشاره چیزی نمیکنند ، چنانکه حافظ قدس سره میگوید •

در پس آینه طوطی صفتم داشته‌اند
آنچه استاد ازل گفت بگو میگویم

لهذا ناچار بسوی بغدادم میکشند و ازانجا نمیدانم میگردانند یا بشامم میبرند ، یا انجایم میدارند •

**چون نرود از پی صاحب کمند
آهوی بیچاره به گردن اسیر**

عذر این مسکین را بپذیرید ، و گاهی در فاصله چند وقتی بتذکار فقرا بپردازند ، تا موجب یادآوری شود و نسیان کلی روی ندهد • در پناه خدای بی همتا باشند ، بمنه •

و برادر طریقه ملا عباس را ملاحظه نمودن مصلحت آن جناب میدانم •
دل فقرا مورد نظر رحمت حق است نوازنده آنها ازان رحمت بهره مند است •
والسلام علیکم ورحمة الله •

(خالد)

نامه‌ی سی و دوهفتم

**به زمانی دایکيهوه له وهلامی پروژبایی هاتنهوهی مهولانادا
بو دوستیکی نووسیوه**

منظور نظر شیران بیشهء هدایت و مردان خطهء ولایت اعنی پیران
سلسلهء علیه نقشبندیه باشند بمنه •

نوازش نامه را به تهنیت قدوم فرزند ارجمند دلبد (خالد) و بعنوان
تشکر خوش وقتی و چشم روشنی این شیفتهء دیدار آن جرعه نوش صهبای
مصائب و کربت و آن مرحله پیمای بوادی هجرت و غربت ، قلمی و ارسال
داشته بودند ، حقا و بعزة الله تعالی و تقدس جای تهنیت و تبشیر و مقام
شادی و رفع تشویراست • امیداست خدای عالمیان به بشارت عظمای قبول
اتم آن فرزند و پیران طریقهء علیه شمارا سرافراز و در جمع مریدان آن

(ف - ۱۲)

آستان علیه بدولت فنا و بقای اتم ممتاز فرماید • مقصود خردمندان
همین است و بس • بعضی شیرینی بعنوان هدیه فرستاده بودند رسید •
والسلام والا کرام •

(والدهء خالد)

نامه‌ی سی و سیّهم

له وهلامی دوستیکدا که پاش هاتنه‌وهی مهولانا بۆ کوردستان و
دهس‌کردنی به ئیرشاد ، داوای ته‌لقینی ته‌ریقه‌تی لی کردوو

حق سبحانه و تعالی بسبب تعلق ماسوی از دولت عبودیتت باز ندارد،
و بمحض فضل طرفه‌العینی طرفیرا بخود باز نگذارد • از عنوان نوازش نامه
هدایت علامه معلوم شد که آن عزیز پیری دستگیری از دور و نزدیک خیری،
و بغیب و شهادت بصیری می‌خواهند • و این مسکین ایمان دارد که صحیفه
سرزمین هرگز از همچنین شخصی خالی نخواهد شد • این داغدار الم
مهجوری ، و دردمند بلای نیافت دوری ، چندانکه خدا میداند از این
صفات دوراست •

آری از عنایت درویشان چیزی در کشکول گدائی این مسکین ریخته،
هرکس را که خدا خواهد چیزی ازان خواهد رسید • اما اکنون بسبب
بعضی موانع ظاهری و باطنی بترك ارشاد مأموریم ، و در مخالفه امر طالبان
معذور • امیداست معذور دارند تا وقت خود (فان الأمور مرهونة بأوقاتها)
وقتی که ارشاد شروع شد ، البته مسموع خواهد شد • (نرجو من الله لنا و
لكم العافیة) • وعلیکم السلام •

(خالد)

نامه‌ی سی و چوارم

بۆ میریکی بابانی نووسیوه

بدرگاه دادار دادگری که یوسف کنعانرا بعد از اذیت اخوان و گرفتاری زندان احزان بتاج سلطنت سرافراز فرمود ، دست تضرع و نیاز برداشته ، بسوز و گداز تمام رجا مینماید .

باستمداد خواجگان نقشبندیه سلطنت حقیقی که سلطانان جهانرا آنجا بندگی و گردن‌فرازانرا سرافکندگی میزید ، آن نور دیده‌ء اهل دیده‌ء ، و آن عزیز ارجمند برگزیده‌ء خلعت سعادت و تاج کرامت فرماید . سلطنت ایناست و دولت این و برخورداری این .

زهی سعادت بی‌نهایت بنده که در هول رستخیز در صف مردان خدایش راه دهند ، و در زمره‌ء آن عزیزانش جای کنند ، و زهی خجلت و ندامت نامردی که سبب بآرزوی نفسانی ، و هوس حکومت دنیای فانی ، ازان دولت جاویدانی ، ناامید و مأیوس ، و منفعل و منکوس گردد .

سخن بسیاراست بعبارت نمی‌آید . همین میگویم سلام و کلام فقیررا همین سلام و کلام حضرت سید چینی دانسته ، و هرچه میگویند و میخوانند و میبخشند و میکنند ، همین برای خدا و نیت پیروی شهنشاه اورنگ لولاک کرده ، و مقدار ثواب همه‌ء هدیه‌ء روح سلطان بهاءالدین نقشبند فرمایند و در هر کاری ازو مدد طلبند باین لفظ (یا پیرم بهاءالدین نقشبند) . باقی آنچه من خواهم چنان باشی ، و اگر میل بدنیا هم میکنی آنرا خواهی یافت و دارنده‌ء ملاحظه کن . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و پینجه‌م

له سوله‌یمانی‌یه‌وه بو دۆستیکی نووسیوه له مه‌ولیر

داغدار دولت دیدار و حسرت‌مند هجران یار خالدرای بارسال استبشارنامه
یادآوری نموده بودند ، موجب یادآوری شد .

به تأیید الهی صبح شنبه بصوب دارالسلام بغداد عزیمت انتقال
مصمم‌است ، و احبای آنجارا عموماً ، واستادی ملا عبدالرحیم و برادری ملا
هدایت الله و خادم فقرا ملا مصطفی را خصوصاً دعاگو و سلام رسانیم .

وصیت این‌است ترك اعتراض از مرشد و اتباع شریعت غرا و
شکستگی و نفی وجود را رکن طریقه دانند که بی این هر سه اساس سالک
رو بانهدام و ترقی باطن موصوف بانهدام‌است و واردات فقرا اگرچه اندک
باشد عزیز و محترم دانند که صالحین سلف رحمهم الله تعالی برای این دولت
ترك سلطنت نموده‌اند ، و بوادی کربت و غربت پیموده‌اند .

و امروز که دولت بدر خانه رسیده‌است خبردار باشند که بتلیس
ابلیس و تخیلات نفس خسیس فریب نمانند . در خانه اگر کس است یک حرف
بس‌است . و دعاگوی خود را بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع شریعت یاد
و شاد نمایند ، و بعد از چندی که استقرار شد حاجی حسن بشرف صحبت
مأذون‌است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی سی و شه‌شهم

بو سه‌هید عبدالقادی حه‌یده‌ری نووسیوه

مخلص جانی و محب روحانی و جنانی ، سیدی و سندی و منظوری
و معتمدی ، مولانا ملا عبدالقادر الحیدری الماورانی ، در کنف حمایت

روحانیت خواجه گردن‌فراز سربلند امام الصدیقین بهاء‌الدین نقشبند قدس
سره باشند ، بمنه •

نوازش نامچه غریب‌نوازی فقرای بی‌مراد عز ارسال و شرف ایفاد
فرموده بودند ، و در طی آن داد اخلاص و تواضع داده بودند (حماکم
الله من شر النوائب ، و قضی لکم المنی والمآرب) ، و تا اوان دریافت ملاقات
فائض البرکات ابواب مکاتبات را مفتوح داشته بصحت احوال خیریت منوال
احبای فی‌اللهرا مسرور و محبور البال فرمایند که سبب به بدهوائی آن دیار
خاطر تعلقی بطرف آنجناب دارد • مأمول است سلامت روحانی و جسمانی
فایل ، و برادات دو جهانی واصل باشند ، بمنه • والسلام ختام الکلام •
و محمود برادرم مصدع اوقات شریف است •

(خالد)

نامه‌ی سی و هفتم^(۱)

امیر روشن ضمیر ، و والی زاده نیکو سیر بی‌ظیر بخدای بی‌همتا
میسپاریم که از تردد و انکار مستان مصطبه جنون سودای محبوب حقیقی
تقدس جماله نگه دارد ، که سمی است قاتل ، و بلائی است هائل •

نامه احبای زبانی آنجا بمعیت مفاوضه آن مخلص جانی رسیدند •
کسی که شب و روز در محافل و مجالس کار او غیت پیران بزرگوار،
که سروران دنیا و دین و رهبران شاهراه یقین ، و ملاذ و ملجأ دنیا و آخرت

(۱) مه‌ولانا پاش کوچ‌کردنی جاری دوهه‌می به زویری بو به‌غدا بو یه‌کنی له
میرزاده‌کانی بابانی نووسیوه ، وا دیاره مه‌حموود پاشای کوزی
نه‌وزه‌حمان پاشا بووبی •

هستند ، باشد ، از این چه سود که براست یا بنوعی دگر دعوی محبت این مسکین بی‌مراد کنند ؟ و اگر بالفرض همه عمر و دولت خود را در راه ما باز د ، بچه کار ما خواهد آمد ؟ این مسکین تا دلت می‌خواهد از شما رضامندیم . اگر جهان ترا هم بتهلکه نیندازد ، و أصلاً غبار خاطری در حق هیچکس نداریم . اما معلوم خاطر شریف بوده باشد که مرشد بزرگوار این آواره اوطان و دیار که بکرات و مرات (پاشا) می‌گفتند ما او را هم قبول نداریم چ‌جای (خالد) ، بسیار از مریض عاقبت خیر شما دلگیر و رنجیده خاطراست . و سلسله‌ء علیه پیران بزرگوار هم بسیار بمقام غیرت آمده‌اند ، سبب باین بی‌ادبها که با این فقیر از حد مروت و انصاف برون بوده معمول نموده .

اگرچه سخنهاى این مسکین هم قیاس از هرزه درائیهای معهوده‌ء این مملکت میکنند ، و بحرف من باور ندارند ، اما میدانم که آنجناب باور دارند نجات پدرت موقوف بر طیب خاطر نمای پیران سلسله‌ء علیه مااست که بآدنی همتی کوهرا چون گاه به باد میدهند .

و حقیر هم از او رنجیده بودیم ، اما محض سبب به رجای شما ازو درگذشتیم ، و از حضرات قدس الله اسرارهم نیز استشفای خواهم نمود تا کار بکجا رسد ، سر رشته در دست من نمانده‌است ، سعی میکنم اگر خدا قبول کند .

و ضرورت طریقت داعی به آمدن متعلقات این مسکیناست ، در آمدن اوهارا مساعده نموده بزودی باینجا برسند ، دگر حق تعالی عاقبت را خیر کند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی سی و هه‌شتم^(۱)

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان درخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

اگرچه آینهء مصیقل خاطر فقرای بی‌مراد از قنار ناهنجار فساد آن دیار سراسر کدر و غبار شده بود ، اما بعد از آنکه این مصیبت روی داد ، اگر بتفریح خاطر آن در درج اقبال و اختر برج اجلال ، با این همه آزار بصوب وطن انتقال مینمود ، جای آن داشت ، والبته خالی از برکت و سعادت بجهت شما نمیبود ، ولیکن سبب باینکه این مسکین بدون اجازه پیران بزرگوار هرگز بر رحلت و اقامت هیچ مکانی نتواند پرداخت ، و از حضرات مأمور بعودت فوری نیستم ، این وسیله را بهانه ساخته که اکابر اینجا بر حسن ظنی که دارند باین زودی انتقال این مسکین را از دارالسلام بغداد نمی‌پسندند ، و بغایت ابرام و الحاح پیش می‌آیند چنانکه تفصیل از عبدالرحمن خواهند شنید ، حتی چنان مفهوم میشود که بی تشدد کلی و آن هم بیرون از مشرب ارباب فقر است ، فقیر را نخواهند گذاشت که در این وقت عائد شود .

بنا بر این که چندی میباید اهل این مسکین را مأذون فرموده ، و تهیه سفر از وجه مشروع ایشانرا هم ملاحظه نموده ، بایشان هم نوشته میشود که قبول نمایند تا وقتی که اجازه عودت حاصل شود . و والدهام و محمد خان و سائر تعلقات در آنجا برای اطمینان خاطر شریف میمانند ، و خود

(۱) مه‌ولانا ئەم نامە‌یه‌شی هەر بۆ میرزاده‌کە‌ی پیشوو نووسیوه بۆ سه‌رخۆشی لی‌کردنی به‌بۆنه‌ی مردنی منالیکیه‌وه و عوزری بۆ دینیتیه‌وه که نه‌یتوانیوه بچی بۆ لای بۆ پرسه .

یقین بدانند اخلاصی که دارند بوجه اتم معلوم خاطر است ، باید ازدیاد آنرا از خدا طلبیده ، باور نمایند که باعث دولت دارین همین است • تا در آنجا بودیم سلوک و رفتار آن بود که میشنیدی • والسلام •

وجه طلبیدن اهل این است که مدتهاست آن ضعیفه را بمشرب درویشی پرورش نموده ایم و بودن ایشان منفعت کلی برای تایید این مسکین دارد • دگر امانت شما و عدل و انصاف است که دنیا هیچ است • والسلام •

نامه‌ی سی و نهم^(۱)

نور چشمان دل‌آویز (یاوزی) و (عبدالعزیز) ! موفق بتوفیقات ربانی باشند • بعدها دو کلمهء پیادآوری این جانب قلمی نموده بودند ، موجب شادمانی گردید •

ورقها ، اشکال ، شمسیه البته بملا محمود می‌رسانند • و شرح (نخبة الفكر) ملا محمود شیخ المارینی نمیدانم بشما سپرده ایم یا بشیخ صالح • البته زود بدو تسلیم نمایند •

و رکاب اسماعیل بیگ بزین ما انداخته بودند، هیچ آگاه نبوده ایم • بعد از باز آمدن (صاحب) معلوم شد که این رکابها از وی می‌باشند • ظن چنان بود اگر آنها را باز بفرستیم احتمال دارد که مکدر شود • البته صیغهء ابراء از او طلب نمایند ، واز دعای خیر برای توفیق ما کوتاهی ننمایند • البته برای شما از اصلاح خالی نخواهد (بود) • والسلام •

(خالد)

(۱) مه‌ولانا نهم نامه‌یهی له به‌غداوه بو (یاوزی) و (عبدالعزیز) ناو نووسیوه که دوو که‌سی دلسۆزی بوون ، بو داوای دانه‌وهی هندی ئه‌مانهت به خاوه‌نه‌کانیان •

نامه‌ی چله‌م

بۆ خێزانی نووسیوه له سوله‌یمانی که برّوا بۆ لای بۆ به‌غدا

ضعیفهء عفیفه ، و هم‌خوابهء شریفه ، دختر یوسف‌را سلام تام میرسانم .
آنست تصمیم بآمدن شما شد . اگر اهل بغدادی هم تن‌درست و سلیم‌است
اورا هم بیاورند . و اگر نوعی دگراست هیچ به توقف مآذون نیستند ، خود
آمده و حضرت والدهام برضامندی کلّی دلالت نمایند که اندیشه نداشته
باشد . و اگر بالفرض حاجت بمساعدهء حاکم شد و مبالغه نمودند ، قبول
بعض اسباب سفر اگر از وجه شرعی باشد مانع نیست بشرطی که خود
رغبت نمایند ان‌شاءالله بسیار زود بیایند . از ازدحام مردم به تنگ آمده‌ایم ،
بلکه به بهانهء شما اندکی راحت شویم . و هیچ کتابی را بجا نگذارند ،
همه‌را بیاورند ، و بغدادیان خیمه و کژاوهر را برای شما فرستاده‌اند . دگر
حاجت بتاکید در احتیاط نیست . بسیار باحتیاط شرعی براه بیایند . هنوز
یک منزل یا بیشتر ماند کسی را بفرستند که خبر آمدن شما بیاورد . دگر در
پناه خدا باشند . بینه . و بغیر از محمود و احمد و حسین هیچ کسی دگرا
برای امداد پدرت نیارند . و آن روز که از آنجا حرکت میکنند فقیه
یوسف‌را اگر بفرستند مانع نیست . حاج محمد هم همراه‌است . همین پنج
آدم برای خدمت راه کافی‌اند . اما میباید پر احتیاط باشند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و یه‌که‌م

بۆ سه‌هید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه

له‌باره‌ی ناردنی ژن و مناله‌کانیه‌وه بۆ به‌غدا

سیدا سندا ! البته سبب باین عارضهء مجدد ، و این مکاتیب ابله فریب
که بما نوشته شده بودند تعویق بفرستادن خانه نیفتد . و اگر بالفرض

همشیرهء محمود سبب به آزار استعجال آمدنرا نمیتواند توقف کند تا وقت توانائی • اما خانهء بزرگرا البته میخواهیم که بفرستند و هر مالابدئی باشد بر ملا موسای حاجی رحیم محول است •

و اگر خود اهل بغدادی هم تواند بیاید در آمدن اگرچه مقصود نیست ممنوع هم نیست • علی ای تقدیر عذر تعویق نامسموع است •

ظاهرا اهل بغداد پیش ازین عهد کرده اند اگر خانهء فقیر بیاید ، با حامل الاغهای رونده تا به کهری استقبال کنند • و ظاهرا حاجی محمد برادر حبیب با چند کسی با کجاوه خواهند آمد •

والدهء مکرمه را سلام بی حد و انجام میرسانم • امید از ناطلبیدن آزرده نشود • بخدا که عین صلاح است تا بموسم پایز ، بلکه تا جواب حقیر نیاید به آمدن مرخص نیست • والسلام •

(خالد)

نامه ی چل و دوهه م

بۆ سهید عبدالقادی زانوای نووسیوه

سیدا ، سید عبدالقادرا ! آمدن اهل بغدادی هم بتازگی لزومیت پیدا کرده است بعد از آمدن وجهش معلوم شما خواهد شد ، البته اورا بدون مزاحم راهی نمایند •

و اگر بالفرض وکلای عالی ارادهء ابله فریبی با ما داشته باشد که کسی را بدلالیت ما بفرستد ، باز از آمدن اهل فقیر خیالی نکنند که مطلقا بودن و نبودن او در اینجا تأثیری در توقف و رجعت حقیر ندارد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی چل و سیّهم

دیسان بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، عبدالقادرا ! اگر اغتشاش راه مقتضی بدرقه باشد ، خود و شیخزاده‌های (خیوته) با چند کسی از اهل شهر و (کونه کوتر) و (سنگاو) چ سواره و چ پیاده بقدر احتیاج سوار شده تا بامن همراه خانه بیایند . و اگر خود از جهت راه باکی نیست ، مضایقه ندارد . خلاصه علی ای تقدیر توقف را در ارسال خانه جائز ندارند . ولی عهد جمیل الشیم میر جلیل الشان هم قبول نداریم که مزاحم شود . کاروبار این مسکین اکثر باشاره بزرگان است ، مخالفه اش نامحموداست . خبر شرط است ، آگاه باید بود .

و البته ما ایشانرا اعنی محمود بیگ را از خاطر بیرون نخواهیم کرد ، اگر بتلیس شیاطین الانس او هم از راه برون نرود . امید در کنف حمایت الهی باشد بمنه . و در خصوص رخصت خانه چیزی به میر هم نوشته‌ام . اما بی ضرورت اذن نطلبند . و اگر الاغ کراهه بهم رسد خوب و الا از امیر طلبند ، در میان ما و ایشان دویی نیست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و چواره‌م

دیسانه‌وه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، معتمدا ! ادامکم الله ! بمبالغهء هرچه تمامتر مؤکد و مبالغ که والدهء مکرمه و شما و نور چشمی محمود به خاطر جمعی تمام در آنجا بمانند ، ناطلبیدن خود و طلبیدن خانه را عین مصلحت طرفین دانسته ، و او را حمل بر قلت مبالغت بحال شما ننمایند .

و خود فی الفور بخانهء ما منتقل شده در پی فروختنش باشند ، هر وقت اتفاق افتاد او را بفروشند . و والدهام اگر میخواهد در همان جا باشد ، باشد . و اگر نزد محمد خان میرود هم مانع ندارد ، و ان شاء الله بی تغییر آلهی موسم پایز البته او را خواهم طلبید .

و کتاب (رشحات) در نزد ملامحمد ملامحمد صادق ، و (حاشیهء سیوطی) در نزد شیخ حسین سیتکی ، و (روضه) در نزد شیخ عبداللطیف ، و (شرح مقامات) در نزد ملا عبدالرحمن قره داغی هستند ، میخواهم . برای احتیاط شما هم لفظ آزادی از والدهام شنوند . فقیر از خلق بسیار وسوسه دارد .

**من همان دم که وضو ساختم از چشمهء عشق
چار تکیر زدم یکسره بر هرچه که هست**

ده و نیمه کار را بدهند یا بستانند باکی نیست . سخن بسیار است ، ناگفتن بهتر . ثانیاً محمود را ناطلبیدن حمل بر تغافل نفرمایند که بعد از ملاحظه معلوم شد که اکنون آمدن هیچ متعلقی مصلحت نیست ، خصوصاً بغداد بسیار گرم و محمود نحافتی دارد ، باید از این مسکین او را دلالت کلی دهند خاطر جمع باشند ، و صاحبی سیدی شیخ عبدالصمد را با اولاد بحافظ حقیقی میسپاریم که از فتنهء متموجه که بعین عیان مشهود است محفوظ مانند ، و حقیرا گله از جناب ایشان نیست ، مرد دنیا دار را ملاحظهء طرف دنیا و مدارا با اهل تسلط ضرور است . الحمد لله سوای اخلاص بقدر توانا و حسن سلوک چیزی از ایشان ندیده ایم ، و برادر جانی ملا موسای حاجی رحیم من جملهء محسوبان بلکه منسوبان خود میدانیم . امید که در دین و دنیا بمراد باشند .

و بمبالغهء اکیده ثانیاً مؤکد میشود که والدهام تشریف نیاورند تا جواب دوباره می آید . آمدن (و) ازدحام امسال محل کار این مسکین است .

شما در همهء عمر چیزی مصلحت اندیشی این مسکین نکنند ، گنه کار
نمیشوید •

والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته •

(خالد)

نامه‌ی چل و پینجه‌م

له وه‌لامی نامه‌ی دایکی و دوو خوشکه‌که‌یدا

غلام کمترین خالد ، و بندهء سرافکنده محمود ، بشرف عرض والدهء
ماجده میرسانند سرافراز نامچهء بیادآوری این مسکین قلمی فرموده بودند
رسید و موجب تذکار گردید •

امانت عظیم این است که همه وقت در یاد حق و ذکر مرگ باشند که
عاقبت مرگ است • با محمود و احمد و زید و عمرو کار نداشته باشند ،
و هرچه می‌خواهند از خدا بخواهید که ذرهء از عالم امکان از حکم او بدر
نیست • و محمد خان در هر جا باشد در پناه خدا است اگر جانب شرع
نگه دارد خدا او را نگه میدارد ، و اگر هرچه نفس و شیطان می‌خواهند بکنند ،
خدا و رسول او را بیزار ، و این مسکین از وجودش در آزار است ، دگر
چه نویسم ، اگر شنویدند خوب بود •

هر دو مکرمهء عزیزه را بخدا می‌سپاریم • در کنف حمایت الهی محفوف ،
و در ستر جمیل ایزدی مستور و مکفوف باشند ، بمنه • عریضهء را ارسال
داشته بودند رسید ، موجب کمال خوشنودی گردید •

شما و غیرت خود • این قدر بر تکرار نفی و اثبات و مراقبت معیت
مداومت نمایید که مرادی غیر از جناب اقدس خداوندی در ساحت سینه

نماند ، غبار ما سوی الله را بجاروب ذکر از نشیمن دل همچنان باید رفت
که قابل نشستن مهمان قدس شود .

مهمان عزیز را در نشیمن نارفته طلبیدن سخت بی ادبی است ، مطلق
دنیا را در بند نباشید. تا ان شاء الله دفعهء ملاقات واقع شود. خطرء ما سوی
الله اگرچه من باشم در دل نباشد ، در شب و روزی طرفه العینی غفلت روی
ندهد .

کسی را تعیین نموده بضرورات خانه پردازد. خود بعمل تصفیه مشغول
باشند ، و بعد از ان اگر مقصودی در صفای خاطر مانده باشد از شما قبول
نمی نمایم .

و هرگز این مسکین را از دعای خیر فراموش نمایند ، و در پناه خدا
باشند بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه ی چل و شه شه م

بۆ سه یید عه بدولقادی زاوای نووسیوه

سید سینه وسیع معتمد سید عبدالقادر را رشك حساد و رغم جهان
بدنهاد می خواهیم . وکلای عالی بغایت مخلص خود میدانیم . لهذا محمد
خان باید ایشانرا ملاحظه نماید . تا نوازش و مهربانی دربارء ایشان معمول
شود باتتقال مأمور نیستند ، و گاه گاهی اگر ایشانرا دیدن هم کند پر
مضایقه ندارد .

لکن اگر مارا می خواهند میباید که خود را باروح و زن و فرزند در راه
اتباع سید اولاد آدم تلف نمایند ، اعنی برای خاطر مال و اولاد و هوای
نفس مرتکب امر نامشروع نشوند که خدایرا برای دنیا آزردن سخت
بی معرفتی است .

والدهء مكرمه و نور چشمى همشيرهء مهربان و محمود و سائر اهل
بيت را سلام رسانم ، اميداست كه بحسن خاتمه فائز شوند . دگر چه تصديق
دهد بمرادات دارين نايل و بمقاصد كوين واصل شوند بسنه . و عموى زادهء
مكرم سليمان آغارا سلام رسانيم . الدعاء .

(خالد)

نامه‌ی چل و چهوتهم

له بهغداوه بو سهييد عهبدولقادرى زاواى نووسيوه

محرك سلاسل جنون و مهيج پيمان و لوايع مجنون ، اعنى نامهء شفقت
علامهء سيدى سيد عبدالقادر جذبه الله اليه ، و جعله من المقربين لديه رسيد ،
و لسان حال آن منبع شرف و كمال ناطق باين بيت حافظ گرديد :

كوته نكند بحث سر زلف تو (حافظ)
پيوسته شد اين سلسله تا روز قيامت

و كوششى كه در تنفيذ مدعاى اين مسكين فرموده بودند معلوم خاطر
فاتر شد .

بايد از زبان ما مهجوران بفرستادگى همشيرهء ام تسكين خاطر والدهام
و اطفائى بى آرامى اهل بغدادى نمايند ، هيچكدام گله مند نشوند . اگر
شدت گرما و عدم محرم شرعى كه از ما لابد مسافرهء نسوان است مانع
نميشد ، البته فى الفور ايشانرا ، اعنى همخوابه را ميطلبيدم . اما چنانكه
يوسف را سفارش نموده ايم بايد صبر كنيد ، حقير از ايشان رضامندى داريم .
اما باطن پر ظلمت و قلت اهتمام كه بفرائض خمره در اين اوان بهم رسيده اند
نزديك است موجب آزار خاطر شوند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و هه‌شته‌م

له وه‌لامی سه‌یید عه‌بدولقادی زاوایدا نووسیویه

سیدا ، سندا ، ملاذا ، معتمدا ! مظنه‌ه قلت التفات از این مسکین نسبت به شما چه مجال دارد. اگر قصوری در تعارفات رسمی شود ، نظر بمصاحبت جویی آن جناب است ، والا :

**گوهر مخزن اسرار همان است که بود
حقه‌ه مهر بدان مهر و نشان است که بود**

و برادر دین و یقین ملا موسای حاجی رحیم ، و ملا احمد یاوزی و ملا عباس و کاک علی و محمود شیخ ویس و شیخ رسول حلبی و فقیه عثمان و فتاح حاجی و سائر احبای آنجارا سلام رسان و دعاگو و امیدوار دعای خیریم . امید قبول فرمایند . والسلام علیکم و رحمة الله . و فقیه اسماعیل ملا احمدرا با مصطفی برادرش بسلام مخصوص میداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی چل و نوّه‌م

بو شیخ مه‌حمودی خبّوه‌ته‌یی نووسیویه

کاکه محمود ! نمیدانم چه نویسم . رفقای شما غریق دریای نور . و شما متوغل در رد و بدل دنیای دوتند . از استعداد بنی فاطمه حیف می‌آید که همچنان عبث و بی‌حاصل گردد . اگر شمه‌ه از احوال سید حسین درک کنند که چه معلوم خاطر فرمایند جای رشک است ، اگرچه هنوز قطره‌ه از دریای محیط یش نیافته‌است .

بشما امید دگر بود ، اگرچه فی الواقع تعلق خاطر بوجه اتم بدنیا

نداشته باشند • اما تبدیل آرایش ظاهری هم سم قاتل است • (انما علینا
البلاغ) • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجاهم

دیسانه‌وه بو شیخ مه‌حموودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاکه محمود !

بشوی اوراق اگر هم‌درس مایی
که علم عشق در دفتر نباشد

ان شاء الله تا حین ملاقات این همه قیل و قال را تمام فرمایند • فرصت
تنگ و راه بس دوراست • در خاتمه‌ء غزلی گفته‌ایم :

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخن را تمام کن

والسلام ، ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و یه‌که‌م

هر بو شیخ مه‌حموودی ختیه‌ته‌یی نووسیوه

کاک محمود !

چو میرفتم بسلطان خیالت ملک دل دادم
غرض از چشم اگر رفتی نخواهی رفت از یادم

و فرزندان دل‌بندان نور چشم ارجمند امانت خدا و خواجه‌ء سربلند
نقشبند باشند ، و والده‌ء اوها همچنان ، و مادر مهربانرا بدعا مخصوص
میداریم ، قبول فرمائید • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و دووهه‌م

دیسانه‌وه بو شیخ محمودی خیوه‌ته‌یی نووسیوه

کاک محمود خیوه‌ته‌یی ! وظیفه‌ه شمارا بریده‌اند ، خاطررا جمع میاید داشت • پیران طریقه‌ه علیه از احوال متعلقان غافل نیند ، و هیچ آفریده‌ه معارضه‌ه ایشانرا نمیتواند نسود • معارض ایشان آتش در خدمت و دولت خود میزند • منتظر باش تا خدا چه ماجرا می‌انگیزد •

بس تجربه کردیم درین دیر مکافات
با دردکشان هرکه در افتاد ، در افتاد

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و سیّه‌م

له وه‌لامی نامه‌ی یه‌کی له دوستانا

تعویذ جان و مروحه‌ه جنان ، نامه‌ه مودت نشان بسروقت دوستان صافی جنان رسید • چند کس‌را همراه خود آورده‌اند • اندک ملالی از ازدحام هست ، اما چونکه بتوسل آن عزیز آمده‌اند ، رضا بآمدن داریم بشرطی که بر مجرد ملاقات حصر نمایند • زیاده‌ه چه تصدیع دهد • حق از خود برهاند و بخود برساند که کار این‌است و بس • قدوم شریف بغایت انتظام‌است • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و چواره‌م

له به‌غداوه بو سلیمان ئاغای ئاموژای نووسیوه له سلیمانی

بو سه‌رخووشی‌لی کردنی به‌بۆنه‌ی مردنی ژنه‌که‌یه‌وه

عموی زاده‌ء ارشد أمجد سلیمان آغا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا یار و مددکارش باشد ، و روح پرفتوح مرحومه‌ء مغفوره بجنّت شاد ، و عمر بازماندگان باضعاف تراب مرقد او در ازدیاد باد .

در هیچ خصوص غباری بخاطر شریف راه ندهند . زن و فرزند و مال و منال امانت خداست ، هر وقت امانت خودرا برد مختاراست .

و در خصوص این مسکین هم خاطر جمع باشند . ان شاء الله چیزی خواهد شد که باعث سعادت دارین شود . والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

و همه‌ء اطفالان خانه‌را سلام رسانیم ، قبول نمایند . اگر خدا دوست دارند ، همه کار دین و دنیای شما بمراداست ، و اگر هرچه هوای نفسانی شما بود آن طور کنند ، خواهیم هرچه خواهد آن کنند و ارواح پیران بزرگوار هم از شما در آزار میباشند .

و اگر خواهش نقلت بطرف (اردلان) یا جای دگر داشته باشید از این طرف مرخص‌اند .

برادری و دوستی این مسکین بدون ترك هوا و فرمان برداری خدا و رسول صورت نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و پیئجه‌م

له به‌غداوه بو مه‌لا مه‌حموود ناویکی نووسیوه

که به‌هۆی سه‌یید ئیسماعیل ناویکه‌وه نامه‌یه‌کی بو مه‌ولانا نووسیوه

برادر دینی و مخلص یکرنگی و یقینی ملا محمودرا بامداد روحانیت خواجگان حواله مینمایم که از مزاحم اعدای آفاقی و نفسی در نگهبانی ایشان باشند .

در مکتوب قرۃ العین سید اسماعیل اسعده الله فی الدارین در خصوص امر معهود ابرامی نموده بودند . یقین بدانند که این مسکین خاطر آن عزیزرا بسیار مرعی میدارد . اما استعجال نمودن دران خصوص حکمت‌های خفیه و جلیه دارد .

و شما خود بآمدن این ولا با یک شخص مرخصند . بعد از تشریف آوردن مشافهۃ تفصیل مدعا خواهند شنید . باید بدون تعویق برخاسته عازم شوند ، و زیاده از یک شخص با خود نیاورند . هرچه مصلحت پیران طریقت و مقتضای امثال شریعت باشد ، ان شاء الله الرحمن معمول خواهد شد . زیاده چه تصدیع دهد ، نائل فنای اتم و موصول بلطف اعم باشند ، بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و شه‌شه‌م

بو شیخ مه‌حموود صاحبی برای نووسیوه

وجود مسعود و نور چشمی محمودرا بکنف حمایت ایزد معبود میسپاریم . ازینکه بصوب این ولا راهی شده ، و شمارا در انجا گذاشته ، تشویش بخاطر راه ندهند ، بحمد الله خود یقین میدانند هرچه کرده شود بدون اشاره حضرات نخواهد شد .

اینکه چند نفر اعزه از سکان بخارای شریفه و خراسان بصوب کعبه
معظمه راهی و واصل آنجا میشوند ، در هر خصوص اکرام و اعزاز آنها را
لازم شمرده ، و در وقت رفتن فقه عبدالله بیدرقه گئی ایشان تا به سلیمانی
فرستاده و بنزد عزیز جانی شیخ محمود خیوه تهیی سفارش نموده در آنجا
در هر خصوص تا حین راهی شدن از ملاحظه آنها کوتاهی ننمایند .
والسلام . ختام الکلام .

و والده ام را قدم بوس و سلام میرسانم . ان شاء الله عنقریب عودت
خواهم نمود . والسلام علیکم .

نامه‌ی پهنجا و جهوته‌م

له وهلامی مریدیکیا که داوای پله بهرزبونه‌وی لی کردوه

داغدار الم نابافت مهجوری ، و گرفتار قیود خودبینی و مغروری ،
مسکین بی بضاعت خالد کرد شهرزوری ، بعد از تقدیم دعا مصدع میشود
که نوازش نامه آن جناب مشتمل بر بعضی آثار تواضع و حق جویی رسیده ،
بر خاطر شریف هویدا است که سید اولاد آدم صلی الله علیه وسلم بصدر
شریف خود اشاره نمودند و فرمودند (التقوی هی هنا) و معامله با این طایفه
علیه ماورای گفتن و نوشتن است . اگر اخلاص و طلب بدل بدرجه قبول
ایشان رسید خود بخود امر باین درمانده میفرمایند که فلان کس مقبول است ،
و الا بمصاحبت آن کس که بتوقف میافتد (الی ان یبلغ الکتاب اجله) . این
فقر اصلا اعتماد بر کشف و ماجرای خود ندارد ، همین اعتصام کلی به ذیل
عنایت پیران بزرگوار است (روحی فداهم) ، و از امر ایشان مطلقا تجاوز
نمیتوان کرد . اگرچه خاطر بقبول و بهره‌مندی آن جناب سخت متعلق است ،

و سخن اظهار و رفع مظنهء ولایت و صلاح کردن باشد ، با شما گفته‌ایم
صرف برای فتح الباب قبول حضرات است • خود میدانند که گفته‌اند :

**مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند**

درین رباعی خوب تأمل باید کرد :

**افسوس که وقت کار از دست برفت
ایام وصال یار از دست برفت**

**در معرض يك دولت نا پاینده
صد دولت پایدار از دست برفت**

حضرت مولانا قدس سره العزیز در مثنوی میفرماید :

**بی عنایات حق و خاصان حق
گر ملك باشد سیه هستش ورق**

شیخ مشو ، ملا مشو ، این مشو ، آن مشو ، مسلمان شو • مسلمانانی
کاری بس بزرگ‌است • اگر از همین مردان بر کسی واردات متواتر شود ،
و اگر اعضایش خشك گردند ، منت از صاحب حال نیست ، از واسطهء آن
حال است •

اما اگر ظاهر و باطن باتباع سید اولین و آخرین صلی الله علیه و علی
آله و صحبه اجمعین آراسته شود ، حال همه و بال و کشف همه استدراج و
ضلال است ، و از نحوست بیدولتی که دارند به دولت استقبال عنایت نامهء
پیر دستگیر هم فائز بشوند ، خدا عاقبت خیر بکند ، آمین • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و هه‌شته‌م

بۆ پرسه‌لی کردن بۆ دوستیکی نووسیوه

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان درخت گل ایمن باد

اگرچه مصیبت مرگ اولاد که پاره‌ء اکباد و جگر گوشه‌ء عبادند ، اکثر اصحاب صبر و سداد و ارباب هوش و رشادرا از جا میبرد ، و اما بحقیقت که سبب وصال محبوب بی‌مثال و موجب دولت دیدار جمال ذی‌الجلال باشد نعمت است نه بلاء ، و راحت است نه عناء . و مرد حکمت‌نیوش تیز هوش که کوه راسخ حق‌الیقین و دوحه‌ء برومند صاحب ثمر اسلام و دین است از هبوب عواصف نوائب از تزلزل امین و نعمت و تقمّتش بشکر و صبر حسرت بخش و غیرت‌فزای دیو لعین و جالب رحمت ارحم الراحمین است ، اگرچه حسن ظن بشما محقق است ، اما غرض ادای سنت دین و احیای سیرت سید المرسلین است (قل الله ، ثم ذرّهم) والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی پهنجا و نوّه‌م

دیسانهوه بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی زاوای نووسیوه

سیدا ، سندا ، سید عبدالقادرا ! حقیقت امر این است بخدا که این فقیر مطلوبی غیر از خدا ، و مقری و وطنی سوای قبر ندارد، و برای مثل شما اکابر معلوم است رندی و قلندری و بی‌وطنی مناسب نمی‌نماید .

ما هزار نظام دنیا را بمویی برهم میزنیم ، و غیر از قدم تجرید خوش نمی‌نماید ، پیشتر بنا بجانبداری بعضی اقربا و احبا گاهی بحث دنیا سرزبانی نقل میشد . صرف نظر برعایت قلوب دوستان محجوب بود . اکنون

اصلح را در ترك ماسوی و مقید ناشدن بجیزی دانسته ایم ، و کسی فریب
ندهیم بهتراست ، کار این مسکین در دنیا نه مانند دگر مردم است ، هر طایفه
همانا گمانی دارد •

من دانه و دوست هرچه هستم هستم
و عباس و موسی را سلام رسانم • والسلام •
الداعی :

(خالد)

و حضرت مولانای امکانگی قدس سره ، مدت ها در کمال عسرت و مذلت
ظاهری طالبان حق را بوصل محبوب حقیقی هدایت میفرمودند • روزی با
جمعی مریدان در خارستان میگذشتند ، بعضی از مریدان پا برهنه بودند ،
هر لحظه خاری در پایشان میخلید ، و آه سردی از درون دردناک میکشیدند ،
و قدم از پیروی آن پیر طریقت باز نمی گرفتند • دفعهء الثفات فرمودند
و گفتند : برادر تا خار المی در پا نخلد ، گل مراد نخواهد شکفت • آن
طالب بهمان قدر خوشنود شد • کار فقرا همگی مردن و خون خوردن
و خانه ویرانی است • و این مسکین در غزلی گفته است :

در اقلیم محبت از خرابیهاست معموری
به سیل اشك باید کند اساس خانهء خود را

بالجمله از قبض و بسط چارهء نیست ، اما عاقبت همه خیر است • در
طریقت هرچه پیش سالک آید خیر او است •
والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته •

(خالد)

حق (تعالی شأنه ، و تنزه سلطانه) به اقصی مراتب فنای اتم که ترك
تعلق نعیم دارین است برساند ، و از (أعدی الأعادی) مردان راه که نفس

اماره‌است برهاند ، و مصداق این رسیدن و رهیدن جز این نیست که رغبت مردم و انکارشان و مدح و ذم عالم و جحود و اقرارشان در نظر سالك يكسان شود ، چنانكه گفته‌اند :

**نفع و ضرر گر تفاوت میکند
بتگری باشی که آن بت میکند**

محض ساده لوحی‌است که برغبت مردمان فرحمند ، و از بی‌رغبتی ایشان ناخرسند شوند ، که احیانا این صعود و نزول برای امتحان میشود (نعوذ بالله من هذا) •

خطاب مستطاب (فلعلك باخع نفسك) الآية با سرور کائنات علیه افضل التحیات باریك بینان اهل ارشادرا موعظه تمام‌است •

و احوال محمد حمزه آغا موجب شکر است • باید بقدر مقدور در اتباع سنت و ترك هوا و هوس بذل مجهود نمایند • اگرچه کشف گویی و اطلاع بر مغیبات در نظر این طائفه علیه بی‌اعتبار است ، اما اشعاری بحسن استعداد دارد • از شکر این نعمت غافل بودن نهایت دون همتی‌است و شکر در اتباع اوامر منعم‌است جل جلاله •• احوال فقه محمد مقبول‌است ، اگر چند وقتی دگر تمام قوای ظاهره و باطنه را با محافظه بر نماز جماعت و احتیاط در نغمه با جمال محبوب حقیقی صرف نماید ، تا غفلت کلی با استمرار از ماسوی‌الله حاصل شود ، امید فنای حقیقی‌است که حاصل شود • این همه تأثیرات عبرتند • بود که ارباب انکار را اعتقادی حاصل گردد • اما طالب باینها غره نباید که شود تا فنا بحصول نرسد ، همه احوال را رجوع قهقری نزدیک‌است • (نعوذ بالله من الحور بعد الكور) •

هرچند میسر شود تایید شریعت غرا هم مقصد پیراست • هزار کشف

و کرامترا باحیای سنتی برابر نمودن از نارسائی است • دگر چه نویسد ،
جمله سر خواص و شر عوام گفته شد • والسلام والا کرام •

بعد از نوشتن مکتوب دوباره از زبان همهء دوستان خود عرض دعا
و سلام بخدمت مقدسهء قبلهء مراد و پیر برزگوار کردیم ، و از آنجا که
اتباع شریعت محمد صلی الله علیه وسلم طینت ایشان ، برای رفع حق
شرعی شما که رد سلام است ، به کَلک درر بار جوهر تثار علی الاجمال جواب
سلام همه را ترقیم و مکرر سعادت احباب این درماندهء گرداب خودبینی را از
حضرت ذی الجلال والا کرام طلبیده اند • و سید عبدالقادر را با محمد خان
و والدهء مکرمه و همشیرهء محرمه و هم خوابهء ضعیفه و محمودین و بکر را
که زیاده اختصاص دارند هست باطنی هم عنایت فرموده اند •

چنانکه اگر مدهء یک هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان بکام
چسپانیده با همه فکر و خیال هر روز چهار پنج هزار (الله الله) بزبان خیال
گفته ، متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که
قلب شماها ذاکر شده است •

و بکشف صحیح جمعی کثیر از اولیا ثابت شده است که ایمان آن کس
که قلبش ذاکر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ،
و آن بی شعور ذاکر هر لحظه در ترقی میشود و در خواب از بیداری زیادتر ،
و در مرض از صحت ، و در مرگ از حیات بیشتر ذکر مأمول و عام است ،
و نور دیده مرزا اسماعیل خودم اگر شماها قدر این دولت را میدانید ،
و اگر نمیدانید فقیر در نزد همه حقوق شمارا بتسبب این سعادت ادا نموده •
والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

نامه‌ی شه‌سته‌م

بو دوستیگی نووسیوه که خه‌بری داوه‌تی هه‌ندی کتییی فهوتاون

محبوب حقیقی تقدس جماله غیوراست ، چونکه این مسکین را از جملهء
دنیا و مافیها تعلق خاطر به کتابها هست ، بمقتضای غیرت محبویت ، هر
روز کتابهارا یا بغارت میدهد و یا در آب می‌اندازد .

بلی سلطان معشوقان غیوراست
ز شرکت ملک محبوبیش دوراست

سر و مال و عمر و زندگانی و دنیا و آخرت همه فدای جمال باکمال
او ، این رباعی چه مناسب مقام است :

هر شب ز غمت نعره بر افلاک زنم
وز دست غمت سینه به صد چاک زنم

چون موج زند عشق تو در سینهء من
درس و ورق و کتاب بر خاک زنم

افسوس حکایت عشق بیایان نمی‌آید . والسلام علیکم .

ولد بزرگوار آن برادر وفادار و مهماندار ستوده اطوار سید نورالدین ،
و ملا مصطفی ولد قاضی برادر خود و شما و سایر احبای آن دیار را دعاگو
و سلام رسان و امیدوار دعای خیریم ، و مأمول از همه رعایت مضمون این
بیت حافظ است :

جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
هزار بار من این نکته کرده‌ام تحقیق

والسلام ختم الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و یه‌گه‌م

بو عوثمان به‌گی برای مه‌حمود پاشای کوزی عه‌بن‌لزه‌حمان پاشای

بابانی نووسیوه

حق جل شأنه و تقدس سلطانه ، ذات حمیده صفات امیر بی‌ظیر ،
و امیرزاده‌ء والا تبار روشن ضمیر ، بامداد روحانیت اولیای کرام مؤید
داراد ، بمنه .

درین وقت نوازش نامه‌ء مشتمل بر کمال خلوص و آداب‌دانی ،
و متضمن وفور تواضع و مهربانی ، بیادآوری این مسکین بی‌مراد ارسال
و ایفاد شده بود ، و در طی آن چشم عنایت و گرشمه‌ء التفاتی از همم علیه‌ء
درویشان دریوزه نموده بودند ، رسید و باعث تحرک سلسله‌ء همت و توجه
عنایت شد .

اما اینکه ، هرگز در خصوص امداد و اسعاد در عسر و یسر و غربت
وطن نسبت به برادر بزرگ شما (محمود پاشا) اصلاً کوتاهی ننموده بودیم .
حتی بعد از آنکه بدولتی مشرف شدیم که سلطان هفت کشور را در جنب
او (کالمعدوم) است ، باز سبب باینکه پیشتر او را بمخلص خود محسوب
نموده بودیم ، او را فراموش نکرده ، و نسبت بایشان عنایتهای نموددایم که
بخاطر کسی نیامده .

همینکه حاکم شدند بغرور ایالت چند روزه که آن هم از یمن حضرات
ما بود ، بطرحی مغرور شدند که گویا میان ما و ایشان آشنایی نبوده‌است ،
و حقوق عنایت مردان خدا را بالمره منسی نمودند . چشم ما از تایید
و صاحب‌داری ارباب دنیا ترسیده‌است . دل نمیخواهد که لاف محبت
و پیمان و اتحاد و مودت را با کسی بدد ، و اما اینقدر ثابت که این مسکین
همیشه دعای توفیق و نصرت در حق امرای عادل که اهل مروت و راعی

حال برآیا باشند ، کرده و میکنم ، و هرچند بترویج شریعت و ترحم با رعیت
کوشند . بهمان مقدار شایسته ادعیه این مسکین خواهند شد .

دگر اصلاح حال و حسن مآل را برای آن مرکز دائره اقبال ، از ایزد
بیهمال ارتجا و سوآل مینمایم .
والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و دووهم

بۆ عوثمان به‌گی برای مه‌حمود پاشای نووسیوه

امیرزاده نیکوکار والا تبار عثمان بیگ را بحسن احتمای هم علیّه
پیران سلسله سنیّه حواله مینمایم . یار و مددکارش باشند . نوازش نامه
که پیشتر به یادآوری این مسکین بمعیت شیخ محمد (آدم بوداق خان)
فرستاده بودند . رسید . اما رافعش در حین عودت این فقیر را مطلع ننموده
معاودت نمودند ، لهذا نوشتن جوابش اتفاق نشد .

و در مکتوب دوم ملالی نظر بنانوشتن جواب آن اظهار نموده بودند ،
یقین بدانند که خاندان شما امروز از خورد تا بزرگ محسوب سلسله علیّه
پیران طریقه ما میباشند . پس اگر بمقتضای سکر درویشی و ذوق حال
احیانا قصوری در تعارفات رسمی با یکی از شما واقع شود ، باید حمل بر
قلت التفات نکنند که ارباب احوال را در بعضی حالات امکان و پرداخت
آداب رسمی ندارد

و اینکه داخل طریقه علیّه شده‌اند ، بسیار خوب کرده‌اند . (بای وجه
کان) تعلق باین طائفه علیّه غنیمت است . اما باید ان شاء الله اندکی نیت
خود را بهتر نموده ، رغبتی مجددی باتباع شریعت حاصل نمایند تا زیاده

(خالد)

له وەلامی یەکی لە گەوره پیاواندا (که وا دیارد مەحمود پاشا بووبی)

(خالد)

٢٠٦

نامه‌ی شه‌ست و چواره‌م

بو لای یه‌کی نه میرزاده‌کانی بابان

امید ، ذات خجسته صفات امیر روشن ضمیر بامداد روحانیت پیران
کبار مؤید باد . دوباره این مسکینرا بنوازش نامچه‌ی یاد ، و بمعیت مخلص
صادق الوداد (^(۱)) اصدار و ایفاد فرموده بودند ، رسید ، موجب
تشییید مبانی اخلاص آن امیرزاده‌ی جمیل الشیم گردید . باید بکمال نیازمندی
مزید اخلاص ارباب فقررا از ایزد بی‌نیاز مسئول ، و از آن فتح الباب مآرب
دارین مأمول نمایید .

برای تیسیر مدعای محسویت مرارا تبرکی طلبیده بودند ، آنست يك
قطعه شانه و يك رشته تسبیح را بجهت آن عزیز روانه نمودیم ، البته بنظر
خواهد رسید .

زیاده مصدع نشد ، کامیاب مطالب دارین گردند ، بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و پینجه‌م

بو شیخ شه‌مسهددینی مریدی نووسیوه

محب صفوت آیین ، و مخلص صداقت تضمین ، جناب شیخ شمس‌الدین .
حق سبحانه و تعالی باقصی مراتب جنون محبت خود که غایه‌ی مرام مردان
راه‌است برساند ، بمنه .

بطاقه‌ی مملو از محبت و صداقت بیادآوری این مسکین قلمی و ارسال
فرموده بودند ، رسید . موجب تجدید اتساب و تعلق بسلسله‌ی علیه گردید .

(۱) شوینی ئەم بو‌شایی‌یه له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستماندا هه‌روا به
سپی‌یه‌تی هیل‌رابوه‌وه .

وصیت است که قلیل این طریقه را کثیر دانسته ، تسک باین خاندان
عظمی را سرمایه دولت دارین دانند . اصل اراده این طایفه کاری بس
بزرگ است . ذکر و کیفیات و شهود اگر باشد دولت دیگر است .

گفته اند تا حق تعالی بتجلی بر باطن بنده متجلی نشود . آن بنده مرید
خاندان اولیا نمیشود . غرض این است که از شکر نعمت اراده این طایفه
غافل نشوند که حدیث (المرء مع من احب) مشهور است و بر السنه خواص
و عوام مذکور است . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و شه‌شهم

دیسانه‌وه بو شیخ شه‌مه‌ددینی نووسیوه

برادر طریقه ، و مخلص فی الحقیقه ، شیخ شمس‌الدین را بمدد روحانیت
پیران کبار موکول میداریم . از کمال مهر و وفا بدو کلمه فقرای بی‌مراد را
غریب نوازی فرموده بودند ، رسید .

چند روزی باشاره حاج محمد مشغول بذکر لطائف شوند ، بعد از
آن ایشان اگر مناسب دانستند ، شمارا به نقی و اثبات مأمور مینمایند .
و درین خصوص بحاج محمد هم اشاره شده است . وصیت عظیم
همین است ناموس صلاح و نیکنامی شمارا از فیض باطن فقرا باز ندارد که
هرکس بصاحب باطنی در عصر او باشد باور نکند ، یقین است اگر در عصر
رسول الله صلی الله علیه وسلم هم میبود بآن حضرت باور نمیکرد .
و باوری که اکنون دارند سبب به عدم معاصره و نبودن عیب و عار است که
سبب به کمال شهرت آنحضرت صلی الله علیه وسلم برای او عار نیست
بگوید من غلام آنحضرتم ، بلکه از ربقه غلامی او سر برون بردن عار
و ادبار است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و چه‌ت‌هم

بۆ یه‌کێ له مریده‌کانی نووسیوه

حق سبحانه ب‌مدد روحانیت پیران بزرگوار بر جاذبه‌ء طریقت و صراط المستقیم شریعت پابنده دارد ب‌منه . محبت نامچه‌ء ایشان بیادآوری دوستان قلمی نموده بودند رسید، موجب تذکار عهود مودت گردید. امانت و وصیت کلی این‌است که از تذکر مرگ و آخرت منعم حقیقی غافل نشوند و تا میتوانند از اتباع سنت سید المرسلین در ترقی باشند، و همه روز هزار تهلیل زبانی‌است که نشنوند^(۱) با وقوف قلبی و لحاظ معنی عادت کنند تا مرادی در ساحت سینه بجز از مطلوب حقیقی نمانده باشد . بنده از ایمان حقیقی دوراست و در کلمه‌ء توحید کاذب، زیرا در مذهب پیران طریقه هرچه مقصوداست معبوداست چنانکه گفته‌اند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
تیغ (لا) برگش که آن معبود تست

خلاصه مدعا در طریقت بی‌مرادی‌است و از ماسوای مولای حق آزادی‌است . دگر همه هیچ‌است . کشف و کرامات مردان خدا بلا دانند در بند آنها نباید بود، و این مسکین را بدعای توفیق در اتباع سنت یاد نمایند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و هه‌شته‌م

بۆ عوثمان به‌گی برای مه‌حمود پاشای بابانی نووسیوه

بسم‌الله الرحمن الرحیم

معتقد کامل الاعتقاد، و محب مخلص پاکیزه نهاد . امیر روشن ضمیر

(۱) له چهند رسته‌ی پیشوودا هندی ناته‌واوی هه‌یه، به‌داخه‌وه له‌به‌ر نه‌بوونی ده‌سنووسی‌تر بۆمان راست‌نه‌کرانه‌وه .

عثمان بیگ بحافظ حقیقی میسپارم ، از شر انکار ارباب فقر و فنا (که) سم قاتل و بلای هایل است حارس و نگهدارش باد ، بمنه .

شما بدفعات چه به سفارش و چه به تحریر مکاتیب تمنای عودت این مسکین بولایت خود مینمودند ، و انواع دلالت و اظهار اخلاص نسبت باین فقیر میکردند . اکنون این فقیر رو بولایت شما آورده^(۱) ، و چند روزی بمهمانی در کوهستان (سرگت)^(۲) نیت سکونت دارد . انواع حرکات عجیبه ، نسبت باحبای این جانب کرده میشود . این کار جای تعجب است .

نظر بمبالغه‌های پیشین و به آداب بزرگی و مهمان نوازی چنان گمان میبردم شماها اگر خود باستقبال فقیر نیایند ، البته کسی را از معتبران خود خواهند روانه نموده . اکنون علاوه همه میشنوم که انواع سخنهای ناشایسته در مجالس شما باین مسکین گفته میشود ، و در صدد ایدای بعضی فقرای که محبت فقیر دارند هستند ، و هزار افتراء از زبان این جانب و متعلقان این جانب بگوش و کلای عالی رسانیده‌اند و ایشان هم باور نموده‌اند .

این حالت مأمول از هوش و فهم و کلای عالی نبود ، چرا ایشان اول تا باخر این مسکین را از همه کس بهتر میشناسند ، و مردم اهل عناد از افتراء کوتاهی نمی نمایند .

خلاصه اگر مروج طریقه علیه نقشبندیه است این مسکین است ، و اگر شایسته گفتگو و نزاع است هم این جانب .

اگر ملاهای که انکار ارباب فقر مینمایند راست میگویند و دعوی برای خدا مینمایند ، کار مردان دشنام دادن و غیبت فقرا کردن نیست .

(۱) مهولانا هم نامهی لهو سهرده مه‌دا نووسیوه که له بهغداوه هاتووه بو ههورامان بو هاوینه‌خوری .

(۲) سرگت : دی‌یه که له ناوچه‌ی ههورامان و سهر به ناحیه‌ی خورماله .

شما خود جوانی سعادت‌مند هستید ، برای خدا نائره ، این فتنه و فساد را خاموش گردان . برخیز و شیخ معروف و ملا صالح و شیخ عبدالرحیم که از اکابر علما هستند ، همراه خود آورده . اگر میگویند که ما عار داریم نزد فلان برویم ، این سخن مسموع نیست ، زیرا ایشان بزعم خود دعوی برای خدا میکنند نه بنزد این جانب می‌آیند . و اگر بقریه (سرگت) نمی‌آیند ، بشهر (گلغبر) ^(۳) هم بیایند رضا داریم و ما خود بآنجا خواهیم آمد .

با وجود اینکه پیش از این ایام حکومت پاشای مرحوم شیخ عبدالرحیم و شیخ عبدالکریم ^(۴) با چند نفر از اشخاص معتبر بنزد شیخ رضای ییلو ^(۵) که علم و معرفت او معلوم خاص و عام است رفته‌اند ، چه جای فقیر که چندها از سادات و علمای منتهی مانند ملا یحیای مزوری و شیخ احمد بغدادی و ملا عبدالرحیم زیارتی و ملاهای کوی که خود اوهارا میشناسند مرید و معترف حقانیت کار فقیراند .

و شما خود هم حاضر مجلس شوند ، این فقیر با اوها مباحثه و گفتگو میکنم . اگر معلوم خاطر شد که سوای عناد و حسد و افساد غرض دگر دارند ، خوب . و الا بعد از آن اگر این مسکین دعوای ارشاد و مشیخت نمود معلوم میشود دعوی پوچ و عبث میکنم .

و اگر خود ملاها نمی‌آیند ، شماها که ارباب جاه و دولت دنیايند ،

(۳) گولعه‌نهر : خورمال .

(۴) ئەبێ ئەوه‌مان لی تێك‌نه‌چی که ئەم (شیخ عبدالکریم) ه شیخ عەبدولکەریمی بەرزنجیی برای شیخ عەبدولزەحیمی بەرزنجی و مامۆستای مەولانا نی‌یه ، که سێکی‌تره ، چونکه به‌پیتی مەرثی‌یه‌نامە‌ی شیخ عەبدولکەریم که مەولانا نووسیویه و له دیوانه‌که‌یدا هه‌یه ، ئەم ذاته له ۱۲۲۲ی هجریه‌تدا کۆچی دواایی کردوو که ئەکاته پیش سه‌فەری مەولانا بو هیندستان و له‌وژۆره‌دا باسی شیخیه‌تی مەولانا له‌ئارادا نه‌بوه .

(۵) بیلوو : دی‌یه‌که له مەریوان . شیخ زەزا له نه‌وه‌ی شیخ عەلی‌یه کۆسه‌ی دۆل په‌مووه .

و پدر مرحوم شما بسیار نیکبها با این مسکین دارد ، برای شما مناسب
 نمیدانم به سخن بیهوده اذیت دل اهل فقر را بر خود روا دارید • یقین
 بدانند این فقیر اگر خود ولی نیست ، اما تمسك بسلسله اولیا دارد ،
 و اولیارا رنجانیدن برای دین و دنیا ضرر کلی دارد •

والحاصل شما میباید آمدن آنجارا تصدیق ندانند که باعث چندها اجر
 و ثواب و موجب رفع چندین کشاکش میشود • والسلام ختام الکلام •

(خالد)

و حاضر گوشهء کم نامی (خالد) محبتهای سابقه و مودت‌های لایقهء شمارا
 نصب العین خاطر دارد • یقین است که به بهرهء از فقرای بی‌مراد فائز خواهند
 شد تا کی باشد و چند باشد ، و این قدر بشارت اهل سعادت را کفایت دهد •
 و هر وقت ارادهء آمدن نمودند يك دو روز پیشتر تا به اینجا میرسند
 روزه داشته ، و به نان مرکز سعادت و سیادت (شیخ محمود) افطار نموده ،
 چیزی دگر نخورند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی شه‌ست و نوّهم

له وه‌لامی به‌کی له گه‌ورده‌کانی سوله‌یمانیدا

درویش بی‌نوا مصدع رای آن مایهء مروت و وفا میگردد • پیش از
 این بمعیت سید اسماعیل نوازش نامهء بیاد مهجوران قلمی و اشارهء زبانی
 برای مراجعت بصوب وطن فرموده بودند ، و بصحابت ملا عباس دوباره
 مؤکدا تصویب نموده بودند • معلوم است هرچه رای صواب نمای عزیز
 بدان تعلق گیرد نسبت باین مسکین عین صواب است ، اما صحبت رفیق غیر
 شفیق امر شاق و تکلیف ما لا یتطاق است • گفته‌اند :

تا توانی میگزین از یار بد
 یار بد بدتر بود از مار بد
 مار بد تنها همی بر جان زند
 یار بد بر جان و بر ایمان زند

بتفصیل جواب مدعارا حوالهء تقریر ملا عباس ننودیم ، ان شاءالله
 بسمع شریف خواهد رسید . و ثانیاً وصیت است اندکی همواره راه عنایت
 و مواهب و اهب بی مثال را تقدس ذاته بر خود گشاده داشته ، بکلی راه
 نسیان جانب خدا و فراموشیء زلزلهء رستاخیز بر خود جائز ندارند که نه
 شاه میماند و نه وزیر ، و نه پاشا میماند و نه امیر ، نه غنی میرهد و نه فقیر ،
 نه ظالم جان برد و نه اسیر . هرچه در عالم خاك است خاك شود ، و اسسشان
 در دیوان هستی پاك شود ، و هرکه بفرح غروری دارد غمناك شود . بعد
 از نزول ملك الموت مریض مرض موت بهبودی ندارد . و بعد از هبوط
 بسهاوی هلاك ندامت سودی ندارد . (لیس فی الدار غیره دیار) . (لمن
 الملك اليوم ؟ لله الواحد القهار) والسلام ختام الكلام .

(خالد)

نامه‌ی حهفتاهم

له وهلامی که سبکدا که داوای به مهنسوب بوونی مهولانای کردووه

از روحانیت پیران بزرگوار استدعا اینکه بایسان کامل و حسن خاتمه
 سرافراز ، و مورد مراحم رءوف بنده نواز شوند . از عنوان نامچه اریحهء
 طلب بمشام خاطر رسید ، خصوصا رافع لسانا مؤکد آن امر گردید . اگر
 زندگی باشد بعد از ملاقات بهره خواهند برد ، و الا همین اخلاص شما کاری
 میکند . (المرء مع من احب) مشهور است .

وصیت عظیم همین است از سابقهء رحمت بیدریغ غافل نباشند . واگر

معامله بفضل بود کار سهل است ، و گر نه عبادت یقین در آن بارگاه بجوی
نیرزد . و غرض از عرض این است سبب بکثرت گناه پا بسرحد مأیوسی
ننهند و ازین مر دیو لعین فرصتیاب نشود . شاعری گفته است :

مائیم پر گناه و تو دریای رحمتی
جایی که فضل تست چه باشد گناه ما

کلام مقبول گفته است .

و حسن ظن که بفقرا دارید بی اثر نخواهد بود . والسلام والا کرام .
و نرجو من الله حسن الختام . و اگر بسجود قبول غائبانه اکتفا میکنند
قبول است .

(خالد)

نامه‌ی حه‌فتا و یه‌که‌م

له وه‌لامی دوستیکیا که بانگی کردبوو بچی بو لای

اگر بخواهند دور و نزدیک برابر است . فقیر از آمدن آنجا
ممنوع است ، و از زیارت آن جناب محروم تا حکمت چه باشد .

وصیت کلی همین است : هر کس را بر فسق و معصیت مبتلا بینی خود را
از او بهتر ندانی . اگر نفس امارهء مکاره بمقتضای بشریت چیزی از حسب
و نسب در میان آورده و وسوسهء بهتری یا برابری در میان آرد ، بقلب
صنوبری متوجه با لحاظ رابطه استغفار کنند . ای بسا خرایان او باش که
با کشف و کرامت از دنیا رفته‌اند ، و بسا ارباب علم و عمل و حسب و
نسب و کمال و عرفان که مرشد وقت بوده‌اند بی‌ایمان مرده‌اند . هرگاه
مدار بر خاتمه باشد . مجال عجب را بر خود گذاشتن از غایت ادباری است .

بالجمله رضای ما دران است رضای مادران است • موجب خوشنودی
ایشان برای شما بغایت سودمند است • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی حه‌فتا و دووهم

له شیوه‌ی گله‌یی گردندا بو دوستیگی نووسیوه

اعزاز غریبان سبب ذکر جمیل است • جانا مگر این قاعده در شهر شما
نیست ؟ وجود و عدم دوستان بی‌استقامت برابر است • اما سبب باینکه
اگر مهلت دهد درین موسم پایز عزیمت حرمین شریفین جزم است و احتمال
دارد بعد ازین راه مکاتبات و آمد و شد کمتر مفتوح شود ، مناسب دانست
آن یار وفادار را بدین دو کلمه یاد نمایم • و اگر دوباره سوگند خورند که
قطع رشته و قطع مادهء مکاتبات نمایند باکی نیست •

ما خود کمر بدشمنی کس نه‌بسته‌ایم
وگرم بحال زار نه تفقد کند کسی

و سید بزرگوار را اگر سلام رسانند ازین طرف مرخصند • باقی
خدای تعالی ما و شما و سائر مسلمانان را بدولت حسن ختام سرافراز
و بردوام استقامت و محبت ارباب فقر و فنا ممتاز دارد • انه ولی التوفیق •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی حه‌فتا و سیّهم

له وه‌لامی نامه‌ی موحه‌مهد به‌تدا

امیر روشن ضمیر درویش نواز محب قدیم محمد بگ‌را بغایت الهی
محول میداریم که بکمال اخلاص دیوانگان محبت خود سرافراز و ممتاز
فرماید که سررشتهء سعادت دارین همین است •

دو کلمهء بیادآوری این مسکین رقمزد بنان شده بود رسید •
موجب تودد و تذکار احوال آن مخلص جانی گردید • امید که کامیاب
دولت سرمدی و سعادت ابدی که نتیجهء رضای مولی و رضوان ایزد
تعالی است نائل شوند ، دولت مستعارهء دنیا هم در ضمن آن است •

عزیزی اشاره بتوغل در دنیا و نسیان آخرت گرو دفتر نموده است :

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت ناپاینده

صد دولت پایدار از دست برفت

باقی از شر مکاره مصون ، و بدولت دارین مقرون باشند • والسلام

ختم الکلام •

(خالد)

نامه‌ی هفتا و چوارهم

نه به‌غداوه بو عیسا به‌گی نووسیوه

منظور عنایت درویشان از خود رسته ، و مورد همت فقرای از هم
گسسته ، و پروردهء نظر مجردان به حق پیویسته ، آغای عالی شان عیسا
آغا ، امید که ذات کثیر الخیرات آن پاکیزه نهاد با عمر و سعادت اولاد
امجاد الی یوم التناد در کنف امداد همم بمراد رسیدگان بی‌مراد محفوظ
و مکنوف باد •

نامهء شوق انگیز محبت آمیز را بعنوان التماس توقف بنامزد این مسکین
قلمی و ارسال داشته بودند رسید ، مایهء زیاده استحقاق منظوریت ایشان
گردید • چونکه فقیر با کمال عسرت بغداد و بی‌آشنائی در دارالسلام
بغداد میباشد ، و بعد از این روز بروز گرمی هوا بیشتر میشود ، اراده‌را

جزم نموده بودیم که روز دوشنبه راهی شویم ، و صلاح هم در رفتن بود .
 اکنون که آن دوست حقیقی خواهان شده‌اند که چند روز دیگر مکث
 نسایم ، بنا بخواهش شش چشم از آن مصلحت پوشیده رفتن را بعد از نماز
 جمعه انداختم . از حال متعلقان غافل نبودن فرض طریقت است ، و هرچند
 مکث این جانب بیشتر خواهد شود ، پریشانی برای اهل فقیر در آن غریبی
 بیشتر خواهد بود ، و الا در استعجال رفتن غرض دگر نیست .

و از آنجا که حسن اخلاص و کمال حسن اعتقاد آن عالی شان است ،
 این جانب در دور و نزدیک شمارا فراموش نخواهم نمود . و محمد از جان
 دوست میدارم ، و بعد از محبت قلبی دور باشیم یا نزدیک برابر است .
 حافظ شیرازی در لسان الغیب خود گفته :

**در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
 می‌بینمت عیان و دعا میفرستمت**

والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و پینجم

بۆ شیخ عثمان سیراجوددینی نووسیوه

برادر طریقه فقیه عثمان بتأیید روحانیت پیران بزرگوار مؤید باشند .
 بارها دوستان حقیقی را بسبب نامجبات یاد مینمایند ، بجمعیت ظاهر و باطن
 باشند .

وصیت عظیم همین است که بجاروب کلمهء توحید ساحت سینه را از
 تعلق ماسوی پردازند و بنیاد هستی موهوم را بتکرار کلمهء طیه براندازند .
 بزرگان فرمودند :

هرچه غیر از حق که آن مقصود تست
تیغ (لا) برکش که آن معبود تست

بظهورات متنوعه والوان انوار متکثره قانع نباید شد که محبوب
حقیقی دارای الوان وانوار نیست •

بس بی رنگ است یار دلخواه ای دل
قانع نشوی برنگ ناگاه ای دل

دگر چه نویسد • (خیر الکلام ما قل و دل) • والسلام ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی حه‌فتا و شه‌شهم

دیسان بو شیخ نه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه

برادر طریقه شیخ احمد است • موفق و مؤید باشند •

در جواب مکتوب استادی ملا عبدالرحیم و سائر برادران طریقه
نوشته‌ایم خبردار باشند که بتقرب اهل و عیال دوری و سستی در کار فقرا
بهم رسانیدن غایت ادبار و منصب ارشاد و مشیخت را سد راه خود نکند •
روز بروز امیدوار ترقی باشند که ادنی نقص در سلوک خسارت بسیار
عظیم است •

مرد آن است که نظر بدولت دارین فرونیارد ، و از غلبه‌ء تعشق بجمال
محبوب حقیقی نامراد است کسیکه بقلت و کثرت اهل اراده یا به اخلاص
و انکار مردم رخنه‌ء در کارخانه‌ء طلبش بهم رسد • در همه حال چشم دلرا
بجمال بیهمال باید دوخت • گفته‌اند : درویشی چیست ؟ یکسان زیستن و
یک سو نگریستن • دگر چه نویسد ؟

این سخن را بتکلف ندانسته ، گاهگاهی در هنگام خلوت رخسار را بر

خاك نهند و توفيق واستقامترا برای اين مسكين از خدا خواهند . والسلام
والاكرام .

اولیای کرام قدس الله اسرارهم فرموده اند :

كفر باشد در طریقت تاولیا
از خوا خواهند هرگز جز خدا

معلوم خاطر شریف است که ارباب دنیا تا چه مقدار از مطالبه دنیا
تنگ می آیند . بنا بران مناسب مروت فقر نیست که دست طلبرا برای
جیفه دنیا بسوی کسی دارند . بنا بر قانون ارباب فنا استغنا از دنیا و
اهلش بهتر میدانیم ، و در حق آن عزیز در وقت استجابت دعا برای
رفاهیت کرده شود امید است که قبول گردد . دگر توانای تملق اهل دنیا
نداریم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و هه‌ت‌ه‌م

بۆ مه‌لا عه‌بدول‌ره‌حیمی زیاره‌تی نووسیوه

مخلص صمیم و مشفق قدیم ، استاد اجل ملا عبدالرحیم را موکول
همم علیه مردان توحید و شیران بیشه تجرید ، اعنی پیران سلسله علیه
مینمایم که در ظاهر و باطن و دنیا و آخرت یار و مددکارش باشند بسنه .

این مسکینرا بمحبت نامچه یاد ، و دوباره بوسیله تبریه برادر
طریقه شیخ احمد برقه الموده مسرور الفوآد فرموده بودند . اگرچه
شهود مخالف جم غفیر بودند ، ازانجا آن جنابرا اگرچه مفردند قائم مقام
جمع میدانیم ، مدعای شمارا از انصراف ممنوع و حکم آن مفرد بی نظیرا
مقدم بر مجموع نموده ، گوش بمقال آنها ندادیم .

همین میباید بقدر مقدور از اعتصام بحبل المتین شریعت غرا کوتاهی نشود . دگر امیداست که سخن ارباب اغراض تاثیر نکند . این مسکین که خود بهزاران ذله و خطا مبتلا باشد ، از خلفای ما کسی که تخیل عصمت از ذلات نماید جای تعجب است .

در عصمت انبیای کرام علیهم الصلوة والسلام این همه تنازع هست تا بأولیا چه رسد ، و ما بی مرادان سگ اولیاء الله هم نمیشویم . میباید این رشحهء فیوض اولیاء را که در کشکول گدائی این بی مراد ریخته غنیمت دانند ، و هرچند کم باشد از فیض مقدس اولیاست . هر که با ارباب فقر طریق عناد و تفسانیت سپرد در خطراست . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

نامه‌ی هفتا و هشتهم

بۆ شیخ نه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه

امیدگاهی شیخ احمد در پناه مهیمن وهاب باشند . هرچند دست و پا نمودیم شرف ملاقات دست نداد ، و درین وقت کار ملا نعمت‌الله را بهانه ساخته بمقام اظهار برآمده ، هرگاه ممکن شود چونکه موما الیه ادعای حق ازان عزیز مینماید و بنزد فقیر آمده و شکوه نموده تشریف بیاورند و در حضور این مسکین دعوی او طی شود که بحق و ناحق دل نمیخواهد که کسی در جایی نام ارجمندرا بنحوی برده باشد ، و شیخ سعیدرا خصوصا و همهء ساداترا عموما سلام رسانیم . باقی باقی باشند . والسلام ختام .

(خالد)

نامه‌ی هفتا و نۆهم

دیسانه‌وه بۆ شیخ نه‌حمه‌دی نووسیوه

مخدوم مکرم و آدمیت مجسم ، مخلص جانی شیخ احمدرا بهم علیه

پیران ینایع الحکم والاسرار موکول میداریم که همیشه یار و مددکارش باشند .

نوازش نامهء بیاد فقرای بی مراد قلمی و اشارهء خدمتی دران رفته بود، چنانکه عکس نمای خاطرانست موجب کمال خرسندی گردید . نهایت چونکه امر معهودرا پیش از اطلاع فقیر بسمع شریف وکلای عالی رسانیده و جواب امتناع را از ملازمان ایشان شنیده بودند ، دوباره امر مزبوررا تبلیغ نمودن بی ماحصل دانستیم . اما در خارج زیاد از حد قانون خود دست و پایی نمودیم بجایی نرسید . ظاهرا از نتایج افکار (یدل بخاری) است :

**گره گشادن مردم گره به دل زدن است
خدا کند که نیفتد بخلق کار کسی**

زیاده چه عرض نماید . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی هشتاھم

دیسانہوہ بو شیخ ئەحمەدی ھولیری نووسیوہ

برادر عزیز شیخ احمد موفق باشند . اگرچه در شریعت مقرر است که امور غیر اختیاریه محل و مبطل نیستند ، اما نظر باینکه در وجود ضبط و تفصیل آن امور حاجت بتدبر تمام در فروع میشود که اکثر طلبهء علم ازان تفصیل بی خبرند چه جای مردم عوام ، و نماز که اجل عمدهء دین است در شبان و روزی اندک مدتی انسان بأدای آن میپردازد ، (سدا للباب عن العوام والخواص ، و تأدبا مع الشریعة الشریفة النبویة علی مؤسسها الصلوة والسلام والتحیة) ، تنبیه شدید و امر اکید میشود که هرکس در اثنای نماز صوتی و صیحهء و تفحهء و اضطرابی که بافعال مبطله بکشد ،

اگرچه بی اختیار باشد ، برای اتباع شریعت آن نماز را دوباره بگذارد ، تا بعضی مردم جاهل که معتقد جذبات ارباب احوال نیستند ، در ورطه نیفتند ، و باین تقریب (نعوذ بالله) رخنه در بنیان مرصوص سنهء سنیهء محمدیه عایه و آله افضل الصلوة والتحیة راه نیابند . و محقق شده است که کسی مغلوب جذبه باشد و جبرا وقهرا خود را از اظهار آن منع کند ، برای ترقی باطن هم نفع کلی دارد ، و تا میتواند در نماز خود را منع کند ، و اگر نتواند نماز را دوباره بگذراند . در ضمن این وصیت مصلحتها هست هرگز مخالفت ننمایند ، عین مضمون بملا مصطفی هم بنویسند . والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی ههشتا و یه‌گم

هه‌ر بو شیخ نه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه

به شیوه‌ی تأموزگاری تا بیی به سهرمه‌شقی بو هه‌موو مریدان

(بعد محامد الملك المختار ، والصلوة والسلام علی سید الابرار و آله الاطهار و أصحابه الأخیار) نموده می‌آید که تصور وجود را اهل طریقه شرك اکبر گفته‌اند ، چ‌جای آنکه کسی خود را بصفات حمیده موصوف داند تا خود را از موجودی از موجودات بهتر خواند . این خود دعوی الوهیت و موجب لعنت ابدی است (العیاذ بالله) ، چنانکه ابلیس (انا خیر منه) گفت و موجب طرد ابدی گشت .

پس بغایة الغایات ترسان و لرزان باید بود که هیچ مریدی و هیچ عوامی و هیچ میخواره‌را از خود کمتر ندانی ، نه به این معنی که می‌خوردن بد نیست (نعوذ بالله من هذا الاعتقاد) بلکه باین معنا که خاتمه‌ء کار

مجهول است • ای بسا می‌خوارگان فجار که در آخر کار دست تذلل به ذیل استغفار و ندامت و انابت بدرگاه کریم دادار محکم کرده و ثبت جریده ابرار میشوند • وی بسا زاهدان متشرع خلوت نشین مرتاض که عاقبت بسمت فجار متسم بلکه برسوم کفار مرتسم میشوند (نَسألُ الله العافیة فی الدنیا والآخرۃ) •

پس بکثرت اهل ارادت و تاثیر توجه غره نباید بود • آن تاثیر از جای دگر مییاید بود و دانست و محقق از جای دگراست • مطلقا جیفهء دنیارا خصوصا از اهل طلب قبول نکنند نه کم و بیش مادام باعث بسیار دل شکستگی نشود یا اشاره ازین طرف نشود برین هست مییاید بود • اگر تمام عالم منکر و عدو شوند یا مخلص و معتقد سرموئی تفاوت در مراد پیدا نشود • همین رضای محبوب بخواهی و بس • اگر کسی گوید بعضی اولیاء الله عظیمیها کرده و بزرگیها نموده‌اند و مردم ایشانرا بندگیها نموده‌اند ، شما چطور میگویید خودرا بزرگ نمییاید گرفت ، در جواب ، میگوییم که اولیاء فانی فی الله و باقی بالله‌اند • از خواهش نفس اماره بکلی تهی شده‌اند و هر حرکتی که بر ایشان سرزند بمحض قدرت و ارادت الهی است • اصلا تقاضای نفس درونی است و فعل شر باو مساسی ندارد ، و آیهء کریمهء (و ما رمیت اذ رمیت و لکن الله رمی .. الآية) اشاره باین مقام است •

خلاصه ، فعل اولیا اگرچه در صورت بفعل سائر مردم مینماید ، اما در معنی کردار آن برگزیدگان نوعی دگراست • در نامه همین میتوان نوشت •

وصیت است کسیرا بی‌استخاره قبول نکنند که قبول شما قبول این مسکین است و قبول این مسکین بالاتر میرود • و سر موئی در قول و فعل و ظاهر و باطن چه خود و چه اهل اراده ، تکاهل در شریعهء محمدیه علیه

و علی آله و صحبه کل السلام والتحیه جائز ندارند ، که صد هزار کشف و کرامات در پهلوی این نعمت و دولت به جوی است، بلکه کشف و کرامات اگر باعث کثرت اتباع شریعت نشود ، بلا در بلاست .

و هیچ جارا وطن خود ندانید ، و هیچ کسرا بالذات محبوب مشمر که وطن قبراست و محبوب محبوب حقیقی است جل جلاله . آری اگر سبب بکثرت انکار و سوء ادب مردم فتوری در شغل پیدا شود از انجا رحلت باید کرد ، و اذن ازین مسکین میباید طلبید ، و ملا مصطفی از خود هشیار باشد حضرات مارا از خود نرنجانند .

بعضی مردم سبب به گلکاری و بعض به خیر قبول کردن متنفرد شده اند . عمل باین دو بیت خواهند کرد :

**بروزی بود خشک نان کفاف
بسالی بود کهنه دلقی پسند
پی لقمه و خرقه هر لحظه
نباید کشیدن ز خلقی گزند**

الحاصل خاطرجویی هرکسی با شریعت غراء راست آید مانع نیست . و اگر کیچ آید شریعت بگیر و اورا بگذار . فلاح و استقامتی برای این مسکین هم بطلبید که دعای غائب باجابت قریب است . (والسلام علیکم و علی الحاج حسن و علی سائر الاحباب و طلبة الحق ، والحمد لله اولاً و آخراً ، والصلاة والسلام علی محمد باطنا و ظاهراً ، و علی آله و صحبه الذین تلاً منهم وجه الدین صبیحاً و باهراً) .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و دووهه‌م

بو مه‌لا موحه‌مه‌د ناویکی نووسیوه

برادر عزیز ملا محمدرضا مفوض همت قاهره‌ء شاهان مرقع‌پوش بی‌تخت
و کلاه مینماید .

خشت زیر سر و بر تارک هفت اختر پای
دست قدرت نبرد منصب صاحب جاهی

امانت شما و نگهداشتن نسبت حضرات روحی فداهم که نسبت این
طایفه بی‌نظیر قلیل شأن کثیراست .

والدین ماجدین شمارا سلام‌رسان و امیدوار دعا هستیم . باید تا اشاره
نشود نه خود بیایند و نه والدهرا بفرستند که ضیقت مکان ازان بیشتر است
که دیده‌اند ، مبادا در کشاکش قبض و بسط بیفتند . والسلام والاگرام .

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و سیّه‌م

بو فه‌قی موحه‌مه‌د ناویکی نووسیوه

برادر ارشد فقه محمدرضا بمدد ارواح اولیای کرام میسپاریم که در دین
و دنیا مددکارش باشند ، بمنه .

در عهد طفولیت و بی‌خردی یک عدد چاقوی شمارا بخلاف وجه شرعی
تلف نموده‌ایم ، و ازان حرکت تائب و پشیمان و خجالت‌مندم . لهذا یک
ریال نقدره اگرچه بسیار کم بود ، برای شما ارسال .

و عالی‌جناب اعنی ملا عبدالرحمن‌را دران خصوص وکیل خود نمودیم .
لطف کرده لوجه الله حسب التقرير ایشان ذمه‌ء این مسکینرا از چاقوی

مذکور و کراههء او ابراء نمایند که رد مظالم شرط توبه است • والسلام
ختم الکلام •

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و چواره‌م

بۆ مه‌لا موحه‌مه‌دی ئه‌ع‌ره‌ج

برادر دینی و محب یقینی ملا محمد اعرج را به حسن خاتمه داعی و در
اوقات استجابه‌ ذاکر و راعی می‌باشیم •

پیشتر هم گاهگاه در حق این مسکین ترحم معنوی می‌فرمودی • اکنون
نظر بملاحظهء محبت قدیم ، اگر در حرمین شریفین این مسکین گناهکار را
بدعای خیر تذکار فرمایند ، موجب ازدیاد موآلفت خواهد شد •

و یک مصری را بجهت تهی‌نبودن عریضه روانه نمودیم • امید با واردین
احوال بودن و نبودن و سکونت و اقامت روانه نمایند ، و محمود برادرم
دعاگو و امیدوار دعااست • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و پینجه‌م

بۆ حاجی حه‌سه‌ن ناوی مریدی نووسیوه (۱)

برادر عزیز حاجی حسن را بخدای بی‌همتا می‌سپارم که در سفر و حضر
آگهدارش باشد ••

(۱) مه‌ولانا ئه‌م حاجی حه‌سه‌نه‌ی ناردووه بۆ هیندستان کاغه‌ز بۆ شاه
عه‌بدوولای دیله‌وی به‌ری . حاجی حه‌سه‌ن کۆمه‌لی کاغه‌زی‌تریشی
پن ئه‌بی . له‌ ژیدا کاغه‌زه‌کان ون‌ئه‌کا . بۆ مه‌ولانا ئه‌نووسی ئاخۆ
بگه‌ژێته‌وه یا چی بکا ؟ مه‌ولانایش بۆی ئه‌نووسی که بزوا و ژاسپی‌ری
ناو کاغه‌زه‌که‌ی به‌دهم به‌شاه عه‌بدوولای بگه‌یه‌نی .

توقف شما در اینجا پر بی سبب بود • همچنان میخواهم که هرچه بر شما بگذرد همه را عین مطلوب بدانند • (حافظ) گفته است :

**در طریقت هرچه پیش سالک آید خیر او است
بر صراط المستقیم ای دل کسی گمراه نیست**

هرچه در راه تلف میشود ادب همین است • اگر سلامت بخدمت شریف حضرت مشرف شدی ، همه را بتفصیل عرض کنی ، و اصلاً نه غباری بر خاطر راه دهی و نه توقف بر خود جائز داری تا دوباره جواب از ما طلبی • اینها همه نتیجهء دون همتی و بی مایگی میباشند ، و معلوم سبب تلف شدن نامها این بود که بعضی اکابر دنیا دار عریضه ها در میان آن عرایض داشته ، باین جهت تلفشان مرضی آلهی بود ، با چندین حکمتهای دگر •

و چونکه توقف فرموده بودند آن است علی الاجمال عریضه بخدمت شریف حضرت قدس سره العزیز نوشته شده •• اما نامهای یاران طریقه و شاه عبدالعزیز و برادران ایشانرا با دگر تفصیل که پیشتر نوشته بودیم نوشتیم ، همه را بسفارش شما حواله نمودیم • والبته درین سفر این مسکینرا از دعای حسن خاتمه فراموش نفرمایند • والسلام علیکم • و محمود و حسن افندی سلام رسان و منتظر دعای خیرند •

(خالد)

نامه‌ی هشتا و شه‌شهم

بۆ یه‌کێ له گه‌وره‌کانی کۆیه‌ی نووسیوه

**بسفر رفتنت مبارك باد
بسلامت روی و بازآیی**

اشعهء خورشید اخلاص و اختصاص آن مخلص جانی همهء اوقات در مرآت قلوب مساکین بی مراد تابان و نمایان است •

سفارش برادر طریقه بجای خود سفارش شده است ، و لکن یقین بدانند که اکنون در سلك جانفشانان محسوب و منسلک اند • اما پر حذر باشند که زیاد ارتباطی حاصل شود ، نه امر موجب تهاون که آینهء جهان نمای قلوب فقراء اگرچه گاهگاهی زنگار اندوز صحبت اجانب میشود ، اما بعضی اوقات اخلاص و جانفشانی دوران را چون نزدیکان مینماید ، و تا اخلاص بیشتر عنایت فقرا بیشتر ، و تا کمتر کمتر است •

خلاصه ، هر قدر اخلاص و جان فشانی را در خود یابند همان مقدار لطف و عنایت ازین طرف یقین دانند ، بلکه همان اخلاص عین همین مییابد فهمید • دگر چه نویسد • و این را هم بدانند که قلوب فقرا مورد فیضان انوار الهی است ، نوازنده ایشانشانرا حق مینوازد ، و هر که خود را در دل اوها بگنجانند ، دولتی بس عظیم است • و برادر طریقه ملا عباس دلی دارد مییابد در هر خصوص خدمت و انجام مآرب او را سرمایهء سعادت دارین دانند چه پیر روشن ضمیر و چه آن خادم دیرینه فقیر • والسلام •

(خالد)

اگر اندك عاجزیء بسبب بعضی ناهمواریهای که خود میدانند ، پیش از اینها بوده باشد ، اکنون نیست • اما خود میدانند که هرچه منافی خواهش پیر طریقت باشد باعث قبض باطن و رسوائی ظاهر خواهد شد و این گناه من نیست • باقی خدمات را منتظریم •

گوهر مخزن اسرار همان است که بود
حقهء مهر بدان مهر و نشان است که بود

نامه‌ی هه‌شتا و هه‌تّم

بۆ خه‌لیفه‌یه‌کی خۆیی نووسیوه

با مار سیه نشین و با خود منشین •

از کثرت ارادت و رغبت و تاثیر در مریدان میباید دید که آن رغبت و تاثیر در جای دگراست ، و بشما وصیت سخت مؤکد میشود از افشای آنکه از عقل عوام بلکه خواص دوراست مانند تاثیر در امورات و غرائب رابطه و نفوذ لطائف در طبقات سماوات ، چ خیر ؟

با اهل محبت بغایت محبت باشند ، والا از غبار خاطر مسکین باید ترسید • بعضی حرکات از شما و فقه محمد خود سر زده است • اگر این نبودى که بتازگی شمارا اجازه توجه فرموده بودیم • قریب بود نسبترا از شما سلب نماییم • باید خوب از افشاء پرهیز نمایند • تنگ ظرفی عاقبت محمود نیست •

اندکی پیش تو گفتم غم دل ترسیدم
که دل آزرده شوی ، ورنه سخن بسیاراست

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و هه‌شته‌م

له وه‌لامی ئیسماعیل ناویکی عه‌رزو حال نووسدا نووسیویه

برادر جانی اسماعیل عرضه‌چی را بحافظ حقیقی میسپاریم • در خصوص اظهار غبار خاطر مسکین هیچ جای اضطراب نیست • خود میدانید که چندها خلاق هستند که شب و روز ورد زبانشان طعن و لعن و تضلیل و تفسیق این حقیراست • اصلا به کسی اظهار گله یا درد دلی نمی‌نماید ، چونکه آنچه فقیر از عالم معارضهء ارباب طریقه میداند شما نمیدانی •

و فی الحقیقه از بعضی رفتار دور و نزدیک شما قلت رضائی بهم رسیده بود ، و اظهار این سخن را نظر بحقوق وفای قدیم و مهربانیهای آن برادر

صمیم عین مصلحت دانستم ، و گر نه بکسی دگر همه گاهی این نوع اظهار
نمی نمودیم •

خلاصهء مدعا آگاهیدن و تنبیه شما بود ، و پیران بزرگوار ما بغایت
غیورند، مبادا خدا ناخواسته نسبت بشما درازدستی بکنند بدون استحضار این
مسکین • من خود غرائب تصرف آن بزرگوارانرا میدانم • بنا برین میبایست
که از این اظهار خوشنود شوند نه محزون که این قسم رفتار محض
شفقت است •

بالجمله محقق بدانند که در مشرب اهل طریقت بی وفائی و تضييع
حقوق خارج از دائرهء مروت و برون از حیطهء فتوت است • من که از سن
طفولیت تا امروز خاطر شمارا از جمیع خورد و بزرگ ارباب دنیا گرامی تر
داشته و بکرات در حضور و غیب شما ادعای دوستداری را کرده ام ، چه
مجال است اگر صد بدسلوکی و ناهمواری را از قول و فعل شما بشنوم، شمارا
از دل بیرون کنم و از محبت شما اعراض نمایم • این بیت بحال بسیار مناسب
افتاد :

گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
آن مهر بر که بندم و آن دل کجا برم

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی هه‌شتا و نۆهم

بو شیخ عه‌بدولوه‌هه‌ابی سووسی نووسیوه (۱)

برادر طریقه ، و منظور نظر ارباب حقیقه ، سرچشمهء شهود و مرکز

(۱) نهم شیخ عه‌بدولوه‌هه‌ابه له نه‌سته‌موول دانیشتووه و له‌وی خهریکی
ئیرشاد بووه . (سووسی) دی‌یه‌که له نزیکی (ئا‌کری) وه له شارستانی
مووسل .

دائره وجود ، قره العین عبدالوهاب ، مرتقی مدارج مقامات ، و مستغنی از ظهور انوار و کشف و کرامات باشند بمنه .

دو کلمه بیادآوری این مسکین قلسی نموده بودند بسیار سرور شدیم . الحمدلله خود حدیث (من سنَّ سُنَّةَ حَسَنَةٍ) در خاطر دارند تا بسبب شما عباد الله بدولت سلامتی قلب و حضور مع الله و محبت الهی و خشوع عبادات برسند (بسقدار اجرهم) در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد بشرط اخلاص .

و خانقاه جدیده مبارک باد ، تا میتوانند در احیای سنت و امامت بدعت و عمل بعزیمت مسلمانانرا ترغیب فرمایند ، و کاررا بر مریدان بسیار تنگ مگیرند به نحوی که از عهده برون نیایند ، و بتدریج به کمال اتباع سرور عالم صلی الله علیه وسلم مشرف شوند . و باطن خودرا همه وقت بطرف ارباب ارادت متوجه دارند و جواب سفارشات دارنده هم بایشان محول نمودم . مبارک باشد هرچه مصلحت مسلمانان است ، مادام منافی امر شرع نبود عین صلاح است . والسلام والا کرام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌و ده‌ه‌م

بۆ مه‌حموود صاحبی برای نووسیوه

صاحب والا مقامیرا بخدا میسپارم ، و بنظر التفات اثر مخصوص میداریم .

عریضه که فرستاده بودید رسید ، و مضمونش معلوم مسکین گردید .
نهایت (^(۱)) که در نامه عبدالله مبین شد جوابش را ایفاء

(۱) شوینی نهم بوشایی به له ده‌سنووسه‌ک‌ه‌ی به‌رده‌ستماندا ه‌ه‌روا به سپی‌یه‌تی هیلرا بوده .

بنمودیم • اما چونکه این دفعه مخلص فقرا سلیمان بگ بدان دیار راهی
 میشد ، بتسطیر این چند کلمات ورزیدیم • بس بر تو باد به حسن سیره
 و صفای سریره و اخلاق حمیده و اطوار سدیدة گذشته‌ها را تدارك نموده ،
 و خوب متبصر و نگران باشند که نیابت چه بزرگوارها را میکنند • ذله
 مقتدی همگی مقلدانرا گمراه میدارد ، و همیشه بر جاده شریعت و طریقت
 پا بر جای استقامت و ثبات بوده ، روز بروز در ترقی محاسن اخلاق و اتباع
 سنن و امامت بدع کوشیده • (من استوی یوماه فهو مغبون) کلمهء جامعہء
 مشهوراست ، و این مسکینرا از دعای توفیق و حسن خاتمه منسی نمایید •
 والسلام ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و یه‌گم

بۆ میرزا لوط‌فوللای نووسیوه

مخلص جانی میرزا لطف الله بفحوای (من أحبَّ شیئاَ أكثرَ ذکرَهْ)
 هر روز فقرای بی‌مرادرا به نوازش نامهء یاد، و شرح و بسط اخلاص و اعتقاد
 میدهند • آری سعادت‌مندانرا با ارباب قلوب محبت بی‌اختیاری و سوز
 و گدازی اضطراری حاصل میشود • همین محبت و اشتیاق است که
 سررشتهء دولت دارین میشود • (المرء مع من احبَّ) مشهور و بر السنهء مردم
 دائر و مذکور است • این اشارت کافی و این بشارت وافی است • عقد درر اعنی
 منظومهء آن مخلص درویشان و سفینهء گهر اعنی رقیمهء منشورهء ایشان
 که بنوازش این مسکین بی‌نوا مرقوم و مختوم شده بود ، رسید ، نمونهء
 ازان مجموعهء کمال گردید •

اگر نه این بود که مبنی بر تمدح مهجور سراپا قصور ، و این سرگشتهء
 از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود، هر نکته ازان لالی گوشوارهء گوش

ارباب هوش را برارنده ، و هر نغمهء ازان سرود داغداران رسم عشق را نوازنده بلکه گدازنده میبود .

دارندهء خلوصیت نامه را بتأکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشاره التفات بطرف آن مخلص جانی شد ، و نتیجه هم معلوم گردید . اما ادراك شما دریافت مشکل که کند .

از بنده نسبت بسولای حقیقی که از رك بهر جان بهر ذی روحی نزدیکتر است ، هفتاد هزار حجاب در میان است . هر روز چندها تفحات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت احوال اولاد آدم پرتو افکن میشوند ، محجوبان حجب نفسانی و محبوسان جلایب بشریت و انسانی ازان همه دولت غافلند ، بلکه نزدیک که ازان انکار کنند .

پس هرگاه محجوبانرا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانهء سعادت و جای امیداست ، که بتدریج بترك ماسوی و فنای اتم ، اگر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود ، بکشد ، و الا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن ناله نیست ، اگرچه مثلاً بهرهء هم نصیب شود اما ادراك آن نمیتوان نمود . والسلام علیکم .

دل گفت مرا علم لدنی هوس است
تعلیم کن ار ترا دسترس است (۱)
گفتم که الف گفت دگر گفتم هیچ
در خانه اگر کسی است يك حرف بس است

امید يك دولت ناپایدار هزاران دولت سرمدی از کف ندهند که از

(۱) ئەم نیوہ بەیتە بەم جوۆرە هەلەیه کی تیایە و لەنگە .

شیوه دوراندیشی دور ، و از رویه سنیه درویشی مهجوراست ، و در
مشارب جانبازان سراسر قصد و غروراست .

**تا که از جانب معشوق نباشد کشتی
کوشش عاشق بیچاره بجائی نرسد**

ولیکن بقدر سر مویی تغییر را کشتی قوی باید دانست و بمقتضایش
عمل باید نمود ، و منتظر ازدیاد باید بود . والسلام ختام الکلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و دووهم

دیسانه‌وه بو میرزا لوط‌فوللای نویسیوه

مرید صفوت نهاد و مخلص پاکیزه اعتقاد میرزا لطف الله (کثر الله
خلوصه و دمر الله أعادیه و حساده) درین ایام قبل بمعیت سعادت
و سیادت پناه سید محمود دو کلمه به تهنیت قدوم این مسکین مرقوم ، و در
طی آن داد ارادت و صداقت داده بودند . اگرچه دانایی آن مرید فهیم
و مخلص بحمد الله خود ناصح شما تواند شد ، لیک اندک ملاحظه حاصل
دنیای مکاره غداره مییاید نمود که چه دولتهای سرمدیرا از دست اولاد
آدم میدهد . مرد عاقل هرگز بزیب و زینت آن دشمن دین و رهزن غافلین
فریب نخواهد خورد .

اگر کسی سلطنت هفت اقلیم داشته باشد ، در دم مرگ بغیر اندوه
و حرمان و ندامت و خسران نتیجه ندارد و هرچه اسباب عیش و زینت
و تفاخر است همه را باید گذاشت و سودی نخواهد داد .

بلی اگر کسی مردانه همه را باختیار خود گذاشته روی بمحبوب حقیقی

آرد ، دولتهای مییابد که اندیشهء فیلسوفی به کنه عشر عشرش نرسد • چه خوش گفته‌ایست :

گر بروی عذر پذیرت برند
ور نه خود آیند اسیرت برند

زیاده چه تصدیع دهد ، بخاتمهء حسنی نایل و بدولت تجرید از ما
سوی الله واصل شوند بمنه • درویشی یکسان زیستن و يك سو
نگریستن است ، دگر هیچ • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی نه‌وهد و سیّهم

دیسانه‌وه بو میرزا لوظفوللای نووسیوه

میرزا لطف الله ! درویش دل ریش صداقت کیش خلوصیت اندیش‌را
بیش از بیش بمدد جاذبهء حضرت غوث عالم خواجهء گردن فراز ارجمند
یکه‌تاز عرصهء تجرید شاه نقشبند میسپاریم که قطرهء از ماء الحیات محبت
ذاتی در دلش ریزانند ، و از تمام مسند و مستراح دنیا‌داریش خیزانند •
دیوانه‌وارش از تعلق تمام ما سوی الله گریزانند • دولت این‌است و بس ،
دگر همه خواب و زوال و وبال‌است •

نامهء مشحون بفنون جنون و رقیمهء ضمیمهء تأدب مضمون‌را با نمونهء
خط خود و نسخهء تهذیب بمعیت برادر دینی سید محمود روانه نموده بودند
رسید ، و مخلصان اینجا خط آن نادیدهء مخلص‌را دیدند و همه قطع النظر
از خواهش این مسکین اورا پسندیدند • الحق سخت مطبوع خاطر آمد ،
همچنان که خود را رأی دانسته رأی این جانب هم در نوشتن چنان‌است •
اما این يك جزء که آمده غلط بود • اگر بعد از نوشتن و جدول کشیدن

و مجله کردن هم چنان باشد دشوار است ، چرا که در اینجا خط مطابق خط ایشان کشیدن یحتمل که نباشد . پس زیاده اهتمامرا در تصحیحش کرده باشند تا حاجت بادراج خط دگر دران نباشد . در کاغذ و قلم و مرکب و دوات احتیاطی بدیع باید کرد که سر موی مشوب به شبه نباشد . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

و برادر طریقه ملا محمدرضا بخصوص دیدن درویش خودرا روانه فرموده‌ایم ، و الا در این وقت بودن ایشان در اینجا لزومیت داشت و ایشانرا امر فرموده‌ایم . اگر از معتقدان آن سامان کسی رغبت کلی داشتند ، اورا رابطه‌ای این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بوئی از باطن فقرا بشامش برسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و چواره‌م

بوی‌ه‌کی له مه‌نسووبانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده گشا می‌گردد رقیمه‌ای مشتمل بر مدعا بمصحوب محمود میرزا حسین قلمی و توصیه‌ای در خصوص موما الیه و اظهاری در باب استیذان پدر عبدالله فرموده بودند ، رسید . سلیقه‌ای پیران طریقت و شیران بیشه‌ای حقیقت چنان‌است که مردم اهل دنیا را تا بر محك نزنند بتبراکش امر نمی‌فرمایند . ولیکن توبه باب الله‌است ، اگر کسی صرف برای خدا اقدام نماید چه حاجت باستیذان فرمودن‌است . در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست .

از طرف فقیر کاکه علی‌را سلام برسانند ، و عبدالله حاجی و نور الله پیش ازین مکتوبی نوشته بودند سبب بتزاحم مکاتب از هر طرف فرصت

کتابت جوابشرا نیافتم . اگر از زبان این مسکین وکیل سلامش باشند جای دارد ، و احبای آنجارا همگی سلام رسانم قبول فرمایند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و پینجه‌م

له وه‌لامی یه‌کی له گه‌وره پیاواندا نووسیویه

مسکین مستهام را از روی مکرمت بدو کلمه یاد فرموده بودند ،
زنک‌زدای فوآد گردید . امید روز بروز در مراقی عزت صوری و معنوی
مرتقی باشند .

این درمانده سبب به خرابیهائی خود نزدیک‌است که سد باب امر
معروف نماید ، و هرگز از خجالت گنه‌کاری لب بانذار کسی نگشاید .
اما رخصت پیران طریقت بمقام جرأت می‌آرد . امیداست از یاد هازم اللذات
و تقدیم اعمال صالحه سستی نیارید ، و گاهی بدعای حسن خاتمه و توفیق
اتباع سنت این فرومایه‌را امدادی فرمایند ، (وللارض من کأس الکرام
نصیب) . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و شه‌شه‌م

بو هندی له مهنسووبانی نووسیویه

تمام برادران طریقه‌را عموماً ، و هردو میرزا ابراهیم را خصوصاً .
بحمایت حضرات میسپاریم . طریقه‌ء علیه‌ء ما اتباع شریعت غرااست ، حتی
المقدور هرکس بمناسبت احوال خود در پیروی شرع انور کوشیده

و مناقشه‌های اهل حقد و حسد را نشنوند • بکشف صحیح ثابت‌است که هر کس قلبش ذاکر شود بطریق عادة الله ، شیطانرا بسلب ایمان او در تسلط نیماند ، قطع النظر از سعادت‌های که درین طریقهء علیه پیدا میشود • اگر کسی از شما تمام مال و جان و عمر خود را در مقابلهء این تنها نعمت که ادنای فیضهای این خاندان بزرگوار است صرف نماید هیچ نکرده‌است •

و این مسکین را بدعای خیر یاد نمایند ، و شکر این نعمت را بجا آرند که محبت این طائفه از عبادت عمر نوح علیه السلام بهتر است • حدیث (المرءُ محشورٌ مع من أحب) مشهور است •

یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفانرا

والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی نه‌وه‌د و جه‌وته‌م

له وه‌لامی یه‌کی له مه‌لا گه‌وره‌گاندا نووسیویه

حق جل شأنه و عز برهانه از سلاسل خودی و خودبینی برهاند ، و بغایت علت غائیهء ایجاد آفرینش برساند ، بمنه •

نوازش نامچهء را بیادآوری این مسکین مشتمل بر دعوای مطلوب حقیقی قلمی و ارسال فرموده بودند ، منطوق و مفهومش گردید • قدم در طلب مردان خدا هرچند در طاقت باشد ، دولت نیافت‌است • خدا بآبروی مردان راه خود عنایت فرمایند • بعد از تصمیم تام و غلبهء اشتیاق و قبول مطاعن و ملامت محجوبان و قدم نهادن بر عزت و آسایش نفس اماره ، قدم در طریق الله تعالی دولتی‌است که مافوقش متصور نیست • اما تا تصور نجابت و شرف علم و عمل و دولت و شرف را يك سر قلم نزنند ، پای

درین ره نهادن خطراست • و باید دانست که هرچه در علم و کتاباست ،
 همه را یکطرف بجای باید گذاشت • تا گفتگو و عبارت آرائی بیشتر است ،
 سد راه محکم تر است ، و تا امید خوارق عادات در خاطراست ، سالک
 راه در مهلکه و مخاطراست • مقصود حق باید و وصول بمقام قرب ،
 و ماسوای این غرض در طریقت ترك است ، و بقیهء مرام حواله بسفارش
 رافع است • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی نه‌وه‌د و هه‌شته‌م

بۆ یه‌كێ له مه‌نسووبانی نووسیوه

حق سبحانه و تعالی آن منبع مکارم اخلاق و مجمع مراحم و اشفاق را
 بعین عنایت کامله محفوظ دارد ، بمنه •

درین وقت دوباره فوت نورچشمی محمد علاوهء مصیبت انتقال مرحوم
 جنت مکان قاضی گردید • فی الواقع انکسار فوآد این مسکین بغایت رسید •
 حق تعالی از محض فضل و کرم ایشانرا صبوری عنایت و موجب
 خوشنودی گرداند •

بحقیقت با وجود این همه مفسده‌های دینی که درین زمانه دچار
 شده‌ایم ، در نظر انسان خرده‌بین هیچ مصیبتی از مصیبت بی‌توفیقی
 و محجوبی سخت‌تر نیست •

افسوس که وقت کار از دست برفت

ایام وصال یار از دست برفت

در معرض يك دولت ناپاینده

صد دولت پایدار از دست برفت

• والسلام علیکم

(خالد)

نامه‌ی نه‌ود و نوّه‌م

بۆ حمسه‌ن ئه‌فه‌ندی ناویکی نووسیوه

مرکز دائره‌ی سعادت‌مندی و منظور پیران نقشبندی ، مخلص جانی و جنانی حسن افندی بهرچه باید محظوظ و از هرچه نشاید محظوظ مانند ، بمنه .

نوازش نامجات مکرره‌ی شما پی‌درپی رسیدند ، موجب ازدیاد تعلق خاطر گردیدند . اگرچه تفصیل تبیان اشتیاق و شرح ماجرای فراقرا در ضمن آنها بمعراج کمال رسانیده ، اما نظر بحسن نیت و صفای طویت و غایت آداب‌دانی و نهایت مهربانی که مرکز طینت شماست ، استغرابی نداشت ، و اشاره نمودن بملاقات آن مخلص جانی چه پیشتر و چه اکنون خالی از مصلحتی نبوده و نیست . امید هست که عاقبت برادر باشد (الأُمور مرهونه بأوقاتها) .

و در خصوص خطبه‌ی مبارکه‌ی نورچشمی عبدالقادر ، بغایت مستحسن و مطبوع‌است . حق تعالی بفضل خود بر طرفین مبارك و موجب سعادت دارین گرداند . و همین دانسته باشند که عبدالقادر از مقبولان حضرات مااست روحی فداهم ، و این دولتی‌است که مافوق ندارد . والسلام .

(خالد)

دوستان ما صدریانند . امید که صدیقی شوند ، و دوستان را هم از ما سلام برسانند ، و (حزب البحر) را هم از نسخه‌ی یادکرده بخوانند ، و ملا محمد امام که اشعث و اغبر و فتاده و رد از نیستی‌است ، خالی از تعظیم نام نبرند ، چنانکه در نامه‌ی اخیر نام برده‌اند ، چونکه مخلص مائی

چنین امرها ضروریست که مطلع شوی • اندکی پیش تو گنتم غم دل
ترسیدم •

و در شغل باطنی سرگرم باشند • (ما لا يدرك كله • لا يترك كله) •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صدهم

دیشان ههر بۆ چه‌سه‌ن نه‌فه‌ندی نووسیوه

مخلص جان‌فشان فدوی • و مرید صادق الایقان معنوی • و برادر
صافی الجنان دنیوی و اخروی شیخ حسن افندی • در حصن الحصین حمایت
ایزد آفریدگار • و حرز المتین عنایت پیران بزرگوار محفوظ و مصون •
و از شر نتن حساد بد نهاد محروس و مأمون باشد • آمین •

ازانجا که شدت لواعیج درون آن شینتهء مهجور محزون • پرتو افکن
خاطر این مسکین مفتون میاشد • تبرعا برشحات قلم محبت رقم آیهایی
آتش سینهء آن مخلص دیرینهء ما از حسنات مقبول شمرده • بمقام تسکین
دل خلوصیت منزل آن عزیز برآمده • بسکنت تمام امیدواراست که
گاهگاهی در اماکن غربت • و اوقات فراق و کربت • این دردنوش صهبای
دوری • و این سودازدهء الم مهجوری را بدعای توفیق طاعت و حسن خاتمه
یاد و باین هدایای غائبانه مسرور الفوآد نمایند • موجب ازدیاد روحانیت
این بی‌مراد خواهد شد • دگر امانت شما و بذل مجهود در اتباع شریعت
غرا (علی شارعها من الصلوة اتمها • و من التحیات اعمها • والسلام علیکم) •
و محمود برادرم از ذکر خیر آن دوست جانی غافل نیست و تغافل
ندارد • و شمارا (من کل الوجوه) بحافظ حقیقی میسپارم • و سلام وافر
علاوه ادعیهء خالصه میدارد • قبول فرمایند • والسلام •

نامه‌ی صده و یه‌گم

بۆ یه‌کێ له مه‌نسووبه‌کانی نووسیوه

بارها گفته‌ام و بار دگر می‌گویم همه‌ء اولیای امت قدس الله اُسرارهم متفقند که طریقت بی‌شریعت الحاد و زندقه‌است . اما سوای برگزیدگان طریقه‌ء نقشبندیه از اولیاء شریعت را بعضی فرع و پوست و معارف اولیاء را اصل و مغز می‌گویند، و این سخن در مشرب حضرات ما محض بی‌اعتباراست، بلکه حقیقت همه شرع و ماسوای شرع فرعند ، اگرچه کشف و کرامت باشد .

اگر گویی اولیا این همه تصدیع و ریاضتها چرا کشیده‌اند ، و سلوک و فقر را چرا بر خود گرفته‌اند ، و برای چه همین راه شرع و زهد را پیش نگرفته‌اند که از کشف و طریقت بهتر است ؟ جواب این است که سلوک راه شرع برای غیر اولیا متعسر بلکه متعذراست ، چه نفس اماره بلاها و فتنه‌ها دارد . اگر کسی تمام علوم رسمی را در حفظ داشته باشد از تلبیسات او آگاه نخواهد شد ، مادام بامداد روحانیت پیر کامل طی مقامات و سیر و سلوک نکند ، و مورد تجلی از تجلیات ذات نشود که اثری از هستی او نگذارد ، بعد ازان که او را بشعور باز آرند ، سلوک راه شریعت را میتوان کردن .

پس در مشرب حضرات ما طریقت برای حصول شریعت است . اما طریقت هرگز کما ینبغی ادا نخواهد شد . علم بی‌باطن و بال ، و باطن بی‌شرع ضلال است . نعوذ بالله من الضلال والوبال . حقیقت این سخن بی‌طول حجت مفهوم نخواهد شد .

هدیه و عریضه از دست سید علی رسیدند ، و نزدیک بود که غبار خاطری بسبب شما رسد . اما آخر خوب شد . آنچه در مکتوب محمود

نوشته‌ایم بکنند ، و بکثرت مریدان و شدت عزت غره نشوند • در پس پرده‌ها شعبده‌هایست • وصیت عظیم این است که سوای بی‌مرادی مرادی نداشته باشند ، که در طریقه هرچه مقصود است همان معبود است • والسلام •

و اذن زیارت ضریح ضراح آسای ذوالنون علی نبینا و علیه الصلاة والسلام طلبیده بودند ، هنوز مأذون نیستند • میاید يك ماه تمام روزه دارند ، و افطار را صرف بنان خشك گذارند ، و هیچ حیوانی نخورید • بعد ازان طلبیده ، هرچه امر شد همان کنند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و دووه‌م

بۆ مه‌لا مه‌حموودی جوانرۆیی نووسیوه

جناب استاد اجل وفادار ، و ولی نعمت قدیم بافضل و وقار را به بشارت التفات خاص مبشریم ، اگرچه تبشیر فقرا نسبت به فیض طلاب طریقه‌ء علیه خارج از قانون است ، و چونکه عبارت آرائی و تعارف رسمی منافی روش فقر است ، و آنجانب بحمد الله مستغنی از پندارند ، لاجرم بر مجرد تذکار اقتصار نموده ، این رباعی حضرت مولانای جامی قدس سره السامی را مینویسد و خاموش میشود :

افسوس که وقت کار از دست برفت
ایام وصال یار از دست برفت
در معرض يك دولت ناپاینده
صد دولت پایدار از دست برفت

دگر منتظر نگارش کیفیت مزاج شریفم • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و سیّه‌م

بۆ مه‌لا زه‌سووتی کۆیی و شه‌ندی دۆستانی کۆیه‌ی نووسیوه

مخلص مقبول ملا رسول و سائر برادران دینی آن سامان را بدعای غائبانه یادآوریم . بعد از ارسال دعا از روی شفقت اظهار میشود که برادر طریقه ، محب بالحقیقه ملا عباس جعله الله سببا لاصلاح الناس این دفعه زیاد از دفعات متقدمه از مواهب الهی سیراب و از برکات تامه اولیای کرام حظی برداشته‌اند . اگر کسی جویای فیض و تشنه‌ی لقای محبوب حقیقی باشد تقدس جماله ، اگر عمر و زندگانی خود را در راهش صرف نماید ، هیچ نکرده‌است ، و ازین فقیر برای توجه و افاده برادران دینی مأذون و مجازاست . بعد ازین دست او را دست این مسکین دانسته ، و اراده او را اراده این جانب پندارند . امیداست که هیچ کدام از شما از اکابر و اصاغر سبب به نخوت و ناموس چنانچه مقتضای بشریت است ، خود را از دولت صحبت او محروم ننمایند که لذت از وجدان اولیا ناچشیده کسی بعرصه رستخیز برود (^۱) که هرگز خبر نخواهد شد . و اینکه ملا عباس همشهری شماست ، سد راه شما نشود ، و خدا ناخواسته مانند بعضی مردم سلیمانیه ازین دولت سرمدی بی‌بهره نسازند ، (والسلام علی من اتبع الهدی ، والتزم متابعة المصطفی ، علیه و علی آله و صحبه الصلوات والتسلیمات) . و عبدالقادر خصوص حاضر حضور ملا عباس شود ، مریدی این مسکین مانعش نشود . والسلام .

نامه‌ی صه‌د و چواره‌م

بۆ سه‌هید ئیسماعیلی هه‌نارانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا ، برقع‌فگن جمال سلمای مدعا می‌گردد ، و مکرر تحریرا

(۱) جیگه‌ی ئەم بۆشایی‌یه له ده‌ستنوو سه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا هه‌روا به سپی‌یه‌تی هیل‌رابوه‌وه .

و تقریرا و تصریحا و تلویحا خواهان تصدیع ذات حمیده صفات و تزییع اوقات بابرکات خود اعنی ترقیم و ارسال نامه ازین ولایت شده بودند ، چونکه نامه بی مدعا مجرد تعارف رسمی ، و از عداد امر لایعنی می باشد ، به فحوای کلام معجز نظام (انا و اتقیاء امتی براء عن التکلف) در امر مزبور توقف و تهاون نموده ایم ، نه اینکه خدا ناخواسته آئینه را غباری یا دل دیوانه از ایشان انکداری وارد ، این تصویر است محال که این مسکین را هرگز با شما انحرافی پیدا شود و واقعه که دیده اند صورت خیالی شماست که بنظر رسیده است ، که در دل خود اضرار آزرده گی ازین طرف داشته اند ، و الا حقه مهر بدان مهر نشانی است که بود و (^(۱)) سلام رسانیم • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صه‌دو پینجه‌م

بو یه‌کی له دوستانی نووسیوه

اگر مرد کاری ، در دوست بازاست

وگر قصه‌جویی حکایت درازاست

بود کار آزادگان ترك هستی

نه اباحت محمود و نقل ایازاست

گر آزاد خواهی شدن ترك جان کن

هر آینه محبوب بنده نوازاست

ز سوز حقیقی ببر بهره‌ای را

نه بهره بتحریر سوز و گدازاست

ز خود رستن و ترك دعوی نمودن

ره مرد مردانه پاکبازاست

نه خرگوش را بچه نره شیراست

نه دراج را چنگل شاهبازاست

ز (خالد) شنو شرح فتح طریقت

ورق شستن و خامشی و نیازاست

خلاصه اگر می‌خواهی بوئی از روائح اذواق مردان خدا بمشام جانت

(۱) جیگای ئەم بو‌شایی یه له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا به سپی‌یه‌تی هیل‌رابوه‌وه .

برسد، از همهء دعویها درگذر ، و خیالات عرفان و ذوق وجدانرا که نداری چنانکه از کلمات و شعارت مفهوم میشود ، يك قلم قلم درکش () (۱)
 چنانکه تشنه سوي چشمهء زلال رود ، و یا گدائی بی نوائی بدریوزه پادشاه با حشمت و جلال رود ، برخاسته بدولت صحبت فقرا مشرف شو • هر که از یاران قابلیت معنوی دارند با خود بیارند ، و هر چه که دارند ازو بگذارند که دعوی اسم و رسم همه هلاك در هلاك است ، و هر چه بر روی خاك است عاقبت خاك است ، و هر که اسم بی مسمای دارد عنقریب اسمش از جریدهء وجود پاك است • همین خداوند بیهمال میماند و پاك و پاکبازی و ماسوی همه بیهوده است و لهواست و بازی •

چون نامردان خودرا بمدح و تحسین مردمان مسرور کردن ، و دماغرا بتهمت مردی از نامردان پر باد غرور کردن ، در نزد تیزیانان حقیقت بین مایهء بی مایگی است • پس اگر مردی ، بیا خواجگی را بگذار و بنده شو ، و الا از مردانگی شرمنده شو • دگر چه نویسد • والسلام ختام الکلام •
 (خالد)

نامه‌ی صمد و شه‌شهم

بۆ شیخ نه‌حمه‌دی هه‌ولیری نووسیوه

محب جانی شیخ احمدرا بخدا میسپاریم • این دفعه هم از سر جرائم شما و خلفا درگذشتیم • اما من بعد بکلی مقید باید بود • اگر نعوذ بالله نقض عهد شود گله ازین مسکین نکنند ، حضرات پیران مزاجهای نازك دارند از اندك حرکهء ناهموار میرنجند • (و ما علی الرسول الا البلاغ المبین) • امانت شما و ترویج شریعت و اجتناب از بدعت ، و دعا در کار این وامنده ضروراست • والسلام والاكرام •

(خالد)

(۱) له ده‌ستنوو سه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا شوینی ئەم بۆشایی‌یه به سپی‌یه‌تی به‌جی‌هیل‌رابوو •

نامه‌ی صمد و جه‌وته‌م

بۆ مه‌حموود چاوه‌شی نووسیوه

محب فقرای بی‌مراد، اعنی مخلص صفوت نهاد محمود چاوش‌را بالطف خفیه‌ی الهی و امداد روحانیت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم حواله مینمایم که بآنچه صلاح دین و دنیا است مهتدی فرماید .

درین وقت بحمدالله نورچشمی (جوان‌میر) بیامن انفاس پیران طریقه‌ی علیه از قید جنون خلاص و نجات یافته ، اگرچه هنوز سبب بطول علت مهلکه که داشته‌است اندک اختلالی دارد ، اما چونکه اصل آزارش نمانده‌است و هرچه بقیه مانده باشد از آثار علت ماتقدم‌است ، آن هم بکلی بتدریج مرتفع خواهد شد .

و چون خاطر آن جانب و والدهاش تعلق کلی باستخبار احوال او دارد . موسی‌را بعنوان تبشیر روانه نمودیم که این مژده‌ی فرح بخش‌را بمسامع شما و سائر هواخواهان رسانیده ، و عنقریب او را با بعضی لباسهای حلال بجهت معزی الیه اعاده نمایند . ان شاء الله الرحمن بعد از چندی بهمراهی (جوان‌میر) بصحت تمام باز او را روانه خواهد شد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و هه‌شته‌م

بۆ مه‌حموود به‌گی صاحب‌قرانی نووسیوه

مخلص جانی محمود بیگ صاحب‌قرانرا بدعای خیر یاد مینمایم . دوکلمه‌را سفارش برادر طریقه سید محمود تبلیغ نموده بودند بوجه اتم رسانیده‌اند . باز چگونگی حسن التفات خودرا بشما بتقریر لسانی ایشانرا

حواله نمودیم • البته خواهند شنید • دگر وصیت باد مرگ و هول روز
رستاخیز فراموش ننمایند که جیفهء دنیا راهزن دین است • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و نۆهه‌م

بۆ عومهر به‌گی فه‌رمانداری گۆلعه‌نبه‌ری نووسیوه

نظر بمقتضای محبت دیرینه ، اگر بمخلص خود باور دارند صلاح آن
جانب‌را منظور نموده میگوید که حسن سلوکر با فرزندان ملا جلال مرحوم
علامت دولت دارین ، و بدرفتاری را سم قاتل دانند • بجان شما قسم هرچند
نکبت و بی‌دولتی دچار رستم بیگ میشود همه از شامت بدسلوکیهای
اواست که با ایشان نموده‌است • مردم گلعبیر اندکی میل بدگویی در حق
همدگر دارند ، مطلقا نشنوند ، و تا میتوانند رضامندی اوهارا غنیمت
شمرده یقین بدانند که درویشانند • و گفته‌اند :

آه دل درویش بسوهان ماند
گر خود نبرد برنده‌را تیز کند

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و دهه‌م

بۆ یه‌کی له میره‌کانی نووسیوه

میر جلیل الشانرا بمدد روحانیت اولیای کرام حواله مینمایم که در
دین و دنیا یار و مددکارش باشند • درویش محمد دارنده مرد مسکین
و بی‌نوااست • یکی از ملازمان سرکار دو زوج کفشرا ازو گرفته‌اند •
مأمول است که قدغن فرموده باز بمومی‌الیه عائد شوند که دل بیچارگانرا

شکستن میمنت ندارد • لهذا بمقام تصدیع درآمده ایشانرا سر حساب نمودیم • دگر مختارند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و یازدهم

بۆ فرمانره‌وای خورمالی نووسیوه

شیخزاده‌های سرگت را دشنام دادن قبول نداریم • میرزارا تنبیه نمایند که آنها تصدیع ندهد • بمردم اوجاغزاده بیگار کردن و حکم کردن از مسلمانی دوراست • میگویند دوبه‌ره‌های غسل را از آنها گرفته‌اند • از خدا شرم میباید کرد • در روز قیامت پشیمان خواهند شد • خاطر شیخ عمر و شیخ ابراهیم را ملاحظه نمایند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و دوازدهم

بۆ ئیسماعیل به‌گژ ناویکی نووسیوه

مخلص جانی زمرهء ارباب فقر اسماعیل بیگ را بخدا میسپاریم که در پناه روحانیت حضرات پیران بزرگوار محفوظ دارد •

پسران مرحوم ملا جلال همه بزیور علم و عمل پیراسته ، و بحلیهء فضل و شرف طریقت و حقیقت آراسته‌اند • و از آن روز که مرحوم مرقوم بدار البقا انتقال فرموده‌اند ، در انواع عسرت و عاجزی میباشند • و مع هذا خانهء نشیمن ایشانرا رستم بیگ این دو سال است غصب نموده‌اند • اگر بسخن این مسکین خوب باور دارند هر نکبت و دردی که دچار مومی الیه شده‌است همه از تیرباران انفاس شبگیری آن بزرگواران بوده‌است •

لهذا چونکه از طرف حضرات ما گوشهء عنایتی شامل حال شماست ،

و ما خود با شما محبت کلی داریم ، نحوی نشود خاطر ایشانرا در هیچ خصوص بیازاراند ، و در خصوص خانه ایشان حتی المقدور متعرض نشوند بلکه چنان بدانند که شمارا بعثت نوازش و دلداری ایشان بدانجا رسانیدداند . والسلام ختام الكلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و سیازدهه‌هم

له وهلامی نامه‌ی هندی له مه‌نسووبانیدا

برادران فی الدین و دوستان علی الیقین درویش (^(۱)) و ملا محمد و ملا قطب‌الدین چاشنی گیر لذت ناکامی باشند . مسکین بی‌نوارا به دوکلمه یاد ، و در طی آن داد خودشکنی داده بودند ، خوب کرده‌اند . جزاکم الله خیرا .

برادر عزیز ملا محمد اگر در اینجا ماندیم البته بعد از تخفیف برودت استدعای ملاقات شریف خواهم نمود . و اگر ان شاء الله المهیمن العزیز اشاره عزیمت بغداد شد فی الفور اشاره بجهت آمدن شما خواهیم فرمود ، تا اینکه از دور و بعد از ملاقات حضور حسن احوال ایشان معلوم میشود ، و شما اکنون اندکی از بار اول بجوانرود رفته بودند بهترند . اما نه چنان هستند که ما می‌خواهیم . البته سعی کلی نموده باشند همان قدری که شما رسیده‌است بکثرت شغل و تکرار نفی و اثبات و وفور نگهداشت صورت این مسکین که اعظم اسباب تصفیه‌است .

حالا که نزدیک نیستند ، خودرا بکثرت شغل راسخ کنند تا نحوی شود که در دل شمارا لطافتی حاصل شود ، تا ان شاءالله بعد از ملاقات عروجات

(۱) له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا شوینی نهم بوشایی‌یه هه‌روا به سپی‌یه‌تی هیلرا بوه‌وه .

فضاهای ملکوتی را آماده شوند • مردان همین قدر در صحبت پیر خود برداشته ، کار خود را بر ریاضت و مخالفت نفس پیش برده اند • دگر چه نویسم ، والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و چوارده‌ه‌م

بۆ سه‌یید زه‌گیی گوچک چه‌رمووی لای سته‌ی نووسیوه

که یه‌کیک بووه له ساداتی پیر خدری

بعد از ازمنه‌ء متطاووله‌ء دوری و تمامی اوقات محرومی و مهجوری ، این کرد فرومایه‌ء شهرزوری را به دو کلمه‌ء یاد و در ضمنش داد دعاگویی خود داده بودند ، و در خصوص تلقین و توجه اشاره‌ء رفته بود • البته اگرچه طبع را از بس کم استعدادی اهل اراده و کثرت مشغلت از تلقین و توجه کلالی پیدا شده‌است ، اما حسب الاشاره‌ء جناب شریف التفاتی بحال ایشان مینمودیم ، اگر فرصت صحبت دست میداد • اما سبب به بعضی موانع درین وقت اشاره بآمدن اتفاق نشد ، هر وقت آمدند هرچه نصیب است خواهند یافت • و دوستان بی‌وفای آنجارا همگی سلام رسانیم • و نور چشمی سید فضل الله بدعای عمر و سعادت و علم و هدایت مخصوص میداریم • اگر نه این بود هرچه میگویم فوراً میگوئی ، چیزی میگفتم • لکن الکتّم اسلم • والسلام والاکرام •

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و پازده‌ه‌م

بۆ یه‌کی له دوستانی نووسیوه

حق جل شأنه و عز برهانه آن نور چشم مسعود عاقبت محمود را از

تعلقات دنیای دنی برهاند و بمرکز بندگان مقبول خود برساند (انه ولي
الاجابة) •

درین وقت نوازش نامچہء بنامزد مهجوران قلمی و ارسال فرموده
بودند مشتمل بر کمال اشتیاق و نهایت تکدر از ازمئهء فراق • برخوردار
باشند • یقین بدانند که تعلق خاطر آن عزیز باینجانب روشن و هویدا است ،
و یقین میدانیم اگر این همه موانع صوری و معنوی در میان نمی بود ، پیش
از همه خود را باین محب میرسانیدند • گاهگاهی صورت اخلاص این قرۃ
العین منعکس میشود • محبت اهل فقرا دولت عظیم دانند و از خدای
عالمیان ازدیاد این دولت را بطلب و شکر اورا بجا آر • يك ساعت محبت این
طائفه از عبادت عمر نوح بهتراست • حدیث (المرء مع من أحب) مشهور است •

یار مردان خدا باش که در گشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفانرا

والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صہد و شازدهہم

بۆ یه‌کئی له مهنسووبانی نووسیوه

حق تعالی شأنه و تقدس سلطانه از نوائب صوری و معنوی و مصائب
دنیوی و اخروی در کنف امداد روحانیت حضرات دارد •

دو کلمهء بعنوان استشاره و شیوهء استمداد که گویا بتقدیر الله المہيمن
العزیز سگ دیوانهء که آنرا در عربی (کلب کلب °) میگویند زانوی آن
عزیز را گزیده و زخم نموده این مسکین چه مناسب میداند که معمول دارند •
اولا اظهار میشود باعتقاد درست توکل نموده رضا به قضا باشند • اگر خدا
ناخواسته خلاف آن صادر شود موجب قلت التفات خواهد شد •

ثانیاً یقین دانند در جنب پیران بزرگوار دفع الم و سلب آزار بغایت سهل و هموار است . ان شاء الله مطلقاً شمارا خطر نخواهد بود . اما چونکه حضرات ما قدس الله اسرارهم بنا بر مشرب صدیقیت که اعظم مشارب اهل الله حتی المقدور بتوسل اسباب تستر میفرمایند ، تداوی مأذون بلکه مأمور و حقیر استمداد از حضرت خواجه بزرگ خواهد نمود . و اگر امداد ظاهراً هم ازین صوب میجویند . بعد از استئذان درین آمدن مانع ندارد . و اگر نیایند هم خوب است ، اما تدابیر میباید نمود .

حکایت حضرت یعقوب نبی علی نبینا و علیه الصلوة والسلام و امر فرمودن اولاد امجادش را به تنها داخل شدن امر معروف است ، باوجود اینکه میفرمودند « و ما أغنی عنکم من الله من شیء » . ان الحكم الا لله ، علیه توکلت « الآیة » خلاصه اگر در دانش دیده مؤثر غیر حق نباشد . توسل بسیار محمود است والا فلا . الدعاء والسلام .

از فرموده قبله حضرات محبوبان و قدوه سالکان و مجذوبان شاه نقشبند است قدس سره این رباعی :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
خاک در آستان ما باش و مترس
عالم همه گر قصد بجان تو کنند
دلدار قوی آزان ما باش و مترس

(خالد)

نامه‌ی صمد و حه‌قده‌هم

بۆ یه‌کێ له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه

مخلص درویشان و مرید و معتقد ایشان ، استاد علامی حق جل شأنه و عز برهانه ، در کنف مدد روحانیت خواجه ارجمند سربلند غوث الخلاق

خواجه بهاءالدین نقشبند قدس سره وجود مسعود خود و اولاد امجاد آن
پاك سیرت و صافی سریرت محفوظ و برادات دارین محفوظ گرداناد .

وازانجا که آثار خلوص و صفای طینت آن نیک طویت دور بدور در
مرآت دل منعکس است ، لازم بود که شمارا بامدادی از روحانیت طائفه
علیه نقشیه خصوصا و سائر اهل فقرا عسوما مبشر شویم . البته تا میتوانند
اخلاص این طائفه را موجب سعادت دارین دانسته ، بتضرع و انکسار تمام
ازدیاد این دولت را از جناب الهی مسئؤل و مأمول دارند . خبر (المرء
محشور مع من احب) مشهور و در هر زبان مذکور است . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و هه‌ژده‌هه‌م

بو شیخ عه‌لی نووسیوه

زبده دودمان حضرت رسول صلی الله علیه وسلم ، قره العین حیدر
و بتول شیخ علی مورد تفضلات داور دادگر و سیراب عنایات فیض اکبر
باشند . زیبا مراسله آن عزیز رسید ، موجب ازدیاد محبت گردید . امید
بکام ما بینوایان کامیاب باشند . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و نوژده‌هه‌م

له وه‌لامی یه‌کی له دوستانا نووسیویه

عقد درر ، اعنی منظومه آن مخلص درویشان و سفینه گهر اعنی
رقیمه منشوره ایشان که بنوازش این مسکین بی‌نوا مرقوم و مختوم شده
بود رسید ، و نمونه ازان مجموعه کمال گردید . الحق اگر نه این بود که

مبنی بر تسبیح مهجور و توصیف این سرگشته از دولت وصل محبوب حقیقی دور بود ، هر نکته از آن گوشوارده گوش ارباب هوش را برآزنده ، و هر نغمه از آن سرود داغداران عشق را نوازنده ، بلکه گدازنده میبود .

دارنده خلوصیت نامه را بتاکید اکید توصیه التماس فرموده بودند ، حسب الاشاره التفات بطرف آن مخلص جانی شد . اما ادراك شما دریافت آنرا مشکل که کند .

از بنده نسبت بمولای حقیقی که از رگ و جان بهر ذی روحی نزدیکتر است . هفتاد هزار حجاب در میان ، و راست هر روز چندها تفحات تجلیات جمالی و جلالی بر ساحت اولاد آدم پرتو افکن میشود . محجوبان حجب نفسانی و محبوسان جلایب بشریت و انسانی ، از آن همه دولت غافلند ، بلکه که نزدیک که از آن انکار نمایند . پس هرگاه محجوبانرا نسبت به تجلیات الهی این همه بی خبری باشد ، از ادراك فیض ارباب نظر چه گوید .

آری تعلق قلبی و روحی با ارباب قلوب نشانه سعادت و جای امید است که بتدریج به ترك ماسوی و فنای اتم و اکبر بمقتضای آن محبت عمل کرده شود بکشد . والا در همچنان لباس هواخواهان باخبری از اسرار درویشی بودن نیست . اگرچه مثلاً بهره هم نصیب شود اما ادراك آن توان کرد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و بیستم

بۆ شیخ ئیسماعیلی نووسیوه

نور چشمی شیخ اسماعیل را سلام رسانیم . ظاهراً مظنه کم التفاتی

از حقیر دارند • غلط دانسته‌اند • بجان شما حقهء مهر بدان مهر نشان است
که بود • و هر وقت کتابت نسخه اعلام باتمام رسید اگر او را بردارند با خود
بیارند مأذونند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و یه گم

بۆ پیروٲ ئاغا ناویکی نووسیوه

حق سبحانه و تقدس شأنه ذات حمیده صفات پیروت آغای خزینه دار
از مکاره محفوظ و بحس رضای خود محفوظ گرداند • رمضان نام ساکن
قریهء (رباط) خویش و داماد این جانب پیش ازین هیچ کس متعرض مومی
الیه نشده است ، و حالا تذکرهء جدیده نواب عالی در دست دارد • البته
بمقدار مقدور تصحب نموده و تذکرهء میر جلیل الشان را بر طبق تذکرهء
نواب عالی برای مومی الیه اخذ نمایند ، باعث سعادت شما و میر جلیل
الشان خواهد شد • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و دو وهه م

بۆ یه کی له دوستانی نووسیوه

حق سبحانه عاقبت را بخیر و عافیت داراد • حاجی محمد میگویند بسیار
مفلس و مدیون است و بدولت مندی مشهور است • بمظنهء حقیر تقصیری
هم ندارد • اگر برای سلامت سفر و حضر و نصرت بر اعداء غدر ازو
خوب است مبارك باد ، و اگر خود بنحوی دگراست اختیار بدست شماست •
در پناه خدا باشند ، بمنه آمین • بالنبي وآله الامجاد اجمعین • والسلام

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و سیّه‌م

بۆ یونس ئاغای مۆرداری نووسیوه

محب حقیقی یونس آغای مهردار ، بخدا و همت اکابر دین میسپاریم .
میباید از یوسف خسورده این مسکین خبردار باشند که گزیرهای شهر مزاحم
او نشوند . عوض این خدمت را از واهب بی منت چشم دارند . والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و چواره‌م

بۆ مه‌لا موحه‌مه‌د و مه‌لا مصطفه‌فای

کورانی مه‌لا جه‌لالی خورمائی نووسیوه

عرض نیاز بخدمت مخدومان مکرم استاذ شفیق و رفیق بالتحقیق ملا
محمد و ملا مصطفی میرسانم . از عقل طریقه‌ء علیه نسیان کلی ننمایند ، و این
مسکینرا گاهی بالتفاتی یاد و شاد فرمایند . یقین بدانند که اندک این طریقه
بسیار و قطره‌ء ازو دریای زخاراست . دگر چه نویسد . تا میتواند اتباع سنت
و اصلاح ذات البینرا لازم شمرند ، واهل هردو بیت را از خورد و بزرگ
دعاگو و سلام رسانم . بامداد پیران بزرگوار امیدوار باشند . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و پینجه‌م

پاش گه‌زانه‌وه‌ی له به‌غداوه بۆ سوله‌یمانی

بۆ دۆستانی به‌غدای نووسیوه

از بسکه خاطر این مسکین بآب و سنگ و کلوخ و فضای دل‌گشای
برج اولیا متعلق است ، پیوسته خواهان عتبه‌بوسی شیران بیشه‌ء

هدایت و یکه‌تازان عرصه و لایت اغنی اولیای کرام (مدینه السلام) می‌باشد.
اما چکنم • (ما کل ما یتمنی المرء یدرکه • الخ) ، بهر حال نهال دست پرور
خود سید اسماعیل را و کالة بشریابی دوستان جانی و آستان بوسی اعلام
دین و سلاطین دو جهان روانه نموده • ونعم ما قیل :

أهیم بلیلی ما حییت ، و ان أمت
او کئل بلیلی من یهیم بها بعدی

والسلام علیکم و علی کل من سکن مدینه السلام •

بجان شما کبوتر روحم همیشه به گرد قبه حضرت غوث الثقلین در
پرواز ، و دل اندوه منزل از اشتیاق آن مکان شریف در سوز و گداز است •
اما آن بس که دوستان اینجا شیون و زاریها نموده‌اند ، بخلاف مراد به
سکونت اینجا رضادادیم • ترک کام خود گرفتم تا براید کام دوست • و همه
دوستان از ما وکیل سلام باشند •

درویش خود را روانه فرمودیم ، والا درین وقت بودن ایشان در اینجا
لزومیت داشت • و ایشانرا امر فرمودیم اگر از معتقدان آن سامان کسی
که رغبت کلی داشته او را برابطه این مسکین هم تعلیم نماید ، شاید بویی
از باطن فقرا بمشامش برسد • والسلام • الدعاء •

(خالد)

نامه‌ی صده و بیست و شه‌شهم

بۆ دوستیکی نووسیوه

حق جل شأنه و عز سلطانه ذات مجمع الکمالات آن ملاذ الفقرا و اولاد
امجاد پاکیزه نژادش را در کنف حمایت خود در عسر و یسر بمدد روحانیت
پیران بزرگوار نگه‌دارد ، بمنه •

فرستادن ملا عبدالله را بدون اذن صریح آن جناب خود هم صواب
 نمیدانستم ، بلکه از سائر امور دل نمیخواهد بدون اشاره آن صاحبی
 متحرك شویم ، مادام حکم نافذی را از طرف دیگر نباشد . اکنون حسن
 افندی را از عوض خود بخدمت فرستادیم . بهر صورت که برای شریف
 اصوب دانند مخالفه نخواهیم نمود . و اما قطع النظر از خاطر شما این مسکین
 حتی المقدور مزاحمه خواهش اشارت پیران خود نمیتواند نمود . والسلام
 علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و هفتم

بۆ لای همه‌خانی برای نووسیوه

اگر خدا را دوست دارند همهء کار دنیا و دین شما بمراد است ، و اگر
 هرچه هوای نفسانی شما بود آن طور کنند خواهیم آنچه خواهد آن کند ،
 و ارواح پیران بزرگوار از شما در آزار میباشند . و اگر خواهش نقله
 بطرف اردلان یا جای دگر داشته باشند ، ازین طرف مرخصند . برادری
 و دوستی این مسکین بدون ترك هوا و فرمان برداری خدا و رسول صورت
 نیندد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و هشتم

بۆ (عه‌رب) ناویکی نووسیوه

عرب ، بجان شما دوست منی اما نادانی . و گفته‌اند دشمن دانا به
 از نادان دوست . و گفتهء کسی در حق شما شنیده و نخواهم شنید . اما

عمدهء طریقت سلب اختیار و بی مراد است ، و همه چیز را بمراد خود طلبیدن در طریقت ابلهی است • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صهد و بیست و نۆه‌م

بۆ یه‌كێ له دوستانى نووسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جنانی را بامداد روحانیت پیران سلسلهء
علیه حواله مینمایم • نامهء دل افروز و شمامهء شور انگیز شوق آمیز
بنوازش مساکین بینوا و مجانین بی دست و پا رقم زدهء کلک درر سلك
شده بود ، تذکار عهد دعای قدیم و تاکید قواعد دوستداری آن مخلص
صمیم نمود •

استدعای نظری ازین مسکین بی بصیرت فرموده بودند ، چیزیکه آن
جناب میخواست از بسکه محقر است فقرای بی مراد نامش بر زبان و خیالش
بر جنان نمی آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خداست آن عزیز
آرزویش ندارند •

بهر صورت محبت این طائفه سعادت دین و دنیا و باعث دولت اولی
و آخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود • اگرچه هر امری بوقتی مرهون
و هر کاری بزمانی مقرون است • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و سیه‌م

بۆ ئیسماعیل ئاغا و فه‌قی زه‌سوول ناوی نووسیوه

هردو برادر عزیز اسماعیل آغا و فقه رسول برادرش را بامداد ارواح
پیران حواله مینمایم • اخلاص نو و کهن طرفین شما معلوم است • و در

خصوص امر معهود بتفصیلی کہ مام یوسف از محمود شنیده‌است ، حواله
بتقریر لسانی نمودیم • یقین بدانند کہ محبت شما چند روزه نیست و اخلاص
و نیازمندی شما پنهان نه • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صہد و سی و یہ تہم

بۆ سلیمان بہ گئی نووسیوہ

چاکر قدیم و جانفشان صمیم سلیمان مہر دار را بامداد کلی مبشریم •
باید در یسر و عسر و فراخ و تنگی در غایت امیدواری باشند • در زمانیکہ
شما بجهت خدمتہای شایستہ این مسکین کمر نیاز را ب میان جان بسته •

اخلاص مردم بعد از ظہور این غرائب ، و جانفشانی شما جبلی • دگر
ہمین قدر کفایت است • دلداری قوی ازان ما باش و مترس • و اگر درین
وقت حاضر میبودند غایتہای شگرف کہ نسبت بوکلای عالی شدہ است
بتوسط شما بایشان ممکن بود القا شود • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صہد و سی و دووہم

بۆ یہ گئی لہ دوستانی نووسیوہ

زیبا مراسلہ فقرای نواز ، و رعنا مفاوضہ خلوصیت طراز کہ مالا مال
از نکت حسن آداب و مہربانی و مملو از کمال نیازمندی و اخلاص
و جانفشانی آن مخلص جانی و معتقد روحی و جنانی بود ، عز ورود ارزانی
نمود • چون نیک ملاحظہ نمودہ ، سراسر از جوش و داد ، و از منبع اخلاص
و اعتقاد سر زده بود • آری حسن اخلاص شما امریست نمایان و اظہر من
الشمس است • امید از امداد روحانیت پیران بزرگوار در دین و دنیا بہرہ ور

شوند . در خصوص مطلبی که التماس نموده و در واقعه دیده بودند ،
امیداست که بدون استدعای شما آن مدعا منظور خاطر بوده باشد .
خصوصا که شما بمقام التماس آن برآمده باشید . ان شاء الله الرحمن نظر
عنایت از ارباب حاجت باز نخواهم گرفت . وصیت عظیم بشما اینکه مرگرا
فراموش نکنید ، و با مردم دور مهلت داشته باشند که :

**جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
هزار بار من این نکته کرده ام تحقیق**

و نور چشم مخلص تو و مخلص زاده قدیم احمدرا از شر نوائب بهمت
پیران حواله مینمایم . یار و مددکارش باشند بمنه . دگر چه نویسد . عاقبت
بعافیت باد ، بالنون والصاد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و سی و سیّه‌م

بۆ عه‌بدولکه‌ریم ناویکی مه‌نسووبی نووسیوه

مخلص صفانشان و مرید فدویت بنیان ، و قره‌العین این مه‌جور ناتوان
عبدالکریم صاعد مصاعد مقامات علیه‌اولیا باشند بمنه .

از درد دوری و الم مه‌جوری ، از حضور دوستان صادق آن ولا ،
و هم‌پیاله‌گان مصطبه‌ (قالوا بلی) اعنی این مسکین فرومایه و سایر برادران
طریقه‌ علیه صرافی بخاطر راه یافته‌است ، در کمال امیدواری بشفقت و
تلفه‌های گوناگون مطمئن الفوآد بود این رقعه‌ المودرة‌را مکسحه‌ ظاهر
خاطر ، و زنگ‌زدای دل سعادت منزل خود دانسته .

بمکتوب این مسکین و محاوره‌ سید اسماعیل تا حین ملاقات
تآلفی بهم رسانند ، که بحمدالله وعده‌ وصال و رعایت در غایت نزدیکی
میشد .

**گمان مدار که رفتیم و مهرت از دل رفت
قسم بجان عزیز تو همچنان باقی است**

والباقی عند التلاقی • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

پدرت متعهد شد که همهء تکلیفات عیال شمارا بر ذمهء خود گرفته
مطلقا برای شما تعلق بغیر از علاقهء زن و شوهری نباشد • لهذا اگر خود
هم رغبت دارند بعد از مراجعهء کتب دین به نیت اتباع سنت سید المرسلین
صلی الله علیه وسلم مأذون باشند و امانت شما و ترک تجرید و اتباع سنت
و اماتہء بدعت و مخالفهء هوی و مجاهدهء کبری و دوام یاد مولی • و برادر
عزیز ملا یوسف و نورچشمی ملا محمد امین و تمام ملایان و طلبهء علم را
سلام میرسانم و از همه مستدعی دعای خیریم • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و سی و چوارهم

بو ئیسماعیل ئاغای نووسیوه

در درج نکته‌دانی ، برادر جانی و دوست زبانی اسماعیل آغارا بهمت
پیران خود که شیران بیشهء ولایت و مردان خطهء هدایتند میسپاریم •
استاد نجفعلی مرد زار و بیماراست ، و گمان دارد که وکلای عالی این
مسکین را دوست میدارند • بسیار برای خانهء مغصوبه‌اش بحقیر ارتجا
و التجا نمود ، و دلم به بیچارگی او سوخت • اگر دراین خصوص خود را
تصدیع دهند ، دیوان کردن برای او ثواب جمیل و احسان جزیل است •

**وقت ضرورت چو نماند گریز
دست بگیرد سر شمشیر تیز**

• والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و پینجم

بۆ مه‌لا عه‌بدولغه‌فوور ئه‌فه‌ندی ناوی قازی به‌سره‌ی نووسیوه

حق جل شأنه و تقدس سلطانه ذات حمیده صفات با برکات قاضی القضاة ملا عبدالغفور افندی را از شر آفات اعدای آفاقی و انفسی مصون و به سعادت دارین مقرون گرداند .

نظر به انعکاس اخلاص آن عزیز بر مرآت خاطر پیوسته آشکار و نهان نظر عاطفت بسوی شما نگران است . و خصوصا سبب به هواگرمی محرومه بصره دائما فوآد صداقت نهاد منتظر اخبارات شما خصوصا تحریر اعتدال مزاج شریف میدارد . البته با واردین کیفیت اخبار سعادت آثار ذات مستجمع الحسنات و تفصیل نقل وهابی و لشکر روم را مرقوم نمایند ، بتخصیص احوال چگونگی گذراندن خود نسبت به آب و هوای آنجا . و امیدوار از نظر عنایات پیران سلسله علیه باشند ، والسلام علیکم .

(خالد)

بعد از اتمام رقعة التحية نامهء شفقت علامه به عبارت فصیحهء عربیه رسید ، چونکه رافع مستعجل بود جواب این حواله بدفعهء دگر شد .

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و شه‌شهم

بۆ سه‌هید عه‌بدولقادر و سه‌هید ئیسماعیلی نووسیوه

سیدان سند و سندان معتمد ، سید عبدالقادر و سید اسماعیل دعاگو و سلام رسان است . ماجرای اخبار این جانب را تفصیلا بالقای لسان عبدالقادر حواله نموده ، به اطناب اخبار و حکایات پرداخت .

همین می نویسد به ملا محمد امام بنویسید اگر ملال در ماندن ساوجبلاغ دارد بر جعت مأذون است • هر وقت می خواهد باز آید • و ملا محمد و ملا محمد صادق بدون فرمودن ما ارشاد عام میکنند • نمیدانند بدین است • و ما هر چه بدو داده ایم اگر ازو بازگیریم چه میتواند گفت •

ازین بدحوصله گی و تنگ ظرفی توبهء نصوح کنند ، و اگر نه ایشانرا دچار بلا میکنم ، و عین این عبارت باو بنمایند • مریدان حق نعمت پیرانرا این طور ادا میکنند که بی اذن صریح بتخیلات رابطه فریفته شوند و مرتکب امری گردند که عالمیرا بانکار طریقهء علیه پیران بیاورند ؟ عجب اخلاص و عجب مریدی ! دگر چه نویسد • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صده و سی و چه و تهم

بوییه کی له میرانی بابانی نووسیوه

مخلص کامل الوفا و محب قدیم بی ریب و خفا میر جلیل الشأنرا در کنف امداد روحانیت مردان خدا بخدا میسپاریم که در دین و دنیا یار و مددکارش باشند •

نظر بمصلحت بودن آن عزیز دران ولا از آرزوی ملاقات گذشته بفراق و درد اشتیاق راضی شدیم • غرض از تکرار خواهش ملاقات شما نمودن این بود عنقریب اعنی درین يك دو ماه اگر بمقر حکومت و دولت بسعادت عودت نمایند ، سبب بکثرت امور دنیا مبادا از تاثیر این خاندان اندکی بازمانند زیرا تعلق بسیار بماسوی الله مانع فیض طریقه است ، و شکستگی و ترك تعلق در مقر حکومت اشکال دارد • اما ان شاء الله عاقبت خوب خواهد بود • خاطررا از طرف این مسکین نسبت به خود جمع دارند ، و از خدا بطلبند که همواره اخلاص در ازدیاد باشد • سرمایهء دولت دارین

اخلاص فقراست • این کلمه حافظ مشهور است که گفته است : « مایه
محتشمی خدمت درویشان است » • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و سی و هه‌شته‌م

بۆ سه‌یید عه‌بدولقادی نووسیوه

سید خود جناب زبده‌ الاکارم والاجناب سید عبدالقادر را بعرض دعا
مصدقیم • دوستان مهجور و فقرای از دولت دیدار دور را بارسال
نوازش نامه‌ قرین حور فرموده بودند ، موجب التفات گردید • تصور اینکه
فقر بهیزم‌کشی مردم تغییری نسبت بآن عزیز حاصل کند هیچ معنی ندارد •
بقای کیفیت قلبی اگرچه کما ینبغی شما از ادراک آن راضی نیند ، برخلاف
آن صورت برهان جلی است •

امید هست بدعای حسن خاتمه و توفیق اتباع سرور عالم صلی الله
علیه وسلم امدادی فرمایند • دگر بر شما باد در یاد محبوب تقدس جماله از
خود باهمال راضی نشوند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صه‌د و سی و نوّه‌م

بۆ حاجی ئه‌حمه‌د ئه‌فه‌ندی نووسیوه

منظور این مهجور الحاج احمد افندی مورد امداد پیران نقشبندی
باشند • درین وقت مخلص صافی ضمیر این مسکین فقیر عبدالفتاح عازم آن
دیار میشد شمارا بدین دوکلمه یاد نمودیم • امانت شما و تمسک بعروة
الوثقای شریعت و ترک التفات بجیفه‌ دنیا و دوام مراقبه‌ جناب مولی تبارک

و تعالی و دوام اشتغال بطریقهء علیه و بعلوم دینی و احیای سنت سنیه و تبری از بدع ردیه و تجنب از اطوار متصوفهء اباحیه .

و کیفیت احوال مخلصانرا با تفصیل دسایس ارباب حسد و انکار قلمی و ارسال دارند که ترحم بحال برادران دینی مهیج این معنی شد که از شما استخبار شود . دگر (بآی وجه کان) انحرافرا از شاهراه شریعت غرا از هیچ فردی نمی‌پسندیم . سعدی شیرازی علیه الرحمة گفته‌است :

که (سعدی) مپندار راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم الی یوم الدین ، ابد الآبدین ،
الف الف مرة فی کل لحظة و حین ، آمین ، والحمد لله رب العالمین . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و چله‌م

بۆ دوو مهنسووبی خوئی نووسیوه

که ناویان فهردی ئه‌فهندی و خالد ئه‌فهندی بووه

هر دو منظور این مرکز دائرهء مستندی . و هر دو مورد هم علیهء
پیران نقشبندی ، فردی افندی و خالد افندی به دولت حسن خاتمه ممتاز
و سعادت قبول سرافراز باشند ، بمنه .

امانت شما و تمسك بعروة الوثقای شریعت غرا علی مصدرها افضل
الصلاة والتسلیمات ابد الآبدین . پیروی سنتی هرگز بصد کشف و کرامات
برابری ندارد بلکه کرامات اتباع سنت است و بس .

بدوام مسکنت و انکسار بمراقبهء جمال میرا از خیال محبوب بیهمال ،
و کریم منزله از مثال ، و رحیم مقدس از شائبهء زوال ، بوصف احذیت

بیچون و معیت از شوب حلول و سریان مصون ، مشغول شوند ، و گاهی
مارا در اوقات حضور یاد نمایند .

چو با حبیب نشستی و باده پیمائی
بیاد آر حریفان باده پیمارا

والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و یه‌گه‌م

بو یه‌کی له مه‌نسووبه‌کائی نووسیوه

من آنچه شرط بلاغ است با تو می‌گویم
تو خواه از سخنم پند گیر و خواه ملال

بی‌التفاتی که این مسکینرا با شما هست همه سبب به تعلقی است که
بشما داشته و داریم . آن جناب که در مظنه خود و نزد اکثر مردم در فهم
و استعداد سر آمد زمان و رشك خلان او خوانند ، چه بلا در خصوص
سلوك بی‌سلیقه و دور از آداب ارباب طریقه افتاده‌اند ، چندها سال است بی
جهت در کنجی خزیده ، و از معاشره ارباب حقوق بریده‌اند ، و خود البته
خبر (لا رهبانية فی الاسلام) شنیده‌اند ، هر روز سبب باین ریاضت
(لامعنی) چندها معاصی در صحیفه اعمال شما ثبت خواهد شد ، و اگر صد
سال همچنان میمانند سوای پندار و خودبینی که همین مظنه درویشی از
خود کردن است حاصلی نیست ، باوجود خلوت در برابر فقرا کردن پنداریست
که مافوق ندارد .

لهذا چندها اکابر ارباب احوال سنیه بمجرد اینکه کسی را از خود بالاتر
در احوال دیده‌اند ، خرقة و اسباب درویشی را از خود نزع نموده‌اند تا کسی
در آنها گمان برابری نکند و این گمان موجب تفاق آن بزرگ افضل میشود .

و بهمین جهت اکابر نقش‌بندیه خلوت نشستن و کلاه و خرقه را قبول ندارند ، و اگر یقین میدانستی بعضی مردمرا در صحبت این بی‌مراد در مدهء يك دو ماه چ غرائبرا میدهند ، و آن سر حلقهء خردمندان دور از حلقهء آن، این چند ساله چه هایم و چه بی‌حاصل میباشند جای شیون و ماتم بود .

نتیجهء از نتایج مجاهدهء آن جناب آن بود که بعد از ملاقات این مسکین در شهرزور با بعضی از یاران بخوردن گوشت و آش مشغول ، شما دست خودرا باز گرفته در میان آن مجمع خودرا از همه امتیاز نمودند . و دست کشیدن از موافقهء ارباب فقر عبادت عمریرا (ما لم یتب توبه نصوحاً) تباه میکند خصوصاً در چیزی که مشروع بود .

آیا در کدام کتاب دیده‌اند که پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گوشت نخورده ، و یا از خوردنش نهی فرموده باشند . نتیجهء دیگر اینکه در عرض این مده جناب هدایت مآب ملا محمد امام که اجازهء ارشاد پیران طریقهء علیه یافته و بحقیقت مصداق حدیث (ربّ اشعثْ اغبرّ) میباشند درانجا هستند ، برای سعادت دارین خود بایشان توسلی مینمودند که خوشنودی هر خلیفهء از خلفای خاندان موجب خوشنودی تمام پیران سلسله‌است .

از کجا دانسته‌اند که جناب ملا محمد را سبب بحکمتی بآنجا نفرستاده‌اند ، وبچه معلوم که توسل بایشان باعث فلاح دارین نیست ؟

هلا تا نپنداری که این مسکینرا سوای مصلحت‌جویی آن عزیز درین گفتگو مرادی باشد . بخدا که مقصود صلاح شماست . خلوت‌نشینی درویشان بی‌معنی از همه چیز بدتر است .

می‌خواره و بت‌تراشی و فاسق بودن

با اهل خرابات موافق بودن

بر هرچه که نارواست عاشق بودن

به زانکه بخرقه در منافق بودن

والحاصل آزرده گی ما از شما سببش جز این نبود که بشما مأمول بهره
از احوال مردان داشتیم • اکنون که ازین مأمول گذشتیم دگر از شما آزرده
نیستیم و با شما طریق محبت و سلوک و ابواب مکاتبه مفتوح است • والسلام
علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و دووهه‌م

بۆ شیخ‌عه‌لی قاضی نووسیوه له سوله‌یمانی

قرة العين خود سید علی قاضی‌را از شر زخم چشم زمان مصون و در
امان می‌خواهیم •

دراین اوائل از مترددین مسموع شد که خانقاه سلیمانیة نظام و انتظامی
و جماعت و امامی و سررشته و التیامی ندارد ، باور نمی‌نمودیم تا اینکه
عریضه از طرف مخلص جان‌فشان محمد ابراهیم آغا بتصدیق آن اخبار رسید ،
و التماس تعیین امامی برای خانقاه نموده بودند • ازین سخن بسیار استغراب
نمودیم ، و ما خود میدانستیم سید عبدالقادر مرد اختیار ، و تحمل التزام
این کار ندارد ، اما سبب به بعضی وجوه که اعظم آنها رعایت جانب آن نور
چشم وفادار کامل العیار بود ، ادب می‌کردم که بگویم بگیر و آن امر نگردد ،
و شغل صاحب‌داری حلقه و توجه و نماز و جماعترا بکسی دیگر واگذار ،
و هنوز آثار تجنب او بظهور نرسیده •

آری برای اتمام این مهم برگزیده‌ء این مسکین مستهام ملا عبدالرحمن
تعیین شد که بمعاونت الهی و امداد حضرت رسالت پناهی علیه وعلی آله
و صحبه الصلوة والسلام المصونان عن التناهی ، باتفاق ملا عبدالله با وی
بامر ارشاد و تدریس و ختم و توجه و وعظ و امامت باستقامت قیام نمایند •

آخر درین شهرهای اسلام زمزمهء ارشاد و خلفای این بی‌مراد بمسامع دور و نزدیک رسیده‌است • تنها اهل سلیمانیه که وطن مألوف این بقصور موصوف‌است ، باوجود رغبت بندگان خادم خاندان علیه این قدر افسرده و بی‌بهره باشند از وحشتی و بیم مصیبتی خالی نیست •

باید اعلی و ادنی دست او را دست من دانسته ، در خصوص ارشاد و تربیه ، عبدالله مطلقاً سر از امر او نییچد ، و یقین بدانند که هرکس با او طریق مخالفه و عناد را ورزد ، هرگز مارا مجال سازش نمی‌ماند ، زیرا بتحقیق از مریدانی که در خاک عراق هستند مریدی ازو حلیم‌تر و متأنی و مخلص‌تر و بی‌غرض‌تر نداریم ، بلکه باضعاف او را از خود بهتر میدانیم • هرگاه با او بمقام کشاکش و نفسانیت آمدند ، دگر توقع بهبود بشماها نمی‌ماند • یقین بدانند بطرد و ابعاد کس خلل بخاندان ما راه نخواهد یافت •

دگر در پناه خدا باشند • همین نامه را بدارنده باز دهند • والسلام •

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صه‌د و چل و سیّهم

بوی‌یه‌کی له مه‌نسووبه‌کانی نووسیوه

حق عز شأنه و جل سلطانه از شر مکاید اعدای آفاقی و انفسی در ضمن عنایت و کنف حمایت خود نگه دارد •

مکرر تقریرا و تحریرا این مسکین قدیم را نوازش و بارسال مکاتیب یاد نموده بودند ، موجب تذکار تآلف سابق و تجدید مراسم توادد لاحق گردید ، و اشارت به تشریف آوردن خود هم فرموده بودند ، بدان سبب عزیمتی که برای زیارت مشاهد علیهء نجف و کربلاء جزم نموده بودیم فسخ نمودیم • و مبادا در وقت آمدن آن جناب این مسکین را در اینجا نبینند جزئی

ملالی بخاطر راه یابد • اکنون که نیامدن مشخص شد ، ممکن است اگر دوباره عزم جزم شود ، در چند روز خود را زیارت آن عتبات عالیات مشرف سازد • باقی زیاده اطناب ننمود • بدعا ختم مینماید • در هر آن و زمان در حمایت منان باشد بمنه • والسلام

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و چواره‌م

بۆ ئیسه‌حاق به‌گژ ناویکی نووسیوه

مخلص جانی اسحاق بیگرا بسلام ما لا کلام و ادعیهء سعادت انجام مخصوص میداریم • شکوه از نارسیدن جواب مکاتیب متعدده ازین مسکین نموده بودند • معلوم خاطر شریف است که این مسکین تنها و منفرد است و از جمیع اقطار حتی از سمت خراسان و ماوراء النهر دائم نامه‌های احباب می‌آید ، و با این همه •

نمیدانم در اوقات آن مجالی
که پردازم ازان تا ذوق حالی

که وصف آن به گفت و گو محال است
ته صاحب حال داند آنچه حال است

لهذا اگر قصوری در تعارفات رسمی دیده شود عفو مأمول است •
والسلام ختام الکلام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و چل و پینجه‌م

بۆ مه‌حموود پاشای بابانی نووسیوه

ایزد علام جل سلطانه ، و فیاض منعم عم برهانه شما و سائر برادران

دینی را بسرایر غیب پاک دلان صفاکیش بینا گرداند تا عیوب و نقص خود را
نیوشیم ، و در مذمت و پرده‌داری مردم نکوشیم آمین •

بعد از تمادی ازمنهء تطاول و فراموش کاری به نوازش نامهء که سراسر
مملوء از براهین بی‌عیبی و بی‌گناهی ملازمان سامی ، و گناهکاری و
بدکرداری این جرعه‌نوش صهبای ناکامی بود ، به انضمام دو مقاله کتاب
(اطباق الذهب) که خلاصهء یکی ازین دو مقاله اینکه مرد عاقل باید که
مکتوم و پوشیده باشد و هیچکس او را شناسد ، و حاصل دیگر اینکه
کسی با دوست جانی خود قرب روحانی داشته باشد ، نسبت بأو قرب و بعد
جسمانی برابر است ، قلمی و ارسال فرموده بودند •

بدانند که ارباب باطن دو قسمند • قسمی اهل انزوا میگویند که
واجب الاستتارند و مأمورند بعبادت و اخفای حال ، زیرا ازیشان فیض به
کسی نمیرسد ، و برای ایشان از شهرت غیر از خرابی احوال فایدهء نیست •
قسمی دیگر را اهل عشرت میگویند که مأمورند بارشاد عباد الله و بروز
و آشکارشدن در حق این قسم واجب است . و يك ساعت آمیزش قسم
ثانی از صد سال عبادت قسم اول بهتر است ، و بأنواع فضل و شرف ارباب
عشرترا از اهل انزوا امتیاز است •

و مراد صاحب (اطباق الذهب) قسم اول است نه قسم ثانی ، و الا این
اعتراض میشود بر اکابر اولیای امت مرحومهء محمدیه صلی الله علیه وسلم
که هر یکی از شمس رابعة النهار مشهورتراند (اعاذنا الله من الاعتراض
على اولیائه ، وحشرنا في زمرة خلص احبائه و اصفیائه) •

اگر اهل ارشاد پوشیده باشند ، طالبان چگونه سلوك طریقہ کنند ،
و إحدى کی به بهرهء برسد ، و این همه اولیا که چندها قرن است بآخرت
رفته‌اند و هنوز شهرتشان مشرق و مغرب گرفته‌است مانند حضرت شاه

نقشبند و بایزید بسطامی و غوث گیلانی قدس الله تعالی اسرارهم اگر خود را پوشیده‌اند ، و هیچکس ایشانرا نشناخته‌است ، چگونه از شهرتشان آفاق هنوز پراست ؟ انصاف باید داد . عقل خرده‌بین باید بکاربرد که به سخن بی‌خبران اسرار طریقت انسان بمغلطه نیفتد .

اگر میگویند مسلم ارباب ارشاد در کاراست ، اما این مسکین اهل ارشاد نیست ، چنانکه بعضی مردم آنجا باطراف نوشته‌اند ، این سخن دگراست . و کتاب (عوارف المعارف) که جامع طریقت و شریعت است ، در آنجا شمه فضل مشیخت و ارشادرا خواهند دید .

و ادعای قرب روحانی علامات دارد . روزی که شما اسیر حبس عجم بودی و این فقیر در هندستان در آستان ملائک پاسبان مرشد قدس سره العزیز بسلوک مشغول بودیم ، هر روز تقریبی پیدا میکردیم . در آن آستانه برای شفاعت و رستگاری شما و بزرگ شدن و منصب یافتن شما چنانکه شمه از سید محمود میشنوند تا اینکه بفضل و کرم الهی خود بدولتی رسیدیم دقیقه‌را از اعانت و امداد شما چه بخود و چه باستمداد روحانیت پیران کبار نه در هند و نه در بغداد و در سائر ممالک غربت فرو گذاشت نمودیم تا بمعراج دنیای خود رسیدند . اگر بآن صورت ادعای قرب نموده شود جای آن دارد . اما آن جناب از روزی که بدولت مستعاره خود رسیده کدام مکافات حمیت فقرا و کدام مکافات هم علیه ارباب فقر و فنا نموده‌اند ؟ کسیرا از شما مأمول دنیا نبود ، همین مأمول بود گاهی مردمرا بگویند که طریقت نقشبندی حق است ، فلان اگر گناهبار هم هست اما بآن سلسله علیه تمسک دارد ، قبول نداریم کسی مزاحمش شود .

در تمام عالم مردم این مسکینرا چون تاج بر تارک مینهند . همین کار بمردم شهرزور میشود این است که میگویند و بهر اطراف باز میفرستند . آن

جناب که عین حکومت و شوکت دارد اینقدر نتوان کرد چگونه ادعای قرب روحانی و محبت جانی از شما مسموع خواهد شد ، یا چگونه خیال همت و اعانه را در حق خود از پیران طریقهء علیه خواهند نمود .

اندکی پیش تو گفتم غم دل ، ترسیدم
که دل آزرده شوی ، ورنه سخن بسیار است

(خالد)

بقیهء سخن را به جناب زبدهء اهل بیت اولاد حیدر و بتول حواله نمودیم . البته تفصیلاً عرض خدمت خواهد نمود . والسلام .

نامه‌ی صده و چل و شه‌شهم

بۆ عثمان به‌گی نووسیوه

عرائض متعددهء شما در دم صبح رسید . اظهار اسف و اخلاص نهال دست پرور فقراء اعنی و کلاء عالی را ملاحظه نمودیم . سعدی شیرازی علیه الرحمه گفته است :

(سعدی) بروزگاران مهری نشسته بر دل
بیرون نمیتوان کرد الا بروزگاران

سخن همانست گفته‌ایم . دور و نزدیک ان شاء الله الرحمن ایشانرا فراموش نخواهم نمود و اگر احیاناً بدین زودی ملاقات میسر نشد ، همه وقت این بیت را ملاحظه فرمایند :

در راه عشق مرحلهء قرب و بعد نیست
میبینمت عیان و دعا میفرستمت

والسلام ختام الکلام .

نامه‌ی صهد و چل و جهوتهم

بۆ یه‌کێ له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه

مورد فیوضات جناب رب الارباب ، و منظور پیران ینایع الاسرار والآداب ، برادر طریقه و مخصوص علی الحقیقه ، جناب ملا (۱) به کام دوستان باشد بمنه .

از خبر رغبت اهل آن دیار بطریقه‌ء علیه ، خصوصا علما و طلاب علوم ، لاسیما بتحصیل و سعی شما در ماده‌ء رسوم فرح افزود .

اول امانت شما و اتباع سنت و اجتناب از بدعت ، و ثانی زینهار که در خواندن و مطالعه کورتاهی جائز ندانند ، بشرطیکه در اول و آخر هر درس چند مرتبه استغفار بزبان و دل فراموش نمایند ، و نیترا در خواندن درست نگهدارند که نیتهای مردم این زمانه پراکنده‌است ، و بین العشائین و بین الطلوغین را نیک معمور دارند ، و دائما به دل بدین طرف نگران باشند ، و طلبه‌ء علم را بترك جدال و مکابره و خشم و کین تاکید کنند که چراغ دل را مانند باد صرصر خاموش میکنند ، و خود تا میتوانی لحظه‌ء در خواب و بیداری غفلت روا ندارند که از شما قبول نمیشود . و بزرگی گفته‌است :

يك دم زنى غافل ازان شاه نباشی

شاید که نگاهی کند آگاه نباشی

یقین بدانند سالک تا ذاکراست در بارگاه اقدس مذکوراست ، و تا غافل است ازان مطرود و مهجوراست . کریمه‌ء (فاذکرونی اذکرکم) برهان قاطع و حدیث (من ذکرنی فی نفسه ذکرته فی الملاء) دلیل ساطع است . اگر

(۱) له ده‌سنووسه‌که‌ی به‌رده‌ستمانا شوینی ئەم بۆشایی‌یه به سپی‌یه‌تی هیل‌رابوه‌وه .

در دوام حضور غیر ازین نتیجه نباشد کفایت است (مع ان نتایج لا تحصی،
و ثمراته لا تستقصی) • والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته •

(خالد)

نامه‌ی صده و چل و هه‌شتم

بۆ هه‌ندی له دانیشتوانی خانه‌قای نووسیوه

له‌باره‌ی کاروباری خانه‌قاوه

مخدوم خود سید عبدالقادر ، و منظور خود ملا عبدالله هروی ،
و عبدالقادر و عبدالرحمن و هردو احمدرا سلام میرسانم •

این همه کدورات در درویشی حسنی ندارد ، و آنست دست تسلط
ملا عبدالله در باب رد و قبول و تبعید و تقریب مریدان و ما يتعلق ارشاد
از سر سکان خانقاه برداشتیم و او را صرف ضبط و ربط ملک و قری و جمع
محصول و اطعام طعام و سائر خدمات بیرونی ابقا و تعیین نمودیم •

باید هرگاه ملا عبدالرحمن خانه خود را بآنجا آورد ، بی‌توقف خانه
مارا برای سکونت آنها خالی نسوده درانجا اسکان شوند • و گمان نکنند
که سید عبدالقادر را از نظر انداخته‌ایم • در هر خصوص آگاهدار بوده ،
در قضای حوائج او کوتاهی ننمایند ، و هرچه نموده بودند بتقریر
و تصویر نور چشم ملا عبدالرحمن با شما بمقام مسامحه آمده شما عفو
فرمودیم • یقین بدانند اگر این بار هم معامله را بطور ماتقدم کنند دگر مارا
گناهی نمی‌ماند ، گناه شما بگردن شما •

و میخواستیم ملا عبدالرحمن را بخلاف بجایی بفرستیم • اما از آمدن
مکتوب محمد ابراهیم آغا ازان نیت رجوع و او را بامر خلافت روانه آن
ولایت نمودیم ، باید مخالفه او را ننمایند ، و هرچه پیش ازین و بعد ازین

کرده باشند یا نکنند ، اگر بیاطن معلوم نشود بظاهر خواهش خواهد شد .
 اگر همه شما متفق شده سوگند جعفری را بر مخالفه ما بخورند ،
 بغیر از رسوایی و بی‌دولتی نتیجه برای شماها ندارد . کسی با استاد
 مکتب خانه بی‌ادبی نماید ، از علم و عسر و اقبال خود بهره نخواهد برد
 و ندیده چه جای واسطه فیض الهی و علم لدنی ؟

از کلمات مجمع علماست : « و من قال لشیخه : لِمَ ؟ لَا یَفْلِحُ
 ابداً » و اگر خود مرا بشیخ خود نیدانند ، دگر از فقیر چه مأمول مسامحه
 دارند . من شما را بکسی حواله نمایم ، شما رفته گردن کسیرا میگیرند که
 از آداب و امر و نهی ما خبری ندارند و اظهار صلاح و نیکوئی شما را
 بسا کند ، این چه تفعی دارد ؟

خلاصه ، (الماضی لا یدکر) . این آخر کلام است . بآن سوگند که شما
 میدانید ، این بار در میان من و شما فراق ابدی می‌افتد .

والسلام علی من اتبع الهدی . ملا عبدالرحمن مفوض و عبدالقادر
 بغدادی (کنز الهدایه) را بعاریه بملا عبدالرحمن بدهد . والسلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صمد و چل و نوّهم

بۆ مه‌لا مه‌حموودی بازیانی نووسیوه

مخلص فدوی جانی ، ملا محمود بازیانی را موید بتأییدات سبحانی
 باشند .

نقطه‌ء دائره‌ء ارجمندی و منظور نظر پیران نقشبندی ، مرحوم جنت
 مکان حسن افندی افاض الله علیه شایب رحمته با چند نفر از حجاج ازان

طرف موصل بضرب شمشیر اعدای دین فرقهء شیطانیهء (داسنی) شربت شهادت را نوشیده ، و خلعت تشرف بمقام فردوس اعلارا پوشیده ، بارها در حضور این مسکین تمنای این دولت خداداد را که مینمودند ، بوجه اتم بآن سعادت نایل ، و بآن قرب و منزلت واصل شدند .

البته شما از عوض این فقیر رفته برسم تعزیه و دلداری اطفالان مبرور مزبور ، و اینکه در عین خدمتکاری بحرام خواری از دست همه برداشته ، و بفیض باطن این طائفه فائز و علاوهء همه در کربت و غربت جرعه نوش رحیق شهادت گردیدند ، ایشانرا تسکین و تثبیت نمایند که همه میمیریم . اما چنین مردن برای هر بی سر و پایی دست نخواهد داد .

و این فقیر را من کل الوجوه مدد و معاون خود دانند که آن مرحوم برادر دنیا و قیامت این مسکین است . والسلام .

(خاند)

نامه‌ی صمد و پهنجاهم

بۆ کۆزی چه‌سه‌ن ئه‌فه‌ندی شه‌هیدی نووسیوه

نور چشمما ! در حفظ حافظ پروردگار و منظور نظر پیران بزرگوار باشند . دو کلمهء مشتمل بر نوش و نیش ، و حاکی از مرهم و ریش ، برای خاطر این مسکین جفاکیش قلمی ، اعنی تصحیح سلامتی خود و شهادت برادر دارین . مرکز دائرهء سعادت‌مندی مرحوم مبرور جنت مکان حسن افندی نوشته بودند ، رسید .

چندانکه بحمد الله مرحوم بسعادت شهادت و دولت حسن خاتمه چنانکه قرائنش (اظهر من الشمس) است رسیدند ، و مردان خدا جانرا برای این چنین سعادت باخته‌اند ، اما خاطر این مسکین سبب به پس ماندگان آن فردوس آرامگاه تأملی دارد . لکن مژدهء زندگی آن عزیز موجب ازالهء

دوالم و وسیلهء دفع هر غم و ماتم گردید • بر هر تقدیر خاطر خوش دارند •
 بحمد الله برای آخرت پدر مرحوم شما دولتی ازین بهتر تصور بتصور
 نمی آید ، و برای انس خاطر پس ماندگان آن مرحوم اگر این مسکین
 بماند بفضل الهی از لوازم صاحب داری شماها آنچه مقتضای
 مروت و وفاست معمول خواهم داشت • زیاده چه تصدیع دهد • در اوقات
 غم و مصیبت ممارسهء نفی و اثبات نتیجهای عظمی دارد ، کوتاهی در شغل
 نکنند • والسلام علیکم •

(خالد)

والدهء ماجدهات هیچ حصهء در میراث ابراهیم پاشای مرحوم ندارد
 زیرا که پسر حاجب خواهر است از ارث • و باغ پشت حمام کهنه بی شک
 ملك ابراهیم پاشا است • اگر حاکم نمی بود احتمال بود که بگویم شاید ارض
 اورا برای او اقطاع نموده باشند • اما سبب به ایالتش این احتمال گنجایش
 ندارد • و در صورت این احتمال هم بی فائده است زیرا که مسألهء آن جناب
 از چوب آن باغ است ، و آن علی کل تقدیر ملك آن مرحوم است ، لکن
 استعمالش برای مسجد خیلی ناهموارتر است ، البته نکنند •

در خصوص بام سرای که به گلی پلید اندوده اند ، اگر نیندوده باشند
 گو نیندودانند ، زیرا گل پاك بسیار است • و اگر اندوده اند و نجاستش
 بمجرد احتمال است ، آن هم پاك است • و اگر خود نجاستش محقق است ،
 اگر نجاست معنوی یا حسی مایع بسیل باران به کلی پاك میشود بمجرد
 استهلاك • و اگر عین جامده است بی ازالهء آن عین هرگز طهارت نخواهد
 یافت • درین صورت هرچه بدو آلوده شود از مقداری که پرهیز از آن
 دشوار باشد بشرطیکه بفعل خودت نباشد عفو است ، و همین از وجوه فرق

در میان ظاهر و معفو شمرده‌اند • در کتابت همین قدر می‌گنجد ، باقی را از زبان فقیر خواهند شنید • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و یه‌که‌م

بۆ مه‌نسووبه‌کانی سنه‌ی نووسیوه

نوازش نامه‌ء احبای کردستان سلمهم الله تعالی ، بواسطه‌ء برادر طریقه حاجی محمد رسید • همه‌را بدعای خیر یاد نمودیم • امید منظور نظر پیران سلسله‌ء علیه شوند و اظهاری که برای محبویت مرزا فرج‌الله و مرزا هدایت‌الله نموده بودند از ملاقات مرزا هدایت‌الله پر مشخص شد که آنچه گفته بودند بجا بود، بلکه توجه خاص هم کرده شد • اصل سعادت محبویت این کارخانه‌است • شاه نقشبند قدس سره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس
خاک در آستان ما باش و مترس

عالم همه گر قصد بجان تو کنند
دلدار قوی ازان ما باش و مترس

اصلا التفاتی بژاژخائی منکران ننمائید • جامی در مدح این سلسله قصیده‌ء گفته‌اند که يك بيتش این‌است :

همه شیران جهان بسته‌ء این سلسله‌اند
روبه از حيله چه سان بگسلد این سلسله‌را

مولانای رومی در بی‌تاثیری انکار معاندان نسبت باریاب باطن می‌فرمایند :

مصطفی مه میشکافد نیمه‌شب
ژاژ میخاید ز کینه بولهب

الغرض ، هرچه از منبع الفساد و افواه و السنهء حساد بدنهءاد سر
 میزند گوش بآن نسیباید کرد . مخلصان آنجا در اخلاص خودشان سرگرم
 باشند و اظهار رضامندی را از جانب نواب عالی نموده و طلب امداد و نامه
 نوشتن را ازین مسکین کرده بودند . نیکبهای سابق ایشان نصب العین است
 و ایشانرا مطلق از امداد باطن و دعای ظاهری غافل نخواهیم نمود . اما
 چونکه بارها از طرف کردستان آدم باینجا آمده و بسلیمانیه آمده ، گاهی
 فقرای مهجور را بنامهء غریب نوازی ننسودند . اگر ما به نوشتن نامه مصدع
 شویم مظنه ایست که پر زیبا بنماید ، زیرا تواضع ز گردن فرازان نکواست .

و حاجی عبدالمؤمن صرف بگفتهء ما راهی آن صوب شد ، و بأحسن
 وجه اگر از طرف خان کسی همراه او شد فبها ، و الا مرزا هدایت الله و یا
 شما کسی از مریدان کارآمد بیدرقگی او البته تا بطهران رسیده وصول
 اورا باین مسکین بفرستند . والسلام . و همهء یاران آنجارا هریک بقدر
 اخلاص او سلام رسان و دعا گوئیم ، قبول فرمایند .

و اگر احیانا از آمدن جواب مکاتیب توقفی شود ، حمل بر بی التفاتی
 ننمایند که سکر درویشی بعضی اوقات از ادای تعارف رسمی مانع ، و از
 جمیع اقطار نامهای بسیار میآیند . فقیر کاتب جواب صد یکی تواند بود ،
 و شیخ شمس الدین را بعد از چند روزی ذکر لطائف و نفی و اثبات
 بیاموزند . دگر چه تصدیع دهد . امید دعای خیر و اتباع شرع از همه داریم .
 والسلام (۱) .

(خالد)

(۱) ئەم دوا بزرگهیه له دهستنووسه که ی بهردهستمانا له داوینی نامهی
 پیشووده بوو . له بهرئوه که پیوهندی پیوه نه بوو و بو ئیره باشتی
 دهستئه دا ، به هی ئیره مان زانی و گواستمانه وه ئەم شوینه .

۰م ۰ع ۰م

نامه‌ی صهد و په‌نجا و دووه‌م

بو دوستی‌کی نووسیوه

بعد از طول مدت سکوت و فراموشکاری . بلکه وفور معارضه و مسکین آزاری . به دو کلمهء بشارت صلح دوباره داده بودند رسید . هرچه ملاحظه نمودم در جواب آن عزیز جز این دو بیت نظامی گنجه چیزی گنجایش نداشت . لذا مضمون مکتوبرا برو محصور نموده ، و آن این است :

آن روی نه کاشنات داتم
و ان دل که نه بی وفات خوانم
عاجز شده‌ام ز خوی خامت
آخر چه توان نهاد نامت

هر که بناز و غرور و دولت و بزرگی پا بخطهء دار المذلهء فقر نهد ، مشکل است که آخر کارش جز بی‌حاصلی نباشد . حافظ میفرماید :

اینجا همه شکسته دلی می‌خرند و بس
بازار خود فروشی ازان راه دیگر است

این مسکین باز آن عزیز را برای این بر نمیداشت که خود را از ارباب باطن بهتر دانی و سلسلهء پیران را از خود برنجانی . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و په‌نجا و سیّه‌م

بو یه‌کی له مه‌لا گه‌وره‌کانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا خالد مصدع رأی عقده گشای استاذ اجل میشود . نظر به شدت تفرق بال و وفور تشتت حال ، پیوسته حسن مآرب و کمال

آداب‌دانی و سلوك طريق خلوص و مهربانی در وسع این مسکین نیست .
 خصوصا بعضی احوال فقیر بکلی مانع تعارف رسمی میشود . لهذا مأمول
 از حسن اخلاق اینکه اگر از تعارفات این بیچاره قصوری دیده شود ، حمل
 بر امری که منافی باشد نشود . از محض کرم این مسکین را بدعای حسن
 ختام و توفیق یاد و شاد فرمایند .

پی لقمه و خرقه هر لحظه
 شاید کشیدن ز خلقی گزند

بروزی بود خشك نانی کفاف
 بعمری بود گهنه دلقی پسند

هرچه مناسب ترك و تجرید و اتباع شریعت و طریقت بشرط اخلاص
 ادا کرده شود عین رضااست . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و پهنجا و چواره‌م

دیار نی‌یه بو کبی نووسیوه

زهی سعادت و بختیاری که با وجود جمعیت اسباب ، و وفور مشاغل
 تعلقات و احباب ، همیشه دیده دلش نگران از خود رسته ، و از همه کس
 گسسته ، و بمحبوب حقیقی پیوسته بود ، و همواره دورادور ، در مطاوی
 شب دیجور ، بدل و جان در حضور ، و دریوزه کنان دران منبع
 فیض و نور باشد . مصداق این مقال ، و شایسته این احوال ، مخلص
 وفاکیش ، و مرید جان‌فشان عقیده اندیش ، زبده هنرمندان خاندان علیه
 مرزای ملقب بدرویش‌است (زاده الله اخلاصا ، و ضاعفه ارادة و اختصاصا) .

صداقت نامهء مشتمل بر شواهد امتیاز ، و رقیمة المودهء فرح‌فزای
 دوستان دادنواز ، بمعیت درویش سید رجب که دراینجا موسوم به علی

شده است . در خصوص ملاحظه ایشان ، رقمزد خامهء عنبرین نموده بودند ، رسید .

سبب به کثرت ازدحام ، و قلت اتفاق مشاغل طریقهء علیه اورا مرخص نمودیم ، تا اگر ان شاء الله تعالی هیچ آشوب و انقلابی روی نداد ، بنای خانقای نهادهاند باتمام رسد . بعد ازان اگر رغبت عودت داشته باشند ، امیداست بفیض برسند .

دگر امانت شما و دوام التفات بقلب صنوبری که مرآت تجلیات است .

يك چشم زدن غافل ازان شاه نباشی
شاید که نگاهی کند آگاه نباشی

اسرار درویشی در نوشتن نمی آید . والسلام والا کرام .

خالد النقشبندی

نامه‌ی صهد و پهنجا و پینجه‌م

بۆ پرسه‌لی کردن بۆ مه‌لا هیدایه‌توللای هه‌ولیری نووسیوه
به‌بۆنه‌ی مردنی سه‌لیم ناوی کوزیه‌وه

مخدوم من هدایت (لیس بصادق فی دعواه من لم یتلذذ بضرب مولاه) ،
مال و اموال و اولاد و ارواح و اجسادرا مسلمانان حقیقی باختیار فدای
محبوب بیهمال تقدس جماله نموده‌اند . اکنون که ما مرد اختیار نیستیم ،
اگر مولی جل شأنه بی اختیار ما ذخیرهء پیشروی برای قیامت ما آماده فرماید ،
جای اضطراب نیست .

اولا کار مردان کار شکر است نه اضطبار و از ذروهء مقام شکر
بحضیض صبر آمدن ، پایینتر مقام مسلمانی است . نگویند فلانی سخن
میگوید ، ما خود جگر سوخته‌ایم . البته نقول وفات فرزند دل‌بند بهاء‌الدین را

شنیده‌اند ، بلکه مشخص بدانند بنا بعنایت که نسبت به سلیم داریم چندها
 فرزند این مسکین مرده‌اند ، تأسف این فرزند سلیم از اغلب آنها زیادتیر
 بوده . اما چیست که بعظمت و محبوبیت محبوب بی‌زوال قدر و مقداری
 داشته باشد . دگر چه نویسد . جمله نزد خواص و عوام گفته شد .
 والسلام والاكرام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و په‌نجا و شه‌شهم

بۆ یه‌كێ له مه‌نسووبانی نووسیوه

مخلص خاندان علیه ، فرع شجره طیبه عباسیه ، منظور این مهجور
 منصرف دیار سعادت آثار (عمادیه) در کنف امداد هم پیران طریقه نقشبندیه
 باشند بمنه .

درین وقت از لسان برادری ملا محمد خلیفه عقره مسموع شده که
 ازو چند گلی سردی خزان اجل از شاخسار گلبن وجود بر خاک فنا
 ریخته‌است و اندکی خاطر سعادت مآثر را به انکدار انگيخته . لهذا بقلم
 شکسته رقم خود را بمقام تسکین دل پر فتون به منزل آن عزیز آمده ، اظهار
 میشود که از اینجا از دست برد اجل هیچ آفریده گزیری . و احدی را از
 افتادن بگرداب فنا دستگیری نیست . خاطر شریف را از غبار انکدار پاک
 فرموده ، و سینه بی‌کینه را از ان رهگذر غمناک نمایند . مقصود اعظم
 رضای الهی و اتباع سنت حضرت رسالت پناهی است . بقدر مقدور کوشش
 نموده که از درماندگی هول رستاخیز و از عبوری صراط قیامت قدم ثباتی
 بهم‌رسد . دگر هر کاری سهل است . (ولنعم ما قال) :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
 از باد خزان درخت گل ایمن باد

دگر چه نویسد • در پناه حضرت آفریدگار و مورد نظر اکسیر اثر
پیران کبار باد • بمنه و بینه • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و جهوتهم

بۆ پرسه‌لی کردن بۆ مه‌لا هیدایه‌توللای هه‌ولیری نووسیوه

نور چشما هدایت الله • منظور پیران کبار و مقبول این مسکین خاکسار
باشند • سبب به تعلقی که شما با مرحوم اسعد داشتند ، از استماع انتقال
ایشان خاطر فقیر را انکداری حاصل شد ، و تعزیه‌نامه‌را بمعیت نور چشمی
سید اسماعیل برزنجی مشحون بمزید مواعظ و نصایح برای طیب خاطر آن
عزیز نوشته بودیم • ظاهرا او را گم کرده بودند • نظر بوفور عنایتی که با
شما داریم ، دوباره بمقام تحریر این رقعہ برآمده • لکن سبب بر با اطلاعی
شما بر آیات و اخبار ناطقه بکثرت ثواب و اجر صابر مصاب و عدم استقامت
بر اضطراب این عالم خراب ، ادهم قلرا در میدان تذکیر گرم عنان ننسود •
و بهمین دو بیت اختصار ورزید :

انی اعزّیک لا ائی علی ثقة
من الحیاة و لکن سنة الدین

فلا المعزی بباق بعد میتہ
ولا المعزی و لو عاشا الی حین

و تا میتوانند متعرض امری که درو دخل حکومت وکیل یا غیر او
باشد نشوند که خلل دنیا و آخرت در ضمن او مندرج است • (فان هذا
یومَ یكونُ القابضُ فیه علی دینہ کالقابض علی جمر الغضا) • حافظ
میگوید :

جریده رو که گذرگاه عافیت تنگ است
پیاله گیر که عمر عزیز بی بدل است

والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صمد و پهنجا و هه‌شته‌م

بو یه‌کی له مهنسووبانی نووسیوه

حضرت عزیزان قدس الله سره العزیز فرموده‌اند :

چو غلام آفتابم همه زافتاب جویم
نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

غلامان آستان خواجهء نقشبندرا باید که کاررا بعیان و بیداری رسانند •
اگر خوابهای نیک مبتدیان طریقه‌را بمرشد رسانند ، عیب ندارد • اما علو
همت آن‌است که بساورای عالم خواب و خیال برسند • لکن احوال‌را
نوشتن بد نیست ، بلکه در هر مدهء خودرا فرایاد شیخ طریقت نمودن سنت
مؤکدهء طریق و موجب افتتاح ابواب فیض‌است • زیاده تصدیع نمیدهد •
وصیت کلی اینکه ظاهرا و باطنا سر موئی بقدر مقدور عروة الوثقای
شریعت غرارا از دست ندهند که بدون اتباع آن سرور عالم شاهراه ترقی
مسدوداست • سعدی گوید :

که سعدی میندار راه صفا
توان رفت جز در پی مصطفی

والسلام والاكرام •

(خالد)

نامه‌ی صده و پهنجا و نوّهم

له شامهوه بو شیخ علی قاضی سوله‌یمانی نویسیوه

قرة العین ارجمند شیخ علی قاضی را بخدا میسپاریم •

پیش ازین سبب باغتشاش شهرزور و مزید احتیاج مردم ، چنان بسا معلوم شده بود هر گاه بدانند فقیر را در شام جنت مشام اعتبار و تمولی هست ، بسیار کس متوجه این صوب شده ، جلاى وطن مینمایند • چه سبب بسیل آبدانی وطن و چه سبب بآنکه بحمد الله تعالى اقبال الی الله و اعراض عما سوی الله بر دل این مسکین استیلا نموده است ، نمیخواستم که ارباب طمع باطن مرا تشویش و بحرکات کردانه خودمان مرا دل‌ریش نمایند • عموما و خصوصا بعضی یاران خود را امر فرموده بودیم که هر کس مکتوب بولایت بنویسند اظهار مسکنت و مدیونی و فقر مرا بنویسند تا از ازدحام ارباب اغراض دنیویه استراحتی یابیم •

اکنون چنان مسوع شد که خادم خاندان علیه گفته‌اند که الحمد لله خوب شد که فلان هنوز بسا محتاج شده زود باز آید • با این همه ادعای میل و اخلاص کهنه ده سرگت که بعد از سفر هند مرحوم عبدالرحمن پاشا با وجود غضبیکه با محمد خان داشتند ازو قطع ننمود ، ازو قطع نموده‌اند . و با آن همه عیال و بی‌توکلای او را دربدر نموده‌اند و میگویند ما بسیار مشتاق عودت فلانیم و گمان میکنند که فقیر را بسوء معامله صید توان کرد • با این طول صحبت هنوز داعی خود را شناخته‌اند •

و بملا عبدالرحمن بگویند همینکه از تصرفات ما بیرون رفتند ، از طریقت بیرون خواهند رفت • ما اگر در شام باشیم و گر در شیراز هیچکس از مریدان ما از دست ما بیرون نخواهند شد ، و همه مریدان ما بقدم صحبت و قوه باطن ازو زیاده‌ترند ، او را بمظنه

مزید انقیاد قلب و قلت طمع و عدم خودرائی بدانجا آورده‌ایم • هرگاه بعکس آن بیرون آمدند معامله‌را با او معکوس میکنیم و قبول نداریم بتدبیر نابلدان امور خائفاه از دست خادمان بیرون کند ، و هرچه باو میدهند باید راضی شود • مطلوب ازو توجه‌است و نماز • و اینکه گاهی میگویند اگر کار از دست ملا عبدالرحمن نباشد دهاترا قطع میکنند ، رضاداریم و ما هم مریدان خودرا بر میداریم • بعد ازان هرکسی پشیمان شد گو شود و مضمون این رقعہ را بمعیت حاجی بگ مصرف بوکلاء عالی برسانند و جوابرا بنویسند • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صہد و شہصتہم

بو حاجی ئەحمەدی حاجی سەلمانی نووسیوہ

مخدوم خود حاجی احمد حاجی سلمانرا دعاگوی دولتم •

مکتوب سراپا توییخ شما بحضور این مہجور رسید • معاملہء ما با ملا عبدالرحمن نہ از مزید التفات است • قاعدہء طریقہء علیہ این است هرکسیرا در جائی نصب نمودند میباید ہمہ یاران دگر موافق او و منقاد او شوند ، اگرچہ ازو بزرگتر باشند • نمیبینی عبدالله افندی با ملا محمد جدید و ہدایت اللہ با ملا محمد بیتواتی معاملہء مریدانہ میکنند ؟ باوجود کہ هیچ کدام ازان دو بہ گرد دامن یکی ازان دو نمیرسد • و دیگران ہم بدین گونه بیارند ، خصوصاً من کہ از روزی ترا برگزیدہام بمیزان هیچ کست نسنجیدہام سوای عبدالرحمن برادرت گاہ گاہی •

ثانیا من ترا از جہت شیخی و خلافت داخل دائرہء سرکوبی نمودہام ، بلکہ سبب باینکہ با این ہمہ گزافہای عریض کہ در ترک دنیا و تجرید

میزدید ، يك دو بار بی اذن این داعی چیز را از مردم قبول میفرمودید بلکه برای طلب سفر میکردید ، ازین جهت ترا طعن زده ام ، خصوصا من چنان دانستم که مرشد بی موجب اگر مرید را مورد طعن و ملامت کند حق دارد ، پس سرکویت درست آمده .

مقرر جمیع اولیا است « من قالَ لِشَیْخِهِ : لِمَ ؟ لَمْ یُفْلَحْ أَبَداً » ، ودرین مکتوب شما هفتاد « لِمَ » بیشتر بود . عبدالقادر بغدادی را بسبب کاغذهای مینوشت و شفاعت نسبت بملا عبدالرحمن که بدانجا فرستاده بود میکرد او را از خلافت عزل فرمودیم . اگر بمسکنت مریدی خود راه میکند و این بار غرور را از دماغ خود بیرون میکند خوب ، والا او را هم پایینتر میآوریم . فحش و غیبت کردن لایق خلیفهای این طریقه نیست (فاعتبروا یا اولی الابصار) . و ملا عبدالرحمن را هم در صدد گوشمالیم تا چه ظهور کند . خلاصه اگر خود را ادب میآموزید و الا همهء شمارا دور میکنیم ، بعدازان میبینیم ضرر کرا خواهد رسید .

من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم
تو خواه از سخنم پند گیر و خواه ملال

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و یه‌که‌م

بۆ ئامۆژگاری کردنی مریدیکی خو‌ی نووسیوه

دادها کردم و فریادها برآوردم که آبروی خدمتهای خود را ببر ، بردی ، و آه ناوڪ دل دوز فقر را عبث مشمر ، شمردی ، و راه عداوت درویشان را مسپر ، سپردی ، و صلاح را بدرقه مکن ، کردی ، و بزبردستی بر سعادت خود شکست میاور ، آوردی .

به گرد جسم چو خاکسترم میا گستاخ
که هست در ته آن آتشی و دریایی

آری :

قضا دستی است پنج انگشت دارد
چو خواهد از کسی کامی برارد
دو بر چشمش نهد ، دیگر دو بر گوش
یکی بر لب نهد یعنی که خاموش

اکنون که مخلص جان فشان محمد ابراهیم آغارا بعضی آثار ندامت و شکستگیهای آن عزیز را بانضمام نامهء اخلاص علامه با بعضی فقرات دگر رسانید ، بالکلیه شمارا عفو فرمودیم ، و ساحهء سینهء بی کینه را از غبار انکدار زدودیم . اما شرایط توبهء نصوح را هنوز بجا نیاورده اند . من جمله میبایست بطور آزادی یکی یکی تفصیرات خود را اظهار ، و از همه به کمال مسکنت و انکسار خود را بیرون و برکنار ، و بتصریح بتوبهء نصوح و استغفار از مساکن خاکسار ، و التجا بروحانیت پیران کبار نمایند ، شاید که شود شیشهء اشکسته درست .

با این همه گمان نکنی که فقیر کمتر از فقیر خود را بچیزی حساب مینماید که کاروبار و رای فهم و دانش ما و شماست . دیگر تا بهنوز وجود بهبود خود را اگر ندانسته اند و عظم و نصیحت چه فائده دارد . خدای تعالی ما و شما و سائر برادران دینی را بر حسن ادب با ارباب فقر و فنا توفیق عنایت فرماید (و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و دووه‌هم

بۆ یه‌کێ له میره‌کانی بابانی نووسیوه

دشمنت‌را همچو میخ خیمه میخواهم مدام
سر بسنگ و تن بخاک و ریسمان در گردنش

پیش ازین بعضی سفارش لسانی را به سلیمان آغای آدم سرکار القاء

نموده بودیم • اکنون مکررا بجناب سعادت اتساب مخلص خاندان علیه ملا
یحیی افندی امر فرمودیم که بشما ابلاغ نموده و بمقتضایش عمل نمایند •

ثانیا از شکر نعمت شیران پیشه و ولایت و علم افرازان خطه هدایت
اعنی پیران طریقه علیه فراموشی نگزینند که نظرشان اکسیر و مددشان
دولت بی نظیر است ، و بتاکید اکید بشما امر میشود که در فریادرسی مظلومان
بذل مجهود نموده ، طریق امر معروف و نهی منکررا سخت محکم گیرند ،
و تغلب و بی انصافی را هرگز از ظالمان نپذیرند • باید مظلومانرا از دست
ظالم برآری و یا امر حکومترا بکسی دیگر بسپاری که محبوب حقیقی
تقدس جماله بمردم آزاری سخت می آزاراند • بعد ازان در هردو سرا
پشیمانی سود ندارد و برای دولت دو روزه دنیا سعادت سرمدیرا از دست
دادن خیلی ناهموار است • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و سیّهم

بو لای عثمان به‌گی برای مه‌حموود پاشای بابانی نووسیوه

فراق بر دل نادان چو برگ کاهی نیست
ولیک بر همه دان همچو کوه الوند است

خالی از شائبهء تکلف ، و برون از غائلهء تصنع ، بعد از تحقق سفر
مبارك حجاز بنحوی نسبت بملازمان سامی دریای وفایم بجوش ، و از تذکار
بعض اطوار حسنه آن عزیز بحور اشتیاقم بجوش آمد که چه گویم
و چه نویسم •

بقلم گفتم ای سخن پرداز
بنویس آنچه در درون من است

بالجمله زبان فصاحترا بریده ، و پای در دامن خاموشی کشیده ،

همین قدر مینویسد که از هر گونه انکداری خاطر فقیرا صفای وجدانی بهم رسیده ، و از هر چه نسبت بما کرده و گفته اند از ذره تا به کوهی و از قطره تا به بحر انبوهی ، شما و هردو خانم را و هردو میرا بخشیده ، و بصیغه استغراق همه ابرای ذمه نمودیم ، و منت نیکیهای شمارا بر دوش انصاف نهاده بر مراتب حسن التفات افزودیم ، و از همه شما نیز ابرای ذمه این مسکین بصیغه استغراق به تلفظ نه تنها به کتابت مأمول و تحریر این مضمون به فقیر در هر کجا باشم ، از زبان هریکی علی حده مسؤول است . این معنی را بر تعارف رسمی حمل نکنند که گاه گاهی ارباب احوال را بعضی اسرار معنوی روی میدهد و این گونه ثمرها از آنها مثمر میشود .

و رعایت برادران طریقه را عموما و جناب عارف کامل مولانا عبدالرحمن و ملا عبدالله هروی را خصوصا ، نیک بکنند . و لابد از شاء الله اورا میبینید ، و بخلوت با ایشان مینشینید تا بدانند که چگونه نفسی مقدسی دارند ، و هرگز اورا از عداد امثال ما نمیشمارند . باقی

گر بمانیم زنده بر دوزیم
جامهء کز فراق چاک شده

ور بمرديم عذر ما بپذير
ای بسا آرزو بخاک شده

والسلام ، ختام .

(خالد)

اگر گویی در آیات صریحه و احادیث صحیحه به ثبوت پیوسته است که نام هر کسی که در سابقه ازلیه ثبت جریده شده باشد ، در دم اخیر نائل سعادت مقبولیت حضرت آفریدگار و عاقبت بهره مند دخول خلود روضه دارالقرار خواهد شد ، اگرچه بمقتضای نفس خسیس و تلبیس ابلیس تا نزدیک وفات راه نافرمانی سپرد ، و اوائل و اواسط عمر گرامی را بانواع

معاصی و مفاسد بسر برد ، پس همه سعید و مرادند ، و مع هذا ائمهء طریقه
قدس الله اسرارهم و افاض علی المعتقدين انوارهم فرموده‌اند که بعضی از
سالکان طریقه مرادند آنها اقل قلیلند و ماعدای ایشان از اهل سلوک مرید
و تمام مسلمانان غیر سالک از طریق مرادیت بسراجل بعیدند ، جواب این دقیقه
چیست ؟

گویم : در نزد محققان سعادت عبارت‌است از دولت وصال محبوب
بیهمال جل جلاله و مشاهده جمال ذی‌الجلال عم افضاله ، و شقاوت
عبارت‌است از عکس آن و اقسام عبادت بر سه قسم‌اند . قسم محروم مطلقند
والعیاذ بالله تعالی . و آنها کفارند که نه در دنیا و نه در آخرت بهره‌ازان
سعادت ندارند .

و قسم دوم گنه‌کارانند که چشمشان بمقتضای سابقه ازلیه بر
ایمان‌است . اینها اگرچه در دنیا ازان دولت محرومند ، اما در دارالقرار ازان
بهره دارند . این فرقه‌را نظر به اینکه به مآل نصیبی می‌یابند ، سعید میتوان
گفت . و نظر به اینکه دائم یعنی در دنیا و آخرت شرمسار لذت آن
کرامتند و در دار دنیا بامور نفسانیه و تفکعات حیوانیه متلذذ و خرسندند ،
و بغیر آن جناب اقدس اطمئنانی دارند ، شقی میتوان گفت .

و قسم سوم اولیاء الله‌اند در دار دنیا و آخرت طرفه‌العینی از دولت
دیدار محجوب نیستند . (یا لیتنی کنتُ معهم فافوزَ فوزاً عظیماً) و این
برگزیدگان سعید محض‌اند . و این قسم سوم پیش از وصول هم دو قسمند .
قسمی تقریبشان موقوف بر جهد و کوشش‌است . اگر بذل مجهود نمودند داخل
قسم ثالثند ، و اگر نه از جملهء قسم دومند . و اینهارا ارباب سلوک مرید
مینامند . و قسم دگر قربت وصالشان به کوشش الهی‌است ، و جذبہء ایزد
نامتناهی‌است اگر خود میل کنند ، و اگر نکنند البته ایشانرا میرند ، و بدولت

وصال بی زوال میرسانند. آنها را مراد میگویند و راه اجتناب این است و جمیع انبیاء علی نبینا و علیهم الصلوٰة والسلام درین راه رفته اند. پس عوام مسلمانان باعتبار اینکه سعادت اعظمشان موقوف بر کوشش است، و اگر بذل مجهود نکنند نیابند، آنها را مراد نمیگوییم. اما باعتبار نجات از خلود عذاب و بمرور رسیدنشان بدولت دیدار جناب رب الارباب آنها را مراد توان گفت. اما تسمیه آنها را نسبت به اشقیای محض اند که کفارند.

و هر جا که اولیاء الله قدس الله اسرارهم لفظ مراد گویند. مراد مطلق مراد است که ناهجان منهج اجتنابند و طائفه از قسم سوم اند. مثلاً تمامی عسکر و توابع پادشاه نسبت بتوابع دشمن او مرادند و خدام اویند، لکن در جمیع مقربانرا بخود اضافه میفرمایند که اینها خواص خواص و برگزیده گان منند، و تمام توابع را بدین اضافه اختصاص نمیدهند اگرچه نسبت به لشکر اعداء همه را اختصاص بدو ثابت است.

خلاصه مرادیت بعضی از عباد که عوامند، عدم مرادیت ایشان نیست بمعنی دیگر. آنچه مناسبت به عبارت و تحریر داشته باشد همین است و اسرار را نتوان نوشت. شیخ شبستری قدس سره میفرماید:

**معانی هرگز اندر حرف نباید
چو بحر قلزم اندر ظرف ناید**

(وصلی الله علی سیدنا و حبیبنا خاتم النبیین و علی جمیع الانبیاء و آلهم و صحبهم اجمعین الی یوم الدین) .

حضرت حجة الاسلام امام محمد غزالی رحمه الله علیه روایت میکند که زنا از مرد مؤمن ممکن است صادر شود، اما دروغ ازو هرگز بوجود نمی آید، خصوصاً ازو بدتر مینماید. جناب قدوة الاولیاء ابوبکر محمد

بن اسحاق گلابادی در کتاب مستطاب (بحر الفوائد) والی کذاب را از جمله آنان حساب میکند که (العیاذ بالله) در روز قیامت از رحمت بی دریغ الهی نومیدند . و حدیث صحیح را به سند خود درین باب روایت میکند .

خلاصه در جمیع کبائر از دروغ پلیدتر و مبعذتر از رحمت جناب ارحم الراحمین بعد از شرك حقیقی گناهی نیست . اما از بسکه نقلهای مردم را آزموده ایم که اکثر اعتباری ندارد ، و اگرچه نقل آن عزیز با نقل دیگران مناسبت ندارد ، برای صحت حجت شرعیه میبایست که آن مکتوب که دلیل اقوال کاذبه و ایمان حائثه جناب ولی الامر بود بحضور این بی حضور بفرستند ، شاید که اگر ما و ایشان هردو زنده ماندیم چه بتحریر و چه بتقریر با ایشان دران باب مناظره نسائیم . باقی الی التلاقی .

اگرچه ما اکنون سبب بحکایات گوناگون اعتمادی بر رهنمونی خود نسبت بآن جناب نداریم ، اما دو کلمه را بسلیمان القا نموده ایم اگر معمول دارند اصلح میدانیم ، و اگر صلاح نسیداند خود میدانند . بدعا ختم نمودن اولی بود . حسب المرام فقرا کامیاب باشند ، بمنه . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و چواره‌م

بویه‌گی له دۆستانی خوی نووسیوه

قوهء باصرهء من ، و مظهر هست قاهرهء من . درین مدهء مفارقه اشتیاق بیش از بیش نسبت بآن فدوی وفاکیش در خاطر این مسکین دل‌ریش سر زده بود ، میخواستم شمارا بهدیء سرافراز ، و دو کلمه خط خود بین الامثال مستاز فرماییم . و چندی پیش ازین ملا خالد خواهان رخصت آن طرف بودند مانعشان شدیم . اکنون يك توپ جبهء نازك هندی را که خود پوشیده ایم ،

برای زینت بر دوش آن عزیز تیز هوش ارسال فرمودیم • امید بسعادت
دارین واصل و به نسبت مجددیه نائل شوند • امانت شما و احیای سنت
و فرار از بدعت •

و هواخواهان مارا عموماً و آنانکه بدولت دیدار این مسکین خاکسار
مشرف شده‌اند خصوصاً سلام برسانند ، و از همه دعای توفیق و ترویج
شریعت و حسن خاتمه‌را مسألت نمایند • باید بچشمی که محبوب را میبینی
بطرف دیگر نگاهی نکنی ، و الا در لاف محبت مصدق نخواهی بود •
والدعا •

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و پی‌نجه‌م

بۆ عه‌بدولکه‌ریم ناویکی مه‌نسووبی نووسیوه

عزیزا ! عبدالکریم !

امید که بقوه قاهره مردان سلاسل و اغلال تعلق معنوی آن عزیز
گسسته ، و از ماسوای محبوب حقیقی بریده ، وبالکلیه بآن حضرت
پیوسته شوند ، بمنه •

این مسکینرا (مره بعد اخی) بنوازش نامه یاد ، و در طی آنها داد
مجون جنون داده بودند از بسکه تلاطم امواج مواجید بحسد الله برتر
ازاناست که در ظروف حروف ادا شود ، و فضای اشارت و عبارت تنگ
و ادهم خوش خرام قلم درین میدان لنگ بود ، اما بالضروره ایشانرا بدین دو
کلمه تذکار نمود مبادا به نسیان کلی منجر شود • بالجملة در هر امری
استقامت از لوازم جوهر مردی است • حضرت مظهر قدس سره فرموده‌اند :

بر اهل استقامت فیض نازل میشود (مظهر)
نمیبینی تجلی گرد کوی طور می‌گردد

و گر وظیفه این مسکین دعاگویی است ، باید که شما هم بر حال زار
مستمندان رحم آرند و از ادعیه صائبه خود فراموشش نگذارند . والسلام
علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صدد و شه‌صت و شه‌شهم

بۆ مه‌لا یه‌حیای مزووری نووسیوه

محبوب القلوب فقرای بینوا ، مخلص کامل العیار سیدی ملا یحیی
ملحوظ عنایت و محفوظ از اهل غوایت باشند . اگرچه در اول کار بعضی
از اهالی این دیار در امور جناب منظور فقرا (زیر پاشا) تکاهل نمینمودند ،
اما بحمد الله چه بامداد ظاهری و چه بامداد باطنی مآل مآدب فوق خواهش
هواخواهان آمد ، و تفصیلا در مکاتب جناب پاشا خواهند یافت .

یقین بدانند اگرچه گفته‌اند (الاسباب لاتنکر) اما کار جناب خادم
خاندان علیه زیر پاشا چونکه صلاحش صلاح این بزرگان ، و خدا ناخواسته
فسادش هم راجع باین خاندان است ، صرف بامداد آلهی و نظر مرحمت
حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم و همم علیه سحر مان اسرار
لایتناهی نظام پذیراست ، باید نظر هست خود را پست نکنند ، که حضرت
خواجه گردن فراز سربلند غوث الخلائق خواجه به‌الدین نقشبند قدسنا
الله تعالی باسراره و لا حرمان فیوضه و انواره فرموده‌اند :

رو در صف بندگان ما باش و مترس

خاک در آستان ما باش و مترس

عالم همه قصد گر بجان تو کنند

دلدار قوی ازان ما باش و مترس

و سعی کنند که خانقاه معمور باشد تا بخیریت نظام امور باتمام
میرسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و جه‌وته‌م

بۆ خواجه عیسای نووسیوه

مخلص جان‌فشان خود خواجه عیسی‌را حواله‌ء هم‌ علیه‌ پیران دستگیر
مینمایم .

درین وقت دو کلمه‌ء بیاد فقرای بی‌مراد قلمی و ارسال نموده بودند ،
موجب استحضار و مهیج التفات خاطر بسوی آن دوست کامل العیار گردید .
و آن‌است تبرکاً یک توپ عبای مخصوص خود را با یک عدد عرق‌چین و یک
رشته تسبیح روانه نمودیم چونکه مقصود صرف یادآوری عزیزان‌است ، به
کم و کسری هدیه نظر نباید نمود که اندک در عالم محبت بسیار است .

دگر امانت شما و فکر مرگ و زمزمه‌ء روز رستاخیز ، دران غوغا که
کس کس‌را نپرسد . بدانند امام سمعانی از جمله‌ء احادیث قدسیه روایت
میکند که جناب اقدس جل جلاله میفرمایند : « اذا اخذت کریمتی العبد فصبر
ایماناً واحتساباً ، لم ارض له ثواباً غیر الجنة . قيل : یا رسول الله وان کانت
واحدة ؟ قال : وان کانت واحدة ! » .

معلوم‌است که نه گوش میماند و نه چشم ، و نه روح میماند و نه
جسم . همه خالک‌است و نامش از دفتر هستی پاک‌است . والسلام علیکم
و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و هه‌شته‌م

بو (مه‌لا موحه‌مه‌د) ناویکی نووسیوه

قرّه‌ء باصره‌ء این مرکز دائره‌ء مستمندی ، منظور نظر پیران نقشبندی
ملا محمدره‌ء دعاگوی و بسیار آرزومند دیداریم . میخواستیم که بمجرد
استماع خبر وفات والد مرحومت از وجه تبرک و تعارف یک دست لباس
خودرا برای زینت بر و دوش آن عزیز تیز هوش فرستاده باشیم . بتوقع
آمدن شیخ فراقی در توقف افگندیم . شاید که با او بفرستیم . اکنون که
آمدن او دیر کشید . یک ثوب چوغه‌ء خاصه‌ء خودرا بمعیت برادری شیخ
محمد روانه‌ء نزد فراقی نمودیم که بدست خود شمارا پوشانیده و نیت سعادت
دارین و توفیق علم و عمل و فنا و بقای اتم‌را در پوشیدنش نموده اورا نیک
نگهدارند .

دیگر امانت شما و جهاد اکبر و اتباع سنت سید سرور علیه و علی آله
و صحبه افضل الصلاة و اتم السلام . و از کیفیت احوال چیزی نمی‌نویسند ،
آیا چه قدر ترقی کرده‌اند و ادراک احوالتان چه تفاوت نموده‌است . والسلام
علیکم و رحمة الله وبرکاته .

(خالد)

نامه‌ی صهد و شه‌صت و نوّه‌م

بو لای یه‌کی له دوستانی نووسیوه

مسکین بی‌نوا مصدع رأی عقده‌گشا میشود چونکه پیشتر هرگاه
اجتماعی با احباب روی میداد بعد از ملاقات اظهار گله‌مندی میفرمودند که
چرا مارا از زمره‌ء احبا جدا نمودند . اکنون شما اظهار میشود که بقصد

تفرج صحرا با گروهی دوستان جانی عزیمت دربند باصره (۱) داریم .

اگر هوس آمدن دارند که احدی از مساکین همراه خود آورده باشند و قدم ارزانی فرمایند ، مبادا گمان کنند که بتعریض نیت بیگار کردن بفقرا داریم والعیاذ بالله . غرض سیراست و اجتماع دوستان . بغیر از شما هم بهیچ کس ننوشته‌ایم . و قرۃ العین ملا غفور را هم خصوصا مشتاق دیداریم . والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته .

(خالد)

نامه‌ی صمد و حه‌فتاهم

بوفه‌قی عیسای نووسیوه

گر در یمنی چو با منی پیش منی
ور پیش منی چو بی منی در یمنی

فقه عیسی عریضه آن قره باصره ارباب بصیرت را در اول تحویل میزان که عبارت از بیست و دوم ذی‌القعدة الحرام است باین مسکین مستهام رسانید ، و استماع اینکه بحمد الله بسلامت از بلده (ارزن الروم) حرکت با برکت کرده‌اند ، خیلی سرور بخاطر فقرای بی‌مزد رسید . حق جل سلطانه و عز برهانه بعد از نیل مرادات و وفور منافع و افادات ، دیده بی‌نور فقرای مهجور را دفعه دیگر بدیدار آن منبع فیض والحضور روشن و خاطر پژمرده فراق و آشفته لواعج اشتیاق را بعکوس جمال حسی گلشن فرماید . (لله در من قال و اجاد فی المقال) :

چو صید مرده پس از مرگ دیده‌ام باز است
بدان امید که یکبار دیگرت بینم

(۱) دربند باصره : دهر بهند باصره .

البته از تفصیل احوال باطنی و ظاهری تکاھل نخواهند ، و وجود مشخصات مسکن خود را بنوعی شرح دهند که اگر بالفرض کسی از اینجا بیاید بی تکلف بدیدار آن یار وفادار مشرف شود ، و چگونگی (عمادیه) بنحوی است که ایشان هنوز برای طلب فرستادن کسی عرض ننموده‌اند . و این فقیر هرگز بی عرض و التماس کسیرا نخواهم فرستاد تا حکمت الهی درین تسویف چه باشد ، بعد از وقوع معلوم خواهد شد . والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و حهفتا و یه‌که‌م

بۆ سه‌ید طاهای نه‌هریی نووسیوه

حق تعالی منظور نظر فوآد سید طه‌را بفنا و بقای اتم مشرف گرداناد ، بمنه . نامه‌ء اخلاص علامه که بنامزد این مسکین قلمی نموده بودند رسیده . از رواج طریقه‌ء علیه و ختم کلام الله مجید که نوشته بودند ، بسیار مسرور شدیم . بشرط اخلاص عباد الله هرچند بعبادت الهی جل و علا و اتباع سنت رسالت پناهی صلی الله علیه و علی آله و صحبه وسلم بواسطه‌ء شما پردازند ، بمقدار اجر همه در دفتر اعمال شما ثبت خواهد شد . خبر وافی اثر (من سن سنة حسنة . . الخ) شاهد این حال و ماصدق این مقال است . والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته .

اضعف العباد

خالد النقشبندی المجددی

نامه‌ی صهد و حهفتا و دووه‌م

بۆ یه‌کی له مه‌نسووبانی نووسیوه

در راه عشق مرحله‌ء قرب و بعد نیست
میبینمت عیان و دعا میفرستمت

امام همام ذوالجناحین ابوالحسن الشاذلی قدس الله تعالی سره میگوید:

«لو كشف عن نور ایمان المؤمن الناسق لطبق ما بين السماء والارض» •
 یقین است ماها که عموم الناسیم اعمال و حسنات ما از کدورات خالی
 نیست • اگر ایمانرا در نفس اخیر از ما باز نگرفتند دولتی است که تاشاگاه
 انبیا و سائر امماست • (یصدقہ خاتمه علیہ و علیہم الصلوٰۃ والسلام
 والتحیات و علی آلہم و صحبہم اجمعین) •

و اگر نوعی دگر بود (العیاذ باللہ تعالی) نمیتوان گفت چ شقاوت است •
 و بغیر از انبیا هیچکس از خوف خاتمه مأمون نیست • و چشم کسیرا بر عیب
 مسلمانان بینا گرداند علامات بداست • به عنایت ازان گریزان باید بود •

خواجهء بزرگ حبس نفس را در نفی و اثبات شرط نکرده • هرگاه
 ظهور نتیجه در اطلاق آن بود مانع ندارد • و آنچه از لواعیج فراق فقیر
 بی پروا و از وفات کسان مرحوم اظهار نموده بودند اغلبش صحیح بود •
 اما مادام خود را از سگ گرگین و از خرابیان بهتر دانند • در خطرند • ابلیس
 با آن طاعتی که میدانند به کلمهء (انا خیر منه) سزاوار لعنت شد • اعاذنا
 اللہ تعالی • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی صہد و حہفتا و سیہم

بو (ئیسماعیل) ناویکی نووسیوہ

چاکر شاکر خود اسماعیل را سلام رسانیم • آن عیال شما روانہ شد •
 و امانت شما و استدامت در شغل طریقت و استقامت در اتباع شریعت • به
 تاثیر طالبان و کثرت ازدحام ایشان غره نشوی و خود را صاحب تاثیر
 ندانی • و بمدح و تحسین مردم محجوب دولت خود را برباد ندھی • و همه
 وقت ترسان و لرزان باش • نوعی نشود که پیران کبار از شما کم لطف
 شوند • اجل در کمین است و پرداخت حضور دولتی است که در شأن او

(غریم لا یقزی دینه) گفته‌اند . با منکران مهربان باشند . تحقیق اغلب از بی‌خبری منکرند . و بعضی انکارشان محض از حسد است . مغلوب معذور است . دگر چه نویسد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و حه‌فتا و چواره‌م

بۆ شیخ موحه‌مهدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود فراقی‌را دعا‌گوییم . ظاهرا از دو کلمهء مشفقانه که بشما نوشته بودیم ، ادنی اضطرابی بهم رسانیده بودند . نیش مردان خدا را نوش باید دانست ، که جلال این طایفهء علیه مزوج بجمال است ، و اساس قبولشان مبرا از رخنه و اختلال ، و پر بسلام عذرخواهی آمدن نیز حسن ندارد ، شاهراه طریقه و جادهء شریعه‌را خوب باید سپرد ، و مابین خود و محبوب حقیقی‌را درست باید کرد . دگر هرگز خللی پیش نمی‌آید ، و اگر آید اعتنارا نمی‌شاید . (لله در من قال) :

دل آرامی که داری دل درو بند
دگر چشم از همه عالم فروبند

ماندیم و تکدر خاطر این بی‌مراد . هرگاه شما آن طرف‌را محکم گیرید و اشارتهای غیبیه به حسن استقامت شما صادر شود ، از گفتگوی زید و عمر جای توهّم نیست ، و از مواظ و اندرز این فقیر مجال اضطرابی نه . دگر چه نویسد . (قل الله ثم ذرهم) . (و خیر الکلام ما قل و دل) والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و حه‌فتا و پینجه‌م

دیسانه‌وه بۆ شیخ موحه‌مهدی فیراقی نووسیوه

مخدوم خود شیخ فراقی‌را مصدع رأی عقده گشاییم . بارها گفته‌ام

و بار دگر میگویم زنهار صد زنهار در احیای سنت سنیہ بذل مجهود نموده ،
 این اذواق و اشواق و احوال باطنی را سوی دمی برای ترویج شریعت غرا
 ندانند . کار مردان پیروی شریعت حضرت خاتم الانبیاست علیہ افضل
 الصلوات والتحیات ، و در تصحیح عقاید مسلمانان کوشیده ، و این فقیر را
 گاهی بدعای حسن ختام و اتباع حضرت سید الانام علیہ و علی آلہ و صحبہ
 الصلوۃ والسلام یاد آرند .

و رسالہء شرائط صلوۃ را کہ بفارسی گفته شدہ بمردم بیاموزند کہ
 هرگز دولتی ازین عظیم تر نیست کہ کسی را وکالت سید اولاد آدم روزی
 شود ، و آن تعلیم شرائع است . زهد و عبادت بی ترویج شریعت خود از
 دست هر مفلوج و پیرزنی میآید .

ما بلا خواهیم و زاهد عافیت
 هر متاعی را خریداری فتاد

و همهء اهل طریقه را سلام رسانیم . والسلام .

(خالد)

نامہی صہد و حہفتا و شہ شہم

بویہ کی لہ مہنسووبانی خویی نووسیوہ

جان من ار بعرش رسانم سریر فضل
 مملوک آن جنابم و مسکین آن درم
 گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر
 آن مهر بر کہ بندم و این دل کجا برم

از شعبدہہای پس پردہ غافل نباید بود . مدار کار خاتم است . و رضای
 پیران در ترک وجود و بذل مجهود و وفا بعهود و قناعت بموجود ، و نسیان
 ماسوی بمشاهدہء جمال بیہمال رب ودوداست . البتہ چہ خود و چہ سائر

مخلصان از دعای توفیق احیای سنت و حسن خاتمه خادم خود را
فراموش ننمایند • والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و هفتاد و هفتم

بۆ یه‌کێ له دۆستانی نووسیوه

جناب رب الارباب ، و حضرت ایزد فیض بخش وهاب وجود مسعود
صاحب مطاعم را در حرز الامان خود محفوظ دارد •

چونکه (محمد) بیاویله‌ئی بر خاطر شریف پوشیده نیست مرد بسیار
مستحق است ، و بغیر حق میخواهند تمام قوت امسال او را از دست او
بگیرند ، دران باب دو کلمه به احمد بگ میر البجه نوشته شده است •
عنایت فرموده (بای وجه کان) تذکره ازو گرفته که کاربردست البجه
متعرض او نشود • اگر چنانچه خاطر ما و شمارا نگیرد دگر مختار است •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و هفتاد و هشتم

بۆ چوار دۆستی خۆی نووسیوه

مخادیم خود فردی افندی را در قدس شریف ، و ملا محمد سیوری در
مکه ، معظمه زاده‌ها الله تکریم و محمود و جوانمیر آغارا در مدینه منوره
ضاعفها الله تنویرا و تعظیما سلام رسانیم •

دارنده رقة المسکنة ملا عبدالله بلباس با اهل خود هجرت و بدیار
جنت‌وار حجاز متوجه شده ، چونکه موما الیه مرد با خدا است و از اوضاع

آن دیار نابلداست ، از رهنمونی و تعلیم مناسک و دلالت بر مشاعر حرم محترم بلکه توسط در سکنی و گذران نسبت باو کوتاهی نمایند ، که فقیر اورا دوست میدارم که طالب آخرت است .

و همهء شمارا بدعای حسن ختام و توفیق اتباع سادات کرام که عبارت از سلوک عزایم سنت خیر الانام است علیه و علی آله و صحبه افضل الصلوة والسلام وصیت مینمایم .

و اجمالا بدانند که سبب بمزید اختلاط با اکابر دنیا و میل اشتها در بلاد و حب تمیز از برادران طریقه و ماشبه ذلك ، عبدالوهاب را از طریقه بیرون کردند (فاعتبروا یا اولی الابصار ، و علیکم بمخالفة النفس الامارة ، والاعراض عن الدنيا الدنية المکاراة ، والتمسک الصحيح بالطریقة الزهراء والشریعة الغراء ، والحمد لله رب العالمین) . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صمد و حهفتا و نوّهم

بوّ فه یضوّلّا نه فهنندی نووسیوه له نهسته موول

مخلص دیرین فیض الله افندی از شر غرور در حفظ الامان مهیمن غفور باشند . دو کلمهء را بیاد این بی مراد قلمی نموده بودند رسید . ترا بترك عادت که سرمایهء سعادت است وصیت ، و به عدم انهماك در لذائذ و شهوات امر ، و تمسك تام بعروة الوثقای طریقت و شریعت تاکید اکید مینمایم ، شاید تهذیب اخلاق رذیله و تحصیل مکارم جمیله بخلاف سابق حاصل شود .

بدانند که از اجازه دادن چون شما ناقصان خیلی پشیمانیم ، اگر جدّ و جهدی نکنند ازین بلاهای نفس اماره و گرفتاری بدنیای دنی مکاره

سلامتی بامداد روحانیت حاصل گردد ، هر آنی احتمال تنزیل شما از پیری
بمریدی مکنون خاطر است .

سعادت خواهی از عادت گذرکن
که ترك عادت است اصل عبادت

والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و هفتم

دیسانه‌وه بو شیخی فیراقیی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

(و سلام علی عباده الذین اصطفی) • منظور فدوی خود فراقی را مؤید
و موفق بتأیید و توفیق مهین باقی می‌خواهم که از شر مکاید ابلیس لعین
و اعادی انفسی و آفاقی نگه‌دارد ، و هرگز بخودی خودش وانگذارذ .

عریضهء مشتمل بر ادای خلوص واردات و دال بر مزید ارتباط بقدر
استطاعت رسید • من البدایه الی النهایه ملحوظ عین التفات گردید • اما
خیلی مشتاق قره‌العینی‌ام سید عبدالله افندی بودیم ، از خبر احوالش هیچ
نوشته بودند ، و آنچه از جهت دگر نوشته غالبش باور کردیم ، و خبر این
ولا بنحوی است عبدالوهاب را از طریقه بیرون کردند چنانکه مو از خیر ،
و ملا احمد تا حال تحریر مطرود نشده است ، اما نمیدانم عنقریب میشود یا
نه • حق تعالی او را توبهء عنایت فرماید • بهر طور شد خواهند شنید •
القصه از مکر و دلسه و حيله و زن‌خواستن و کفران نعمت پیران کبار
و اشاعهء فضل خود زیاد از مقدار خواهش ما ، و اسرار طریقه و فضل
اولیایا صرف واسطهء جاه و جیفهء دنیا نمودن و هدم قواعد طریقه و در پس
زانوی بی‌دولتی غنودن پر بر حذر باشند که بعد ازین امور کمتر مسامحه

میشود • و ازینها عبدالوهاب بحفرهء طرد وارد ، و ملا احمد بکنار آن حفره رسیده است • (وَ مَنْ أَنْذَرَ ، فَقَدْ أَعْذَرَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) •

و سلام مارا با این اجمال بسید عبدالله برسانند ، و از مزید عنایت ما خبر دهید ، و فیض الله افندی دو کس را با چند آلتونی برای استئذان زن گرفتن روانهء حضور این مهجور نموده بودند ، هدیه اش مردود و مدفوع ، و امنیتش نامقبول و نامسموع شد • (والامر الی الله) • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و یه‌کم

بۆ مه‌لا عەبدولرەحمان ناویکی نووسیوه

منظور پیران نقشبندی ، و محبوب این مرکز دائرهء مستمندی ، مولانا عبدالرحمن افندی لازال بعین العناية ملحوظا ، و من جميع النوائب محفوظا • آمین •

هرچه در خصوص عبدالله افندی نوشته بودند مصدقند سوی قابلیه الطریقه و چند چیزی دگر ، و او را عفو فرمودیم بنا بخاطر شما بشرطیکه هیچ مخالف ازو سرزنند ، و ملا محمد مدرس را بفرمایند آنچه از طرف بندگان وزیر به اهل تکیه احسان شده اگر حلال صرف است بسیار ممنونیم و قبول نموده‌ایم ، و هر تقسیمی که مناسب میدانند بنمایند ، و اگر حلال نباشد قبول ندارم که بفساد فقرا منجر میشود • آهسته آهسته باید بدون تکدر خاطر ولی امر آنرا بحسن تقریب رد نمایند (لا بارك الله في دنیا بلا دین) • اگر ایشان خواسته باشند میتوانند از ممر حلال آن مقداررا بفقرا عنایت فرمایند •

و هدایت از راه حج عودت نمود ، او را از رجوع بارییل منع نمودیم •

اگر اورا به اذن یا به منزع خلافت اذن و اعاده نماییم ، احتیاج به اذن
 بندگان وزیر هست یا نه . با ساعی جواب این معنی را بنویسند . فی الواقع
 آن کسی که اکنون در جای او به ارشاد مشغول است در نزد من از هدایت
 مقبول تر و نفسش مطمئن تر است . و هوای خلیفه گی اورا بیشتر داریم
 و نیت نداریم که هرگز هدایت را خلیفه اربیل سازیم . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و دووهم

بویه کی له دوستان و مهنسووبانی نووسیوه

مخلص جانی و محب روحی و جنانی را بامداد روحانیت یادآوریم .
 بنوازش مساکین بی‌نوا و مجانین بی‌دست و پا رقم زد کنگ درر سلك شده
 بود تذکار عهد وفای قدیم و تاکید قواعد دوستداری آن مخلص صمیم
 نمود . استدعای نظر این مسکین بی‌بصیرت و بصر نسوده بودند ، چیزی که
 آن جناب می‌خواهد از بسکه محقر است ، فقرای بی‌مراد نامش بر زبان
 و خیالش بر جان نمی‌آرند ، و آنچه محبوب و مرغوب مردان خداست آن
 عزیز آرزویش ندارد .

بهر صورت محبت این طائفه که سعادت دنیا و دین و دولت اولی
 و آخری است ، خالی از نتیجه نخواهد بود . اگر چه هر امری به وقتی
 مرهون ، و هر کاری بزمانی مقرون است . والسلام .

(خالد)

دوباره از زبان همه دوستان خود عرض سلام بخدمت مقدسه ، صاحب
 قبله ، مراد پیر بزرگوار کردیم . از انجا اتباع شریعت مخمره ، طینت حضرت

ایشان است ، برای رفع حق شما که رد سلام است به كلك درربار جواهر تثار
علی الاجمال جواب سلام همه را ترقیم ، و مكرر سعادت احباب این درممانده
گرداب خودبینی را از حضرت ذی الجلال والاكرام طلبیده اند، و سید عبدالقادر
و همهء شمارا که زیاده اختصاص دارند همت باطن هم عنایت فرموده اند .

چنانکه اگر مدهء يك هفته هر روز بی حرکت هیچ عضوی زبان به
كام چسپانیده با همه فكر و خیال چهار پنج هزار (الله ، الله) بزبان خیال
گفته متوجه بطرف قلب صنوبری شوند ، خود هم معلوم خواهند کرد که
قلب شما ذاكر شده .

و بكشف صحیح جمع كثیر از اولیا ثابت شده است که ایسان آنكس که
قلبش ذاكر شده باشد محفوظ میماند ، چنانکه حضرت نیز فرموده اند ، و آن
بی شعور ذاكر هر لحظه در ترقی میشود ، در خواب از بیداری زیادتر ، و در
مرض از صحت و در مرگ از حیات بیشتر . دگر مأمول دعا است . والسلام .

(خالد)

در سلسلهء علیه نقشبندیه این فرد بدیع بمنزلهء ضرب المثل است :

چو غلام آفتابم همه زافتاب جویم
نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم

وقایع ارباب فقر اگرچه مبشر است ، اما ارباب استقامت بغیر از فنای
حقیقی بر هیچ واقعهء اعتماد ندارند . حضرت غوث صمدانی خواجه یوسف
همدانی فرموده اند (تلك خیالات یتربی بها طفل الطریقه) . مقصود اعظم
این است که خطرء ماسوی نماند (و ما سوی ذلك كالمطروح فی الطریق) .
والسلام علیکم .

(خالد)

نامه‌ی صهد و هه‌شتا و سیّه‌م

بو مه‌لا عه‌بیاسی کویی نووسیوه

مخلص صداقت اساس ، برادر عزیز ملا عباس مورد الطاف بی‌قیاس
باشند بمنه .

پیش ازین از چگونگی آنجا اظهار اسف فرموده بودند ، حکیمان الهی
گفته‌اند :

**مرد باید که در کشاکش دهر
سنگ زیرین آسیا باشد**

باید مطلقاً از آنجا حرکت نکنند ، و تشویش بخاطر راه ندهند که معامله
جناب اقدس با زمره‌ی اولاد آدم بتخصیص نسبت باریاب فقر و فنا
امتحان‌است . پیوسته بادب میاید بود ، و ناظر مجاری قدر و افعال را از ایزد
بیهال باید دانست که زید و عمر در میان بهانه‌اند . والسلام والا کرام .

(خالد)

نامه‌ی صهد و هه‌شتا و چواره‌م

بو لای شیخ موحه‌مهدی فیراقی نووسیوه

منظور این زاویه نشین گوشه‌ی مشتاقی ، برادر طریقه شیخ محمد
فراقی بسلامت باشند . آخر خود بسعادت مطلعند روزی که ما از هند
عودت نمودیم خود بودیم و کشکول‌گدائی خود . جمیع حکام و مشایخ
و علما و ارباب دنیا منکر بودند . کی گاهی اظهار ملالتی را از کسی نمودیم
یا سستی در کار خود آوردیم ! اکنون بحمد الله تعالی تمام سکان بسیط
(الا من شاء الله) مخلص فقرایند ، از هر نقیر و قطمیری متزلزل بودن
و با نیک و بد حسن مماشاة ننمودن بر ناتمامی شما دلیل تمام و موجب کم

التفاتی این مسکین مستهام است • خلاصهء کلام اگر بندهء میرزا هاشم و محمد خانی ، از کم میلی و برودتشان بیندیشید • و اگر بندهء خدائی ، از اخلاص و انکار هیچکس باک مدار • هرکس مخلص است بدولتی میرسد ، و هرکس نیز با او راه مهربانرا پیموده و او را بحسن خلق و سامحه مخلص نموده باشند •

**مدح و ذمت گر تفاوت میکند
بتگری باشد که او بت میکند**

و ملا محمد تمام مقبول ما شد ، خدمت و تربیت او را غنیمت دانند •
والسلام •

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتا و پینجه‌م

بویه‌کی له دوستانی نووسیوه

حافظ شیرازی (افاض الله علیه شایب رحته) میگوید :

بر تو خوانم ز دفتر اخلاق
آیتی در وفا و در بخشش
هر که بخراشدت جگر بجفا
همچو کان کریم زر بخشش
کم مباش از درخت سایه فگن
هر که سنگت زند ثمر بخشش
از صدف یاد گیر نکتهء حلیم
هر که برآد سرت گهر بخشش

خلاصهء کلام ، تحمل ایذای اهل عصر مرضی خداوند دادار ، و مرغوب سید مختار (صلی الله علیه وسلم) ، و محبوب اولیای کبار است ، و اینکه گفته‌اند اگر حضرت رسول (صلی الله علیه وسلم) زنده میبودند قبول نمی‌فرمودند ، غلطها دارد ، یکی اینکه سرور زنده دلانرا

مرده نسیباید دانست • جامی گوید :

**زندهء عشق نمرده است و نمیرد هرگز
لایزالی بود این زندگی و لمیزلی**

دوم اینکه ماجراهای ازین عجیب تر بران حضرت آمده است . و صبر فرموده اند . من جمله در روز طائف آنحضرت را سنگ باران نموده اند ، اصلاً لبراً به شکوه نگشوده اند • سوم اینکه قبول نانسودن این گونه بدسلوکی نه این است که بظاهر کمر عداوت ببندند ، بلکه کار را بصاحب کار باید گذاشت که زود در دنیا و یا دیر در آخرت از عهدهء کار بیرون خواهد آمد • دگر چه عرض نماید • والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صمد و هشتا و شه‌شهم

بو سہید عبدوللای حیدہری نویسیوہ

مسکین بی‌نوا ، مصدع رأی عقدہ گشا می‌گردد درین وقت بصحابت قرۃ العینم ملا صبغة الله ، فقرای خاکسار را بنوازش نامهء عنبرین شمامہ تذکار و اشارہء بالبشارہء در خصوص اسعاد و چشم داشت موما الیہ فرمودہ بودند ، از تذکار آن دیار جنت وار شایہ باز ہمت بہ پرواز ، و نائرہء فوآد باہتزاز ، و دل مودت منزل بسوز و گداز آمد •

**أَرَجُ النِّسِيمِ سَرَى مِنْ الزَّوْرَاءِ
سَحَرًا فَأَحْيَا مَيِّتَ الْأَحْيَاءِ**

اما چه باید کرد • هرچند این سودازدہء فنون جنوناً بدان دیار مزید اشتیاق است ، بندگان آن مکان مینوشانرا زیادہ هوای فراق است •

**قصد من سوی وصال و میل او سوی فراق
ترك كام خود گرفتم تا برآید كام دوست**

آخر پای صبرا در دامن شکیبائی کشیده ، و با بود و نابود خود
آرمیده • دل را بفراق بسته ، و از تمنای وصال رسته ، زبان حالم مترنم این
مقال است :

بنشینم و پا کشم بدامن تا کار وفا شود بسامان

و از انعکاس اشعهء انوار مزید اخلاص آن جناب از جانب این مسکین
درویش ، بامداد بیش از بیش امیدوار ، و از طرف انظار اکسیر آثار پیران
کبار رجای بی حد و شمار داشته باشند بمنه • والسلام علیکم و رحمة الله
و برکاته •

وصیت کلی ازین سرگشتهء بوادی حیرت به آن سرحلقهء ارباب
بصیرت اینکه یقین صادق بدانند هر نوع تاثیری که بواسطهء شماست از
جای دیگر است ، و دگر اینکه تیز بینان عالم شهود بعین عیان تمام ماسوی
الله را معدوم محض می یابند ، و خود بحمد الله ذائقهء آن مقام چشیده اند .
و در احادیث بصحت رسیده است که دنیا ملعونه و مبغوضهء حق است • پس
نیک تأمل باید کرد • کسی که از محبوب واجب الوجود مبدأ التلطف والوجود
نظر بسوی عدو معدوم ام الخبائث مشغول بازگرداند ، و بزخارف بیهوده اش
که سراسر سوای نمود بی بود نیست مانند طفلان نادان فریفته شود تا چه
مرتبه نادان و بی معرفت و دون همت است • در پیش و پس هر توجهی ، بلکه
هر مجلسی ، بسواطهء قلب و لسان استغفار را از کف ندهند ، و سبب به
بعضی اسرار که بدون مشافهه و مواجهه دریافتشان مشکل بود ، خواهش
آمدن آن عزیز نسوده بودیم ، اما تا ستهء شوال توقف باید نمود •

والسلام علیکم •

(خالد)

نامه‌ی صده و هشتاد و هفتم

بویه‌کی له دوسته تایبه‌تی‌یه‌کانی نووسیوه

چو میرفتم بسلطان خیالت چشم دل دادم
ز دیده غائبی ، اما نخواهی رفت از یادم

سپاس و ستایش صانعیرا سزد کریمانرا بر علو هم گماشته .
و دانشندانرا بر معالی شیم برافراشته . و درود بی‌شمار بر روان سید ابرار
و سرور اخیار . اعنی احمد مختار و آل و اصحاب او که ینایع حکمتند
و منابع دولتند ، باد ، بنحوی حصر و عد از سرحد او بیرون . و از مراتب
اعداد افزون‌تر .

بمنظور ما که محبوب فی ذات است معلوم باشد اگر جوانب انصافرا
منظور نمایند ، ماشاءالله خود تصور سفر حجاز بنحوی است بهر محبت
دلربا ، چه‌جای آنکه در مدت حیات یکبار . بلکه بالفعل کسی هر روز از
چند بوادی غبارها انگیزد ، و هر شبی آهووار در هر رملی برخیزد ،
و حق رأفت و کمال محبت کسیرا سزد در کشاکش احوال ، و از سواری
و حل و ترحال رقت قلبی نصیب او شده ، و از باغ روضه اسرار ، و گلشن
جامع حکم و اسرار گلی چیده ، و بوی خیری بدماغ او رسیده و از
فیوضات حرم محترم هبه بجانب او وزیده . آری (لله الحمد ثم له الشکر
بمجامع حسده و شکرد) این جانبانرا رجای اندراج ازان زمره بسیاراست ،
و ایشانرا از فرستادن مکتوب و سفر سلامتی اعتذار . رجا واثق پروردگار
عالم مارا و شما با خود دارد و بیخود نگذارد . والسلام .

(خالد)

نامه‌ی صدر و هشتا و هه‌شته‌م

بۆ میرزا عه‌بدولوه‌هه‌بابی موشیل مه‌مالیکی شای ئیرانی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

(قل الحمد لله و سلام على عباده الذين اصطفى) •

من چه باشم کز من بی‌قدر یاد آورده‌ای
نامه از ننگ همین معنی بخود پیچیده‌است

بنان بیانرا به سخنان سحبان‌سان ، بیاد فقیر بی‌نام و نشان جنبش دادن ، و سلام و پیامرا بخدمت ارباب فقر و فنا فرستادن ، بنا به سلیقه‌ء ارباب طریقه ، و در مظنه‌ء شاهبازان قله‌ء قاف حقیقه ، نه از آن جناب که معتقد دولت علیه و فرع شجره‌ء طیبه‌ء هاشمیه ، و گل گلستان نسبت طاهره‌ء (فاطمه) رضی الله عنها استعجابی دارد . و نه از چاکران شاد مسکین نواز استغرابی ، زیرا که طریق تواضع در همین لباس مکنت و فخامت پیمودن ، و ابواب مهربانی بر چهره‌ء ضعفا گشودن ، در سلسله‌ء شریفه‌ء آن عزیز مکرم رسیت مقدم . و شنشنه‌ء ایست (قد عُرِفَتْ مِنْ اَخْزَم) •

و از جانب شاه درویش دوست ، که نظر عنایت فقرا بدوست ، از کمال پرسش چگونگی ما خاکساران لب گشادن ، و آن عزیز ارجمندرا در خصوص ارسال رسل و رسائل و تفقد و استکشاف حال بینوایان شکسته بال اجازه دادن ، همچنین زیرا که سلیمان با همان حشت نظرها داشت با موری •

على الخصوص که در جنب عظمت و سلطنت پادشاه پادشاهان جل جلاله و تقدس جماله که بدرویش نوازی یحتمل که راضی شود . و سلطنت دنیویه‌را چه قدر و مقداری . و ارباب جاه و جلال را نسبت باهل ذوق حال دران بارگاه اقدس لایزال چه مزیت و افتحاری • (والله در من قال) :

درویش و غنی بنده آن خاک درند آنانکه غنی ترند محتاج ترند

نهایت اساطین کشف و شهود . و سلاطین اقلیم بذل وجود (قدسنا الله
باسرارهم و أفاض علينا من فيوضهم و انوارهم) دریافت اسرار اهل حال را
با وجود طول صحبت حسی و اتصال . و با وصف گذشتن از سر و مال
و منال . و درباختن رتبه، جاد و جلال . بیرون از دایره تکلم و مقال .
و خارج از حوصله، تعلم و خیال فرموده اند .

لهذا بدون غوطه خوردن . گوهری را ازان دریای ژرف بدست آوردن.
و بدون طریق ویرانه فنا سپردن . از دینه بدفائن خفیه آن گنج شگرف
پی بردن . بمحض تقریر و تحریر چ مجال دارد . و بسجرد پیغام و سفیر چه
احتمال .

اسرار حقیقت نشود حل بسوآل
نه نیز بدرباختن حشمت و مال
تا خون نکنی دیده و دل پنجه سال
هرگز ندهند راحت از قال بحال

آری در صورت عدم امکان صوری . سبب بوفور شواغل و دوری ،
از ذروه جلالت بنا بمناسبت روحانیت تنزل فرمودن ، و بواسطه کتاب
و خطاب دریوزه التفاتی که از فقرای بی نوا نمودن ، و سبب بلطف استعداد
بحسن فطرت با گدایان بی نشان خواهشمند ارتباط و التیام بودن ، هم رأی
صائب و فکر دقیق است . اگرچه نسبت بدولت حقیقی (کالمطروح فی
الطریق) است (اذ ما لا یدرک کله لا یترک کله) .

آسمان نسبت بعرش آمد فروز
ورنه بس عالی است پیش خاک تود

بلکه همین درآمدن در جرگهء مجبان درویشان و حسرتنندان ،
و داغدار بودن برای حصول مواجد ایشان ، و فتح باب محاوره یا مراسله

سودن در نکته و اسرار صفاکیشان ، لذتی است از هر لذتی خوشتر .
و دولتی است نه مانند دولتهای دیگر • (نعم ما قال المولوی فی المثنوی) :

گر ندارم از شکر جز نام بهر
این بسی بهتر که اندر کام زهر

و عزیزی دگر فرموده :

آنکس که بیافت دولتی یافت عظیم
و آنکس که نیافت داغ نیافت بس است

دگر چه نویسد :

معانی هرگز اندر حرف ناید
که بحر قلزم اندر ظرف ناید

باظهار التفاتی ختم نمودن انسب بود •

گرچه دوریم ، از بساط قرب همت دور نیست
بندهء شاه شماییم و ثناخوان شما

والسلام ختام الکلام • اضعف العباد :

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صهد و ههشتا و نوّهم

بۆ ئاغا عهبدولفه‌نی ناویکی نووسیوه

بسم الله الرحمن الرحيم

قل الحمد لله ، و سلام علی عبادہ الذین اصطفی • بمقتضای دریافت
اهل کشوف صحیحہ ، و مضامین صدق آیین آیات و اخبار صریحہ ، شاهد
سرادق حقیقت بر نظارگان مناظر طریقت چنان جلوه مینماید که هرگاه
سر حلقهء مجردان بیابان ملکوت اعنی جان انسان پیش از مرقع پوشیء عالم

ناسوت اغنی تلبس به لباس () (۱) در مصطبهء خمخانهء
 (الست) با کسی صبح پر فتوح عشق را نوشید ، و در جامه خانهء
 (خُلِقَتِ الأرواحُ) دیبای گرانبهای تعلق را پوشید ، عاقبت بمؤدای
 غیب انتمای (الأرواح جنود مجندة ، فما تعارف منها ائتلف ، و ما تناکر
 منها اختلف) دوباره در عالم اجسام با وجود (بعد المشرقین) حکیم کارساز
 بنده نواز سببی می انگیزد که هردو سالک طریقی و داخل جرگهء فریقی شوند ،
 و ساقی باقی در کام التئام جرگهء میریزد که هردو سرشار نشاءء رحیقی
 گردند . درین خراب آباد نه سنی عمری را با شیعهء جعفری غباریست ، و نه
 شریف قریشی را با بندهء حبشی نفاری و نه ندمای سلاطین را بر فقرای مسکین
 مزیت و افتخاری . بلکه درین معنی مرقع داران ژنده پوش را با مرصع
 پوشان جوهر فروش جای همسری است ، و گدایان بی نوای فقیر را با
 پادشاهان اورنگ پوش جهانگیر مجال برابری . و اگر فی المثل دران عالم
 مقدس آن عشق و تعلق روی نداده باشد ، هرگز درین خاکدان صحبت
 و یگانگی سبب رفع وحشت و یگانگی نخواهد شد .

حسن ز بصره ، بلال از حبش ، صهیب از روم
 ز خاک مکه ابوجهل ! این چه بوالعجب است

(و لنعم ما قال العارف الجامی قدس سره السامی) :

چو پیوندی نباشد جان و دل را
 چه خیزد از ملاقات آب و گل را

لهذا جناب مخلص درویشان ، و معتقد حضرات ایشان ، آقا عبدالغنی را
 بمناسبت روحانی ، با فقرای از وجود خود فانی بشارت ، و بندیم مصطبهء
 عالم ارواح با شبیم زدگان اربعین صباح اشارت میفرماییم . درین هنگام

(۱) له ده سنووسه کھی بهرده ستمانا شوینی ئهم بۆشایی به سپی به تی
 هیلر ابوه وه .

نیکو سرانجام با وجود بعد صوری و عدم ملاقات و دوری ، این گدای بی‌مراد را بنوازش نامه یاد ، و در طی آن شرح اشتیاق صنوف آرزومندی دیدار را داده و تمنای وصال را از عد و حصر زیاد نموده بودند . اگر نه این بود که سلاطین دین و اساطین ایوان حق الیقین اسرار معنوی را بیرون از دایره خیال و خارج از حوصله مقال فرموده‌اند ، چنانکه صاحب (گلشن راز) میفرماید :

**معانی هرگز اندر حرف ناید
چو بحر قلزم اندر ظرف ناید**

هر آینه چند نکته گوهروار گوشواره گوش آن ندیم جواهر فروش ، و اندکی اسرار طریقه را قارع السمع آن حکیم حکمت نیوش مینمود . اما اگر ملاقات جسمانی نیز مانند تآلف روحانی ثبت جریده قضای ربانی شده ، تن دران وقت شمه داد بی‌سر و سامانی را توان داد ، و الا مهر خاموشی را بر زبان بیان باید نهاد ، و بمجرد محبت این طائفه اکتفا باید نمود که التفاتی دورادور ایشان بی‌نتایج نخواهد بود . لسان الغیب شیرازی علیه الرحمة میفرماید :

**در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
میبینمت عیان و دعا میفرستمت**

والسلام ختام الکلام .

(خالد النقشبندی)

نامه‌ی صهد و نه‌وده‌هم

بۆ پرسه بۆ دوستیکی نووسیوه

موجزن میبینم از هر گوشه طوفان غمی
میرسد هردم بگوش من صدای ماتهی
اهل عالم را نمیدانم چه کار افتاده‌است
این قدر دانم که درهم رفته کار عالمی

(حقا ، و کفی بالله شهیدا) که از استماع قصه هائله جانسوز ، داهییه پر غائله محنت اندوز ، اعنی پرواز روح مرحوم مبرور (۱) طیب الله ثراه و أنعم علیه و أرضاه ، بسوی شاخسار (طوبی) و بصوب گلزار فردوس اعلی ، نه چندان متحسر و متألّم شده است که خامه دوزبان از عهدهء تقریر و بیان آن بیرون آید ، و سحبان بلاغت نشان قلم دو زبان شرح داستان آن تواند گشاید . و در هر مواد خود را شریک درد و الم ، و سهیم رنج و ماتم میشمارد . نهایت چه کند کسی که چاره ندارد . زیرا به فحوای آیه کریمه (کل نفس ذائقة الموت) انتقال ازین دار فنا امریست بودنش ناچار . و بیدای مخوف ممات مرحله ایست پیمودنش بی اختیار است . بنا بران و بمصداق آیه های متواتره و اخبار متواتره پای صبر را بدامن شکیبائی کشیدن چونکه موجب صهبای رحمت چشیدن است از همه اولی ، و ترك جزع و زاری و تضرع و سوگواری ماتم زده و اندوهگین را گویند ، چونکه بی سود و لاطائل بلکه باعث ضیاع ثوابهای جزیل است ، آنسب و آخری است . لهذا هر چند لقمان را حکمت آموزی است آیه وافی هدایه (و بشر الصابرين .. الآية) نصب العین سازند ، و خود را بورطهء لطمات غم و اندوه نیندازند (أعظم الله أجرکم و أحسن عزاءکم و غفر لمتکم بحرمة الفاتحة) .

هر کس که خدا شناس شد آزاد است
وز نیک و بد زمانه دائم شاد است
بر هستی خویش دل چه بندی چو حباب
بنیاد وجودش گری بر باد است

یعنی کسی که انشای کار را نگریست ، عاقبت کار نگریست ، و مرد دنی چون مرد وفی غم خورد و کلان نخورد ، و اگر غم خورد صرفهء نبرد .

(۱) جیگه ی ئەم بۆشایی یه له ده سنووسه که ی بهرده ستماندا به سپیی یه تی هیلر ابوه وه ، ئە شگونجی مه ولانا خۆی نه ی نووسی بی .

کیست که در باغ پر ورد جهان نوگلی پرورد ، و خار هجرانش بر خلد نخلد •

**سایهء این خرگه نیلی گرا مأمن بود
یا درین دنیا گجا آسایش يك تن بود**

لیلی را از مجنون ، یوسف را از زلیخا ، میه را از ریا ، هر برادریرا از
دو برادران مانند دو برّه در آن در ربود •

**گردش گردون هزاران خاندان بر باد داد
نه همین بی مهریش با تست یا با من بود**

و اگر این کلمات دل پسند نپسندید چشم عبرت برگشا و طاق کسری را
بین • باوجود اینکه پیشتر اطاقان سپاه و حشم سرا ، و ستاد صد صدا ز هر
سو که خواهی ، و آواز پنج نوبت کنگرهای فلك خامشش گوش زهره را
کر میکرد • اکنون پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود • اگر اهل
انصافی گوشواره گوشترا این لالی کافی ، (والا نطلب شفاءك من الله
الشافی) • والسلام ختام •

(خالد)

نامه‌ی صهد و نهوهد و یه گهم

بو شاه عهبدوللای دیله‌ویی نووسیوه

خالد سرگردان ، قربان خاکپای توتیا آسای سکان آستان ملك پاسبان
آن قبلهء حق شناسان باد •
از شرح الم دوری چه گوید ، و از ماجرای مصیبت مهجوری چه
نویسد •

**آنچه بر من می‌رود گر بر شتر رفتی ز غم
میزدندی کافران در جنت المأوی علم**

عجب معامله‌ایست از روزی دیدهء رمد دیده از نور جمال با فر و کمال

آن قرهء باصره مردم و ، مردم دیدهء دیدهوران اولاد آدم بی نصیب ماندهاست ، نه دل را آرام و قرار و نه جان را شکیب و اضطباری باقی ماندهاست ، تا بحدی که احیاناً این قدر تویخ و تقریع نفس خود میکند که چرا پیش از مرگ بداغ مفارقهء حسی غلامان درگاه عالمیان موسوم و خود را ازان دولت سرمدیه محروم نمود که دور و نزدیک و ترك و تاجیک بر حال پر اختلال این مسکین ترحم مینمایند ، و اگر نه آمدن این فدوی درین هنگام موجب پراگندگی مجمع طلاب میشد ، و یقین معلوم شدهاست که ترك ارشاد بسیار بر خاطر آن حضرت و سائر پیران کبار قدس الله اسرارهم گران و دشواراست ، بخدمت میرسیدم • والسلام (۱) •

(خالد)

(۱) **نهمهش نامه‌ی شاه عه‌بدوللای دیله‌وی به بو مه‌ولانا که وه‌لامی نامه‌کی نه‌وی پی داوه‌ته‌وه :**

مقبول بارگاه الهی ، مصدر نسبت حضور و آگاهی ، جناب مبارک حضرت مولانا خالد سلمهم الله تعالی ، و بارك في ما اعطاه ، و جعله للمتقين اماما ، السلام عليكم و رحمة الله و بركاته .

شکر و سپاس نعمتهای متکثرهء حضرت حق سبحانه که شامل حال این فقیر سراپا تقصیراست زیادهاست از تقریر و تحریر .

**گر بر تن من زبان شود هر موئی
يك شكر وی از هزار نتوانم کرد**

ازان جمله انعام منعم حقیقی طریقه گرفتن شما عزیزان است ازین پیر عمر ضایع کرده . و ابوسعید پیرزاده و پسرش و رؤوف احمدی پیرزاده ، و مولوی بشارت الله ، و فاضل غلام محی‌الدین نام از قصور درین وقت آمدهاست ، در اندك مدت مناسبی به نسبت‌های حضرت مجدد رحمة الله علیهم بهم رسانیده و از بعضی دگر امتیاز دارند .

خصوصا ذات بابرکات شما موجب شرف و افتخار این فقیراست که طریقهء مارا شما رواج دادید و عالمی بتوجهات شما نفعها برداشت . الحمد لله ثم الحمد لله .

جناب حضرت خواجه محمد باقر مثل حضرت مجدد ، و حضرت مجدد مثل سید آدم بنوری خلفا دارند . و بنده بارها گفته‌ام که مولانا خالد موجب افتخار و مباهات من است . الله تعالی باین طریقه مرضیه شمارا و این بنده را استقامت و کرامت فرماید آمین . بخاطر جمع افاضه فیوض طریقه بکنید . هیچ اندیشه بخاطر نیارید . شمارا واسطه فیض و قطب آن بلاد ساخته‌اند . بدخواهی کسی ضرر نخواهد رسانید . افترای مفتریان پیش ما قبولی نیست . والحمد لله ، و صلی الله علی سیدنا محمد اولاً و آخراً . شما بحال مستفیدان خود عنایتها دارید ، وازینها آنچه شما بفرمایید از اذکار و اشتغال و ملاقات مردمانرا بجا آرند و سعادت خود دانند . ملاقات منکران طریقه نکنند . هر که با پیر تو بد و تو با او نیک ، سگ از تو بهتر است .

سید برزنجی بر عبارات محرفه که (عارف) نامی عبارت مکتوبات شریفه حضرت مجدد تحریف نموده بمدینه منوره فرستاده بران اعتراض کرده است ، هر اعتراضی را جوابی است ، و رساله رد جمیع اعتراضات پیش این فقیر است . عرفا و علما گفته‌اند و نوشته‌اند (لایحبه الا مؤمن تقی ، و لا یبغضه الا منافق شقی) . پر شد بلاد اسلام از فیوض حضرت مجدد ، واجب شد بر مسلمانان شکر و سپاس انعامات حضرت مجدد رحمة الله علیه ، و افاض علینا من فیوضاته و برکاته فی الدنیا و الآخرة . بر علماء و شرفاء و امراء آن دیار لازم است که وجود مسعود شمارا غنیمت دانند ، و از شما استفاده کنند ، و در تعظیم و احترام شما قصوری نکنند ، و مخالفان و بدخواهان و حاسدان شمارا ممانعت کنند . این فقیر از راه نصیحت گفته است : « قال رسول الله صلی الله علیه وسلم : الدین النصیحة » .

الله تعالی شمارا خلیفه شاه نقشبند و مجدد الف ثانی و مرزا صاحب ، و قبله گردانیده است . هیچکس جای شما نتواند گرفت ، و دیدن شما دیدن من . ازین مسافه بعیده اراده سفر ابتدا نکنند ، نیاز و روابط قلبی کافی است . و نیز مبادا لطافت و بیرنگی نسبت این فقیر موجب انکار ذوق و شوق طالبان گردد . تم الکلام .

عبدالله غلام علی

نامه‌های نامه‌ی‌کی تری شاه عبداللایه بـ مولانای نووسیوه ،
به‌بونه‌ی نه‌م شوینه‌وه لیره‌دا بلاوی نه‌که‌ینه‌وه :

.....
درویش صداقت کیش سعادت اندیش خود را بحافظ حقیقی
میسپاریم . از شر فتنهء حساد بدنهاد محفوظ دارد .

پیران طریقهء علیه قدس الله اسرارهم اخیانا به بعضی انواع عسرت
که دچار اهل ارادت شود خرسندند ، تا اخلاص و انکار را محک امتحان
و زبان آوران بی مایه را موجب تکذیب و امتهان شود .

و بعضی مردم خام را بخیال می آید اگر پیر من صاحب تصرف ، و یا
طریقهء من حق بودی ، چرا باین زودی مارا رهائی ازین عسرت نمیشد .
نمیدانند که عسرت عین طریقت و محض مراد پیراست ، تا سیه روی
شود هر که درو غش باشد .

از مقولات خواجهء بزرگداشت : دلدار قوی ازان ما باش و مترس .
دگرها خردمندانرا کفایت است .
والسلام والاکرام .

عبدالله غلام علی

نامهءش دوو نامهءی تره بو شاه عهدوللای دیلهوی نووسراون ،
یه که میان ئەسعد ئەفهندی حهیدری موفتی به غدا نووسیویه و
دوو هه میان حهیب ئاغا ناویک نووسیویه و ههردوو نامه که بههوی
مهولاناوه بئیراون .

نامهءی یه کهم ، نامهءی ئەسعد ئەفهندی حهیدری :

ز بس وصف فضل تو بشنیده ام
بجان مهر حب تو بگزیده ام
چنان در دل و دیده جا کرده
که گویی ترا سالها دیده ام

حق جل شأنه و عز سلطانه ، سایهء قطب الاقطاب مرجع الشیخ
والشباب ، منبع الاسرار و مطلع الانوار ، دفینهء الكلمة ، و خزینهء الرحمة ،
شیخ الاسلام والمسلمین ، مجدد الشریعة والطریقة والدين ، بر مفارق
ما مخلصان جان فشان ، بل تمام عالم و عالمیان ممدود و مبسوط دارد ،
بالنبی و آله الامجاد .

غرض از تصدیع خدام عتبهء علیه ، و واقفان سدهء سنیه ، اینکه این
مسکین بیچاره ، مغلوب قیود نفس اماره ، به محض فضل که مقتضای
مشرب پیران این طریقهء علیه است ، در سلك غلامان آن آستان که قبلهء

راستان است منسلک شود . در حال حیات خود و بعد از ممات در اوقات نشر و موقف حشر در زمرهء خدام آن زمرهء سعادت‌مند محسوب و معدود شود .

یقین شده است بحمد الله که دولتمند و کریمند و از اغنیاء چیزی اندك طلبیدن دون همتی است . پس همین دولت مطلوبه را میخواهم که باولاد و احفاد این مسکین صداقت بنیاد هم سرایت کند . دگر چه تصدیع دهد .

احوال ما ضعیفان داند ضمیر پاکت آری که پرده نبود جام جهان‌نمارا

امید اطمئنان دو کلمه را به بشارت قبول و سرافرازی و دل‌نوازی حقیر قلمی و ارسال فرمایند . زیاده گستاخی نشد . ظل ظلیل بر مفارق عباد ممدود باد . والسلام ختام .

خادم الفقراء النقشبندية
محمد اسعد المفتی بیفداد
حمیت عن طوارق الفتن والفساد

نامه‌ی دووهم ، نامه‌ی حبیب ثاغا :

عرضه داشت غلام زرخریده ، حبیب ، بذروه عرض میرساند که بفحوائی (الاذن تعشق قبل العین احیانا) از تاریخ استماع شمایل و اخلاق آن قطب دائرهء کمال و مهر سپهر مجدت و افضال تا الحال ساعت بساعت آتش اشتیاق عتبه بوسی در اشتعال است . امید بخدام آن آستان فردوس نشان اینکه بنده و بنده زاده از جملهء کناسان خانقاه علیه معدود فرمایند .

برای خاطر حضرت امام ربانی ، مجدد الف ثانی ، و شاه نقشبند قدسنا الله بسرهما من زلال برهما بدو کلمهء از جانب سعادت جوانب سرافراز و ممتاز فرمایند (ان الله لا یضیع اجر المحسنین) .

و این مسکین بحمد الله چیزی از آثار تصرف غلامان آن حضرت را دیده ، و مضمون این مصرع را بگوش از زبان حال خود شنیده است . گفته‌اند : قیاس کن ز گلستان من بهار مرا (الأمر اعلی و ارفع) . والسلام .

بندهء آستان

حبیب

نامه‌ی صهد و نه‌ود و دووه‌م

بۆ مه‌نسووبه‌گانی شاری هه‌ولێری نووسیوه

حضرت حق جل جلاله و فیاض مطلق عم نواله مخلصان کرام قصبهء
اربیل را از برکات همم علیهء پیران سلسلهء جلیلهء نقشبندیة بهره‌یاب داراد
بمنه • نوازش نامچهء را باتفاق باستدعای قدوم این مسکین مرقوم و همگی
بختامهای محبت و ارادت مختوم فرموده بودند رسید • یقین بدانند که
اخلاص و حمیت اهالی آن سامان پرتوافکن خاطر و عکس نمای آینهء فوآد
این مسکین است • اما درین وقت آمدن بدان دیار بنا بر بعضی مصالح نامقدور
بود • لیکن اگر مشیئت الهی باشد در هنگام عودت مدینه السلام نیت
چنان است صرف بنا بدلاجوی احبای آن سامان اهل خود را از راه زهاب راهی
سمت بغداد و خود با چند کسی از مخصوصان عازم آن صوب شویم •
و اگر آمدن اتفاق نشد یقین بدانند که از طرف باهر الشرف حضرات قدس
الله اسرارهم مأذون نشده‌ایم ، نه اینکه خود از جادهء التماس آن مخلصان
عزیزان انحرافی نموده باشیم • دگر مقصود اعظم سلامت و توفیق استقامت
آن عزیزان است که حتی المقدور دست تمسک بعروة الوثقای شریعت غرا
و طریقهء علیه زهرا را لوازم شمرده ، منتج سعادت دارین درین آخر الزمان

مه‌ولانا خویشی له‌گه‌ل ناردنی ئەم نامه‌یه‌دا ئەم چهند دێره‌ی نووسیوه :

الحق درین اثنای فتنهء ارباب انکار ، صاحب این دو عریضه ، اعنی
علامة الزمان مولانا محمد اسعد افندی الحیدری زاده مفتی دار السلام
بغداد ، وحبیب آغا تأیید فقرا و ترویج طریقهء علیه دادند . اگر بعنایت
خامه سرافراز شوند ، میزید .

کاتب عریضه ، غلام آستان

(خالد)

همین است و بس • و این مسکین را با نفاس مبارک امدادی فرمایند • والسلام
علیکم و رحمة الله و برکاته •

اضعف العباد
خالد النقشبندی

نامه‌ی صهد و نهود و سیّهم

بوییه‌کی له گه‌وره گهورانی نووسیوه

مجموعه‌ء لآلی و مراد و غنچه شکاف فوآد صداقت نهاد ، یعنی سرافراز
نامچه‌ء نامی و زیبا مفاوضه‌ء گرامی که از جانب خیریت جوانب ملازمان سامی
سرافرازی داعی مخلص رقمزد کلک درر سلك منشیان عطارد نشان شده بود
رسید ، و باعث ازدیاد دعاگوئی و امیدواری گردید • امید باستانه‌ء داداریکه
در لباس شهزادگی سلوک درویشی و در کسوت جهاننداری شیوه‌ء تجرد
اندیشی بارجمندان جهان میکند ، این است چنانکه بدین شیوه‌ء حمیده از
جميع نامداران سلسله‌ء جلیله آباء و اجداد ممتاز و با کمال علو حسب و نسب
با فقیران بی‌وجود بموقف تواضع و نیاز در می‌آیند ، در عرصه‌ء سعادت
و اقبال دنیوی گوی سبقت از اقران ربوده ، و در مراتب علیه‌ء اخروی
تتبع و پیروی هم‌مقام پیشین خود نموده باشند ، و برای چوب پاره‌ء که
بجمع آن با غیر حسودانت خطاب نتوان نمود ، اشاره شده بود ، روانه شد ،
و خلاصه‌ء اظهار صداقت اینکه اگر این فقیر هیچ قطره‌ء آبروی در بارگاه
جناب احدیت داشته باشد ، یقین دانسته در سروکار نیکویی و سعادت‌جویی
دینی و دنیوی آن صاحبی متقاطر میشود • دگر امانت خود و ترك هستی
و اختیار پستی ، امید بمرادات دارین واصل و بتمنای نشأتین نائل باشند •

بسلیمان هم در هر خصوصی سفارش شده‌است بموقف عرض خواهد
رسانید •

الداعی

خالد

نامه‌ی صمد و نه‌ود و چواره‌م

بۆ موحه‌ممه‌د ناویکی کۆنه فه‌قیی خۆی نووسیوه

تلمیذ فهیم و مخلص قدیم صداقت پیوند ، و محب صمیم سعادت‌مند
محمدر را سلام رسان و دعا گوئیم • بعد از طول مهاجره این دوست وفادار را
یاد ، و بدو کلمهء مراتب محبت را بالمضاعف ازدیاد نموده بودند رسید ،
خوشنود شدیم • اما از مردم بسیار میشنویم در ظلم و مردم آزاری جرأتی
کلی بهم رسانیده و بمراتب ترقی کرده‌اند • آگاه باش که عباد الله مخلوقات
خدا و عیال ویند ، چنانکه در حدیث آمده‌است • و بعضی از مسلمانان
هستند که دلها دارند نظرگاه رحمت الهی‌اند ، و با عیال خدا بدسلوکی کردن
و همچنان دلها را آزردن چه شامت دارد و تحقیق خواهند مرد ، و غیر آن
عمل نیک هیچ بکار نخواهد آمد • والسلام •

اضعف العباد

خالد النقشبندی

برای نامه‌ی مه‌ولانا و ده‌رویش موحه‌ممه‌د ناویک

ئهمه‌ش په‌یمانیکه برایه‌تی‌یه

که مه‌ولانا له‌گه‌ل ده‌رویش موحه‌ممه‌د ناویک کردوویه‌تی :

بندهء آواره ، مسکین بیچاره ، خالد کردی نقشبندی مجددی
شافعی ، جعله الله له و صرفه عما سواه ، با برادر دینی درویش محمد عقد

اخوت و پیوند صداقت که پیش ازین بسته بود بران عهد و میثاق اکنون باقی است ، و تا بروز حشر ان شاء الله تعالی پیوند عهد محکم خواهد بود ، مادام که نقض عهد ازیشان سر نزند ، ازین مسکین ظهور نکند . و برادران دینی ملا مصطفی و حسن افندی و محمود برادرم همه برین شخص شاهد نمودم که بآدای شهادت در دنیا و آخرت قیام نمایند .

(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ) • و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و صحبه اجمعین • و عقد پدر و فرزند و خادم و مخدومی شده بود بران ثابت و برقراریم •

والسلام •

(خالد)

لیره دا نامه فارسی به کانی مه ولانا ته واو نه بن • وهك له خویندنه وه یانه وه دیاری نه دا له زور لادا ناته واوی رسته یان ری نه که وتنی له باره ی زمانه وه نه که ویتته بهرچاو • ئیمه له بهر نه بوونی نوسخه ی زور له بهر ده ستمانا نه و ناته واوی و هه لانه مان بو راست نه کرایه وه • نه شمان ویست خو مان له خو مانه وه ده سکاری یان بکه یین • بو یه تکامان له هه موو نه وانیه که نوسخه تری راستی نامه کانی مه ولانا یان لایه نه و هه له و ناته واوی یانه مان بو راست بکه نه وه و ئاگادارمان بکه ن تا نه گهر خوا یار بی جار یکی تر ئهم کتیبه مان له چاپ دایه وه که لك له و نوسخه راستانه وه ربگرین •

نامه عه‌ره‌بی‌یه کانی مه‌ولانا

لیره‌وه ده‌ست‌ئه‌که‌ین به نامه عه‌ره‌بی‌یه کانی مه‌ولانا • له‌پاش نامه
عه‌ره‌بی‌یه کانشی و هه‌ر له‌م به‌شه‌دا ئه‌و ئی‌جازه‌نامه‌نه ئه‌نووسینه‌وه که بو
مه‌نسووبه‌کانی نووسیون له‌گه‌ل هه‌ندی ورده نامیلکه‌ی بیروباوه‌ژ و
لیکدانه‌وه‌ی بابه‌تی ئایینی • شایانی وتنه ئه‌م نامه عه‌ره‌بی‌یه‌ی مه‌ولانا له
کتیبی (بغية الواجد في مكتوبات حضرة مولانا خالد) وه‌ر‌گیراون که شیخ
موحه‌مه‌د ئه‌سه‌د صاحی‌بی برازای مه‌ولانا زیکی‌خستوو و له ۱۳۳۴ی
ه‌یجریدا له چاپخانه‌ی (ته‌ره‌قی) له شام له‌چاپ‌دراوه •

الرقعة الاولى

الى مقام النبي صلى الله عليه وسلم

بسم الله الرحمن الرحيم

ألعروض من العبد المذنب الظالم لنفسه ، المتناسى عما يجروء عليه في
غده وما اقترفه في أمسه ، خالد ، الى سدة مركز دائرة السعود ، وسبب ايجاد
كل موجود ، وصاحب المقام المحمود ، وينبوع الكرم والجود ، سيد الانبياء
والمرسلين، المبعوث رحمة للعالمين، قائد الفر المحجلين ، النبي الهاشمي الابطحي
اليثربي العربي القرشي عليه وعلى آله وصحبه افضل الصلوة والتسليمات
عدد معلومات الله في كل بكرة وعشى — ان العبد الفقير المسكين ، والمجرم
الحقير المستكين ، لازل يترقى في العثرات يوما بعد يوم ، ويحمل اوزار الرعايا

والبرايا قوما بعد قوم ، فلا يوفق لترك الكل حتى يطوى البيد الى هاتيك
الحضرة العلية بالراس دون الاقدام ، ولا يؤيد لاتباع شريعتكم الغراء ، واحياء
سنتكم السنية البيضاء بالتمام ، ولا يستعد لترك الظلم وبسط بساط العدل
ليستريح بسببه الانام ، ويرضى عنه الرب المهيمن العلام ، ويسر به ذلك
الجناب عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام .

**ظلمت سنة من احيا الظلام الى
ان اشتكت قدماه الضر من ورم**

فواحسرتا على ما فرطت في جنب الله ، ولا حول ولا قوة الا بالله ، فالى
من اشكو سوء حالي سوى ذلك الجناب ، ولدى من ايث ما انا فيه من
الاضطراب ، وانت خليفة الله على عباده ، وهادى الانام الى سبيل سداده ،
ومغيث كل متحير وقائده الى رشاده ، وغوث كل مضطر وموصله الى مراده ،
فالمرجو اما التخلص من هذه الورطات والتوجه مع الاخلاص الى ارض
الحجاز ، (ومن زحزح عن النار وادخل الجنة فقد فاز) ، واما الامداد للعدل
والانصاف ، وخفض الجناح والاتصاف وترك البدع والاعتساف ، والا فها
أنا منكوس الرأس بين يدي ربي يوم القيامة ، ومتيقن للندم حين لا تنفع
الندامة ، وصلى الله عليكم وعلى اخوانكم النبيين ، وعلى آلكم وصحبكم
اجمعين ، بداء كل كلام وختام .

خالد النقشبندي

الرقعة الثانية

كتبها جوابا على سؤال بعض العلماء ومنهم الشيخ عمر الفزى مفتى
الشافعية بدمشق والشيخ عبدالرحمن الكزبري والشيخ عبدالرحمن الطيبي عن
تحقيق معنى قوله صلى الله عليه وسلم : «أقرب ما يكون العبد من ربه وهو
ساجد» .

اعلم ان قوله صلى الله عليه وسلم «أقرب ما يكون العبد ... الخ»

تقديره أقرية العبد الى ربه حاصلة حالة كونه ساجدا من نفسه حال كونه غير ساجد اي تلبسه بالسجود اقرب لفضل الرب تعالى ورحمته من نفسه حال تلبسه بسائر العبادات •

فالتفضيل مبتدء خبره محذوف وجوبا وهو حاصل ، وقوله (وهو ساجد) جملة حالية سادة مسده • وذكر مفصلا في الرضي في باب حذف الخبر وجوبا فراجع ان شئت • ولفظة (من) في الحديث صلة للقرب بمعنى (الى) وليست هي التفضيلية بل هي محذوفة مع المفضل عليه وهو الضمير الراجع الى العبد او للفظ النفس المضاف اليه • ووجه حذفها استبشاع التكرار مع لفظ (من ربه) ، اذ يصير التقدير (أقرب ما يكون العبد من نفسه من ربه وهو كما ترى) • والمراد من القرب اليه تعالى وتقدس القرب الى معرفة رحمة ربه • ثم الحديث ظاهر فيما ذهب اليه بعض الفقهاء من ان السجود أفضل ، واليه ذهب المحققون من الصوفية وعللوه بأنه يشير الى المقصود الأصلي الذي هو المبدأ والمعاد المشار اليهما بقوله تعالى (منها خلقناكم .. الآية) •

وقال سيدنا الامام الشافعي رضى الله تعالى عنه : القيام افضل ودليله حديث رواه مسلم عن جابر بن عبد الله رضى الله تعالى عنهما «أفضل الصلوة طول القنوت» • ويتأيد بأن ذكر القيام فرض وذكر السجود سنة وذكر القيام قرآن وذكر السجود تسبيح • وورد أن فضل القرآن على سائر الكلام كفضل الله تعالى على خلقه ، وقالوا ان ثواب الفرض يفضل على ثواب النفل بسبعين درجة •

ولذا كتبت على هامش الركن الثالث مانصه : «والقيام افضل الاركان ، ثم السجود ، ثم الركوع» • قال الشهاب القليوبي وفاقا للروضة : ولا شيء اذا ينوب • انتهى • وتوقف الامام احمد رضى الله تعالى عنه في هذه المسألة ولم يقض فيها بشيء • وقال اسحق بن راهويه رحمه الله تعالى : الافضل في

الليل طول القيام وفي النهار كثرة السجود والركوع ، اي لأنه لم يرد في تطويله صلى الله عليه وسلم القيام في النهار ماورد فيه في الليل • وقد يرجح ما ذهب اليه محققو الصوفية بوجوه تركناها قاطبة تأدياً وتوقياً من تأييد اضعاف ماذهب اليه الامام الهمام الشافعي المطلبى رضى الله تعالى عنه وجزاه عن الأمة خير الجزاء ، وسقى مرقدہ المبارك شآبيب رضوانه وسجال فضله وامتنانه في كل صباح ومساء • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثالثة

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب اطفاءٍ لخلاف بين علماء السليمانية

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلوة والسلام على سيد المرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين • اما بعد فقد ورد مرسومكم الناطق بأنه وقع الخلاف بين السادات الموجودين عندكم في ان ارواح الانبياء الكرام عليهم الصلوة والسلام اين تكون في البرزخ ، هل هي حالة في اجسادها المكربة كما كانت في الدنيا ام في أعلى عليين ، ام غير ذلك ، فما تحرر الامر فطلبتم التحقيق من العبد المسكين •

فنقول وبالله التوفيق : الادب ان لايعين مقر معين لارواح الانبياء صلوات الله وتسليماته عليهم وعلى آلهم وصحبهم اجمعين ، ولا يعتقد ان في عالم الامكان من السموات والارضين بقعة تخلو من مدد روحانياتهم عموماً، وروحانية سيدهم وخاتمهم خصوصاً ، بل يجب اعتقاد انهم احياء واجسامهم في قبورهم ، وحياتهم فوق حياة الشهداء ، يصلون ويحجون ويلبون ويقرأون القرآن ويسبحون تلذذا بطاعة الله تعالى ويزيدهم الله تعالى بذلك من فضله ،

فلا يرد ان الآخرة ليست دار تكليف لاجتمال حياة الجسم بدون الروح كما هو المقرر عند اهل السنة ، ولا ينبغي التصريح بان حياتهم فيها كحياتهم في الدنيا ، ولا بمقارنة الروح للجسد وان جاز ذلك ، لاجتمال حياة الجسم بدون الروح كما هو معلوم ، لان الروح عندهم من الاسباب العادية كالشراب والطعام للرئ والشبع ، فالله تعالى قادر على خلق تلك المسببات بلا هذه الاسباب ، فيجوز كون ارواحهم في اجسادهم واجسادهم في قبورهم ، ويجوز كونها فيها وهى منعمة بسيرانها في الملك والملكوت على طريق خرق العادة ثم تعود الى قبورهم حيث شاء الله ، ويجوز كون اجسامهم احياء في قبورهم بلا ارواح كما تقدم والارواح حيث شاء •

وكون ارواحهم في أعلى عليين او في الرفيق الاعلى او في الفردوس او غير ذلك مما دلت عليه الاخبار الصحيحة ، لا يقتضى كون هذه المذكورات مقرا لها بخصوصها ، اما لجواز انتقالها من حال الى حال ومن منزلة الى منزلة ، واما لان للروح شأنًا غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى وهى متصلة بالبدن ، واذا سلم على البدن ترد الروح عليه السلام وهى في مكانها هناك كما قاله ابن القيم في كتاب الروح وأقره الحافظ السيوطي في كتابه (المنجلى في تطور الولي) ، واما لان الكمل حتى بعض الاولياء يمكنهم الله تعالى من التصور بصور عديدة بحصر او بغير حصر ، وقد تكون لهم صورة واحدة تملأ الكون ، ويذهب بالكشف احيانا الى ان السموات والارضين والعرش والكرسي مملوءة من رسول الله صلى الله عليه وسلم وكرم ، ومنه يظهر انحلال كون سيدنا محمد صلى الله عليه وسلم رأى ليلة المعراج سيدنا موسى عليه السلام ، مثل له عند الكتيب الاحمر يصلي في قبره ثم رآه في المسجد الاقصى اقتدى به مع الانبياء عليهم السلام ، ثم في السماء السابعة او غيرها مع جماعة من الانبياء فكلمه في امر الصلوة ومراجعة ربه •

وهنا احاديث ضعيفة او باطلة تدل على خلو قبره عنه ظاهرا مطلقا او بعد

ثلاثة ايام او بعد اربعين يوما اغتر بها بعض الناس ، فلا يجوز التعويل عليها لانها مع ضعفها وتأويلها تعارض الأحاديث الصحيحة الدالة على بقاء الانبياء في قبورهم كحديث انا اول من تنشق عنه الارض وحديث نقل يوسف الصديق عليه السلام من قبره بمصر الى مقبرة آبائه الكرام بارض الشام عليهم الصلوة والسلام • والسلام ختام الكلام — نور عيني

خالد النقشبندي

الرقعة الرابعة

ارسلها الى خلفائه في أستانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • من العبد الفقير المستهام (خالد النقشبندي) المتمسك باتباع سنة خير الانام ، عليه افضل الصلوة واكمل السلام ، الى الاخوان المخلصين الكرام ، من سكان دار الخلافة العظمى ، لازالت مصونة عن كيد الخائنين ، ومقرونة بنصرة حاميتها وحامى بلاد المسلمين الى يوم الدين آمين •

السلام التام والتحية والاكرام • اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على صحة ذواتكم فاورثت المسرة المشيرة الى ثباتكم على الطريقة السنية السنية مع كثرة مزاحمة المنكرين ، فحمدت الله تعالى على ذلك ، المرة بعد المرة •

وقرع سمع هذا المسكين ، ان بعض الغافلين عن اسرار حق اليقين ، يعدون الرابطة بدعة في الطريقة ، ويزعمون انها شيء ليس له اصل ولا حقيقة • كلا انها اصل عظيم من اصول طريقتنا العلية النقشبندية ، بل هي اعظم اسباب الوصول بعد التمسك التام بالكتاب العزيز وسنة الرسول ••

ومن جملة ساداتنا من كان يقتصر في السلوك والتسليك عليها ، ومنهم

من كان يأمر بغيرها ايضا مع تنصيبه على انها اقرب الطرق الى الفناء في الشيخ الذي هو مقدمة الفناء في الله ، ومنهم من اثبتها بنص قوله تعالى (يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين) ، فقال من سادتنا الكبار (الشيخ عبيدالله المشهور بخواجه احرار قدس سره) ما حاصله ان الكينونة مع الصادقين المأمور بها في كلام رب العالمين هي الكون معهم صورة ومعنى ، ثم فسر الكينونة المعنوية بـ (الرابطة) وهي عند اهلها مشهور •

وفي كتاب (الرشحات) بالتفصيل مسطور ، فكأنهم لم يتصوروا منه الرابطة اصطلاحا والا لما وسعهم انكارها ، اذ هي في الطريقة عبارة عن استمداد المرید من روحانية شيخه الكامل الفاني في الله تعالى وكثرة رعاية صورته ليتأدب ويستفيض منه في الغيبة كالحضور ، ويتم له باستحضارها الحضور والنور ، وينزجر بسببها عن سفاسف الامور ، وهو امر لا يتصور جحوده الا ممن كتب الله تعالى له في جبهته الخسران ، واتسم والعياذ بالله تعالى بالمقت والحرمان ، لانه ان كان ممن يعتقد بالاولياء ، فقد صرحوا بحسنها وعظم نفعها ، بل اتفقوا عليها ، كما لا يخفى على من تتبع كلماتهم القدسية ، واستنشق نفحاتهم الأنسية ، والا فلا بد ان يعتقد بكلام ائمة الشرع ، واساطين الاصل والفرع ، فقد قال بها من كل مذهب من المذاهب الاربعة ائمة تصريحا وتلويحا . وها انا اسرد بعض ما ذكروه مع تعيين اماكنها ليراجعها من ليس في قلبه مرض ، ولا ينكر على الاولياء بمجرد اتباع الهوى والغرض •

فاقول وبالله التوفيق ، وهو الهادي الى سواء الطريق ، فقد صرح بالتصرف والامداد الروحانيين جماهير المفسرين في تفسير قوله تعالى (لولا ان رأى برهان ربه) ، ومنهم صاحب (الكشاف) مع انحرافه عن الاعتدال واتصافه بالانكار والاعتزال ولفظه « وفسر البرهان بانه اي يوسف عليه السلام سمع صوتا اياك واياها ، فلم يكثرث له ، فسمعه ثانيا فلم يعمل به ، فسمع ثالثا :

اعرض عنها فلم ينجع فيه حتى مثل له يعقوب عليه السلام عاضا على انملته ،
وقيل ضرب يده على صدره « الى آخر ما قال •

وقال من الائمة الحنفية الشيخ الامام اكمل الدين في (شرح المشارق) في
حديث (من رآني • الحديث) «الاجتماع بالشخص يقظة ومناما لحصول مابه
الاتحاد له خمسة اصول كلية ، الاشتراك في الذات او في صفة فصاعدا او في
حال فصاعدا او في الافعال او في المراتب ، وكل ما يتعقل من المناسبة بين
شيئين او اشياء لا يخرج عن هذه الخمسة وبحسب قوته على مابه الاختلاف
وضعه يكثر الاجتماع ويقل ، وقد يقوى على ضده فتقوى المحبة بحيث يكاد
الشخصان لا يفرقان ، وقد يكون بالعكس ، ومن حصل الاصول الخمسة
وثبتت المناسبة بينه وبين ارواح الكمل الماضين اجتمع بهم متى شاء » • انتهى •

وقال منهم محشى الاشباه الشريف احمد بن محمد الحموي في كتابه
(تفحات القرب والاتصال باثبات التصرف لاولياء الله تعالى والكرامة بعد
الاتقال) ما خلاصته «ان الاولياء يظهرون في صور متعددة بسبب غلبة
روحانيتهم على جسمانيتهم وحمل على هذا المعنى ما في بعض روايات الحديث
الصحيح قال صلى الله عليه وسلم (ينادى من كل باب من ابواب الجنة بعض
اهل الجنة ، فقال ابو بكر رضى الله تعالى عنه وهل يدخل احد من تلك
الابواب كلها ؟ قال نعم وارجو ان تكون منهم) » •

وقالوا « ان الروح اذا كانت كلية تظهر في سبعين الف صورة ، هذا في دار
الدنيا وفي البرزخ من باب الاولى ، لان الروح فيه اغلب واشد استقلالاً
بسبب المفارقة عن البدن » • انتهى •

ومن الائمة الشافعية الامام الغزالي في (الاحياء) في باب (تفصيل ما ينبغي
ان يحضر في القلب عند كل ركن من الصلوة) مانصه «واحضر في قلبك النبي

صلى الله عليه وسلم وشخصه الكريم وقل السلام عليك ايها النبي وليصدق
املك في انه يبلغه ويرد عليك ما هو اوفى منه » • انتهى •

وقال منهم العلامة الشهاب احمد بن حجر المكي شيخ شيخ الشهاب الخفاجي
في (شرح العباب) في بيان معاني كلمات التشهد مانصه «وخو طب صلى الله عليه
وسلم كانه اشارة الى انه تعالى يكشف له عن المصلين من امته حتى يكون
كالحاضر معهم ليشهد لهم بافضل اعمالهم وليكون تذكر حضوره سببا لمزيد
الخشوع والخضوع ثم ايده بما مر عن الاحياء » •

ولشيخ الشيوخ الامام العارف السهروردي الشافعي في (عوارف
المعارف) في باب (صلوة اهل القرب) مثله ومن عباراته « ويسلم على النبي
صلى الله عليه وسلم ويمثله بين عيني قلبه » • انتهى •

وصرح العلامة الشهاب ابن حجر في اواخر (شرح الشمائل) وفاقا للحافظ
الجلال السيوطي في كتابه (تنوير الحلك في رؤية النبي والملك) انه « حكى عن
ابن عباس رضى الله تعالى عنهما انه رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم في
النوم ، فدخل على بعض امهات المؤمنين ، فاخرجت له مرآة النبي صلى الله
عليه وسلم فنظر فيها فرأى صورة النبي ولم ير صورة نفسه » • انتهى •

وهذا هو الفناء في الرابطة في اصطلاح القوم • لا يقال ليس الكلام في
صورة النبي ، لأننا نقول ان هذا ليس من خصائص الانبياء ، وكل ما هو
كذلك فهو مشترك بينهم وبين الاولياء ، ولا شك في هذا عند اهله • نعم مخاطبة
غيره صلى الله عليه وسلم في الصلوة مبطله لها واحضار الصورة فيها والتسليم
على صاحبها من خصائص حضرة روح الوجود وصاحب المقام المحمود عليه
وعلى آله وصحبه الصلوة والتسليم من الكريم الودود ، وهو غير مراد في مانحن
فيه • هذا • وقال منهم الحافظ الجلال السيوطي في رسالة حافلة الفها في مثل هذه
المادة سماها كتاب (المنجلى في تطور الولي) نقلا عن الامام السبكي الشافعي في

(الطبقات الكبرى) «الكرامات انواع» الى ان قال «الثاني والعشرون التطور باطوار مختلفة ، وهو الذي تسميه الصوفية بعالم المثال ، بنوا عليه تجسد الارواح وظهورها في صور مختلفة من عالم المثال ، واستأنسوا له بقوله تعالى «فتمثل لها بشرا سويا» ، ومنه قضية (قضيـب البان) « ثم ذكرها وذكر غيرها .

وقال منهم الامام العارف الشعراني قدس سره في كتاب (النفحات القدسية) عند عد آداب الذكر ما نصه : « السابع ان يخيل شخص شيخه بين عينيه وهذا عندهم أكد الآداب» • انتهى بحروفه •

قلت وليست الرابطة عندنا معاشر النقشبندية الا هذا كما يشهد له ما في جميع كتبهم المعتمدة • وذكر العلامة السفيري الحلبي من الشافعية في شرح البخاري عند قوله «ثم حب اليه الخلاء» «ان الشيطان كما لا يقدر ان يتمثل بصورة النبي صلى عليه وسلم لا يقدر ان يتمثل بصورة الولي الكامل ايضا» بشرط ذكره ثمة •

وقال من اكابر الحنفية ايضا العلامة الشريف الجرجاني قدس سره في اواخر (شرح المواقف) قبيل ذكر الفرق الاسلامية وفي اوائل حواشيه على (شرح المطالع) بصحة ظهور صور الاولياء للمريدين حتى بعد التوفي واخذهم الفيوض منها •

وقال منهم ايضا الامام العارف بالله تعالى الشيخ تاج الدين الحنفي النقشبندي العثماني قدس سره عند بيان طرق الوصول الى الله تعالى في رسالته المعروفة (بالناجية) مانصه : «الطريقة الثالثة الربط بالشيخ الذي وصل الى مقام المشاهدة وتحقق الصفات الذاتية ، فان رؤيته بمقتضى (هم الذين اذا رأو ذكر الله) تفيد فائدة الذكر ، وصحبته بموجب (هم جلساء الله تعالى) تنتج صحبة المذكور» الى ان قال « فينبغي ان تحفظ صورته في الخيال وتتوجه الى القلب الصنوبري حتى تحصل الغيبة والفناء عن النفس • وان وقفت

عن الترقى فينبغي ان تجعل صورة الشيخ على كتفك الايمن وتقرض من كتفك الى قلبك امرا متدا ، وتاتي بالشيخ المذكور على ذلك الامر الممتد وتجعله في قلبك ، فانه يرجى لك بذلك حصول الغيبة والفناء» • انتهى بحروفه • وجرى عليه قدوة المحققين وزبدة المتأخرين الشيخ العارف عبدالغني النابلسي الحنفي قدس سره واقره في شرحه على الناجية المسمى (بمفتاح المعية) •

وقال من ائمة الحنابلة الغوث الاعظم والامام الافخم سيدي الشيخ عبدالقادر الجيلاني قدس سره مامعناه : «ان للفقير اي السالك طريق القوم رابطة قلبية مع الاولياء ويستفيد منهم بسبب تلك الرابطة باطنا فلا بأس بعدم اكرامه ظاهرا بخلاف الاجنبي الذي ليس له رابطة معهم» • انتهى نقلا عن الامام السهروردي في (باب آداب المريد مع شيخه) من عوارفه •

وقال منهم ايضا العلامة شمس الدين ابن القيم في كتاب (الروح) «للروح شأن آخر غير شأن البدن فتكون في الرفيق الاعلى ، وهي متصلة بيدن الميت بحيث اذا سلم على صاحبها ترد السلام وهي في مكانها هناك» • انتهى نقلا عن الحافظ السيوطي في كتاب (المنجلي) •

قلت والنصوص بهذا المعنى اكثر من ان تحصى ، وفيه دلالة ظاهرة على نوع تصرف للاولياء بعد الموت • وقد الف كثير من المحققين في ذلك رسائل واضحة المسالك ، فليحذر الموفق عن انكاره فانه من المهالك •

وقال من الائمة المالكية الامام الجليل صاحب (المختصر) المشهور الشيخ خليل رحمه الله تعالى مانصه : «الولي اذا تحقق في ولايته ، تمكن من التصور في روحانيته ، ويعطي من القدرة التصور في صور عديدة ، وليس ذلك بمحال لان المتعدد هو الصورة الروحانية وقد اشتهر ذلك عند العارفين بالله نقله الحافظ السيوطي عنه في الكتاب المذكور ونقل فيه ايضا عن الامامين الهمامين

من المالكية الشيخ ابي العباس المرسى وتلميذه ابن عطاء الله السكندري
قدس سرهما ما يقاربه » •

فكيف يسوغ للعوام انكار مثل هذه الاحكام ، بعد تصريح الاولياء
الكرام والعلماء الاعلام الذين هم اهل الحل والأبرام ، ومنهم من يتلقى العلوم
الدنية بلا واسطة من الحي الذي لا ينام ، واقتصرت على هذا القدر من الكلام
خوفا من الاملال والاسئام ، والا لألفت فيه مجلدا حافلا بعون الملك العلام •
ولولا رعاية الشفقة على الاخوان في الدين من وقوعهم في انكار طور الاولياء
الكاملين ، لما أقدمت على اظهار بعض هذه الاسرار ، لكن الجأني اليه امران :

الامر الاول : الذبّ عن الطريقة التي هي عروة الوصول ، وسلّم
رضوان الله واتباع الرسول التي اصولها التمسك بعقائد اهل السنة الذين
هم (الفرقة الناجية) ، وترك التقاط الرخص ، والاخذ بالعزائم ، ودوام المراقبة،
والاقبال على المولى ، والاعراض عن زخارف الدنيا بل وعن كل ماسوى الله
تعالى، ومملكة الحضور المعبر عنه في الحديث الشريف بالاحسان وهو ان تعبد
الله كأنك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك ، والخلوة في الجلوة مع التحلي
بالاستفادة والأفادة في علوم الدين ، والتزبي بزي عوام المؤمنين ، واخفاء
الذكر ، وحفظ الانفاس بحيث لا يخرج ولا يدخل نفس مع الغفلة عن الله
الكريم ، والتخلق باخلاق صاحب الخلق العظيم عليه الصلوة والتسليم •

وبالجملة فهذه الطريقة بعينها هي طريقة الاصحاب الانجاء عليهم
الرضوان من غير زيادة ولا نقصان ، وهي عبارة عن الاخذ بعزائم الكتاب
والسنة ولهذا قال امام الطريقة وغوث الخليفة الشيخ بهاء الحق والحقيقة
والدين السيد محمد البخاري المعروف بشاه نقشبند قدس سره ما معناه
«من اعرض عن طريقتنا فهو في خطر من دينه» •

والامر الثاني : التحذير عن تمويه الغافلين وتزويرهم لتلايؤدى الى انكار

هذه الطائفة وتكديرهم ، ويسرى من شؤمه والعياذ شىء الى باب لا يزال
الفقراء الصادقون متضرعين الى الله تعالى لتأييده وبقائه وحفظه من فتن الحساد
و مكاييد أعدائه ..

وهذا الفقير يوصيكم بجميع ما تقدم من الآداب ويخبركم بأنه يبرأ الى
الله تعالى من كل من يخالف الكتاب والسنة ولم يتبع هدى النبي واصحابه ،
ويامرهم بصالح الدعوات في الصباح والمساء لدوام تأييد الدولة العلية العثمانية
التي عليها مدار الاسلام ونصرتها على اعداء الدين والمرتدين اللئام • والسلام
عليكم ورحمة الله وبركاته في البدء والختام •

خالد النقشبندی

الرقعة الخامسة

كتبها الى السيد اسماعيل البرزنجي الكونه كوترى خليفته في (المدينة المنورة)

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، والمذنب المستكين ، خالد المجددي النقشبندی ،
سومح بالفضل الجلي من الوهاب العلى ، الى خيله وصفيه الوشى النبيل ،
قدوة السالكين ، الشيخ اسماعيل ، كان الله له عوضا عن كل كثير وقليل ،
ولهذا الفقير الذليل ، انه هو حسبنا ونعم الوكيل •

وبعد فقد شرفتنا مكاتيبكم المرة بعد المرة فاطربتنا واورثتنا غاية المسرة،
وهديتكم المرسولة من الشام ، ايضا وصلت بالتمام ، وكتبت اليكم الأجوبة
قبل هذا وكأنها ما تشرفت بلقياكم ، وما تنورت من اشعة محياكم ، والتمستم
في هذه النوبة مع خادمكم تحرير بعض آداب الطريقة العلية ، وابداء شىء من
الأسرار القدسية •

لا يخفى عليكم ان الأسرار لا تكتب في الأسفار ، واما الآداب فتفصيلها
لا يسعه الكتاب ، ولا شك ان هذا بين لدى ذلك الجنب • وقد امرنا بعض

الاحباب بتحويل شيء منها امثالاً واداء لبعض ما لكم علينا من شكركم ،
وضممنا اليه اجمالاً بعض كلماتنا ، وهى ان اهم الآداب في الطرق كلها لاسيما
في الطريقة العلية النقشبندية ، شدة التمسك بالشرعية الغراء ، والتشمير التام
للصبر في البأساء والضراء ، وبذل المجهود في الشكر في الرخاء والسراء ،
واحياء السنة السنية والتباعد عن البدع الردية ، ودوام التضرع الى الله
بالانكسار ، والجهد الجهيد لطرد الخواطر ولو اخروية آناء الليل واطراف
النهار ، حتى يصير الحضور ملكة في القلب كابصار الباصرة ، ولا يبقى تعلق
البال بشيء سوى المحبوب الحقيقي عز شأنه في الدنيا والآخرة ، مع تنزيه
الشهود جلت كبرياؤه غاية التنزيه ، واثبات الصفات له زائدة من غير شائبة
التكيف والتشبيه .

فمن كلماتهم القدسية كل ما خطر ببالك او هجس في خيالك فالله بخلاف
ذلك . فعليكم بمنزج الحيرة التامة بالحضور والثقة الكاملة به تعالى في جميع
الأمر ، وعدم الأعتداع على الوقايع وان كانت في غاية الظهور ، والاستقامة
مع الاخذ بالعزائم على حسب المقدور ، (وما لا يدرك كله لا يترك كله) .

ومن انفسهم النفيسة «الطرق الى الله تعالى مسدودة الاعلى المقتفين آثار
رسول الله صلى الله عليه وسلم ، وان المدار على نفى الوجود وبذل المجهود
والوفاء بالعهود والقناعة بالموجود » .

**امرتك الخير لكن ما اثمرت به
وما استقممت فما قل لي لك استقم**

وصلى الله على سر الوجود ومنبع الكرم والوجود سيدنا محمد النبي
الامي الهاشمي وعلى آله واصحابه افضل صلوات واتمها ما تعاقب بالبكرة
والعشي وسلم تسليم ، وكذلك ثم السلام عليكم وعلى كل من لديكم ، وقد
وصيناك بامور هناك فلا تنس ما به وكلناك .

ونقبل باطني قدمي من وطىء ثرى طيبة الطيبة بقدمه ، ولا سيما من يذكر
احيانا اسمنا منهم بفضله وكرمه ، ونرجو من كل الدعاء وحسن النظر وتبليغ
سلامي بغاية الذل والمسكنة الى سيد البشر ، عليه وعلى آله وصحبه من الله
الصلوة الزاكية ، والسلام الاطيب الازهر .

الرقعة السادسة

كتبها بحق اخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب
انتصارا للحق واستفتاء من اهل الصدق

بسم الله الرحمن الرحيم

ما قول مشايخ الاسلام والعلماء الأعلام من اهل الحديث والتصوف
والقضاء والافتاء والتدريس والأحكام ، تقع الله تعالى بعلومهم وبركات
انفاسهم الانام ، واحلهم اعلى فراديس دارالسلام ، في من كان اشعرى الاعتقاد
وشافعي المذهب ، نقشبنديا وقادريا في المشرب ، حاثا على اتباع السنة
السنية النبوية ، محذرا عن كل بدعة غير مرضية ، مقتفيا ما استطاع
آثار السلف الصالحين ، معرضا عن الدنيا واهلها ، لا تاخذه لومة لائم في
الدين ، يحبب الله الى عبادته ، ويسلكهم طريق عبادته ، يامر بالمعروف وينهى
عن المنكر ، ومن تردد اليه بحسن النية والاخلاص استيقظ من نوم الغفلة
وبدوام الذكر تحلى وتذكر ، وله في الباطن قوة تصرف يقتدر بعون الله تعالى
بها على التأثير في المريدين ، والقاء الجذبات الالهية في قلوب المسترشدین ،
ورفع الحجب ونفى حضور ما سوى الله او تقليه عن قلوبهم ، مع امور آخر
من اسرار الطريقة مما ينبغي كتبه على غير اهله ، وحب العباداة والشوق اليها
من الخشوع والمواظبة على افادة الفرائض بالجماعة وعلى سنن الرواتب والاشراق
والضحى والاواين ، والتهجد وقلة الهجوع وكثرة الجوع ولا اقل فيهم من
المداومة على الذكر الخفي الثابت تفضيله على الجهرى بسبعين ضعفاً على الوجه

الواضح الوفي ، وكان مأذونا بل مأمورا من طرف شيخه المأمور كذلك ، وهكذا بتلقين الذكر والارشاد للطالين ، وتعليمهم آداب الطريقة الأنيقة النقشبندية والطريقة العلية القادرية ، على سنن الأسلاف الماضين ، وحثهم على اتباع الشرع الشريف ، فهل يكتفى حينئذ لجواز التلقين والارشاد بما تقدم من المكارم والسداد ، أم يشترط مع ذلك كله ظهور بعض خوارق كونية وكرامات حسية ، مما الفت طباع العوام بطلبه من المشايخ كالمشي على الماء والطيران في الهواء والاتفاق من الغيب ، وعلى تقدير جواز ارشاده للمسلمين من غير اشتراط تلك الأمور على ما هو المقرر عند اساطين الكشف وائمة الوجدان من المتقدمين والمتأخرين ، فهل يحكم بوجوب الارشاد عليه نظرا الى قلة هذه الأمور النفيسة او انتفائها ظاهرا في اكثر اقطار الاسلام ، او بندبه كما هو الظاهر ، او بجوازه مطلقا ، او بتغيره بالنسبة الى اشخاص المريدين قياسا على الامر بالمعروف والنهي عن المنكر في وجوبه تارة وندبه اخرى وكراهته مرة وحرمة اخرى ؟

وهل يجوز الارشاد بلا تصرف باطنى قياسا عليهما ايضا ؟ وعلى تقدير ان يشترط في حقيقة الارشاد امور ، فاذا انتفت ايمنع او يحكم بجوازه عند فقدانها ايضا كقضاة الضرورة الموجودين الآن المحكوم بنفوذ احكامهم مع عدم جمعهم شرائط القضاء ام لا ؟ أفقتونا مأجورين برد الجواب واضحا على وجه الصواب ، لازلتم موفقين لمرضاة العليم الوهاب (١) .

(١) ومما رأيته في تعليقات المرحوم السيد اسعد صاحب ابن المرحوم الشيخ محمود صاحب اخي حضرة مولانا خالد قدس سره انه قد كتب والده الشيخ محمود صاحب في سنة الف ومائتين واربعين هجرية من السليمانية الى حضرة اخيه الماجد مولانا خالد كتابا يشكو فيه تهاجم الناس من شتى الاطراف بالتنقيدات عليه بحجة ان ليس له كرامات على ما هو المشهور من المرشدين ، فلا يليق بالبقاء على مقام الارشاد بدلا عن حضرة اخيه مولانا خالد ، ولا يريدون بذلك شيئا الا ازعاجه واخراجهم من بلدة السليمانية .

الرقعة السابعة

كتبها الى مريده عبدالله پاشا حاكم اىالة عكا
مرشدا له الى الاستسلام لما جرى عليه القضاء والقدر

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الفانى ، خالد النقشبندى المجددى العثمانى ، اخذ
الله بيده ، وامده بمدده ، الى خادم الفقراء ، وغرة الوزراء ، لازال بعين
العناية محروسا ، وبنيلى المآرب مأنوسا . آمين .

فكتب حضرة مولانا خالد قدس سره ذلك الاستفتاء وعممه على علماء
البلاد الاسلامية ، وقد افاد فيه واجاد وأومى بطرف خفى او جلى أن
شرط الولى المرشد للناس هو اتباع الكتاب والسنة واقامة احكام الدين
وقوته على تربية المريدين من المسلمين ، كما يظهر منه ايماء ان اخاه
الشيخ محمود صاحب رجل متصف بشروط الارشاد ولذلك انابه منابه
عند غيابه عن بلدته . وقد اعترف بفضل الشيخ محمود صاحب معاصروه
من اكابر العلماء من المؤلفين الفضلاء ، وكان له خلفاء كبار في زمن ارشاده
بالشام بعد وفاة اخيه حضرة مولانا خالد قدس سره كالامام العارف بالله
تعالى مولانا الشيخ بكر الكردى الكلالى نزىل دمشق صاحب (صفوة
التفاسير) ، ومرجع العلماء الشيخ علي البالولى ، والمحقق المتين العارف
بالله الشيخ احمد السمين البغدادى مدرس المدرسة الاعظمية ، ومولانا
الشيخ مسعود الامدى والشيخ محمد الهراى نزىل (ادلب) ، والعلامة
الشيخ محمد القرمشلى قدوة الشافعية في (ديار بكر) ، وغيرهم من اجلة
العلماء الفضلاء .

ويؤخذ من كلام حضرة مولانا في كتابه الاستفتائى ان المرشد اذا كان
ملازما لطاعة ربه ، ممتثلا اوامره ، مجتنباً نواهيه ، متمسكا بالسنة ،
مقتفيا اثر الكمل العارفين ، مشتغلا بذكر الله تعالى مراقبا عظمة ربه
جل جلاله بحيث لا يفغل عنه تعالى شأنه ، وكان مأذونا من شيخه الكامل
المأذون له كذلك ، فهو جدير بان يقوم بوظيفة الارشاد ، في طريق الدعوة
الى توحيد رب العباد ، ولا يشترط ان تظهر على يده خوارق العادات ، اذ
هي ليست شرطا لصحة الارشاد ، ولا دليلا على الافضلية بل التفاضل
باعتبار درجات القرب الالهى ، ولذلك قل ظهورها على ايدي السلف
الصالحين من الصحابة والتابعين ، رضوان الله تعالى عليهم اجمعين .

اما بعد فقد بلغني مرسومكم الحاوي لشدة الاعتقاد ، والمبالغة في الاستمداد ، لطلب الذرية لكم . اما الدعاء فقد صدر مني مرارا ، واما الهمة فلست من اهلها . ولئن سلم فلا تستعمل الهمة الا بعد ظهور ان المطلوب قضاء معلق . والى الآن ما تبين كون مطلوبنا كذلك لعمى بصائرنا بسبب البدع والشبهات .

ولا يجوز اعتقاد ان القضاء المبرم يرد بهمم الانبياء فضلا عن الاولياء ، وكل ما يرد فهو معلق وان لم يظهر تعليقه في اللوح او الكشف ، بل لا يرد مطلقا اذ المقضى في صورة وقوع شيء ووقوعه ، وفي عدمه عدمه ، لان معنى ابرام وقوع شيء مثلا احكامه والقطع بوقوعه بحيث لا يرده احد ولا يصرفه صارف ، فاذا فرض رده يلزم منه محالات :

احدها عجز الباري تعالى حيث ابرم شيئا ونقضه غيره . وثانيها الكذب في كلامه النفسي لانه تعالى قال في نفسه في الازل هذا الامر سيقع حتما ، والا لما كان مبرما مع ان الفرض عدم وقوعه . وثالثا الجهل ، لانه تعالى تعلق علمه بانه لا يرده شيء ، ووقع خلاف ما علمه تعالى وتقدس عما لا يليق بجنابه الاقدس ، بل لايجوز تعلق ارادة الباري تعالى بنقض ما ابرمه ، اذ الارادة لا تتعلق بالمحال الذاتي كما تقرر في محله ، وكل ما يستلزم نقضا عليه تعالى فهو محال ذاتي .

وما يحكى عن بعض اصحاب الغوث الاعظم بابي هو وامي من ان الله تعالى رد له مبرم القضاء ، فغير ثابت بهذا اللفظ ، وبفرض ثبوته وهو الشايخ فالولى يعذر في نطقه بغير المشروع لسكروه ومحوه ، ولايجوز تقليد غيره له لشعوره وصحوه ، ولا يسقط التكليف الا عن سقط عنه شرعا . وأيضا الخطأ الكشفى كالخطأ الاجتهادي يعذر صاحبه ولا يقلد فيه . ومن لم يجوز الخطأ على الأولياء لم يفرق بين النبي والولي تماما .

وايضا قد يكتب في اللوح امر من غير تعليق فيظنه بعض اهل الكشف مبرما لعدم رؤية تعليق له في اللوح ، فيخبر بابرامه وهو صادق بحسب ظنه لأنه لم يره الا مبرما مع أنه معلق في علم الله تعالى •

فالمعلق قسمان أحدهما معلق في العلم واللوحة ، والثاني معلق في العلم مبرم في اللوح • وما وقع للغوث الاعظم قدس سره الاقوم من القسم الثاني ، وقد وقع لغيره من الاولياء ايضا •

وكما يجب التحرز عن انكار الاولياء ، يجب التحرز عن الغلو في الاعتقاد بهم بحيث يؤدي الى خلل في فرض العقيدة ، وهذا كثير في المفرطين في حسن الظن بالاولياء ، والشيطان ذو مكر ومكيدة •

واذا اراد الله بأحد ان ياخذ حظا من فيض شيخ ، يظهر عليه كمال ذلك الشيخ فوق ما هو فيه • فلا ينبغي الاصغاء الى قول (اسماعيل الاناراني) فينا، فوالله أنا دون ما يعتقدي هو بكثير ، ولا ينبئك مثل خبير • وافضل الصلوة والسلام على البشير النذير وعلى آله وصحبه اجمعين •

الرقعة الثامنة

كتبها من الشام الى مخلصه مكي زاده مصطفى عاصم افندي

شيخ الاسلام في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على جميع نعمه ، لدى جميع خلقه ، ما علمنا منها وما لم نعلم ، وصلى الله على سيدنا ومولانا محمد وعلى آله وصحبه وسلم •

أما بعد ، فقد ورد الينا مكتوبكم ، وامال اليكم قلوب الفقراء بعض الأمالة ، ووصلت الينا شهرة اهتمامكم بترويج طريقتنا التي هي لب الشريعة ،

فزادكم هذا عندنا مهابة وجلالة ، جزاكم الله في الدارين خيرا ، وحفظكم من كل ضير سرا وجهرا •

اعلموا انه ثبت بالكشف الصحيح والوجدان الصريح عند جهابذة الكشف والشهود وبذلة الروح وثقة الوجود ، ان اجل السعادات وافضل العبادات بعد تصحيح الاعتقاد والتبري عن ترهات اهل الفساد والقيام بالفرائض على مذهب احد الاربعة الامجاد ، المواظبة على الذكر الخفي مع دوام العلم بانه سبحانه وتعالى يراك وان لم تكن تراه ، ولا يغيب عنه مثقال ذرة ، وحاضر عنده متقلب عبده ومثواه ، ولا اريد العلم التقليدي فانه يكون في بعض الاحيان ويشترك فيه اهل البدع والاحسان وارباب الكفر والايمان ، بل المراد العلم الحقيقي المأخوذ من أئمة المشاهدة بالوجدان ، وهو يحصل على طريق جرى العادة اما بترك الكل وارتكاب المجاهدات الشاقة والخروج عن جميع الزخارف ، واما بالتمسك قلبا وقالبا بباطن اهل المعارف ، ولا سيما احد خلفاء هذه الطريقة العلية قدس الله اسرار مواليتها ، وامد في الدارين من جد في تكثير اهاليها فانهم قد يكرمون اناسا بعون الله تعالى بدولة الشهود وبالهمم القاهرة ، ولو كانوا متقلبين على الفرش الممهدة في الثياب الفاخرة ، بشرط كمال الاخلاص واتباع السنة وترك البدع والاعراض القلبي عن متاع الدنيا والميل الى نعيم الآخرة ، وعليهم حمل كثير من الاولياء وبعض العلماء ما رواه ابو سعيد الخدرى رضى الله تعالى عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال « ليذكرن الله عز وجل اقوام في الدنيا على الفرش الممهدة يدخلهم الدرجات العلى » ، قالوا ان هذا الحديث الشريف دليل على صحة ما عليه السادة النقشبندية قدس الله تعالى اسرارهم وافاض علينا انوارهم ، ومن لم يوفق لاحد الامرين فحق له البكاء على نفسه ولله در القائل :

على نفسه فليبك من ضاع عمره
وليس له فيها نصيب ولا سهم

فعليكم على قدر المقدور الاعتناء بالاذكار الخفية ، والاستمداد من سادة هذه السلسلة السنية ، ولا يصدنكم ما اتم فيه من المراتب العلية ، فقليل هذه الطائفة كثير ، وضعيفهم عند الله جليل وخطير ، وفطرتهم تزرى بالبحر فضلا عن الغدير • كأن فيهم من يقول :

قليل منك يكفيني ولكن
قليلك لا يقال له قليل

وحسبنا الله ونعم الوكيل •

الرقعة التاسعة

كتبها الى داود پاشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليه التعويل . وهو حسبي ونعم الوكيل • من العبد الفقير ، الى جناب العلامة التحرير ، الغطريف العلم ، صاحب السيف والقلم ، لازالت صعب الامور لقائد رأيه لينة القيادة ، وفكره الصائب ناظما لشتات مصالح البلاد والعباد • اما بعد فقد تواترت الاشارة منكم الى افقر الفقراء ، وزاد في الالاحاح والابرار وزير الامراء ، ليوصل الفقير لاصلاح ذات البين وليبذل النصيح لدفع الكدورة والشحناء والشين ، ليتبدل النفاق بالوفاق ، وتتحول المنافرة الى الاتفاق ، مع ان اقتحام هذا المسكين الفقير وخوضه في مثل هذا الامر الخطير ، كان بالنسبة الى بعض العقول ، سببا للسقوط عن العيون ، والانحطاط والنزول ، على ان الاعتماد على عهود اهل الدنيا حق الاعتماد عزيز علينا ، اذ هو اصعب من خرط القتاد، ولا تأمن من نقضهم الميثاق واخلافهم الميعاد •

الا انا لما نظرنا الى رضى المولى جل جلاله ، وان امر وزراء الاسلام ما لم يخالف الشرع يجب امتثاله ، وغلبتنا حمية الدين ، وملاحظة صلاح المسلمين، وتقوية السنة السنية ، ورعاية جانب الدولة العلية ، ونجاة المؤمنين عن سلط

الفرقة الافاكة الدنية ، قبلنا المطاعن والعار ، واعرضنا عن سفاسف الاشرار
كما قيل :

اذا رضى الكريم بفعل مرء فلا يرتاع ان لام اللئام

فשמرنا عن ساعد الجد تشمير اولى العزائم ، واقدما عليه بعونه تعالى
وتقدس اقدام من لا يخاف في الله لومة لائم ، وتوجهنا استخارة واستجاجة
واستمدادا الى ساداتنا وقاداتنا ائمة السلسلة النخبندية ، قدسنا الله تعالى
وتقدس باسرارهم السنية ، كما ملأ الخافقين بفيوضهم وانوارهم البهية ،
واستحضرنا امير امراء البابان محمود باشا، وعمه عبدالله باشا، واخاه عثمان
بك، مع القاضي ومعظم اكابر اعوانهم مجتمعين، بعد ما كلمناهم واحدا بعد
واحد منفردين فملأت بتأييده تعالى قلوبهم وآذانهم من زواجر الوعظ، وحشيت
جيوبهم وارदानهم من جواهر اللفظ ، حتى اجابوا وانقادوا ، وانقلعوا عما
ترسخ فيهم طول السنين واعتادوا ، ثم عقدنا لهم محفلا وشددنا عليهم غاية
التشديد ، وسددنا عليهم طرق التورية وانذرناهم بالوعيد ، وبذلنا المجهود في
اتقان تحليف محمود باشا بالوجوه العديدة ، واخذنا المواثيق الاكيدة ،
وسلكنا به في ذلك المسلك الأوعر ، وما احتفلنا به مع حقوقه اذ حقوق الله
اجل واكبر . وهذه صورة التحليف قد ارسلت اليكم مع المصحف الممهور ،
وكم من وجوه من التاكيد ما استحسنا ثبتها في هذه السطور . وبالجملة
لايتصور نكت هذه المواثيق والعهود ، الا ممن لايهاب والعياذ بالله جزاء اليوم
الموعود ، ولا يتأتى نقض هذه الآرام الا ممن يهون عليه الخروج عن دائرة
الاسلام ، والبراءة من ملة سيد الانام ، ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله
وصحبه افضل الصلوة واتم السلام . فاذا نقضتم اتم وبالله المستعان او
محمود باشا هذا الميثاق والالية ، وتعرضتم لسخط الجبار تعالى وتقدس لاجل
جيفة دنية ، وارتكبتم الخروج عن دائرة الاسلام واستوجبتم العار والبوار

والملام ، واطلتم اليكم السنة مطاعن الكرام واللئام ، فأبي عتاب يبقى على هذا المسكين الضعيف او على غيره من الوضيع والشريف ، ام اي قصور يتطرق الى المحلف والتحليف ؟ اقول هذا ولا اعلم الغيب ، وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون .

واجل صلوات الله وتسليماته على خاتم النبيين ، وعلى آله وصحبه اجمعين ابد الآبدين ، عدد معلوماته ومداد كلماته في كل لحظة وحين . وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين (١) .

(١) لهوانه يه هه ندى كهس له زوى ناشاره زايى يه وه بلىن مهولانا كه پياويكى خاوهن تهريقهت و ديانهت و مهلايه كي گه وره بووه ، هه قى به سهر مهسه له ي پتوهندى نيوان والى عوسمانى و ميرى بابانه وه چى يه و ، دوور نى يه سوودى كي دنيايى بو خوى مه به ست بووبى يا دلى له گهل داوود پاشا بووبى كه واته لايه نگرى كردنى دهوله تى عوسمانى و پشت تى هه لكردنى دهوله تى بابان .

له وه لامى گومانى كي وادا نه لىم له باره ي سوودى تايبه تى دنيايى يه وه نه وه ميژوو شاهيده كه مهولانا هه رگيز به دواى سوودى وادا نه گه زاوه و نه يويستوو و نه له كوردستان و نه له به غدا و نه له شام سهروهت و سامانى كي له پاش به جى نه ماوه .

له باره ي پتوهنديشه وه به فه رمانزه وايان ، جگه له مه به ستى چاكه و خير خوايى و ئاموژگارى كردنيان ، مهولانا مه به ستى كي كه ي نه بووه ، ته نانهت وهك له نامه كانيه وه ده رئه كه وي زور جار خه ليفه ي خوى له خه ليفه يى ده ركه دووه چونكه پتوهنديان بو سوودى دنيا له گهل كار به دهستان پهيدا كرده وه .

كه واته له پاش ليكدانه وه يه كي ورد ده رئه كه وي كه ئهم ميانجى گه ري يه ي مهولانا ته نها به پيى سوودى ئاين و به كار هينانى عه قل و سوودى موسو لمانان بووه .

چ ميرنشينى بابان و چ دهوله تى عوسمانى هه ردوو موسو لمان بوون . ئاينى ئيسلاميش هه ميشه موسو لمانان بانگ نه كا بو يه كيتى و هاودهنگى و هاوده ردى . خوا له قورئانا فه رموويه تى « انما المؤمنون اخوة ، فأصلحوا بين اخويكم » . پيغه مبه ريش دروودى خواي لى بى

الرقعة العاشرة

الى خلفائه في مدينة السلام بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • من العبد الساعي في هلاك نفسه ، الملتهمى بشغل يومه عن جزاء غده وذنوب امسه ، خالد ، الى

زورجار ئارەزووی خوێ پیشانداوه بو ئاشت کردنهوهی ئه
موسولمانانهی لهناو خوێانا ناكۆك بوون .

له سهريكي تريشهوه ئهوهی ئاگای له ميژووی بابان بچ ئهزانج كه
له سالی (۱۱۵۶) ی هيجری يهوه كه ئهكاتە (۱۷۴۳) ی ميلادی واته له
سهردهمی سهليم پاشای كورێ بهكر بهگی بابانهوه كه له سهردهمی
نادرشای ههوشاردا بووه تا سهردهمی مهولانا كه حوكمزانی به دهستی
مهحمود پاشای بابانهوه بووه كه ئهكاتە سالانی (۱۲۲۰ - ۱۲۳۰) ی
هيجری ، ههميشه دووبهههه کی لهناو بابانهكانا بووه و تيرهيهکیان پهنايان
بردوووته بهر دهولهتی عوسمانی و تيرهيهکی تریان پهنايان بردوووته بهر
دهولهتی ئيران و ههركام سوپای يهکی لهم دوو دهولهتهی هیناوه بو
سهر خاکی بابان و ویرانی کردوو و خهلكهكهی تووشی كوشتوبز
کردوو و مالی ههزاران كهس سووتاوه و تالان كراوه و نامووسی گهلی
كهس پچ شیل كراوه و هيج ميريکی بابان سی چوار سالی به سهقام گرتووی
نه بردوووته سهر . ژيانی خهلكهكه مردن و ههنگوینیان ژاری مار بووه .

دهولهتی عوسمانی لهبارهی ئایینهوه ههرچۆن بچ له كوردهكانی بابان
نزيكتر بووه تا دهولهتی ئيران . ولاتيکی زۆری موسولمانانیشی لهژیر
دهستا بووه . ئهم دهولهته بهشيکی زۆری جيهانی ئیسلامی لهژیر
دهستهلاتا بووه و زۆر بهتوانا بووه . لهولاشهوه ميرنشینی يهکانی كورد
لهناو خوێانا جیا جیا و دوودل بوون و نهیانتوانیوه يهك بگرن . بابانیش
تهنانهت ئهگهر ويستبيتيشی ، بهتهنها خوێ بهربهههه کانی عوسمانی یا
ئیرانی پچ نهكراوه . بۆيه له حالی وادا ئهگهر پیاوچاکیکی دینداری شیخ و
مهلاي وهك مهولانا ويستبيتی نیوانی بابان و عوسمانی ژیکبجا ، هيج
خراپهيهکی تیا نهبووه و بو سوودی خهلكهكه و بو سوودی بابانیش و بو
سوودی عوسمانیش بووه و مهعنای ئهم نامهیهی مهولانایش هه
ئهمهيه و ههر لهم زوووهوه بووه .

مخاديمه السيد عبدالغفور والشيخ محمد الجديد وموسى الجبوري • السلام عليكم ورحمة الله وبركاته • اما بعد فاوصيكم وأمركم بالتاكيد الاكيد بشدة التمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن الرسوم الجاهلية والبدع الردية ، وعدم الاغترار بشطحات الصوفية ، وترك تصحب العوام المسمين اوباشا ، بالترجي لهم عند وزير او امير او باشا ، لأنه ينجر الى اتهامكم بما يشين • واذا تعارضت المفسدتان فارتكاب اهونهما لازم ، والسعيد من اتعظ بغيره • فلا يوهمنكم ان قضاء حاجة الاخوان من اعظم العبادات لانه مخصوص بما اذا لم يتولد منه ما هو اكبر ولا تتدخلوا مع الملوك والامراء والآغوات واعوانهم فانكم لستم ممن له قوة اصلاح هؤلاء • ولا تغتابوهم ، ولا تسبوهم بطرا وغرورا بزعم انهم ظلمة واتم صلحاء ، فانه عجب وجهل ، اذ ما منا احد ليس بظالم ، بل عليكم بالدعاء لولي الامر واعوانه بالتوفيق والاصلاح • فقد روى الطبراني في معجميه الكبير والاوسط باسناده انه صلى الله تعالى عليه وسلم قال لا تسبوا الائمة وادعوا لهم بالصلاح فان صلاحهم لكم صلاح • انتهى • ولا تدخلوا الطريقة بعد هذا اليوم احدا منهم ولا من اعوانهم ، ولا من التجار المتفكهن بالدنيا المنهمكين في الشهوات ، ولا من العلماء وطلبة العلم الذين جعلوا العلم وسيلة الجاه عند الخلق وجمع الحطام ، ولا من البطالين الذين يستندون الى الطريقة بسبب البطالة ، فيحملوا اثقالهم على رقاب الناس باسم الصلاح والارادة ، ولا من الذين اذا تيسر لهم رتبة من مناصب الدنيا وثبوا اليها وثبة النمر ، وقد كانوا يغضبون اذا تساوى بهم احد من الخلفاء ، فضلا عن غيرهم من المريدين ، ولا من الذين يريدون الخلافة ليشتهروا لما رأوا ان بعض الناس صارت لهم الشهرة وجمع الفلوس بسبب الخلافة • واعلموا ان احبكم الى اقلكم اتباعا وعلاقة بأهل الدنيا ، واخفكم مؤنة واشغلكم بالفقه والحديث • وقد ورد في بعض الاحاديث «ما ازداد رجل من السلطان قربا الا ازداد من الله بعدا ، ولا كثرت اتباعه الا كثرت شياطينه ، ولا كثر ماله الا اشتد

حسابه» • وحينئذ لم يبق وجه للميل الى تكثير السواد بهؤلاء الا الطمع وحب الشهرة والجاه واخذ الدنيا بالدين • وجميع هذه النيات فسادها غني عن البيان • ولا يخدعكم الشيطان بان فائدة الخلافة وقدرة القاء الجذبات ايصال النفع الى الخلق ، وبأنكم اذا ما كثرت اتباعكم ما تيسرت لكم الختوم كل يوم لانى تركت لكم الطلاب الصادقين الذين لا يتصفون بشيء من الذمائم المارة • وهم وان كانوا نادرين لكن واحد منهم احسن من الوف من البطالين •

وختم القرآن يكفيه نحو ثلاثين مريدا مع انه يمكن بالمخلصين من الجيران وان لم يتيسر فلا يكلف الله نفسا الا وسعها •

وليترك تردد النساء الى بيت عبيدالله افندي الحيدري للتوجه فانه لخروجه عن الطريقة ودخوله في ما دخل بطويعه وغروره ، صار له هبوط عظيم • وسادة هذه الطريقة لا يتلاعب بهم • وامر عبيدالله بسبب وقوع اسم الخلافة عليه وزعم كونه اقدم من غالب الخلفاء ، لا يشبه امر الذي دخل في الطريقة وهو من اهل الدنيا ، ولا الذي لم يدخل فيها وهو من اهل الدنيا من المحبين كاخيه المرحوم طاب ثراه • ائمة هذه الطريقة طردوا المريدين بادنى انصراف بعد الارادة فضلا عن الخلافة • فراجعوا (الرشحات) عند رد امام الطريقة بهاء الدين شاه نقشبند وعبيدالله الاحرار قدس الله سرهما لبعض من استاذن للحج او قبل التدريس في بعض المدارس من المريدين • فان خالفتم فلستم على عهدى وانتم تعلمون • وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون •

الرقعة الحادية عشرة

الى خليفته في بيت الله الحرام الملا احمد الكردي الهكاري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين المفتقر الى عفو الغفور الباري ، (خالد) ، الى سيده

وحبيبه الملا احمد الكردي الهكاري • سلام يجري صفاء كالماء الجاري ،
ودعاء يخرج المدعو له عن الحجب البشرية ومن طوق التواري •

اما بعد فلما كان خاطر متعلقا بتطبيكم اشد التعلق ، والناظر متشوقا
الى رؤية محياكم ابلغ التشوق ، احببت ان اذكركم بهذه الورقة وامدكم بدعاء،
واوصيكم بالتمسك التام بالطريقة العلية الغراء ، ولا تغرنكم كثرة الاشتغال
بالنوافل ، فانها مع حسنها الذاتي لغير ارباب الفناء كالسم القاتل • الا ترى
ان بعض الناس بسبب تعبدهم الظاهري تبدأ لهم الانانية والجور ، حتى
يعرضون عن الطريقة واهلها بزعم انهم اتقى منهم ، مع ان ذلك من اكبر
الكبائر ، كما اطبق عليه اساطين الشرع والشهود • بل من المتعبدین بزعمهم
من يعادى أهل الفقر جهارا ، وقد قال في الحكم «معصية اورثت ذلا وانكسارا،
خير من طاعة اورثت عزا واستكبارا » • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثانية عشرة

كتبها الى خليفته الملا رسول في بلدة ساوجبلاغ (مهاباد)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بالسلام التام ، المقرون بمزيد العز والاکرام ، جناب سيدي
وسندي العالم الفاضل والنحرير الكامل مولانا الملا رسول ، حصله الله تعالى
كل مأمول •

وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فرأيناه مشحونا
بكمال المحبة والوداد ، ومشيرا الى وفور التعلق والاتحاد ، جزاكم الله تعالى
عن الفقراء المساكين خيرا •

ثم لا يخفى على جنابكم انه ورد «نعم المال الصالح للرجل الصالح» • وايضا
تواترت الآيات والاخبار في ذم المال وتحصيل الامتعة الدنيوية والميل اليها ،

منها حديث « حب الدنيا راس كل خطيئة » و « تعس عبد الدرهم والدينار » .
فما صرح به اساطين الكشف والشهود ، وعليهم التعويل في مثل هذه
الامور ، ان ممدوحية المال انما هو بالنسبة الى اهل الكمال ، واما
الى امثالنا فانما هو وبال ونكال ، ولا سيما ان تحصيله في هذه الازمان ، قليلا ما
يمكن بدون العصيان والامتهان . وهذا امر لا يخفى على جنابكم السامي .
جعلنا الله تعالى ممن القى نعيم الدارين الى القفا ، وتوجه بشرائه الى اتباع
سنة محمد المصطفى ، صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم .

الرقعة الثالثة عشرة

كتبها من دمشق الى نجيب افندي (١) في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى
مخلصه في الله تعالى محمد نجيب افندي ، لازال بعين العناية ملحوظا ، ومن
شر النوائب محفوظا آمين . وبعد فقد وصل مكتوبكم ، وبالقبول اتصل
مطلوبكم . واوصيكم بتذكارات احوال القيامة ، ومواقف الخجلة والندامة .
واعلم بان الدنيا ثل زائل ، وحاجز بين العبد ومولاه حائل .

لا يعد عبدا حقيقيا من كان في قلبه مثقال ذرة من حبها ، وليس بمقبول من
لم يرمها بقشرها ولبها . وورد في بعض الاحاديث النبوية « الدنيا مغضوبة
الحق ما نظر اليها منذ خلقها » او كما قال صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم
فطوبى لمن هجرها وطلقها . والسلام عليكم في البدء والختام .

(١) نجيب افندي : احد كبار رجال الدولة العثمانية ، صار فيما بعد واليا
على بغداد ، ثم على دمشق ، وعمر التكية والقبة على ضريح مولانا خالد
قدس سره .

الرقعة الرابعة عشرة

كتبها الى الشيخ معروف النودهى
عندما طلب منه طرد احد اهل الطريقة من باب ارشاده

بسم الله الرحمن الرحيم

ياسيدي ، قال بعض المحققين من الاولياء العارفين « لو كشف عن نور ايمان المؤمن الفاسق لطبق ما بين السموات والارض » وهذا العبد المسكين ما ارى احدا من فساق المؤمنين الا واعتقده أحسن مني ، لان ايمانه ثابت وفسقه خفي عني ، ومثالب نفسي جليلة لدى . هذا والخاتمة مجهولة فكم من فاسق فاجر صار من كمل الاولياء . وكم من صالح ورع رد الى اسفل السافلين . اسأل الله تعالى العافية لي ولك ولسائر المسلمين .

وبالجملة فلا يمكنني طرد احد وانا اعتقده افضل مني وما اردته لا يتيسر
الا بطرد المسلمين . والسلام .

الرقعة الخامسة عشرة

كتبها الى مولانا يحيى المزوري جوابا له على طلبه

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى سيده المعترف بفضله الصديق والحسود ، والمقر بانفراده من صنفه السائد والمسود ، الشيخ يحيى ، من الله تعالى عليه ببصيرة تدرك السم في الدسم ، وتشغله بما هو الاحوط قبل حلول الندم . آمين .

اما بعد ، فقد تشرفت بوصول رقعة الوداد ، وأورثني من السرور ما أورث ، وأفاد مني بسط الفؤاد ما أفاد ، وان سألتهم عن احوال الفقير المستهام ، فهو متقلب من نعمة الى نعمة ، ومن فضل الى ما هو اعظم منه طول الليالي

والايام • فما احسن قول من قال وأجاد في المقال (شعر) :

**و لو ان لي في كل منبت شعرة
لسانا يث الشكر كنت مقصرا**

وقرة اعيننا عبدالحميد مجاور في الحرم المحترم المكي زاده الله تشريفا
وتعظيما • واسلم على اولادكم الامجاد واخص محمد أمين وعبدالرحمن من
بينهم • واسلم على احبابي الملا احمد والملا ياسين والملا طاهر البامرني
والملا حسين خصوصا ، وعلى سائر المخلصين والمحبين عموما •

واخبر الكل بانني كنت اتفرس بعض الدسائس في عبدالوهاب السوسي
قبل هذا بسنين ، وقد ادرك بعضهم هذا من شواهد حالي وعرض مقالي مرارا ،
الا ان الادراكات الباطنية عند اهل الاستقامة لاتصير حجة على شيء ، فأبقيناه
على حاله • وكنت اتعرض له في بعض الخلوات ، وهو يرضيني بالحلف
والمواعيد والتوبة ، وانا اتركه رجاء في صلاح حاله ، الى ان وفقني الله تعالى
للمهاجرة الى دمشق الشام ، فخاف من هذا وبالح في الجهد ان لايتوجه الى
ولا يجالسني ولا احدا من المعتبرين عندي بلا واسطة احد من مريدي الاتراك ،
لئلا يحصل الاطلاع على ما كان يلتبس علي مما كنت اتفرس فيه من الحيل
والدسائس ، وامرته مرارا ان يقول لهم ان مرشدكم فلان ، وكل من يقدمه
هو لينقطعوا عنه ويظهر بما ابتدعه في (اسلامبول) وسائر بلاد الاسلام ، خفية
من هذا المسكين المستهام ، فما تقع فيه نصحي وتذكيري الى ان ظهرت الارادة
الالهية بطرده عن طريقتنا ، فطرده واتت مكاتيب جميع المخلصين في الدولة
العلية وغيرها بالتبري منه وقطع العلاقة عنه ومحو اسمه من السلسلة والختم •
وظهرت من حركاته ما يتعجب منه غفر الله تعالى لنا وله •

والمقصود اعلامكم بقطع العلاقة عنه ظاهرا وباطنا الى ان يبلغ الكتاب
اجله • ومن خالف يخاف عليه دينا ودنيا • والسلام ختام •

الرقعة السادسة عشرة

كتبها جوابا الى العلامة الملا يحيى العمادي المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

ادام الله تعالى وجود سيدي واستظهارى ، وحبيبي ونور ابصارى •
وبعد ، فقد شرفتنا رقيمتكم الكريمة المنبئة عن مودتكم المستديمة ، فتلوناها
بمزيد الغرام والاشتياق ، وداوينا بها بعض آلام البعاد وكلوم الفراق • ولما اراد
السفير الرجوع الى تلك الديار ، بادرنا الى جوابكم ، وتلذذنا بلذة خطابكم ،
وما تعرضتم في المکتوب لكتابة حواشيكم الميامين الغرر ، على تحفة المحتاج
للعلامة ابن حجر ، افاض الله عليه شآبيب الرضوان ، واسكننا واياه فراديس
الجنان ، وذكرتم ان زبير باشا ايده الله تعالى حضر البازي ^(١) فقد احسن
جزاءه في الدارين الجازي • ثم المرجو أن تذكرونا بدعاء حسن الختام والتوفيق
لاتباع سنة خير الانام ، عليه وعلى آله الكرام واصحابه الفخام افضل الصلوة
واكمل السلام • والسلام عليكم من هذا المسكين المستهام •

الرقعة السابعة عشرة

كتبها الى نجيب باشا (٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي الى منظوره محمد نجيب
افندي سلام يرجى وصوله ، ودعاء يؤمل قبوله • اما بعد فليكن معلوما لديكم
ان عبدالوهاب رجل اخل بكثير من اصل الطريقة والشرعية وجعل نور الولاية
لجلب جيفة الدنيا والاعتبار عند اهلها ذريعة ، وصار سببا في الآستانة العلية
صينت عن كل بلية وفي العراق وغيرهما لانكار الناس ، وتولد من حركاته

(١) لم نفهم المقصود من هذه الجملة ، ولعل فيها خطأ .

(٢) هو نجيب افندي الذي سبق ذكره .

الاولهام والوسواس واكثر ما صدر منه بسبب تعظيم جنابك له مع المبالغة التي اوردته موارد الغرور وترك من حقوق تربيتي عليه وظهرت منه المخالفات الكثيرة غاية الظهور ، فظهرت الارادة الالهية في طرده عن الطريقة لاسرار لا تخفى على اهل البصائر ، والغرض اني لا ارضى بعد وصول هذا المكتوب اليك ان تخاطبه بنقير وقطير ، والا فلا يبقى لك علاقة مع ائمة السلسلة ولا مع هذا الفقير ، فاخبرتك رعاية لحق محبتك لئلا يصيبك ضرر ولا ينبئك مثل خير . وسائر المخلصين والأحباب مخاطبون بعين هذا الخطاب ، والسلام .

الرقعة الثامنة عشرة

كتبها الى بعض منتسبي الطريقة الخالدية وخلفائها في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد النقشبندي الى الاحباب الانجاب يوسف افندي وعمر افندي وطاهر افندي . السلام ورحمة الله وبركاته . اما بعد فاعلموا انه ظهرت الارادة الالهية بطرد عبدالوهاب عن هذه الطريقة العلية ، فلا تذكروا اسمه في الختم والسلسلة ، فانه خلاف رضا السادة الكبار . ومن توقف من المأذونين بختم الخواجكان في هذا فليترك الختم .

واوصيكم بالدعاء في الختم الشريف لتأييد مولانا السلطان حفظه ونصره الرحمن ، ولهذا العبد الفقير بحسن الختام ، وتوفيق الاتباع للحضرات الكرام . وليس من عادتي ان اكتب بنفسي طرد احد ، لكن بسبب كثرة دسائس عبدالوهاب ، ما امنت اذا امرت احدا بالتحريم اليكم ان يبلغ بان الكاتب لم يكتب برضى فلان ، بل كتب ما كتب عن حسده وهواه ، فاخبرتكم بخطي لئلا يبقى عندكم ريب . وكل من بقى له ادنى علاقة معه حسا او معنى فقد برىء من امداد هذا الفقير ومشايخه . ومن انذر فقد اعذر ، ولا ينبئك مثل خير . وصلى الله وسلم وبارك على سيدنا محمد البشير النذير وعلى آله وصحبه

ما هبت نسائم القبول ، وصار مرید اهل الطريق مورد رد وقبول • آمین
والسلام •

الرقعة التاسعة عشرة

كتبها الى عینی افندی احد رجال طريقته في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على عینی افندی واقول :

الفقير من العام الاول تبرأت من عبدالوهاب بسبب ما ظهر منه من الامور
المخالفة للطريقة والشريعة ، وانه صار سببا للدسائس التي اختلقها علينا
التمشيخون ، حتى توهم كثير من الناس في حقنا امورا لاتليق باراذل العوام ،
واردت ان اكتب هذا الى الاستانة العلية ، صينت عن كل بلية ، ليعلم الناس
انه الآن مطرود عن الطريقة ، فلا يلتفت اليه احد لئلا يصير مظهرا لجلال
سادات الطريقة البهية البهائية ^(١) ، فتوصل بي وجعل روحانية مشايخ السلسلة
شفعاء له وحلف الايمان المؤكدة انه يكتب اليكم هذا المضمون بخطه ، ثم ظهر
انه بلغ تقريراً مع بعض المرسلين من طرفه ، وكتب تحريراً الى بعض المخلصين
ان بعض اخوانه في الطريقة افتروا عليه عندي ، ثم ظهر افتراءؤه لدي وهو
صار مثل الاول واكثر ، حتى ان بعضكم ترك طلب الدعاء والمكاتبة الى بعض
اهل الطريقة رعاية لجانبه ، والمرء يعذر لجهله •

فالآن اخبركم بأني وجميع رجال السلسلة تبرأنا من عبدالوهاب فهو مطرود
عن طريقتنا ، فكل من تصادق معه لأجل الطريقة يترك مكاتبته ومصادقته ، والا
فهو ايضا برىء من امداد هذا الفقير وامداد السادات الكرام ، ولا أرضى ان

(١) البهائية الطريقة المنسوبة الى السيد محمد البخاري الملقب ببهاء الدين
المشهور بشاه نقشبند قدس سره •

يكاتبني ولا ان يستمد مني بعد وصول هذا المکتوب اليه وانت مأمور بإيصاله الى كل مخلص ، فمن كان يريد الطريقة يظهر البراءة منه ، ومن كان يريد نفسه فلا يلو من الا نفسه اذا هلك مع الهالكين • وصلى الله على سيد المرسلين محمد وآله وصحبه اجمعين •

الرقعة العشرون

كتبها من دمشق الى بغداد جوابا الى الشيخ ملا علي السويدي

بسم الله الرحمن الرحيم

وعلى سيدي مجمع الفضائل ومكارم الخصائل ، ومرجع المآرب ومعضلات المسائل ، الذي حب امثاله من اقرب الوسائل ، السلام ورحمة الله وبركاته ما سأل سائل •

وبعد فقد امرتم داعيكم باعطاء ثمن شرح المقدمة للحاج بكري ، وهو امر لا يخفى ثوابه وكماله ولا ينبغي للموفق الا امتثاله ، الا اني ما املك الان درهما من النقد ولا دافعا ، وما اري التصريح بهذا لدى غيركم لائقا •

ومن الناس من قد يأتينا بشيء من متاع الدنيا وهو يظن بنا ما ليس فينا من الصلاح ، فري رده احوط وان بالغ في الابرام والالاحاح ، وان اتفق على الندرة ما لا يؤدي قبوله بنا الى الاتفاق ، فيصرف كما يؤخذ لكثرة ما هنا من اهل الاستحقاق • لكن اذا يسر الله بعد اليوم ما ارضى ان شاء الله من نفسي بالتخلف ، وكنت استقرض له لولا ان المؤمنين براء عن التكلف ، والغرض من تحرير الرقعة تمهيد العذر خفية والقيام بجواب سلامتكم ، وكيلا تنسبونني بمقتضى ظاهر حالي الى قلة الاهتمام بكلامكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الحادية والعشرون

كتبها الى الحاج حسين افندي خليفته بملاطية

بسم الله الرحمن الرحيم

اهدي السلام التام المقرون بمزيد المحبة والاكرام ، الى جناب زبدة العلماء الكرام وعمدة الوعاظ الهادين الى دار السلام ، الاجل الاكرم ، الحاج حسين افندي المكرم ، سلمه الله من العوائق ، ووفقه للسلوك في اقرب الطرائق آمين .

وبعد فان جناب نخبة الامراء مخلص الطريقة العلية ، السيد مرتضى بك ، لما التقى مع الفقير ، وبلغ اليه حسن استقامتكم وسلامتكم ، التمس مني أن احرر لكم ورقة تتضمن ذلك وتشعر بمزيد الارتباط ، فلذلك اكتبى الفقير بهذا القدر وهو يوصيكم بالتقوى وترويج السنة السنية على الدوام . وهديتكم الثوب الكتان والخواولي الاسلامبولي وصلت الينا . جزاكم الله عنا خيرا كثيرا . ونسلم على جميع اهل البيت وخلائه ، ونخص كذلك الحاج محمد بمزيد التحية والدعاء ، وعليه بالتقيد على الاشياء التي امر بها . والسلام في البدء والختام .

الرقعة الثانية والعشرون

كتبها الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلوة والسلام على من لا نبي بعده . من العبد المسكين الجاني ، خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى منبع المكارم والاخلاق ، والمومى اليه بحسن السيرة وطيب السريرة في الآفاق ، سيدي وسندي ومحبوبي ومعتدي ، مولانا الملا يحيى المزوري . السلام عليكم من

الكريم الخلاق • وبعد فقد تشرفنا بكتابكم ، وتلذذنا بحسن خطابكم ، فوجدناه حاكيا عن سلامة تلك الذات الشريفة ، وحاويا على ما يستطاب من الاخلاص وسائر المطالب المنيفة • فدعونا لكم بحسن الختام ، وبلوغ المرام ، والتوفيق على اتباع السنة السنية الغراء ، وتسيير السلوك في الطريقة العلية الزهراء ، التي يشرف جاحدها على الخطر والابتلاء ، عافانا الله واياكم من المبارزة لا يذاء الاولياء ، وجعلنا من المحشورين في زمرة الاصفياء بحرمة حبيبه خاتم الرسل وامام الاولياء ، عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ، ما دامت الارض والسماء • ثم الوصية من هذا المسكين الفقير ، التشمير عن ساق الجد على حسب الطاقة للذكر الخفي والمواظبة عليه ، فانه انجع دواء لازالة الامراض القلبية على ما اطبق عليه جهابذة الكشف والوجدان ، واساطين الشهود والعرفان ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء حسن الختام • والسلام •

الرقعة الثالثة والعشرون

كتبها الى خليفته في (كوى سنجاق) الشيخ الملا عبدالله الجلى

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب ، الى حبيبه النجيب ، ومنظوره اللبيب ، قرّة عيني الشيخ عبدالله ، لازال في كنف حماية مولاه ، ومتربيا في حجر عناية اولياه • اما بعد فقد ورد الينا كتابكم ، وفهمنا خطابكم ، فحمدنا الله تعالى على حسن اعتدالكم ، ودعونا لكم بالتوفيق التام في حالكم ومآلكم • فان البصير لا يغفل عن المصير ، والوقت عزيز ويسير ، والتغافل ليس من شأن الفقير ، وناهيك ما ورد عن النبي صلى الله عليه وسلم «الدنيا ملعونة وملعون مافيها الا ذكر الله وما والاها» • واوصيكم بما لا بد منه في النفس الاخير ، واتباع السنة السنية ، وعدم الالتفات الى زخارف دار الغرور ، ومعتاد العوام في كل

قليل وكثير ، وبان لا تنسوا هذا المسكين المستهام ، من دعاء التوفيق وحسن الختام • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الرابعة والعشرون

كتبها الى مريديه في قرية التل من اعمال دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من اقل الورى وتراب اقدام الفقراء الذي لم يزل عن وداد اصحابه ودعاء احبابه ، وان قصر بترك آدابه وبعث كتابه ، خالد ، الى محبيه في الله عز وجل الحاج مصطفى المؤذن والشيخ مصطفى الامام وجميع اخوان التل • سلام يتلوه الفيض من سطوع انواره ، ودعاء يعقبه الاجابة والبشارة من صفاء اسراره •

اما بعد فقد طالت مدة الفراق ، وهيجت الاشواق ، في قلب المشتاق ، وما لاح منكم ما يشفي العليل ، ويروي الغليل ، لا من كثير ولا من قليل ، فهلا علمتم ان تحرير الكتاب من جملة الآداب ، لما فيه من الاستجلاب ، للفيض والامداد ، وتجديد الرغبة الى الذكر المعتاد •

اخواني انصفوا مع حضرة مولاكم ، الذي لا غنى عنه في اخراكم واولاكم ، ولا تتركوا ذكر الذي بالفضل اعطاكم واولاكم ، لما ورد عنه تعالى ما مضمونه « من عاديته سلبت عنه ذكرى ، فوقع في محارمي ، فحل عليه غضبي ، فاحرقته بالنار » • ومن احبته الهمة ذكرى ، فترك معصيتي واشتغل بطاعتي ، فقربته الي وادخلته في رضواني ونعيم جناني • الم يكفه شرفا وجلالة ما شهد به القرآن الكريم في آيات كريمة ، وصرح بطلب التكثير منه ، وحذر عن تركه بانواع التحذير ، فدل ذلك على انه احب الاعمال الصاعدة اليه ، وانفع الاشياء للعباد لنيل المراد •

الا يكفيكم في شرفه قوله تعالى « فاذكروني اذكركم » وفي التحذير ما تتلونه مدى المدى « ومن يعرض عن ذكر ربه يسلكه عذابا صعبا » ؟

ثم اعلم ان الذكر القلبي مما لا معارض له ابدا من منكر ، ويشهد لذلك قوله تعالى « واذكر ربك تضرعا وخفية » ، فتنبهوا لأخراكم واستمعوا لذكراكم ، وعودوا الى حضرة مولاكم اذ لا مفر منه الا اليه ، ولا خير الا لديه ، ولا حكم الا في يديه ، ولا سر ولا نجوى الا مطلع عليه • واذكروا ما قال سيدنا الصديق رضى الله عنه في خطبته اذ قال « الا من كان يعبد محمدا فان محمدا قد مات ، ومن كان يعبد الله فان الله حي لا يموت » •

فالموفق حسبه ما قيل ، ولا يحتاج الى التطويل ، والله على ما نقوله وكيل • والمسؤول من الجميع الدعاء عقب الأوراد ، وتبليغ السلام غني الى عتبة الصحابي الجليل سيدنا قثم ، عليه الرضوان الاعم الاتم • والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الخامسة والعشرون

كتبها الى خليفته وخطيب جامع تكيته الشيخ ابي بكر البغدادي نزيل دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام من الله مقرون بالتوفيق ، ودعاء من هذا المسكين الغريق ، الى الأخ في الله والمحِب لوجه الله ، سمى الصديق ، ايده الله على جنود ابليس ، واعانه من شر كل جليس تلبيس ، آمين •

اما بعد فقد ذكرتم داعيكم بارسال المكاتيب مرارا ، وشممنا من كلماتكم نوعا من روح الوداد اعلانا واسرارنا ، وكتبتم الينا بعض ما تعلقونه الى حين اللقاء وهو ابرد على كبدي ، واعلق بخلدي ، فالامور مرهونة باوقاتنا ، والمقادير موكولة الى ساعاتنا ، واسرار الفقراء لاتسعها طروس من الحروف ، وما من مخفياتهم الا وهو على الملاقاة والمشافهة موقوف •

وارجو من جنابكم التذكر بصالح الدعوات في بعض الاوقات، لاستقامتى
على سنة اشرف المخلوقات وخلاصة الموجودات ، عليه وعلى آله وصحبه افضل
الصلوات وأكمل التحيات ، فان اتباعه هو السعادة الكبرى ، والدولة السرمدية
العظمى ، وما سواه لا يعد شيئا عند ذوى الهمم العلية . والسلام عليكم ختام
الكلام .

الرقعة السادسة والعشرون

كتبها من دمشق الى السليمانية لشقيقه الشيخ محمود صاحب
لا اذن له باداء فريضة الحج ، وذلك سنة ١٢٣٩ ، يوصيه فيها بما يلزمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى . اما بعد فاوصيكم
بتقوى الله وطاعته ، وترك اذى الناس ولا سيما في الحرمين الشريفين ، ولا
تغتب احداً وان اغتابوك ، ولا تاخذ من احد شيئا من حطام الدنيا الا ان يحكم
باخذه الشرع فخذہ واصرفه في سبيل البر ، ولا تتفكه بصرفه في الشهوات
واخوانك المؤمنون جاعة عالة ، ولا تكذب ولا تحقر ولا تحتقر احدا ، ولا تعتقد
نفسك فوق احدٍ ، وابذل جهدك في العبادة القلبية والبدنية ، واحسب نفسك
انك ما عملت خيرا ابدا اذ النية روح العبادة ، ولا نية الا باخلاص ، ولا اخلاص
لأكبر منك فضلا عنك ، وانا والله لا اعتقد اني عملت خيرا منذ ولدتني
امي ، وانت تعتقدني خيرا منك . فان لم تجدك مفلسا عن كل خير
فهو غاية الجهل ، وان وجدتك مفلسا فلا تقنط من رحمة الله تعالى ، فان
فضل الباري خير للعبد من ان يكون له عمل الثقلين « قل بفضل الله وبرحمته
فبذلك فليفرحوا هو خير مما يجمعون » . قال ابن عباس رضى الله عنه
« اى يكسبون » . ولا تجعل الطمع في فضل الله تعالى سببا لترك العبادات
كمن لعب بعقولهم الشيطان ، وداوم على ذكر القلب والمراقبة ولا تفتر عنهما

ولو في المشي ، وتمسك بحول الله تعالى وقوته في كل أمر ، واستمسك بروحانية السادات الكبار قدس الله تعالى اسرارهم ، وأكرم حملة العلم وحفظة القرآن واشتغل بقراءة القرآن بحسب التيسير ، واشتغل بعلم الفقه والحديث أكثر من غيرهما ، ولا يصرفكم الحضور القلبي عن ذلك فانه علامة على ضيق المشرب وقصر الباع ، وعليك بالمداومة على صلوات النافلة من التهجد والاشراق والضحي والاوابين ودوام الوضوء وقلة الهجوع وقول « سبحان الله وبحمده عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته » ثلاث مرات •

ولا تدخل في امور اهل الحكم من الامراء ولو طلبوا ذلك منك ، وادع بالصلاح والاصلاح لامام المسلمين ، واطلب من الله تعالى ان ينصر الاسلام على اعداء الدين ، وعليك بترك الوجود وبذل المجهود والقناعة بالموجود والتمسك التام بسنن صاحب المقام المحمود ، صلوات الله وسلامه عليه وعلى آله وصحبه ابد الآبدين ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة السابعة والعشرون

كتبها الى مولانا الحاج عبدالمؤمن البخارى في بلد الله الحرام

بسم الله الرحمن الرحيم

السلام التام المقرون بمزيد العز والاكرام على الاخ في الله والمحب لوجه الله الحاج عبد المؤمن ، جعله الله له وصرفه عما سواه آمين •

وبعد فقد وصلت الينا الوكتكم الكريمة في اعز وقت وابرك ساعة حاكية عن صحة ذاتكم الشريفة ، مخبرة عن استقامة طبيعتكم المنيفة ، فسرتنا غاية السرور ، واورثتنا البهجة والحبور ، والمرجو من اخلاقكم الحميدة ، وطويتكم الشريفة السعيدة ان لا تنسوا هذا المسكين من الدعاء بحسن الخاتمة وتوفيق الاستقامة في اتباع السنة السنية الغراء ، والموت على الملة الحنيفية البيضاء ،

أدام الله صلاحكم وسدادكم ودمر أعاديكم وحسادكم ، بجاء النبي الأكرم
صلى الله عليه وآله وصحبه وسلم •

ثم وصيتي ان تبلغوا سلام هذا المسكين اللاشيء الى روحانية ساداتنا
الأئمة النقشبندية قدس الله أسرارهم السنية ، بعد الرجوع الى بلاد ما وراء
النهر حيث اتفق لكم زيارة مشاهدكم العلية • والسلام في البدء والختام •

الرقعة الثامنة والعشرون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالله جلي زاده في كويسنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته • طالعنا مكتوبكم ، وعرفنا على
مقتضى فهمنا مطلوبكم ، وما تعرضنا لجواب شبهكم لأمر : أحدها نحن
متفقون معكم في بعض ما كتبتم من الشبه • وثانيها جنابكم عن احوال الفقراء
بعيد بمراحل فلا ينجلي لكم الأمر بالمكاتبة • وهذا لا شبهة فيه عندي ،
فالاشتغال بالكتابة اشتغال بما لا يعني ومن سعادة المرء تركه • وثالثها سمعت
من سفيركم انكم عازمون على الملاقاة ، فآخروا الأمر الى وقته ، والباقي لا
جعلنا الله تعالى وإياكم ممن فتح الله ابصارهم وأعمى بصائرهم حتى توغلوا
في تنقيص الناس ، وغفلوا عن عيوبهم واستقصوا ذنوب اخوانهم عدا ،
وما تنبهوا لذنوب من ذنوبهم اخذا وردا • ولئن شرفتمونا بالمجيء هنا ، ولكن
بشرط حسن النية ، لكان خيرا • ختم الله تعالى لنا ولكم بالخير آمين •

الرقعة التاسعة والعشرون

كتبها من دمشق الى استانبول جوابا الى مريده محمد نجيب افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الكئيب ، خالد الغريب ، الى مخلصه النجيب ، وحييه

الليبي ، سلام يفوق طيبا على المسك الازفر ، ويزرى شذاه بالند والعنبر •
وبعد فقد ورد مكتوبكم المحتوي على فنون التادب والخلوص ، والمنطوى
على ود راسخ كانه بنيان مرصوص ، فاستجلب حسن الالتفات اليكم ،
واستوجب مزيد الرأفة والنظر عليكم • فعليكم بدوام الخلوص والاستقامة
فانهما من احسن البضاعات ليوم القيامة • واياكم والغفلة عن الاستغفار من
الذنوب بالتضرع والندامة ، ولا تغتروا بالدنيا الدنية المكاراة ، فانهما من حباله
الشيطان الملعون والنفس الامارة ، ولا قدر بها في نظر اهل الدين لانهم يرون
حقيقتها بعين اليقين ، فقد روى البخاري رحمه الله تعالى في صحيحه عن ابن
عمر رضى الله عنهما انه قال « اخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم منكبي ،
فقال : كن كأنك في الدنيا غريب أو عابر سبيل » انتهى • وحسبنا الله ونعم
الوكيل •

الرقعة الثلاثون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري القاضى بالبصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بالسلام التام المقرون بمزيد العز والاكرام ، جناب الحسيب
النسيب والأديب الأريب ، المحب في الله والمعتقد لوجه الله ، فرع الشجرة
المباركة الحيدرية السيد عبدالقادر افندي لازال مترقيا في درج خلوص
الفقراء ومتريبا في حجر عناية الاولياء •

وبعد ، فقد وصلت الوكتكم الكريمة ، مخبرة عن صحة ذاتكم السليمة،
وحاكية عن اضمحلال الفرقة الوهاية ، ومبشرة عن بعض اخبار وصولنا الى
العتبة العلية ، مع بعض دواعي الاخلاص ، وعلائم الاختصاص ، جزاكم الله
في الدارين خير الجزاء ، وحشركم في زمرة خلص عباده الاصفياء ، بحرمة
خاتم الانبياء وآله وصحبه الأزكياء • وشكوتهم من طول انقطاع اخبارنا وعدم
جواب بعض مكاتيب كنتم ارسلتموها مع عريضة الحاج • اولا ما وصل ذلك

المكتوب • وثانيا انتقلنا من مدينة السلام بغداد بإشارة من سادة الطريقة وأساطين الكشف والحقيقة ، الى طرف كردستان لمجرد زيارة الوالدة الماجدة، وانتقل معنا كثير من احبة بغداد منهم اخوكم مريدنا المخلص الملا عبيدالله افندي • لكن بعد ما وصلنا الى قريننا وبلغنا ان والي كردستان عازم على ان يبعث في طلبنا قاضى السليمانية مع بعض اشخاص معتبرين ، معتذرا عما سلف منه ومن والده في حق الفقراء ، ارتحلنا حالا الى ارض (اورامان) من مضافات (سنه) ، ومن هنا امرنا الملا عبيدالله افندي بذهابه الى (ماوران) لصلة الرحم وزيارة الاقارب والاخوان • وبعد مضي مدة الحر نعود ان شاء الله الرحمن الى مدينة السلام • وفي ضمن ما كتبت الاعتذار عن تقصير اخي الملا عبيدالله افندي في قلة المكاتبة مع جنابكم ، والعذر عند كرام الناس مقبول •

هذا ، وقد تعتري احيانا بعض الاحوال الباطنية تمنع الفقراء عن الآداب الرسمية ، وتشغلهم عن جميع الامور الدنيوية • فان اتفق على الندرة عدم الجواب والتعويق في الخطاب ، فليس لعدم الالتفات الى جنابكم او قلة الاحتفال بحسن خطابكم • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الحادية والثلاثون

كتبها الى الشيخ عبدالله الفردى خليفته في القدس الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد الفقير خالد العثماني الجافي الكردي ، الى حبيبه الشيخ عبدالله الفردى ، سلام يعطر القدس بابتسامه الوردى • اما بعد ، فقد تكرر منكم تذكّار هذا العبد المسكين للاستشارة لافراد بعض المريدين عن الحلقة العامة وتخصيصهم بصحبة خاصة ، وتوجه على حدة • كل ما فيه صلاح احد من المسلمين ، فلا بأس به • لكن الملتمسين لهذا الامر لو رضوا بالجلوس مع

اخوانهم الفقراء لكان أقرب لهم الى التواضع ، وأبعد لهم من المراء واكثر لهم فيضا ، وأوفق لاتباع السنة السنية الغراء ، وأحسن لاصلاح قلوبهم ، وأقمع لطور الجاهلية الجهلاء •

وما كتبتم في صدد خادما الملا احمد الخطيب وعدم قيده ، فهو معذور فيه مع علمي بكثرة مكره وكيده ، كما تطلع عليه من مكتوبه الذي بالغ في اغراب اسلوبه •

واوصيك ببذل المجهود ، والرضا بالموجود ، والوفاء بالعهود ، ودوام الاقبال على المهيمن المعبود • ولا تغفل عن الشكر على نعمة الاسلام ، وتيسير السكنى في ذلك المقام ، وعن الدعاء لسلطان الاسلام ، ولهذا الاشياء المستهام ، للتوفيق التام وحسن الختام •

الرقعة الثانية والثلاثون

كتبها الى خليفته الشيخ اسماعيل الشيرواني

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الأقل من كل قليل ، الى خادم بابه ، وقدوة احبابه الشيخ اسماعيل ، عصمه الله مما وصمه ، وصانه عما شانه ، آمين •

اما بعد فقد قال كثير من نجوم الاهتداء ومصابيح الاقتداء ، بأن الكفران هو نسيان المنعم بسبب الاشتغال بنعمته • وصرح محققو طريقتنا بان رابطة من لم يفن عن وجوده لا يورث الفناء للسالك ، بل قد تورطه في المهالك • واتم ما كان المأمول منكم ان تقطعوا عنا السلام والكلام ، بل كمال المروءة والوفاء كان مقتضيا ان تواجهونا احيانا بانفسكم ، والا فتراجعونا في النقيير والقطمير ، وتذكرونا دائما بالتحريم مع السفير • ومن خدامنا من هو أبعد شقة منكم ، وأقدم صحبة وأكثر خدمة ، لا يتحرك بدون اشاراتنا • ولا تقس هذه الطريقة بخزعبلات متمشيخي العصر ، وترهات ارباب الخداع والمكر • فالشيخ المحقق

واسطة بين المرید وربہ ، والاعراض عنه اعراض عنه • فلا تعلّموا رابطة صورتکم لأحد ، ولو ظهرت له فانه من تلبیس ابلیس • ولا تستخلفوا احدا منهم الا بأمری ، فضلا عن مزاحمتهم لخلفاء الاطراف من نحو (ارزنجان) و (بدلیس) ولئن تمادیتم فی هذا التغافل الذی تستعملونه ، لنعرضنّ عنکم بالکلیة ، وخرط القتاد دونه • ومن انذر فقد اعذر • والسلام ختام الکلام •

الرقعة الثالثة والثلاثون

كتبها الى السيد اسعد صدرالدين الحيدري مفتی الحنفية ببغداد (١)

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بازکی التسليمات ، وابهى التكريمات ، جناب قدوة العلماء الراسخين ، واسرة الكرماء الماجدين ، سلالة النجباء ، ونتيجة السعداء ، الكريم ابن الكريم ، مولانا محمد الاسعد ، لازال نائلا مآرب الدنيا والآخرة ، ومشرفا في الدارين بالخلع الفاخرة •

وبعد ، فقد وصلت الينا الوکتکم الدالة على کمال الوداد ، وغاية التلطف والاتحاد ، وحاوية على وفور الشوق الى الاحبة المهجورين ، من شرف لقاءکم،

(١) هو عميد الاسرة الحيدرية . كان له في العلوم العقلية والنقلية الباع الطویل ، وكان من كبار اخصاء مولانا خالد واقرب المنتمين اليه ، وكان عنده بمنزلة اكابر الخلفاء . اخذ الطريقة النقشبندية منه وحضر جل دروسه العلمية . قال حفيده السيد ابراهيم فصیح في كتابه (المجد التالد) ما حاصله ان مولانا خالد قدس سره كان يعامله معاملة الامثال والاقران ، وما زال هذا خاضعا لاوامره مستفيضا منه باللسان والجنان ، حتى انه مع كونه شيخ علماء العراق ومفتي بغداد واستاذ الوزير العلامة داود باشا قال « لو امرني حضرة مولانا خالد بوضع قصعة فيها لبن على رأسي وامشي بها في اسواق بغداد ، لفعلت ذلك امتثالا لأمره » .

والفقراء السائلين من الله طول بقائكم • نرجو من الله جل جلاله وعز نواله
حمايتكم في كنف امداد السادة النقشبندية ، بل المأمول أن يحشركم في زمرة
تلك الطائفة العليّة ، قدسنا الله بسرهم ، وافاض علينا من برهم ، فان المرء
مع من احب • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الرابعة والثلاثون

كتبها لبعض اساتذته ايام التحصيل

بسم الله الرحمن الرحيم

حمدا لمن علم آدم الاسماء تعليما ، وكرم نبيه على العالمين تكريما ،
واصطفى منهم محمدا وعظمه تعظيما ، وصلى الله عليه وعلى آله وسلم تسليما •
وبعد ، فيا من احوجني الله الى نواله مع غاية غنائى ، واكرمني من عميم
افضاله مع نهاية رجائي ، والذي سلك بنا مسلك التعلم والتعليم ، وانه قسم
لو تعلمون عظيم ، اني لم ارد حين انتقالي من وطني الا وصالي الى جنابكم ،
ولم انو زمان ارتحالي من مسكني سوى اکتحالي بتراب ابوابكم ، والا
فالعلماء في ارضنا اكثر من ان تحصى ، واوفر من ان تستقصى ، مع ان جلاء
الوطن من خرط القتاد اصعب وقد استسهلته ، وصحاب الأحبة من كل عذب
اعذب وقد اعتزلته •

واما سبب عدم توقفي بعدما بلغت ذلك المقام ، فهو عدم اطاقتي لغلبة
الكثرة والازدحام ، وانزوائي في هذه الورطة متسور الاحجار والثرى ، لم
يكن الا لترصدى نقلتكم الى المصايف من القرى •

فالآن ان تامروا بعودنا فنحن راجعون قهقري ، والا فسيل مجيئنا يرى،
ورضيانا من القلم بما جرى • والسلام •

الرقعة الخامسة والثلاثون

كتبها الى مريده نجيب باشا

توصية في الوزير الحاج ولي الدين باشا والى سورية عقيب عزله عنها

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى، وسلام على عباده الذين اصطفى • اما بعد ، فالبادي لتحريره اولا السؤال عن كيفية احوال جناب منظور الفقراء ، ومغبوط الكبراء، محمد نجيب افندي ، لازال محفوفاً بالأمداد النقشبندي • وثانيا ان والينا الدستور الوقور ولي الدين باشا، طيب الله خاطره بما يشاء ، حصل له بهذا العزل نوعاً ما انكسار بال ، وارجو له من الله جبر خاطره وعوده الى احسن حال • ثم أمر جنابكم ببذل الهمة والاعتناء لتطبيبه ومساعدته ليحصل له ما ترجيته من الله تعالى قريباً ، ولا يبقى هكذا محزوناً كئيباً ، فانه ما قصر في خدمات الفقراء ، لاسيما في سفر الحجاز ، فكل معاملة عاملتموه اياها فكأنما عاملتموني بها ، والفقير يدي قصيرة عن مكافأة الأحاب ، فحولناها الى ذمة همتكم ، ولا أرضى عنك بالقصور في حق المنظور المذكور • وغيرتكم لا تحتاج الى تهيج ، فرأينا الاطناب فوق ذلك من قبيل تحصيل الحاصل ، ولا يعرف العارف • وافضل الصلوة والسلام على سيد الانام ، ومصباح الظلام ، وعلى آله وصحبه الكرام • والسلام في البدء والختام •

الرقعة السادسة والثلاثون

كتبها الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري

عقود رصعت بفرائد المحبة والوداد ، وقلائد وشحت بجواهر التواضع وحسن الاعتقاد ، اعني بها الرقائم الكرائم ، وردتني من جانب منبع العلم والعرفان والأدب ، وحائز فضيلتي الحسب والنسب ، ذي المجد التام ،

والعز والاحترام ، سيدي صبغة الله افندي زاده عبدالقادر افندي النبيل
الهام ، القاضي بمحروسة قبة الاسلام ، لازال مؤيدا من الواهب المنعام ،
بمزيد الانعام والتوفيق والاحتشام ، بحرمة سيد الأنام ، عليه وعلى آله
وصحبه الصلوة والسلام .

وكتبتم في القائمة الاخيرة ان الحاج حسن انتهت امتعته الا الهدية
المرسولة الى الحضرة العلية ، وتوقف حتى تأتية العرائض من هذا الفقير ثانيا
الى تلك السدة السنية . استغربنا منه هذا الامر ، فان الفقير لا يكون معدودا
من زمرة الفقراء حتى لا تكون جميع مرادات المحبوب مرادا له ، وتبين عند
اهله بالكشف الصحيح ان لا مؤثر في الوجود الا هو ، فينبغي ان يلاحظ
السالك في كل حادثة نزلت انها منه تعالى شأنه .

واذا رأى كل حادثة منه تقدس شأنه ، لا يجوز له ان يكون بصدد تغيير
الحوادث ، مثلا اذا اخذ منه المكاتيب لا يتوقف حتى يأتية المكتوب مرة ثانية
بل يذهب بلا مكتوب . وكذلك لو انتهت الهدية بالفرض .

ولا يتخيل في قلبه كيف يكون وفودي على تلك الحضرة العلية بلا
مكاتيب ولا هدية ، لانه تعالى اذا اخذها هو فما مراده الا الرواح صفر اليدين
لحكم بالغة ما كلفنا بادراكها ، وان اراد بتوقفه ثمة ان يخبر شيخه حتى ينظر
كيف يأمره رعاية لادب الارادة كما هو ظاهر حاله ، فشيخه امره بهذا المضمون
قبل هذا .

والآن ايضا أمره به ، فلا يتوقف في موضع بعد اليوم لغرض من الاغراض
وكل ما يجري عليه يحكيه في الحضرة العلية ، ولا ينزعج لشيء وان ما وصل
الا بسائر عورته .

ثم بشرتم فيها داعيكم ببعض الاخبار السارة من جهة الحرمين الشريفين ،
وغلبة عساكر الاسلام وانتظام امرهم ، وذلة الفرقة المخذولة الوهاية وقربهم

الى الدمار والبوار ، ووقوفهم على شفا جرف هار • بشركم الله بالجنة مكافأة
لتلك البشرى ، وايدكم لرضوانه ويسر لكم العسرى • آمين • واخونا
(محمود صاحب) يخصصكم بنزید التوقیر والتسليم ، واهداء التحية والتكريم •

الرقعة السابعة والثلاثون

كتبها الى العلامة السيد عبدالقادر افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين الغريب، الى حبيبه الأديب الأريب، وصفيّه الوفي الحبيب،
منظوري القديم ، وحبيبي الكريم ، قاضي (البصرة) الفيحاء ، قبّة الاسلام ،
ودهليز بيت الله الحرام ، عبدالقادر افندي ، لازال مؤيدا بالتأييد النقشبندي •

اما بعد ، فقد ورد مكتوبكم المشعر بصحة ذاتكم ، المشحون بتعداد
نعمكم واحسانكم ، بالنسبة الى هذا الفقير واتباعه ، ونزال الفيحاء السابلة
لطرف الهند ومكة من اشياعه • على ان ذلك الجنب لدينا بالمعروف موصوف،
وبكثرة الايادي على احبابه معروف • فقد أبدىتم شيئا لاجابة الى
ابدائه ، واطببتم في ما اظهاره ليس اولى من اخفائه ، ثم اقدمتم
لفرط خلوص بالكم ولغاية منزلتكم عندي ودلالكم ، على شيء لم
يتجرأ عليه احد وهو العفو عن اخيكم خادمي القديم عبيدالله من غير
اطلاع لكم على وجه تكديره ، ولا اخبركم بما جناه ، فسامحته تطيبا
لك ، فطب نفسا بذلك ، فقد صرت سببا لنجاته عن كثير من المهالك ،
وهذا قضاء لبعض ما لك علي من الاحسان ، وسنقضي سائر ان شاء الرحمن،
في ما سيأتي من الزمان •

وما قرع سمعكم من طرفه بأن بعض اخوانه افتروا عليه عندي بأشياء
كدت خاطري عليه ، فليس له اصل اصلا ، وان قدر الله الاجتماع بيننا

لأفصله لك فصلا فصلا • لكن هو من دنو همته يذكر في سبب تكدر قلبي
عليه خلاف الواقع، وانا من فتوتى استر على عيوبه وعوارده، فيقول من لادراية
له ما بال فلان يكدر خاطر عبيدالله وهو بطاتته وحقية اسرارده • وبالجمله
فانى سامحته بشرط ان لا يعود لما يعمله ويكتمه ، ويتعلم تمام المادة الرسمية ،
ولا ينسى ما يتعلمه • واسلم على احبابى عموما وعلى حريري زمانه (عثمان
بن سند الوائلى) خصوصا ، ولا تفوت ان شاء الله صلته عندي ، وكان تأخيرها
ليس مني • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الثامنة والثلاثون

كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري المشار اليه بالرقعة الانفة الذكر

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المهجور ، الى السيد الذي كلما جفوته خاطبني بلسان
شكور ، ومهما آذيته قابلني بقلب صبور • سلام يتعطر بنسيم قبوله الصبا
والدبور •

اما بعد فقد ورد من ذلك النديم القديم ، ما ابدعه في متن مكتوبه ،
فقضيت في مطالعته العجب من بدايع اسلوبه • فيا له من كتاب حوى ذكر
الحبيب واحترق الزائر المشتاق بمجنه ، وهيج البلابل بتذكار منزلته وماوالاه
من طول له واوديته وامنه ، فقد فاق نظمه بنات النعش وثره الثريا ، وابنت
تغزلاته ما قيل في سالف الزمان في (بثينة) و (ريتا) :

فلو قبل مبكاها بكيت صباة
بسعدى شفيت النفس قبل التندم

ولكن بكت قبلى فهيج لي البكا
بكاهما فقلت الفضل للمتقدم

و لولا مزيد اشتغال البال بمتاعب الحط والترحال، وبكثرة القيل والقال،
ووفرة تردد الزوار ، الى ان ضاقت بنا الدار ، لاتخذت مع اليراع ضراما ،
وفصلت ما اكتبني رقيمكم شوقا وهياما ، فاكتفيت بهذا القدر وجعلت السلام
ختاما .

الرقعة التاسعة والثلاثون

كتبها الى العلامة صدرالدين محمد اسعد افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد حمد الله والصلوة والسلام على اشرف رسل الله ، اني اخص
بالدعوات المرجوة الاستجابة في الاوقات المعلومة المستطابة ، جناب العالم
التحرير والعلم الشهير ، جامع شرفي الحسب والنسب ، وحائز خصلتي الفضل
والأدب ، محب الفقراء الاكرم الأفخم ، سيدي الحاج محمد اسعد افندي
مفتي بغداد الافخم ، جعله الله منظورا بعين عناية الأولياء ، و رزقه مزيد
الاعتقاد في السادة الاصفياء .

وبعد فالبادي لتحرير رقعة المودة والخلوص ، هو شكر احسان ودادكم
الذي كأنه البنيان المرصوص ، ثم اخباركم بان هذا المسكين وصل مع كافة
الأحباب الى شهرزور .

وبعد ما سمعنا ان محمود باشا حاكم بابان يريد ان يرسل الينا قاضي
السليمانية مع اشخاص آخر معتبرين ، يدعوننا الى البلد لاستمالة قلوبنا
والاعتذار عما سلف منهم في حق الفقير ، انتقلنا من قريتنا الى (اورامان)
من مضافات (سنة) ، ثم بلغنا انه فسخ عزمته حيث منعه بعض من لا يخفى
عليكم من علماء السليمانية ، فاسترحنا بحمد الله تعالى عن تكليف مدافعة
مأمولهم ، وتجشم محاوره رسولهم ، فالآن نحن مشغولون مع جماعة من

الفقراء بأمر الفقر والفاقة متحفون لكم صالح الدعوات بقدر الطاقة ، والمرجو منكم تذكّار هذا المسكين احيانا بدعاء توفيق اتباع السنة السنية ، وان لا تقطعوا اخباركم عنا الى حين اللقاء . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته ، ما جرى للفلك حرّكاته .

الرقعة الاربعون

كتبها من السليمانية الى داود باشا والي بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تفوح منه فوائح تستطاب ، ودعاء ينال به الفوز والفلاح في المبدء والمآب ، وغالب الظن ان شاء الله تعالى بظهر الغيب مستجاب .

من العبد المسكين ، والفقر المستكين ، خالد ، الى حضرة الوالي الراقي مراقى المجد والمعالي ، المشهود له بالسؤدد والهمم العوالي ، والانعام المتوالي ، التحرير العلم ، صاحب السيف والقلم ، ايده الله لحماية الانام ، ومن عليه بحسن البداية والختام .

اما بعد فقد وصل مكتوبكم الصادر عن مصدر الولاية والصدارة ، الوارد من مورد الأيالة والوزارة ، الى فقير ان حضر لا يلتفت اليه بالفحص والسؤال ، واذا غاب لا يخطر من قلة خطره بالبال ، مصحوب قرّة العين ، منظور سادة الطريق النقشبندي ، اعنى ولدنا الاعز حيدري زاده السيد صبغة الله افندي ، فاستحسننا هذا الصنيع الناشئ من ذلك القدر الرفيع والمقام المنيع ، مع هذا العبد الوضيع ، وكيف لا تستحسن المبادرة بالتواضع من الوزراء والملوك ، ولا سيما بالنسبة الى الفقير الصعلوك ، ولعمري ان التفقد عن احوال مثلى من امثالكم لجرى بالاستغراب ، وخطور هذا المسكين الخامل ببالكم مع الارتداء برداء الوزارة لشيء عجاب ، رفعكم الله بهذا التواضع

وصانكم عن التكبر ، ووقاكم بفضلته يوما فيوما في مراقى التمكن والتصدر ،
فالتواضع من اولى الامر شرف وزين ، والتكبر حفظتم عنه سرف وشين •

ثم لا يخفى على الجناب العالي ان صلاح الملوك والوزراء حلاكهم الله به
صلاح البرايا ، وفسادهم خلاكم الله عنه فساد جميع الرعايا • ولقد ورد الامر
بتعميم الدعاء • فلا جرم ان شيمة الفقراء الاعتناء التام بالدعاء للوزراء الكرام
وسائر المسلمين والاسلام ، ولو بلا تبليغ واعلام • فعلى مقدار صدق نيتكم
وتعلق همتمكم برعاية الانام ، وحماية الأراامل والايتام ، لكم الانتظام في سلك
الدعاء العام ، ونخصكم ان شاء الله المهيمن المنعم ، بعد هذه الايام ، امثالا
لأمركم واداء لما لكم من الانعام • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته في
البدء والختام •

الرقعة الحادية والاربعون

كتبها جوابا الى السيد عبدالقادر افندي الحيدري قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلوة والسلام على من لا نبي بعده •

وبعد فمن العبد الذليل ذى خاطر الفاتر ، المخالف باطنه للظاهر ، الى
السيد السند مولانا عبدالقادر افندي الحيدري قاضي مدينة البصرة المحمية ،
لازال بهمة سادة الطريقة في كنف حماية رب العزة محميا ، ومن جميع ما هو
اصلح له في الدارين من حيث لا يحتسب مكفيا • وبعد فقد طالت مدة الفراق ،
وعز بين الأحبة التلاق ، وقبلنا كنا نستانس بفقرات مكاتيبكم الفائقة ،
ونستشوق روائح ودادكم من عباراتكم الرائقة ، ونسلي بها ضرورة تحتم
البن الصورى ، وتتمثل بهذا البيت الفارسي :

چونكه گل رفت و گلستان شد خراب
بوى گلزار كه يابم از گلاب

منذ ازمة لم تأتينا من خطوطكم الا القليل ، وليس الظن بكم في معاملتكم هذه الا الجميل ، الا ان مكتوبكم الذي كتبتموه تهنة بقدم هذا المسكين المستهام الى برج الاولياء الكرام ، بغداد مدينة دار السلام ، كان عوضا عن كل مافات من كثرة ما نشرتم فيه من جواهر النظم والنثر ، وما طويتم من بدائع الطي والنشر ، فهو قام مقام الجمع وان كان فردا ، فله دركم ما الطف ما جمعتم فيه من البدائع وسردتموها سردا • ووالدتك الماجدة ، رؤوسكم بها سالمة ، انتقلت الى جوار ارحم الراحمين بوجه اغتبطها كثير من الناس من الخواص والعوام ، لما رأوا منها من الامارات المفصحة عن سلامة الايمان وحسن الختام • فالحمد لله اولاً وآخراً في البدء والختام • والسلام عليكم •

الرقعة الثانية والاربعون

كتبها من الشام الى جلي زاده مولانا الشيخ عبدالله الجلي
ابن كاكى جلى خليفته في قصبة كوى سنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين خالد ، الى حبيبه وسيده الوافى الملا عبدالله الجلي ، صرف الله قلبه من زخارف الدنيا المكاراة ، وصانه من تلبيسات النفس الامارة ، آمين •

اثر ذا ان تفضلتم علينا بالسؤال ، فحمدا له تبارك وتعالى الفقير في ارفه حال ، الا انى من كثرة البدع في حزن وملال • ولو علمت الاراضى المقدسة هكذا لما هاجرت اليها ، مع ان من الاحباب الأماجد من يقول بسبب نزول هذا المسكين فيها لم يبق من العشرة واحد • والآن لو وجدت مكانا يستريح فيه القلب لقله الفساد ، لهاجرت اليه ان شاء الله تعالى ، ولو في اقصى البلاد •

ولا ارضى ان تتحرك لملاقة هذا المذنب الذي هو في لجة التقصير مغترق ، وان كان القلب بنار فراقكم يحترق • فان بقائي في الشام بفرض الحياة غير

معلوم، لان استقرار البال مع قلة المتبعين للسنة الغراء شؤم ومذموم • وليكن معلوما لديكم انه ما بقى من اشراط الساعة الا الاشرط الكبيرة ، ويمكن ظهورها ايضا في مدة يسيرة •

وصلى الله وسلم على خاتم النبيين الذي بعثته من اشراط الساعة ، وعلى اله واصحابه الملبين بالسمع والطاعة ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثالثة والاربعون

كتبها الى خليفتين من خلفائه في بغداد
للاعتناء بارشاد السيد عبدالعزيز الكيلاني
نقيب بغداد في طريقة اسلافه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، والصلوة والسلام على عباده الذين اصطفى • اما بعد
فال مكتوب الذي وصل من خصوص المخلص العزيز ، الأصفى من الابرير ،
السيد عبدالعزيز صاحب السجادة القادرية ، اعجبني مضمونه ان كان من
قريحته ولم يكن بتلقين احد منكم •

فأمر كما ان تكثرا اليه التوجه وان يشتغل اشتغالا مستمرا باسم الذات
والرابطة تارة وتارة ولو مدة قليلة • والفقر بالنفس اتوجه اليه من هنا ان شكر
هذه النعمة ان شاء الله تعالى ويظهر عليه الاثر • ثم اذا حصل له الفناء في الرابطة
او ظهرت له مع تاثيرها المعهود ، او التاثير المجدد بلا ظهور ، هو ادنى المراتب
لقوة التوجه ولو بعد يوم واحد ، ولا تستغربوا ذلك ، فان التاثير بالحقيقة
ليس الامن الرابطة ، فيتوجه الى (جاءت له الاستخارة) بنفى وجوده واثبات
صورة الرابطة على الوجه المعهود ^(١) ، ثم الاستمداد من روحانية جده الغوث

(١) هكذا في الاصل ، وفي سياق الجمل ارتباكات لا تخفى •

الاعظم بأبي هو وامي ، وكل ما هو معتاد اسلافه الكرام من الأوراد ان كانت
قلبية فيها او لسانية فيلقنها من ياخذها منه بشرط مطابقة القلب للسان ، وهو
لا يترك الاشتغال بنفسه ليترقى كثيرا .

وساكتب له السلسلة القادرية بسند الاولياء الكرام . وهذه معاملة ما
عاملتها احدا غيره ، ولا ارضى ان يعامل ، وانا اردت هذه لغيره وابي الله الا
ان تكون له . وستأتيه السلسلة وبعض آداب الطريقة العلية القادرية ، وكل
هذه المعاملات لسبب صدقه واعترافه بانه ليس اهلا لاعطاء اوراد الطريقة
لاحد ، وان زاد زادت والا فلا . من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها . فلا
تقطعوا عني خبره ، بل هو مباشر تحرير اخباره بنفسه الى مع السعادة . واذا
علمت ان السيد لا يعد هذه المعاملة نعمة عظيمة ولا يستقيم عليها ولا يقوم
بحقها ولو مآلاً فلا تظهرها عليه . دعه يعمل ما يريد . اتت اشارة من الغوث
الاعظم ان اعامل بعض من يرجع اليّ للطريقة من اولاده الكرام هذه المعاملة
وارادة ذلك ، وما وجدت اهلا من الموجودين . فان قام بها فله سعادة الدنيا
والآخرة ، والا فهو الأعلم . والسلام .

الرقعة الرابعة والاربعون

كتبها الى راغب افندي في استانبول

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي المجددي ، الى مخلصه راغب افندي ،
سلام من قلب سليم ، ودعاء يرجي به الفوز بجنة النعيم . اما بعد فقد بلغني
مزيد التماسكم لتحرير اسطر من هذا المسكين اليكم فاسعفتكم .

وآمركم بالحذر التام من الانهماك في طلب الدنيا الدنية ، فان من كلمات
السادة الصوفية ان المعرض عن الطريقة بعد الاقبال عليها يسقط عن عين الله
تعالى . حماكم الله من ذلك .

الرقعة الخامسة والاربعون

كتبها من دمشق الشام الى بعض محبيه في (ديار بكر)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • من العبد المسكين
خالد الى احبابه المخلصين من سكان (آمد) • السلام عليكم ورحمة الله
وبركاته •

وبعد فقد تكرر منكم الالاحاح والابرام ، وجاءت مكاتيبكم مرارا في
بغداد ، ثم وردت مرة اخرى في دمشق الشام ، لأن ارسل اليكم الشيخ احمد
الخطيب أو أحداً آخر من له تاثير نظر في الطريق ، فيستنقذ منكم المنقطع
والغريق • فها انا انتخبت لكم من له قدم راسخ في الترك والتجريد ، وتأثير
مجرب في رفع حجب المريد ، اعنى المجذوب المقبل على مولاه الباقي ، صاحبنا
القديم الشيخ المشهور (بالفراقي) • فهو ان استحقرتموه هيئة ولسانا ،
فستجدونه جليلا ان شاء الله تعالى تصرفا وجناناً • فعليكم بحسن اتباعه مادامت
الشريعة شعاره ، والطريقة دثاره • واوصيكم واياه بكثرة الذكر ودوام الالتجاء
الى الله تعالى ، والاعراض عن زخارف الدنيا الفانية ، ووفور الرغبة في الآخرة
الباقية ، وذكر الموت ووحشة القبور والاستعداد التام ليوم الحساب
والنشور ، والتمسك بالسنة السنية ، والاعراض عن البدع الردية ، وبالبدعاء
لنصرة الاسلام وخذلان اعداء الدين والمرتدين اللئام ، والتضرع الى المولى
الكريم المنعم ، ليحسن خاتمة هذا المذنب المستهام ، ويوفقه لاتباع سيد الانام
عليه وعلى آله وصحبه الكرام ، في كل طرفة الف صلوة وسلام • والسلام في
البدء والختام •

الرقعة السادسة والاربعون

كتبها الى مولانا الشاه عبدالعزيز المجدي الدهلوي في الهند

بسم الله الرحمن الرحيم

ايد الله شيخ الاسلام والمسلمين ، وايد بطول بقائه الشريعة والدين ، اعني الامام الهمام ذا العلم العزيز والعمل العزيز ، سيدي وسندي محيي السنة السنية وقامع البدع الغير المرضية ، مولانا الشاه عبدالعزيز ، اطل الله ظلال فيضه على الانام ، وامد المؤمنين بميامن انقاسه الى يوم القيام •

وبعد ، فان تتفضلوا على داخيتكم المسكين بالفحص والسؤال عن حاله ، فلا يحرر من الم فراقكم شروح بلابل باله • فالمرجو من حضرتكم العلية ان تطفئوا بتذكاره نيران كمدته وبلباله ، وان تمنوا عليه بخط منكم مزيلين همومه برقمه وارساله ، فان هذا المسكين لا يقاس على سائر الرعاة المهجورين ، اذ من طول مسافة البعاد ، وكثرة تخلل الاودية والفيافي والبلاد ، لا يمكن له المكاتبه الا مرة من السنين ، وتستحيل معرفة احوالكم عليه وامتناع اللقاء امر مستبين • ما احسن قول من قال واجاد في المقال :

كيف الوصول الى الحبيب و دونه

قلل الجبال ، ودونهن حتوف

فالمأمول من جنابكم ومن جناب اخويكم الفاضلين الكاملين العالمين العاملين سيدي مولانا عبدالقادر وسيدي مولانا رفيع الدين ، نفع الله بوجودكم ووجودهما المسلمين ، وقمع بكم آثار المبتدعة والملحدين بحرمة سيد المرسلين عليه وعلى آله وصحبه الصلوة والسلام ابد الآبدين ، ان تذكروا داخيتكم احيانا بادعيتكم المستجابة في اوقاتكم المستطابة ، وتكرموا الفقير المحتاج اليكم كل مرة بكتاب ، وتنعموا عليه بكلام وخطاب ، وتشفعوا له لدى حضرة سيدي وسندي وقدوتي وقبلتي ومعتدي وذخري ليومي وغدي،

شيخ الطريقة ومحبي الحقيقة شيخني وامامي قدسنا الله بسرہ السامي ، فلكل من خدامه امكان التردد اليه وتيسير الفوز والفيض لديه ، سوى هذا المسكين فانه حسا من هذه الدولة محروم وبميسم الفراق الدنيوي موسوم ، فقد طال الكلام وجل ، وخير الكلام ماقل ودل • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

واسلم على اخي المولوي اسماعيل واوصيه بالدعاء ، وارجو ان تجددوا لنا اجازة كتب والدكم طاب ثراه خصوصا شرحه على حزب البحر بجميع مافيه وبيان ان الرطب والعنب والجحب من الجمادي ام لا ، وحينئذ فما الفرق بين الجماديات والحيوانات ؟ جزاكم الله خيرا •

الرقعة السابعة والاربعون

كتبها الى اخيه الشيخ محمود صاحب و الى سليمان باشا الباباني معا

بسم الله الرحمن الرحيم

حمدا لمن من علينا بانزاله من المعصرات ماء ثجاجا ، ومرج البحرين يلتقيان ، كان هذا عذبا فراتا وهذا ملحا اجاجا • وصلوة وسلاما على سيدنا محمد عين سماحته ومعدن ملاحته الذي جعله قمرا منيرا وسراجا وهاجا ، وعلى آله واصحابه الذين لم يزالوا يدخلون الناس في دين الله افواجا •

اما بعد فلما كان حقا على الامراء العادليين والعلماء العاملين ، ان يراعوا حال الفقراء حق الرعاية ، ويعنوا بشأن العلماء جل العناية ، وتوافرت الآيات المنزلة في الحث على الصدقات والاحسان ، وتواترت الاحاديث المعولة في الترغيب على الانعام احتسابا لله الملك المنان ، وكان اهل العلم احق مسعف في الناس كما نطقت به الاخبار الدائرة على اللسان ، واثمن من كان على الولاية رعايتهم كما سمعته الآذان وشهدته الاعين ، وكان حبينا الفاضل السيد اسماعيل البرزنجي والشيخ احمد الاريلي ووالده منهم ، رأينا ان نساعدهم

كما ساعدنا قاطبة السادات والعلماء برشحة من داماء نوالنا اسوة ببقية
الاصحاب ، فانعمنا عليهم بما هو مشروح في القائمة المرسولة اليكما طي هذا
الكتاب ، وهي من اخلص اموالنا ، سلما عليهم وسلمماها كل سنة اليهم على
مسر الدهور والسنين ، لينفقوها على نفسهم وفي مصالحهم ويكونوا بذلك
للدولة العلية من الداعين ، وفي استدعاء ارتقاء السدة السنية من الخالدين .
وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين .

الرقعة الثامنة والاربعون

كتبها الى السيد عبدالقادر الحيدري الماوراني قاضي البصرة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى .

من المسكين المستهام الى خله الوفي قاضي قبة الاسلام ، لازال موفقا
لاتباع سنة سيد الانام عليه وعلى آله وصحبه افضل الصلاة والسلام ، غير
ملتفت في نشر الاحكام الى جمع الحطام .

وبعد فلما طال امد الفراق وعز الاجتلاء والتلاق ، وهيجتنا لواعج
الاشواق والاشتياق ، بادرنا بتحرير رقعة المودة والوفاء ونخبركم باننا تشرفنا
بزيارة ائمة الزوراء ، فالأموال منكم ثبات القدم على اخلاص الفقراء ، وعلنا
نسمع عنكم من ترك العشر وحسن القضاء . وثانيا لما تواتر عندنا حسن سيرة
بعض احبة الطريقة العلية والميل منهم الى ارسال واحد من اهل التصرف
المجريين من اصحابنا ، ارسلنا اليكم حامل هذه الورقة الشيخ اسماعيل وهو
رجل يعتمد عليه في الارشاد ، وارجو من الله تعالى ان يجعله سببا للهداية
والسداد ، وفي نفس الامر على فضل الله وتوفيقه يعتمد ومنه يستمد . وان
الناس ولو كانوا من اجلة الاولياء ليسوا سوى آلة ، فعليكم بحسن الامداد

ظاهرا وباطنا ، ولا نطيل الرسالة • ونسلم على أخينا الارشد الاسد الشيخ
عثمان بن سند كان الله له عوضا عن كل شيء ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة التاسعة والأربعون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري الماوراني

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الفقير خالد النقشبندي الى محبه ومخلصه القديم عبيدالله
افندي الكردي الحيدري بصره الله تعالى بقصوره ، وحماء من الاجتراء على
السادة الاولياء بغروره مع شدة وهنه وفتوره آمين •

اما بعد فالامر الذي استشرتني فيه بالتحجير ، ليس لك فيه دخل بالنقير
والقطمير ، ولقد كنت تعلم ان الطريقة النقشبندية اسست قواعدها على دعائم
الشريعة التي ليلها كنهارها ، ومبناها على ان لا يتغير شيء منها لمن يريد الاهتداء
بمنارها ، ودخول الطريقة لا يبارك فيه ولا يحمد غبه ان لم يراع فيه قواعدها
وآدابها ، ومن اهم الآداب ان لا يختار الطالب شيئا لنفسه ، وقد سمعت مني
اقوال السادة الكرام في حق طالب اراد تغير شغله بتعريض والمام ، وانت بعد
ما قدر لك ما قدر لا ينبغي لك الا بذل الجهد في ارضاء السادة وتوقيرهم ، بل
خفض الجناح لصغير منتسبيهم فضلا عن كبيرهم ، ولا تكن بصدد ارضاء احد
يهدم اساسهم ، ولا تطلب ذل الطريقة لاجل الاتصال بكبراء الدنيا واستيناسهم ،
وبالغ في حسن التأدب معها ومع اهلها ، فلا ينفعك شيء من مناصب الدنيا
من حزنها وسهلها ، بل لو لم تمثل امري ترى الضرر في دنياك ايضا ، فحين
زلة القدم تندم ولا ينفعك الندم ، ولو كنت عندي لسمعت مني في هذا الباب
ما قضيت منه العجب ، واعترفت منك باساءة الفعل وترك الادب ، نعوذ بالله
تعالى في كل قول وفعل •

واسلم على حبيبي الملا صبغة الله اسعد افندي زاده رقاہ اللہ ورباہ وزادہ . والحاصل انک ان اردت ارضائي فکن سببا لاخلاص الناس على مقتضى القاعدة واعترف عند کل احد بانک ضيعت نفسك وترکت قاعدة السادة العلية في مباديک واواسطک ونهايتک ، والله لو علمت ما اعلم لبکيت دما . صرفک الله تعالى الى ما هو الاهم وبصرک بأن السم في الدسم . وطالع مکتوبي المرسل الى عبدالغفور وصاحبيه الملا محمد الجديد وموسى الجبوري ففيه بقية من هذا الباب . والسلام ختام الکلام .

الرقعة الخمسون

کتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

متع الله تعالى جناب الاخ الارشد ، والخليل الامجد الانجد ، منبع الحياء والأدب ، كريم الحسب والنسب ، عبيدالله افندي ، لازال متمسكا بالعروة الوثقى ومتوجها الى مولاه وهو خير وابقى .

وبعد فقد هيج قراءة رقيمتکم الکريمة غرامي ، وازداد بتذکار مدينة السلام هيامي ، واكثرتم فيه من تقبيح هاتیک البلاد ، والترغيب الى سکنی مدينة السلام بغداد ، حميت عن طوارق الفتن والفساد .

حسن هذا الامر لاشک فيه لدى اولي الالباب ، وليس استحسانه منحصرًا عن رأي ذلك الجناب . وكيف لاتترجح بغداد على بلاد الاكراد حتى عند ارباب الجنون ، ولكن مايقضي فسوف يكون ، وان الامور باوقاتھا مرهونة والتقدير عن التغير مصون ، والصبر على المصائب من شأن الفقراء ، فانا لله وانا اليه راجعون .

ثم اصبتكم في طرد زين الدين . فله درکم ، ولكن اوصيکم بالحلم

والمسامحة والاعراض عن سفاسف الجهال ، والاقتصار عن القيل والقال ،
والاكثار من السكوت ومطالعة الجمال ، والمواظبة على الشغل والاشتغال ،
والمن على هذا المسكين بدعاء حسن الختام ، والتضرع والانكسار على الدوام،
والالتفات لنحو داعيكم في اليقظة والمنام . واسلم على قرّة عيني صبغة الله
افندي اطال الله بقاءه ، وباديت جناب العالم الفاضل اخي عبدالله افندي
بالمكتوب المستقل بخلاف ما مضى ، وجزنا عن جرايم ابراهيم آغا واهل بيته
ونرجو منكم الاستقامة ، واعجبني نظمكم الشجرة المباركة النقشبندية سوى
مدح الفقير . والسلام عليكم ، وامر الطريقة في الترقى ، والمترقى كالمتنزل
ههنا . والسلام .

الرقعة الحادية والخمسون

كتبها ايضا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده . اسأل الله
الكريم المنعم حسن الختام وثبات الاقدام في المعاملة مع مجانين محبة جماله ،
والوالهين في مهامه طلب وصاله ، ولأخي في الله والمحب لوجه الله سيدي
الملا عبيدالله . واسلم انا واهلي على الشقيقة الشفيقة والدّة عبدالحكيم ، عاملهما
الله بلطفه العميم ، انه هو الجواد الكريم . ثم انها مأمورة مني ومن اهلي
ان تعزي زوجة المرحوم حسن افندي وبنته نيابة عنا مع المبالغة في تسكين
خاطرهما من جانبنا ، والسعي الحثيث في افهامهما بان هذا المسكين لا انظرهما
بعد اليوم بالعين التي كنت انظرهما بها سابقا ان شاء الله الرحمن .

ثم اخبركم بان انكار اهل السليمانية تبدل باخلاص ما رأينا مثله في بقعة
من بقاع الارض ، كما تسمعون نبذة منه من حامل الرقعة ، ولا تظنوا اني

اخلف الميعاد مع احبة بغداد، واغتر باخلاص الاكراد. ولكن من شدة الازدحام،
يفوت منا كثير من المرام ، فما صار لنا افراز الاحباء بالمكتوب وبالسلام .
وبعد الست من شوال ان شاء الله تؤذن بالارتحال لذلك الطرف ، ولو عمل
ولي الامر ما عمل ، لكن وكلتك لتسلم على جميع المخلصين ، والملا محمد
الامام نحييه بالسلام ، واخبرنا بما اجمعتم عليه . والسلام عليكم ورحمة الله
وبركاته .

الرقعة الثانية والخمسون

كتبها براءة لذة السيد الشيخ معروف النودهي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حق حمده ، والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وعلى آله
وصحبه .

من العبد المسكين والفقير المستكين الى جناب سيدي الجامع لشرفي
الفضل والادب ، الحائز لكرامتي الحسب والنسب ، سيدنا ومولانا السيد
معروف سامحه بفضله الكريم الرؤوف .

وبعد ، فقد بلغني ما وصيتم به الاخ الملا حسين القاضي
وامرتموه بتبليغه الينا من حسن العبارات ، ولطائف الاشارات ، ثم
ما القيتموه مع قررة عيني العالم الفاضل السيد اسماعيل من مكارم الاخلاق
والاشتياق الى التلاق ، واطهار الأسف على ما صدر منكم في حق الفقير على
سبيل الاتفاق ، بسعاية ارباب الاغراض واهل الشقاق ، والاعتذار عن جميع
ما جرى به اليراع في رسالتكم المعهودة الناشئة عن تقليد الوشاة وعن عدم
الاطلاع ، المهيجة عند بعض عوام المريدين لفرط الوحشة وشدة النزاع ،
الحاكمة على هذا المسكين بأمور تنبو عن استماعها الاسماع ، من استحلال

المحرم والكلمات الدالة على الكفر وداعية الاستيلاء على البقاع ، وغير ذلك مما لا يليق بشأن الاوغاد والرعاع ، وتفصيله لا يخفى على ذهنكم الوقاد ، وطبعكم النقاد . واني لبريء مما نسبتم الي من فنون المثالب والفساد والافساد .

وامرتم السيد المذكور ان يستكتب مني الوكة تنطق ببراءة ذمتكم عن جميع ما صدر وغبر ، وجرى به القلم بمقتضى القضاء والقدر ، لتصير مفتاحاً لا بواب الائتلاف ، ومصباحاً لدياجير المرء والخلاف ، وبلغني من السفيرين المذكورين تصميمكم على الامساك فيما بعد عن امثال ماضى من النزاع والمفاخرة ، وملاقة مافات بطيب التحاب وحسن المعاشرة ، وتبديل المعارضة والمنافرة بالمفاكحة والمسامرة . فسررتني هذه الحكاية غاية المسرة ، وحمدت الله تعالى على هذه النعمة المرة بعد المرة . شكرا لمن بدل الشقاق بالاتفاق ، وهياً اسباب الوصال بعد طول الفراق . ادامنا الله تعالى على هذه النية ، واتم لنا بمنه هاتيك الامنية .

ثم الامر بارسال المكتوب ، امثلناه وهو احسن مطلوب ، ونريد جوابه على ابلغ اسلوب . واما الابرء فهو يصدر مني ليلاً ونهاراً ، وافصحت به في المحافل جهاراً ، كما قرع سمعكم مراراً . واما حب الالتئام وترك الخلاف فأمر يشتاقي اليه اهل الانصاف ، فكيف بمن يدعى له قدم في طريق التصوف ولو بالجذاف .

ولا يخفى عليكم ان السبب الاصلي لهذه الوحشة انما هو ترك التردد وتقليد اقاويل الناس . فان صح ما بلغني عنكم فعليكم بالاعراض عن الكلمات المؤدية الى الشك والوسواس ، فان احوال اهل الفقر وراء العقل والعلم لا يدرك بالقياس . وبعد اللتا والتي يضمن لك هذا المسكين ان ثبت قدمك وما طغى قلمك بعد اليوم ان ترى نتائج لا يحمل اكثرها السفير ، وتزيد على حوصلة التقرير والتحرير .

ومن بعد هذا ما تدق صفاته
وما كتبه احظى لدي واجمل

والسلام عليكم وعلى ولديكم السيد محمد والسيد كاكا احمد ورحمة
الله وبركاته •

الرقعة الثالثة والخمسون

كتبها الى العلامة الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب ، والشكر للمنعم الذي اذهب
عنا الحزن باطلاع احوال الاحباب • والصلاة والسلام على سيدنا محمد الذي
ما انكشف عن شمس محياه الحجاب ، الا وانشقت بنصول هيئته البدور
وانكبت بحلول عظمته الانصاب ، وعلى اتباعه الذين لم يكن لمخالب صولتهم
سوى دماء اعاديهم خضاب ، والآل والازواج والذريات والاصحاب ، ما ناح
الحمام وجاد السحاب •

وبعد ، فوالذي احرق قلبي بنار اشتياقكم ، واغرق جسدي في بحار
دموعي من شدائد فراقكم ، ثم والذي اكرمني في زمن الوصال بسعادات
الهوى ، وسقاني وقت حرمان الجمال كؤوس غساق الجوى ، لايمضي علي
وقت الا وذكركم انيسي ، ولا يمر علي حين الا وشبحكم جليسي • ولم ازل
مذ فارقتكم ليلا ونهارا ، اريق من عيوني الدموع انهارا ، واصب منهما
العبرات بحارا ، وصارت مقلتي سحابا ، ودموعي امطارا ، فسبحان من ارسل
السحاب علي مدرارا ، واعظمه عندي شرفا ومقدارا • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الرابعة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بابهي التحيات وازكى التسليمات ، جناب من اطفأ نيران همومنا
بعباراته الرائقة ، وكسر فقرات غمومنا بفقراته الفائقة ، اعني سيدي ومحبي
لوجه الله ، سليل ليوث غابة السلسلة العلية الحيدرية الملا عبيدالله ، جعله
الله له وكان له عوضا عن كل شيء •

وبعد فقد تشرفنا بمكتوبكم الكريم ، وهاج مجددا شوقنا مما فيه من
اسلوبه الحكيم ، وتأملنا مافيه من استدعاء الالتفات ، واستعذبتنا زلال هاتيك
العبارات والاشارات ، الا انكم قليلا ماتقومون باداء ما به الترقيات تنوط ،
ولا يخفى عليكم ان وجود المشروط كيف يكون مع انتفاء الشروط ، واحوال
بعض الطلبة مع قلة بالاكتراث لاتنهض حجة على عدم المبالاة بشروط الطريقة،
لان منهم المرادين ومنهم ارباب الاستعدادات الرقيقة • نعم ما قيل :

ترجو النجاة ولم تسلك مسالكها

ان السفينة لا تجري على اليبس

• والباقي عند التلاقي •

وبلغوا سلامي الى مولانا محمد اسعد افندي وولده الاكرم الامجد الملا
صبغة الله وابن عمكم الملا عبدالله افندي ، ولايشوشهم التقديم والتأخير ،
فان القلم قد يجري بلا اختيار الفقير • واكتبوا لنا بعض الاخبار في بطاقة من
طرف الوهاية ومن طرف وقايع مدينة السلام فانا نرى بعض الامور في الوقايع
بحسب تطبيقها على ماجرى في الواقع • والسلام عليكم وعلى من لديكم
ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الخامسة والخمسون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري ايضا
وكان قد عزاه بوفاة ولد له في اورفه وهو في طريقه الى الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الى سيدي الوفي النبيل ، السيد عبيدالله افندي لازال
ملحوظا بالحافظ عنايات الرجال ، وبالغا في المجد اقصى غايات الكمال .
اثر ذا فالبادي لتحرير رقعة المسكنة والوداد ، البحث عن احوال ذلك
المخلص الكامل الادب والاعتقاد ، ثم الوصية المؤكدة بان تشيدوا باتباع
السنة السنية الغراء ، ببيان الطريقة العلية الزهراء ، وتؤكدوا على المخلصين
من الاناث والذكور ، بث الشكر للكريم الشكور ، فضلا عن الصبر على
توفي الولد الاعز المبرور ، فان المحب الكامل لا يقبل الاشتراك والمحبوب
الحقيقي غيور ، وما نريد في الدارين الارضاء ، ولا حول ولا قوة الا بالله .
وقد كنتم تسمعون منا مرارا شدة المناشدة لجناب رب العزة والكمال ،
لتخفيف الاثقال والعيال . والسلام .

الرقعة السادسة والخمسون

كتبها جوابا الى كل من محمد طاهر افندي والخواجة عمر راسم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى .

اما بعد فقد ورد المكتوب من منظور هذا العبد الضعيف مخلصنا النجيب
اللطيف محمد طاهر افندي مفتي القدس الشريف ، ومن المخلص للطريق
النقشبندي محسوبنا الخواجة عمر راسم افندي حاويا لفقرتين سرتا الخاطر ،
واقرتا الناظر .

احداهما ان بعض الاخوان المسلمين ، قالوا فينا باجتهادهم اشياء ارادوا بها تكدير خاطر ظل الله على العالمين ، ملجأ الفقراء والعالمين ، مولانا السلطان الاعظم ، لازال محفوظا عن تكدير قلوب الفقراء ، وملحوظا بعناية الله الاقدس الارحم ، فالفهم الله تعالى ان مازخرفوه من جملة دواعي النفس الامارة ، فلم يصنع اليهم بل ردهم بصريح العبارة •

وثانيهما أن حضرة منظور هذا المسكين على الدوام مفتي الانام وشيخ الاسلام ، له الاخلاص التام والميل القلبي الى هذا الفقير المستهام ، فاجب هذا علينا مزيد الدعاء لمولانا السلطان الاعظم ، والخاقان الافخم ، انا الليل واطراف النهار بالنصر والتأييد وبالحفظ والبقاء والتأييد ، واضمحلال اعداء الدين والكفرة الملحدين بطالع دولته السعيد ، وان يجعل الله جناب شيخ الاسلام محفوظا في ظل حمايته وموردا لفضله وعنايته الى امد بعيد • لكن القلب يميل الى قضاء ما سافرتهم لاجله من مطلبكم وما كتبتم من خصوصه اشياء فبقي الخاطر من جهتكم منتظرا ، والقلب متفكرا ، عسى ان يكون المانع خيرا ، وسيجعل الله بعد كل عسر يسرا • وصلى الله تعالى وسلم على خاتم الانبياء والمرسلين ، وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين • واخص جميع المخلصين الفقراء المساكين بالدعاء والسلام ، وهو خير الختام •

الرقعة السابعة والخمسون

كتبها الى الملا محمد سعيد افندي السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على حبيبي محمد سعيد السويدي • فوضتك الى موسى الجبوري على طبق طلبك ، فانقطع عن صحبة عبدالغفور ، واشتغل بالعلم والعمل وما يعينك واترك ما لا يعينك • الله تعالى يصلحنا واياك آمين ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة الثامنة والخمسون

كتبها الى اتباعه المخلصين في المدينة المنورة

بسم الله الرحمن الرحيم

من المسكين المستهام ، على سكان طيبة الطيبة السلام •

يا اخوان الطريقة ، جزاكم الله خيرا واسكركم من رحيق الحقيقة • ما احسن ما بلغني عنكم من سرعة التنصل عن ذلك العبد المفتون ، لما اعتراه والعياذ بالله من الجنون والمجون • ثبتكم الله على طريق الاستقامة ، وصانكم بمنه وكرمه عما يوجب الندامة • لقد شكر الله لكم ما صنعتهم ، واستحسن الفقير فعلكم الذي فعلتم • لهذا ارسلت اليكم السيد السند الفاضل ، والحبر المستند الكامل ، سيدي السيد عبدالقادر افندي البرزنجي ، كان الله له عوضا عن كل شيء ، فعليكم باتباعه وامثاله ، وبالاقتداء بفعاله واستماع مقالته ، والاعتقاد التام بنفوذ تصرفه وباهر حاله ، وان ساق القدر المحتوم سيدي المرقوم الى غير قطركم فتمسكوا فيما يأتيكم من كماله ، واسألوا لهذا المسكين عني الالتفات ممن اتم الله فضله وافضاله • صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين •

الرقعة التاسعة والخمسون

كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

ولا قوة الا بالله العلي العظيم

وحيث اتجهتم صادفتكم عناية
ويرعاكم الرحمن من كل جانب
مفيض عليكم ما قصدتم من المنى
بنهج سلكتم في فنون الاسالب

وبعد فقد وردت رقعة الاستغاثة والاستمداد ، فوقع التوجه اليه تبارك
وتعالى لكم في تسهيل المراد ، وطلب التوفيق والنصر والاستيلاء على ...
الدروز ، واطفاء ثائرة فسادهم وتسكين ماوقع منهم من الحركة والبروز .
والمرجو منه تعالى وتقدس تيسير كل عسير انه على كل شيء قدير . وعليكم
بصدق النية ، وتحقيق الامنية والتعويل عليه تبارك وتعالى من يسير وعسير ،
والاستمداد من روحانية الرجال في كل تقير وقطمير ، والتبروء من حولك
وقوتك في الفعل والقول ، والتمسك القوي بحول ذي القوة والطول . ولا
تغفل عما اجزتك به من الكلمات الماثورة فان لكل ورد واردا ، ودمتم في توفيق
الله ونصره وهو الحافظ الامين . وصلى الله تعالى وسلم على سيد المرسلين
وعلى آله وصحبه اجمعين ، والحمد لله رب العالمين .

الرقعة الستون

كتبها ايضا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

اقر الله تعالى عينكم ، وايدكم بنصره ، وحفظكم عن رؤية نفسكم ،
واقامكم في اجتناب نهيه وامثال امره .

اما بعد ، فقد وردت بشارة غلبة جيشكم على الدروز ... وعدم وقوفهم
في مقابلة المجاهدين في سبيل الله بعد ما حملوا عليهم حملة صادقة . فالحمد
لله تعالى على حسن صنيعه مع اوليائه ، وقطع دابر اعدائه ، حمدا يوافي نعمه
ويكافي مزيده . لا زلتم كما رمتهم مظفرين ومنصورين ولأرباب الانتظار
الاكسيرية منظورين . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الخادية والستون

كتبها جوابا الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المسكين الى منظوره الملا محمد الجديد عصمه الله عما وصمه
وصانه عما شانه آمين .

ما كتبت اليه من اخلاص خادما اسعد افندي ابن النائب وقاه الله من
شر النوائب ، فهو بعض من آثار خلوصه وما خفي عليك اكثر . وعليك برضاء
عبدالغفور فاني ارضى لرضاه واسخط لسخطه .

وذكرت ان المخلصين بل اهل بغداد كافة صار لهم اخلاص عجيب مع
جناب الوزير داود باشا بسبب هذه المعاملة التي وقعت منه ، وهو بالنسبة
الى ما يهدي له من الادعية المستجابة والاثنية المستطابة في سائر الاقطار من
ارباب الحضور والانكسار ، كالقطرة بالنسبة الى البحر الزخار ، بل من
الاذكياء من يقول ان هذه الخدمة ظاهرا من ابن النائب .

وكتبت من اخلاص الحاج محمد المستغنى عن البيان . وبيت السويدي
عموما والملا محمد امين والملا اسعد خصوصا كتبوا الي ان الملا محمد سعيد
اراد السفر لملاقة الفقير فمنعوه ، وقالوا له امكث في مدرسة القشطيني
واشتغل بقراءة العلم ونشر الطريقة . لقد اصابوا في ذلك . اني لا ارضى ان
يترك عياله ويجيء الى هنا . وهو الآن متيقن ان القرب والبعد في عالم الباطن
سواء ، فليس لهذا التعب فائدة فليشتغل بالعلم والعمل واحياء ما بين العشائين
والطلوعين والتهجد . واذنت له في ختم الخواجگان وختم القرآن ان تيسر ،
ولم يؤذن له فيما طلبوه مني الآن لعله يتيسر في وقته . ومن خصوص اجوبة
الاحباب المخلصين لا تكتب بخطي وبعضها لا تكتب اصلا ، لاتظنوا بي السلو
والتناسي عنهم ، فقد كتبت لك قبل هذا اني احن اليهم حنين الطائر الى فرخه .

فالمرجو مسامحتهم والاكتفاء بالود القلبي والدعاء الغيبي وبما تيسر من
تحرير الجواب • ثم اوصي الاحبة عامة واياك خاصة باتباع السنة وترك
الحظوظ وسعة المشرب والصفح عن عثرات الاخوان ، والاعراض القلبي عن
زخارف الدنيا الفانية وترك الوجود وبذل المجهود والوفاء بالعهود والقناعة
بالموجود والسعي في تحصيل الشهود • والسلام ختام الكلام •

الرقعة الثانية والستون

كتبها الى خليفته في بغداد الشيخ محمد الجديد والسيد عبدالغفور المشاهدي

بسم الله الرحمن الرحيم

من اذل العبيد الى سيديه عبدالغفور ومحمد الجديد • السلام ورحمة
الله الكريم المجيد •

وبعد فقد مضى برهة من الزمن لم اذكر كما بورقة ، فاحبت ان اكتب
اليكما مع الخادم القديم والمخلص الصميم عبيدالله افندي وبعثته الى اهله
وامرته بالاشتغال بطلب العلم ليكمل ما بقي له من المادة ، ويقرأ تنمة ما جعله
العلماء جادة • وامر الارشاد مفوض اليكما كما في السابق فانتما بالاختيار في
كثيره وقليله ، ودقيقه وجليله ، وله شغل آخر لا يزاحمكما في امركما •
وعليكما باتباع الشريعة الزهراء ، والسنة السنية الغراء ، والرفق والمداراة مع
الاخوان المسلمين ، وعدم الاعجاب بما يظهر منكما من التأثير ، والتبري من
الحول والقوة حتى في النقيير ، وكمال المجاملة ، وحسن المعاملة مع موسى
الجبوري • والسلام •

الرقعة الثالثة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ عبدالرحمن الروزبهاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فقد تشرفنا بمطالعة المکتوب ، وترجينا لانجاز ما فيه من المطلوب ،
فاما الاذن للاشتغال بالنفي والاثبات فهو موقوف على الوصول الى مقامه او
اشارة احد من الحضرات ، واما التوجه والالتفات فعسى ان يكون في بعض
الاوقات • والأدب الالهم في كتابة المکتوبات التصريح بما لا بد بيانه للمريد
من الاحوال والادراكات قل او كثر والقليل هنا كثير • ولله در قائل هذا البيت
اجاد فيما افاد :

قليل منك يكفيني ولكن
قليلك لا يقال له قليل

وطلب تبديل الذكر غير متعارف عند اهل الطريق • اياك ان تشتغل بما
لم تؤمر به قياسا على اخيك واخي الشيخ علي فيفوت عنك فوائد لا تحصى ،
فانه قد يكون ضررا والمريد لا يدري به • « عسى ان تحبوا شيئا وهو شر
لكم » نص قاطع ، والحقير بمقتضى ادراكه ما ارى احوال قلبكم بعد مقتضية
للنفي والاثبات وانتم ما كتبتم ادراككم فبقى الامر على ما هو عليه • والخروج
عن ديدن اهل الطريق بمظنة عده من عداد الاخلاص امر يفهم بشاعته العوام
فضلا عن الخواص • والسلام ختام •

الرقعة الرابعة والستون

كتبها الى الشيخ عبدالله الجلي في كويسنجق

بسم الله الرحمن الرحيم

اخص بمزيد التحية والسلام ، وغاية العناية والاكرام ، محب هذا المسكين

المستهام ، الذي لاتزعزعه لومة اللوام ، وتسويل اللئام والطغام • وبعد فطالما
عذبنا بفراقكم ومللنا من شدة ترقب لقاءكم ، وتعللنا باطفاء لواعج الهجران
بتكرار ذكراكم ، الى ان اتفق توجه ناقل الرقيمة الى تلك الجهة ، فبادرنا
بتحريرها مبشرين لكم بتجديد العهود القديمة . ومزيد الالتفات الى هاتيك
الاخلاق الكريمة • فعليكم بشدة الاعتناء بالختم والتوجه وترويج الطريقة
العلية ، والانتظار في صبحي الجمعة والثلاثاء للانتظار الاكسيرية في الاستفاضة
القلبية ، فان المؤمن الكامل لايبالي الا برضا مولاه ، ولايرجو النجاة في كل
حال الا منه ، ولا يطمئن قلبه الا بذكره ، ولا يصرف وقته الا بشكره • فبعد
انكشاف غبار الاكدار يحمد اهل الاستقامة ، ويشكر مساعي من لم يسمعوا
الملامة ، والمتصنع الجبار يعرض بنان الندامة ولا ينجبر كسره الى القيامة •
والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته بدء كل كلام وختامه •

الرقعة الخامسة والستون

كتبها الى السيد محمد اسعد افندي المعروف بابن النائب

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام الى من لديه روعي وفؤادي ، وثنائي على من لازالت تتوقد له
نيران ودادي ، بل ليس سوى تشرفي بحضوره في الدنيا مرادي • ادام الله
تعالى بقاءه وزاد على الاماثل نماءه •

وبعد فان تتفحصوا عما جرى على من طول ازمة فراقكم وامتداد اوان
اشتياقكم ، فنحن بحمده تعالى على حسب مرامكم من جميع الجهات ، سوى
افتراق جنابكم ، فانه لمن اشد البليات ، ونرجو ان ترسلوا كيف ما اتفق كيفية
الحالات ، وتفرحوا مهما امكن قلوبنا بنقل المقالات • لازلتهم تقضى كما تحبون
مناكم ، وما انفكتم في ظل حماية مولاكم • والسلام ختام الكلام •

الرقعة السادسة والستون

كتبها جوابا الى الشيخ صالح العجلوني المعروف بابن ابي الفتح

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد الغريب الى المحب الأديب الحبيب النسيب الشيخ صالح ،
لازال بالنعيم محفوقا ، ومن النقم بحرز الله مكشوقا • سلام الله ورحمته
وبركاته •

اما بعد فقد ورد كتابكم ، وسرنا خطابكم ، فبحمده سبحانه وتعالى نحن
مع الاتباع والاصحاب الى تاريخ الكتاب في ارغد عيش وهناء ، وسلامة عن
الاكدار والاسواء ، وقد دعونا لكم بحسن التوفيق وبلوغ المرام ، كما هو
المأمول من جنابكم السعيد ويحسن الختام •

الرقعة السابعة والستون

كتبها الى السيد محمد الجندي المفتي بمعة النعمان بولاية حلب

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الفاني خالد النقشبندي المجددي العثماني ، الى محبه
في الله ومخلصه لوجه الله ، الحبيب النسيب والعالم الفاضل الاريب ، جندي
زاده السيد محمد افندي المفتي بمعة النعمان ، لا زال من صروف الدهر
محفوظا ، وبمأرب النشاطين محفوظا • السلام عليكم ورحمة الله وبركاته •

وبعد فقد ورد الينا كتابكم ، وفهمنا مافيه من لذيذ خطابكم ، فوجدناه
حاكيا عن سلامة الذات الشريفة ، وحاويا على مايستطاب من الاخلاص التام
وسائر المطالب المنيفة وتلذذنا من تلك العبارات ، وصار موجبا لمزيد الالتفات •

ولا يخفى لدى ارباب العناية ان ميل قلوب ارباب الباطن على قدر اتباع المرید للسنن السنية ، واجتنابه عن البدع الردية ، وترك الوجود بالكلية ، فان من الاصول المشتركة بين ائمة الطرق اجمعهم ، تقي الوجود وبذل المجهود • والقناعة بالموجود والوفاء بالعهود ونسيان ما سوي الله في مشاهدة المولى المعبود • واوصيكم بكل ذلك مع التشمير عن ساق الجد بحسب الطاقة للذكر الخفي والمواظبة على ما اجزناكم به من الاوراد فانها انجح دواء لازالة الامراض القلبية كما اطبق عليه جهابذة الكشف والوجدان ، وان لاتنسوا هذا المسكين المستهام من دعاء التوفيق وحسن الختام •

الرقعة الثامنة والستون

كتبها جوابا الى عبدالله باشا حاكم ايالة عكا

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل الاقل من كل قليل ، الى جناب الوزير الجليل ، ذي الخلق الجميل • سلام ارق من النسيم الساري ، ودعاء اروق من التسليم الجاري •

اما بعد فقد وصل المرسوم السامي حاويا لفنون الأدب واصناف المحبة والخلوص ، ومشتملا على انواع التواضع الذي يرفع الله صاحبه كما هو المنصوص ، وعلى التماس الادعية المستطابة ، في ازمة الاجابة ، من الفقير الادنى من النقيير ، فاخبر جنابكم بان الدعاء لسلطان الاسلام حفظه المهيمن العلام ، ثم للوزراء والكبار من الرجال والامراء بل القضاة والمفاتي من اهم الواجبات في ذمة الفقراء ، لان مصالح البلاد بهم منوطة وراحة العباد بصلاحهم واصلاحهم مربوطة ، ففي صلاحهم المصلحة العامة وفي العكس العكس • لكن القبول موقوف على صفاء سر الداعي وحسن استعداد المدعو له ، فاذا عارض دعاء الفقراء المساكين السهام الصائبة من ادعية المظلومين المضطرين ، فالغلبة

لدعاء المضطر ، اذ لاحجاب بينه وبين ربه ولو كان فاجرا او كافرا ، فضلا
عن مؤمن وصالح ، كما ورد ذلك في عدة احاديث • فبقدر مزيد الاعتناء منكم
بالشريعة المطهرة الغراء ، والميل الى جبر خواطر الرعايا الفقراء ، تصيرون
مظاهر الادعية المستطابة ، في مظان الاجابة • ولا زلتهم مؤيدين بامداد السادات
الكرام ، و متمسكين بسنن سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله
وصحبه الصلاة والسلام • والحمد لله رب العالمين في كل بدء وختام •

وان اردت المنظورية التامة من ارباب القلوب ، فلا تصنع الى كلمات اهل
العناد ، فان من كلماتهم القدسية « من علامة اعراض الله تعالى عن العبد
وقيعته في عرض اوليائه » ، وكل من يصغي اليهم فهو منهم ، بل يجب عليك
ردع ارباب الانكار ومنع المفتريين على اهل الفقر والانكسار •

الرقعة التاسعة والستون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل خالد الشهرزوري الجافي ، الى خادمه مروج الطريقة
بالبیان الصافي ، اعني الرفيق الشفيق عبيدالله افندي امده الله تعالى بالامداد
الخاص ، وأيده بمزيد التقوى والاخلاص •

اما بعد فانا قد تشرفنا بمطالعة مكتوبكم المهيج للاشواق والمذكر عن ايام
التلاق ، فمع وفور رسلكم تترى ، وتذكر الفقراء بالمكاتيب مرة بعد اخرى ،
ما اخبرتم الفقير عن احوالكم ولو في مرائي استعدادات الطلاب ، ولا افصحتم
عن كيفية احوال امثال عمر افندي من الاحباب ، وان لم نر له مثيلا في هذا
الباب ، فان مكاتيبكم ما اتتنا من زمان ، وترك المحاورة قد يفضى الى الاعراض
والنسيان • واهم الامور عند ارباب القلوب الاستقامة ، وابعد الاشياء لدى

خلص الاحباب التهاون والسامة • اما الفقير فهم ليسوا عنده على بال مع قوة الاشتغال وغاية البعد قلبا عن اشغال ارباب المقال • ثم المأمول تذكّار داعيكم في مظان الاستجابة بالدعوات المرجوة الاجابة لحسن الختام ، والتوفيق لاهياء سنة سيد الانام ومصباح الظلام ، عليه وعلى آله وصحبه الصلاة والسلام •

الرقعة السبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

حبيبي الملا محمد الجديد ، وفقه الله تعالى على سلوك هذا الطريق السديد ، وعلمه المماشة مع القريب والبعيد •
اما بعد فقد اذنت في زواج سيدي عبدالغفور وامرته بالتوسط بل بالتقليل في اسباب العرس ، فان عمل به فاعلمني عما يصرف ان صار فتوح فيه هنالك • والا فانا اقضي عنه ان شاء الله تعالى كثير ويسير ذلك • الملا محمد الموصلي من خلص الاحباب وفيما اعتقده انه لا يظهر منه سؤال ولا جواب •
والبيت محول الى اختيار الخادم التائب اعني اخي وحبيبي اسعد افندي ابن النائب • وان اردتم تفصيلاً عن احوال الفقير فارجعوا اليه فعنده الخبر اليقين •

واترك التأكيد عليّ في تحرير اجوبة المكاتيب ، فان الكتاب المقربين لدي لا يوجد منهم احد • والفقير ليس بحمدالله على ما تعهدونه من كثرة مجالسة الناس ومجاوبة اهل التصلف • وقد ورد «انا واتقياء امتي براء من التكلف»، والاشتغال بمكاتبة الناس يضيع مني خيرا كثيرا ، فمن يجني فليدع لي بحسن الخاتمة وتوفيق اتباع السنة وانا ادعو له بذلك ، ولا يحتاج الى كثرة المكاتبة • ولا يترتب عليه شيء الا برودة خاطر والمعاينة • نعم ان اتفق امر مهم او خبر يسر القلب ، فليكتب من غير انتظار لئلا يشوش علي • وسيدي عبدالرحمن افندي الروزبهاني ان رضي بالعود مع العيال في داري فليقعد فيها ، وان

تحاشى عنها حياء كما هو دأبه فالحوا عليه عن لساني انت وابن النائب وان لم يرتضه في نفس الأمر فهو مختار ، والامر الى من فوضته اليه .

واسلم على محمد بن سليمان^(١) شرط ان لا يرى للناس منامات كثيرة .
والسلام ختام .

الرقعة الحادية والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على سيدي عبدالغفور و محمد الجديد . ان حامل الورقة رجل غريب عن اهله في اليمن يريد الرجوع اليهم عن طريق البصرة فعليكم بمساعدته وتحرير التوصية له لمن يلزم . ثم اخبركم من طرف محمد سعيد السويدي بانه عجزني واعجز خلفائي والمريدين من كثرة ما كتب اليهم من الوسوس والشكاية الى الناس عن يد الخلفاء رعاية اتقياده لعبدالغفور ، وافهموه بان لايراجعني بكتاب وخطاب ولا يحرر من عنده شيء ، فضلاً عن ان يوسط غير المريدين في الترجي والالاحاح بواسطة الغير . فالان اخبركم تكراراً بانه مفوض الى عبدالغفور اجازةً وقبولاً وغير ذلك ، وانا لا احب عبدالغفور الا لاجل نسبه الكريم ، على علمي بكونه مغفلاً فلا اسمع شكاية احد فيه . والسلام ختام الكلام .

واذن محمد سعيد مشروط بارضاء خليفتي عبدالغفور وامثاله له كما كتبه قبل هذا اليه بخطي ، والحاصل انه انما أذن بسبب تزوجك لئلا تنقطع انت عن ملازمة التكية وتستعين به على مداومة قراءة الختم الشريف الخواجهگاني ، ولم اجعله مصدراً للارشاد وشيخاً مستقلاً حتى يتباهى بمكتوبي في الجانبين الغربي والشرقي ويقول فلان جعلني خليفة له ، لكن

(١) يقصد به صاحب كتاب (الحديقة الندية) .

عبدالغفور وغيره حسدونني ويأخذ مكاتيب من الناس في ذم خلفائي بانهم حساد وذووا نفوس امارة و يرسلها الي . اذنه محول الى السيد عبدالغفور ، فوضته اليه ، فوضته اليه ، فان رده فهو ردي ، وان قبله فله الفضل عليه ، فلا يرى شيخه الا عبدالغفور ، و لايراجعني في شيء اصلاً . وان لم يرض بمشيخة عبدالغفور فلا اذن له ولا يلومن الا نفسه . هذا مع علمي بقصور عبدالغفور وقلة فهمه . والسلام ختام الكلام .

الرقعة الثانية والسبعون

كتبها جوابا الى الشيخ اسماعيل الاناراني في دمشق

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد الذليل ، الاقل من كل قليل ، الى جناب الشيخ اسماعيل .
لازال موفقا للمحامد والخصال الكرائم ، وملجأ لاصحاب الذنوب والجرائم ،
آمين .

وبعد فقد ورد كتابكم الشريف ، وخطابكم المنيف ، متضمناً للترجي والشفاعة ، والعفو عما صدر من محمد الكركوكي من الاساءة والشناعة .
ولا يخفى عليكم ان هذا المسكين على حسب المقدور يحب المعاملة مع احبابه واصحابه بما هو ديدنه الدفع بالتي هي احسن ، الا ان مساوىء اخلاق بعض الناس تلجىء الحليم الى التهور ، وتحمله على مالميس في التصور ، بحيث يجب عليه شرعاً هجره وفراقه ، اذ حسن المعاملة معه يخرج عن حيز القدرة والطاقة . وبالجمله فتكدر خاطري على المومى اليه بلغ مبلغا لو لم يتوسل بكم لكان العفو عنه اصعب من خرط القتاد ، لما ظهر منه من المساوىء والفساد .
لكن اجر كظم الغيظ عند الله عظيم ، وانتم تصديتم لعفو جرائمه ، ولاجل عين تكرم الف عين . فسامحته بشروط كتبتها في جوابه ، وطويت الكشح عن مؤاخذته رجاء فضل اؤمله يوم الحساب . والسلام .

الرقعة الثالثة والسبعون

كتبها جوابا الى خليفته في بغداد السيد عبدالغفور والملا محمد الجديد

اسلم على سيدي عبدالغفور والملا محمد الجديد ، لازالا قائمين بافاضة
الانوار الى امد بعيد • فما حررتموه من نصرة المسلمين على الروافض افاد
في العين قررة وفي الفؤاد مسرة ، وازال ما ارجفه قبل وروده بعض المتعنتين •
فالحمد لله على نصرة المؤمنين وقمع مادة فساد المبتدعين •

وما كتبتم من انهدام الحائط الغربي من الدار وانه لم يتضرر من اهل
بيت حبيبي عبدالرحمن افندي الروزبهاني احد من الصغار والكبار ، وان
المخلصين القديمين الحاجين محمود ومحمد ابتداء في تجديده وتشبيده احسن
ما كان ، صار كل ذلك معلوماً لدينا وحمدنا الله تعالى مزيد حمد على عدم
ضرر اهل بيت سيدي عبدالرحمن افندي ••• ومن خصوص مصارف التعمير
وجدت كلامكم فيه مضطرباً فحرروا لنا كيفيتها ، وانها ممن كانت حتى اكون
على بصيرة في الحوالة لصاحبها • ومن جهة استكتاب الكتاب من مخلصي
القديم الملا خطاب ، فرح خاطر وطاب • والاهم من ذلك كله التمسك بالسنة
والكتاب ، وبذل الجهد في العلوم الدينية والعمل بها مع اخلاص النية ،
وامتثال ما سبق تحريره اليكم من النصائح والدعاء للمخلص والمنكر بالعفو
والعافية والحفظ والحماية وتوفيق الطاعات وترك المخالفات وعدم الارتباك
بشبكة حب الدنيا والتزهر عن الحطام والتباعد عن اكل الحرام والوفاة على
الايمان الكامل • والسلام •

(حاشية) : سيدي ومنظوري مولانا الحاج محمد اسعد افندي المفتي
الحيدري لازال يترقى ما يعيش ويبقى • نسلم عليه وعلى ابن عمه عبدالله
افندي والحاج ميران وسائر من ينتمي اليهم • والملا عبدالغني ابن جميل لازال
موردا للجمال مصونا عن نقص الحلال ، نسلم عليه • وجناب الوزير الفخيم

والدستور المكرم ابادالله بوجوده اعداء الملة واحيا به الدين المبين ، وان اندرج في عموم من تدعو لهم من الولاة المروجين للسنة القامعين للبدعة ، لكن لاتنساه ان شاء الله الرحمن من الدعاء الخاص والاستمداد للتوفيق والنصرة بالاخلاص • ونخصه بالسلام السليم من شوب الاغراض الدينية والدينية والدعاء بالتوفيق للعدل والسداد وترويج السنة السنية النبوية فلازال للحق ناصراً وعلى اعداء الدين والدولة قاهراً ، آمين • وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين •

الرفعة الرابعة والسبعون

كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عمر المجتهد الدمشقي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى ، وعلى اخينا الشيخ عمر السلام والرحمة من الكريم المنعم •

وبعد فقد احييتم داعيكم بارسال الكتاب وبالخطاب المستطاب من ذلك الجنب ، جزاكم الله خيرا ، ووقاكم في الدارين ضيرا • وشكوتهم من قلة الحضور ، وكثرة الخطور • بحمد الله احوالكم موجبة للشكر لانكم ما اتفق لكم سلوك طريق القوم ، وهذا الامر خطير لا يوصل اليه الا بعد ركوب المشاق والاضطار ، بل وترك المألوفات والاحبة والديار ، لكني ارجو من الرب الكريم ان يعامل جنابكم بالفضل ، ويقرب اليكم ما ترغبون من حيث لا تحتسبون • والسلام ختام •

الرقعة الخامسة والسبعون

كتبها من دمشق جواباً الى خليفته في بغداد

السيد عبدالغفور والسيد محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من الفقير المهجور ، الى سيده وقبلته عبدالغفور • ومن المسكين المرمي
بسهام الفراق الشديد ، الى سيده وقدوته محمد الجديد • كان الله لهما عوضاً
عن كل طارف وتليد آمين •

اما بعد فقد وصل مكتوبكم مخبراً عن قيام قرّة عيني بهاء الدين وتوجههم
الى هذا الطرف ، وفيه تفصيل واف بكيفية سفرهم ، ومن قام بخدمتهم ، ومن
سبق غيره فيها ومن ساعدهم اكثر ، جزاهم الله عني خير الجزاء في الدنيا
والآخرة ، فقد وقع عندنا موقع القبول ، مع ان حاصل الدنيا لا يساوي جناح
البعوضة كما ورد عن الرسول • لكن الى ساعة تاريخه وهو يوم الخميس
السابع عشر من شهر ربيع الاول سنة ١٢٣٨ ما جاءنا خبر من طرفهم ،
واستعدادهم لله الحمد والمنة تام ، وفي كل بلدة يشيعهم العسكر ويركب معهم
اكابر ذلك البلد الى المأمن • وان تسألوا عنا فنحن بحمد الله سالمون ، والطريقة
العلية في غاية الرواج والابتهاج ، لكن ميل الفقير الى الانزواء اكثر مما كنتم
تعهدونه ، ويتكدر خاطري باجتماع الناس واراها اضاعة للوقت • حتى الى
الآن مع كثرة التماس الاحباب ما شرعت في الدرس فضلاً عن الطريقة ، لكن
مخلصنا الشيخ احمد الخطيب مشغول بالتوجه والرغبة عليه زائدة ، وبسبب
عزلي عن الاجتماع ارسلت من عندي من المريدين كلاً الى مكانه : الملا
ابراهيم الى الجزيرة ، والسيد اسماعيل البرزنجي الى شهرزور ، وأخي الشيخ
محمود صاحب الى محلي في السليمانية وعبيدالله افندي الحيدري الى بغداد،
ومحمد المجذوب الى كركوك ، والسيد طه الشمديناني الى وان ، وهكذا

جميع من عندنا من الخلفاء • وعليكم بحسن حماية كتبنا والاحتياط في ارسالها
الينا • وعليكم بحسن المعاملة مع موسى الجبوري فان محبتي له غير خفية
عليكم • والسلام عليكم •

الرقعة السادسة والسبعون

كتبها الى خليفته في بغداد الملا محمد الجديد

بسم الله الرحمن الرحيم

من العبد المسكين ، الى اخي الملا محمد الجديد سلمه الله تعالى •

كتاب التصريح عند عيسى بن المرحوم موسى المندلاوي ، وشرح المطالع
عارية عند المرحوم الملا عبدالعزيز الكردي في السليمانية • ترسل خبراً الى الملا
عبدالرحمن يأخذه من اخيه الملا علي ويبعثه اليك وترسلهما مع الكتاب الصغير
(في الشهور والايام) الذي انت اخذته من بين الكتب او ضاع ، وتكتب صورة
المكتوب الآتي اليكم سابقاً من خصوص النصائح الى الشيخ محمود اخي
والى كل من الملا عبدالله وهداية الله الى اربيل وترده للملا محمد سعيد
السويدي • ومن خالف في شيء مما فيه تخبرني لأعامله بما يتأدب به • علامات
آخر الدنيا متعاضدة فلا تغرنكم الحياة المستعارة والاغترار بامنيات النفس
الامارة ، وترسل الي الخبر باي واسطة كانت • ارسل الملا مصطفى بن زينية
كتاب الاصابة • هل هو بالثمن حتى آمر له ، أو بالعارية لأعلم ذلك ، فانك ما
اخبرتني فيه بشيء • ونسخة حاشية السيوطي بخط مؤلفها التي اعطيت الى
عبدالفتاح كي يكتب لي منها نسخة خاصة لكن بشرط أن لا تكون الا بخط الملا
خطاب ولو طلب زيادة في الاجرة فلا بأس بذلك • والسلام عليكم وعلى سائر
الاحباب عموماً واخي محمود خصوصاً ورحمة الله وبركاته •

الرقعة السابعة والسبعون

كتبها الى شيخ الاسلام مكي زاده مصطفى افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

حمداً لمن من على كثير من العبداء السعداء لقربهم المعنوي بحسب بعض حاله ، وخيب اناساً من محيط فيضه ونواله ، حتى لم يبالوا بياهر حاله ولم يتذكروا بحكمه وامثاله • وصلاة وسلاماً على الخليفة الاعظم ، والكنز المطلسم ، مظهر جماله وجلاله ، الذي كفى عبرة لمن اعتبر بشقاوة عتبه وعتيبة وسعادة صهييه وبلاله •

اما بعد فقد وصلت كتابتكم المبينة عن الاخلاص التام وحسن الاعتقاد المطوية على آيات المحبة والوداد ، وعلى اهداء النسخة النفيسة من القاموس المحيط لان التهادي تورث التواد • وكان الطريق اما الرد واما القبول مع اتحاف احسن منها • ولما كان في الرد مظنة كسر الخاطر ، قبلناها والقبول عندنا من النوادر ، فخالفنا عادتنا رعاية لحالككم ، وجبراً وتفريحاً لبالككم ، وحينناكم ببعض الادعية الفاخرة ، وهي احسن منها عند ارباب الدنيا فضلاً عن اهل الآخرة • واطهار الشوق الى خدمة الفقراء وانجذاب خاطر اليهم مع الانهماك في زخارف الدنيا ، ادل دليل على حسن الاستمداد ، واوقع عندنا من اهداء الهدايا واجلب بحسن النظر والامداد ، اذ التذكر في اسباب الغفلة لا يلقي الا ببعض الافراد • زادكم الله اقبالاً اليه وبلغكم الامنية ، ووقاكم بالاعراض عن تلك الزخارف الدنية ، واعانكم على اماتة البدع الردية ، واحياء السنن السنية ، على صاحبها افضل الصلاة واكمل التحية • ولله در من قال واجاد في المقال :

هب الدنيا تساق اليك طرا
أليس مصير ذاك الى انتقال
وما دنياك الا مثل فيء
أظلك ثم آذن بالزوال

من الله علينا وعليكم باراءة حقيقتها كما اراها عباده الصالحين ، ونبهنا
واياكم قبل زلة القدم حين لاينفع الندم ، من ندامة الغافلين • والحمد لله رب
العالمين •

الرقعة الثامنة والسبعون

كتبها جوابا الى تلميذه السيد محمود شهاب الدين الألوسي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعرة بكمال
المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى لاتباع حبيبه خاتم المرسلين ، وثبتكم
على سيرة السلف الصالحين • واياكم والاغترار بهذه الجيفة الدنيوية والفرار
الفرار عن البدع القبيحة الردية •

واوصيكم بترك الانهماك في اللذائذ ، والتمسك التام بالطريقة والشريعة
والعض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا العبد المسكين المستهام بدعاء حسن
الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة التاسعة والسبعون

كتبها الى الشيخ محمد صالح امام الشافعية في الحرم الشريف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فاسأل الله عم افضاله ونواله ، وتقديس جلاله وجماله ، ان يذكر
في هاتيك الحضرة العلية لدى الاخوة المسلمين عموماً ولدى سيدي الشيخ
محمد صالح خصوصاً لكي تفوز بسعادة الالتفات من سكان ذلك المقام ،

ويذكرنا السيد المرقوم اطل الله بقاءه احيانا بدعاء حسن الختام • طوبى لكم
ما أوفر حظكم بدوام الاقامة هناك • ياليتني كنت معكم فأفوز فوزا عظيما •

هنيئاً لأرباب النعيم نعيمهم

وللعاشق المسكين ما يتجرع

ونياية عن وجود من هو سيد كل فضل وجود بارسال سجادة لعلكم
تشرفونها بوطء قدميكم ، فيا لها من سعادة • والسلام عليكم ورحمة الله
وبركاته •

الرقعة الثمانون

كتبها الى السيد محمود الكيلاني نقيب اشراف بغداد

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم غب دعوات فائقة ، واهدي تحايا التسليمات بعد الابتهالات من
الله بجنابكم لائقة ، راجيا من الله فلاحكم في الدارين ، وطالبا منه صلاحكم
في النشاطين امثالا لأمركم ، وتطيبيا لقلوبكم بطلب الدعاء • اولا فالفقير ماله
لهذا استحقاق واجترأ ، لانه مغمور بالذنوب ومعترف بالعيوب • اسأل الله
لي ولكم العفو والعافية في الدنيا والآخرة وارجو منكم ان تذكرونا في مظان
الاستجابة بحسن الخاتمة وطلب الاستقامة على اتباع سيد المرسلين والاقتداء
بهدي السلف الصالحين ، واقتفاء السنة السنية واجتناب البدع الردية ، فدعاء
الاخوان الصالحين في ظهر الغيب أرجى للإجابة واقرب للإصابة • اراني الله
تعالى واياكم حقيقة الدنيا كما اراها عبادة المتقين ، وحشرنى واياكم في زمرة
عباده المقربين ، وما ذلك على الله بعزيز • والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته
اولاً وآخراً ، وايدكم بروحانية اوليائه باطناً وظاهراً • وآخر دعوانا ان الحمد
لله رب العالمين •

الرقعة الحادية والثمانون

كتبها جوابا الى الملا يحيى المزوري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله على نعمائه ، والصلاة والسلام على قدوة انبيائه محمد الذي ما
أوذى نبي مثل ايدائه ، وعلى آله وصحبه وازواجه واحبائه .

وبعد فقد شرفتنا رقيمة كريمة من جناب سيدي وسندي مروج طريقة
الفقراء ، العلامة التحرير الملا يحيى جزاه الله عنا خير الجزاء ، فوجدناها
مشحونة بكمال الاخلاص والاشتياق ، ومملوءة بمحامد الخصال ومكارم
الاخلاق ، ووصل معها جواب مكتوب الشيخ معروف ، عومل بحسن الختام
من الكريم الرؤوف ، فوجدناه مسكتاً له بالادلة والوجدان ، ومنفتحاً على
مسلك العلماء واهل العرفان ، فبعثناه اليه مع والينا لعله ينتفع به وما اراه .

واوصيكم وصية تامة يبذل المجهود على قدر المقدور في ترويج هذه
الطريقة العلية المندرسية من قديم الزمان ، وترغب المسلمين فيها بالدلائل
والبرهان ، فقد بلغ الى درجة اليقين ، ان المقبولية عند سادات الطريقة تكون
على مقدار الجهد في احياء رسوم الدين وتقوية المريدين ، وسمعنا ان اكثر
قرى عمادية المحمية كانت بها مساجد معمورة بالجماعة والاذكار والآن اما
تعطلت واما خربت ، فما يتردد اليها من المصلين ديار . فان امرتم ولو على لسان
هذا المسكين ان يجتهد مخلصنا زير پاشا كان الله له في تجديد رسومها يكون
لكم اجر عظيم ، فقد ورد في حديث رواه ابو هريرة رضي الله تعالى عنه «من
تمسك بسنتي عند فساد امتي فله اجر مائة شهيد» . وادعو لاولادكم عموماً
وحبيبي الملا محمد امين خصوصاً كتبه الله في زمرة السعداء وحشره تحت لواء
الانبياء والاولياء يوم اللقاء ، وعليكم بالثابرة على شغل الطريقة العلية فانها

انجح دواء لمداءاة الامراض القلبية ولا ينبؤك مثل خير • والسلام عليكم
ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الثانية والثمانون

كتبها جوابا الى السيد طه الحكاري في شمدنينان

بسم الله الرحمن الرحيم

وعليكم السلام ورحمة ربنا الكريم المنعم ، وخصكم بعرفانه ومن عليكم
باحسانه انه هو الرؤف الرحيم •

وبعد فقد تشرفت بوصول مكتوبكم وابتهلت الى ربي لنجاح مطلوبكم،
وارجو منه المن والقبول ، والتفضل بحصول المسؤل ، ومن شفقتكم ايضا
هذا هو المأمول • واصحابي يأملون فلاحكم عموماً وخصوصاً سيدي السيد
عبدالقادر البرزنجي والحاج موسى ، يرجون من ذلك الجنب الامداد بدعاء
سلامة الايمان ، فانكم اهل الترحم والاحسان • وانا ارجو منكم ومن اخينا
الفقيه عبدالقادر طلب التوفيق لهذا المسكين الغريب ، والمجرم الكئيب ، وان
يشغلني واياكم في رضاه ، ويصرفني عما سواه ، وان لا يصدني بالمتاع القليل
المحتقر عما لا عين رأت ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر •

الرقعة الثالثة والثمانون

كتبها من بغداد الى خليفته الشيخ احمد الخطيب الاربيلي

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام تام بمزيد المحبة والاكرام ، على الاخ في الله مخلص الطريقة بلا
اشتباه الملا احمد افندي النقشبندي الشافعي سلمه الله تعالى • ان سألتكم عنا
فنحن بحمده سبحانه وتعالى في صحة وعافية ، ونعم من الله وافية •

نسأل الله لنا ولكم دوام الاستقامة • فعليكم بالسعي الحثيث في اسبابها
فهي خير من الف كرامة • واوصيكم بالاشتغال باحياء السنن السننية وقمع
البدع الردية ، ونشر العلوم بالاخلاص ، والتمسك بأداب ساداتنا الخواص ،
وتقي الوجود وبذل الموجود والصبر على المفقود ، والتبتل الى الملك المعبود ،
وتذكر هذا المسكين بالدعوات الخيرية على الدوام ، والسلام في البدء والختام •

الرقعة الرابعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد خليل السمين
نقيب اشراف طرابلس الشام

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله ، وسلام على رسول الله ، وعلى آله ومن والاه •
وبعد فقد وردت مكاتيبكم الدالة على مزيد الاخلاص ، المشعرة بكمال
المودة والاختصاص • وفقكم الله تعالى الى اتباع حبيبه خاتم النبيين ، وعلى
سيرة السلف الصالحين • واياكم والاغترار بهذه الجيفة الدنية ، واوصيكم
بالفرار عن البدع الردية وترك الانهماك في اللذائذ والتمسك التام بالطريقة
والشريعة والعرض عليهما بالنواجذ ، وان تذكروا هذا المسكين المستهام بدعاء
حسن الختام • والسلام عليكم في البدء والختام •

الرقعة الخامسة والثمانون

كتبها الى السيد حسن تقي الدين الحصني مفتي دمشق ونقيب اشرافها

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام على الاخ الرفيق والمحب الشفيق والخذن الصديق ، اعني السيد
حسن افندي تقي الدين أدام الله اقباله ولازال تقضى آماله •

وبعد فقد كنا من وفور الاشتياق الى جنابكم مترصدين الوسيلة للتذكار ، وطال ما كنا نأمله منكم في الأسفار ، فبينما نحن مترقبون لذلك اذ جاء اخونا السيد عبدالرزاق القطب وعاد الى طرفكم فبادرنا الى ارسال الالوكة معه ، وبحمد الله قد شاهدنا بدر مجدكم يلوح ومن تلقاء خيالكم نسيم البهجة يفوح ، ونرجو ان تفرحونا بارسال حالاتكم ولا تنسونا بملاحقة مقالاتكم ، وتسرونا بالمداومة على اذكاركم التي اجزناكم بها وهي الدواء الناجع لكل مرض قلبي . والسلام عليكم .

الرقعة السادسة والثمانون

كتبها من القدس الى السيد محمد امين الشهير بابن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

ارسل من التحايا اعرفها ، ومن الثنايا الطفها ، الى من ما برحت بزال وصاله ظمآن ، وبرشحات جماله عطشان ، اعني به السيد السند والحبر المستند مولانا محمد امين عابدين ، لازال في كنف الحق محميا ، وفي الطريق المستقيم مهدياً .

وبعد فلما طال لملاقاتكم اشتياقنا وزاد بحرارة الود احتراقنا ، ولم يتفق الى الان بيستان اشتياقكم لقاءنا . فحين ما اتفق عزيمة الشيخ اسماعيل الاناراني الى ذلك الصوب الشريف والمقصد المنيف ، بادرنا الى اظهار محبتنا والدعاء لجنابكم في المقامات المباركة بان ينفع بمؤلفاتكم العالم الاسلامي ، فلو كنتم تسألون عن كيفية احوالنا او كمية بلبالنا ، ما كنا نشكو الا من حرقة بالنا من نأي من لا راحة بدونه لجالنا . والمرجو منه تعالى ان لا تكونوا ايضا كذلك ، ولا تمهلوا في ارسال الاحوال وابراز الامال ، فانا لن نألو جهداً فيها بعون الله الملك المتعال . والسلام عليكم وقلبي وروحي لديكم .

الرقعة السابعة والثمانون

كتبها جوابا من القدس الى الشيخ عبدالرحمن الكزبري

بسم الله الرحمن الرحيم

من الحقير الفقير ، الى سيدي الكريم ابن الكريم ، عامله الله بلطفه
العميم •

تشرفنا بالوكتكم الكريمة ، واطلعنا على وفور محبتكم المستديمة ،
جزاكم الله خيرا وافاض عليكم من وابل فضله وظله ، وجعلكم من الذين
يظللهم يوم القيامة في ظله • واسلم على اخي وحبيبي المحقق المفضل الشيخ
عبدالرحمن الطيبي ومخلصنا الصميم الملا احمد الطرابلسي الاروادي ، ونرجو
منكم ان تذكرونا بصالح الدعوات ، ونحن مانقصر ان شاء الله الرحمن •
وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته •

الرقعة الثامنة والثمانون

كتبها الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فاسلم على السادة الكرام السويديين عموما واخص منهم سيدي
العالم الفاضل الملا محمد امين لازال على جادة سيد المرسلين صلى الله عليه
وعلى آله وصحبه اجمعين • ثم البادي لتحريره طول مدة الفراق ، وهيجان
لواعج الود والاشتياق ، ثم الاستخبار عن ذلك الخل الوفي وكيفية مزاجه
في هذه الازمنة التي مضت مع انقطاع الاخبار ، وعدم الاطلاع عن احوال تلك
الديار ، بسبب المتاعب في الاسفار • والفقير بحمد الله لانشكو سوى الم
البعاد الممزوج بالهيام •

اكثروا من الجد مهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر الطاقة في
اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين • والسلام ، في البدء والختام •

الرقعة التاسعة والثمانون

كتبها جوابا الى السيد عبيدالله افندي الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

اسلم على الأخ في الله والمحب لوجه الله ، المنظور بعين عناية الحضرات
النقشبندية ، مولانا عبيدالله لازال محفوفاً بالمنن الرحمانية ، ومكنوفاً
بالامدادات الروحانية •

وبعد فقد طالعنا رسالتكم الحاوية لانواع اللواعج والاشتياق ، المنبئة
عن التألم بالم الفراق • حقاً وكفى بالله شهيداً قرت عيون الاحبة بسواد
سطورها ، وامتلات قلوب المشتاقين من لذة سرورها • نرجو الله لنا ولكم
الاستقامة ، والفوز بسعادات الدنيا ودرجات القيامة، انه معطي المسؤل ومانح
كل مأمول • وعليكم وان قلت فائدتكم بالنسبة الى اخوانكم بالمواظبة على ما
امرتهم به ، فان مالا يدرك كله لا يترك جله • وقد اخبرتكم اولا بقلة الفائدة ،
لكن القليل من هذه النسبة الشريفة كثير، والقطرة منها فوز كبير، نرجو منكم
الامداد بدعائكم ، ومن الله جل جلاله طول بقائكم وسعادة لقاءكم • والسلام
عليكم •

الرقعة التسعون

كتبها الى خليفته السيد عبيدالله الحيدري

بسم الله الرحمن الرحيم

احلف يمينا بكمال ربي الرحيم ، وانه قسم لو تعملون عظيم ، ان لانجاة

بشيء الا بالقلب السليم ، وهذا امر منصوص بنص القرآن الكريم • فاوصيكم
ياسيدي بتقوى الله وطاعته ، واجتناب ما نهى عنه برحمته ، وترك التعلق
بالمال والاولاد ، وادخار الاعمال الصالحة ليوم المعاد ، وبسائر ما كتب في الاجازة
فوالله تعالى شأنه يصير المال والاولاد هباء منثورا ، وسوف تعلم كأن لم تكن
الدنيا شيئا مذكورا • وبلغني من الملا عبدالله الهراشي ماقرت منه العيون ،
وانبسط منه القلب المحزون • وكذلك ارجو من الله الزيادة اذ من استوى
يوماه فهو مغبون ، فانا لله وانا اليه راجعون •

واسلم على الاخ الارشد ابن عمكم عبدالله افندي المجد ضاعفه الله
اخلاصا وزاده بهما اختصاصا ، والاخ العزيز ابن الافندي الملا صبغة الله ، وعلى
جميع الاحباء والاخلة والمنتسبين الاجلة ، خصوصا الممتاز بين المخلصين عمر
افندي كان الله له ، والمدعي التفوق على جميع المنسويين حبيب آغا جعله
الله حبيب احبائه بحرمة محمد خاتم انبيائه منتظرا الدعاء بحسن الختام •
والسلام عليكم والاكرام •

الرقعة الحادية والتسعون

كتبها جوابا الى الملا محمد امين السويدي البغدادي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى •

من العبد المسكين والفقير المستكين خالد الى خله وسيده محمد الامين ،
الفاضل المحقق المتين والكافل المدقق الرزين • السلام الاغلى من الدر الثمين،
والتحية التي تضحك في رياض الصدق واليقين ، على الحوحم والغنبر
والياسمين •

اما بعد ، فقد شرفتنا رقعتكم السامية القدر المحتوية على العتاب على

قلة ادبي ونسيان التفتيش عن كتاب (الادب المفرد) وتحصيله لذلك الاديب
المفرد القائم مقام الجمع ، واني ماتلقت امركم بالطاعة والسمع • كلا اني
مانسيت ميعاد ذلك الخل الوفي الشقيق ، كيف واني احن الى هاتيك الربوع
حنيني الى جزوى والعقيق ، بل قد يجري على لساني في خلال المقال من غير
احتفال من فرط بلبال البال هذان البيتان :

**الا هل الى اكتاف زوراء عمران
معاهدها قبل الممات معاد**

**بلاد سكنناها وكنا بحقها
اذ الناس ناس والبلاد بلاد**

لكن مهام طلبي للكتاب المذكور ماصارت بهدف النجاح مقرونة ،
وما وجدت له اثرا عند احد والامور باوقاتهما مرهونة ، وان شاء الله الكريم
الوهاب ، اذا وجدت ذلك الكتاب ، لا اتساهل فيه ولو بالاستكتاب •
والسلام عليكم في البدء والختام •

(حاشية) الجدمهما امكن في امور الدين ، والسعي على قدر المقدور
في اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمين • والسلام ختام • (انتهى) •

الاجازات التي منحها مولانا خالد النقشبندی

الاجازة الاولى

اجازته للعلامة محمد بن عابدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي رفع منار العلم في كل مصر وعصر ، واقام اهله ظاهرين على الحق مؤيدين بالفتح والنصر • والصلاة والسلام على سيدنا محمد المنزل عليه سورة الفتح والنصر ، وعلى آله وصحبه صلاة وسلاما لا يحويهما عد ولا حد ولا حصر ماروى محدث حديثا مرفوعا فازاح عن رواته وصمة الحصر •

(اما بعد) فالعلوم شتى وغورها بعيد ، والسعيد كل السعيد من طاب له موردها العذب الفريد ، واجلها علوم الشريعة التفسير والفقه والحديث ، كما اجمع عليه من العلماء القديم والحديث ، اذ بها نجاتنا في الدنيا والآخرة ، وهي ضياء قلوبنا ومنتنا الفاخرة • والتفسير والفقه لا يتمان الا برواية الحديث النبوي ، لانه مفصل لمجملهما وموضح لمشكلهما ومقيد لمطلقهما فلا يتم الخوض فيهما الا بذلك الدر المعنوي • ولم تزل اكابر العلماء يبذلون المهج الحجاج بعد الحجاج ويقتحمون النهج او خوض اللجج لاقتناص شوارد ذلك البلج ، ولتصفية مذهب منه وما درج ، حتى اصبحت السنة المحمدية بيضاء نقية ، خالصة سائغة للشاربين طيبة بهية ، ولم تزل خيار الناس من الاوائل والاولاخر ، يتبركون بسلسلة حديث النبي الفاخر ، ويزاحمون بالركب لاهل المحابر •

ولما كان الامر هكذا طلب منا نور السلالة الهاشمية ومصباح السلسلة الفاطمية ، الرفيع العماد الشامخ الاوتاد ، غطريف الجحافل وبهجة المحافل ، صاحب المجد الاثيل ، محمود السيادة الهمام الجليل ، صاحب التأليف العديدة الفريدة والتصانيف المفيدة ، لو لم يكن منها الا رد المحتار ومنحة الخالق ونسمات الاسحار التي عم تفعلها الاقطار ، وجاءت اوفى كتب الفقه تفعا واحصاها فرعا ، وعرف الكل فضل منشئها وعلو همته وتمنى معاصروه الفوز بخدمته الا وهو العلم كنار على علم ، لا يمتري في سؤدده اثنان ، وما لمدعي الخلف يدان ، عزيز مصره وفريد عصره ، علامة المعقول والمنقول ، المستخرج بغواص فكره ما يعجز عنه الفحول ، غرة الزمان وبهجة العرفان ، المصباح المنير والكوكب الشهير والروض النضير ، السيد السند بلا نكير ، السيد محمد امين ابن المرحوم السيد عمر عابدين ، لابرح رفيع العماد محفوظا من كل مايشين (اجازة) ما تصح لنا روايته او تنسب اليها درايته سيما ما تضمنته هذه الوريقات من مشاهير الكتب الحديثة المعول عليها عند الاثبات • فاقول اجزته بجميع مروياتي تبركا بها وبسلاسلها كي يرد اعذب مناهلها وابحت له الرواية عني في ذلك بشرطه المعتبر عند كل سالك كما ان المجاز لي بمثل ذلك اباح واجاز وان كنت لست اهلا لان اجيز او اجاز • والله سبحانه يرفع عماده مادامت السموات والارض ويحرسه ماتعاقب الملوان من رتبة الخفض ، واسأله الدعاء لي بالتوفيق التام وحسن الختام •

الاجازة الثانية

اجازته للشيخ حسن الخطاط القوزاني

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حمدا يرتضيه لجنابه ، والصلاة والسلام على اجل من اصطفاه لوحيه وخطابه ، خليفة الله في خليقته سيدنا محمد وعلى آله واصحابه •

اما بعد فقد اجزت الاخ في الله والمحب لوجه الله الشيخ حسن احسن الله حاله ومآله واسبغ على المؤمنين فيضه ونواله ، بتلقين الذكر والتوجه للطالبين والارشاد في الطريقة العلية النقشبندية ، بعدما جربت تأثير نظره للطلاب وحسن اقتداره على القاء الانوار ورفع الحجاب . وما اجزت له الا بعد الاستجازه من سادات السلسلة العلية والاستخارة الشرعية النبوية ، فليغتنم صحبته كل من يريد التشبث بطريقة الاولياء وضمن لكل من يلزم امره وخدمته ان ينال مالا يحيط به عقل العقلاء ويقصر عنه علم العلماء، واوصيه بالتمسك بالكتاب والسنة والامر بتصحيح العقائد بمقتضى آراء اهل السنة الذين هم الفرقة الناجية على ما اطبق عليه ائمة الكشف والوجدان ، واوصيه بتوقير حملة القرآن والفقهاء والفقراء ، وبسلامة الصدر ، وبسماحة النفس ، وبسخاوة اليد ، وبشاشة الوجه ، وبذل الندي ، وكف الاذى ، والصفح عن عثرات الاخوان ، والنصيحة للاصاغر والاكابر ، وترك الخصومات ، وترك الطمع ، وبالا اعتماد في قضاء الحوائج على الله جل جلاله فانه لا يضيع من عول عليه ، وان لا يرجو النجاة الا في الصدق ، ولا الوصول الى الله الا في اتباع سيدنا محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم سيد الخلق ، وان لا يظن انه افضل من احد بل لا يرى لنفسه وجودا ، وكل من يتناول عليه بالنميمة والحسد يفوض امره الى الله ، ولا يتكلف في دفع شره بالهمة فان في مشايخ هذه الطريقة رجالا تتدكدك من همهم الجبال ، فان شاؤا قلعوا مادة فساده بقدرة الله تعالى في اسرع ما يكون .

وصلى الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه عدد خلقه ورضاء نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته وسلم تسليما كذلك . والحمد لله رب العالمين .

الاجازة الثالثة

اجازته للشيخ احمد الاغريبوزي

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الاعتراف بالعجز عن اداء حمد كلت عن احصائه السنة فحول البلغاء،
وحارت فيه فهوم الانبياء والاولياء ، حتى اقر كمل افرادهم بعدم احصاء
الثناء ، والصلوة والسلام على خاتم الرسل وسلطان الانبياء وآله وصحبه
نجوم الاهتداء وشموس الاقتداء .

اما بعد فيقول العبد الذليل الاقل من كل قليل ، خالد ، اني قد اجزت
الاخ الجليل والمشفق النبيل مولانا الحاج احمد افندي بالتوجه وتلقين الذكر
وتلبية الطلاب في الطريقة النقشبندية قدس الله اسرار مواليتها ووفق على اتباع
السنة جميع اهاليها ، فهو مأذون بذلك مالم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها
وسداها الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل سلطانه اعلى ذريعة
بل التمسك بها عبارة عن التمسك بعزائم الشرع في جميع الامور مع دوام
المراقبة ورؤية القصور والاعراض عن الانهماك في الشهوات وعن الكسل
في الطاعات والتجافي عن دار الغرور ، فردده ردى وقبولة قبولي ويده يدي
ومدده مددي ، واوصيكم واياه بنفي الوجود وبذل المجهود والوفاء بالعهود
والقناعة بالموجود والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود وتصحيح
الاعتقاد على وفق آراء اهل الحق الفرقة الناجية السنية والعض بالنواجذ على
هدى الاصحاب الكرام واتباع السنة السنية وترك الخوض في مشاجرتهم
وحسن الظن بهم جميعا ، رضي الله عنهم ورضوا عنه ، فانهم هداة الامة ونقله
الكتاب والسنة ، فالقادح فيهم قادح في دينه وليس وراءه وراء . نسأل الله
العافية في الدنيا والاخرة . والحمد لله رب العالمين .

الاجازة الرابعة

لأخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي تجلى للطائف احبابه الخمسة الامرية بافعاله واسمائيه وصفاته السلبية والثبوتية ، حتى تجلى لهم بالذات البحت الاحدية المنزهة المقدسة عن الكيفية والكمية ، وزكى لطائفهم الخلقية من الصفات الذميمة المهلكة ومن الكدورات البشرية ، وجذب روحانية اصفيائه بنار العشق وانوار تجلياته الى مشاهدة جمال وحدة شهوده المطلقة حتى اراهم الكثرة في الوحدة والوحدة في الكثرة بعين البصيرة ، ووصفهم بكلامه القديم الازلي « الا ان اولياء الله لاخوف عليهم ولاهم يحزنون ، الذين آمنوا وكانوا يتقون ، لهم البشري في الحياة الدنيا وفي الآخرة » . والصلاة والسلام على نور قطرة بحر المجاز وقنطرة محيط الحقيقة سيدنا ومولانا محمد القائل « من اخلص لله في العبادة اربعين يوما تفجرت ينابيع الحكمة من قلبه على لسانه » وعلى آله وصحبه اخيار البرية وهداة الخلق الى الحق ومعرفة شمس الاحدية ومعية الاقربىة .

(اما بعد) فان اعظم العلوم واشرفها عند الله تعالى العلم الباطن الذي يتظهر به الانسان عن الصفات الذميمة المهلكة ، ويتخلق بقدر استعداده بالاخلاق الحميدة المنجية ، ويموت قبل الموت باربع موتات ، ويحصل ثمرة محبوبية الحقيقة المحمدية المخفوفة باوراق المعرفة النابتة المخضرة من اغصان الطريقة الناشئة من شجرة الشريعة ، كما تحقق ان شرف العلوم بشرف المعلومات . (فليكن) معلوما لدى الناظرين الى هذه الاجازة الحققة ان اخي الشقيق وعصدي الوثيق العالم الماجد الفاضل والعابد المجاهد الكامل المولى المراقب ولد قلبي وقرّة عيني الشيخ محمود صاحب اخذ الله بيده وامده بمدده،

قد سلك على يدي في الطريقة العلية النقشبندية المجددية والعروة الوثقى
القادرية قدس الله تعالى اسرار اهاليهما السنية ، حتى تصفت لطائفه الخمسة
الامرية بذكر الله وتنورت بانوار تجليات افعاله واسمائه وصفاته السلبية
والثبوتية وبتجليات ذاته البحت المقدسة عن الكيفية والكمية ، وحصل له
الفناء والبقاء الاتمان في كل قسم منهما على وجه الحقيقة وحصل له العلم
الباطن بعلومه الدنية ، وتزكت لطائفة الخلق العنصرية والنفسية من الامراض
والكدورات البشرية وعرف منازل مقامات الطريقة • (فاجزت له) اجازة عامة
مطلقة في تلقين الاذكار للمريدين وتسليك المسترشدين والتوجه للطالبيين
وقراءة ختمات الطريقة بانواعها وتلاوة القرآن الكريم ودلائل الخيرات والاوراد
لاسيما اورادي الموسومة بجلالية الاكدار والسيف البتار في الصلاة على النبي
المختار فهو مأذون بذلك ما لم يخالف اصول الطريقة التي لحمتها وسداها
الشريعة والنجاة يوم القيامة ورضا المولى جل جلاله أعلى ذريعة ، بل التمسك
بها عبارة عن التمسك بعزائم الامور مع دوام المراقبة ورؤية القصور ،
والاعراض القلبية عن الانهماك في الشهوات وعن الكسل في الطاعات والتجافي
عن دار الغرور • فرده ردي ، وقبوله قبولي ، ويده يدي ، ومدده مددي •
فاوصيه بنهي الوجود وبذل المجهود ، والوفاء بالعهود ، والقناعة بالموجود ،
والتوكل التام في جميع المهام على المهيمن الودود ، وتصحيح العقيدة على وفق
آراء اهل الحق اعني الفرقة الناجية السنية السنية ، وان يعرض بالنواجد على
هدى الاصحاب وترك الخوض في مشاجراتهم وحسن الظن بهم فانهم هداة
الامة ونقلة الكتاب والسنة • واجزت له ايضا ان يجيز من رآه اهلا للارشاد
بعد تسليكه وتعريفه المنازل والمقامات في اي مكان شاء واراد فان اجازة
المشايع نعمة ابدية ودولة ملوكها سرمدية ، فمن امثل امرهم فقد اهتدى ومن
خالفهم فقد ضل وغوى • وفقه الله تعالى وعصمه عن ذلك وجعله اماما
للمتقين ونورا نافعا للطالبيين ، واسأله ان لا ينسى هذا المسكين المستهام من
دعاء التوفيق التام وحسن الختام •

الاجازة الخامسة

اجازته للشيخ ابراهيم افندي

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى •

اما بعد فيقول العبد المسكين الفقير والذليل المستكين الحقير ، خالداً
النقشبندي المجددي ، اني اجزت مخلص الطريقة ومحبا اهل الحقيقة ابراهيم
افندي بقرائه ختم الخواجگان بشروطه المعهودة عند اهله ، وان يدعو عقبه
لنصرة سلطان الاسلام وبقاء نسله على مر الايام ، (كما كتب في ورقة على
حدة) وان يجتنب اكل الحرام ولغو الكلام ، وان يقوم لمناجاة ربه تعالى
والناس نيام ، وان لا يمكن من الجلوس في حلقة الختم الشريف المتجاسرين
على عظام الآثام ، ولا سيما شرب الخمر نعوذ بالله من ذلك الا بعد توبة
صحيحة ، وان يحضر احياناً ارواح السادات والملائكة الكرام ، وان يدعو
لهذا الفقير اللاشيء بتوفيق الطاعة واخلاص العمل ونشر علوم الدين والحفظ
من شر النفس وشياطين الأنس والجن وحسن الختام •

(وهذا هو الدعاء) واحفظ اللهم مولانا السلطان الاعظم الهام ، وايده
بجنود الغيب وأعنه على حماية بيضة الاسلام ، وأدم له خلفاً اهلاً من ذريته
على مر الايام ، وانصر عساكره في البر والبحر ، وأصلح وزرائه واعوانه
وسفرائه واجعله واياهم سببا لعمران البلاد وراحة العباد ، وأحيي به وبهم السنة
السنية الغراء ، وارفع به وبهم منار الشريعة النبوية الزهراء ، واخذل اعداءه
فعدوه عدو دين الاسلام ، ودمر المبتدعة من سائر المارقين والخوارج اللئام ،
واقطع دابرهم والحق الداب منهم بالدارج ، واكتب السلامة والعافية علينا
وعلى عبيدك الحجاج والغزاة والمرابطين والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك

من امة سيدنا محمد صلى الله تعالى عليه وسلم وعلى آله وصحبه اجمعين ،
والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السادسة

اجازته للشيخ محمد بن عبدالله الخاني

الحمد لله الكريم الوهاب ، والصلوة والسلام على سيدنا وسندنا
وملاذنا محمد الذي اوتي الحكمة وفصل الخطاب ، وعلى آله وصحبه واتباعه
الى يوم المآب •

(وبعد) فقد اجزت الأخ في الله تعالى الشيخ محمد بن عبدالله الخاني
بالتوجه والارشاد وتلقين الذكر في الطريقة العلية النقشبندية قدس الله اسرار
اهاليها السنية ، وما اجزته الا بعد الاستخارة الشرعية والاستجاسة من ارواح
سادات السلسلة الزكية ، وأوصيته بتقوى الله في السر والاعلان والامر
بالمعروف والنهي عن المنكر حيثما كان بقدر الامكان ، وأن لا يرى النجاة الا
بالصدق ولا السلامة الا باتباع سيدنا محمد سيد الخلق صلى الله عليه وعلى
آله واصحابه وتابعيهم باحسان في كل وقت واوان ، آمين • حرر سنة احدى
واربعين ومأتين والف • والحمد لله رب العالمين •

الاجازة السابعة

كتبها للشيخ ابي الخير آذنا له بحضور ختم الخواجان

عند الشيخ خالد الجزري خليفته في ديار بكر

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد الحمد والصلاة والتسليم على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه
اجمعين ، لا يخفى على ارباب التصديق والتوفيق ان مخلصنا في الله الشيخ
ابو الخير قبلناه في الطريقة النقشبندية واذنا له بحضور الختم عند خليفتنا
وبالاذكار القلبية • ونوصيه باتباع الشريعة الغراء ، والسنن المصطفوية وترك
الآثام والاخلاق الردية ، وان يذكر الفقير المستهام بدعاء حسن الختام •

رسائل مولانا خالد النقشبندی

رسالته في العقائد

بسم الله الرحمن الرحيم

اشهد الله تعالى ، واشهد ملائكته وانبياءه واوليائه وجميع من حضر او غاب روحانيةً وجسماً من الانس والجن والملك مع سائر ما خلقه الله تعالى مما هو معلوم ومما لا يعلمه غيره ، على اني اشهد شهادة جازمة متواطئاً فيها القلب واللسان بان الله الذي خلق العالم بعد ما لم يكن ، اله واحد واجب الوجود لذاته ، متصف بكل كمال ، ومنزه عن كل نقص ، متفرد باستحقاق العبودية على العالم اذ هو مالكم حقيقة لانه الذي اوجدهم من العدم ، ومنفرد بالألوهية والقدم والبقاء وبالخلق والقدرة ، ليس بجسم ولا جوهر ولا عرض . وكذلك صفاته ، لا يقوم به جادث ، ولا يحل في شيء ، ولا يتحد بغيره ، مقدس عن التجسم وتوابعه وعن الجهات والاقطار ، مرئى في الدارين بالقلوب وفي الآخرة بالأبصار ، كان ولم يكن معه شيء ، لا بداية لوجوده ، ثم احدث العالم باختياره ولم يحصل له بسببه كمال ولم يتجدد له تعالى بايجاده اسم ولا صفة بل لم يزل باسمائه وصفات ذاته . لاشبيه له في الذات والصفة والفعل ، حي قيوم ، خالق كل شيء علواً وسفلاً ، برأً وبحراً ، جسماً وجوهرأً وعرضاً ، حتى أفعال العباد الاختيارية ، عليم بكل شيء كذلك من الموجودات والمعدومات ومن الكليات والجزئيات ، عالم الغيب والشهادة ، بل لا غيب في حضرته فالكل شهادة ، يعلم خائنة الأعين وهو اجس الضمير ، كيف لا وهو خالقها ، الا يعلم من خلق وهو اللطيف الخبير ، ولا مزية بشيء من ارادته في عالم الارض والسموات ، لم تتعلق قدرته بشيء حتى اراده ، كما لم يرده حتى علمه ، فما في الوجود شيء الا وهو مراد ومقدور له تعالى ، يريد لكل شيء كذلك ، قادر على كل شيء كذلك ، سميع بكل شيء كذلك ، بصير بكل شيء ، لا يخرج عن علمه مثقال ذرة من المعلومات ، ولا

يخرج عن سمعه ذرة من المسموعات ، يسمع كلام النفس في النفس ، وصوت المماساة الخفية عند اللمس ، ولا يطلع عن أبصاره شيء من المبصرات ، يرى سبحانه ديب النملة السوداء في الليلة الظلماء على المسح الأسود ويبصر اصغر الاشياء في سواد الدأداء خلف الف حجاب ، سواء لديه الاقرب والابعد ، يتكلم لا عن صوت مقدم او سكوت متوهم ، بكلام ازلى مقدس كسائر صفاته ، كلم به موسى وانزله على الرسل ، وسماه قرآناً وزبوراً وانجيلاً وتوراةً وصحفاً ، حياته ليست بالروح والجسد والاركان ، وعلمه منزّه عن التفكير وسبق الجهل وتطرق النسيان ، وارادته مقدسة عن الاضطراب وعن القلب والجنان ، وقدرته مبرأة عن توسط الآلات وتأيد الاعوان ، وسمعه برىء عن توهم الاصمخة والآذان ، وبصره لا يتخيل له الحدقة والاجفان ، وكلامه ليس من فهمٍ ولهاتٍ ولسان ، فسبحانه وتعالى رب كريم عظيم السلطان عميم الاحسان جسيم الامتتان ، وكل من صفاته لا تكثر فيه ، وكثرة التعلقات لا توجد فيها كثرة ، لا يقع شيء من غير ارادته ، ولا يكون في ملكه الا ما يشاء من خير وشر ، والكفر والمعصية بارادته دون امره ورضاه ومحبته ، وانه تعالى علم في الازل جميع الوقائع الآتية من افعال العباد وغيرها وما يجازون عليه وكتبها باشخاصها واحصاها ، فلا يجرى شيء الا على طبق ما سبق في علمه .

رسالته في تحقيق الارادة الجزئية المسماة بـ

((العقد الجوهري))

في الفرق بين كسبي الماتريدي والاشعري

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله فاطر السموات والارض وخالق العباد وما يعملون ، الذي اذا اراد شيئاً انما يقول له كن فيكون . والصلوة والسلام على سيدنا ومولانا

محمد خير اهل الوبر والمدر ، وعلى آله وصحبه هداة طريقته الوسطى بين الجبر والقدر .

(اما بعد) فاعلم ارشدك الله تعالى ان اهل القبلة اطبقوا قاطبة بل الفلاسفة واكثر الملمين ايضا على انه لا مؤثر فيما سوى افعال الحيوانات من الموجودات الا الله الواحد تبارك وتعالى . وافعال الحيوانات منها الطبيعية ولا خلاف في مخلوقيتها له تعالى ايضا سواء كانت من الافعال المشعور بها كالمرض والصحة والنوم واليقظة او من غير المشعور بها كالنمو وهضم الطعام . ومنها الاختيارات ، وانما النزاع فيها فقط . فذهبت الجبرية الى انها بقدرة الله تعالى بلا قدرة من العبد . والاشعري الى انها بها بلا تأثير من قدرة العبد . والمعتزلة الى انها بقدرة العبد فقط بالاختيار . والفلاسفة الى انها بقدرته بالاجاب . ونسبة هذا الى امام الحرمين سهو كما افاده العارف السنوسي تصريحاً ، والسعد في شرح المقاصد تلويحاً . وذهب ابو اسحق الاسفرائيني الى انها بمجموع القدرتين على ان تؤثرا في اصل الفعل . والقاضي الى انها بهما على ان تأثير القدرة القديمة في اصل الفعل وتأثير الحادثة في وصفه ككونه طاعة او معصية . وهذا المذهب عين مذهب الماتريدية كما افاده المحققان ابن الهمام في متن المسامرة وابن ابي شريف في شرحها والمولى حسن چلبى في حاشية شرح المواقف ، وصرح به المدقق الكليني في حاشية العقايد الدوانية وفي تعليقاته على السيالكوتي الواقع على الخيالي .

فلا تعويل على قول من جذب مذهبهم الى شوب الاعتزال كما سيجيء ولا الى قول الاستاذ كما توهمه بعض الامجاد . ولما لم يتعلق الغرض ببيان تشعب فرق الاعتزال بالنسبة^(١) الى المباشرة والتوليد في الافعال وكون قدرة العبد

(١) قوله بالنسبة الى المباشرة والتوليد اما في المباشرة فخالف النجار منهم جمهورهم وقال بقول الاستاذ . واما في التوليد لما رأوا انه قد يترتب على فعل العبد فعل آخر وان لم يقصده وان الفعل الاختياري لا يكون بلا

مؤثرة عند بعضهم بمجرد الرجحان الناشيء عن اجتماع الشروط وتعلق الارادة بالحادثة بناء على الفرق بين القديمة وبينها بالايجاب وعدمه، فيمتازون عن الفلاسفة بكون العبد مختارا في فعله عندهم وغير مؤثرة عند بعض آخر منهم الا بالبلوغ الى حد الوجوب بناء على ان الارادة الحادثة (٢) موجبة للمراد كالقديمة ، فتكون مذاهبهم عين مذهب الفلاسفة في الفعل وان امتازوا عنهم بالاختيار في المباديء وكون الحوادث في ظاهر مذهب الفلاسفة منسوبة الى الوسائط فينسبون الفعل الى قدرة العبد كما مر وفاقا للمواقف والخيالي . وفي تحقيقه منسوبة الى المبدأ الفياض ولا تفيد الوسائط الا اتمام الاستعداد كما هو مقرر في محله فينسبونه الى القدرة القديمة كما في شرح الجلال خلافا للغزالي . وبهذا التفصيل تطبق المناقضة بحسب الظاهر بين الاقوال في هذا المقام كما لا يخفى على الفطن .

وايضا لما كان الفرق بين قدرة العبد عند الاشعري ، وقدرته عند الماتريدي ، وكسبيه عندهما في غاية الغموض حتى قال بعض من ادركته من

قصد لم يسندوا الفعل المترتب الى العبد رتبة بل قالوا بالتوليد وهو ان يوجب فعل لفاعله فعلا آخر كحركة اليد وحركة المفتاح . ثم اضطربت اقوالهم فذهب بعضهم الى ان الافعال المتولدة باسرها فعل لفاعل النسب . وذهب النظام الى انها برمتها من فعل الله تعالى . وزعم ثمامة بن اسرث انها حوادث لامحدث لها . وفرق ضرار بن عمرو وحفص الفرد بان ما كان منها في محل القدرة كالعلم النظري المتولد من النظر فعل العبد وما ليس في محلها فان وقع على وفق اختياره كالقطع والذبح فهو ايضا من فعله وما لا فلا كموت العبد المصاب بالسهم اذ قد يحدث بعد موت الرامي . ولعمري ان من اطلع على حقيقة اقاويلهم واهوائهم في اكثر اصولهم لا يرتاب في ان مذهبهم بناء على الماء واساس على الهواء (منه) .

(٢) الارادة الحادثة لا توجب المراد عند الاشاعرة ووافقهم الجبائي وابنه وجماعة من المعتزلة وخالف النظام والعلاف وجعفر بن حرب وجمع من قدماء معتزلة البصرة فقالوا بايجابها له اذا وصلت الى غاية توطين النفس على الفعل (منه) .

اكابر العلماء انه فتش الكتب في طول عمره فما وجد بينهما فرقا ، فاحتاج الى القول بانهما بمعنى واحد ، واضطر بعضهم الى القول بان مدخلة القدرة بالسببية الحقيقية عند القاضي وهما كما ترى • ورأيت تأليف متعددة في هذه المسألة فما وجدت احدا حام حول تحقيقها ، مع ان عدم الفرق بين القدرتين والكسبين يقتضي كون المذهبين واحدا • ومغايرتهما في هذه المسألة اظهر من ان تنكر ، واشهر من ان تستر • ولهذا شاع في جميع البلدان والبقاع ان القدرة مؤثرة عند الماتريدي دون الاشعري ، حتى طعن فيه طوائف بان مذهبه جبر محض • ولا فرق بين نفي القدرة واثباتها بلا تأثير ، مع ان بداهة الفرق بين حركتي المرتعش والمختار جزء دليل اثبات مذهبه كما يأتي - حداني هذا والتماس بعض الاحبة مني ان اكتب ما من الله تعالى به علي في تحقيق هذين الفرقين وما يتعلق بهما معرضا عن استيعاب الاقاويل والاسترسال مع القول والقليل ، فاقول وبالله التوفيق :

العزم المصمم الذي هو التوجه الصادق نحو الفعل الصادر عن العبد بقدرته عند الماتريدية وهو المسمى عندهم بالكسب • ويقال له الارادة الجزئية • والقصد الجزئي ايضا لتعلقه بمطلوب معين • وهو من الامور اللا موجودة واللامعدومة ، المسماة بالاحوال عند صدر الشريعة ، ومن الامور الاعتبارية المعدومة في الخارج عند الاكثرين • واضطرب فيه كلام بعضهم في تفسير البسمة الشريفة • فقال تارة بموجوديته عندهم ، واخرى بمعدوميته ، وتارة بكونه من الاحوال • وصرح المحقق ابن الهمام في المسامرة بانه امر موجود واثر لقدرة العبد اذا خلق الله تعالى له جميع ما يتوقف عليه فعله من القدرة والارادة والآلات والشروط • يوجد العبد بقدرته ذلك العزم المصمم باعانة الله تعالى • واذا اوجده خلق الله تعالى له فعله عقبه • انتهى ملخصا •

ويلزمه مخالفة اجماع السلف قبل ظهور البدع والاهواء على ان لا مؤثر في الوجود الا الله تبارك وتعالى كما صرح به غير واحد منهم امام الحرمين في

الارشاد على ما في شرح المقاصد وشرح الجلال الدواني •

ويلزمه ايضا موافقة المعتزلة في كون العبد موجودا لبعض الاشياء وخلاف العقلیات • وتخصيص النقلیات الدالة على استناد كل شيء اليه تعالى ابتداء • وألجأه الى هذا ظن عدم النجاة من الجبر الا به ، وان الكسب لا يفهم منه لغة الا التحصيل ، ولا معنى لتحصيل الفعل المعدوم سوى ايجاده •

والجواب منع كل ما في كلامه من الحصر • اما الاول فسيظهر مما سأحرره لك ان شاء الله تعالى من تحقق الاختيار في المذهبين مع التنزه عن نسبة الایجاد الى العبد • واما الأخيران فلجواز ان يراد بالكسب لغة صرف القدرة نحو المقدور الذي هو شرط عادي لخلق الباري تعالى الفعل بعده ولجواز تسمية العبد محصلا والفعل المخلوق فيه تحصيلًا للمحلية والتسبب العادي للفعل • وهو في اللغة اكثر من ان يحصى ، كقولهم البحر مغرق ، والنار محرقة ، والشريعة عربية • ولئن فرضنا صحة ذلك فلا نسلّمه لغة في الاصطلاح • وقد صرح حجة الاسلام في الاقتصاد كما نقله عنه ابن ابي شريف بان تسمية مقارنة القدرة والارادة الحادثتين كسبا وضع اصطلاحی لما وجدوا اطلاق الكسب في القرآن على اعمال العباد اصطلاحوا عليه تيمنا بكتاب الله تعالى • فكيف يكون للمناقشة فيه مجال • ومنه يعلم جواب ما استشكله السعد في شرح العقاید ولم يأت في حله بشيء ينفع المناظرة من انه لا معنى لكون العبد فاعلا مختارا الا كونه موجودا بالارادة • فما معنى عد الاشعري له فاعلا مختارا مع حصر الایجاد فيه تبارك وتعالى انتهى بالمعنى ، وحله ظاهر مما حررته •

ثم المراد بالعزم المصمم هو الارادة الجزئية التي هي شرط عادي لخلق الله تعالى الفعل عقبه كما مر • ومغايرتها للفعل بديهية لانها امر متقدم على الفعل ذاتا ومتأخر عنه وصفا • بمعنى انها لا تسمى كسبا الا بعد خلق الله تعالى الفعل • وان كان الخلق متفرعا عليه عادة • كالرمي لا يسمى قتلا الا عقب خلق

الله تعالى الموت به • وان كان الموت ناشئا عنه وله نظائر كثيرة • وايضا هو من (٣) الاعراض الاضافية ولا وجود لشيء عند اهل الحق سوى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق التي تسمى بالاكوان الاربعة عندهم خلافا للفلاسفة كما حرر في محله • فتزيل مذهب الامام الماتريدي على مذهب الاستاذ مع القول بان الكسب عنده امر اضافي هو الارادة الجزئية التي هي اثر لقدرته ، فيه تناقض ناشيء عن خلط المذهب الحق بخرافات الفلاسفة ، او عن الغفلة عن بيان المذاهب لانهم صرحوا فيه بان القدرة عند الاستاذ مؤثرة في اصل الفعل ، وقالوا مراده ان قدرة العبد ضعيفة تقوت باعانة الله تعالى فأثرت في اصل الفعل بالايجاد لئلا يلزم توارد العلتين عنده • والارادة الجزئية امر عديم يتوقف عليه الفعل الموجود في الخارج توقفا عاديا ، فصار التنزيل المار مع القول المذكور في قوة قولنا اثرت قدرة العبد عند الماتريدية في اصل الفعل • وما اثرت فيه بل في شرطه العادي • واثرت القدرة عندهم امر موجود في الخارج وامر اعتباري لا وجود له في الخارج • والارادة الجزئية عندهم امر عديم وموجود في الخارج • والتناقض في المقدمات الثلاث اظهر من ان يخفى • ولا يجوز ان يراد ان الفعل لما خلق بسبب قدرة العبد سميت مؤثرة ، لان الله تعالى لا يخلق الفعل عادة ما لم يصرف العبد قدرته صرفا جازما كما

(٣) الاعراض عند الفلاسفة تسع مقولات كلها موجودة في الخارج سواء الغير النسبية منها وهي (الكم والكيف) او النسبية وهي السبعة الباقية اعني (الين والتمى والوضع والاضافة والملك والفعل والانفعال) وللمتكلمين دلائل على عدم الاعراض النسبية السبعة الا الين وسموه بالكون المقسم عندهم اعتبارا الى الحركة والسكون والاجتماع والافتراق الموسومة بالاكوان الاربعة • وقالوا العرض ثلاثة اقسام لانه اما مخصوص بالحي كالحياة وما يتبعها من الادراك والكيفيات او لا وهو (قسمان) احدهما الاكوان الاربعة (والثاني) مدركات الحواس قطعا كالاصوات والالوان والطعوم والروائح وغير ذلك من المحسوسات • ودلائل المتكلمين مسرودة في المواقف مع ما عليها من جانب الفلاسفة (منه) .

توهمه بعضهم ، لان هذا قدر مشترك بين مذاهب القاضي والاشاعرة والاستاذ اذ الكل متفقون (خلافا للمعتزلة) على ان الله تعالى لا يخلق الفعل مالم تتعلق قدرة العبد ومتفقون على ان قدرة العبد بخلق الله تعالى والعبد مضطر فيها وفاقا للمعتزلة ، وانما الفرق بكونها مؤثرة في اصل الفعل استقلالاً او اعانة بكون الصرف الجزئي اثر قدرة العبد • وهي مؤثرة في وصف الفعل بواسطته او غير مؤثرة قطعاً • والصرف من لوازم الارادة المخلوقة في العبد بلا اختياره مع انه ناشيء عن عدم الفرق بين التأثير وما يتوقف عليه التأثير • والقدرة لاتصلح للمحلية مع ان الاطلاق المارة لغة يمنعها التقابل ههنا • فافهمه فانه دقيق •

وزعم بعضهم ان المؤثر عندهم قدرة العبد ابتداء واستقلالاً • ولما كانت القدرة والاختيار مخلوقين له تعالى ، كان الفعل المخلوق للعبد اولاً مخلوقاً له تعالى بالواسطة غفلة عن رجوع هذا الي نفس الاعتزال ، وانه يلزم عليه مالزم المحقق الكمال • وجعل بعضهم مذهب الاشعري جبراً محضاً ، ونزل مذهب الماتريدي على مذهبه • وزعم بعضهم اتحاد المذهبين في هذه المسألة • والكل باطل ناشيء عن امور (احدها) قلة التتبع (وثانيها) شدة غموض الفرق بين المذهبين لما تواتر من النقل عن السلف قبل ظهور البدع والاهواء في هذه المسألة انه لاجبر ولا تفويض • ولكن امر بين امرين • واجمع اهل السنة على حقية المذهبين • والمتبادر من المذهب المتوسط بين الجبر والقدر ان يكون واحداً لا متعدداً ، فاشكل عليهم الامر لصعوبة تحرير مذهبين حقيقين واقعين في حاق الوسط ، منزهين عن جهالة الجبر وشركة الاعتزال ، فتجادبوا اطراف المسألة من غير امعان ، فوقعوا فيما وقعوا • (وثالثها) ان السلف لما نهوا عن الخوض في هذه المسألة وتركوا المناظرة فيها لشدة خطر الوقوع في احد طرفيها ، لم يحرر الامام الماتريدي رحمه الله مذهبه فيها تفصيلاً تورعاً واتباعاً للسلف لعدم احتياجه اليه للبعد عن المبتدعة ، ولهذا تشعب اصحابه فذهب

اكثرهم الى ان مذهبه مذهب القاضي ابي بكر الباقلاني ، وتوهم احد منهم غير ذلك كما قدمت الكل مع تزييفه •

واما الامام الهمام ابو الحسن الاشعري رحمه الله فاحتاج لكونه بين اظهر المعتزلة والمبتدعة ومبتلى دائما بالمناظرة معهم وابطال مذاهبهم كما هو في الكتب مسطور وباللسنة مذكور وبين العلماء مشهور ، الى تحرير مذهبه حق التحرير وتواتر القدر المشترك منه بين اصحابه حتى اتفق جميع المحررين لمذهبه على انه لا تأثير عنده لقدرة العبد بالفعل وان تخالفوا في وجوه التحرير •

ولاجل هذا ايضا ترى كتب الاشعري في العقائد مشحونة بالدلائل القاطعة والبراهين الساطعة ، والخوض في كثير من التأويلات والتدقيقات •

ثم اعتذر عنها في كتابه (الابانة في اصول الديانة) الذي هو آخر مؤلفاته وعليه التعويل في مذهب الاشعري كما صرح به غير واحد • وقال فيها لولا الاضطرار بسبب منازعة المبتدعة لما تكلمت بشيء من ذلك • وصرح بان مذهبه في المتشابهات التفويض مثل مذهب السلف ، لكن المبتدعة الجأوه الى التأويل • وترى كتب الماتريدي نفسه اكثر ما فيها من المسائل من غير دلائل • ومتأخرو اصحابه رجعوا في التدوين الى سياق الاشعري ، لشيوع الابتداع والرفض والجبر والاعتزال ، وشدة الاحتياج الى التحرير والتدقيق والاستدلال • وكل هذا ظاهر عند من له باع في هذا الفن ، وبه يندفع في حق كلا الامامين اقاويل من ظن فيهما بعض الظن •

والعبد المسكين لكون مذهبه مذهب السلف بعينه وطريقته الصديقية عين طريقة الاصحاب واجلة التابعين ، عسر عليه الخوض فيما نهوا عنه • لكن لما رأيت المسألة مع كونها من امهات المسائل الدينية واساس كثير من العقائد اليقينية وقع فيها الخلط والخبط والتشبت وعدم الضبط ، شرعت فيها اقتداء بالامام الاشعري ومتأخري اصحاب المذهبين ، متبرء من حولي وقوتي

ومخرجا لوجودي من البين ، متمسكا بقوة وحول ذي الطول الذي ليس
الا عليه التعويل ، فهو حسبي ونعم الوكيل .

اعلم ان الارادة الجزئية التي هي الكسب عند الماتريديّة، صادرة عن العبد
باختياره واثرا لقدرته عندهم ، لانهم مع منعهم ان يكون العبد موجدًا لشيء
اجماعًا من محققهم يجوزون ان يكون له قدرة ما تختلف بها النسب
والاضافات على وجه لا يلزم منه وجود امر حقيقي اصلا كما صرح به صدر
الشريعة في التوضيح ونسبه الى مشايخ مذهب الماتريدي ، وافاده المولى حسن
جلبي في حاشية شرح المواقف . وهي شرط وسبب ^(٤) عادي لخلق الله تبارك
وتعالى الفعل كما مر غير مرة ، وتتعلق بوصف الفعل اعني كونه طاعة او معصية
كلطم اليتيم ان اريد به تأديبه فطاعة او اهانتة فمعصية فهي اثر لقدرة العبد
ووصف الفعل الذي هو ايضا امر اعتباري عديمي كما تدل عليه الكلية المارة
عن اهل الحق وصرح به غير واحد من فضلاء المذهبين ، اثر لها واثرا لاثرا
والامر العدمي يجوز ان يتوقف عليه الأمر الموجود كعدم الموانع ، فاندفع بهذا
امور (احدها) كيف يترتب الامر الموجود في الخارج على غير الموجود فيه ،
(والثاني) ان قولهم اثر القدرة هو العزم المصمم المعبر عنه بالارادة الجزئية
ينافي قولهم هو كون الفعل طاعة او معصية ، (والثالث) ان معنى كون القدرة
مؤثرة عندهم ان كان انها من الشروط العادية مثلا فهو عين مذهب الاشعري ،
او انها مؤثرة بالايجاد في اصل الفعل فهو عين مذهب الاعتزال ان اريد التأثير
بالاستقلال ، وعائد الى مذهب الاستاذ ان اريد على جهة الاعانة والاسعاد .

(٤) السبب وجودي يدور عليه امر وجودا وعدما وهو عقلي كالنظر للعلم عند
الامام وشرعي كالتكلم بصيغة الاعتاق له وعادي كالنار للاحراق ولفوي
كالاسباب الداخلة في حيز حرف التعليل والفعل بمعناه عند الاصوليين
والشرط امر وجوديا كان او عديميا يدور على عدمه العدم وهو ايضا عقلي
كالحياة للعلم وشرعي كالطهارة للصلاة وعادي كالسلم للصعود ولفوي
كالشروط الداخلة في حيز حرف الشرط (منه) .

ومن هذا نشأ بعض الاقاويل الباطلة السالفة ووجه الاندفاع انها لا تأثير لها في اصل الفعل عند المعتزلة والاستاذ ومؤثرة في امرين اعتباريين هما الارادة ووصف الفعل بالطاعة والمعصية بخلاف مذهب الاشعري فانها لا تأثير لها عنده حتى فيهما • وزعم بعضهم ان عدم لا يصير اثرا للقدرة ولا معنى لتأثير القدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود منشأه عدم الفرق بين الاعداد الازلية والاعداد الحادثة بعد الوجود والامور الاعتبارية المتجددة فان الاولى لا تصير اثرا للقدرة • وفي جواز تعلق الارادة بها كلام بينته في غير هذا المحل • والاخيرتين لا خلاف في جواز صيرورتهما اثر القدرة كالحوادث الموجودة • والمنكر لهذا معذور لعدم اطلاعه بشرط ان لا ينافي فيه ، وقوله ولا معنى للتأثير للقدرة في شيء الا اخراجه الى الوجود لا معنى له لان من جملة معاني تأثير القدرة في شيء اخراجه الى نفس الامر ومنها اعدامه ومنها افاضة الوجود عليه •

ان قلت فهلا لزممت الشركة التي بالغت في الفرار عنها ، وما الفرق بين هذا التأثير والتأثير الذي انكرته على الامام ابن الهمام ؟ (قلت) بينهما فرق عقلا ونقلا (اما الاول) فلان افاضة الوجود اتم وابلغ من تفرع الامر الاعتباري بل لانسبة بينهما ، ومن ثم رتب الحق تبارك وتعالى على الخلق الذي هو عين افاضته الوجود استحقاق العبدية في آيات شتى • (واما الثاني) فلانه تبارك وتعالى اطلق مرارا على ذاته المقدسة انه خالق كل شيء والخلق بمعنى اليجاد والشيء في اصطلاح اهل السنة بمعنى الوجود والامر الاعتباري والحال ليسا بموجودين ، فجعل الوجود اثر قدرة العبد يصادم النصوص بخلاف الامر الاعتباري والحال • وبه يندفع استعظام بعضهم ايضا مطلق تأثير القدرة لانه ناشئ عن عدم الفرق بين اليجاد والتأثير في الامر الاعتباري •

واما عند الاشعري فالكسب عبارة عن مقارنة قدرة العبد واراادته بالمقدور بشرط عدم تأثيرهما باليجاد كما في المواقف وغيره • وتلك المقارنة شرط عادي لخلق الله تعالى ذلك المقدور وصرف القدرة تابع لصرف الارادة وهو

عبارة عن ترجيح الفعل والترك وهو لذات الارادة كما يفصح عنه قولهم في تعريفها انها صفة من شأنها ترجيح احد المتساويين •

(وهنا اشكالات) احدها ان مقتضى الذات لا ينفك عنها ، فكون تعلق الارادة مقتضاها يقتضي تعلقها باحد الطرفين • ولو لم يكلف العبد فما فائدة التكليف ؟ (والاشكال الثاني) مدار كسب الاشعري على ماقررتة على تعلق الارادة الذي هو امر لازم للارادة ، فما معنى اختيار العبد عنده ؟ (والاشكال الثالث) انه لا يظهر على ما ذكرت معنى كون الفعل طاعة او معصية لان مداره كان على ان يحدث العبد بقدرته عزما مصمما به يصير الفعل طاعة او معصية كما مر في مذهب الماتريدية • فاذا لم يكن لقدرة العبد تأثير عند الاشعري اصلا ، لم يصير الفعل طاعة او معصية •

والجواب ان الارادة تابعة للعلم ، فكذا مقتضاها • فاذا علم العبد تكليفه بالطاعة والاجتناب عن المعصية وان الله تعالى وعده على ذلك النظر الى وجهه الكريم والفوز بالنعيم المقيم ، يصير هذا العلم داعياً له الى الطاعة ، كما ان وساوس الشيطان اللعين بمعونة النفس الامارة مع شهوة الاستراحة والتفكه باللذائذ الفانية وتقديمها على الدولة الباقية تصير داعياً له الى المعصية ، فيتشعب تعلق الارادة باحد الطرفين لانجذابها الى الخير لاجل الداعي الاول ، والى الشر لاجل الداعي الثاني • وكون العبد مجبوراً في الارادة لا يستلزم الجبر في الافعال الصادرة بها كما في افعال الباري تبارك وتعالى فان ارادته تعالى صادرة عنه بطريق الايجاب مع انه فاعل مختار في افعاله وفاقاً كما صرح به غير واحد من المحققين على ان بداهة الفرق بين الحركتين محققة للاختيار وجهل السائل بكيفيته لا يضر •

ثم القدرة كما انها غير مؤثرة بالفعل ، غير مؤثرة بالقوة ايضاً ، على ما هو المشهور من مذهب الاشعري ، لكن تعلقها الناشيء عن تعلق الارادة الناشيء

عن ذات الارادة شرط عادي لتأثير قدرة الباري تعالى ، فالفعل صادر عنه تبارك وتعالى بقدرته بسبب قدرة العبد ولولا تعلق قدرة العبد لما خلقه ، كما ان المؤثر بالاحراق هو الله تعالى وفاقا و لولا مس النار للمحرق لما احرقه ، ويزيد العبد عنده بالنسبة الى الفعل على النار بالنسبة الى الاحراق بكونه متصفاً بالقدرة والارادة وبتعليق قدرته بالمقدور بارادته ، ولهذا يتوقف كل فعل من افعاله الاختيارية البدنية على المبادئ الاربعة التي هي التصور بوجه ما ، والشوق الجزئي المنبعث منه والقصد الجزئي وتحريك الاعضاء التي هي مبادئ لكل فعل اختياري يفعل بالجوارح • ولا يشتبه عليك الامر من كون العبد مضطرا فان الاشعري يلتزم الاضطرار في الاختيار مع كون العبد مختارا اذ الاضطرار في الاختيار محقق للاختيار لا ناف له كما مر وصرح به السعد في كتبه بل البيضاوي في احد تفاسير قوله تعالى (ما كان لهم الخيرة) ، على ان الحسن والقبح لكونهما شرعيين عنده يجوز التكليف مع الجبر المحض على اصله فكيف بالجبر المتوسط • ووجه تركهم الاستدلال بهذا المذهب اشتراكه بيننا وبين الجبرية الموهم للاشتراك معهم في اصل المسألة مع بداهة بطلان مذهبهم عند الكل • ولما وقع البحث عن الحسن والقبح احببت ان افصله لك لنفاسته وبناء اصول كثيرة عليه وخفاء تفصيله والفرق بين مذهبي الحنفية والمعتزلة في المسألة وفروعها عند كثير من الناس •

اعلم للكلام في الحسن والقبح مقامات اربعة (المقام الاول) كل منهما يطلق على ثلاثة معان احدها الحسن صفة الكمال كالعدل والقبح صفة النقص كالظلم • ثانيها الحسن ملائمة الغرض كموت العدو والقبح منافرة كموت الصديق ، وقد يعبر عنهما بالمصلحة والمفسدة • ثالثها الحسن تعلق المدح عاجلا والثواب آجلا والقبح تعلق الذم عاجلا والعقاب آجلا وهو المتنازع فيه اذ هو عندنا شرعي وعند المعتزلة وجمهور الحنفية عقلي • (المقام الثاني) معنى القبح شرعاً النهي تحريماً او تنزيهاً ، والحسن بخلافه فالمباح حسن • وقيل القبح

المنهي عنه والحسن المأمور به، فهو واسطة كفعل البهيمة • وفعل الصبي مختلف فيه • والقبیح الشرعي يصير حسناً وبالعكس لجواز اعتوار النهي والامر على شيء واحد بالنسخ • (المقام الثالث) الخلاف مبني على ان الفعل هل له جهة يحكم العقل بسببها بحسنه او قبحه وتقتضي كونه مأموراً او منهيًا سواء ادركها العقل بنفسه بداهة او بالنظر او لم يدركه الا بعد ورود الشرع، او لاحكم للعقل فيهما لان الفعل لا يقتضي في نفسه المدح والذم والثواب والعقاب وانما يصير كذلك بالشرع ، ويبتنى عليه نجاة اهل الفترة وان لا حكم قبل الشرع • الثاني مذهب الاشاعرة ، والاول مذهب المعتزلة وجمهور الحنفية كما مر ، ثم اختلفوا في ان السبب المقتضي لهما ذات الفعل او صفة حقيقية له او اعتبارية او المحتاج الى المقتضى هو القبح والحسن بكيفية التقاء موجب القبح ، قال بكل بعض • (المقام الرابع) الحنفية قاطبة في اصل المسألة وبعض فروعها كمنع التكليف بما لا يطاق وافقوا المعتزلة وخالفوهم في اكثرها ، فقالوا ان الله تعالى حاكم على الاطلاق ولا حاكم عليه فنفوا وجوب نحو اللطف والاصلاح والثواب والعقاب عليه تعالى لان اضدادها لا تخالف الحكمة ، وان العقل ليس موجبا للعلم بالحسن والقبح لا مباشرة كما في البداهة ولا توليداً بل آلة عادية يخلق الله تعالى عندها العلم في الانسان ابتداء عقب التفاته المجرد او مع الفكر كسائر الاسباب العادية •

واختلفوا في بعض الفروع فقالت النجارية منهم عقلاً لكل ما قال به الاشاعرة شرعاً • قالوا لا يجب قبل البعثة ايمان ولا غيره ولا يحرم كفر ولا غيره ولا يجب شكر المنعم ، بل لا يجوز بلا اذنه لانه تصرف في ملك الغير ، بل قالوا قد يجوز العقاب عقلاً عليه • وقالت السمرقندية وفاقاً للماتريدي بوجوب شكر المنعم قبلها وارادوا به وجوب الايمان به تعالى ووجوب تعظيمه وحرمة نسبة القبيح اليه ووجوب تصديق نبيه صلى الله على كل نبي وآله وصحبه وسلم تبعاً لخاتمهم •

عدنا الى المقصود .

في شرح المواقف وفاقا للآمدي ان القدرة عند الاشعري مؤثرة بالقوة بمعنى انه لولا ان الله تعالى خلق الفعل لأوجده العبد بقدرته لكن لما تهيأ العبد لايجاده اختطفه القوي المتين تبارك وتعالى من بين يديه لئلا يشاركه احد في الخلق الذي هو اخص افعال الالوهية لما مر من ترتيب الحق تعالى عليه استحقاق العبودية . انتهى محررا . وقال الامام الغزالي لما بطل الجبر المحض ببداهة الفرق بين حركة المرتعش وحركة المختار وبطلت خالقية العبد بالادلة العقلية والنقلية المبسوطة في الكتب الكلامية، وجب اعتقاده ان فعل العبد مقدور بقدرة الله تعالى اختراعا^(٥) وبقدرة العبد على وجه آخر معبر عنه بالكسب . انتهى بالمعنى . وحاصله ان للقدرة الحادثة علاقة بالمقدور، عليها مدار التكليف والثواب والعقاب ووجود هذه العلاقة بديهي ، وهي المسماة بالكسب ولا يلزم ان نعلم حقيقتها وكيفيتها ، وهو في غاية الحسن ، وهو ملائم لقواعد السنة السنية الغراء اذ المسألة مما لا بد فيه من نوع تفويض في الكيفية مع الاعتقاد الراسخ في اصله . ومن ثم اجري بعضهم هذا القول على ما يعم مذهب القاضي ايضاً الذي هو مذهب الماتريدية .

ان قلت من الناس من زيف مذهب القاضي وانكر كونه عين مذهب الماتريدية فما وجهه ؟ قلت وجهه توهم ان معنى تعلق القدرة الحادثة بكون الفعل طاعة او معصية تأثيرها فيه بالايجاد ، وان كون اثرها امراً اعتيادياً وامراً موجوداً في الخارج متساويان في الحظر وعدم الجواز وقد حققت لك بطلانهما بعون الله تعالى .

(٥) الایجاد الاختراعي افاضته الاثر على القابل كالصور والاعراض المفاضة على المادة وهو يقتضي مجعولا ومجعلولا اليه والايجاد الابداعي اخراج الشيء عن صرف العدم وهو جعل بسيط متعلق بذات الشيء مستغن عن قابل ومجعلول ومجعلول اليه وهو التأثير الحقيقي في الشيء واما الاول فتأثير في وصفه بعرض ما فتنبه منه لوجه اختيار الاختراع هنا (منه) .

ان قلت توهم عبارة المحقق الدواني عدم صحة تأثيرها في وصف الفعل كما في اصله وصرح العارف السنوسي بعدم جواز كون الحال اثراً لها ، قلت الاول مبني على الاول ، والثاني على الثاني ، مع انه ليس وراء الوجود سوى العدم ولم يقل بالحال الا شذمة قليلة من المتكلمين واكثرهم من المعتزلة ، ومنه يعلم ضعف انكار السنوسي ايضاً لنقل هذا القول عن القاضي . نعم انكاره نسبة موافقة الفلاسفة الى امام الحرمين في محله ووافقه غير واحد من المحققين . وتزييف القول المنسوب الى الاستاذ ايضاً متجه لتوارد علتين . وقولهم قدرة العبد غير مستقلة بالتأثير تبعاً للسعد في شرح المقاصد يدفع توارد علتين المستقلتين ، لكن يلزم عليه جواز تبعض قدرة الباري تعالى وهو محال كما صرح به المحقق الدواني في برهان التمانع ، وشيدت اركانه في مواضع من تعليقاتي على الحواشي الهندية على الخيالية . ول بعضهم ههنا اسهاب في تصحيح مذهب الاستاذ ناشيء عن عدم التنبه لما فيه من الفساد وعدم الفرق بين الموقوف عليه التأثير والمؤثر مع وضوح الفرق بينهما عند اهله لان الاول يصدق حتى على الاعداء وقدرة الاشعري بخلاف الثاني .

فنقول لا نسلم صحة هذا القول منه ، ولئن سلم فلعله صدر عنه في مباحثة جدلية لافهام خصم قويت منافرته عن الحق فاحتال في جذبه الى الحق بنحو من السرقة ، ولذا قال المشايخ ما ينقل عن عالم من المباحثة لايحوز جعله مذهباً له قاله السنوسي . ولئن سلم فلا يؤاخذ به لانه بذل جهده في الوصول الى الحق ، ولا يقلد فيه لظهور خلله . ومنه يعلم شدة خطر حمل مذهب الامام الماتريدي عليه كما فعله بعض المؤلفين في البسملة تبعاً لوالده الماجد ، ومرة الاشارة اليه والفرق ان الاستاذ احد رجال الاشاعرة كالقاضي وما قلدهما احد من الاشاعرة فيها لاتباعهم الاشعري وانحراف قوليهما عن مذهبه على التفاوت ، والماتريدي قدوة اكبر فرق اهل السنة وهم السادة الحنفية ولم يثبت انهم خالفوه في هذه المسألة ففي جعل القول المعترض مذهباً له اخلال

بعقيدة السواد الاعظم والله تبارك وتعالى احكم واعلم .

فالذي تحرر فيما فيه اشتراك المذهبين وما به امتيازهما انهما متفقان في ان العبد فاعل ومختار ، وان له كسبا هو مدار التكليف ، وان الاستطاعة بمعنى القدرة بشرط استجماعها لشرائط التأثير مع الفعل زمانا وبدونه معه وقبله وبعده ، وخلافه ضعيف او مؤول ، وبمعنى سلامة الاسباب قبله وعليهما مدار التكليف ، والفعل مخلوق له تعالى وحده ، وان الحق ما تواتر عن السلف من انه لا جبر ولا تفويض بل امر بين امرين ، واسم الخالق مخصوص به تعالى ، والكاسب والعامل مخصوص بالعبد ، والفاعل والمختار والقادر والمريد مشترك في الاطلاق لا في الحقائق وجميع الآثار وهذا الاختصاص والاشتراك تابع لاختصاص المأخذ واشتراكه ، وان الكسب امر اعتباري . وهذه احد عشر وجهاً مشتركةً بينهما وتزداد بتغير الاعتبار ، ومفترقان في ان الكسب اثر القدرة المؤثرة في وصف الفعل فقط عند الماتريديّة . ومقارنة الغير المؤثرة بالفعل في شيء من الفعل والوصف مع الارادة عند الاشعري . ومتعلق القدرة الوصف فقط عندهم ، والفعل والوصف عنده . ويستنع تعلق القدرة بلا تأثير عندهم . ويجوز عنده . ولا يجوز صدور الفعل بقدرة العبد لولا تعلق قدرة الباري تعالى عندهم ويجوز عنده بناء على تحريري السيد والآمدي وهو المراد بقول بعضهم انها غير كافية عندهم وكافية عنده على فرض عدم تعلق القدرة القديمة . والقدرة الحادثة مؤثرة بالفعل عندهم غير مؤثرة عنده . وهذا فهم من معنى الكسب . وصرف الارادة التي هي العزم المصمم اثر قدرة العبد ناشيء عنه باختيار عندهم . هذا ايضا فهم مما مر . ومقتضى ذات الارادة عنده وهي غير موجودة بخلاف الارادة الكلية عندهم ، ولا فرق بينهما عنده ، ولا صنع للعبد في شيء منهما فان الارادة صفة ذات اضافة تطلق وتقيّد، والمشروط عادة بتعلق قدرة العبد خلق الله اصل الفعل فقط ، اما الوصف فصادر بتأثير القدرة بوساطة العزم المصمم عندهم ، وكلاهما عنده . وهذه ثمانية وجوه

للامتياز بين المذهبين ، وما استحضرت الآن مما به الاشتراك والامتياز بينهما
اكثر من هذه الوجوه وفي بعضها التصريح بما علم ضمناً لمزيد التوضيح •

تنبيهان • احدهما : نسبة القول المقابل لقول الاشعري الى الماتريدي لا
الماتريدي غالباً لان هذه التدقيقات انما صدرت من متأخري اصحابه لا منه لما
من الله تعالى عليه بالمعافاة من اختلاط المبتدعة فاختر طريق السلف في المسألة
كما قدمته فاخترت ما هو اقرب الى الصدق وتبعت هداه في عدم نسبتي اليه
ما تورع عن الخوض فيه • ثانيهما : صرح اللقاني في شرحه على الجوهرية
وفاقاً للمولى الخيالي ولحسن چلبي في شرح المواقف نقلاً عن ابيكار الامدي
ان نزاع الافعال جار في افعال جميع الحيوانات وقد اشرت اليه في اوائل
الرسالة وزاد اللقاني انها تعم فعل كل جماد او نبات صدرت عنه صورة فعل
اختياري كمشي الشجر وتسبيح الحصى وحنين الجذع واطلال الغمام وتسليم
الحجر ونطق الذراع له صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وان المراد
بالعبد في كلامهم مطلق الحيوان • انتهى ملخصاً • اقول ويجوز ان يراد به
المكلف كما هو الظاهر ولتخصيصه وجوه لا تخفى وان اقتصر الخيالي منها
على عدم جريان بعض الادلة فيما سواه والحمد لله رب العالمين (٦) •

رسالته في آداب الذكر للمريدين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى ، وسلام على عباده الذين اصطفى • اما بعد فهذه فائدة
في بيان نبذة من آداب الذكر وغيره عند السادة السنية قادتنا النقشبندية قدس
الله اسرارهم العلية •

اعلم ان آداب الذكر الاول اعني اسم الذات بالقلب ان يجلس الذاكر

(٦) صححت هذه الرسالة على شرحها المسمى (السمط العبقري) للشيخ
عبد الحميد حمدي الخربوتي ، المطبوع في استانبول في سنة ١٣٠٥ هجرية.

على ركبتيه متوركاً بعكس تورك الصلاة ، بان يخرج قدم الرجل اليمنى من تحت ساق الرجل اليسرى ويعتمد على وركه الايمن متوضئاً مستقبلاً للقبلة، ويقول بلسانه استغفر الله اما خمساً او خمسة عشر او خمساً وعشرين ، ويغمض عينيه لاصقاً الاسنان بالاسنان والشفة بالشفة واللسان باللهاث اعني سقف الفم موجهاً جميع حواسه الى القلب ، مدققاً النظر الخيالي بالنفوذ اليه منطلق النفس على حاله ، ثم يخطر بقلبه انه مذنب مقصر غير قابل لشيء خال من الاعمال الصالحة بحيث يئأس من اعماله ويتكل على الله ويعول على فضله، ثم يلاحظ الموت واحواله والقبر واهواله وكأن الموت قد دخل به الآن وأن هذا آخر انقاسه من الدنيا، ثم يقرأ فاتحة الكتاب مرة والاخلاص ثلاث مرات بلسانه ويهدي مثل ثوابها الى حضرة امام الطريقة وغوث الخليفة ذي الفيض الجاري والنور الساري الخواجه بهاءالدين نقشبند الشيخ محمد الاويسى البخاري قدس سره العزيز ويستمد بالقلب منه ، ثم يقرر صورة حضرة مولانا الشيخ قدس سره العزيز بين حاجبيه اعني الناصية ويعمق النظر من ناصيته الى ناصية الشيخ قدس سره ويستمد في القلب منه وهذا التقرير والتصوير يسمى رابطة . ثم يطرح الصورة بالخيال في وسط قلبه ويدعها ويجمع كل حواسه الى القلب ويتصور بفراغ البال فيه معنى اسم الجلالة ومدلول كلمة (الله) ، وهو ذات بلا مثل الذي يفهم من الاسم الاقدس ويجعل قلبه مملوءاً بتذكر المعنى المدلول وهذا الجعل يسمى (وقوفاً قلبياً) ، ولا بد من وجوده في جميع اوقات الذكر وفي خارجها ما يتيسر وهو الركن الاتم للذكر والمحطة لفائدته . ثم مع الوقوف يقول بلسان القلب « اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبي » ، ثم يشرع في ذكر الله تعالى بالقلب لكن مع الوقوف القلبي المذكور وتفرغ القلب من الخطرات مهما امكن وبين كل مائة او اقل يكرر قوله اللهم « انت مقصودي ورضاك مطلوبي » . واذا حصلت للذاكر غيبة وذهول عن الدنيا وتعطلت حواسه ومع بقاء قليل شعور بنفسه ، يترك الذكر ويبقى تابعاً لتلك الكيفية

مستغرقاً في الوقوف القلبي منتظراً لوارد الورد ومستحضراً قلبه لنزول الفيض
اذ قد تفيض عليه تلك المدة اليسيرة امور غزيرة وان لم يدركها • ثم ان شاء
بها يفتح عينيه ويوسف لنفسه وقتاً قدر ساعة او اقل بعد العصر يشتغل فيه
بالرابطة مع الوقوف القلبي من غير ذكر • واذا ارتسخ الذكر بحيث لو تكلف
الذاكر باحضار الغير لم يخطر ، انتقل ذكره الى الروح وهي لطيفة تحت الثدي
الايمن ، ثم الى السر وهو في يسار الصدر فوق القلب ، ثم الى الخفي وهو
في يمينه فوق الروح ، ثم الى الاخفى وهو في وسط الصدر • وهذه اللطائف
الخمس من عالم الامر الذي خلقه الله تعالى بامر (كن) من غير مادة وركبها مع
لطائف عالم الخلق الذي خلقه الله تعالى من مادة هي النفس الناطقة والعناصر
الاربعة ، ثم الى هذه النفس وهي في الدماغ والعناصر الاربعة تندرج فيها
وكل من هذه المحال محل ذكر على الترتيب وكذلك الرسوخ لما بعد القلب من
اللطائف على الترتيب المذكور • فاذا ارتسخ الذكر في لطيفة النفس حصل
سلطان الذكر وهو ان يعم الذكر على جميع بدن الانسان بل على جميع
الآفاق •

واما الذكر الثاني المسمى بالنفي والاثبات بكلمة (لا اله الا الله) الملقن
للمريد بعد اللطائف فكيفية آدابه ان يلتصق اللسان كالاول ويحبس النفس
تحت السرة ويتخيل منها (لا) الى منتهى الدماغ ، ومنه (اله) الى كتفه
الايمن ، ومنه (الا الله) الى القلب الصنوبري الشكل وهو المضغة التي في
الجانب الايسر تحت اصغر عظم من عظام الجنب ، ضارباً عليه منفاذا الى قعره
بقوة يتأثر بحرارته جميع البدن ، وينفى بشق النفي وجود جميع المحدثات
وينظرها بنظر الفناء ، ويثبت بشق الاثبات ذات الحق سبحانه وتعالى ناظراً
اليه بنظر البقاء فيحيط على محال اللطائف ويلاحظ الخط الحاصل من
الانتقالات ومعناها (اي الكلمة الطيبة) من نفي المعبودية لان كل معبود
مقصود ولا عكس ، ويقول في آخرها بالقلب « محمد رسول الله » ويريد به

التقيد بالاتباع ويكررها على قدر قوة النفس ، ويطلقه من الفم على الوتر المعروف عندهم بالوقوف العددي ، ويقول بقلبه ايضا قبل اطلاق كل نفس «اللهم انت مقصودي ورضاك مطلوبي» • فاذا استراح يشرع في نفس آخر لكن يراعي ما بين النفسين بان لا يغفل فيه بل يبقى التخيل على حاله لئلا يختل الاستمرار • فاذا انتهى العدد الى احد وعشرين تظهر النتيجة وهي النسبة المعهودة من الذهول والاستهلاك • وان لم تظهر فمما وقع من الاخلال في الآداب فليستأنف • وليطابق الفعل القول مضمون الذكر عملا واعتقادا واتباعا ، فان المقصودية به فيما سواه اذا كانت باقية او خلاف الاتباع في شيء كان ثابتا في الواقع لزم الكذب فليس بصادق ، ولا حصر في العدد • فمن يستعد لتقدم الجذبة فله (الذكر الاول) • ومن يستعد لتقدم السلوك فله (الذكر الثاني) وكلاهما بالقلب • فاذا جاهد فيه حق الجهاد وانتفى المنفي وثبت المثبت وظهرت النتيجة تصح له المراقبة حينئذ •

واما الآداب خارج الذكر فدوام الوضوء وصلاة سنة الوضوء والاشراق والاستخارة والضحي والاواين والتهجد وملازمة الجماعة والرواتب واحياء ما بين العشائين بالذكر • فان ضم ذلك الى ما بعد العصر واشتغل بالذكر والرابطة ، كان اتم واكمل • والعمل في ذلك كله مهم وعليه (أي المريد السالك) باتباع الكتاب والسنة وامانة البدعة • والمكتسب الغير المجرد لا ينقص ورده عن خمسة آلاف في اليوم والليلة وما زاد فهو اتم • والمجرد يطلب منه الاكثار على ذلك العدد واستغراق اوقاته في الاشتغال بها مهما امكن • والاعتزال عن غير المعتقدين بالطريقة مهما حصل يكون احسن اذ مخالطة المنكرين على اهل الباطن تورث قسوة في القلب على قدرها •

واما الآداب في حل المأكول ان لا يكون منفوسا ولا معمولا بيد تارك الصلاة ومنكر على الطريقة ولا بيد جنب ، بل بيد مصل متطهر بل على وضوء • واكثر هذه الآداب المتعلقة بالمأكول احسنية وكذا سائر العبادات والعادات

يراعى المرید فیہما الشریعة کل علی مذهب من المذاهب الاربعة حسبما استطاع مع اتباع السنة ملاحظا نفسه بعین الانکسار والتضرع والانابة مطلقا ، ورابطا قلبه بقلب شیخه اینما کان ، متأدبا معه فی الحضور والغیة • واللہ الموفق وهو ولی التوفیق • وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم تسليما كثيرا • سبحان ربك رب العزة عما يصفون ، وسلام على المرسلين ، والحمد لله رب العالمين •

رسالته في تبيان المراقبات وما يتولد منها من الحقائق القدسية على المشرب المجدى

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله ، والصلاة والسلام على رسول الله • اعلم انه بعد مراقبة المعية مراقبة الاقربية (ونحن اقرب اليه من جبل الوريد) في الدائرة الاولى من دوائر الولاية الكبرى وهن ثلاث دوائر ونصف دائرة وهو يسمى بالقوس ، ثم في الدائرة الثانية والثالثة والقوس مراقبة المحبة (يحبهم ويحبونه) • وفي هذه الولاية الكبرى التي هي ولاية الانبياء يظهر لصاحب الادراك الصحيح احوال غير الاحوال الاولى ، ثم في العناصر الثلاثة غير عنصر التراب مراقبة مسمى الاسم الباطن وتسمى هذه الولاية بالولاية العليا ، ثم مراقبة كمالات النبوة في عنصر التراب ، ثم كمالات الرسالة ، ثم كمالات اولى العزم ، ثم مراقبة هيئة الوجداني (اي الهيئة الحاصلة من اللطائف العشرة خمسة من عالم الامر وهي القلب والروح والسر والخفي والاخفى ، وخمسة من عالم الخلق وهي النفس الناطقة والعناصر الاربعة) • فاذا كملت الكل تصير كأنها لطيفة واحدة وتصير مورد الفيض ، ثم مراقبة الخلعة الابراهيمية يعني مراقبة الذات الاقدس باعتبار كونها

مبدأ للخلعة الابراهيمية او الحقيقة الابراهيمية ، ثم دائرة المحبة الذاتية وهو
المقام الموسوي ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الموسوية او المحبة
الذاتية ، ثم دائرة المحبة الذاتية المزوجة بالمحبة الذاتية ومراقبة الذات
باعتبار كونها منشأ للحقيقة المحمدية ، ثم دائرة المحبة الصرفة ومراقبة
الذات باعتبار كونها منشأ للحقيقة الاحمدية ، ثم دائرة الحب الذاتي الصرف
ومراقبة الذات باعتبار كونها منشأ للحب الذاتي الصرف ، ثم مرتبة اللاتعيين
واطلاق حضرة الذات ، ثم حقيقة الكعبة الحسنة وهي عبارة عن ظهور عظمة
الله تعالى وكبريائه ، وههنا مراقبة الذات باعتبار مسجوديته لجميع الممكنات،
ثم حقيقة القرآن وهي عبارة عن مبدأ الوسعة باعتبار لامثلية الذات العلية
وملاحظة انها منشأ للحقيقة القرآنية ، ثم حقيقة الصوم وحقيقة الصلوة وهما
عبارة عن كمال وسعة لامثلية حضرة الذات تعالى وتقدس باعتبار كونها منشأ
لحقيقة الصوم وحقيقة الصلاة • واطلاق التعبير بالوسعة في هاتين الحضرتين
تولد من ضيق ميدان العبارات • وفي هذه الحقائق تلاوة القرآن المجيد مفيدة
للتراقي • ثم دائرة المعبودية الصرفة باعتبار معبوديتها وحصول السير النظري
لا القلمي الذي هو من المقامات العابدية ، فهذه اسامي المقامات والمراقبات في
الطريقة العلية النقشبندية ، وتفصيلها مندرج في المكتوبات المجددية • ومن
اشتغل بالمراقبات في هذه المقامات يجد حظا منها وبتوجه الشيخ المرشد تحصل
الترقيات • والله ولي التوفيق •

سلسلة رجال الطريقة النقشبندية

كتبها لأخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا
ذا الجلال والاكرام • اني اسألك اللهم بحرمة الواصل الى اقصى درجات الولاية

ومرشد طريق درج النهاية في البداية ، قطب الطرائق وغوث الخلائق ، الخازن
للسر المعنوي ، مولانا الشيخ عبدالله العلوي الدهلوي قدس سره ، وبرفقة
المعلی المزکی المصطفی المطهر شمس الدين حبيب الله جان جانان المطهر قدس
سره ، وبهمة المتشرف بالتجلي الذاتي والصفات والشؤوني سيد السادات
السيد نور محمد البدواني قدس سره ، وبصفوة المستغرق في لجة بحر حق
اليقين سلطان الاولياء الشيخ سيف الدين قدس سره ، وبلوغة شيخه ووالده
امين سرك المکتوم العروة الوثقى الشيخ محمد المعصوم قدس سره ، وبمکنة
شيخه ووالده مظهر العجائب ومنبع الاسرار والمعاني الشيخ احمد الفاروقي
السرهندي المعروف بالامام الرباني مجدد الالف الثاني قدس سره ، وبنخوة
القطب الذي لصهبا الحب الذاتي هو الساقي مؤيد الدين الرضي الشيخ
محمد الباقي قدس سره ، وبنجدة الولي الكريم السني مولانا خواجه
السرهندي الامكني قدس سره ، وبسيرة شيخه ووالده المكرم المجدد شيخ
المشايخ مولانا درويش محمد قدس سره ، وبسكرة شيخه وخاله الشيخ الراكع
الساجد شيخ المشايخ مولانا محمد الزاهد قدس سره ، وبقرية مروج الدين
ومقوي المشرب النقشبندي المعروف بخواجه احرار عبيدالله الطاشكندي
قدس سره ، وبرتبة المورد لتواتر عنايات الباري مولانا يعقوب الجرخي
الحصاري قدس سره ، وبصولة مفتاح خزائن الاسرار قطب الاقطاب الشيخ
محمد البخاري المعروف بعلاء الدين العطار قدس سره ، وبدولة امام الطريقة
وغوث الخلقة ذي الفيض الجاري والنور الساري المعروف بشاه نقشبند
بهاء الدين السيد محمد الاوسي البخاري قدس سره ، وبجولة منبع المعارف
والكمال سيد السادات مولانا خواجه امير كلال قدس سره ، وبرهبة المقبل
عليك ولما سواك الناسي قطب الاولياء الشيخ محمد بابا السماسي قدس سره،
وبغية الواله في محبة مولاه الغني المعروف بحضرة عزيزان الشيخ علي
الراميتي قدس سره ، وبرحمة المعرض عن المراد الدنيوي والاخروي شيخ

المشايع مولانا محمود الانجير الففنوى قدس سره ، وبمنية المتسلق عن
الحجاب البشري قطب الاولياء الشيخ عارف الريوه گري قدس سره ، وبنحلة
القطب الرباني والغوث الصمداني مرشد الخلائق مولانا عبدالخالق العجدواني
قدس سره ، وبقوة الغوث الصمداني مولانا الشيخ يوسف الهمداني قدس
سره ، وبغية النشوان من رحيق الحب الصمدي قطب الاقطاب ابي علي
الفارمدي قدس سره ، وبصبوة المحبوب السبحاني غوث الواصلين ابي الحسن
الخرقاني قدس سره ، وبحيرة المؤيد بالتأييد الالهامي سلطان العارفين ابي يزيد
البسطامي قدس سره ، وبحجة امام الائمة الذي هو بالحق ناطق الامام جعفر
بن الامام محمد الصادق رضي الله عنه ، وبنسبة الامام الهمام المؤيد بالتوفيق
الامام قاسم بن محمد بن ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنهم ، وبغربة
الغريب المعدود من آل بيت الرسول الصحابي الجليل سلمان الفارسي المكرم
المقبول رضي الله عنه ، وبسبقة افضل الائمة على التحقيق خليفة رسول الله
وصاحبه في الغار سيدنا ابي بكر الصديق رضي الله تعالى عنه ، وبحظوة منبع
الصدق والصفاء افضل الخلائق سيدنا محمد المصطفى ، صلى الله تعالى عليه
وعلى آله وصحبه وسلم .

سلسلة رجال الطريقة القادرية

كتبها ايضا لأخيه الشقيق الشيخ محمود صاحب

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم يا حي يا قيوم ، يا بديع السموات والارض ، يا مالك الملك ، يا
ذا الجلال والاكرام اني اسألك بجاه حبيبك شفيع المذنبين وخاتم النبيين سيدنا
محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وعلى آله وصحبه وسلم ، وبقرّب وليك
مظهر العجائب ومصدر الغرائب اسد الله الغالب امير المؤمنين سيدنا الامام
علي ابن ابي طالب رضي الله تعالى عنه ، وبحرمة الامام المجتبي امير المؤمنين

سيدنا الحسن بن علي رضي الله تعالى عنهما ، وبلوغة الامام السعيد الشهيد
سيدنا الحسين ابن علي رضي الله تعالى عنهما ، والامام علي بن الحسين
المعروف بزين العابدين رضي الله تعالى عنهما ، والامام محمد بن علي المعروف
بالباقر رضي الله تعالى عنهما ، والامام جعفر بن محمد الموصوف بالصادق
رضي الله تعالى عنهما ، والامام موسى بن جعفر المنعوت بالكاظم رضي الله
تعالى عنهما ، والامام علي بن موسى الملقب بالرضا رضي الله تعالى عنهما ،
والشيخ معروف الكرخي قدس سره ، والشيخ سري السقطي قدس سره ،
وسيد الطائفة جنيد البغدادي قدس سره ، والشيخ ابو بكر الشبلي قدس
سره ، والشيخ عبدالرحمن اليوسي قدس سره ، والشيخ ابي الحسن المكاري
قدس سره ، والشيخ ابي سعيد المخزومي قدس سره ، وامام الطريقة وغوث
الخليقة المحبوب السبحاني الشيخ السيد عبدالقادر الجيلاني قدس سره
العزیز وولده السيد عبدالرزاق قدس سره ، والسيد شرف الدين القتال قدس
سره ، والسيد عبدالوهاب قدس سره ، والسيد بهاء الدين قدس سره ، والسيد
عقيل قدس سره ، والسيد شمس الدين الصحراوي قدس سره ، والسيد گداي
رحمن الاول قدس سره ، والسيد شمس الدين العارف قدس سره ، والسيد
گداي رحمن الثاني قدس سره ، وشاه فضيل قدس سره ، وشاه کمال الکيتلي
قدس سره ، وشاه اسکندر الکيتلي قدس سره ، وحضرة الامام الرباني مجدد
الالف الثاني الشيخ احمد الفاروقي السرهندي قدس سره ، والشيخ المعروف
بخازن الرحمة قدس سره ، والشيخ عبدالاحد المعروف بدليل الرحمن قدس
سره ، وشيخ الشيوخ محمد العابد قدس سره ، وقدوة العارفين وزبدة
الواصلين شمس الدين حبيب الله جان جانان المظهر قدس سره ، وحضرة
الواصل الى اقصى درجات الولاية ومرشد طريق درج النهاية في البداية قطب
الطرائق وغوث الخلائق الخازن للسر المعنوي شيخنا ومولانا وملاذنا الشيخ
عبدالله العلوي الهندي الدهلوي قدس سره العزيز ، ان تجعلنا لك وتصرفنا

عن سواك . وان تكتب العفو والعافية علينا وعلى عبيدك الحجاج والغزاة
والمسافرين والمقيمين في برك وبحرك ، وان تعاملنا بفضاك ولا تعاملنا بعدلك،
وان تعيننا على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك وان تمدنا بمدد روحانية
اوليائك في السراء والضراء والموت والحياة والصحة والمرض والظاهر والباطن .

اللهم اني ظلمت نفسي ظلما كثيرا كبيرا وانه لا يغفر الذنوب الا انت
فاغفر لي مغفرة من عندك وارحمني انك انت الغفور الرحيم . اللهم اغفر لي
مغفرة تصلح بها شأني في الدارين . وارحمني رحمة اسعد بها في الشأتين ،
وتب علي توبة نصوحا لا انكثها ابدا والزمني سبيل الاستقامة لا ازيغ عنها
ابدا . اللهم انقلني من ذل المعصية الى عز الطاعة وأغنني بحلالك عن حرامك
وبطاعتك عن معصيتك وبفضلك عن سواك ونور قلبي وقبري واعذني من
الشر كله واجمع لي الخير كله . استودعك ديني واماتي وقلبي وبدني وخواتيم
عملي واسبغ ما نعت به علي وعلى جميع احبائي والمسلمين اجمعين . وصلى
الله على سيدنا محمد النبي الامي وعلى آله وصحبه اجمعين . والحمد لله
رب العالمين .

دیوانی مہولانا خالیدی زقشبندی

(ف - ۳۰)

پیشگی

بۆ کوکردنهوه و راست کردنهوهی ئەم دیوانەى مهولانا خالید که لک له سێ نوسخه وەرگیراوه : (۱) چاپی یه که می دیوانه که که به ناوونیشانی (دیوان بلاغتتوان مولانا الشیخ مجدد طریق نقشبندی ضیاءالدین خالد قدس سره العزیز) و له سالی ۱۲۶۰ی هجریدا له ئەسته موول له چاپ دراوه و ناوی چاپخانه که ی لێ نه نووسراوه . (۲) نوسخه ی ده سنووسی عه لی که مال باپیر ئاغا که له ۱۳۲۳ی هجریدا نووسیویه ته وه . (۳) نوسخه ی چاپی لاتینی و عه ره بیی ئەسته موول که به شه رحی سه دره ددین یووکسه ل له ۱۹۷۷دا له چاپخانه ی (سه بیل) له چاپ دراوه . ئیمه له په راویزی دیوانه که دا بۆ نوسخه ی یه که م نیشانه ی (طا) واته (طبعه اولی) یا (طبعه استانبول) و ، بۆ نوسخه ی دووهه م (مع) واته (مخطوطة علی باپیر آغا) و ، بۆ نوسخه ی سیهه م (طلا) واته (طبعه لاتینیة - استانبول) مان داناوه . له هه ر شوینیکیشدا (ن) هه بوو ، ئەوه واته (نوسخه) .

پاشان فۆتۆی دوو که شکۆلی ده ست نووسی (مه لا فه تاحی کاگرده لی) و (مه لا عه زیزی زیشاوی جوانزۆیی) شمان که وته به رده ست . له چه ند پارچه شیعریکا که لکمان له که شکۆلی یه که م و ، ته نها له پارچه شیعی درێژی کوردیی (یا فه رد ئەعظم) . . دا که لکمان له که شکۆلی دووهه م وەرگرت . که شکۆلی یه که م چه ند پارچه شیعیکیشی تیاوو که له سێ نوسخه پیشتر ناوبراوه که ی به رده ستماندا نه بوون ، نووسیمانه وه . ئیمه بۆ ئەم نوسخه یه نیشانه ی (ممف) مان داناوه که واته (مخطوطة الملا فتاح) . دوو پارچه ی کوردیشمان ته نها له گو قاری (دهنگی گیتی تازه) وەرگرتوو .

له هه ر کۆی یه که دا نوسخه کانی به رده ستمان جیاوازی یان بووبی ، چیمان به راست زانیبی خستوو مانه ته بربزه ی شیعه کانه وه . ئەوانیشیان ، راست بن یا هه له بن ، له داوینه وه نووسیومانه ته وه ، ته نها له پارچه شیعی (یا فه رد ئەعظم) دا نه بی که له بهر زۆری جیاوازی دوو ده سنووسه که ی مه لا فه تاح و مه لا عه زیز هه ر ئەوهنده مان پێ کرا نوسخه یه کی ، به بۆچوونی خۆمان راست ، له هه ردوکیان هه لبژیرین و گوێ به جیاوازی یه کانیان نه دهین .

(ا)

- ۱ -

(وا حسرتا) جدا شدم از خانهء خدا
از غصه وقت گشته (۱) شود دل ز تن (۲) جدا

مارا نبود خواهش رفتن ز کوی دوست
اما چو امر او است ز سر میکنیم پا

اهل صفا بداغ غم مروه مرده اند
من شاد چون زیم که شدم دور از صفا

حجر و مقام و زمزم و ارکان و ملتزم
گویند بازگرد کجا میروی ، کجا

دامان دل گرفته برندم کشان کشان
حنانه (۳) ، روضه (۴) ، منبر و محراب مصطفی

از اشتیاق یثرب و درد فراق بیت (۵)
گاهی است دل فتاده میان دو کهربا

- ۱ -

-
- (۱) گشته : له هه ر سی نو سخته که دا نو و سراوه (کشت) . دیاره هه لیه .
(۲) تن : (طا) هم .
(۳) حنانه : (طا) ؛ (طلا) حنانهء .
(۴) روضه : (طا) ؛ (طلا) روضهء .
(۵) بیت : (طا) او .

(خالد) چو دوست در همه جا جلوه گر بود
پس ^(۶) غم مخور ز خانهء او گر شدی جدا

- ۲ -

وام بگرفتم بصد جان گرد نعلین ترا
هست جانی و آن هم از تو چون دهم دین ترا
بی توام چندان مطول شد شب تاریک هجر
مختصر خوانم ^(۱) تطاولهای زلفین ترا
ماه نو بر مهر ثابت عقرب و پروین روان
وه چه زبید هیبت اشکال بی شین ترا
بر رصدبندان نگردهد کشف این تا نگرند ^(۲)
گرد روی خون چکان ^(۳) جولان زلفین ترا
نفی جزء و حصر فرد ^(۴) شمس و استلزام او
بس منافی شد دهان و زلف و خدین ترا
چشم بیمار ت دهد در هر اشارت صد شفا
بوعلی مشکل که داند حکمت العین ترا

(۶) پس : (طا) ؛ (مع) بس .

- ۲ -

- (۱) خوانم : (طا) خاتم .
(۲) ننگرند : (طا) ننگرد .
(۳) خون چکان : (طا) ؛ (طلا) خوی چکان .
(۴) فرد : (طا) ؛ (مع) فرد و .

چهره‌ات ز اب دل‌آرایی هوارا داده نم^(۵)
تاب رخسارت هویدا کرده قوسین ترا
(خالد) از ابروی مشکینت اگر گوید سخن
چون کشد آخر کمان قاب‌قوسین ترا

- ۳ -

به معمار غمت نو ساختم ویرانه‌ء خودرا
به یادت کعبه کردم عاقبت بتخانه‌ء خودرا
فروماندند اطبای جهان از چاره‌ام آخر
به دردی یافتم درمان دل دیوانه‌ء خودرا
ز سودایت چنان بدنام گشتم در همه عالم
بگوش خود شنیدم هر طرف افسانه‌ء خودرا
به گرد شمع رویت بسکه گشتم ماندم از پرواز
سرت کردم چه زیبا سوختی پروانه‌ء خودرا
ادیب من جلیس من شود در حلقه‌ء رندان
بگوشش گر رسانم ناله‌ء مستانه‌ء خودرا
در اقلیم محبت از خرابیهاست معموری
بسیل اشك باید کند اساس خانه‌ء خودرا
سراپا نعمتم با این همه درماندگی (خالد)
نمیدانم چه سان آرم بجا شکرانه‌ء خودرا

(۵) ئەم نیوہ بەیتە لە (مع)دا بەم جوۆرەییە :

چەرە زرد و دل‌آرای هوا آورده‌ام

- ۴ -

جز تو سرمایه جان نیست مرا
بی تو سودای جهان نیست مرا
کی کنم قول کسی در حق تو
گوش جز تو بجهان نیست مرا
گر (۱) شوم از سر کوی تو جدا
غیر فریاد و فغان نیست مرا
بی وصال که جز او (۲) مایه عیش
نیست شادی پروان نیست مرا
بوفای تو که تا روز وفات
جز وفا با (۳) تو گمان نیست مرا

- ۵ -

چنان (۱) بیریدی (۲) آخر رشته‌های آشنایی را
که نتوان داد داد شکوه روز (۳) جدایی را

- ۴ -

- (۱) گر : (مع) چون .
(۲) بی وصال که جز او : (طا) بی وصال که جز . (طلا) بی وصال تو که
جز .
(۳) با : (طا) از .

- ۵ -

- (۱) چنان : (مع) چنین .
(۲) بیریدی : (مع) بیرید .
(۳) روز : (مع) درد .

پس از همخانه گی چندین^(۴) بیابان در میان آمد
کبوتر برتابد خط شرح بی نوایی را

کسی کو باشد از اهل سعادت چون روا دارد
بحرف دشمن دین ترك احباب خدایی را

چنان دانم که ناگه دامن از وصلت برافشانم
که تا بینی جزای این همه بی اعتنایی را

بسی گفتم مشو زینهار مغرور تطفها
که لطف و قهر یکسان است رند^(۵) لا ابالی را

بود بس ناروا در ناز و نعمت ناسپاسیها^(۶)
چه سان هرگز روا دارد خدا این ناروایی را^(۷)

- ۶ -

میرسد گر شوی تو دور ز ما
تا سمك اشك و آه تا به سما

-
- (۴) چندین : (مع) چندان .
(۵) یکسان است رند : (مع) یکرنگ است اندر .
(۶) ناسپاسیها : (مفف) ناسپاسان .
(۷) ئەم پارچه شیعره تهنه‌ها له (مع) دا هه‌بوو . پاشان له که شکوئیکی مه‌لا
فه‌تاحتی کاگرده‌لێشدا دیمانه‌وه له‌گه‌ل (مع) به‌راوردمان کردو ئەوه‌ی
به‌راستمان زانی خستمانه‌ بزره‌ی تیکست و ئەوه‌ش که به‌راستمان
نه‌زانی له‌په‌راویژدا نووسیمان‌وه . شایانی وتنه که شکوئه‌که‌ی مه‌لا
فه‌تاحت گه‌لی پارچه‌ی تریشی تیابوو ، به‌لام ئیمه‌ تهنه‌ها بو نووسینه‌وه‌ی
ئه‌وانه که لکمان لی وه‌رگرت که له‌نوسخه‌کانی به‌رده‌ستماندا نه‌بوون و
هه‌روا بو به‌راوردی ئەم پارچه شیعره‌و پارچه شیعریکی‌تر که هه‌ر له
(مع) دا هه‌بوو . ئیمه‌ لێره‌دا (مفف) مان کردوو به‌نیشانه‌ بو ده‌سنووسه‌که‌ی
مه‌لا فه‌تاحتی کاگرده‌لی .

دل به کویت چنان شده است اسیر
(أبدأ ليسَ يرفعُ القدمَا)

دیده جویای خاک در گه تست
(ترب أقدامِکم^(۱) یزیل عمی)

بی جمال تو گر روم به بهشت
(لا أرى الروح بل أرى ألما)

دم بدم در فراق ای همدم
(تمزج العين بالدموع دما)^(۲)

دل هدف پیش تیر غمزهء تست
(لحظ^(۳) عینیک لو رمی کرما)

(خالد) از عشق تو چ چاره کند
(خالق العرش بالهوی حکما)

- ۷ -

ای بی گل رویت بود مژگان بچشم خارها
صد ماه کنعانی برت^(۱) چون نقش بر دیوارها

- ۶ -

(۱) اقدامکم : (مع) ابوابکم .

(۲) دما : (طا) و ما .

(۳) لحظ : (طا) لحظة .

- ۷ -

(۱) برت : (طا) برد . (طلا) برم .

احوال آزار مرا پرسیده بودند از کرم
 سهل است با هجر تو بر جان سختی و ^(۲) آزارها
 ليک از وفور انتظار شد چشم گریانم چهار
 شاید کند آن غمگسار غمخواری بیمارها
 ناآمدنرا غیر بیم ^(۳) از ^(۴) طعن مردم وجه نیست
 هستند صافی طیتان عاری ز عیب و عارها
 نبود تفاوت پیش من از آمدن تا نامدن
 این بس که (خالد) در دلت باری گذشت از بارها

- ۸ -

آلهی تا بکی مرغ دل اندر دام کاکلها
 بود درمانده و پابسته ای حلال مشکلها
 اگر نه خامهء مانی فیضت رشحه ریز آمد ^(۱)
 کجا يك قطره شبنم ریختی بر چهرهء گلها
 وگر نه در گلستان پرتو حسنت زدی عکسی ^(۲)
 که در وی ^(۳) میشنیدی بانگ واویلاي بلبلها

-
- (۲) بر جان سختی و : (طا) جان سختی دهد . (طلا) بر جان سختی .
 (۳) ناآمدنرا : (طا) نامد مرا چون .
 (۴) از : (مع) جز .

- ۸ -

- (۱) آمد : (طا) ؛ (طلا) آید .
 (۲) زدی عکسی : (مع) ز عکس وی .
 (۳) در وی : (طا) دردی .

بتقدیر ار نبودی دست تقدیرت ^(۴) جهان آرا
 که را درخور ^(۵) بدی مشاطه گی زلف سنبلیها
 به یک پرتو ^(۶) ز روی ماه کنعانی درافگندی
 ز شهرستان مغرب تا به مصر آواز غلغلیها
 جمالی را که نه آرایش از عکس رخت گیرد
 چه سود از خط و خال و غازه و زیب و ^(۷) تجملها
 بداد (خالد) بیچارهء درمانده رس یا رب
 که دارد قلم جودت بسی چون او بساحلها
 یک جنبش ز برق لامع نور قدیم خود
 به لطفش وا رهان از گردش دور و تسلسلها

(۶)

(۱)

ای بقدر سرو و بعارض همچو (ب ، د ، ر)
 کرده زلفت آفتابی را نهان بر (ش ، ب)
 مرده را لعلت حیات جاودانی میدهد
 کی ازین معجز زند دم (م ، س ، ی ، ح)
 زخم دلرا از تو میخواهم بتازی مرهمی
 اعطنی من فیک لطفا (ق ، ب ، ل ، ت)

-
- (۴) تقدیرت : (طا) تقدیر .
 (۵) درخور : (طا) در خود .
 (۶) پرتو : (مع) جلوه . (طلا) جنبش .
 (۷) زیب و (طا) ؛ (مع) زیب .

گر نقاب از روی برداری که خواهد فرق کرد
 مه بر آمد ز ابر یا بنمود یارم (ر ، خ)
 منکرانرا کشف گردد آیه (یحیی العظام)
 کشتگان خویشرا گر لب نهی بر (ل ، ب)
 ماه کنعان حبس زندان بود^(۱) و (خالد) ماه من
 صد چو او دارد اسیر چاه (ز ، ن ، خ)

(ب)

- ۱ -

مجرم سینه ز دوریت بتاب است امشب
 وز غمت صبر بدل نقش بر اب است امشب
 در هوای نمک لعل و می^(۱) دیده تست
 دل که از آتش عشق تو کباب است امشب
 گل رخسار تو نقش است چنان در دیده
 آب^(۲) چشم همگی عین گلاب است امشب
 نایدم خواب مبادا که بخوابت^(۳) بینم
 دیده بخت مرا بین چه^(۴) بخواب است امشب

(ع)

- ۱ -

(۱) زندان بود : (طا) در زندان .

(ب)

- ۱ -

(۱) و می : (طا) دمی .

(۲) آب : (طلا) کاب .

در غمت سیل سرشکم همه معموره گرفت
بی گل روی توام خانه خراب است امشب

بزلال لبّت از بسکه بود تشنه لبم^(۵)
عالم اندر نظرم موج سراب است امشب

(خالدا) تا بخیال نگهش^(۶) مدهوشم
کی مرا داعیهء بادهء ناب است امشب

(ت)

- ۱ -

جای جانان است اینجا مایهء جانم^(۱) کجا است
منزل سلطان خوبان است سلطانم کجا است

همچو مجنون کوه هامون مینوردم بهراو
سو به سو میجویمش اما نمیدانم کجا است

چون کواکب صف به صف فوج^(۲) بتان در جلوه‌اند
شاه خوبانم کجا ، خورشید تابانم^(۳) کجا است

(۳) بخوابت : (طا) بخوابم .

(۴) چه : (طا) که .

(۵) لبم : (طا) بهم .

(۶) نگهش : (مع) نگهت .

(ت)

- ۱ -

(۱) مایهء جانم : (ممف) مایه و خانم .

(۲) فوج : (مع) خیل .

(۳) تابانم : (ممف) رخشانم .

سخت سرگردانم اندر این شب تاریک هجر
روشنی بخشم کجا ، خورشید رخشانم ^(۴) کجاست ^(۵)

اشکبارم ، بی قرارم ، دردمندم ، دلفگار
قرۃ العینم کجا ، آرام و درمانم کجاست

بلبل فصل خزانم ، واله شیدای گل
ای دریغا نو گل گلزار رضوانم کجاست

قمری بیچاره‌ام ، طوق وفا در گردنم
هر طرف کوکو زنان ^(۶) سرو خرامانم کجاست

باز دل طرز سخن سنجی ز نو آغاز کرد
محفل آرا نکته پرداز سخن دانم کجاست

(خالدا) ^(۷) خاطر ز خوبان جهان دارد ملال
دلربای نازنین و ناز پستانم کجاست

- ۲ -

بی روی توام ای مه نو خانه خراب است
وز هجر توام صبر بدل نقش بر آب است

در خواب توان دیدنت و خواب نیاید
از بس که مرا دیده‌ء اقبال بخواب است

(۴) خورشید رخشانم : (مفف) شمع شبستانم .

(۵) ئەم بهیته له (مفف) دا بهیتی چهوته‌مه .

(۶) زنان : (مفف) زنم .

(۷) خالدا : (مع) خالد از .

دوشم به نگاه تو دل از باده غنی بود
خون جگر امشب می و غم جام شراب است
گر بار دیگر دست دهد آن می لعلت^(۱)
مارا چه غم از فوت نی و چنگ و رباب است
(خالد) اگر آن عمر گرانمایه ز کف رفت
افغان چه کنی قاعدهء عمر ذهاب است

- ۳ -

این بارگاه کیست که از عرش برتر است
وز نور گنبدش همه عالم منور است
وز شرم شمسهای زرش کعبتین شمس
در تخته نرد چهارم به شش دراست
وز انعکاس صورت گل آتشین او
بر سنگ جای لغزش پای سمندر است
نعمان خجل ز طرح اساس خورق است
کسری شکسته دل پی طاق مکسر است
بهر نگاهبانی کفش مسافران
بر درگش هزار چو خاقان و قیصر است
این بارگاه قافله سالار اولیا است
این خوابگاه نور دو چشم پیمبر است

- ۲ -

(۱) لعلت : (طا) ؛ (طلا) لعلش .

این جای حضرتیست که از شرق تا بغرب
از (۱) قاف تا بقاف جهان سایه گستر است

این روضهء (رضا) است که فرزند (کاظم) است
سیراب نوگلی ز گلستان (جعفر) است

سرو سهی ز گلشن سلطان انبیا است
نوباوهء حدیقهء (زهرا) و (حیدر) است

مرغ خرد بکاخ کمالش نمیبرد (۲)
بر کعبه کی مجال عبور کبوتر است

تا همچو جان زمین تن پاکش به بر گرفت
اورا هزار فخر برین (۳) چرخ اخضر است

بر اهل باطن آنچه ز اسرار ظاهر است
در گوشهء ضمیر مصفاش مضمر است

خورشید کسب نور کند از جمال او
آری جزا موافق احسان مقرر است

آنکس ببندگیش شد آزاد از (۴) دو کون
نگش ز تاج سلطنت هفت کشور است

بر گرد حاجیا بسوی (مشهد)ش روان
کانجا (۵) توقی نه چو صد حج اکبر است

- ۳ -

-
- (۱) از : (طلا) بر .
(۲) نمیبرد : (طا) ؛ (طلا) نمیرو .
(۳) برین : (طا) بدین .
(۴) از : (طا) در .

بی طی ظلمت آب خضر نوش بر درش
کین دولتی است رشك روان سکندراست

بتوان شنید بوی (محمد) ز تربتش
مشتق بلی دلیل بمعنای مصدراست

از موج فتنه خرد شدی ^(۶) کشتیء زمین
گر نه ورا ز ^(۷) سلسلهء آل لنگراست

زوار بر حریم وی آهسته پا نهید
کز خیل قدسیان همه فرشش ز شهر است

غلمان خلد کاکل خود دسته بسته اند
پیوسته کارشان همه جاروب این دراست

شاهها ستایش تو بعقل و زبان ما
کی میتوان که فضل تو از عقل برتر است

اوصاف چون تو پادشهی ^(۸) از من گدا
صیقل زدن بآینهء مهر انور است

جانا بشاه مسند لولاک کز شرف
بر تارک شهان اولوا العزم افسراست

آنکه بحق آنکه بر ^(۹) اوراق روزگار
بابی ز دفتر هنرش باب خیبر است

(۵) کانجا : (مع) کاینجا .

(۶) شدی : (طا) شد .

(۷) ورا ز : (مع) دراز .

(۸) پادشهی : (مع) پادشاهی .

(۹) بر : (مع) ز .

دیگر بنور (۱۰) عصمت آنکس که نام او
قفل زبان و حیرت عقل هنروراست

آنگه بسوز سینهء آن زهر خوردهء
کز ماتمش هنوز دو چشم جهان تراست
دیگر بخون ناحق سلطان کربلا
کز وی کنار چرخ به خونابه (۱۱) احمراست

وانگه (۱۲) بحق آنکه ز بحر مناقبش
انشای بوفراس ز یک قطره کمتر است

دیگر بروح اقدس (باقر) که قلب او
مر (۱۳) مخزن جواهر اسرار را دراست (۱۴)

وانگه (۱۵) بنور باطن (جعفر) که سینه‌اش
بحر لبالب از در عرفان داوراست

دیگر بحق (موسی کاظم) که بعد از او
بر زمرهء اعظم اشراف سروراست

وانگه (۱۶) بقرص طلعت تو کز اشعه‌اش
شرمنده ماه چهارده و شمس خاوراست

-
- (۱۰) دیگر بنور : (مع) آنگه بنام .
(۱۱) خونابه : (طا) خوناب .
(۱۲) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنگه .
(۱۳) مر : (طا) ؛ . (مع) بر .
(۱۴) اسرار را دراست : (مع) اسرار اندر است .
(۱۵) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنگه .
(۱۶) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنگه .

دیگر به نیکی (تقی) و پاکی (نقی)
وانگه (۱۷) به (عسکری) که همه جسم و جوهر است
وانگه (۱۸) بعدل پادشهی کز سیاستش (۱۹)
با بره شرزه بسی به ز مادر است
بر (خالد) آر رحم که پیوسته همچو بید
لرزان ز بیم زمزمهء روز محشر است
تو پادشاه دادگر (۲۰) این گدای زار
مغلوب دیو سرکش (۲۱) نفس ستمگراست
از لطف چون تو شاه (۲۲) ستمدیده بندهء
از جور ار خلاص شود وه چه درخور است
نااهلم و سزای نوازش نیم ولی
نااهل و اهل پیش کریمان برابر است
پیکی فرست بهر من بینوا به هند
سوی کسی که خاک درش مسک اذفر است
دیو مرید در نظر هر مرید او
مانند پشه در گذر باد صرصر است

(۱۷) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

(۱۸) وانگه : (طا) ؛ (مع) آنکه .

(۱۹) سیاستش : (طا) ستایشش .

(۲۰) دادگر : (مع) ؛ (طلا) دادگری .

(۲۱) سرکش : (مع) ؛ (طلا) سرکش و .

(۲۲) شاه : (طا) ؛ (طلا) سرکش .

سالار کاروان طریق هدایت است
آگاه سر بندگی حی اکبر است

آسوده رهرو است بسر منزل بقا (۲۳)
پنهان به مکن حرم قدس رهبر است

از نام نامیش بود این نکته آشکار
کز جان و دل ز خیل غلامان این دراست

دارم ز چشم پر فن او چشم رحمتی
ما مفلسیم و دیده او کیمیا گراست

نی نی مس شکسته ام و دارم این امید
زر سازدم که با نگهش مس همه زراست

- ۴ -

اگر مرد کاری ، در دوست بازا است
و گر قصه جویی ، حکایت دراز است

بود کار آزادگان ترك هستی
نه اباحت محمود و نقل ایاز است

گر آزاد خواهی شدن ، بندگی کن
هر آینه محبوب بنده نواز است

ز سوز حقیقت طلب بهره ای را
نه بهره به تحریر سوز و گداز است

(۲۳) بقا : (مع) تباه .

ز خود رستن و ترك دعوى نمودن
 ره مرد مردانهء پاك بازاست
 نه خرگوش را پنجهء نره شیراست
 نه دراج را چنگل شاهبازاست
 ز (خالد) شنو : شرط فتح طریقت
 ورق شستن و خامشی و نیازاست

- ۵ -

ز رشك سرو قدت پای سرو ^(۱) در خاك است
 كتان پیرهن گل ز روت صد چاك است
 كنایت از دهن تست سر جوهر فرد
 برون ز دائرهء فهم و حد ادراك است
 نه دیدهء من مسكین نظاره باشد و بس
 نظارهات همه شب چشم هشت افلاك است
 چو بگذری بسر کوی کشتگان غمت
 هزار جان گرامیت بند فتراك است
 (مع الوجود) زلال دهان و زلف كچت
 چه جای چشمهء حیوان و مار ضحاك است
 بدان امید که چون باد بگذری بسرش
 برهگذار ^(۲) تو (خالد) فتاده چون خاك است

- ۵ -

- (۱) پای سرو : (طا) سرو پای .
 (۲) برهگذار : (طا) بریگذار .

- ۶ -

بازم از سودای مهر وی درون پر ماتم است
رشتهء کارم ز زلف درهمش خم در خم است
آبرویم ز آتش رخسار او برباد شد
آری آری با وجود خور چه جای شبنم است
خرده بینان را کند آگاه خالش زیر لب
در فضای آفرینش گر بود مثلش کم است
زخم دلرا مرهمی جستم نمودی چین زلف
خستگانرا کی تسلائی ز مشکین مرهم است
هر که دید آن شاه خوبان ^(۱) را رسن بازی زلف
بیژن چاه ز نخدانش شود گر رستم است
(خالد) اندر قولها لاف فصاحت میزند ^(۲)
لیک در وصف جمال آن پری و ش ابکم است

- ۷ -

گرچه اسباب طرب پیش من اکنون نه کم است
شادیم بی گل روی تو همه درد و غم است
دأب ارباب محبت نبود آسایش
لذت عاشق دل سوخته اندر الم است

- ۶ -

- (۱) خوبان : (مع) ترکان .
(۲) میزند : (طا) میکنی .

بأُمید سر خود پای منہ در رہ عشق
کاندَرین مرحلہ سر باختن اول قدم است

گردن شیشہء می گیر و سفالینہء جام
اگر ت آرزوی تاج کی و جام جم است

جان من دولت جاوید بدنیا مفروش
گر کنی نیک نظر ^(۱) حاصل آن ^(۲) یک دو دم است

گر زنی نوبت شاهی بجهان تا مانی
اولت درد سر و آخر کارت ندم است ^(۳)

زخم ناخورده ز (خالد) طمع شعر مدار
سینہ اش گر بشل لوح و زبانش قلم است

- ۸ -

امامانی کز ایشان زیب دین است
بترتیب اسمشان میدان چنین است

علی سبطین جعفر با محمد
دو موسی باز زین العابدین است

پس از باقر علیّ عسکری دان
محمد مهدی هم ^(۱) زان پس یقین است

- ۷ -

-
- (۱) نظر : (طا) امل .
(۲) حاصل آن : (طا) آن نیز .
(۳) ئەم بەیتە لە (مع) دا نی یە .

هرگز ترحمی بمن مبتلات نیست
معلوم شد مرا که تو بیم^(۱) خدات نیست

ما در قمار عشق تو جان باختیم لیک
با آن دو رخ تو^(۲) شاهی و پروای مات نیست

بهر بلای جان سخنی جستم از لب
خرسند کن بلا تو مرا گر بلات نیست

گفتم مگر حیات بود لعل جان فزات
گفتا کلام بیهوده^(۳) کم گو حیات نیست

گر بینم از وفات بیالین پس از وفات
مقصودم از خدای بغیر از وفات نیست

(خالد) ز کلکت این غزل^(۴) دلگشا که ریخت
جز درخور بلاغت پیر هرات نیست

(۱) مهدی هم : (طلا) مهدیم .

(۱) بیم : (طا) ؛ (طلا) هم خوف .

(۲) تو : له نوسخه‌ی (طا) دا نی‌یه .

(۳) بیهوده : (مع) فساد .

(۴) غزل : (مع) سخن .

(ث)

- ۱ -

رو بمحراب دو ابرویت عبث کردم عبث
سجده سوی کعبه کویت عبث کردم عبث
آن نهء رحمی^(۱) بحال دادخواهان آیدت
دست در زنجیر گیسویت عبث کردم عبث
بر سر راهت چو خاک افتادم بی سود بود
نالہء شبگیر در کویت عبث کردم عبث
ناکلت را مشک چین گفتم خطا گفتم خطا
نسبت خورشید با رویت عبث کردم عبث
ناخدا ترس و جفا آیینی و^(۲) مردم فریب
میل دل روز ازل سویت عبث کردم عبث
دل بفتراک نگاهت بستم بد بود^(۳) بد
جان فدای چشم جادویت عبث کردم عبث
خویت^(۴) ار^(۵) خون ریزدم رویت دهد صد خون بها
(خالد) آسا شکوه از خویت عبث کردم عبث

(ث)

- ۱ -

- (۱) آن نهء رحمی : (طا) آن نهء رحمی کان .
- (۲) آیینی و : (طا) آیینی .
- (۳) بود : (طا) ؛ (طلا) بود و .
- (۴) خویت : (طا) خونت .
- (۵) ار : (طا) از .

(ج)

- ۱ -

این چه نام است کزو سکهء دین یافت رواج
شد ازو مملکت کفر و ضلالت تاراج

بندگانش همگی خرقهء صد پاره به بر
پای بر تارك گردون و پر آزر^(۱)م ز تاج

برزخ^(۲) قلزم امکان و وجوب^(۳) ار نشدی
ذاتش^(۴) آمیخته میگشت بهم عذب و اجاج

شد نبی و ولی از جرعهء جامش مدهوش
(ابن عمران) «أرنی» گفت و «انا الحق» (حلاج)

«لی مع الله» ورا خاصه بلند اورنگی است^(۵)
نردبان گشت مر از تخت شرفرا معراج

بازم ار^(۶) دست بدامن رسدت پیش از مرگ
ندهم از کف شود این چرخ^(۷) بیازی لجلاج^(۸)

(ج)

- ۱ -

- (۱) پر آزر^م : (طا) درآورد . (طلا) در آزر^م .
- (۲) برزخ : (مع) برخ .
- (۳) و وجوب : (مع) وجود .
- (۴) ذاتش : (مع) فرش .
- (۵) اورنگی است : (طا) ؛ (طلا) اورنگ است .
- (۶) ار : (طا) از .
- (۷) این چرخ : (مع) ار . (طلا) ار چرخ .
- (۸) لجلاج : (مع) ؛ (طلا) لجاج .

ای خوش آن وقت که بینم رخ بزم آرایت
چون مه چارده باری دگر اندر شب داج
(خالد) از وصف تو نام آوریء میخواهد
ور نه آینهء خور^(۹) نیست به صیقل محتاج

(ح)

- ۱ -

ای شده در دور لعلت تازه ایام مسیح
زنده گشته از دم جان پرورت نام مسیح
عالم و آدم گرفتار خط سبز تو شد
نه همین زنجیر موسی^(۱) گشت یا دام مسیح
پای کی بر تارک گردون نهادی از شرف
گر نشد بر بنده گیت ختم انجام مسیح
گر لب اورا بدی خاصیت لعلت چرا^(۲)
عالم سفلی سلیمانوش نشد^(۳) رام مسیح
(خالد) مردانه از دنیا برافشان آستین
کز تجرد گشت گردون جای آرام مسیح

(۹) خور : (مع) خود .

(ح)

- ۱ -

- (۱) موسی : (مع) موی .
(۲) لعلت چرا : (مع) لعل لب .
(۳) نشد : (مع) شدی .

(خ)

- ۱ -

ای تاب ز افتاب ربوده ز تاب رخ
پیراسته است ^(۱) ایزدت از مشک ناب رخ

زین چاشتگاه روی نهفتن ز من چرا
در چاشتگاه کی بنهفت آفتاب رخ

مهر منیر با همه خوبی و منزلت
هر شب کند ز شرم رخت در نقاب رخ

مفتون يك نگاهتم از من میوش چشم
دجنون روی ماهتم از من متاب رخ

(خالد) اگر بروی تو گل را قرین کند
شوید ز خجلت رخ تو از گلاب رخ

(د)

- ۱ -

داد از تظلم فلك حقه باز داد
چندین هزار خرمن هستی بیاد داد
در گلشن وجود شکفته نشد ^(۱) گلی
کاخر ورق ورق نه بخاك فنا فتاد

(خ)

- ۱ -

(۱) پیراسته است : (مع) پیراهن است .

این معدن مروت و این کان عقل و هوش
این بحر علم و منبع عرفان و عدل و داد

جانش که طوطی چمن خلد بود شد
آخر باشیانهء اصلی خویش شاد

یعقوب بود یوسف زندان مرگ شد
سر در (۲) ره وفای شه دادگر نهاد

تاریخ رحلتش ز خرد جستم و ز غم
اول (دریغ) گفت و پس آنکه بگفت (۳) (داد) (۴)

- ۲ -

آنکه صد فضل بر روان (۱) دارد
هر که سودای نام آن دارد

نام نامی او بیت اخیر
همچو در (۲) صدف مکان دارد

(د)

- ۱ -

- (۱) شکفته نشد : (طا) ؛ (طلا) نشکفته شد .
- (۲) سر در : (مع) سرو .
- (۳) بگفت : (طا) ؛ (طلا) گفت .
- (۴) وشه ی (دریغ) و (داد) به حرووفی نهجهد نهکهنه ۱۲۲۳ که به سالی هیجری سالی کوچی دواایی نهوکهسهیه که نه پاره شیعه له لاواندنهویدا نووسراوه .

- ۲ -

- (۱) بر روان : (طا) بروان .
- (۲) در : نه وشهیه له (طا) و (مع) دانییه .

گنج فضل است و معدن عرفان ^(۳)

زیبیدار (خالد)ش ^(۴) نهان دارد

آنچنان جای کرده در دل تنگ

تو مپندار جای جان ^(۵) دارد

خامه در وصف آدمیت او

اخرس است گرچه صد زبان دارد

زلف سربسته در ^(۶) دل عشاق

مرغ پابسته در میان دارد

- ۳ -

کیست این ^(۱) کز نگهی رهن صد جان باشد

هر زمان جلوه کنان بر سر میدان باشد

خسروانه چو پی گویی دواند گلگون

سر صد کوه کنش در خم چوگان باشد

حور از عکس رخس دست ز حسن ^(۲) خود ششت

وای بر حال اسیری که از ^(۳) انسان ^(۴) باشد

(۳) عرفان : (مع) اسرار .

(۴) خالدش : (طا) خواندش .

(۵) جای جان : (مع) جا ز جان .

(۶) در : (طا) ؛ (طلا) از .

- ۳ -

(۱) این : (مع) آن .

(۲) حسن : (مع - ن) جان .

(۳) از : (مع) ز .

(۴) انسان : (طا) آنسان .

این همه فتنه کز ان کاکل مشکین خیزد
ابله آن است که اندر غم ایمان باشد

از قد و لعل و رخ و چشم و خطش شرمنده
سرو و یاقوت و گل و سنبل و ریحان باشد

بس که در مصر ملاح^(۵) تو عزیزی امروز
کی کسی طالب بیع مه کنعان باشد

گفتی از غمزهء من جان ندهی سنگدلی
آری اندر دلم آمد شد مژگان باشد

ماه نالد^(۶) که چو رویت شود آخر ناچار
خوشه چین گردد ازان برزده دامن باشد

(خاندان) تا دهم دست گدائی^۷ درش
ابله^(۷) گر هوسم ملک سلیمان باشد

- ۴ -

هزبر بیشهء^(۱) مردی سلیم ابن محمود آنکه^(۲)
بنوك نیزه اش بس عقدهء وا ناشده وا شد

(۵) ملاح: (طا) ؛ (طلا) لطافت .

(۶) نالد: (مع) بالا . (طلا) بالد .

(۷) ابله: (مع) کافر .

- ۴ -

(۱) هزبر بیشه: (طا) هنرور بیشه .

(۲) آنکه: (طا) آنکه شد . (طلا) انگ .

ز کینش رزمگه ^(۳) شد دشت چین از بس تن ^(۴) بی جان
تو میگوی ز چین جبهه‌اش قابض هویدا شد

تمنا داشت پیش شیر شیران داور اعظم
کشد خود را و آخر عمر او در این ^(۵) تمنا شد

بسوی آشیان قدس در پرواز شد جانش
روانش دوطیء نزهتگاه فردوس اعلا شد

به ماتم‌داریش آشفته شد شاهنشاه ایران
بچشمش روز روشن چون شب تاریک یلدا شد

ز مرگ او بسی ^(۶) آه و دریغ اندر ^(۷) جهان افتاد
همین تاریخ سال مرگ او (آه و دریغا) ^(۸) شد

- ۵ -

به اکسیر و ^(۱) حیل هر خاک راهی زر نخواهد شد
همه بداصل سنگی در بها گوهر نخواهد شد

-
- (۳) رزمگه : (طا) ؛ (طلا) زد نگه .
(۴) از بس تن : (طا) ؛ (طلا) تن از بسی .
(۵) و آخر عمر او در این : (طا) در آخر عمر او این .
(۶) بسی : (مع) ز بس .
(۷) آه و دریغ اندر : (طا) ؛ (طلا) آه و دریغا در .
(۸) نهم رسته‌یه به حورووفی نه‌بجهد نه‌کاته ۱۲۲۱ که سالی کوچی دواایی
نه‌وکه‌سه‌یه شیعره‌که‌ی بو دانراوه .

- ۵ -

- (۱) اکسیر و : (طا) اکسیر .

سلیمانی نزیید هر کرا خاتم بود در کف
هر آنکو آینه میسازد (۲) اسکندر نخواهد شد

همه کس خویشرا عاشق تواند کرد چون بلبل
ولی پروانه‌وش جویای ترک سر نخواهد شد
همه گلگون سواری خسرو پرویز نتوان گفت
همه زیبا رخی شیرین صفت دلبر (۳) نخواهد شد

بعالم هر که بینی (خالد) بیچاره‌است (۴) اما
چو ابراهیم کس زیندهء افسر نخواهد شد

- ۶ -

جانا بیا که بی تو جهان جمله (۱) واله شد
بس دل ز داغ نرگس مستت که لاله (۲) شد

آماده‌است بزم بامید مقدمت
قد چنگ و اشک تار و دو چشم (۳) پیاله شد

در طفلیت تملک دلها وظیفه بود
بی حجت و کنون خط سبزت قباله شد

(۲) میسازد : (طا) دم‌سازد .

(۳) دلبر : (طا) دایر .

(۴) بیچاره‌است : (طا) بیچاره هست .

- ۶ -

(۱) جمله : نهم و شهیه له (طا) و (طلا) دانییه .

(۲) لاله : (مع) واله .

(۳) چشم : (طا) شمم .

بودم امید بوسهء از لب ز چشم تو ^(۴)
گفتند ^(۵) بچاه غبغت از وی حواله شد

(خالد) ز هجرت ای ^(۶) گل سیراب اگر ^(۷) نمرود
معدور دار مرگ ز ^(۸) بالا حواله شد

- ۷ -

این چه خاك است كزو رایحهء جان آمد
خس و خارش بنظر سنبل و ریحان آمد
همچو مرغی كه پس از هجر بگلزار رسد ^(۱)
دل از شادیء او سخت به افغان آمد
شوره خاكیست كزو سر نزده ^(۲) شاخ گیاه
نگهش رشك ده روضهء رضوان آمد
خواندمش مشك خطا ^(۳) ، لیک خطا میگویم
گفت دل عنبر سارا و پشیمان آمد

(۴) ئەم نیوه بهیته له (مع) دا بهم جوړه یه :

بودم امید بوسه ز لب آن هم ز چشم تو
له (طا) یشدا بهم جوړه یه :

بودم امید بوسهء چشم از لب تو

(۵) گفتند : (طا) ؛ (طلا) آنرا .

(۶) ای : (طا) آن .

(۷) اگر : (مع) گر .

(۸) ز : (طا) به .

- ۷ -

(۱) رسد : (طا) رسید .

(۲) نزده : (طا) نزنند .

(۳) خطا : (طا) ؛ (طلا) ختن .

این همان ^(۴) خاك كزين پيش زمانى بقديم
تا سحر نيمه شبى منزل جانان آمد

آن زمان كاهوى مشكين شكار اندازش
بود مدهوش مى خواب هراسان آمد

نيمه خوابش اثر نشئه مى ميبخشد
چهره اش رشك ده شمع شبستان آمد

(خالد) آن عشرت جان بخش در ان شب كه گذشت ^(۵)
وه چه خوش بود ولى زود پايان آمد

- ۸ -

برد گل رشك از روى محمد
خويش خون ^(۱) گشته از خوى محمد

سپر شد پيش پيكان غم آنكو
نظر دارد بر ابروى محمد

دهد شير افگنانرا خواب خرگوش
شكوه چشم آهوى محمد

ز فردوس برين جا دور دارد
اسير آن دو جادوى محمد

(۴) همان : (طا) همين .

(۵) در ان شب كه گذشت : (مع) كه ناگه بگذشت .

- ۸ -

(۱) خون : (طا) چون .

نگردد بلبل اندر صحن گلشن
ز باد ار بشنود بوی محمد

غنی از سبجه و ز نار شد دل
مرا بس خال و (۲) گیسوی محمد

نهاده در قدم سرو سهی سر
ز شرم سرو دلجوی محمد

نهندت حجر (خالد) گر ستانی
دو عالم را به يك موی محمد

- ۹ -

سایهء این خرگه نیلی کرا مأمن بود
یا در این دنیا کجا آسایش يك تن بود
گردش گردون هزاران خانه را بر باد داد
نه همین بدمهریش با تست یا با من بود
چشم عبرت برگشا و طاق کسری را بین
پرده دارش عنکبوت و جغد نوبت زن بود
شهریارانی که (۱) بر اورنگ زرین خفته اند
يك بنگر تا کجاشان منزل و مسکن بود

(۲) بس خال و (طاس) خال و در .

- ۹ -

(۱) شهریارانی که : (طا) شهریارا اینکه .

پا بخاك آهسته نه (خالد) كه اين خاك سياه (۲)
از غبار خط مهر و يان سيمين تن بود

- ۱۰ -

جان باستقبال جانان ميرود
تشنه سوي آب حيوان ميرود
بلبل شيدا شد آزاد از قفس
سوي گلگشت گلستان ميرود
زين عجايب تر چه باشد در جهان
مهر را شب پره مهمان ميرود
تا ز كف دامان يارم شد برون
خونم از مژگان بدامان ميرود
در فراقش صبر كردن چون توان
جسم اگر باز ايستد (۱) جان ميرود
كرد (خالد) دامن از لعلت يمن
سوي سامان بدخشان ميرود

- ۱۱ -

في نعت النبی صلی الله علیه وسلم

عجايب نشئه زين دامن كهسار ميآيد
تو گويي با نسيم صبح بوي يار ميآيد

(۲) خاك سياه : (طا) ؛ (طلا) سياره خاك .

- ۱۰ -

(۱) ايستد : (طا) ايستد از .

ز خاکش یافت تسکین زخمهای سینهء ریشم
(تعالی الله) چه سان از مشک این کردار میآید

نشانی از هلال عید وصل دوست میبخشد
هران نقشی ز سم توسن رهوار میآید

ندانم از (۱) کجا میآید، اما این قدر دانه
دمادم تفحه‌های طبلهء عطار میآید

علامتهای روز و شب بکلی از میان (۲) برخاست (۳)
ز بس نگسسته از هم پرتو انوار میآید

اگر نه جای آن سر حلقهء مشکین غزالان است
چرا زین خاک بوی نافهء تاتار میآید

بای این جلوه‌گاه دلربای عالم آشوبی است
که تصویر نظیرش بر خرد دشوار میآید

بهر ساحت (۴) دمی آن (۵) مایهء جان جلوه‌گر گردد (۶)
ز خاکش تا به محشر نکعت گلزار میآید

نشانی از کف (۷) پایش بهر منزل که شد (۸) پیدا
از آن جا سرمهء چشم (اولوا البصار) میآید

- ۱۱ -

- (۱) ندانم از : (طا) ؛ (مع) نمیدانم .
- (۲) میان : (مع) جهان .
- (۳) برخاست : (طا) ؛ (طلا) برخواست .
- (۴) ساحت : (طا) ساعت .
- (۵) آن : (مع) کان .
- (۶) گردد : (طا) کردند . (طلا) گردید .
- (۷) کف : (طا) کف و .
- (۸) که شد : (طا) شده .

همه آزاده (۹) سروان بندهء بالای او گردند
 خرامان چون بعزم جلوه در رفتار میآید
 ته این خاک چندان از شهیدان غمش پر شد
 برنگ لاله‌ها بیرون دل افکار میآید (۱۰)
 نگین خاتم جم شد مرا هر دانهء سرخی
 ز شوق لعل او از (۱۱) دیدهء خونبار میآید
 دلا هشیار باش از پرتو حسن ازل کاینجا (۱۲)
 تجلیها دمام بر دل هشیار میآید
 به بیداریم دادند آنچه در خوابش نمیدیدم
 سعادت بین مرا (۱۳) کز دولت بیدار میآید
 سخن سربسته تا کی با نسیم صبحدم (خالد)
 شمیم خاک کوی احمد مختار میآید
 امین (لی مع الله) ، محرم اسرار (ما اوحی)
 زهی وصفش که گویم برتر از پندار میآید
 شه تخت (لعمرك) ، شهبوار عرصهء (لولاك)
 مجلدها ثنائش ز ایزد دادار میآید (۱۴)

- (۹) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .
 (۱۰) ئەم بهیته له (طا) و (طلا) دانییه .
 (۱۱) از : (مع) کز .
 (۱۲) کاینجا : (طا) ؛ (طلا) اینجا .
 (۱۳) مرا : (طا) مر .
 (۱۴) ئەم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جوړه یه :

مجلدها ثنائش را برو دادار میآید

ز یمن^(۱۵) پای بوسش فرش را بر عرش تفضیل است
 سعود نحس را انکار در این کار میآید
 ز ایوان جلالش بر صفوف زائران قدس
 صدای دور شد دور از در و دیوار میآید
 زهی ایوان که کمتر بندگان آستان او
 ز شاهنشاهی^(۱۶) روی زمینش عار میآید
 ز زیرین پایه‌اش شهباز فکرت تا فراز عرش
 بمقصد نارسیده خونس از منقار میآید
 جنون دوره دارد^(۱۷) چرخ از سودای پابوسش
 ازین معنی چنین در^(۱۸) گردش دوار میآید
 گر از^(۱۹) اهل عنادم در رهش خاری خلد بر دل
 کجا گلچین ز خار گلشنش آزار میآید
 مرا تا تاری از گیسوی طرارش بچنگ افتاد^(۲۰)
 کجا هرگز سخن از نافهء تاتار میآید
 زهی شاهی که ناید غیر اندر رشتهء وصفش
 ز گنج عرش اعظم هر دری شهوار میآید

- (۱۵) ز یمن : (طا) زمین .
 (۱۶) شاهنشاهی : (طا) شاهنشاه .
 (۱۷) دوره دارد : (طا) : دوره‌دار .
 (۱۸) در : (مع) هر .
 (۱۹) گر از : (مع) ، (طلا) اگر ز .
 (۲۰) افتاد : (طلا) افتد .

دهد یکتاره مویش رشتهء (۲۱) تشبیه را از کف
بنقش (۲۲) چون کمال حسن در اشعار میآید (۲۳)

ثنایش از خرد در تنگنای امتناع افتاد
معاذ الله چه سان از عقل این مقدار میآید

بود از آفرینش آفرینش بادیه پیمای (۲۴)
همین جان آفرین از عهدهء این کار میآید

جهانرا میتوان در دانهء خاشخاش جا کردن
ولی مدحش کجا در حیز گفتار میآید

کسی کو هردو عالم زو بسلك انتظام آمد
چه سود ار گویش بر سروران سردار میآید

ز اسرار درونش جبرئیل آگه نخواهد شد
ز بهر شق صدرش گر دمی صد بار میآید (۲۵)

درین موسم بیابان طی مکن بیهوده ای حاجی (۲۶)
که بیت الله بطوف روضهء دلدار میآید

بنام ایزد کریمی کز وجود فائض الجودش
در از دریا ، گهر از خار ، گل از خار میآید

(۲۱) یکتاره مویش رشتهء : (مع) یکتائی اش سررشتهء . (طلا) تکتائی اش سررشتهء .

(۲۲) بنقش : (طلا) بنعتش .

(۲۳) ئەم بهیته له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۲۵) و له (مع) دا بهیتی ژماره (۳۰) یه .

(۲۴) بادیه پیمای : (طا) ؛ (طلا) باد پیمایی .

(۲۵) ئەم بهیته له (مع) دا بهیتی ژماره (۲۴) و له (طا) و (طلا) دا بهیتی ژماره (۳۰) یه .

(۲۶) حاجی : (طا) جامی .

نیابی (۲۷) غنچهء لب از تبسم باز ناکرده
اگر از حسن خلقش بحث در گلزار میآید (۲۸)

بحسن التفاتش میتوان رستن دران روزی
که از گردن فرازان نالهای زار میآید

گاهی مه نیمه میگردد ز اعجاز سرانگشتش
گاهی بر تشنگان از پنج او انهار میآید

سخن با مشک چین از چین گیسویش خطا باشد
که این هر خسته را مرهم وزان آزار میآید

نه تنها آهوی وحشی بتصدیقش زبان بگشاد
ز سنگ خاره بر اعجاز او اقرار میآید

باندك مدتی رفت و بیامد باز راهی را
که بر پیک خرد پیمودنش دشوار میآید

ملائك تا بسدره صف کشیده در (۲۹) سر راهش
بشارت گوی کاینك (۳۰) سید مختار میآید

ز هجرش چوب مینالید زار و تو نمی میری
اگر مردی ترا زین زیندگانی عار میآید

اگر بر مشتری خورشید رویش جلوه گر گردد
مه کنعان بنقد جان سوی بازار میآید (۳۱)

(۲۷) نیابی : (طا) بیابی .

(۲۸) ئەم بهیته و بهیتی پیشووی له (مع) دا له جیتی یه کدان .

(۲۹) در : (مع) بر .

(۳۰) گوی کاینك : (طا) گویی و بین هم . (طلا) گویی کاینك .

(۳۱) ئەم بهیته و بهیتی پیشووی له (طا) و (طلا) دا له جیتی یه کدان .

گهی داده‌است نسبت قد و رخسارش بسرو و گل
خرد شرمنده این فکر ناهموار می‌آید

اگر از مهر گویی پرتوی از نور^(۳۲) او باشد
و گر گل قطره خویی زان گل رخسار می‌آید

بود يك جذبه از عشق وی و يك پرتو از رویش
نیاز از بی‌دلان و ناز از دلدار می‌آید

ازو خیزد تجلی از درخت وادی ایمن
وزو بر طور موسی طالب دیدار می‌آید

ازو (هل من مزید) از بایزیدی تشنه لب برخواست
وزو بانگ (انا الحق) بر فراز دار می‌آید^(۳۳)

بود حرف مفید و مختصر در بحث نیرویش
برو از آستینش پنجه قهار می‌آید

ز جودش ابر اگر بر خویش گرید جای آن دارد
کفش را صدهزاران خنده بر ابحار می‌آید

اگر بر بر چکد يك قطره از دریای احسانش
بخشکی هر طرف صد قلزم زخار می‌آید

درین معنی حکیم کور دل اندر غلط افتاد
وساطت زواست و گفت از گنبد دوار می‌آید

ز سرّ سینه پاك وی از نص (ألم نشرح)
همین دانی و بس کان مخزن اسرار می‌آید

(۳۲) پرتوی از نور : (طا) پرتو از انوار .

(۳۳) ثم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی‌یه .

گذارد انبیارا زهره اندر موقف محشر
 اگر نه جلوه گر در عرصهء اظهار میآید
 کند ناموس اکبر فخرها از غاشیه داریش^(۳۴)
 بلی زین نکته بر خیل ملک سالار میآید
 سخن در^(۳۵) وصف او زین پایه بس بالاتر است اما^(۳۶)
 اگر برتر روم نااهل را انکار میآید
 به بزم قدسیان چون نکته از فضل بشر رانند
 نخستین از مهاجر وانگه از انصار میآید
 جوانمردان گردون جاه دشمن سوز شیر افکن
 که اوصاف پیمبر در همه تکرار میآید
 ز جود خویش گو شرمنده شو ای حاتم طائی
 کزان گردن فرازان^(۳۷) بحث از ایثار میآید
 نه چون آن مهتر آزادگان^(۳۸) ، سرمایهء ایمان
 که در هر منقبت سردفتر ابرار میآید
 صدیق سرور و صدیق اکبر آنکه در شانش
 بقرآن (ثانی اثنین اذ هما فی الغار) میآید
 ملایک ژنده پوش از خرقهء پشمینهء اویند
 نوید ارتضایش^(۳۹) ز ایزد دادار میآید

(۳۴) داریش : (طا) برادریش .

(۳۵) در : (طا) از .

(۳۶) بس بالاتر است اما : (طا) بسی . . الخ . (مع) بس بالاتر از عقل است .

(۳۷) کزان گردن فرازان : (طا) کزو گردن فراز آن .

(۳۸) مهتر آزادگان : (طا) مهتران زادگان .

بکام مار پا (۴۰) بگذاشت تا زو دوست (۴۱) نازارد
 تواین یاری نپنداری که از هر یار میآید
 مگر کشور ستانی (۴۲) تاج بخشی خرقه پشمینی
 که با عزمش مقارن سطوت قهار میآید
 گریزد از شکوهش دیو دون چون پشه از صرصر
 بجز وی کی چنین کردار از دیار میآید
 ز علم و حلم و عدل و فضل و عرفان و کمالاتش
 خرد سرگشته‌تر از گردش پرگار میآید
 فرا نگرفته (۴۳) در هردو سرا هردو سر از پایش (۴۴)
 چنین باشد کسی کز بخت برخوردار میآید
 بیا و (۴۵) داستان پور داستانرا (۴۶) قلم برکش (۴۷)
 که بحث از گیرودار حیدر کرار میآید

- ۱۲ -

آرام رفت از دل و آرام جان ندید
 جان بر لب آمد و رخ آن مهربان ندید

-
- (۳۹) ارتضایش : (طا) ارتضایش را .
 (۴۰) مار پا : (طا) ما ز پا .
 (۴۱) تا زو دوست نازارد : (طا) تا زو دست ناز آرد .
 (۴۲) کشور ستانی : (طا) با کشورستان .
 (۴۳) فرانگرفته : (مع) فرانگرفت . (طلا) فرونگرفته .
 (۴۴) سر از پایش : (طا) سراپایش .
 (۴۵) بیا و : (طا) بیاد .
 (۴۶) داستانرا : (طلا) داستانرا .
 (۴۷) برکش : (مع) درکش .

بر گلشن خزان رسیدهء رویم ز اشک سرخ
بس جویبار روان شد و سرو روان ندید

شد دامنم چمن ز گل اشک ای دریغ
آن نونهال روضهء باغ جنان ندید

درد سری که دیده‌ام از یاد^(۱) خط او
از شهر پریان^(۲) دل دیوانگان ندید

از بسکه در ربودن دلها دلاوراست
گویی^(۳) شکوه و شوکت شاه جهان ندید

شاهنشهی که هر که سر از مراد^(۴) تافت
در ششدر زمانه ره امان^(۵) ندید

وانکس ببندگیش^(۶) چو جوزا کمر ببند
آرامگاه خود بجز از آسمان ندید

- ۱۲ -

- (۱) از یاد : (طا) آواز .
(۲) پریان : همه راست‌کردنه‌وی خوّمانه ، نه‌گینا له (طا) دا نووسراوه (پری آن) و له (طلا) دا تهنها نووسراوه (پری) . (مع) یش پارچه‌کهی به تیکزایی تیانیه .
(۳) گویی : (طا) کوه .
(۴) مراد : (طلا) امر او ، به‌لام به هه‌ردوو جوّره‌که نیوه به‌یته‌که له‌نگه .
(۵) امان : له (طا) یش و (طلا) یشدا نووسراوه (امن و امان) به‌لام به هه‌ردوو جوّره‌که نیوه به‌یته‌که له‌نگه .
(۶) ببندگیش : همه‌ش راست‌کردنه‌وی خوّمانه ، نه‌گینا له (طا) دا نووسراوه (که بند کبش) و له (طلا) دا نووسراوه (که ببند کیش) . ناشکراشه هه‌ردوو نوسخه‌که هه‌له‌ن .

زینسان کریم و عادل و عالم یگانه
 نشنید گوش چرخ و زمین و زمان ندید
 بس نسخهء مصحح و جامع فتاده است
 آن کس که آصف و جهم و نوشیروان ندید
 منت خدایرا که ز تایید لطف او
 زخمی ز چشم فتنهء آخر زمان ندید
 هر روز برتر است ^(۷) سلالیم رفعتش
 هرگز ^(۸) تنزلی ^(۹) کس ^(۱۰) ازان نردبان ندید
 شرمندهام ز چشم جهان بین خود چرا
 بیناست و مدتی است که آن آستان ندید

- ۱۳ -

یا رب بحق تربت سلطان بایزید
 یا رب بقاطعیت برهان بایزید ^(۱)
 یا رب باشیانهء شهباز لامکان
 یعنی بقرب و منزلت جان بایزید
 یا رب بحق وسعت آن مشرب کریم
 یا رب به تشنگی فراوان بایزید

-
- (۷) هر روز برتر است : (طا) بر هر وزیرانراست .
 (۸) هرگز : (طلا) هرگز .
 (۹) تنزلی : (طا) تنزل .
 (۱۰) کس : (طا) که کس .

- ۱۳ -

- (۱) نهم پارچه شیعره له (مع) دانییه .

یا رب بسوز سینهء آن پیر نیک بخت
یا رب بنور مشعل ایمان بایزید

وز حضرت غلام علی تا بیوالحسن
یک یک بحق جمله مریدان بایزید

یا رب بهر دو سلسله از حضرت رسول
تا جعفر از اعظم پیران بایزید (۲)

بر (خالد) شکستهء بیچارهء غریب
بگشا دری ز مخزن عرفان بایزید

لب تشنهء زلال هدایت بود ورا
سیراب کن ز قلزم احسان بایزید

اورا بخود رسان و ز خودبینیش رهان
او هم یکی شود ز غلامان بایزید

- ۱۴ -

مژده ای یعقوب دل کان یوسف کنعان رسید
محنت بی منتهای (۱) هجر را پایان رسید

باز گرد ای جان بر لب آمده کان نازنین
عیسی مریم صفت بهر علاج جان رسید

(۲) نهم بهیته و بهیتی پیشه‌وهی له (طلا) دا بهرودوان .

- ۱۴ -

(۱) منتهای : (مع) انتهای .

کوه غم بر باد ده ای دل که با باد صبا
 بر مشامم بوی خاک مقدم جانان رسید
 تلخی دوران به یکسر محو شد از دل مرا
 چون نسیمی بر مشامم زان گل خندان رسید
 (خالد) ای مرغ^(۲) گلستان وفا بس کن فغان^(۳)
 کان بهار زندگانی خرم و خندان رسید

- ۱۵ -

سوگند به خالی ز لب^(۱) گشته^(۲) پدید^(۳)
 سوگند به خطی که به گردش بدمید
 سوگند به آن قامت چون سرو چمن^(۴)
 کاندر هوشش عمر پایان برسد^(۵)
 سوگند به آن فتنه که چشمش گویند
 وانگاه قسم به آن هلال شب عید
 سوگند به آن لعل لب مایهء جان
 هرکس که بدیدش لب حسرت بگزید^(۶)

(۲) خالد ای مرغ : (طا) خالدا باغ .

(۳) فغان : (طا) ؛ (طلا) سخن .

- ۱۵ -

(۱) لب : (طا) ؛ (طلا) رخت .

(۲) گشته : (مع) ؛ (طلا) گشت .

(۳) پدید : (طا) بدید .

(۴) چمن : (طا) ؛ (طلا) بلند .

(۵) برسد : (طا) نرسید .

(۶) ئەم بهیته له (مع) دا نی یه .

سوگند به آن طرهء پرتاب شکن
سوگند به آن غرهء میمون^۷ سعید

(خالد) ز غمت گشته^(۷) چنان زار و نزار
این بیت نکو صادق حالش گردید
تصحیف برادر پدر همدم او است
تا بر رخ تو برادر مادر دید^(۸)

(ذ)

- ۱ -

ای بامید وصال تلخی هجران لذیذ
آب تیغت در گلو چون قطرهء حیوان لذیذ
لذت زیبائی خال رخت از دل نرفت^(۱)
وه که هندو بچه در مینو بود چندان لذیذ
گاه مژگانت ربایند^(۲) از کفم دل گاه خط
در گلستان رخت هم خار و هم ریحان لذیذ
یاد خورشید رخت بر دل نماید آنچنان
بندی را پرخورد اندر ته زندان لذیذ^(۳)

(۷) گشته : (مع) ؛ (طلا) گشت .

(۸) دید : (طا) تست .

(ذ)

- ۱ -

- (۱) نرفت : (مع) برفت .
(۲) ربایند : (طا) ؛ (طلا) رباید .
(۳) ئەم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جوۆرهیه :

جان من از دوریت جانم بلب نزدیک شد
 هوشمندان جان نیندارند^(۴) بی جانان لذیذ
 خار خار غنچهء مژگان پیکانت به جان
 چون تبسمهای گل بر بلبل خوشخوان لذیذ
 (خالدا) بی روی زیبایش بفردوسم مخوان
 آتش دوزخ مرا صد بار ازان^(۵) بستان لذیذ

(ر)

- ۱ -

موسم عیداست و ما نوید از دیدار یار
 عالمی در عیش و نوش و ما دو^(۱) چشم اشکبار
 هرکسی با یار در گشت گلستان است و من
 ز^(۲) اشک سرخم شد کنار از داغ هجران لاله زار
 جان تار مقدم جانان نکرده دم بدم
 چیست بهره از تفرجهای تخت^(۳) جان تار

بندیء پر تو خورد رنگ ز زندان لذیذ
 له (طلا) یشدا بهم جوړه یه :

بندی را پر تو خور در تک زندان لذیذ
 (۴) نیندارند : (مع) نیندارند .
 (۵) ازان : (مع) زان . (طا) از .

(ر)

- ۱ -

(۱) دو : (طلا) و .
 (۲) ز : له (طا) دا نی یه .
 (۳) تخت : (طا) بحث .

بی‌نوا و دل‌پر از خار و غریب و دردمند
 دست بر دل ، سر بزانو ، چشم در ره ، دل فگار
 سینه سوزان ، دل فروزان ، کوچه کوچه ، دربدر
 کس مبادا همچو من آواره از یار و دیار
 بکره‌جویی شد ز هر چشم روان از خون دل
 عاقبت کردم دوا داغ فراق سرچنار
 (خالدا) گر نیستی دیوانه و (۴) صحرا نورد
 تو کجا و کابل و غزنین و خاک قندهار

- ۲ -

ای ملک شیوه فرخنده شعار
 وی فلک پایه عالی مقدار
 کان فضل و (۱) هنر و مهر و وفا
 منبع شرم و ادب ، کوه وقار
 مفخر (۲) زمره دانشمندان
 هستی و نیست در این کار انکار
 رو بمطلب نهم اولی است از آنکه
 برتری زان چه نویسم صد بار

(۴) دیوانه و : (طا) ؛ (طلا) دیوانه .

- ۲ -

(۱) فضل و : (طا) و فضل .

(۲) مفخر : (مع) معجز .

چون درین وقت به یاد آوردیم
شده بر نامهء نامیت (۳) اظهار

نامه نه (۴) کاتب فهرست وجود
شده بر صفحهء مه عنبر بار

طره‌اش رشك ده گیسوی حور
غره‌اش داغ نه عارض یار

طرفه‌تر اینکه خط مشکینش
شده مرهم پی ریش دل زار

آمده از همه حرفش فرحی
رخ نما شد بمن محنت بار

نافه‌سان باز گشادم چو سرش
این حوالی شد آزو رشك تار

رشحهء خامهء جانان است این
یا خم زلف پری بر رخسار

یا خداوند بمحض قدرت
جمع کرده است بهم لیل و نهار

بسکه جان‌بخش بود میزید
کنش تا بقیامت تکرار

از همه سلسله‌اش زنجیری
رفته دریای روان بهر قرار

(۳) نامیت : (طا) نامیت آن . (مع) تامیت .

(۴) نه : (طا) بی .

(خالد) از مدحت او رنجه مشو
زانکه يك عشر نیاید به شعار

- ۳ -

ای سراسیمه قهر تو سپهر دوار
گر نه طاقی ز چه نه طاق فلک راست مدار
تو آمان وار کنی جمع بهم آتش و آب
شاهد حال بود (فی الشجر الأخضر نار)
هست با حکم تو آسانتر (۱) هر کار که هست
حلّ هر عقده که باشد بر عالم دشوار
پرتو مهرت اگر (۲) شعله به گلشن نزدی
مرغ کی زار شدی از پی گل (۳) در گلزار
عرش عکسی بود از عشر بحار کرم
یا حبابی است ازان قلزم نایاب کنار
فهم در کنه تو دخی نکند گر بمثل
مور مساحی افلاک کند در چه (۴) تار
نیست محرم به شبستان جلالت ازهان
نبرد ره به دبستان کمال افکار

- ۳ -

- (۱) آسانتر : (طا) آسانتر و .
(۲) مهرت اگر : (مع) مهر تو گر .
(۳) زار شدی از پی گل : (طا) ؛ (طلا) از پی گل زار شدی .
(۴) چه : (مع) شب .

طائر فکر ابد در طلب معرفت
 گر سوی عالم بالا ببرد آخر کار
 نشود نیم جو از ساحت قدست آگاه
 گر دوصد جای کند بند ز سستی^(۵) منقار
 طرفه تر اینکه ز^(۶) جانی بیدنها نزدیک
 بلکه نزدیکتر از بینش چشم از^(۷) ابصار
 لیک اگر بوم ز خورشید^(۸) ندارد بهری
 نیست چیزی بجز از ضعف خودش مانع بار
 (خالد) ای غرقهء گرداب هوس زار بنال
 پیش ارباب کرم سود دهد ناله و زار

- ۴ -

دوشم خرد بطعنه بگفت ای گناهکار^(۱)
 نیکو شدی ز فعل بد خویش شرمسار
 بگداخت از خجالت از بسکه یاد کرد^(۲)
 نااهلی من و نعم و لطف شهریار

- (۵) سستی : (مع) چستی .
 (۶) ز : (مع) چو .
 (۷) از : ئەم وشهیه له (مع) دانییه .
 (۸) بوم ز خورشید : (طا) نور ز خورشید . (طلا) شب پره از مهر .

- ۴ -

- (۱) گناهکار : (مع) تباهاکار .
 (۲) کرد : (طا) گیر .

تا صبح در میان من و او نبرد بود
او سرزنش نمود مرا و من اعتذار

گفتم که اختیار بدستم نبود ، گفت
در شرع چون روا است کنی نفی اختیار

گفتم که بیم قصد سرم بود ، گفت رو
از بیم سر چگونه کند رسله ^(۳) مرد کار

گفتم که سرنوشت ازل بود گفت هان
گر عذر این بود نبود کس گناهکار

گفتم علاج نیست قضای خدایرا
گفتا بلی ولیك توی جای عیب و عار

آخر بگفتمش ای عقل خرده بین
تدبیر چیست چون نبود راه اعتذار ^(۴)

گفتا بگو ^(۵) مقصرم و معترف بجرم
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار

دارم گناه پر خطر و لیک کرده ام
توبه ازان گناه هزاران هزار بار ^(۶)

(۳) رسله : (مع) ذله .

(۴) له نوسخه ی (طا) دا ئەم بهیته و بهیتی پاشه وهی یهك بهیتن که ئەویش بهم جوړه یه :

**آخر بلا بگفتمش مقصرم و معترف
درمانده از خجالت و مبهوت و شرمسار**

(۵) بگو : (مع) برو .

(۶) هزار بار : (طا) ؛ (طلا) بار هزار .

هر روز بندگان خدا گر هزار جرم
ورزند (۷) محو (۸) میشود از توبه آن هزار

شاهان (۹) بروزگار (۱۰) چو ظل الهی اند
باید کنند پیروی لطف کردگار

دانم بزرگی گنه خویشرا ولی
نسبت بعفو شاه جهان نیست (۱۱) در شمار

دأب شهنشهان همه عفو است و مغفرت
ورنه کسی خلاص نگشتی بروزگار (۱۲)

پروردهء عنایت خودرا ز (۱۳) مکرمت
زین يك گناه عفو کن ای شاه نامدار

گویند چوب زاب بود پرورش پذیر (۱۴)
اورا ازان فرو نبرد آب خوشگوار

از مکرمت رجای مریدی ز پیرا (۱۵)
نسبت باین مقصر مجرم قبول دار

(۷) ورزند : (طا) ورزید .

(۸) محو : (مع) عود .

(۹) شاهان : (طا) ؛ (طلا) شایان .

(۱۰) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) بزرگان .

(۱۱) جهان نیست : (مع) نیایند .

(۱۲) بروزگار : (طا) ؛ (طلا) ز پروردگار .

(۱۳) ز : (طا) ؛ (طلا) و .

(۱۴) چوب ز اب بود پرورش پذیر : (مع) چوبرا بود از اب پرورش .

(۱۵) مریدی ز پیرا : (طا) ؛ (طلا) افندی و میرا .

تا آسمان به پرتو خورشید روشن است
تا میچکد بصرن زمین ابر نوبهار
خضرا ز نور^(۱۶) معدلت باد مستنیر
غبرا ز ابر موهبت باد سبزه زار

- ۵ -

خواهم از نظم ده سلسلهء لیل و نهار
مدد مدحت شه^(۱) گرچه نیاید به شمار
آنکه در رزم دلش خنده بفولاد کند
وانکه در بزم کفش طعنه زند بر ابحار^(۲)
آنکه در منقبتش ایزد بیچون گویا است
شاهد حال بود آیت (قلنا یا نار)
بسخایش که دهد نسبت جود حاتم
تا کنم رد بیرهان و دلش صد بار
همت عالی او داغ دل چرخ برین
بخشش بی حد او رشك ده ابر بهار
دارد از موهبتش بهره همه روی زمین
عرب و کرد و عجم تاجك و اتراك و تتار^(۳)

(۱۶) ز نور معدلت : (طا) این در معدلت . (مع) بنور معدلت .

- ۵ -

(۱) مدد مدحت شه : (طا) مد مدحت را به شه .
(۲) بر ابحار : (طا) ابر بهار .
(۳) اتراك و تتار : (مع) ترك و تاتار .

زیر زین چون بکشد رخس و هنر بنماید
بزبردستی^(۴) او رستم دستان اقرار

ور کند در گه کین روی سنان در دشمن
خضم را از غضبش کیگ فتد در شلوار

ور برد حمله بکوهسار چو شیر شرزه
کوهرا کی بود از هیبت او استقرار

اهل چین را که کند فرق^(۵) ز شبرنگ^(۶) اگر
نظر قهر گمارد سوی آن مرز و دیار

نیست آینهء خورشید بصیقل محتاج
بهر این شد بدعا ختم شود این اشعار

کرد گارا بشهنشاه سریر لولاک
هم بسکان شبستان سپهر دوار

بصفوف ملک و زمرهء^(۷) اصحاب رسول
بمصاییح ظلم شرذمهء هشت و چهار

بتولای^(۸) مجرد شده گان از عالم
بتمنای کریمان ز جنت بیزار

باد آن داور دین با همه اولاد کرام
ایمن از قاطبهء صدمهء^(۹) چرخ دوار

-
- (۴) بزبردستی : (طا) ؛ (طلا) بر زبردستی .
(۵) فرق : (مع) فوت .
(۶) شبرنگ : (طا) سرتنگ .
(۷) و زمرهء : (مع) دائرهء .
(۸) بتولای : (طا) بتولای که .

بأبد خرم و فرمانده و اورنگ نشین
دشمنش بددل و محروم و ستمدیده و زار

افسر مجد به سر ، شاهد بختش در بر
تا بود پرچم شب برقع عذرای نهار

در سخن پروریم عیب جز این نیست که نیست
جام در جام بخارا و سمرقند خمار^(۱۰)

(خالد) این شکر شیرین ز سخن میریزی
خسروت گر بنوازد بکرم دور مدار

- ۶ -

اندر ره عشق خسته جانی بهتر
وز شرح غم تو بی زبانی بهتر

بیماریء کو^(۱) موجب دیدار تو شد^(۲)
صد بار ز صحت جوانی بهتر

با وصل توام ز شربت مرگ چه باك
وصلت ز زلال زندگانی بهتر

آزرده مشو عزیز من ز آزارم^(۳)
صد چون من اگر مرده^(۴) تو مانی بهتر

(۹) صدمهء : (مع) صدمت .

(۱۰) خمار : (طا) : قیمار . (طلا) قمار .

- ۶ -

(۱) بیماریء کو : (طا) ؛ (طلا) بیماریکه .

(۲) شد : (طا) ؛ (طلا) بود .

رنجورم و ز ازردگیت^(۵) میمیرم
 بر من ز گل از شکر فشانی بهتر
 جان میکنم و طاقت فریادم نیست
 جان کردن عشاق نهانی بهتر
 (خالد) اگر ت هست بکف جوهر جان
 از بهر نثار یار جانی بهتر

- ۷ -

ندارد هیچ کس یاری چو یار من همایون فر
 خجسته طلعت و فرخ رخ و ماه و سعید اختر
 صنوبر قامتی ، آهو نگاری ، کبک رفتاری
 سمن بویی ، قمر رویی ، ملک خویی ، پری پیکر
 جبین مهری ، پری چهری ، ستمکاری ، دل آزاری
 شهی سرکش ، بتی سرخوش ، نگاه آتش ، مه انور
 به طلعت خور ، به سیما مه ، به مو سنبل ، به خط سبزه
 دهان غنچه ، لبان پسته ، زبان طوطی ، سخن شکر
 خجل از گردن و روی و لب و موی و قد اویند
 صراحی و گل و صهبا و ناب و عنبر و عرعر
 برفت از سحر چشم و عشوه ناز و نگاه وی
 خرد از سر ، روان از تن ، شکیب از دل ، دلم از بر

(۳) ز آزارم : (طا) نه آزار .

(۴) مرده : (مع) ؛ (طلا) مرد .

(۵) ازردگیت : (طا) آرزوگیت .

ز مژگان سیاه و غمزه او قتل (خالد) را
مرتب کرده پیکان و خدنگ و ناوک و خنجر^(۱)

- ۸ -

روزم از هجران شب دیجور شد باری دگر
لاله‌سان شد دل ز داغ لاله رخساری دگر
بر دل از^(۱) بیداد چرخم بود چندین بار غم
داغ غربت بر سر هر بار شد باری دگر
چنگ شد قامت ز درد دوری و^(۲) از خون دل^(۳)
تا قدم پیوسته شد بر هر مژه تاری دگر^(۴)
چاک خواهم زد گریبانرا چو گل زین غم که شد
نو گل گلزار جانم زیب دستاری دگر
غمگسار خویشانرا بی‌جهت بگذاشتم
مثل او دیگر^(۵) کجا یابیم غمخواری دگر
بی‌وفایی با وفاداران نه طور عاقلی است
خاصه یاری نیست ماندش وفاداری دگر

- ۷ -

(۱) ئەم پارچه تهنه‌ها له (ممف) دا هه‌بوو .

- ۸ -

- (۱) از : ئەم وشه‌یه له‌نوسخه‌ی (طا) دا نی‌یه .
(۲) دوری و : (طا) دوری .
(۳) دل : (طا) درون .
(۴) ئەم به‌یته له (مع) دا نی‌یه .
(۵) دیگر : (طا) ؛ (طلا) هرگز .

در خرامش گر ببیند يك نظر كبك درى
تا بود هرگز نخواهد رفت رفتاری دگر

پیش مهرویان شوی^(۶) (خالد) به رسوایی علم
دل مده زنه‌ار هر ساعت به دلداری دگر

- ۹ -

نبی صدیق و سلمان قاسم‌است و جعفر و طیفور
که بعد از بوالحسن شد بوعلی و یوسفش گنجور

ز عبدالخالق آمد عارف و محمود را بهره
کز ایشان شد دیار ماوراء النهر کوه طور

علی بابا کلال و نقشبنداست و علاءالدین
پس از یعقوب چرخى خواجهء احرار شد مشهور

محمد زاهد و درویش محمد خواجگی باقى
مجدد عروة الوثقى و سيف‌الدین و سید نور

حبیب‌الله مظهر شاه عبدالله پیر ما
ازینها رشك صبح عید شد مارا شب دیجور

(ز)

- ۱ -

دل پراکنده شد از یاد دل‌آرامی باز
لاله‌وش شد جگر از داغ گل‌اندami باز

(۶) شوی : (مع) شدى .

داده‌ام دل (۱) به خیال لب شور انگیزی
دل ربوده ز کفم شیفته بادامی باز

شکرین خنده بتی برده بغارت دینم
کرده در (۲) رهگذر هر نگهی دامی باز

هردم از بهر خدا باد صبا از سر لطف
برسانش ز من دل شده پیغامی باز

دهد آیاد کرم دست ز مسعودی بخت
که برآید ز لب لعل توام کامی باز

در پس محنت دوری بنشینیم بهم
کنم از درد جدایی گله هنگامی باز

(خالد) ار خون خورد (۳) از نرگس جادوش چه غم
لعل میگون ویم میکند اکرامی باز

(س)

- ۱ -

بازم افتاده بدل داغ نگاری که می‌رس
لاله زاری است پر از لاله عذاری که می‌رس

(ز)

- ۱ -

(۱) دل : (مع) ؛ (طلا) جان .

(۲) در : (طا) دل .

(۳) خورد : (طلا) خوردم .

گشته جان صید بتی تازه شکاری که مگوی (۱)
شده دل (۲) بستهء فتراک سواری که می‌پرس

تا غبار فتن انگیخته در دور قمر
وز (۳) خطش ره بدل آورده غباری که می‌پرس

تا برون شد بسفر میکشد از قطرهء اشک
خون دل دم‌بدم از دیده قطاری که می‌پرس

کو دگر میکده را در نگشاید خمار
که مرا هست از آن دیده خماری که می‌پرس

موسم تیر (۴) کنم گریه بحال بلبل
دارم از هجرت گل نالهء زاری که می‌پرس

تا شد از خندهء گل صحن گلستان خالی
سر فرو برده بدل چنگال خاری که می‌پرس

در نظم و گهر اشک جدائی (خالد)
به هم آورده بآمید نثاری که می‌پرس

- ۲ -

مردم ز هجر روی تو ای نازنین فریادرس
خون شد دلم از خوی تو ای نازنین فریادرس

(س)

- ۱ -

- (۱) مگوی : (طا) ؛ (طلا) می‌پرس .
- (۲) شده دل : (طا) دل شده .
- (۳) وز : (طا) ؛ (طلا) از .
- (۴) تیر : (طا) نیر .

هر سو رود از دیده خون ، جولان کنان آید ^(۱) برون
 سرو قد دلجوی تو ای نازنین فریادرس
 دل نافهء تاتار شد ، اشکم همه گلزار شد
 هر گوشهء از کوی تو ای نازنین فریادرس
 کی بی رخت بوییم سمن ، بیزارم از مشک ختن
 گر باد آرد بوی تو ای نازنین فریادرس
 (خالد) اگر بی روی زیبای تو بر ^(۲) گل بنگرد
 شرمنده باد از روی تو ای نازنین فریادرس

(ش)

- ۱ -

بنازم نازنینی را که شد از عکس رخسارش
 عیان زین سان گلی صد دل کشد قلاب هر خارش
 ز اوراقش دو صد یاقوت رمانی بود در کف
 شده هر قطره شبم بر جبین لولوی ^(۱) شهوارش
 دم از نعتش زدن محض پشیمانی است و نادانی
 همین کافی است ^(۲) باشد نسبتی با روی دلدارش

- ۲ -

- (۱) آید : (طا) ناید . (طلا) نامد .
 (۲) زیبای تو بر : (طا) تو زیبای بر . (مع) تو زیباییء .

(ش)

- ۱ -

- (۱) لواوی : (طا) ؛ (طلا) لؤلؤ .
 (۲) کافی است : (مع) کافیت .

شده پیراهن فیروزه‌اش صد پاره و آری^(۲)
 همیشه بدر کامل با کتان این است کردارش
 چه نقش است اینکه نقاش ازل بنمود در گلشن
 هزاران آفرین بر رشحهء کَلک گهر بارش
 ز استغنائی خوبی با لبی صد خنده می‌آید
 برنگ حور بوی نافهء آهوی تاتارش
 نماید چون بیازار لطافت روی می‌بینی
 زلیخاوش بجان صد یوسف مصری خریدارش
 درین موسم زمام اختیار آن کس بکف دارد
 که نبود فرق پیش اهل دل با نقش دیوارش
 نظربازی نزیبد (خالدا) جز با دلارامی
 بود پروانه‌وش شمع و چو گل بلبل گرفتارش

- ۲ -

ای رام ترا ابلق چرخ سرکش
 از یمن شه عادل افریدون‌وش
 شاهی که سراسیمه شود زال فلک
 چون رستم اگر پای نهد بر ابرش^(۱)

(۳) و آری : (مع) از برکش .

- ۲ -

(۱) ابرش : (طا) برش .

این (۲) نامهء مرسوله برش عرضه بدار
از وجه کرم این همه تصدیع بکش
ما ساکن نفثیم (۳) و هوا آتش بار
جز آب که در نفت زید (۴) با آتش
این (۵) پیش حیات بس محال است مگر
خود را فگنم زود بکانی بکتش (۶)

- ۳ -

ای گشته من فگار بی تو
نومید ز کامرانی خویش
زارم چه کشی بدرد هجران
میترس ز نوجوانی خویش
تا چند فرامشم گذاری
یاد آرز مهربانی (۱) خویش
تا بی تو نزیستم نکردم
اقرار به سخت جانی خویش (۲)

-
- (۲) این : (طا) وین .
(۳) نفثیم : (طا) نفسیم . (مع) نفطیم .
(۴) زید : (طا) زند .
(۵) این : (طا) زین .
(۶) بکتش : (طا) بکنش .

- ۳ -

- (۱) ز مهربانی : (طا) مهر زبانی .
(۲) نهم بهیته له (مع) دانی یه .

خود گوی که یا که گویم آخر
شرح الم نهانی خویش^(۳)

باز آی که بهر تو گذشتم^(۴)
از مطلب دو جهان خویش^(۵)

یعقوب بکنج غم گرفتار
یوسف بجهان ستانی خویش^(۶)

تا چرخ ترا ز من بریده است
شاداست بنکته دانی خویش^(۷)

جانا بسعادتی که داری
رخم آر بیار جانی خویش^(۸)

در یاب که بی تو گشت (خالد)
بیزار ز زندگانی خویش

(ص)

- ۱ -

ز شوق شمع چون پروانه رقاص
نه تنها شمع بل کاشانه رقاص

-
- (۳) ئەم بەیتە لە (مع) دا بەیتی ههشتهمه .
(۴) گذشتم ؛ (مع) گذاشتیم .
(۵) ئەم بەیتە لە (مع) دا بەیتی چوارهمه .
(۶) ئەم بەیتە لە (مع) دا بەیتی شەشهمه .
(۷) ئەم بەیتە لە (مع) دا بەیتی پینجهمه .
(۸) ئەم بەیتە لە (مع) دا بەیتی ههوتهمه .

ز بیتابیّ عشقش منع دل چند
 کز آتش چون نگردد دانه رقاص
 اگر عشقت بکوه آرد شبیخون
 جهد از جای چون دیوانه رقاص
 ز تمکین شیشهء دل تیره گردد
 مؤدب^(۱) باش و شو^(۲) طفلانه رقاص
 تو در دل ، دل بزلفت^(۳) در کشاکش
 چو جان از عشق خود جانانه رقاص
 ز سوز^(۴) عشق (خالد) چون نرقصد
 کزو چون خویش شد بیگانه رقاص

(ض)

- ۱ -

ای ز گلزار جهان شمشاد دلجویت غرض
 در نگارستان هستی صورت رویت غرض
 هست از (والشمس) خورشید رخت مقصود و بس
 وز سواد طرهات (واللیل) شد مویت غرض

(ص)

- ۱ -

- (۱) مؤدب : (مع) مودت .
- (۲) و شو : (طا) چون .
- (۳) بزلفت : (مع) بزلفش .
- (۴) سوز : (مع) نور .

سجده پیش آدم خاکی کجا کردی ملک
 گر نبودی زان میان محراب ابرویت غرض
 تیرهای غمزه‌ات را از دل دادگان
 هر طرف بینم فتاده بر سر کویت غرض
 نیست تاب اینکه بی‌پرده ز رویت دم زنم
 خوب‌رویان را ستایم روی نیکویت غرض
 خنده گل نشئه مل جعد^(۱) سنبل بر زبان
 شیمه خوش چشم دلکش تاب گیسویت غرض
 (خالد) ار دم زد ز مشک ای جان نگوید^(۲) از خطا
 چین زلفت مدعا و خال هندویت غرض

(ظ)

- ۱ -

خدایا جز تو مارا کیست حافظ
 گدا تا پادشارا^(۱) کیست حافظ

(ض)

- ۱ -

- (۱) گل نشئه مل جعد : (طا) گل جعد سنبل نشئه . (مع) گل نشئه دل جعد .
 (۲) نگوید : (مع) بگوید .

(ظ)

- ۱ -

- (۱) پادشارا : (طا) ؛ (طلا) پادشهر .

بمحنت خانهء غربت شب و روز
 غریب بی نوارا کیست حافظ
 شب تاریک و بی ره در بیابان
 من بی رهنماری کیست حافظ
 ز موج قلزم زخار خونخوار
 خدا و (۲) ناخدارا کیست حافظ
 ز دست اندازی شیطان سرکش
 من بی دست و پاری کیست حافظ
 نباشد ره نما گر اطف عامش
 تو میگو (خالدا) خود کیست حافظ (۳)

(ع)

- ۱ -

ای جاوه گاه ایزد دادار الوداع
 وی قبله گاه احمد مختار الوداع
 ای شافع گروه گنهکار روز حشر
 وی واضع شکوه ستمکار الوداع
 ای مخزن جواهر الطاف کردگار
 وی مکمن (۱) ذخایر ابرار الوداع

(۲) خدا و : (مع) ؛ (طلا) خدارا .

(۳) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دانییه .

ای آشیان طایر ارواح اصفیا
وی آستان حضرت دلدار الوداع

ای معبد گروه اولوا العزم انبیا
وی مقصد مهاجر و انصار الوداع

ای مطلع کواکب انوار ایزدی
وی منبع لطائف اسرار الوداع

(خالد) چو دیر آمدی و زود میروی
با شادی کم و غم بسیار الوداع

(غ)

- ۱ -

عمر شد در کار ناهموار برباد ای دریغ
هیچ روزی روی ^(۱) فردا ناورم یاد ای دریغ

مینهم هردم بنایی بر هوا ، بیچاره من
قصر اعمالم بود بس سست بنیاد ای دریغ
کرده بر آمرزش حق تکیه ، بی‌بالک از گناه
هرگز از قهاری او ناورم یاد ای دریغ

(ع)

- ۱ -

(۱) مکن : (طا) ممکن .

(غ)

- ۱ -

(۱) روی : (مع) روز .

در گنه چندان دایر و در نکویی ناتوان
 با چنین بدخویی‌ام مادر چرا زاد^(۲) ای دریغ
 آرزوی دولت ناپایدار این جهان
 چند دولتهای جاویدم ز کف داد ای دریغ^(۳)
 راه باریک است و شب تاریک و همراه دیو و دد^(۴)
 مانده زیر بار عصیان زار و ناشاد ای دریغ
 نیکی^(۵) ناکرده ثبت در نامه^(۶) روز جزا
 (خالد) آلوده چون خواهد شد آزاد ای دریغ

(ف)

- ۱ -

ایکه رویت را بود^(۱) بر مهر تابان صد شرف
 تیر باران خیال غمزهات را جان هدف
 نسبت ماه دو هفته با رخت از ابلهی است
 نه همین نقصانش از رویت خسوف است و کلف

- (۲) بدخویی‌ام مادر چرا زاد : (طا) بدخویم و در جرم آزار .
 (۳) نهم به‌یته له (مع) دا له پیش به‌یتی پیشووه‌ویه .
 (۴) و دد : (طا) ؛ (طلا) بد .
 (۵) نیکی : (طا) نیکیء .
 (۶) در نامهء : (مع) نامه در .

(ف)

- ۱ -

- (۱) رویت را بود : (طا) مهر رویت را .

آب حیوان ، مهر رخشان در رخت باشد عیان
 مسك و عنبر ، شهد و شكر ، لعل و گوهر در صدف
 دسته دسته بسته بسته سبزه^(۲) گرد سلسبیل
 نقطه نقطه مشك تر بر صفحهء مه بسته صف
 روز و شب دست امیدم در خم زلفین تو^(۳)
 وه درین طول امل عمر عزیزم شد تلف
 غبغیم در دست و لب بر لب نهادی روز وصل
 زان تخیل گاه جانم بر لب است و گه به كف
 (خالدا) امید شادی بگسل از دنیای دون
 لشكر سلطان غم صف صف ستاده هر طرف

- ۲ -

از روم تا بهند گرفتیم^(۱) جان بكف
 بهر تثار مرقد شه بو علی شرف
 بر وی قسم بجان عزیز مبارکش^(۲)
 كاندر وفاش كرد جوانی^۳ خود تلف
 هست این غلامرا بدرش حاجتی عظیم
 لطفی کنند^(۴) باز رهاندش از اسف

(۲) بسته سبزه : (طا) ؛ (طلا) سبزه بسته .
 (۳) تو : (مع) تست .

- ۲ -

(۱) گرفتیم : (طا) ؛ (طلا) گرفتم نقد .
 (۲) مبارکش : (مع) بها زوش .

باشد در آستانش امید شفاعتی
در حضرتی که هند ازو یافت (۴) صد (۵) شرف

(یمضی عای الصلاح (۶) من العمر ما بقی)
(یاوی الی الفلاح من الذنب ما سلف)

شاهی ز چشم خشم بیحرار (۷) نگه کند
در یتیم آب شود در دل صدف (۸)

بر ماه خاسف از کرم ار بنگرد گهی
بر روی آفتاب شمارد دوصد کلف

نسبت باغتناش (۹) خرف بهتر از گهر
با (۱۰) قوت غناش گهر کمتر از صدف

در چشم اهل دیده مسماش همچو اسم
آینه‌ایست عکس نمای شه نجف

(خالد) خموش ، هرچه تو گویی بطرز شعر
بی دولتان مبالغه دانندش و صلف (۱۱)

(۳) کنند : (طا) ؛ (طلا) کنند و .

(۴) هند از او یافت : (مع) یافت از او هند .

(۵) صد : (طا) چون .

(۶) الصلاح : (طا) الصباح .

(۷) بیحرار : (طا) بی‌خبر .

(۸) صدف : (طا) صد صدف .

(۹) باغتناش : (طا) باعشعاش . (طلا) باعتناش .

(۱۰) با : (طا) یا .

(۱۱) صلف : (مع) سلف . (طا) وصف .

(ق)

- ۱ -

باز شد دل بدرون نائره افروز فراق
چون دهم شرح غم و غصهء جان سوز^(۱) فراق
خوابم از دیده و صبر از دل و تاب از تن شد
وای من گر همه زینسان گذرد روز فراق
بسکه در آرزوی وصل تو غرق خیال
تیر مژگان شمرم ناوک دلدوز فراق
دورم افکند^(۲) بصد مکر و حیل از بر خویش
آه ازین نگبتی^(۳) مسأله آموز فراق
من نه آنم^(۴) که ز وصل تو کنم قطع امید
خرمنم گر همه بر باد دهد سوز فراق
(خالد) سوخته از هجر تو روزش تاراست
شب یلداست برش غرهء نوروز فراق

(ق)

- ۱ -

- (۱) جان سوز : (مع) جان دوز .
- (۲) افکند : (طا) افکنده .
- (۳) نگبتی : (مع) مکتبی .
- (۴) نه آنم : (طا) ندانم .

(ك)

- ۱ -

الا^(۱) ای جامهء صبر از غمت^(۲) چاك
(ترجمہ ، قد دنت° للموت مرضاك)

تو رفتی ، لشکر جانها ت در پی
(فیا طوبی لروحٍ كان یلقاك)

بفرقم پای استغنا نهادی
بلندم ساختی ، (الله° اعلاك)

ز خاك ار لاله سان^(۳) فردا برایم
(ترانی^(۴) هكذا حیران سیماك)

بسوگند و عهودت دل نبندم
(فان° الرب° بالاخلاق^(۵) ربّاك)

بفردوسم مخوان زاهد که بی او
(لدی أهل النّهی ما طاب طوباك)

بمژگان میدرد (خالد) پس از مرگ
(تجاه° اللّحدِ حتی نال^(۶) مشواك^(۷))

(ك)

- ۱ -

(۱) الا : له (مع) دا نی یه .

(۲) غمت : (مع) رخت .

(۳) لاله سان : (طا) لاله سا .

(۴) ترانی : (مع) تران .

(۵) بالاخلاق : (مع) بالاخلاق .

(۶) نال : (مع) طاب .

(۷) مشواك : (طا) مسواك .

ماهر علم و حاکم لولاک
اوحدی ممالک ادراک

واحد^(۱) دهر و حامی اسلام
اعلم واعمل و همه^(۲) دراک^(۳)

طالع سعد و احمد مرسل
سحررا محو کرده در أملاک

(ل)

ای مه و خورشید از رخشنده رخسارت خجل
لعل و یاقوت از لب لعل شکر بارت خجل

آهوی چینی ، گل فردوس ، طاووس چمن
مانده اند از غمزه و رخسار و رفتارت خجل

محتسب بیهوده زنجیر جنون دارد بکف
زانکه عالم شد بدام زلف طرارت خجل

گفتمش خواهم کنم مه را^(۱) برویت نسبتی
گفت رو رو بوالهوس ، باشم ز گفتارت خجل

(۱) واحد : (مع) داور .

(۲) همه : (مع) هم او . (طلا) هم .

(۳) دراک : (مع) ادراک .

گو بیا بنگر خطش را چون بنفشه گرد گل
تا شوی ای باغبان از حسن گلزارت ^(۲) خجل

از سر کویت جدا افتاده دارم زندگی
زین گنه هستم ز دیدارت بدیدارت خجل
(خالد) از درد و غمش افغان و زاری تا بکی
ناله کم کن ، شد جهان از ناله زارت خجل

(م)

- ۱ -

از بسکه ز صهبای هوس بیخود و مستم
بیرون شده سر رشته ادراک ز دستم

در ^(۱) معرکهء نفس بسی پای فشردم
بفریفت مرا عاقبت و داد ^(۲) شکستم

هر لحظه پرستیدن ^(۳) دو نیم نماید
خواهد که کند رو سیه از عهد أستم

(ل)

- ۱ -

- (۱) مهرا : (مع) گلرا .
(۲) گلزارت : (مع) گفتارت .

(م)

- ۱ -

- (۱) در : (طا) از .
(۲) داد : (طا) دام .
(۳) پرستیدن : (مع) پرسیدن . (طا) پرسنیدن .

با فضل تو ای مفضل جان بخش خطا پوش
پیوستم و از غیر تو امید گسستم^(۴)

اضعاف گنه میکشم از توبه خجالت
(خالد) ز بس از بیخودیم^(۵) توبه شکستم

- ۲ -

عاشق و مست و خراب کیستم
بیخود از جام شراب کیستم

در مذاق آب حیاتم تلخ شد
تشنهء لعل مذاب کیستم

نیم بسمل غرق اندر خاک و خون
صید چشم نیمه خواب کیستم

در بدر مانند قیس عامری
والهء شوق جناب کیستم

رخت بربست از دلم صبر و قرار
این چنین در اضطراب کیستم

ز آتش دل سوختم سر تا پیا
ای دریغا من کباب کیستم

(خالد) اندر رقص و حالت ذره‌سان
در هوای آفتاب کیستم

(۴) گسستم : (طلا) گستم .

(۵) بیخودیم : (مع) بیخودی .

چه دولت بود یا رب دوش من در خواب میدیدم
که نخل مدعارا پر بر و شاداب میدیدم

سکندر بهر آب زندگی ظلمت برید و من
بتاریکی شب سرچشمه آن آب (۱) میدیدم

نگه مل ، چهره گل ، خط سنبل و قد سرو و لب شکر (۲)
مژه نشتر و کاکل چو مشک ناب میدیدم

قیامت مینمود از قامت و میگفت (قد قامت)
بروی خویشتن حیران شده محراب میدیدم

شب یلدا بروی روز رستاخیز شد پیدا
ندانم یا دو زلف پر ز پیچ و تاب میدیدم (۳)

ازین تشبیههای نامناسب صد (معاذالله)
که بالله در جهان مانند او نایاب میدیدم
بخاک پاش میغلطیدم و شکرانه میکردم
تو گویی خویشرا بر بستر سنجاب میدیدم

- (۱) آب : (مع) خواب .
(۲) لب شکر : (طا) شکر لب .
(۳) ثم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جوّرهیه :

یا ندانم یاد زلفین پری پرتاب میدیدم

له (طلا) شدا بهم جوّرهیه :

ندانم یا دو زلفین پری پرتاب میدیدم

ز شوق شمع رویش جمله اعضايم برقص آمد
 ز هر مویش به بند جان دوصد قلاب میدیدم
 ندیدم زان شبی فرخنده صبحی پرتو افکن تر^(۴)
 اگرچه کلبه را بی شمع و بی مهتاب میدیدم
 تنم یکباره شد چشم از برای دیدن رویش
 بهر عضوی جمال آن گل سیراب میدیدم
 اشارت بر بشارت بود (خالد) خواب دوشینم
 که من بیمارم و گل شکر و عناب میدیدم

- ۴ -

ای خون فشرده^(۱) در دل یاقوتت^(۲) از رقم
 تیر فلک چو قوس ز رشکت شده است خم
 این بارهاست کز پی يك^(۳) نامهء سیاه
 آدم روانه گشت نه (لا) بود و نه (نعم)
 چون تو سوار شاهی و^(۴) بیمی ز مات نیست
 آن به صریح گویی و رخ ناوری بهم

(۴) پرتو افکن تر : (طا) پرتوی افکن .

- ۴ -

- (۱) فشرده : (مع) فسرده .
 (۲) یاقوتت : (مع) یاقوت .
 (۳) يك : (طا) ؛ (مع) چند .
 (۴) سوار شاهی و : (طا) ؛ (طلا) سوار شاهی .

این بار میفرست^(۵) و گرنه ز دست تو
خواهیم^(۶) برد شکوه بشاه فلک هم^(۷)

- ۵ -

جانا خدا گوااست ز دوریت ققنسم
وقت است کاشت برد از جای چون خسم
بی یاد رویت ار بزمن یک نفس جدا^(۱)
بندد چو مهره شش در دور مسدسم
پرسش نکردنم^(۲) تو^(۳) بغفلت گمان مبر
شرمندهء تطف آن روح اقدسم
من بی وفا و غافل و سرکش نیم ولی
حیران کار گنبد چرخ مقرنسم
در روی دهر نیست زبان آوری چو من
تحریر مدعای ترا کنک و اخرسم
هر سو که بنگرم پی تسهیل مشکلی
عالم مساعد است و بکار تو بیکسم

-
- (۵) میفرست : (مع) میفراست .
(۶) خواهیم : (طا) ؛ (طلا) خواهم .
(۷) نهم پارچه یه له (طا) و (طلا) دا دوو چوارخشته کی یه .

- ۵ -

- (۱) جدا : (مع) خدا .
(۲) نکردنم : (طا) نکردونیم . (طلا) نکردنیم .
(۳) تو : له (طا) و (طلا) دا نی یه .

- ۶ -

ای شده در دهر بدانش علم
وی زده بر مهر ز عنبر رقم
نامه اندوه زدایت^(۱) رسید
شکوه کنان از من و رنج و الم
سلسله اش مرغ روان را چو دام
رایحه اش اخگر دل را چو دم
در حق تو نیست قصوری مرا
لیک بآن جان عزیزت قسم
هوش نبند در دم باز آمدن
رفت ز یادم که بخدمت رسم
هست بسی کار^(۲) به بی اختیار
نیست نهان نکته (جف القلم)

- ۷ -

ز چنگ این سپهر چنگ پشت چنگ سان نالم
مکن عیبم که قامت گشته از نیرنگ آن نالم^(۱)

- ۶ -

- (۱) زدایت : (طا) زد آیت .
(۲) کار : (مع) گاه .

- ۷ -

- (۱) ئەم پارچه شیعره له (مع) دانییه .

ز بدمهری و بدعهدیء این گردون دون پرور
 ز سفاکی و دم‌سردیء این خون‌خوارهء عالم
 یکی دوزخ شراره شد هویدا آن پی مردم
 انیس خسروان شد باز نامد همچو اقبالم
 پی تاریخ و جایش از زبان حال هاتف‌وار
 (کفانی خالداً دار النعیم) گفت فی الحال^(۲)

- ۸ -

بچوگان قضا بادا شکسته دست چوگانم
 که برهم زد هلال ابروی خورشید تابانم^(۱)
 مرا سودای چوگان بازی اندر سر کجا بودی
 اگر قلاب مهرش چنگ وا کردی ز دامانم
 بوجه خون بها بر کف گرفته نقد جان و دل
 بامید قبولش از دو دیده گوهر افشانم
 غرامت چون توانم داد زخم ابروی اورا
 که دخل هردو عالم را بموی زان چو نستانم
 چکد بر برگ نسینس دمام لاله زان هردم
 چو غنچه دل پر از خونم چو^(۲) گل پاره گریبانم

(۲) رسته عه‌ره‌بی‌یه که به خورووی ئه‌بجهد ئه‌کاته (۱۲۰۳) که میژووی مردنی
 ئه‌وکه‌سه‌یه پارچه شیعه‌که‌ی بۆ و تراوه .

- ۸ -

(۱) ئه‌م پارچه شیعه له (طا) دا به‌شیکه له پارچه شیعی پاشه‌وه .
 (۲) خونم چو : (طا) خون همچو .

شفق شد (خالد) از خون مشرق پیشانی جانان
قیامت خاست ، تا کی زنده ؟ زین نکته حیرانم

- ۹ -

ز سودای خود ار خطی بکلك شوق بنشانم
دو صد مجنون کند مشق جنون اندر دبستانم

بگیرد شب پره خورشید را چون آشیان در بر
اگر يك شمه از دل تیرگیء غم برافشانم

گرفتارم بدام دیلمی خویی ، ستمکاری
رباید دین و دل از مردم و گوید مسلمانم

ندانم در چه کارم ، چیستم ، از حسن بیدادش
گاهی چون گل به خنده ، گاه چون بلبل در افغانم

کند بدخویش^(۱) هر دم پشیمانم ز جانبازی
جمالش مینماید از پشیمانی پشیمانم

اگر هر سو خیال فیلسوفی را کنم پیکی
نشانی از دل گم گشتهء خود از کجا دانم

به محراب هلال ابروش^(۲) روکن دمی (خالد)
کند شاید ز شیر غمزهء خون ریز قربانم

- ۹ -

(۱) بدخویش : (طا) بدخویش .

(۲) ابروش : (طلا) ابرویش .

(ن)

- ۱ -

چون کنی از لعل لب میل شکر^(۱) ریختن
هر طرف ارزان شود جان بلب آویختن
خنده زنان هر زمان مینگری بر فلك
عقد ثریا^(۲) شود مایل بگسیختن
مه^(۳) همه تن رو شده چون نگرد بر رخت
نیست ورا چارهء غیر ز بگریختن^(۴)
از مژدهات ای صنم گشته مشبك تنم
نادره پرویز نیست بهر طرب^(۵) ریختن^(۶)
دیدهء مستت^(۷) فگند^(۸) شور بدور قمر
بر سر کویت ز بس خون جگر ریختن
پاسخ تلخت بلب وه^(۹) که چه^(۱۰) شیرین بود
لذت شکر گرفت زهر ز آمیختن

(ن)

- ۱ -

- (۱) شکر : (طا) شکرخند .
- (۲) ثریا : (طا) سریا .
- (۳) مه : (مع) مو .
- (۴) غیر ز بگریختن : (طا) خون ز يك ریختن .
- (۵) طرب : (مع) شکر .
- (۶) ریختن : (طلا) بیختن .
- (۷) مستت : (طا) مست .
- (۸) فگند : (طا) افگند .

شکوه مکن (خالد) از نرگس فتان او
عادت مستان بود فتنه برانگیختن

- ۲ -

(خالد) بیا و عزم سفر زین مقام کن
بر روضهء رضا بدل و جان سلام کن
از گفتگوی خام روافض دلم گرفت
بر بند و بار قطع سخنهای خام کن
بدعت سرای طوس نه جای اقامت است
برخیز و روی دل بدر پیر جام کن
از خاك قندهار و هرات^(۱) نیز درگذر
مقصود دل چو خاص بود ترك عام کن
در شام و مكهات گره از کار وا نشد
من بعد صبح راه^(۲) بره هند و شام کن
خود را بخاکپای غلام علی فگن
محو هوای روضهء دارالسلام کن
در کار خواجگی همه عمرت بیاد رفت
خود را دمی بخدمت آن شه غلام کن

(۹) وه : (مع) ده .

(۱۰) چه : (طا) چو .

- ۲ -

(۱) هرات : (مع) هری .

(۲) راه : (طا) ؛ (طلا) را .

(خالد) چو هیچکس بسخن مرد ره نشد
بگذر ز هرچه هست و سخرا تمام کن

- ۳ -

نشتر فولاد یا مژگان دلدار ^(۱) است این
نشئه می یا نگاه چشم بیماراست این
ژاله بر گل یا خوی خجلت ^(۲) ز شرم روی دوست
یا عرق بر جبهه شوخ ستمکاراست این
کلك مانى ریخت بر برگ سمن مشک ختن
یا خط تو سرزده بر ^(۳) روی دلدار است این
شمس خاور بر سر سرو سهی بگرفته ^(۴) جای
یا بلا یا خود همین بالا و رخساراست این
هست این یاقوت کان یاقوت جان بی دلان
آب حیوان یا لب لعل شکر باراست این
قطره آب بقا یا رشحه چاه زنج
سیب بستان ارم یا غبغب یاراست این
کیست این کز نغمه جانکاه او دل میرود
(خالد) دل سوخته یا بلبل زاراست این

- ۳ -

- (۱) دلدار : (طا) ؛ (طلا) خونخوار .
(۲) خوی خجلت : (طا) خجل خوی .
(۳) بر : (مع) از .
(۴) بگرفته : (مع) بگرفت .

گوش باید کرد ازین سرگشتهء اندوهگین
شمهء از صنعت خلاق^(۱) گیتی آفرین

چند تن روزی ز همزادان ز جام عیش مست^(۲)
بهر گشت گلستان گشتیم با هم همقرین

ده بده صحرا بصحرا تا بگلزار ارم
یعنی باغ (عبدلان) آن معدن ارباب دین

ناگهان هاتف ز هر سو بانگ زد کای بیدلان
(هذہ جناتٌ عدنٍ فادخلوها خالدین)

چون فرو بردیم سر بهر تماشای چمن
از دل ما مجو شد سودای فردوس برین

سروء شمشاد و صنوبر ، بید مشک و نارون
ایستاده صف بصف چون دلبران نازنین

عرعر از سودای گل دیوانه خواهد شد مگر
زان پیا قید جنونش گشته زلف یاسمین

گوییا^(۳) با قد جانان لاف رعنایی زده
بید مجنون زان کند روی خجالت بر زمین

-
- (۱) خلاق : (مع) خلاق .
(۲) ز جام عیش مست : (طا) جام عیش نوش .
(۳) گوییا : (طا) گو بیا .

طوطی و دراج و سارك تيهو و كبك درى
 داده (۴) بر باد از نوا (۵) اندوه عشاق حزين
 چهچه (۶) بلبل ، صدای قمری و بانگ تذرو
 کرده جا در گوش سکان سپهر هشتمین
 گویی از چاه زنخدان عزیزان آب خورد
 میچکد از آیش (۷) آب نزاکت این چنین
 خوخ و زردالو ، انار و پسته (۸) انجیر و عنب
 هریکی گوید که ای طالب بیا از (۹) من بچین
 از لطافت در میان سیب و امروداست (۱۰) جنگ
 مشت ازان مالند بر فرق دگر از روی کین
 میتوان مدهوش شد از بوی خاکش تا ابد
 بسکه میریزد (۱۱) ز شاخ تارك خشکش بر زمین
 از پی طفلان بستان یعنی کنجشکان او
 شیره میبارد بجای شیر از پستان تین
 چند انواع ریاحین بر کنار جویبار
 سوسن و لاله ، بنفشه ، نرگس دیده نمین

-
- (۴) داده : (طا) داد .
 (۵) از نوا : (طا) از نو آن .
 (۶) چهچه : (طا) چهچهء .
 (۷) آیش : (طا) آبش .
 (۸) پسته : (طا) پسته و .
 (۹) از : (طا) ز .
 (۱۰) امروداست : (طا) ؛ (طلا) هست .
 (۱۱) میریزد : (طا) زر ریزد .

گل شقایق ، زلف عروس ^(۱۲) ، تاج خروس و پیل غوش ^(۱۳)
هریکی گوید منم بهتر ، بسوی من بین
از نوای نغمه سنجان گوش گردون گشته کر
از تواضع زهره هردم بر زمین سایه جبین
میخورد هردم سمندر ^(۱۴) غوطها در جوی آب ^(۱۵)
گویا آتش شده است از سایه گل آتشین
از نزاکت میبرد آب زلالش بر کمر
بیدلانرا صبر و آرام و شکیب و عقل و دین
چون فروریزد ز کوه (باقله) با صد طرب ^(۱۶)
گردد از عکس هوا هر قطره اش دری ثمین
یا رب این آب است ازین کوه بلند آید بزیر
یا فلك از رشك ریزد اشك ^(۱۷) حسرت بر زمین
از صدای دلربا و ^(۱۸) صافیش گردد خجل
نالهء بربط بیاض گردن خوبان چین
از نسیم جانفزایش ^(۱۹) اندك اندك بر کمر
میشود سنبل پریشان همچو زلف حور عین

-
- (۱۲) گل شقایق زلف عروس : (طا) ؛ (طلا) زلف عروس و گل شقایق .
(۱۳) پیل غوش : (طا) سیل غوش . (طلا) پيله غوش .
(۱۴) سمندر : (مع) سمند .
(۱۵) آب : (مع) آن .
(۱۶) طرب : (مع) خراب .
(۱۷) اشك : (مع) آب .
(۱۸) دلربا و : (طا) دلربای .
(۱۹) جانفزایش : (طا) جانفزای .

کردگارا ، شهسوار (۲۰) عرصهء روز جزا
 آورم پیشست شفیع و (۲۱) حضرت روح الامین
 (خالد) از فرط گنه شرمندهء درگاه تست
 (فاعفُ عنه كُلَّ ذَنْبٍ ، انتَ خیرُ الراحمین)

- ۵ -

آه ازین گردون دون صد داد ازین
 نیست جز مردان حقرا در کمین
 بحر احسان ، کوه عرفان ، کان جود
 فخر دوران ، ناصب (۱) اعلام دین
 میر عثمان آنکه رأی روشنش
 بود نظم ملکرا حبل المتین
 کرد (۲) جانش تیر قدرترا هدف
 باد بر وی رحمت از جان آفرین
 ماه ذی الحججه بد و بیست و یکم
 رخس همت کرد در یکشنبه زین
 رخت بیرون برد از دنیای دون
 خیمه برافراشت در خلد برین

(۲۰) شهسوار : (طا) شهسوارا .

(۲۱) شفیع و : (طا) ؛ (مع) شفیع .

- ۵ -

(۱) ناصب : (طا) باعث .

(۲) کرد : (مع) ؛ (طلا) گشت .

شد ز صهبای شهادت ^(۳) جرعه نوش
 گشت با همنام پیشینش ^(۴) قرین
 خاک بر فرق فقیران کرد و رفت
 خاطر خوشنود عالم شد حزین ^(۵)
 بسکه گرد ^(۶) غم بجنبید از جهان
 کس نداند آسمان را از زمین
 زاریش را ^(۷) شب همه شب تا سحر
 دیده‌ها بگشاده چرخ هشتمین
 از پی تاریخ سالش گفت دل
 « باد صد باره بمرگش آفرین » ^(۸)

(و)

- ۱ -

خسروی دارم که گردد درگه مهمیز او
 لشکر جانها لگدکوب سم شب‌دیز او

(۳) شهادت : (مع) سعادت .

(۴) پیشینش : (طا) ؛ (طلا) ذوالنورین .

(۵) ئەم نیوه به‌یته له (طا) دا به‌م‌جوړه‌یه :

خاطر ناخشنود عالم شد ازین

(۶) گرد : (طا) کرد و .

(۷) زاریش را : (طا) زاریش .

(۸) ئەم نیوه به‌یته به حوروو فی ئەبجد ئەکاته ۱۲۲۱ که سالی مردنی ئەوکه‌سه‌یه پارچه شیعره‌که‌ی بۆ و تراوه .

چون نهډ بر هم لب نازك توان دیدن چو در
عقد دندانها عیان از لعل قند آمیز^(۱) او

گر کشد بر برگ گل مانی چو مشک تر رقم
کی کشد تصویر روی و خط عنبریز او

در پس آینه بتوان دید رویشرا ز بس
زخمها افتد در او از غمزهء خونریز او

آنچه خار قاقمش^(۲) با برگ نسرین میکند
دل نخواهد دید هرگز از خدنگ تیز او

گر زدی (خالد) بشیرین عکس روی خسروم
تنگ شکر میشدی بی شک دل پرویز او

- ۲ -

خون شد دلم ، نسیم صبا غمگسار شو
بر دشت شهرزور کمی رهگذار شو^(۱)

رفت آنکه ما بعیش دران بوم بگذریم
زینهار تو وکیل من دلفگار شو

(و)

- ۱ -

(۱) قند آمیز : (مع) شکریز .

(۲) قاقمش : (طا) قاقمش .

- ۲ -

(۱) ئەم پارچه شیعره له (مع) دانی یه .

میبوس خاك آن چمن و بعدازان روان
 نزدیک بارگاه بت پرده‌دار شو
 وا کن بصد هزار ادب بند برقش
 حیران نقش خامهء پروردگار شو
 بگشا چو غنچه کوی گریبان کشته‌اش
 محو صفای سینهء آن گل‌عدار شو
 تاری ز چین طره‌اش از لطف باز کن
 گو سرچنار را که تو رشك تبار شو
 غم بر دلم نشست چو گدرون^(۲) ز داغ هجر
 ای چشمه سار چشم تو هم سرچنار شو
 بی‌کاری است کار جهان و جهانیان
 بگریز (خالد) از همه و مرد کار شو

- ۳ -

ای از گل رخسارت خون خورده گل مینو
 با قد تو تا يك مو فرقی نبود يك مو
 این شمع شب تارا است یا پرتو رخسارا است
 این نافهء تاتارا است یا رایحهء گیسو
 برجیس مبدل شد با مهر جهان آرا
 یا خود رخ جانان مقرون بخم^(۱) ابرو

(۲) گدرون : (طا) گردون .

از غمزهء خونریزت دلریش بود جان هم
چون نرگس مستانت^(۲) کی دید کسی جادو

یاقوت بود لعلت مرجان^(۳) مرا یاقوت
در دائرهء ناسوت نبود چو لبث دلجو

در بردن دلها روت^(۴) کی میشمرد ماروت
گیرد بنگه چشمت بر آهو دوصد آهو

گویند مگو با کس چندین سخن عشقش
کی گنج نهان گردد در دستگه هندو

گرچه سخن (خالد) خالی ز بلاغت نیست
لیکن نبود اورا ذوق غزل (خواجو)

(۵)

- ۱ -

ای گشته چو مجنونم در عشق تو افسانه
از بهر خدا لطفی با این دل دیوانه

پروانه صفت ماییم^(۱) بر گرد رخت دایر
وز سوز و گداز ما هیچت غم و پروانه

(۴) دلها روت : (طا) ؛ (مع) دل هاروت .

- ۳ -

(۱) بخم : (طا) نجم .

(۲) مستانت : (مع) فتانت .

(۳) لعلت مرجان : (طا) لعل مرجانت .

آخر نگهی میکن بر حال من بیدل
چون گشت ز سودایت جان از همه بیگانه

تا دانهء خالترا در رشتهء جان دیدم
مارا نبود کاری با سبجهء صد دانه

در عشق تو زانسانم رسوای جهان جانم
خوانند بدستانم در مسجد و میخانه

تسبیح ز کف دادم ز نار نبندم نیز
جز رشتهء گیسویت گر رندم^(۲) و مردانه

گر باده بکف آری (خالد) تو نه هشیاری
تا پیش نظر داری آن نرگس مستانه

(ی)

- ۱ -

ای زلف تو ماهرا نقابی
(واللیل) ز موی تست تابی

با مهر رخت زمین چ حاجت
دارد بمهی^۱ و آفتابی

(۵)

- ۱ -

- (۱) ماییم : (مع) با هم .
(۲) گر رندم : (مع) کردندم .

از شرم بلندی تو کیوان
 شد در پس پنج و شش حجابی
 شیطان نشان دشمنت را
 شمشیر تو اثقب الشهابی
 بر^(۱) سیخ سنان در گه کین
 باشد دل دشمنان کبابی
 با معرفت تو لوح محفوظ
 يك حرف نباشد از کتابی
 دریای محیط و چرخ اطلس
 از قلم همت حبابی
 (خالد) چه زنی دم از صفاتش
 حدی چو ندارد و حسابی

- ۲ -

عزیزا گر ز روی غمگساری
 خیال دوستان در^(۱) خاطر آری
 ز هجران آب بحرین دو دیده
 ابد بر بندر روم است جاری

(ی)

- ۱ -

(۱) بر : (طا) با .

- ۲ -

(۱) دوستان در : (طا) دوستانرا .

بگاہ گریه‌ام صد خنده آید
به اشك و آه ابر نوبهاری
میازار ار نردم در فراقت
(لعمرو الله ما فيه اختیاری)
دل از داغت چنان سوزد ، نسوزد
بیزم خسروان عود قماری
من از مردن تترسم ، لیک ترسم
گهی بر تربتم تشریف ناری
ز هجر دوست چندین شکوه (خالد)
بعیداست از طریق جان سپاری

- ۳ -

ای مه برج شرف سروری
وی در درج صدف دلبری
مهر جهان‌تاب و سپهر کمال
تازه گل گلبن پیغمبری
چند بنفشه ز ریاض دلم
منتخب از گلشن گلغبری
لاف زنان آمده و در دلش
با خط تو داعیهء همسری
داغ نهادیم به پیشانیش
یعنی غلامی و زهی داوری

اینکه بشرمندی آمد برت
 بسته بجان منطقهء چاکری
 گشته سیه روی و سرافکنده پیش
 مانده پشیمان ز زبان آوری
 (خالده) دل داده ز روی نیاز
 ملتمس است از گنجهش بگذری

- ۴ -

بحمد الله که از اقبال و بخت خسرو ثانی
 در^(۱) درج مروت^(۲) اختر برج جهانبانی
 چراغ دودمان شیر شیران شاه گردون جاه
 (حسن بیگ)^(۳) آنکه زبید نور چشم عالمش خوانی
 ز آزاری^(۴) که عالم از غمش بودند در ماتم
 بآنندک مده صحت یاب شد از فضل یزدانی
 سزد در^(۵) شکر این نعمت اگر کرویان هر دم^(۶)
 به سجده سر فرود آرند^(۷) چون افراد انسانی

- ۴ -

- (۱) در : (طا) ؛ (طلا) مه .
- (۲) مروت : (طا) ؛ (طلا) مسرت .
- (۳) حسن بیگ : (طا) ؛ (طلا) حسن بگ .
- (۴) آزاری : (طا) زاری .
- (۵) در : (مع) کز .
- (۶) نهم نیوه بهیته له (طا) دا بهم جوړه یه :
- (۷) سزاوار شکر آن نعمت اگر دانند کان هر دم
 فرود آرند : (طا) ؛ (طلا) فرو آرند .

ز تشخیص شفایش^(۸) خسرو ثانی چنان شد شاد
که یعقوب پیمبر از وصال^(۹) ماه کنعانی

تن و جان من و^(۱۰) صد همچو من بادا فدای او
وجودش عافیت بخش است بهر قاصی و دانی

نه تنها من ز یمن همتش گشتم خلاص از غم
کزو شاداب گردد خار و گل چون ابر نیسانی

من مسکین اگر قربان او گشتم عجب نبود
که اسماعیل را حق آفرید از بهر قربانی

- ۵ -

دهید از من خبر آن شاه خوبانرا به پنهانی
که عالم زنده شد بار دیگر از ابر نیسانی

صف نظاره گان در انتظارش^(۱) چشم در راهند
پری رویان همه جمعند و مطرب در غزل خوانی

خرامان در چمن^(۲) با صد هزاران عشوه و داستان
کند تشریف را یکدم بصحن گلشن آرزانی

(۸) شفایش : (طا) ثنائیش .

(۹) پیمبر از وصال : (طا) از پیمبر را بفضل .

(۱۰) من و : (طا) منی .

- ۵ -

(۱) در انتظارش : (طلا) در انتظار .

(۲) در چمن : (طا) و چمن . (طلا) و چمان .

گذارد از کف پا^(۳) لاله را مرهم بداغ دل
نهد داغ غلامی لاله رویانرا به پیشانی^(۴)

برد آب از لطافت تازه گلهای بهاری را
دهد آب از خجالت نونهالان گلستانی

غلام قد خود سازد همه آزاده^(۵) سروانرا
دهد شمشادرا از لاف رعنائی پشیمانی

کند آکنده از رشك رخس گلرا بخون دل
کند شرمنده طاووس چمنرا از خرامانی

شود روشن بدیدار شریفش دیدهء نرگس
دهد از پای بوسش سنبل تر از پریشانی

بوجه داوری در^(۶) عزم گشت گلستان امروز
کند گلزار را غیرت فزای باغ رضوانی

که هست اندر نزاکت سخت بنیاد جدل محکم
ز نوزادان بستانی چو^(۷) خوبان شبستانی

ز یکسو دلبران هر هفت کرده^(۸) برقع افکنده
همه هستند رشك خامهء صورتگر مانی

-
- (۳) کف پا : (طا) کف و پا .
(۴) پیشانی : (مع) پنهانی .
(۵) آزاده : (طا) ؛ (طلا) آزاد .
(۶) داوری در : (مع) داوری .
(۷) بستانی چو : (مع) بستانی و .
(۸) کرده : (مع) پرده .

ز دیگر سو بدانسان شد گلستان خرم و خندان
 نباشد حاصل تحریر و ضعیف غیر حیرانی
 بکلك صنعت آرا منشیء قدرت بدایعها^(۹)
 نوشته بر حواشی چمن از خط ریحانی
 بنفشه میزند با خال جانان لاف همرنگی
 گل شبنم زده با روی خوبان^(۱۰) خوی افشانی
 کند راز دهن را غنچه فاش آهسته آهسته
 بدیده میکند نرگس اشارتهای پنهانی
 ریاحین از خط و سنبل ز زلف دیگران گوید
 زند سرو سهی با قد خوبان لاف همشانی
 بروی برگ گل هر قطره ژاله میچکد گویی
 که بر لعل یمانی رسته مروارید عمانی
 ز فرش سبزه^(۱۱) گلشن بر زمرد میزند طعنه
 بخندد در^(۱۲) شکفتن لاله بر یاقوت عمانی
 دم از اعجاز عیسی میزند باد سحرگاهی
 نشان میبخشد از احیای موتی ابر نیسانی
 ز جوش گریهء^(۱۳) ابر بهاران گل همی خندد
 چو معشوقان بی باک از خروش عاشق فانی

(۹) بدایعها : (طا) ؛ (طلا) بدایعها .

(۱۰) با روی خوبان : (طا) ؛ (طلا) در با رویش .

(۱۱) سبزه : (مع) ؛ (طلا) سبز .

(۱۲) در : (طا) بر .

(۱۳) گریهء : (طا) گریه و .

هزاران را به بوی گل دیگر ره دیده شد روشن
 بسان چشم یعقوب از شمیم ماه کنعانی
 سمندر ها شدند از سایهء گل آتشین آبی
 وحوش بر ز لطف گلستان گشتند بستانی
 گلستان سبز و طوطی سبز و خینا سبز در سبزا است
 نکیسارا درین محفل کجا زید خوش الحانی
 هزاران گل شگفتند از نسیم صبح در یکدم
 چو دل های مریدان از نگاه قطب ربانی
 چراغ آفرینش ، مهر برج دانش و ینش
 کلید گنج حکمت ، مخزن اسرار سبحانی
 مهین رهنمایان ، شمع جمع اولیای دین
 دلیل پیشوایان ، قبلهء اعیان روحانی
 امین قدس عبدالله ، شهی کز التفات او
 دهد سنگ سیه خاصیت لعل بدخشانی
 امام اولیا سیاح بیدای خدایینی
 ندیم کبریا سیاح^(۱۴) دریای خدادانی
 اگرچه مشعلستانش بود شهر جهان آباد^(۱۵)
 ولی از مشعلش از قاف تا قاف است نورانی
 ز اقصای خطا تا غایت^(۱۶) مغرب زمین امروز
 نباشد هیچکس مانند او از نوع انسانی

(۱۴) سیاح : (طا) سیاح .

(۱۵) شهر جهان آباد : (مع) شاه جهان آرا .

(۱۶) غایت (مع) : سرحد .

ز خورشید کمالش نیست جز خفاش بی بهره
 بجز احوال نبیند کس در این عالم و را ثانی
 پس از مظهر بجز وی در ضمیر کس نشد مضمیر
 کمالاتی که ظاهر گشت از^(۱۷) قیوم ربانی
 نزیبید مهر را با فیض او لاف جهانگیری
 نباشد چرخ را با قدر^(۱۸) او امکان همشانی
 نباشد باد را در حضرتش تاب سبک روحی
 نباشد کوه را با همتش حد گرانجانی
 سبق گویان سابق گر در این ایام میبودند
 بمحفل مینشستندش بجان بهر سبق خوانی
 سفر اندر وطن کار مقیمان درش باشد
 برایشان نگذرد بی خلوت اندر انجمن آنی
 بجنب نسبت غرای آن قوم سعادت مند
 ندارد هوش در دم با نظر اندر قدم شانی
 بزرگانی که صد دفتر معارف گفته اند از بر
 به نزدیکش همه هستند اطفال دبستانی
 بسی چون قطب بسطامی و منصور است در کوشش
 (انا الحق) بر زبان هرگز نمیرانند و^(۱۹) (سبجانی)

(۱۷) از : (طا) ؛ (طلا) : بر .

(۱۸) با قدر : (طا) با قدر .

(۱۹) نمیرانند و : (مع) نمیرانند .

ز اقطاب جهان دعویّ همشانش میزید
 سهارا گر سزد با مهر تابان لاف رخشانی
 چنان ارواح زاری شد^(۲۰) ز روحانیتش دهلی
 نمیگردد بگرد قلعهء او فکر انسانی^(۲۱)
 اگرچه کافرستان است باشد از وجود او
 بهشت و این سخن نبود خلاف نص قرآنی
 بسی پژمرد گیها بود گلزار هدایت را
 دگر ره با فیوضش^(۲۲) یافت سرسبزی و^(۲۳) ریانی
 اگر معمار لطفش قصر ایمانرا درین آخر
 اساس از نو نبستی، روی بنهادی بویرانی
 مرا نادیده باشد با سر کویش سر و کاری
 پس از دیدن عراقی را بند با پیر ملتانی^(۲۴)
 بسی توییخ کردند اهل توران و خراسانم
 بدار الکفر رفتن چون پسندی گر مسلمانی
 بدهلی ظلمت کفر است گفتند و بدل گفتم
 بظلمت رو اگر در جستجوی آب حیوانی
 نشد با طول صحبت ز اولیای یثرب و بطحا
 میسر آنچه از وی شد مرا نادیده ارزانی

-
- (۲۰) زاری شد : (مع) زاری .
 (۲۱) انسانی : (مع) نفسانی .
 (۲۲) با فیوضش : (مع) ز ابر فیوضش .
 (۲۳) سرسبزی و : (طا) سرسبزی .
 (۲۴) بند با پیر ملتانی : (مع) نیکو شد سر و سامانی .

بجان شو بندهاش ای آنکه میخواهی شدن آزاد
 ز تسویلات نفسانی و تلبیسات شیطانی
 در انگشت ار بگردی صخره یکدم خاتم عهدش
 بموری کی خریدی حاصل ملک سلیمانی
 به بدبختی خود شاید که خون گرید سیه بختی
 دران کوی است دارد میل سوی عالم فانی
 لثیمی گفت من نزدیکم و شناسمش ، گفتم
 مگر نقل ابوجهل و محمدر را نمی دانی
 ز بنده خاکروبان درش را باد صد زنهار
 ز کف ندهند آن اکسیر اعظم را باسانی
 تمنای قبولش دارم و دانم که ناأهلم
 مدد یا روح شاه نقشبند و غوث گیلانی
 سگم ، از سگ بسی کمتر تو نجم الدین صفت جانا
 بدین سگ بنگر از روی کرم زانسان که میدانی
 گریزان از نهیب باز تقسم صعوه سان سویت
 زهی دولت بلطف این صعوه را گر باز گردانی
 بخود کن آشنا چون کردیم از خویش بیگانه
 عطای احمدی فرما چو ما کردیم سلمانی
 بدانسان مظهري شد جان پاکت جان جانانرا (۲۵)
 بچشم اهل بینش این زمان خود جان جانانی

(۲۵) بدانسان .. الخ له (طا) دا بهم جوړه یه :

بدینسان جان پاکت را بشد مظهر که جانانرا

ز جام فیض خود کن (خالد) درمانده را سیراب
که او لب تشنهء تیه است و تو دریای احسانی

- ۶ -

زهی شهنشه^(۱) عالی و ظل یزدانی
قرین دولت و شوکت ، خلیل^(۲) رحمانی

کف سخای ترا بحر گفتم و دل گفت
قیاس بحر ز کف میکنی ز نادانی

چنین کریم و خردمند و دادگر که توی
چ جای حاتم طائی و شاه ساسانی

توی ز غایت عدلت همیشه گرگ و پلنگ
روند خانه بخانه ز بهر چوپانی

شجاع و عالم و عادل کریم ابن کریم
بهوش و درك چو آصف ولی سلیمانی

چنین بفرق تو افسر شده است ابر سزد
اگر ز معجز پیغمبریش برخوانی

وگر بفن سواری بود رسول توی
بزرگ شاه سواران بوحی ربانی

- ۶ -

(۱) شهنشه : (طا) ؛ (طلا) شاهنشهی .

(۲) خلیل : (طا) ؛ (طلا) خلیل حی . به لام به گویره ی ئەم دوو جیاوازی یه ی هه ردوو نیوه به یته که ، ئەم به یته له باره ی سه نگی شیعره ی یه وه ئە گوژی و ئە که و یته بهر بابیکی تری جیا له بابی به یته کانی تر که ئە وهش له شیعره دروست نی یه .

وگر نه بهرچه گردد خجل ز معجزه‌ات^(۳)
 سر فوارس توران و روم و ایرانی
 چو خسروانه نهی پا بتوسن گلگون
 ندیده چرخ به شیرین سواریت ثانی
 غرض ز^(۴) (خالد) ازین مدح بود عرض هنر
 وگر نه مدح چه حاجت تو مهر تابانی

- ۷ -

هردم بگوشم آید از سوز دل صدایی
 گویا ز دردمندان خالی نماند جایی
 بر حال خویش گریم از جور زلف شوخی
 بینم بدست صیاد هر مرغ بسته پایی
 گلزار حسن جانان هرگز خزان نبیند
 آری که می‌نباشد فردوس را فنایی
 بر دیده آنچه آید در انتظار رویش^(۱)
 چشم جهان ندیده^(۲) زین گونه ماجرای
 (خالد) ز در اشکش دامن پراست دایم
 سازد مگر تارش در پای مه لقایی

(۳) معجزه‌ات : (طا) معجزه‌اش .

(۴) ز : له (طلا) دانی .

- ۷ -

(۱) رویش : (طا) ؛ (مع) رویت .

(۲) ندیده : (مع) نبیند .

متفرقه

- ۱ -

مدهوش صهبای خودبینی و مغروری ، بندهء جانی خالد کردی
شهرزوری ، تتبع حضرت کامیاب لذت ناکامی مولانا نورالدین عبدالرحمن
نقشبندی جامی کرده ، در هفت بند خود میگوید (۱) .

بند اول

ساربانان رحم کن بر آرزومندان زار
وعده شد نزدیک و نبود بعد ازین جای قرار
کن صدا^(۲) نعمانیء گردن فراز برق سیر
بیخبر ز آب و علف ، کار آزمای^(۳) راهوار
بی تأمل برگشا بند عقل از زانوش
زمرهء درماندگان را این گره وا کن ز کار
تا کنم بر خویشتن آرام و آسایش حرام
تا نهم یکباره خواب و خورد^(۴) و راحت برکنار

(۱)

- (۱) ئەمە ئەو پێشەکی یەیه لە (مع) دا بۆ ئەم پارچە شیعرە دانراوە . لە (طا) و (طلا) دا نووسراوە : « ترجیع بند [طلا : ترکیب بند] در طریق مدینهء منوره در اظهار شوق روضهء مطهره » .
- (۲) صدا : (طا) ؛ (طلا) جدا .
- (۳) کار آزمای : (طا) ؛ (طلا) آزمایی .
- (۴) خواب و خورد : (مع) خورد و خواب .

کرده ده منزل یکی تا سر نهم در راه دوست
تا کشم در دیده خاک آستانش سرمه‌وار

بادیه پیما شد از هر دیده‌ام صد قطره خون
سوی جانان دیر می‌جنبید چرا^(۵) امشب قطار

نیست تاب سستیء جمّالم از شوق جمال
سوختم از آتش جان‌سوز^(۶) هجران زینهار

حادیا خیز^(۷) و بلند آهنگ کن آواز را
آر در رقص از نوای جان‌فزا جمارا

بند دوم

چون منش بیخود کن از ذوق حدی بهر خدای^(۸)
دل ز جا شد ، تا بکی محمل نمی‌جنبید ز جای

گوش بر بانگ حدی جان سوی جانان رهنورد
تن بخاک شام دل با یاد^(۹) یثرب در هوای

مهبط وحی خدا و مشرق نور هدی
مغرب مهر^(۱۰) سپهر رحمت و صدق و صفای^(۱۱)

(۵) چرا : (مع) مرا .

(۶) سوز : (طا) سوز و

(۷) خیز : (مع) برخیز .

(۸) خدای : (طا) ؛ (طلا) خدا .

(۹) یاد : (طا) ؛ (طلا) باد .

(۱۰) مهر : (مع) جور .

(۱۱) صفای : (طلا) صفا .

آب حیوان است آبش ، خاک مشک آمیز او
 مرهم کافور بهر خستگان بی‌نوای
 کرد گارا خستگانرا مرهم کافور بخش
 تشنگانرا سوی آب زندگی راهی نمای
 نشئه لطف آلهی یابی از باد هوا
 بوی فردوس برین آید ازو سر تا پپای
 مردهء صد ساله با صد ریشه میجنبند ز خاک^(۱۲)
 میدمد از جانب یثرب نسیم جانفزای
 این نه بس وصفش که یثرب چشم شخص عالم است
 مردمش فخر جهان سالار آل آدم است

بند سوم

من که سرگردان جانانم چ باك از خان مان
 یا مرا کی در دل آید فکرت سود و زیان
 در دل تنگم چنان سودای یثرب زد علم
 جای گنجایش کجا دارد دراو یاد جنان^(۱۳)
 یثرب آن خاک است تبعا بدام آورد دل^(۱۴)
 ز آبدانی^(۱۵) اندرو نه نام بود و^(۱۶) نه نشان

(۱۲) خاک : (طا) ؛ (طلا) جای .

(۱۳) جنان : (مع) چنان .

(۱۴) بدام آورد دل : (طا) بدام آورده دل . (طلا) دام آورد بدل .

(۱۵) آبدانی : (طلا) آبادانی .

(۱۶) بود و : (مع) بودی .

ی‌ثرب آن خاك است جبریل امین با صد نیاز
آمدی بهر طوافش بر زمین از (۱۷) آسمان

ی‌ثرب آن خاك است پیش از خلق آدم صبح و شام
بهر طوفش آمدندی زمرهء روحانیان

از خیال اینکه (۱۸) خواهد گشت جای دوست بود (۱۹)
پیشتر (۲۰) از آبدانی قبله‌گاه انس و جان

هست اکنون خوابگاه او خجالت بین که من
سالها بگذشت از عمر و (۲۱) نکردم طوف آن

(خالد!) تا کی نشینی در خجالت منفعل
خیز و گرد مرقدش برکش فغان از سوز دل

بند چهارم

السلام ای چهره‌ات شمع شبستان وجود
السلام ای قامت سرو بهارستان جود

السلام ای آنکه تا آرامگاهت شد زمین
هست خاك تیره‌را صد ناز بر چرخ کبود

السلام ای آنکه برتر پایهء هر برتری
صد هزاران ساله راه (۲۲) از ساحت قربت فزود

(۱۷) از : (طا) و .

(۱۸) اینکه : (مع) آنکه .

(۱۹) بود : (مع) او .

(۲۰) پیشتر : (طا) پیشتر .

(۲۱) عمر و : (مع) عمرم .

(۲۲) ساله راه : (مع) سال و ماه .

السلام ای آنکه بر ظلمت نشینان عدم
از تو شد گنجینهء نور عنایترا گشود

السلام ای آنکه بهر کوری چشم دلان^(۲۳)
گرد نعلینت جواهر سرمهء اهل شهود

السلام ای آنکه اعجازت یکی از صد هزار
برتر از گنجایش فسحت گه گفت و شنود

السلام ای آنکه پیش از خلق آدم سالها
روی در محراب ابرویت ملائک در سجود

من کجا و حد تسلیم تو (یا خیر الانام)
از خداوند جهانت باد هر دم صد سلام

بند پنجم

ای پناه عاصیان سویت پناه آوردهام
کردهام بی حد خطا و التجا آوردهام

بودهام سرگشتهء^(۲۴) تیه ضلالت سالها
این زمان رو سوی خورشید هدی آوردهام

هست مارا در جهان جانی و ای جان جهان
و انهم از تو چون توان گفتن فدا آوردهام

(۲۳) بهر کوری چشم دلان : (طا) بر کوری چشم نادلان . (مع) بر کوری چشم بددلان .

(۲۴) سرگشتهء : (طا) سرگشته و .

تو طیب عالمی من دردمند دل فگار
رو بدرگاهت بامید دوا آورده‌ام

زاده ره بردن بدرگاه کریمان ناسزا است
شادم ار رو^(۲۵) بر درت بی‌زاد^(۲۶) راه آورده‌ام
کوه بر دوش از گناه و رخ ز خجالت همچو کاه
دارم امید زوال کوه و کاه آورده‌ام

شستش را یک نم از دریای لطفت بس بود
گرچه دیوانی چو روی خود سیاه آورده‌ام
گر بخاک درگهت سایم جبین ای جان پاک
آنچه خضر از آب حیوان یافت من یابم ز خاک

بند ششم

سرور عالم من دل داده حیران توام
واله و^(۲۷) سرگشته سودای هجران توام
شاه تخت قاب قوسینی تو ، من کمتر گدا
کی بود یارای آن گویم که مهمان توام
رحمت عام تو آب زندگی ، من تشنه‌ای
مرده بهر قطره از آب حیوان توام
دیگران بهر طواف کعبه می‌آیند و من
سو بسو افتاده کوه و بیابان توام

(۲۵) ار رو : (طا) آرو .

(۲۶) بی‌زاد : (طا) بی‌زاد و .

(۲۷) واله و : (طا) واله .

دوش در خوابم نهادند افسر شاهی بسر
 گویا پا می‌نهد^(۲۸) بر فرق دربان توام
 (جامیا) ای بلبل داستان سرای نعت دوست
 این سخن بس حسب حال آمد ز دیوان توام
 بر لب افتاده زبان گرگین سگی‌ام تشنه لب
 آرزومند نمی از بحر احسان توام
 نفس و شیطانم به پیشست آبرو نگذاشتند
 حق آنانی ز وصلت کام دل برداشتند

بند هفتم

حق آنانی که تادر قید هستی بوده‌اند
 دم بدم در جستجوی خواهشت افزوده‌اند
 هوشیارانی که در امر خرد زو خیره‌اند^(۲۹)
 لب بتصدیق تو از روشن دلی بگشوده‌اند
 شهریاران مرقع‌پوش بی^(۳۰) تخت و کلاه
 کافر شاهی ز شاهان جهان بر بوده‌اند
 غمگسارانی^(۳۱) نهاده گردن اندر زیر تیغ
 در سر و کار وفایت بذل جان بنموده‌اند

(۲۸) می‌نهد : (طا) می‌نهند .
 (۲۹) خیره‌اند : (طا) ؛ (طلا) خیره بود .
 (۳۰) بی : (مع) با .
 (۳۱) غمگسارانی : (طا) غمگسارانرا .

روزه‌دارانی بجهد از صبح تا هنگام شام
یافته نانی و در راه خدا بخشوده‌اند

(خالد) دلداده‌را آینهء دل ده جلا
نفس و شیطان‌ش برنگ معصیت آلوده‌اند (۳۲)

در شمار آن کسانی که روی نیاز
سالها راه وصال‌ترا بجان پیموده‌اند

بو (۳۳) که از لطف تو ای سرچشمهء انعام عام
کارش آرایش پذیر آید بحسن اختتام

- ۲ -

درودی کز نسیمش ملک تاتار
خورد خون همچو دل از طرهء یار

سلامی کز شمیمش بوی رضوان
شود سرگشته چون جان بهر جانان

پس از عجز از سپاس ایزد پاک
بود بر جان شاهنشاه لولاک

پس آنکه باد بر یاران جانیش
بتخصیص آنکه میگویند ثانیش (۱)

(۳۲) ئەم بەیتە لە نوسخەیی (طا)دا لە پاش بەیتی پاشەووەیەتی .
(۳۳) بو : (طا) تو .

- ۲ -

(۱) ثانیش : (مع) نامیش .

از پس (۱) حمد ملك ذوالجلال

بعد درود مه برج کمال

به که به اوصاف شه دادگر

خامه کنم رشك ده نی شکر

آن شه دریا دل والا تبار

داور دارا سیر و جم وقار (۲)

کوه شرف کان سخا و هنر

هر که شود از گرمش بهره‌ور

رتبهء عالیش بدانسان شود

تاج سرش صیقل کیوان شود

کشتیء تن در یم (۳) احسان او

خرد کند موجهء طوفان او

خصم خجل گشته بشمشیر او

چرخ سراسیمهء تدبیر او (۴)

هر که (۵) برد (۶) سر بدر از امر او

خورد دو سیلی (۷) ز کف قهر او

(۱) از پس : (طا) از پس که .

(۲) ئەم به‌یته له (مع) دا نی‌یه .

(۳) در یم : (طا) داریم .

(۴) ئەم به‌یته و به‌یتی پیشوو له (مع) دا نین .

(۵) هر که : (مع) خواست .

اینکه برو چشمهء شمس و قمر
مانده نشان بسته ز جوزا کمر
شاهد اقبال در آغوش او
صد کی و جم غاشیه بر دوش او
عالم و رغبت ده ارباب شرع
ارض و سمائی است ^(۸) باصل و بفرع
گشت ز همنامی او پیش از این
آتش نمرود چو خلد برین
تا زده آن مهر عدالت علم
رخت برون برده ز عالم ألم
باز به کنجشك دهد دانه را
شمع نسوزد پر پروانه را
الغرض از غایت امن و امان
داغ نهد بر دل نوشیروان
مهدی اگر گردد از این باخبر
(یحسبُهُ سُنَّةٌ خَیْرُ الْبَشَرِ)
بانی این بلدهء جنت نهاد
رَشكْ ده روضهء (ذات العماد) ^(۹)

-
- (۶) برد : (طا) کشد . (طلا) کشید .
(۷) سیلی : (طا) سلی .
(۸) سمائی است : (طا) سما نیست .
(۹) له نوسخه ی (مع) دا له سهر ئهم بهیته نووسراوه : « مراد از بانی بلده
سلیمان پاشای بابان است » واته : مه بهست له دروست کهری شاری
سلیمانی سلیمان پاشای بابانه .

بسکه فرح میدهد این بوستان (۱۰)
حافظ شیراز بلاغت نشان

بیند اگر يك نفست جای خویش
نسخ کند نعت مصلاى خویش
کرد خرد ختم سخن این چنین :
(انّكَ فيها لمن الخالدین)

- ۴ -

خداوندا بحق اسم اعظم
بنور سید اولاد آدم

بسوز سینهء صدیق اکبر
بسلمان و بقاسم بار دیگر

بشاه صفدر کرار حیدر
که از نیروش وا شد باب خیبر

نبد فصلی بروز (۱) کارزارش (۲)
ز عزرائیل و ضرب ذو الفقارش

(۱۰) بوستان : (طا) ؛ (طلا) گلستان . له نوسخه‌ی (مع) دا له‌سهر ئهم به‌یته نووسراوه : « مقصودش از (بوستان) (چهارباغ پاشائی) است که الحال ویران است » . واته : مه‌به‌ستیشی له (بوستان) (چوارباغی پاشا) یه که ئیستا ویرانه .

- ۴ -

(۱) بروز : (طا) هنر .

(۲) کارزارش : (طا) در کارزارش .

بآن سرو گلستان نبوت

بآن شمع شبستان فتوت

حسن کز محض لطف و خیرخواهی^(۳)

فرود آمد ز تخت پادشاهی^(۴)

بآن نوباوهء باغ رسالت

بآن یکتای میدان بسالت

حسین آن سرور جمع سعیدان

سپهسالار افواج شهیدان

بآن چشم چراغ اهل بینش

که بر وی بد مدار آفرینش

علی بن الحسین آن زین عباد

که بد از غیر ذات بخت آزاد

بآن کان صفا و منبع نور

که بود اندر قباب عز مستور

محمد باقر آن کوه مفاخر

که از تحریریش گفتند باقر

بحق مجمع البحرین انوار

که شد اورا ز صدیق و علی یار

امام صادق و مصدوق جعفر

که این دو منصب اورا شد میسر

(۳) لطف و خیرخواهی : (طا) لطف خیر خواهش .

(۴) پادشاهی : (طا) پادشاهش .

بحق جمله اهل بیت اطهار (۵)
 کلان و خرده ، مرد و زن یکبار
 که هر يك کشتی بحر یقینند
 چه کشتی لنگر روی زمینند
 بدان سرمست صهبای محبت
 که بد غواص دریای مودت
 شه ارباب عرفان (۶) قطب بسطام
 که در این ره نزد چون وی کسی گام
 به شرب بوالحسن از جام عشقت
 که بد شایستهء اقدام عشقت
 به حق بوعلی آن قطب فایق
 به خواجه یوسف آن غوث الخلاق
 به عبدالخالق آن البرز تمکین
 امام پیشوایان ره دین
 که پا نهاد آن فرخنده اختر
 بجز اندر قدمگاه پیمبر
 بحق خواجه عارف کان معنی
 به محمود آن شه انجیر فغنی
 بتمکین عزیز آن پیر نساج
 که بر چرخ برین سود از شرف تاج

(۵) اطهار : (طا) کبار .

(۶) شه ارباب عرفان : (مع) رئیس عشقبازان .

بحق خواجه بابای سماسی
بآن خورشید برج حق شناسی

امیر سید کلال آن پیر کامل
که فکر غیر نگذشتیش در دل

بحق پیر پیران بخارا
کزو شد سنگ خارا زر سارا

بهاء الدین والدینا محمد
که این راه هدا زو شد ممهد

به بی نقشی چو ^(۷) کردی سربلندش
نهادی نام شاه نقشبندش

ز بس از وی گره از کار وا شد
خطابش خواجهء مشکل گشا شد

بقطب حق علاء الدین عطار
که از عالم گشادی قفل اسرار

به آن پیری که چرخ آمد مقامش
ازان یعقوب چرخى گشت نامش

به حق آبروی پیر احرار
کزو زیب دگر بگرفت این کار

چه ^(۸) گویم من ز وصف آن گرامی
دری وصفش چنین سفته است (جامی) :

(۷) چو : (طا) چه .

« مقام خواجه برتر از گمان است
برون از حد تقریر و بیان است »

« دلش بحری است ز اسرار الهی
از و یک قطره از مه تا ب ماهی »

بخواجه زاهد آن پیر صفا کیش
بجانبازی مولانای درویش

به حق خواجگی کاندردایت
نمودی درج اسرار نهایت

به آن مهر سپهر ارجمندی
ختم خواجگان نقشبندی

که صهبای محبتر است ساقی
در دریای عرفان خواجه باقی

به آن سیار سیر بی نهایت
به آن سرهنگ ارباب درایت

به آن ینبوع اسرار نهانی
که کس اورا نمیداند تو دانی

به آن دریای ذخار^(۹) معانی
به آن شهباز^(۱۰) اوج لامکانی

(۸) چه : (طا) چو .

(۹) دریای ذخار : (مع) ذخار دریای .

(۱۰) شهباز : (طا) سالار .

بنور دیدهء فاروق احمد
 کزو شرع محمد شد مجدد (۱۱)
 ز نورش شد سواد هند روشن
 وزو سرهند شد وادیّ ایمن (۱۲)
 چراغ محفل باریک بینان
 سپه سالار فوج پاک دینان
 نسجد هر که داند ارتقایش
 نگاه (۱۳) هیچ کس با نقش پایش
 بهر دو دیدهء آن غوث قیوم
 سعید عروة الوثقای معصوم
 بشیخ عبدالاحد آن نجم ثاقب
 محمد عابد والا مناقب
 بسیف‌الدین و سید نور محمد
 بشمس‌الدین حبیب الله ارشد
 به پیر ما که هست اندر زمانش
 هدایت حصر اندر آستانش
 نشد جز بندگی آرامگاهش
 ازان شد نام عبدالله شاهش

(۱۱) مجدد (طا) : مجدد .

(۱۲) ئەم بەیتەو بەیتی پیشه‌وه‌ی له (طا) و (طلا) دا له شوینی یه‌کدان .

(۱۳) نگاه (طا) : نگاهد .

نگویم از کمالاتش که چون است
ز هر وصفش که اندیشم فزون است

غریب و بی‌کسم بر من بیخشای
چو کس مشکل‌گشا نبود تو بگشای
دری بگشای از خوشنودی خویش
برین سرگشتهء مهجور دل ریش

بهر کس کز کرم کردی نگاهی
دو عالم را نمی‌سنجد بکاهی

ز بحری کز فیوضت گشت ریزان
ز عین مکرمت بر این عزیزان

برحمت رشحهء هم بر (۱۴) دل من
اگر ریزی شود حل مشکل من

ز من هرگز نشد کاری که باید
گنه زینسان (۱۵) بگفتن در نیاید (۱۶)

ز اعمال بد خود شرمسارم
نه طاعت نه زبان عذر دارم

چو بر خود بینم از بس شرمساری
بدوزخ خوشترم از رستگاری

(۱۴) هم بر (مع) اندر .

(۱۵) زینسان (طا) : زانسان .

(۱۶) بگفتن در نیاید : (مع) که در گفتن نشاید . (طلا) که در گفتن نیاید .

بیامرز و میرس از کار خامم
 برسوایی نیززد انتقامم
 اگرچه بس ستم بر خویش کردم
 قباحتهای از حد بیش کردم
 چو می اندیشم از دریای جودت
 خوشم با این همه نقض عهودت
 بمحض فضل تو امیدوارم
 تو خود فرمودهء آمرزگارم

- ۵ -

پی گلگشت در فصل بهاری
 گذشتم^(۱) بر بساط جویباری^(۲)

نگه کردم که مرغ گلستانی
 نوا سنجند در^(۳) مرثیه خوانی

تذرو از مد آهش سرو بر سر
 بدل بیم^(۴) فراقش^(۵) گشته یکسر^(۶)

- ۵ -

- (۱) گذشتم : (طا) گذاشتم .
 له نوسخه‌ی (مع) دا له سهر ئهم پارچه‌یه نووسراوه : « در مرثیه‌ی شیخ
 عبدالکریم که استاذ خودش بوده‌است ، الحال در تپه‌ی وسط شهر
 سلیمانیه مدفون‌است فرموده‌است » . واته : له لاواندنه‌وه‌ی شیخ
 عه‌بدولکه‌ریمدا فه‌رمووویه‌تی که مامۆستای خۆی بووه و ئیستا به‌سهر
 گردیکه‌وه نیژراوه که که‌وتوووته ناوه‌زاستی شاری سوله‌یمانی‌یه‌وه .
 (۲) جویباری : (طا) ؛ (طلا) مرغزاری .
 (۳) در : (طا) از .

کشیده قمری از اندوه جان کاه
 زبان در (انّما أشکو الی الله)
 نهاده سر بزانو بید مجنون
 سخنگو سوسن اندر هجو^(۷) گردون
 گل سوری گریبان چاک کرده
 پریشان سبزه رو بر^(۸) خاک کرده
 گرفته ابر و خاک و باد و مه تاب^(۹)
 کند فریاد و کف بر سر زند آب
 چنان گشته است نرگس مست و محزون
 تو گویی گاو چشمش داده افیون
 بنفشه دال گشته از^(۱۰) تظلم
 زبان لاله لال است از تکلم
 سمن میکند^(۱۱) از^(۱۲) بیداد طاعون^(۱۳)
 بناخن خال روی^(۱۴) آسمان گون

-
- (۴) بیم : (طا) بینم .
 (۵) فراقش : (مع) فواقش .
 (۶) یکسر : (مع) کمتر .
 (۷) هجو : (مع) هجر .
 (۸) سبزه رو بر : (طا) ؛ (طلا) بر سر خود .
 (۹) ئەم نیوه بهیته له (مع) دا بهم جوّره یه :
گرفته آه خاک از باد مهتاب
 (۱۰) از : (مع) بر .
 (۱۱) میکند : (طا) ؛ (طلا) برمیکند .
 (۱۲) از : (طلا) ز .
 (۱۳) طاعون : (مع) ماعون .

یکی از سبزه پوشان در (۱۵) گلستان

پیاسخ تر زبان شد همچو مستان

که بحر علم و دانش کوه عرفان

ببرج زهد و تقوی مهر رخشان

سلاله (صاحب الخلق العظیم)

(امام العالم (۱۶) عبد الکریم)

ز چشم دهر شد خورشید و ش گم

ازان تر دامنم از اشک (۱۷) شبیم

بزیر خاک گنج آسا چو پی برد

ز رشک ارض گردون خون دل خورد

(دَعَتْ يا لَيْتَنِي كُنْتُ تَرَابًا)

(لَعَلَّ إِلَى بَعْدِ الْمَوْتِ آبَا (۱۸))

بجنت جای کرد آن قطب کامل

بنات النعش و ش گردش افاضل

(بنی تأریخهم رَبِّی الرَّحِیمُ)

(کهاکم خالِداً داری (۱۹) النعیم (۲۰))

(۱۲) خال روی : (مع) خال ورد . (طا) خالی و رو .

(۱۵) در : ئەم وشەیه له (مع) دانییه .

(۱۶) العالم : (طا) عالم .

(۱۷) اشک : (طا) اشک و .

(۱۸) آبا : (طا) ایابا . (مع) اباً .

(۱۹) داری : (طا) دار .

(۲۰) ئەم نیوه بهیته به حورووفی ئەبجەد ئەکاته ۱۲۱۳ و شیخ عەبدولکەریمی بەرزنجەیی ش لەم سألەدا کۆچی دواایی کردوه ، کهواته ئەو نوسخانه

فغان از جور این خونریز فرهاد
 ستون بیستون (۲۱) همت افتاد
 کسی چون او به فن حق پرستی
 نگشته ثبت در دیوان هستی
 کلام و زیج و حکمت با نجومش
 بدی يك قطره از بحر علومش
 چنان آگه بد از اسرار تنزیل
 تو گویی اوستادش بود جبریل (۲۲)
 ز موج فکرش گردون حبابی
 ز علمش لوح يك حرف از کتابی
 شدی محوار (۲۳) دوصد چون (گلشن راز)
 بلا فکر و توقف گفتیش باز
 غرض علمی نبذ در دهر (۲۴) فانی
 که در وی باشد اورا هیچ ثانی
 اجل تا دام بر مردم نهاده
 چنین صیدی (۲۵) بدامش کی فتاده

هه‌ل‌هن که (ی) که‌یان له‌سهر (دار) هوه تیدا نی‌یه و به‌م‌پی‌یه (داری) و (النعم)
 ئه‌بن به موبته‌دا و خه‌به‌ر .

(۲۱) بیستون : (طا) بیستونرا .

(۲۲) ئه‌م به‌یته له (طا) دا نی‌یه .

(۲۳) ار : (طا) ؛ (مع) از .

(۲۴) دهر : (طا) ؛ (طلا) دیر .

(۲۵) صیدی : (طا) ؛ (طلا) مرغی .

سزد گر چرخ ازین ماتم (۲۶) ستیزد
 دوصد پروین ز مهر و ماه ریزد
 ز بس بارد ز پشم اختران (۲۷) خون
 که گردد بیستون (۲۸) چرخ گلگون
 بیا (خالد) بشکر ایزدی کوش
 ز صهبای تحمل جرعهء نوش
 لباس گریه (۲۹) را یکباره کن شق
 روانش را روان کن رحمت حق
 نماند هیچ کس در زیر گردون
 اگر شه گر گدا ، گر نیک و گر دون

- ۶ -

بوعلی گفت آن حکیم پر خرد
 آدمی را هفت علت هست بد
 فالج و عرق النساء ، کم شهوتی
 باد قولنجی کزان در زحمتی
 همچنان باد بواسیر اسیر
 مردمان را زود گرداند اسیر

-
- (۲۶) ازین ماتم : (مع) ماتم زین .
 - (۲۷) اختران : (مع) ارغوان .
 - (۲۸) بیستون : (طا) بیستون این .
 - (۲۹) گریه را : (طا) کبر را .

درد پشت و درد دندان هفتمین
نیست ازین هفت درد درد سهمگین

يك دواى گويمت بشنو ز من
تا كه گردى سرفراز انجمن

جوز و بازباز و قرتفل ، قافله
دارچینی ، سعد هندی ، آمله

سنبل خوشبوى داخل كن در او
تا دماغت تازه گرداند ز بو

انگبین خام را يك جوش ده
كف از او بستان و يك ساعت بنه

نام آن معجون جاويدان بود
بهر آن هفت درد را درمان بود^(۱)

- ۶ -

(۱) له ده سنووسه كه ی (مع) دا كه تهنها ئه و ئه م پارچه شیعره ی تیابوو ، له داوینى شیعره كانه وه به فارسى نووسراوه : « اجزاها همه مقابل باشند و انگبین برابر همه باشد ، مجرب است » . واته : به شه كان هه موو ئه وهنده ی یه ك بن و ئه وهنده ی هه موویشیان هه نگوین بی ، تا قی كراوه ته وه .

مخمسات

- ۱ -

بجز تو خاطر این بو الهوس نمیگیرد
بگوش خفته صدای جرس نمیگیرد
سوای شهد انیس مگس نمیگیرد
دلم بغیر تو الفت بکس نمیگیرد
چو بلبل است (۱) که جا در قفس نمیگیرد

★ ★ ★

چو عشق مغز بود عقل پوست نتوان کرد
به پند زاهد فردوس ترك دوست (۲) نتوان کرد
بقول مدعی ار صد نکواست نتوان کرد
بحرف زشت بدان (۳) ترك دوست نتوان کرد
کسی که دل بکسی داد پس نمیگیرد

- ۱ -

-
- (۱) بلبل است : (طلا) بلبلی است .
(۲) فردوس ترك دوست : (مع) فردوس پوست . (طلا) ترك فردوس دوست .
(۳) زشت بدان : (مع) مدعیان .

مخمس بر غزل مولانای جامی

- ۲ -

گرچه در صورت ذرات جهان جلوه‌گری
گاه در حور نماینده و گه در بشری
لیک چون ذات تو از ژنگ^(۱) حدوث است بری
نه بشر خوانست ای دوست نه حور و نه پری
این همه بر تو حجاب است ، تو چیزی دگری

★ ★ ★

دلبری از تو و خوبان^(۲) جهانند حجاب
بحر زخاری^(۳) و هرچه^(۴) نه تو^(۵) مانند حباب
عین انواری و غیر تو بود تاب سراب
نور پاکی و فسانه است^(۶) حدیث گل و آب
لطف محضی و بهانه است لباس بشری

★ ★ ★

نبود جای سخن نکتهء محبوبی تو
نیست میدان خرد ساحت محبوبی تو
مر ترا زیدو شرح^(۷) دل آشوبی تو

- ۲ -

- (۱) ژنگ : (مع) رنگ .
- (۲) خوبان : (مع) خواب .
- (۳) بحر زخاری : (مع) بخرد خواری .
- (۴) هرچه : (طا) از هرچه .
- (۵) نه تو : (طا) غیر تو . (مع) تو نه .
- (۶) فسانه است : (طا) ؛ (طلا) فسانست .
- (۷) شرح : (مع) شمع .

حد اندیشه نباشد صفت خوبی تو
هرچه اندیشه کند خاطر ازان خوبتری

★ ★ ★

بهمه ذره بود نسبت و پیوند ترا
در همه چیز عیان دیده خردمند ترا
لیک در هردو جهان نیست چو مانند ترا
هیچ صورت نتواند که کند بند ترا
در صور ظاهری اما نه اسیر صوری

★ ★ ★

نیست بی سوز تو در روی زمین^(۸) هیچ دلی
نیست بی عکس رخت در چمن دهر گلی
نیست بی نشأء عشقت بخرابات ملی
جلوهء حسن تو از شکل مبراست ولی
میتوانی که بهر شکل کنی جلوه گری

★ ★ ★

نیست آن کوس (أنا الحق) زده منصور ، توی
به نیاز (أرنی) نعره زن^(۹) طور توی
متجلی^(۱۰) تو و^(۱۱) جوینده آن نور توی
در^(۱۲) مرایای نظر ناظر و منظور توی
وحدت ذات تو از وهم دویی هست بری

(۸) روی زمین : (مع) هردو جهان .

(۹) نعره زن : (مع) نعره زنان .

(۱۰) متجلی : (طا) متجلی و . (مع) بتجلی .

(۱۱) تو و : (طا) تو .

★ ★ ★

خوبی و عشق بود خاص تو در کون و مکان
گاه در شیوه یوسف شوی ای دوست عیان
گاه در کسوت یعقوب برویش نگران
میکنی جلوه نخست از رخ خوبان جهان
وانکه از دیده عشاق درو مینگری

★ ★ ★

(خالدا) دعویء صاحب نظری چند آخر
هان نگردي بیر اهل حقیقت^(۱۳) کافر
گوش کن نکته آن سر فنارا ناشر
گر تو از دیده عشاق نگردي ناظر
کیست (جامی) که کند دعویء صاحب نظری

- ۳ -

ای وصل تو اعظم امانی
سرمایهء عیش کامرانی
گر بی تو بمر جاودانی
يك لحظه زیم بشادمانی
یا رب نخورم بر از جوانی

★ ★ ★

در بحر غم فتاده مشکل
کشتی رسدم دمی بساحل
برباد شدیم ز آتش دل

(۱۲) در : (طا) ور .

(۱۳) حقیقت : (مع) طریقت .

شد ز اب دو چشم خاك تن گل
افسوس تو حال ما ندانی

★ ★ ★

بی مهر رخ تو شام^(۱) هجران
ریزم چو سپهر خون بدامان
صد چاك كنم ز غم گریبان
لیکن چو نمیرسد بسامان
مقصود چه سود خون فشانی

★ ★ ★

پیوسته چو غنچه میخورم خون
هر گوشه رود ز دیده جیحون
دامن شده ز اشك^(۲) سرخ گلگون
بی قد تو لیک سرو موزون
مارا چه هوای گلستانی

★ ★ ★

گر زیسته‌ایم بی وصال
غرق عرقیم ازین خجالت
اما بدو ابروی هلال
این نیست حیات بی جمالت^(۳)
مرگ است بنام زندگانی

★ ★ ★

- ۳ -

- (۱) رخ تو شام : (طا) توام بشام .
(۲) ز اشك : (طا) اشك .
(۳) جمالت : (مع) وصال .

بی^(۴) صبر و شکیب داشت یک چند
ریش دل خویش^(۵) آرزومند
با هجر تو تا گرفت پیوند
ای من بخیال از تو خرسند
بیرید ز دوستان جانی

★ ★ ★

(خالد) ز دو دیده خون^(۶) سارا
میار نهان و آشکارا
زان ابر نهال مدعارا
شاداب همی نما خدارا
تا بار دهد همانکه دانی

★ ★ ★

یا رب بمگردان افلاك
یا رب بشه سریر لولاك
از غیر تو رستگان بی باك
پیش تو شفیع آورم تاك
بار دیگرم بدو رسانی

★ ★ ★

(۴) بی : (طا) ؛ (طلا) با .
(۵) ریش دل خویش : (مع) ؛ (طلا) خویش دل ریش .
(۶) خون : (مع) نور .

قطعات

- ۱ -

از وحی سخن نیست دیگر کیست که چون تو
در فتح معارف زده بر لوح قلمرا
زین بیع و شرایی که تو کردی چه بجا بود
گر در حق تو بیع نمودند سلمرا
افسوس که استاد دوم نیست که بیند
سرگشته‌تر از چرخ نهم عقل دهمرا^(۱)

- ۲ -

عبد رحمن شیر میدان شاه گردون جاودان
با عموم^(۱) شهرتش مهر است مانند سها
طوب اژدروار را چون بر عراده تکیه داد
پاره شد خمپاره‌وش قلب عدو زین اعتنا

- ۱ -

(۱) نهم پارچه‌یه له (مع) دانی‌یه .

- ۲ -

(۱) با عموم : (طا) باد عموم .

حسب حال خصم ملهم گشت تأریخش بدل
« دشمن بد چون رهد از شیر یا از اژدها » (۲)

- ۳ -

بود پیش از کار حارث نام دیو بد سرشت
پس بهر (۱) گردون ورا نام دگر شد (۲) سرنوشت

عابد و زاهد بد و اواب در چارم منیب
خاشع و شاکر مطیع است و عزازل در بهشت
خواند ابلیشش خدا یعنی ز رحمت ناامید
چون ز گلزار بهشتش راند و در نفرین بهشت

- ۴ -

فرید دهر ملا صالح زاد
که تا بد داد علم و فضل میداد
روانش بود مرغ گلشن قدس
روان شد سوی نزهتگاه خود شاد

ستون علم و عمان معانی
همه استادها را بود استاد

(۲) ئەم نیوه بهیته به حورووفی ئەبجەد ئەکاته ۱۲۲۳ که به سالی هیجری
میژووی ئەو سەرکەوتنە ی عەبدولرەحمان پاشایە که شیعرە که باسی
ئەکا .

- ۳ -

(۱) بهر : (مع) همه .
(۲) شد : (مع) بود .

رقم زد خامه تاریخ وفاتش
« که از پا آن ستون علم افتاد^(۱) »

- ۵ -

یا خیالت را بگو تا رو بگرداند ز من
چون به^(۱) بستر آرزوی خواب باشد بی توام

یا بر آسایم دمی یادی فرومیرد مگر
آتش افروخته در استخوان پهلوم

من بدانسانم که دانستی ز هجرانت ولی
باز گشتی هست مر وصل ترا ای مه روم

- ۶ -

چار جنت بود درین دنیا
همه زیبا و شهرهء ایام
در سمرقند سغد و در بصره
هست نهر اُبُلّهء بدرام
شعب بوان بفارس در شیراز
غوطه باشد بهشتکی در شام

- ۴ -

(۱) نهم پارچه یه له (طا) و (طلا) دانی یه . نهم دوا نیوه دیره به حورووفی
نهبجهد نه کاته (۱۲۰۵) که نه بی سالی کوچی دواایی نه و مه لا صالحه بی .

- ۵ -

(۱) به : (طا) ز .

- ۷ -

ای از مژدهات غرقه بخون استادم
وز خط تو در قید جنون استادم
دلدادہء دلدار خمار آلودت
عالم همه وز ^(۱) جمله فزون استادم
شیدای دو آهوی شکار اندازت
صد چون من و صد هزار چون استادم

- ۸ -

بی روی تو رفت طاقت از دل
در دست نماند اختیارم
جز شوق وصال روی خوبت
نبود بدل حزین و زارم ^(۱)
از هجر تو جان رسید بر لب
رحمی بنما بحال زارم

- ۹ -

مہجور و زبان بسته و ^(۱) سرگردانم
رنجور و جگر سوخته و حیرانم

- ۷ -

(۱) وز : (مع) از .

- ۸ -

(۱) حزین و زارم : (طلا) حزین قرارم .

از چشم تو چشم التفاتی (۲) دارم
گر پای نهی بچشم جان افشانم
دلدادہ دیدہ توام گر قدمی
بر دیدہ نهی تار جان افشانم

- ۹ -

- (۱) بسته و : (طا) بسته .
(۲) التفاتی : (مع) انتظاری .

(ف - ۳۹)

رباعیات

- ۱ -

چیست بر آن کس که بوید خاک سالار عرب
می نبوید تا ابد بویای پر عطر و طرب^(۱)
بر سرم چندان مصیبت ریخت از هجران او
گر بریزد فی المثل بر روزها گردند شب

- ۲ -

هرچند دل ز محنت ایام داغ یافت
رمزی ز داغهای قره اچداغ^(۱) یافت
اما چو دیده راه وصال است^(۲) وصل را
وهم^(۳) آن خیال کرد و ز داغش فراغ یافت

- ۱ -

(۱) طرب : (طا) عبیر .

- ۲ -

- (۱) قره اچداغ : (طا) ؛ (طلا) قره جه داغ .
(۲) راه وصال است : (طا) ؛ (طلا) براه وصال است .
(۳) وهم : (طا) هم . (مع) مرهم .

- ۳ -

نسیما گرفتد ره بر در ^(۱) آن سرو دلجویت
بگو ای زمرهء شیرافگنان نخچیر آهویت
ز طول مدت هجران و شام ^(۲) محنت دوری
تو مانی زنده (خالد) گشت قربان دو ابرویت

- ۴ -

گر بی تو شوم شاد غم روز فزون باد
سر تا قدمم در یم آفات نگون باد
ور بر گل و نسرین نگریم بی گل رویت
چون غنچه دلم ته بته آغشتهء خون باد

- ۵ -

ای آنکه ز کنهت ^(۱) همه کس حیرانند
دیوانه و دانا به برت یکسانند
(القصه) ز تو غیر تو کس واقف نیست
نازم به تقدس تو ای بی مانند

- ۳ -

- (۱) بر در : (مع) در بر .
(۲) شام : (طلا) رنج .

- ۵ -

- (۱) کنهت : (طا) نکهت .

- ۶ -

امروز که منزلم نصیبین گردید
از داغ غمت نصیب من این^(۱) گردید
دوری ز سر کوی تو از من دوراست
اما چه توان کرد نصیب این^(۲) گردید

- ۷ -

خورد در نافه خون^(۱) مشک ختن از رشك گیسویش
نهد سر در قدم سرو سهی از قد دلجویش
اگر زاهد بخواب آن شوخرا بیند یقین دانه
نسازد سجده گه هرگز بجز محراب ابرویش

- ۸ -

واله شوق جمال دوستان
بی نصیب از گشت باغ و بوستان
بندهء وامانده از وصل حبیب
(خالد) درمانده در هندوستان

- ۹ -

قاضیء مانند ملا مصطفی در سرزمین
نیست ، قاضی خود بود^(۱) چون دیگران شاهد برین

- ۶ -

- (۱) نصیب من این : (طا) ؛ (طلا) دلم نصیبین .
(۲) نصیب این : (طا) نصیبین .

- ۷ -

- (۱) در نافه خون : (طا) خون نافهء . (مع) در نافهء .

میستاند (۲) تا نبیند نان او هرگز بخواب
خواب مستی از دو چشم دلبران نازنین

- ۱۰ -

سلامی جان فزا چون نشئه می
تحياتی فزون تر زان پياپی

بران نوباوهء باغ جوانی
که باشد زهر بی او زندگانی

★ ★ ★

- ۹ -

- (۱) بود : (طا) برد .
(۲) میستاند : (مع) میستانند .

فرد

- ۱ -

معما باسم علی

تا بخالت شد سر زلف آشنا
عالمی را عام شد درد و بلا

- ۲ -

به تاب و تب فتاد از تاب رویت این دل بی تاب
ز تاب کاکلت از سینه شد صبر و ز چشمم خواب

- ۳ -

مظهر لطف صمدی (خالد) است
منبع فیض ابدی (خالد) است (۱)

- ۴ -

معما باسم اسماعیل

نازم برعنا دلبری سالار هردو عالم است
بینم پپای اخترش افشانده تاج آدم است (۱)

- ۳ -

(۱) نهم به یته له (طا) و (طلا) دا نی یه .

- ۴ -

(۱) آدم است : (طا) ؛ (طلا) عالم است .

- ۵ -

حالم رشك ده مجنون است
وز غمت دیدهء من جیحون است (۱)

- ۶ -

هرانکو مست صهبای جنون است
همه کارش ز حیرت واژگون است

- ۷ -

معما باسم اسماعیل

دلربائی است مرا نیم نگاهش چو می است
در دل نه نود و يك چو نهی نام وی است (۱)

- ۸ -

(خالدا) کرد فلك قد ترا خم یعنی
که ازین در یقین وقت برون رفتن تست

- ۹ -

براستی و بجید و بچشم بادامت (۱)
مفسراست (۲) بر اهل علم لفظ اقامت

- ۵ -

(۱) مجنون است ؛ جیحون است : (طا) ؛ (طلا) مجنون کن ؛ جیحون کن .

- ۷ -

(۱) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی یه .

- ۹ -

(۱) بجید و بچشم بادامت : (مع) تجلد بگردن و ادامت .
(۲) مفسراست : (طا) ؛ (طلا) مفسراند .

- ۱۰ -

(خالد) اندر بهشت خالد باد
(بالنبی و آله الأمجاد)

- ۱۱ -

ور^(۱) از نفس کسی چراغ افسرد
آن شمع شبستان شرف روشن باد^(۲)

- ۱۲ -

در مکتب دل سبق نباشد
این مسأله در ورق نباشد

- ۱۳ -

معما باسم احمد

طمع دارد ز جانان لطف سرمد
شهید کربلای عشق احمد

- ۱۴ -

سالار رسل کریم و امجد
شاهنشاه ملک دین احمد

- ۱۱ -

- (۱) ور : (مع) دور .
(۲) ئەم بەیتە لە چەند نامە یەکی مەولانادا دوو هەمی چوارینە یە کە و کە مەئ
جیاوازیشی هە یە . چوارینە کە بەم جوۆرە یە :

گر ریخت گلی ز باغ دولت بر خاک
از باد خزان درخت گل ایمن باد
ور از نفس کسی چراغ شد افسرده
آن شمع شبستان شرف روشن باد

- ۱۵ -

از ضیق وقت و تنگی حال آفریده‌اند
مارا برای خوردن دل آفریده‌اند

- ۱۶ -

غوث عالم خواجهء گردن‌فراز سربلند
یکه‌تاز عرصهء تجرید شاه نقشبند

- ۱۷ -

خاکپای حضرت صدیق شاه نقشبند
(خالد) درماندهء تقصیربار و مستمند^(۱)

- ۱۸ -

طمع دارد بفضل حی معبود
غلام خالد و صدیق و محمود

- ۱۹ -

مرید (خالد) درماندهء زار
سمی شه^(۱) عبیدالله احرار

- ۲۰ -

فریاد ز دست فلك^(۱) سنگین دل
بیداد ز بیداد مه مهر گسل

- ۱۷ -

(۱) نهم به‌یته و به‌یتی پیشوو له (طا) دا چوارخشته‌کی‌یه‌کن .

- ۱۹ -

(۱) سمی شه : (مع) مسمی شد .

- ۲۱ -

هست تعریفی ز تعریفات ^(۱) ای شیرین کلام
گاه حد و گاه رسم و گاه ناقص گاه تام

- ۲۲ -

غنی شد از تعلق حرف جر زاید ای همدم
(عدا) ، (حاشا) ، (خلا) ، (لولا) و (کاف) و (رب) ، (و) ش هم ^(۱)

- ۲۳ -

دارد امید شفاعت از شفیع المذنبین
راجی لطف خدای هردو عالم شمس دین

- ۲۴ -

نام او اندر کلام حق مبین
(انّ الیاسَ لَمِنْ المرسلین) ^(۱)

- ۲۰ -

(۱) فلك : (مع) دلبر .

- ۲۱ -

(۱) تعریفات : (طا) تعریفات . (مع) تعریفان .

- ۲۲ -

(۱) نهم بهیته له (طا) و (طلا) دا نی یه .

- ۲۴ -

(۱) نهم بهیته و بهیتی (دارد امید شفاعت ..) تاد ، له (طا) و (طلا) دا
چوارخشته کی یه کن .

- ۲۵ -

کی شگفت آید ز معروف و کرامتهای او
هفده رتبه از فلک چون برتر آمد جای او

- ۲۶ -

چون قمریء سرگردان کز جفت جدا ماند
از هجر سهی قدان در دشت زنم کوکو^(۱)

- ۲۷ -

روی زمین جمله زیرجد شده
زاغ و زغن آخر ابجد شده

- ۲۸ -

معما باسم لطیف

يك از يك چون فتد دو در میانه
شود نامت هویدا ای یگانه

- ۲۹ -

در مدح سید علی قاضی

شد چو ماه از نسل زهرا منجلی
اختر برج شرف سید علی

- ۲۶ -

(۱) زنم کوکو : (طا) ترنم گو .

- ۳۰ -

جدل با هزبر دمان ^(۱) میکنی
چنین میشوی ^(۲) چون چنان میکنی

- ۳۱ -

جلای آینهء دل ز رنگ خود بینی
غلام حضرت ایشان محمد چینی

- ۳۲ -

صحن چمن و سایهء بید و لب جوی
سر بر سر زانوی بت عربده جوی

★ ★ ★

- ۳۰ -

- (۱) با هزبر دمان : (طا) بما نیز هر زمان .
(۲) میشوی : (طا) ؛ (طلا) میشود .

به‌شی کوردی

- ۱ -

ديسان ديارى دلبه‌رى وهك مه‌شه‌لستان دا ديار
نوور بوون له‌سه‌ر كيوى ئوحوود توومار به‌ توومار ئاشكار
خوش خوش نه‌سىمى عه‌نبه‌رين بىن خوش ده‌كاتن سه‌رزهمين
ئهمما نه‌ بويى عه‌نبه‌رين يا نافه‌يى ميشكى ته‌تار
بى‌واده ئيمشه‌و رۆژ هه‌لات يا نوورى جانان سات به‌ سات
رۆشن ده‌كاتن سه‌ريسات ، (فى الليل يولج النهار)
پژ بوو له‌ نوور ده‌شتى فه‌قا ، گويا حه‌يىبى خوش ليقا
(ليلاً على السّكّع ارتقى ، من نورهِ القاعِ استنار)^(۱)

- ۲ -

وه ئه‌وداڵ نه‌كه‌م .. وه ئه‌وداڵ نه‌كه‌م ..
تا كه‌ى خۆم چون قه‌يس وه ئه‌وداڵ نه‌كه‌م ..
بازووى ده‌رويشيم پژ خرّخاڵ نه‌كه‌م
پۆشاكيّ جه‌ لۆنگ شا ده‌سماڵ نه‌كه‌م

- ۱ -

(۱) ئهم پارچه شيعره ته‌نها له (طا)دا هه‌يه له‌گه‌ڵ هه‌ندى هه‌له‌دا . به‌به‌راورد
له‌گه‌ڵ يه‌ك دوو ده‌ستنووس ژاستمان كردوووه‌ته‌وه . له‌وه‌ش ئه‌چى
ناته‌واو بى . مه‌ولانا ئهم پارچه شيعره‌ى له‌ مه‌دينه‌ى مونه‌ووهره‌ وتوووه .

چه نی دهیری یان مال به چۆل نه کهم
 ته حصیل زۆزی به که شکۆل نه کهم
 فه ناییم به خاک سه حرای بهر نه کهم
 بهو کانی و سیلاو دیدهم ته ز نه کهم
 بیخ زیشهی نه خل زه وقم پهی نه کهم
 چار گوڤه ی جیهان مه سکه ن ته ی نه کهم
 په ری بهخت ویم خاک وه سه ر نه کهم
 یا مه ن هوو په ی سه د سکه نده ر نه کهم
 جه قه وم و عه شرت خو م بیزار نه کهم
 عه زم وه ئه ی کابل و قه نده هار نه کهم
 (خالد) بی زه فیک زۆژ وه شه و نه کهم
 چون تاف ئاوان ته رک خه و نه کهم (۱)

- ۳ -

هامسه ران نه سه ب •• هامسه ران نه سه ب ••
 مه حبو و بییم (۱) هه ن شای عالی نه سه ب ••
 ئیسمش موحه ممه د ، قوره یشی و عه ره ب
 ئه داش ئامینه کناچه ی وه هه ب

- ۲ -

(۱) ئه م پارچه شیعره ، ئیمه بزانی ، یه که مجار له ژماره (۲۵) و ۲۶ ی (دهنگی گیتی تازه) دا بلاو کراوه ته وه که له ۸ ی حوزه یرانی ۱۹۴۶ دا ده رچووه .

- ۳ -

(۱) مه حبو و بییم : (مع) مه حبو و ب ویم .

ته مامی (۲) عومرش شه صت و سئ سالهن
باب و باپیرش بی طهرز و حالهن

عه بدوللا ، عه بدولموططه لیب ، هاشم
عه بدولمه نافهن ، بزانهش لازم

نه کوتا و نه بهرز (۳) سپی و گه ندم گوون
نه کهوتهن سایهش نه پرووی دنیای دوون

به وهله د بی یهن جه مه ککه ی ئه نوهر
چل سال چاگه مه ند بی به پیغه مبه ر

وه سیزده ی هه نی ئه و خور جه مینه
راهی بی ، کوچ که رد شی وه مه دینه

چوگه موقیم بی تا مودده ی ده سال
مه رگش په ی ئاما جه لای بی زه وال

به رشی جه (۴) دنیای فانی بی بنیاد
ئه بله ه که سیوه ن دل پیش که رو شاد

صه د و بیست و چار هه زار پیغه مبه ر
سیصه د و سیزده ره سوول ره هبه ر

ئیراهیم و نوح ، مووسا ئولولعه زم
عیسا و موحه ممه د بزانهش وه جه زم

(۲) ته مامی : (طا) تاممی .

(۳) نه بهرز : (طا) دراز .

(۴) به رشی جه : (طا) به رشی و جهی .

سه ییدولکه ونه ین ، خه تمولمور سه لین
جه ماسیوای حق بیته ر جه گردین

- ۴ -

قیله م فیراقت .. قیله م فیراقت ..
ئارامم سه ندهن سه ودای فیراقت ..

دل قه قنه س ئاسان جه ئیشتیاقت
تاقت تاق بی بهن پهی ئه بروی تاقت

دوور جه قامه تت قیامه ت خیزان
هیجرت شهراره ی جه هه نم بیزان

کاری پیم که رده ن مه حروومی رازت
نه که رده ن وه دل نیم نیگای رازت

قه در عافیه ت وه سلّت نه زانام
شوکرانه ی شه که ر رازت نه وانام

سا غم کوی شادیم باد وه باد شاتو
ته مام ئینتیقام وه صلت جیم ساتو

خاس خاس جه شیدده ت نایره ی دووری
وه کوی نووره که رد ^(۱) سه رتاپای (نووری)

- ۴ -

(۱) وه کوی نووره که رد : (طا) که رد وه کوی نووره .

- یا فەرد ئەعظم • • یا فەرد ئەعظم !
- یا حەیی قەییووم • • یا فەرد ئەعظم ! (۱)
- یا شەوندە نالە صوبح دەم !
- نە پای بەندی یان بەندیخانە غەم !
- یا فەرازەدی چەرخ موعەللەق !
- یا نیکارەدی تۆ تاق ئەزەرەق !
- یا بانیی بونیان قوصوور و ئەیوان !
- زەیفەت بەخش تەخت هەفت پایە کە یوان !
- بێزاد و نەمیر ، بێخواب و بێخۆر !
- نە عەرەض ، نە جیسەم ، نە زۆح ، نە جەوھەر !
- بینای بێدیدە ، شەوای بێگۆش !
- جە ئەسرار غەیب واقیف و خامۆش !
- بێهەمتا و بێمیشل ، بێشەریک ، بێباک !
- جە عەیب موبەززا ، جە ئالایش پاک
- نەقشەبەند لەوح صەفحەیی هەستی
- نەشەبەخش جام بادەیی سەر مەستی !

(۱) ئەم پارچە شیعرەیی مەولانا مان لەبەر نوسخەیی (مەلا فەتاحی کاگردەلی [ممف]) و (مەلا عەزیزی جوانزۆیی) نووسی یەوہ . نوسخەکان جیاوازی یان زۆر بوو ، مەودای باس کردنی هەموو جیاوییەکانمان نەبوو ، بۆیە بەپێی تێگەشتنی خۆمان هەردو نوسخەکەمان لەیەک دا و ئەم نوسخە یەمان لێ پیکھێنان .

نظام دهندهی ئهرواح نه ئهجسام
تهركيب كوندەي ئهعضا نه ئهندام

- به ماه و خورشيد خهلعته بهخش نوور !
- نومايندهي صوبح نه ئهوج دهيجوور !
- بهرپاكونندهي خهيمه ي بيستوون !
- دهوران دهندهي باد بي سكوون !

جه مين پز نوور ماه مونه ووهر

- نه طورزهي گيسووي شهو نومايان كه ر !
- ته ئليف دهندهي چار عونصور به هم !
- ظاهير كونندهي وجود نه عدهم !
- فروزندهي بهرق نه سينه ي سه حاب !
- ئولفته دهندهي ئاتهش چه ني ئاب !
- شوعله بهخش نار ، پورته و ئه فزاي نوور !
- رۆزي دهندهي مل و مار و موور !
- فه رمان دهندهي مولك و مهله كووت !
- شه هه نشاي ئيقليم لاهووت و ناسووت !
- نه ققاش نوقووش هه يوولا و صووهر !
- زه ضامه ند جه خه ير ، با خه بهر جه شه ر !
- زه هانندهي نووح نه طوف طوفان !
- خه لاص كونندهي يووسف نه زيندان !

- ژۆی ژهوشه‌ن به شهو ، شهو به ژۆ ئاوهر !
- گه‌دایان به شاه ، شاه به گه‌دا کهر !
- جه شه‌ژ فیرعه‌ون مووسا نه‌جات‌دهر !
- ئاته‌ش په‌ی خه‌لیل وه گولستان کهر !
- موونیس یوونس نه گیجاو غهم !
- نه کۆی سه‌راندیب ژه‌هنوما‌ی ئاده‌م !
- هه‌م‌راز یووسف نه چاه که‌نعان !
- ئه‌نیس یه‌عقوب نه به‌یتولئه‌حزان !
- ژه‌ه‌به‌ر مووسا به نار شه‌جه‌ر !
- به ده‌م عیسا مه‌رده زینده‌کهر !
- ناقه به‌رئاوهر جه سه‌نگ خارا !
- ئه‌سکه‌نده‌ر جا ده‌ر نه ته‌خت دارا !
- که‌ره‌م‌کهر به لوطف به مووسای عیمران !
- ئیعجاز به‌یضا و موعجیزه‌ی ثوعبان !
- ژوباینده‌ی تاج نه فهرق شاهان !
- به‌خشاینده‌ی جاه وه صاحب‌جاهان !
- میفتاح ئه‌بواب خه‌زانه‌ی غه‌یبی !
- میشکات ضیای به‌زم لاره‌یبی !
- (خالق الأرواح ، فالح الاصباح) !
- (مفتاح النجاح ، مفتاح الفلاح) !

- گیرنده‌ی به‌هشت جه ده‌ست شه‌داد !
- به‌رباد کوننده‌ی قه‌وم عاد وه باد !
- که‌وکه‌به‌ی فیرعه‌ون غه‌رق ده‌ریا که‌ر !
- وه په‌شه‌ی ضه‌عیف نه‌مروود فه‌ناده‌ر !
- جا ده‌هنده‌ی جه‌م جه‌ موغاک خاک !
- به‌رارنده‌ی مار نه‌ دۆش ضه‌حاک !
- نیگوون کوننده‌ی چه‌تر فه‌ره‌یدوون !
- خوسره‌و خه‌لطان که‌ر نه‌ گنجاو هوون !
- جام جه‌م نه‌ ده‌س جه‌مشید به‌رئاوهر !
- که‌لله‌ی که‌یکاوس وه‌ تووتیا که‌ر !
- به‌ره‌م زه‌تنده‌ی سوپای سه‌لم و توور !
- به‌رباد ده‌هنده‌ی ئه‌ساسه‌ی ته‌یموور !
- مه‌ششاطه‌ی طوغرای زولف دیز له‌یل !
- زه‌هنوما‌ی مه‌جنوون نه‌ هه‌رده‌ی دوجه‌یل !
- په‌ی خوسره‌و شیرین نه‌ ئه‌رمه‌ن ئاوهر !
- په‌ی شیرین فه‌ره‌اد وه‌ ییستوون به‌ر !
- زه‌نگ‌رئز کالای گولناری‌ی گولان !
- نه‌غمه‌ی نه‌وای ده‌نگ ناله‌ی بولبولان !
- طه‌رراز بالای گول نه‌ چه‌مه‌نان^(۲) !
- عه‌به‌رئز زولف میشکین که‌مه‌نان^(۳) !

(۲) له‌ ده‌سنووسه‌کانی به‌رده‌ستماندا نووسرا‌بوو (چه‌مه‌ندان).

(۳) له‌ ده‌سنووسه‌کانی به‌رده‌ستماندا نووسرا‌بوو (که‌مه‌ندان).

- صهفا دههندهی سینهی دهرویشان !
- عیلاج کونندهی دهر ددلریشان !
- میسکینان نهواز ، غهریبان یادکهر !
- بهندیان جه بهند میجنهت ئازادکهر !
- قبیلهی عاشقان جه کهعبه و جه دهیر !
- گهر دش دههندهی چهرخ سوبوک سهیر !
- مهبدء ئیجاد کولل کائینات !
- سزاوار به حمد ، مهوصوف به صیفات !
- ههم جه مهساجید ، ههم جه بتخانان ،
- مؤئمین و کافر تهئات موانان !
- پهری بی کهسان توئی فریادرس
- بالادس تو نی یهن دس کهس
- یا رهب به حاجت ذولجه لالی ویت
- به ذات و صیفات لایه زالی ویت
- به موقه رهبان باره گای عزیزهت
- به پهرده داران سهیر و محدته
- به عرش و کورسی ، به لهوح و قهلهم
- به مهلائیکان خاصهی موخته رهم
- به دهفته داران دیوان لاهوت
- به ذیکر تهو حید جه رگهی مهله کووت
- به سۆز ئادهم به دیدهی نمین
- نهوړۆ جه به ههشت کهفت نه رووی زه مین

به خه لاصیی نووح جه طۆف طۆفان ..
 به شادیی خه لیل زۆی عید قوربان ..
 به صیدق هاروون .. به قورب موسا ..
 به پاکیی مه ریه م .. به ته قوای عیسا ..
 به راستیی هوود .. به دۆسیی ئیدریس ..
 به نه غمه ی داوود .. به ناله ی جهرجیس ..
 به ویرد یوونس .. به سه بر ئه ییووب ..
 به حوسن یووسف .. به زاریی یه عقووب ..
 به ئاوازه ی ذیکر ئه ززه ی زه که ریا ..
 ئه و زۆ که نه جه وف شه جهر شه ق کریا ..
 به ئیخلاص پاک سه یید موختار ..
 به زۆر بازووی حه یدهر که ز زاز ..
 به راستی و صیدق صیددیق ئه کره م ..
 به دین دۆستی فارووق ئه عظه م ..
 به نیکنامی و مه ظلوومی عوتمان ..
 به شه هیدی ئه و شاهیده ن قورئان ..
 به حهلق ته شه ی حوسه ین مه زلووم ..
 به ئه رواح پاک ئه ئیممه ی مه عصووم ..
 به صوحف و زه بوور ته ورات و ئینجیل ..
 به ئایه ی قورئان ئاوه رده ی جو بریل ..
 به ئه صحاب که هف خواب ئالووده ی غار ..
 ئه مین بین جه شه ز شه راره ی کوفقار ..

- به قوطبولئه خیار ، به غه و ثولئه عظه م ••
- به زيجالولغه ريب ئه وتاد عالم ••
- به به يتولمه عموور ، مه سجيدولئه قصا ••
- به به يه ثريب زه مين ، به ئه رض به طحا ••
- به شيخ به صرى ، به شيخ بايه زيد ••
- به سولطان جونهد ، شيخ ئه بووسه عيد ••
- به چه هار دهرويش مولك هيندستان ••
- به ههفت ئه ودالان خاصه ي كوردستان ••
- به ئه صحاب به در حال شه هيدان ••
- به گشت مريدان كه يوان مريدان ••
- به شهو بيداران عيادته خانه ••
- به حهق ئاشنا ، جه خهلق ييگانه ••
- به خالك نشينان بادييه ي په ستي ••
- به جورعه ئوشان به زم سه رمه ستي ••
- به سياه پووشان سه رحه لقهي ماته م ••
- هه وناو ئه سرين مرّيزان نه چه م ••
- به قه ده ح ئوشان جورعه ي سه بووحي ••
- به توبه كاران توبه ي نه صووحي ••
- به ياهوو ياهووي ئه ودالان به ز ••
- به ناله ي پيران واده ي سوب سه حر ••
- به سۆز سینه ي كه فته ي دهروونان ••
- به ئاب ديده ي دل پز جه هه وونان ••

به قهله ندهران مهست مه یخانه
 مکیشان نه دل نه عرمی مه ستانه ..
 به عیشق زه ندان سه رمهست و مه دهووش ..
 به جام بادهی پیر مهی فروش ..
 به سۆز سینهی سفتهی دهرویشان
 به ئاب دیدهی دل پز جه زیشان
 به دوردی که شان به زم ئیرادهت
 به گوشه گیران کونج قه ناعهت ..
 به بانگ چه ججاج ، به ئاب زه مزهم ..
 به له حن ئینجیل ، به طهوف چه رهم ..
 به ته ئیر صوورهت قاری قورئانان ..
 به سه دای ناقووس نه وای زه هبانان (۴) ..
 به سه چه رخیزی ساکنان دهیر ..
 به دوعای پیران عاقیبهت وه خهیر ..
 به سه فای سینهی صوفیان صاف ..
 به ذیکر شیخان (جامع الأوصاف) ..
 به سه رگه شته گان وادیی چهیرانی ..
 مکه ران نه زای حق جان فشانی ..
 به سه رگه ردانیی که لپوس وه پیلان
 نه بادیه ی عیشق ویل ویل مگیلان

(۴) ئەم نیوه بهیته له نوسخه ی مهلا عهزیزی جوانزویی دا بهم جوهریه :
 به سه دای ئەزان جه پهنج وهخت وانان

به سۆز سینه‌ی سفته دەر و و نان
 به ئاب دیدە‌ی دڵ پێر جه هو و نان
 به عیشق سینه‌ی صاف دەر و ایشان
 به سۆز دەر و و ن یا هو و مکی‌شان
 به کۆنه‌پۆشان کونج خه‌رابات
 جه نیمه‌شه‌وان موانان حاجات
 به ره‌قص و سه‌ماع وه‌جد ئه‌هل حال
 موینان وه‌ چه‌م جه‌مین و یصال
 به حیکمه‌ت وانان سیرێ ئیلاهی
 جه‌ ئه‌سرار غه‌یب مدان گه‌واهی
 به تۆبه‌کاران جه‌ گشت ویه‌رده
 به بی‌وه‌فایی دنیای بی‌په‌رده
 به عهدێ شاهان ره‌عییه‌ت په‌روهر
 که‌س جه‌ سه‌وداشان نه‌دی‌ه‌نش زه‌ره‌ر
 به سه‌یل ئه‌سرین ئه‌بر نه‌وبه‌هار
 به شو‌عه‌ی دەر و و ن به‌رق شه‌ره‌روار
 به سه‌رئاوێزی به‌ره‌زای به‌رزان ..
 به له‌ره‌ی ئه‌ندام تووێ قه‌لو‌ه‌زان ..
 به گۆنای ره‌نگین گولان وه‌هار ..
 به ناله‌ی چه‌زین بولبولان زار ..
 به داغ دەر و و ن سوپای گولالان ..
 به‌یداشان ماوان وینه‌ی ئه‌ودالان ..

به وهفای له یلئ ، به عیشق مه جنوون ..
 به نالهی کوکهن ته پای بیستوون ..
 به جیلوهی بتان شوخ مه هه جه مین
 منمانان جه مال جیهان ئافهرین ..
 به غه مزهی جادووی سورمه سایی جانان
 لیکایی سوبحانی به خهلق منمانان ..
 به ذیکر مورغان به یاهوو یاهوو
 موآنان (یا من لیس الا هو) ..
 یا شا ! جه دهر گات ئیدمه ن رجا
 بیه خشی گونای به ندهی ژوووسیا ..
 من که سه ره لهقهی گونا کارانم
 سه رتوق جه رگهی شهرمه سارانم
 سه رتاپا غه ریق لوججهی عیسیانم
 سفتهی نائیرهی نار حیرمانم
 شهرط ئه مر تۆم وهجا ناوهردهن
 جه ته قصیراتم ته قصیر نه که ردهن
 هه رچیوهم که ردهن جه نافه رمانی
 نادانیم بیهن ، تۆ ویت مزانی ..
 ئه ر مسۆچنیم ، ئه ر به خشییم گونا هه
 ره ضام ره ضای تۆن (الحکم لله)
 یه که ئه مجار به لوطف بیه خشه م گونا هه
 (استغفر الله .. استغفر الله)

جو رهم بئحه دهن ، گونام بئشومار
(ربّ نجّنی من عذاب النار)

نه کهری مه حرووم بهندهی ژووسیاھ
(ولا تقنطوا من رحمة الله)

بار عیسیانم کوکو بیهن جهم
(یا غافر الذنب فاغفر لی وارحم)

نیازم ئیّدهن یا حهی ، یا قهییووم
(خالید) جه دهرگات نه کهری مه حرووم

- ٦ -

میرزام وهفاتهن •• میرزام وهفاتهن ••
قهدهم ژهنجه کهر ، وادهی وهفاتهن

شهه نشای شادیم مات ناماتهن
بت په رست ، ئاسا ئهروام جه لاتهن

جه حوجرهی سهراو کهی مبی ژاهی
یه ند مه مدرۆ ماھ جه بورج ماھی

وادهی ئاماتهن ئامان صهد ئامان

ژیژهی ژازانت شیفان پهی زامان

سا باوهر ته شریف ئهی بهرگوزیده م
جه ژووی مهردمی جا کهر نه دیده م

وهرنه ها ته مام نایرهی دووری

وه کووی نووره کهر د سهرتاپای (نووری) ^(۱)

- ۷ -

زوخواوان جه وهخت فهصل گيان کيشان
سهرواز جه داغ بيشهرتیی خویشان

نه و جاگه فهوت بو جهستهی غه مگینم
نه زانان مه خلووق کام سهرزه مینم^(۱)

★ ★ ★

- ۶ -

(۱) ئهم پارچه شيعره له ئه سلی ئهم کتیبه شدا ههیه ، به لام به ههندی
جیاوازی بهوه .

- ۷ -

(۱) ئهم پارچه شيعره ، ئیمه بزانی ، یه که مجار له ژماره (۲۷) ی (دهنگی
گیتی تازه) دا بلاو کراوه تهوه که له ۲۲ ی حوزهیرانی ۱۹۴۶ دا ده رچووه .

القسم العربي

- ١ -

أوقدتَ ناراً^(١) في الحشا
أحرقتنى كما تشا

فارحم بصب^(٢) قد تشا
ما اشتهم^(٣) منكم من تشا

أغرّيتنى ، أخزيتنى^(٤)
والآن قد أنميتنى^(٥)

يا ليتني أصميتنى
فالنّم^(٦) بالنّجوى^(٧) وشا^(٨)

- ٢ -

خفِ اللهَ يا بدرَ برج^(١) الكرامة
وأطفِ الفوآدَ الحريقَ اضطرامه

- ١ -

- (١) أوقدت ناراً : (طا) و آى أوقدت نار .
- (٢) بصب : (مع) بصبر .
- (٣) أخزيتنى : (طا) أخزيتنى .
- (٤) قد أنميتنى : (طا) ألميتنى .
- (٥) بالنجوى : (طا) بالنحو . (طلا) بالنجو .
- (٦) وشا : (طا) ؛ (طلا) أشا .

أكنتَ ترى في الخلو^(٢)ص اعوجاجا
فلم تعدلِ القوسَ في الاستقامة^(٣)

خلافُ العهود وترك الوفا لي
س^(٤) امرأ قمينا بأهلِ الفخامة

وكم ارتحلتم بدونِ استِذاني^(٥)
دعوتُ لرُجعاكمُ بالسلامة^(٦)

وليلٍ^(٧) الى الصبحِ قد احرقتني^(٨)
حرارةُ نارِ الجوى باستِدامة

ولو كنتُ ما اخطرَن^(٩) بيالك
فوَآدى لذكراك دار الاقامة

فما بالُ بالٍ عن الحب خالٍ
وماذا الزجاجةُ لولا المدامة

ولو ان علمتُ لكم خلفَ وعْدٍ
لما اوقعنَ قلبي^(١٠) في ذا الغرامة

- ٢ -

- (١) برج : (طا) في برج .
- (٢) الخلو^(٢)ص : (طا) خلوصى .
- (٣) الاستقامة : (طا) استقامه .
- (٤) ليس : (طا) بئس .
- (٥) استذاني : (طا) استدانته .
- (٦) هذا الشطر ليس في (طا) .
- (٧) ليل : (مع) وكم ليل .
- (٨) هذا الشطر ليس في (طا) .
- (٩) ما اخطرَن : (مع) ما خطرَن .
- (١٠) قلبي : (مع) قبل .

فقد صرتُ خلّيتكم بعدَ هذا
فسوفَ نرى ما نرى في القيامة

الى مَ ألامٌ وحتّى متى
يكسّر قلبي بصخر الملامّة

فلا أبصرُ منكَ الا خِداً
يراهُ الورى ظاهريّ العلامة

فلا أبكينُ بعدُ في هجرِكم
ولا أسكبُ الدمعَ^(١١) مثلَ الغمامة

ندمتُ لما قد مضى بيننا
ولكنّه ليسَ يُجدي الندامة

صلوةُ الاله على جدّكم^(١٢)
واحبابه وهو^(١٣) خير الختامه

- ٣ -

يا أنيسَ القلبِ في ضيقِ الفراق
يا دواءً عن تصابٍ لا يطاق

يا جليّ القلبِ يا حلوّ المزاج
يا زكياً جملةً الأقرانِ فاق

(١١) ولا اسكب الدمع : (طا) ولا اسبك دمع .

(١٢) جدكم : (طا) حدكم .

(١٣) وهو : (طا) وهى .

چون ز لطف خلق و حسن خلق تو^(۱)
 دم زنم کز لطف داری اشتیاق^(۲)
 ان تسلّ عن بالٍ بلبالٍ الفوآد
 او شئایب^(۳) دموعي واحتراق
 فالذي حلاك^(۴) باللطف الوسيم
 ثم قد خلاك من شوب النفاق
 والذي في البین اعطاني جوى^(۵)
 لحظة في العمر لست في الفراق
 كالعهود اللائی^(۶) في تلقائكم
 مذ تفارقنا دموعي لا تطاق^(۷)
 قل لمن ما شهد في المرخ العفار
 وهو في الریب من الحى المحاق^(۸)
 ينظروني كيف لم الله بي
 وابل الدمع بنار الاشتیاق
 طيف نصب القدّ مع كسر الجفون
 جزّما^(۹) قلبي و جرّ^(۱۰) باتفاق

- ۳ -

- (۱) تو : (مع) دون .
- (۲) اشتیاق : (طلا) اشتقاق .
- (۳) شئایب : (مع) شبایب .
- (۴) حلاك : (طا) خلاك .
- (۵) جوى : (مع) جرى .
- (۶) كالعهود اللائی : (طا) كالدهور الآتى .
- (۷) لهم بهيته وه تا دوايى له (مع) دا نى يه .
- (۸) الحى المحاق : (طا) حى المخاق .

بر خلاف قاعده دور از رخت
 نیست خالی روزگارم از محاق
 مُذْ نَأَيْتُ عَنْ نِيبَالِ الْهُدْبِ قَدْ
 صُرْتُ مِنْ عَضْبِ الْعَذَابِ كَالْعُرَاقِ
 يَأْمُرُونِي^(۱۱) الصَّبْرَ قَوْمٌ فِي الْوَدَاعِ
 لَمْ يَذُوقُوا مِنْ أَذَاهِ مِنْ لَوَاقِ
 كَيْفَ يَدْرِي بِاضْطِرَامِ الْبَالِ مِنْ
 لَيْسَ مِنْ لِحْظِ الْعَيُونِ النَّجْلِ^(۱۲) ذَاقِ
 مَتًى فِي الْهَجْرِ وَلَمْ أَرْجُ الْوِرْصَالِ
 مِنْ يَطِيقُ^(۱۳) الصَّبْرَ مَعَ هَذَا الْعِنَاقِ
 (خالد) از^(۱۴) لعل لبث یاد آورد
 زان بود نظمش تر و شکر مذاق

- ۴ -

کملت مسافه کعبه الآمال
 حمدا لمن قد منّ بالاکمال
 وأراح مرکبى الطريق^(۱) من السرى
 ومن اعتنوا الحطّ^(۲) والترحال

(۹) جزما : (طا) جز بما .

(۱۰) و جرّا : (طا) و جز .

(۱۱) یأمرونی : (طا) یأمرون .

(۱۲) النجل : (طا) البخل .

(۱۳) یطیق : (طا) یضیق .

(۱۴) از : (طا) ار .

نجّاني من قيد الأقاربِ والوطنِ
وعلاقة الأحباب والأموالِ

وهموم أمّهتي^(٣) وحسرة^(٤) اخوتي
وغموم عمي^(٥) أو^(٦) خيال الخالِ

ومواعظ السّاداتِ والعلماء^(٧)
وملامة الحُسّادِ والعُدّالِ

وأعاذني من فرقة^(٨) أفاكة
وأجارني من أمة جهال^(٩)

أعنى روافضَ اذربيجان^(١٠) التي
هم أشنعُ المخلوقِ في الأفعالِ^(١١)

ومُضِلِّها الكاشي اسماعيل اذ
قد حار لما شبَّ نارُ جدال^(١٢)

- ٤ -

- (١) الطريح : (مع) الطليع .
- (٢) الحط : (طا) الخطب .
- (٣) امهتي : (طا) احبتي . (مع) امهاتي .
- (٤) وحسرة : (طا) وحرّة .
- (٥) عمي : (مع) عمتي .
- (٦) أو : (طا) و .
- (٧) والعلماء : (طا) والعلماء .
- (٨) فرقة : (طا) وفرة .
- (٩) أمة جهال : (طا) لومة الجهال .
- (١٠) اذربيجان : (طا) ؛ (طلا) آذربايجان .
- (١١) في الافعال : (مع) والافعال .
- (١٢) قد حار .. الخ : (طا) قد جال سيف نار الجدال .

سُحِقًا لَهُ مِنْ مَدْعٍ مَتَزَخِرِفٍ (١٣)
بَعْدًا لَهُ مِنْ مَنَكِرٍ قَوَّالٍ

و غُلَاةِ فَرَسٍ وَالْعِرَاقِ ، وَفِي الْخَبْرِ (١٤)
قَدْ بَشَّرُوا بِاطَاعَةِ الدِّجَالِ

وَشِرَارِ أَهْلِ الطَّوْسِ مَنْ سَمَّوْا الرُّضِيَّ
وَنَفَوْسَهُمْ سَمَّوْا أَحَبَّةَ آلِ

وَمِنْ الْهَزَارَةِ (١٥) وَالْبُلُوجِ الْمُتَفْسِدَةِ (١٦)
وَتَمَرَّدِ (١٧) الْأَمْرَاءِ وَالْأَقْيَالِ (١٨)

وَمِنْ الْأَفَاغِنَةِ (١٩) الَّتِي جُبِّلُوا عَلَى
خَوْضِ الْمَفَاسِدِ وَاقْتِحَامِ قِتَالِ

وَفَسَادِ قِطَاعِ الطَّرِيقِ بِخَيْرٍ (٢٠)
وَمِنْ الْمَجُوسِ (٢١) وَمَا لَهُمْ مِنْ وَالٍ

مَنْعُوا الْأَذَانَ أَمَارَةً (٢٢) الْإِسْلَامِ
ضَلُّوا وَخَاضُوا أَبْحَرَ الْإِضْلَالِ (٢٣)

(١٣) متزخرف : (مع) كذاب .

(١٤) والعراق وفي خبر : (طا) ؛ (طلا) في حديث مسند .

(١٥) الهزارة : (طا) الخفارة .

(١٦) المفسدة : (طا) ؛ (طلا) المفرطة .

(١٧) وتمرد : (مع) وتمرر .

(١٨) والأقيال : (طا) والاقبال .

(١٩) الافاغنة : (طا) الاناعنة .

(٢٠) بخير : (طا) بخير .

(٢١) المجوس : (طا) الجلوس . (مع) المحبوس .

(٢٢) امارة : (مع) رعاية .

(٢٣) أبحر الاضلال : (مع) اليوم في الاضلال .

وهجوم أمواج البحار الزاخرة
وأذينة المكاس والعمال
ومن المثلثة العلوج (٢٤) الطاغية
ما مثلهم في الأرض عالٍ غال
وأنا لنى أعلى (٢٥) المآرب والمئى
أعنى لقاء المرشد المفضل
من نور الآفاق (٢٦) بعد ظلامها
وهدى جميع الخلق بعد ضلال
أعنى غلام على القمر (٢٧) الذي
من لحظه يحيى الرميم البالى (٢٨)
تمثيله ما ساغ الا أنه
ما ناقش الأدباء (٢٩) في التمثال
هو يمش فضل ، طود طول والكرم (٣٠)
ينبوع كل فضيلة وخصال
نجم الهدى ، بدر الدجى ، بحر التقى
كنز الفيوض ، خزانة (٣١) الأحوال

-
- (٢٤) المثلثة العلوج : (طا) الثلثة العلاج .
(٢٥) أعلى المآرب : (طا) على المآرب .
(٢٦) نور الآفاق : (طا) نور آفاقه .
(٢٧) القمر : (طا) ؛ (طلا) القمر .
(٢٨) البالى : (طا) ؛ (مع) البال .
(٢٩) الأدباء : (طا) الاوباء .
(٣٠) طول والكرم : (طا) وطول الكرم .
(٣١) خزانة : (مع) وخزانة .

كالأرضِ حارماً ، والجبالِ تمكثناً
والشمسِ ضوءاً ، والجبالِ معالِ

عينُ الشريعةِ ، معدنُ العرفانِ
عونُ البريةِ ، منبعُ الافضالِ

قطبُ الطرائقِ ، قدوةُ الأوتادِ
غوثُ الخلائقِ ، رحلةُ الأبدالِ

شيخُ الأنامِ وقبلةُ الاسلامِ
صدرُ العظامِ ومرجعُ الاشكالِ

هادٍ الى الأولى بهدى مختلفٍ (٣٢)
داعٍ الى المولى بصوتِ عالِ

محبوبُ ربِّ العالمينَ ، من اقتدى
بهده (٣٣) ، قل يا قدوةَ الأمثالِ

كم من جهولٍ بالهوى مكبول
نجاه من لحظٍ (٣٤) كحلٍ عيقالِ

كم من ولي كاملٍ من صدّه
قد صدّ عنه عجائبُ الأحوالِ

كم منكرٍ لعلوِّ شأنِهِ قد ردى (٣٥)
فأذاقه المولى أشدَّ نكالِ

(٣٢) مختلف : (مع) مختلف .

(٣٣) بهداه : (طا) لهداه .

(٣٤) لحظ : (طا) الحظ .

(٣٥) ردى : (طا) درى .

معطى كمالٍ تمامٍ أهلٍ تقيصةٍ
ومُزيلٌ نقصٍ (٣٦) جميع أهل كمال

أخفاه (٣٧) ربُّ العزِّ جَلَّ جلاله
في قبّة (٣٨) الاعزازِ والاجلالِ

يا أهلَ مكة حوله دُر (٣٩) طائفاً
واهجر حجازاً ان سمعتَ مقالِي (٤٠)

ومبيت (٤١) خيف (٤٢) دع و ركض (٤٣) محسّر
ومنى منى والرمى للأميال (٤٤)

واسكن بذا الوادى (٤٥) المقدّس خالعا
نعلِي هوى الكونين باستعجالِ

حجر" مقامك (٤٦) بالمطاف بلا صفاً (٤٧)
من خوفِ حضرة كعبة الآمالِ

ما السَّعى الاّ في رضاه بملتزم
ما الطوف الا حوله بحلالِ

-
- (٣٦) نقص : (طا) تقيص .
(٣٧) أخفاه : (مع) أخفاه .
(٣٨) قبّة : (مع) فئّة .
(٣٩) در : (مع) ذر .
(٤٠) مقالى : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مقال .
(٤١) ومبيت : (طا) ؛ (مع) وبيت .
(٤٢) خيف : (طا) ضيف .
(٤٣) وركض : (طا) ؛ (مع) واركض .
(٤٤) والرمى للأميال : (طا) ورمى الايصال . (طلا) والرمى للايصال .
(٤٥) بذا الوادى : (طا) بذا الواد .
(٤٦) مقامك : (طا) مقام مكة .
(٤٧) بلاصفا : (طا) وبالصفا .

من شامَ لَمْعاً من بَرُوقِ (٤٨) ديارِهِ
 بمشامِ رَوْضِ الشامِ كيفَ يُبالي
 آنستُ من تِلْقاءِ مَدِينِ مصرِهِ
 ناراً فيبلى (٤٩) البالُ بالبلبالِ
 فَهَجَرْتُ أَهلي قائلًا لهم امكثوا
 أرجعْ اليكمْ غِيبُ الاستشعالِ
 ونَويتُ هِجرانَ الأُحبةِ والوطنِ
 وركبتُ متنَ الأدهمِ (٥٠) الصَّهَّالِ
 فَطَوَى منازلَ في مَسِيرَةِ منزلِ
 واهَا لجارِ (٥١) سابحِ شِمْلالِ
 فنسيتُ أَصحابي على ميثاقِهِم
 ومواعدي من فرطِ (٥٢) شوقِ جمالِ
 من لي (٥٣) بتبليغِ السلامِ لاختوتي
 وببَسَطِ عذرِ الغدرِ (٥٤) والاهمالِ
 سَلَبَ الهَوَى لبّى فما في خاطري
 غيرُ الحبيبِ وطيفِ شوقِ وصالِ

(٤٨) بَرُوق : (مع) بروت .

(٤٩) فيبلى : (طا) ؛ (طلا) فبلي .

(٥٠) الأدهم : (مع) الأكمة .

(٥١) لجار : (طا) بحار .

(٥٢) من فرط : (طا) من .

(٥٣) لى : (مع) بى .

(٥٤) وببسط عذر الغدر : (طا) وبسط عذار العذر . (مع) وببسط عذر العذر .

قد حان^(٥٥) حين تشرُّ في بوصالِهِ
من لي^(٥٦) بشُكرِ عَطِيَّةِ الايصالِ

يا رَبِّ لا أُحصى ثناءكَ انَّه
سَفَهٌ على من° شمٌ رِيحَ زوالِ

والله لو أعطيتُ عمرَ الآخِرَةِ
وتركتُ^(٥٧) غيرَ الحمد كلَّ فيعالِ

وأُتيحَ لي في كلِّ منبتِ شَعْرَةٍ
ألفا لسانٍ في أَلوفِ مقالِ

وأُميطَ عني° النفسُ° والشيطانُ° كي°
لا تلهياني^(٥٨) بخطرَةٍ في البالِ

فصرفتُ عمري كلَّه في حَمْدِهِ
بشراشري أبدأ بلا اهمالِ^(٥٩)

ما أقدرُ رنَّ على كفاءِ عَطِيَّةٍ
فضلاً عن التفصيلِ بالاجمالِ

أينَ العَطَايا وهي غيرُ عديدةٍ
كيفَ التنكُّر وهو بعضُ نوالِ^(٦٠)

(٥٥) حان : (طا) حال .

(٥٦) لي : (مع) بى .

(٥٧) وتركت : (طا) وتركيب .

(٥٨) لاتلهياني : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) تلهيان ، والكل خطأ .

(٥٩) بلا اهمال : (مع) ؛ (طلا) بلا امهال .

(٦٠) نوال : (طا) اقوال .

أم كيفَ أحمدُ ناظماً أو ناثيراً
 ذاتا تَرَ قَتَّ عن حَضِيضٍ خيالِ
 إليه الخَلايقُ في نعوتِ كماله
 سبحانه من خالقٍ مُتعالٍ
 فالعجزُ (٦١) نطقى ، والتحيُّرُ فكرتي
 ما ينبغي الا السكوتُ بِحالي
 فكما قَضَيْتَ الهنا (٦٢) في أشهرِ (٦٣)
 طياً لبُعدِ مسافةِ الأحوالِ
 ووهبتَ اقداماً على طيِّ الفلا
 ونزولِ غورٍ وارتقاءِ (٦٤) جبالِ
 وحبِيتنا (٦٥) حفظاً عن الآفاتِ
 ومنحتنا (٦٦) أمناً من الأهوالِ
 ورزقتنا (٦٧) تقبيلَ عتبةِ قبلةِ
 فازَ (٦٨) المقبلُ منه بالاقبالِ
 فارزقِ اله العالمينَ بحقّه
 أربا (٦٩) يليقُ بذا الجَنابِ العاليِ

-
- (٦١) فالعجز : (مع) والعجز .
 (٦٢) الهنا : (طا) الها .
 (٦٣) أشهر : (طا) الشهر .
 (٦٤) وارتقاء : (طا) وارتفاع .
 (٦٥) وحبيتنا : (طا) واجتينا . (مع) وجليتنا .
 (٦٦) ومنحتنا : (طا) ومنحنا .
 (٦٧) ورزقتنا : (طا) ورزقنا .
 (٦٨) فاز : (طا) فانه . (مع) فان .

وأمدّنا بـلقائه وبقائه
وعطائه ونواله المتوالي (٧٠)

زد من حياتي في اطالة عمره
ادم (٧١) الوري بحماه تحت ظلال

واجعلني مسعوداً بحسن قبوله
وامنحني (٧٢) مايرضيه (٧٣) من أعمال

زد كل يوم (٧٤) في فوآدي وقعه (٧٥)
ما دمت حياً (٧٦) في جميع الحال

وأمتني مرضياً لديه وراضياً
عنه رضا يجدي مفاز (٧٧) مآلي (٧٨)

فالحمد للرب الرحيم المنعم
القادر المتقدّس المتعال

ثمّ الصلوة على الرّسول المجتبي
خير الوري والصحب بعد الآل

-
- (٦٩) أربا : (طا) ؛ (طلا) أدبا .
(٧٠) المتوالي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) المتوال ، والكل خطأ .
(٧١) آدم : (مع) ارم .
(٧٢) وامنحني : (مع) وامسحتني . (طلا) وامنحني .
(٧٣) مايرضيه : (طا) يرتضيه .
(٧٤) زد كل يوم : (طا) و كل يوم .
(٧٥) وقعه : (طا) وقعة .
(٧٦) ما دمت حيا : (طا) مادامت حياتي .
(٧٧) مفاز : (طا) مفارق .
(٧٨) مآلي : (طا) ؛ (مع) ؛ (طلا) مآل ، والكل خطأ .

- ۵ -

يا منزلَ مَنْ مِّنْ قِدَمٍ أهواه
أحرقَتْ فوآدي بلظى ذِكْراه (۱)

طوبى لكَ أَنْ عَرَّسَ محبوبى بكِ
أولى لكَ ما رأيتَ ما تراهُ

صِرْتُ ثَملاً بروحه كالراح
ما أطيَّبَ ذا الثرابِ وما أزكاهُ

قد نبّهني وصالُ مَنْ يتمنى
كِدْتُ فرحاً أطيّرُ من جرّاهُ

أوزعني يا ربَّ على الشُّكرِ بما
أنعمتَ وأنْ أعملَ ما ترضاهُ

- ۶ -

خيرُ خلقِ الله غِطْرِيفُ العربِ
وصفهُ الآتي على كلِّ وجب (۱)

ابيضُ اللونِ لحمرٍ قد يميل
أدعجُ العَيْنَيْنِ ذو خدٍّ أسيل

ابنُ عبدِ الله عبدِ المطَّلِبِ
هاشِمٍ عبدِ المنافِ اسألْ أجِبْ

- ۵ -

(۱) ئەم پارچە لە (مع) دا نی یە . لەنگیشتی زۆر تێدایە .

- ۶ -

(۱) ئەم پارچە شیعرە لە (طا) دا نی یە .

هاشِمي "من قريشٍ آمِنَة
بنتٌ وَهَبِ امَّه اَعْلَم موطِنه

بدرٌ سِماهٌ بيطحاءٍ جلا (٢)
وبها للاربعين ارسِلا

قَدَّه كماً وَكِفًا اعتدل°

في ثلاثٍ بعدَ خمسينٍ اتقل°

هاجِراً في طَيِّبَةٍ عَشْراً ثوى (٣)
شبيهه عشرين شعراً ما احتوى

مع ثلاثٍ عاشَ سَتِيْن سنة
في تَوَفِّيهِ تَكِلُ الألسِنة

غابَ بَيضا وجهه في يثرب (٤)
طَيَّبَتْها يا لها مِنْ مغربٍ -

- ٧ -

نذرُ القراضُ ، القرضُ كالمرهونِ
جانِ زكاةٍ مؤنُ الممؤن (١)

-
- (٢) بيطحاء جلا : له نوسخه کانی بهرده ستماندا نووسرا بوو (بيطحا انجلا) .
نیمه نه وه مان به لاود هه له بوو .
(٣) ثوى : (مع) ثرى . دياره هه له يه .
(٤) فى يثرب : له نوسخه کانی بهرده ستمانا نووسرا بوو (باليثرب) به لام
نه وه له رووى ريژمانه وه هه له يه .

- ٧ -

- (١) نه م چوارخسته کى يه له (مع) دا نى يه .

كتابة" موسى" مبيع" المفلس
مردود" عيب" يسبق احفظ" ترأس

- ٨ -

ان عرّف الخبّر باللام انحصر
في المبتدا ، والعكس بالعكس (١) ظهر (٢)

- ٩ -

لقائل ان قوى السؤال
ودونه ان قيل لا يقال (١)

- ١٠ -

من كان يركب طرف وجد لم يقتل
طى السباسب مهلك ومخوف (١)

- ١١ -

ابناء عباس و عمرو و عمر
ثم زبير والعبادل الغرر (١)

- ٨ -

(١) بالعكس : (مع) فى العكس .
(٢) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ٩ -

(١) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ١٠ -

(١) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ١١ -

(١) ثم بهيته له (طا) دا نى به .

- ١٢ -

لقد غلّطتُ في هذا المقام
لا أبدي الوجهَ لكي لا ألام

★ ★ ★

سو پاس

ئىستا كه له ئاماده كردن و له چاپ دانى ئهم كتيبه ئه بمه وه ، ئه مه وى
سو پاسى زورى حاجى مه لا زاهيدى پاوه يى بكه م و ، له خواى گه و ره
بياژمه وه ره حمه تى خوى به سهر گورى حاجى شيخ مه عصومى قزله باتدا
بريژى كه نامه فارسى و عه ره بى به كانى مه ولانا خاليدى ان دايه لام ، وه كو له
سهره تاوه باسم كردو وه • هه روه ها هيو اى سهر كه وتنى برازاى خوشه ويستم
دوكتور عزيزه ددنى كورى خوالى خوش بوو مه لا مصطه فائى حاجى مه لا
ره سو ولى ديلىژه يى بكه م كه له شامه وه به تايبه تى له كتيبخانه ي مالى شيخ
ئه سعه د صاحب نوسخه يه ك (بغية الواجد فى مكتوبات حضرة مولانا خالد)
بو هينام كه له ئاماده كردنى ئهم كتيبه دا كه لكىكى زورم لى وهر گرتو وه •

— دانه ر —

(ديوانى مه ولانا خاليدى نه قشبه ندى) كه به شيكه له م كتيبه ، له لايه ن
(محمدي مه لا كريم) ه وه زيكره او وه و نوسخه كانى به راورد كرا وه • هه روه ها
ناوبراو له باره ي دارشتنى زمانه وانى و ئه ده بى به وه به به شه كوردى به كه ي
كتيبه كه شدا چو وه ته وه • هه ر ئه ويش سهر په رشتى له چاپدانى كردو وه و
هه له چاپى به كانى راست كردو وه ته وه •

من منشورات المجمع العلمي الكردي

تذكار الرجال

الجزء الاول

مولانا خالد النقشبندی

(باللغة الكردية)

(يضم سيرته وبحثا عن الطريقة النقشبندية ، وبعض مؤلفاته
ورسائله باللغتين الفارسية والعربية ، وديوان اشعاره)

تأليف

الشيخ عبدالكريم المدرس
العضو العامل في المجمع العلمي العراقي

بغداد - ١٩٧٩

A Publication of the Kurdish Academy

Y A D I M A R D A N

(REMEMBERING THE GREAT MEN)

Vol. I :

MAWLANA KHALID I NAQSHBANDEE

By :

MALA ABDULKAREEM I MUDARRIS

(IN KURDISH)

BAGHDAD — 1979